GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 5 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/19647 25.03.2025
S.S.Y.K.

002 2020/22523 25.03.2025
ZABİT KİŞİ

003 2021/1145 25.03.2025
SERTAÇ KILIÇARSLAN (2)

004 2021/5691 25.03.2025
DÖNE DİKEN VE DİĞERLERİ

005 2021/13258 25.03.2025
MEHMET EMİN TEKİN VE DİĞERLERİ

006 2021/24137 25.03.2025
SERKAN CANBAZ

007 2021/29313 25.03.2025
MORTEZA HOSSEINI

008 2021/46525 25.03.2025
SEFER YILDIZ

009 2021/51759 25.03.2025
GÜL EKİNCİ

010 2021/58256 25.03.2025
MERVE TİRE (2)

011 2022/6127 25.03.2025
ZEYNEP YERLİ

012 2022/11771 25.03.2025
ALİ KOÇ VE DİĞERLERİ

013 2022/11809 25.03.2025
HALİL SARIKAYA

014 2022/15719 25.03.2025
ERHAN YILDIRIM

015 2022/44547 25.03.2025
SAİM ILGIN GİRGİN

016 2022/49101 25.03.2025
AHMET MESUT BİROL VE DİĞERLERİ

017 2022/59564 25.03.2025
DOĞU PERİNÇEK (2)

İçindekiler - devam

018 2022/77724 25.03.2025
YASİN AYFER ERKOÇ

019 2023/83574 25.03.2025
VELİ İPEK VE DİĞERLERİ

020 2023/84433 25.03.2025
HEBUN ZENGİN

021 2019/3929 26.03.2025
FİKRET UÇAR

022 2019/23865 26.03.2025
EREN YILDIZ (5)

023 2020/3450 26.03.2025
TACETTİN YAZICI

024 2020/23722 26.03.2025
BAHAR KILINÇ

025 2020/24126 26.03.2025
M.Ş.O.

026 2020/25232 26.03.2025
BÜLENT ERSAN

027 2020/35961 26.03.2025
İBRAHİM ALPAY SAKARTEPE VE DİĞERLERİ

028 2020/39499 26.03.2025
TURGUT AKYOL

029 2021/955 26.03.2025
ALİ YILDIZ

030 2021/1864 26.03.2025
ERSİN ÇİÇEK VE OSMAN AKBAŞ

031 2021/6018 26.03.2025
S.A.

032 2021/7964 26.03.2025
ABDULLAH BURAK YÜKSELEN

033 2021/19392 26.03.2025
MUSA AYDIN

034 2021/19634 26.03.2025
DENİZ AYDIN

İçindekiler - devam

035 2021/23513 26.03.2025
FAHRİ AKBAL

036 2021/24578 26.03.2025
NECİBE GÜLER

037 2021/24835 26.03.2025
SERCAN ARAN

038 2021/34619 26.03.2025
REMZİ YILDIZ

039 2021/35485 26.03.2025
AYDIN AKIŞ

040 2021/42384 26.03.2025
GÜL ALDEMİR

041 2021/43562 26.03.2025
M.A.

042 2021/49190 26.03.2025
ÖMER FARUK İPEK

043 2021/53794 26.03.2025
MAHİR RASOOL HAMİD HAMAD

044 2021/56372 26.03.2025
ABUZER SERDAR ÖZLÜ

045 2021/58761 26.03.2025
ÇAÇAN SİREK VE TRKO SİREK

046 2021/61965 26.03.2025
KADİR ÇAKIR

047 2022/11315 26.03.2025
FAZLI ATAR

048 2022/39311 26.03.2025
MİRAÇ TOPKAN

049 2022/43610 26.03.2025
MEHMET YİĞİT

050 2022/56628 26.03.2025
MUSTAFA YAMAN

051 2022/75790 26.03.2025
MERCAN HANTEKİN

İçindekiler - devam

052 2022/89211 26.03.2025
MUSTAFA TEMİR (2)

053 2022/96512 26.03.2025
CİHAN KARTAL

054 2022/108393 26.03.2025
AHMET YILDIZ VE DİĞERLERİ

055 2023/2743 26.03.2025
DİLEK HATİPOĞLU VE NURULLAH ÇİFTÇİ (3)

056 2023/19216 26.03.2025
ALİ ŞEN VE DİĞERLERİ

057 2023/53048 26.03.2025
ERDOĞAN POLAT

058 2019/1844 15.04.2025
HALİL DAĞDELEN

059 2020/894 15.04.2025
SABRİ BULUT

060 2020/7215 15.04.2025
FATİH ÜSAME AVSEREN

061 2020/10519 15.04.2025
TAHSİN GÜNDÜZ

062 2020/11336 15.04.2025
A.M.

063 2020/16311 15.04.2025
İHSAN ERDEM PEKER

064 2020/21522 15.04.2025
Ö.S.

065 2020/21601 15.04.2025
HABİP GÜLER

066 2020/22646 15.04.2025
DOĞAN ÖZKAN

067 2020/29400 15.04.2025
B.Y.

068 2020/34111 15.04.2025
CELAL ORTAKAYA

İçindekiler - devam

069 2020/37515 15.04.2025
ERCAN ŞENTÜRK

070 2021/4551 15.04.2025
ÖMER KILINÇ VE ZEHRA EMİNE DULKADİR

071 2021/4620 15.04.2025
OSMAN KÖSE

072 2021/4667 15.04.2025
HALİL DİNLER

073 2021/5685 15.04.2025
AHMET TUNA VE DİĞERLERİ

074 2021/13346 15.04.2025
TUĞBA TÜZÜNALP

075 2021/13863 15.04.2025
CELİL SİPAHİ

076 2021/23070 15.04.2025
H.G.T.

077 2021/32238 15.04.2025
PINAR ALKAN

078 2021/32645 15.04.2025
HASRET AKBULUT VE MEHMET AKBULUT

079 2021/33812 15.04.2025
İHSAN TAHA DEMİRCİ

080 2021/52046 15.04.2025
SADIK ÇETİN

081 2021/53104 15.04.2025
AYTEN İPEKÇİ VE DİĞERLERİ

082 2021/57899 15.04.2025
RAHİME CEYLAN

083 2021/61457 15.04.2025
SERKAN İŞLEYEN

084 2021/63662 15.04.2025
ASİYE UY VE DİĞERLERİ

085 2022/6991 15.04.2025
YASİN SÖNMEZ

İçindekiler - devam

086 2022/13674 15.04.2025
ERHAN ARSLAN

087 2022/14868 15.04.2025
HAKAN ARSLAN

088 2022/51024 15.04.2025
SAFA YILMAZ

089 2023/24807 15.04.2025
RUHİ ERGİNER VE DİĞERLERİ

090 2019/22549 16.04.2025
KEMAL COŞKUN (3)

091 2019/30205 16.04.2025
TALİP DAŞTANOĞLU

092 2020/6111 16.04.2025
MEHMET UZDU

093 2020/19997 16.04.2025
BİLGEHAN YAKUPOĞLU

094 2020/33868 16.04.2025
ABDULKADİR KARABULUT VE DİĞERLERİ

095 2021/179 16.04.2025
TÜRK HAVA KURUMU GENEL BAŞKANLIĞI

096 2021/7891 16.04.2025
BAZİ BOR

097 2021/14392 16.04.2025
MUSTAFA SÖNMEZ

098 2021/20151 16.04.2025
RECEP ACAR

099 2021/20691 16.04.2025
SİNAN ŞAHİN

100 2021/20825 16.04.2025
HASAN RAHMİ ÖZGENÇ (2)

S.S.Y.K.

B. No: 2020/19647 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19647

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.S.Y.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19647)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : S. S. Y. K.

Vekili : Av. Şükrü ÖZBAĞCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ve eşitlik ilkesinin, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine riayet edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, yakalama ve idari gözetim altına alınma işlemlerindeki hukuka aykırılıklar nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Irak Cumhuriyeti vatandaşı olan 1989 doğumlu bir erkektir. DAEŞ terör örgütü kapsamında yürütülen soruşturmada başvurucu 4/9/2019 tarihinde evinde polislerce yakalanmış; bu kapsamda bilgisi alınarak ertesi günAnkara İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. Başvurucu hakkında bir soruşturma açıldığı tespit edilememiştir. Ankara Valiliği 6/9/2019 tarihinde -hakkında yabancı terörist savaşçı kapsamında işlem yapılması nedeniyle- 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine ve

bu maksatla idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı Ankara 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde ülkesindeki iç karışıklık ve mezhep çatışmalarından kaçarak dört yıl önce yasal olmayan yollardan Türkiye'ye geldiğini, eşinin kısa bir süre sonra doğum yapacağını, çocuğunun ve geçimini kendisinin sağladığı kardeşinin engelli olduğunu, Türkmen olması nedeniyle geri gönderildiği takdirde ülkesinde öldürülebileceğini veya kötü muamele görebileceğini iddia etmiştir. Başvurucu, yargılama aşamasında sunduğu 21/10/2019 tarihli dilekçede Sünni olup Telafer şehrinde yaşadığını, Irak'taki Türkmenlerin DAEŞ'in saldırıları nedeniyle tehlikede olduğunu, Irak'ın genel güvenlik durumunun kötü olmasından dolayı ülkesine geri gönderilemeyeceğini, 21/2/2020 tarihli dilekçede ise DAEŞ'in yaşadığı şehre hâkim olmasından sonra ülkesini terk ettiğini,son zamanlarda Haşdi Şabi'nin bu bölgeye hâkim olmaya çalıştığını, çeşitli terör örgütlerinin Sünni Türkmenleri hedef aldıklarını, infaz ettiklerini veya kötü muamelede bulunduklarını ileri sürmüştür.

4. İdare Mahkemesi 9/4/2020 tarihinde davayı kesin olarak reddederken gerekçesinde; başvurucunun ülkesine gönderilmesi durumunda gerçek bir risk altında bulunmadığını, Irak'ta güvenli bölgeler olduğunu, ülke içinde yer değiştirerek bu bölgelere yerleşebileceğini değerlendirmiştir.

5. 17/5/2020 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, ayrıca Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 73. maddesi uyarınca başvurucu hakkındaki sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucunun idari gözetim kararı Çanakkele 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 13/12/2019 tarihli kararı ile kaldırılmış ve başvurucu, aynı gün serbest bırakılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım talebinin değerlendirilmesinde esas alınan ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

A. Sınır Dışı Etme Kararı Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; Türkmen olması nedeniyle ülkesinde yaşamının, maddi ve manevi bütünlüğünün tehlikede olacağını, Irak'ta DAEŞ, PKK/PYD gibi terör örgütlerinin Türkmenleri hedef alıp öldürdüklerini, Türkmenlerin kötü muameleye uğradıklarını iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvurucu hakkında düzenlenen sınır dışı etme kararından bahsedilerek Anayasa Mahkemesinin daha önce benzer olaylarda belirlediği kriterlerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

11. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğinin iddia edilmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz

konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı, varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belge sunmalı, bu iddialar belli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

12. Anayasa Mahkemesi N.S.M.M. (B. No: 2020/18122, 17/7/2024, § 33) başvurusunda Irak güvenlik güçlerinin 2017 Aralık'ta DAEŞ'i yenilgiye uğrattığını söylemiş; ayrıca henüz sınır dışı edilmeyen başvurucu için yapılacak değerlendirmede menşe ülkedeki güncel gelişmelerin dikkate alınacağını, buna göre Irak'ın genel güvenlik durumunun tek başına, geri gönderilmesi hâlinde bir kişi için kötü muamele yasağı kapsamında gerçek bir risk oluşturacak seviyede olmadığını, riskin gerçekliğinden bahsedilebilmesi için yabancının kişisel durumunun incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer taraftan Y.M.C.F. ve diğerleri (B. No: 2019/33495, 11/12/2024, § 19) başvurusunda, kökenine başkaca unsurların da eşlik etmesi hâlinde bir Türkmen'in Irak'ta gerçek bir risk altında olduğundan bahsedebileceğini vurgulamıştır.

13. Somut olayda başvurucu, kendisine özgü bir durum nedeniyle terör örgütlerinin hedefinde olduğunu iddia etmemiştir. Diğer taraftan DAEŞ dışındaki terör örgütlerinin sebep olduğu tehdidi ilk kez bireysel başvuru formunda dile getirmiş; bu iddiayı öne sürerken de herhangi bir belgeye dayanmamıştır. Kaldı ki başvurucu, ülkesindeki terör tehdidi nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını iddia etmekte ise de Irak'ın genel güvenlik durumunun geri gönderilmesi hâlinde bir kişi için tek başına gerçek bir risk oluşturacak seviyede olmadığı görülmüştür. Son olarak kişisel durumuna bakıldığında başvurucunun Türkmen olması nedeniyle Irak'ta gerçek bir riske maruz kalacağının kabulü için bir sebep bulunmadığı anlaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Hukuka Aykırı Yakalama İddiası

15. Başvurucu, haksız yakalama nedeniyle özel hayata saygı, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvurucunun şikâyetinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamındaincelenmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri, [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

18. Somut olayda yakalama tedbirinin hukuki olmadığına ilişkin iddialarla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. İdari Gözetim Kararıyla İlgili İddialar

20. Başvurucu, idari gözetim altına alınırken avukat yardımından faydalanamadığını ve yetkili bir makama itiraz etme hakkı tanınmadığını ileri sürmüştür.

21. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmeli, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunmalı, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermelidir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

22. Başvurucu, bireysel başvuru yapılmasından önce tutulmakta olduğu geri gönderme merkezinden salıverilmiştir (bkz. § 7). Buna rağmen başvurucu, idari gözetim kararına ilişkin haksız uygulamaların tazmini için bireysel başvuru yapmadan önce tazminat davası açmamıştır (bu gereklilik yönünden benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, §§ 45-58; A.A., B. No: 2014/18827, 20/12/2017, § 37). Bu bakımdan başvurucu; bireysel başvuruya konu ettiği şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletme, sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunma, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etme hususunda gerekli özeni göstermemiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; hakkında sınır dışı etme kararı alınırken avukat ve tercüman yardımından faydalanamadığını, açtığı iptal davasının itiraz etme hakkı tanınmadan kesin olarak reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) veya Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

26. Anayasa Mahkemesi sınır dışı etme işlemlerine ilişkin davaları medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili görmemektedir (Aıgul Mavlıanova, B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27). Dolayısıyla sınır dışı etme işlemini konu alan uyuşmazlıkları içeren yargılamaların Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinde güvence atına alınan adil yargılama hakkının ortak koruma alanı kapsamında kalmadığının kabulü gerekir (Aıgul Mavlıanova, §

28).

27. Başvuru konusu olayda yukarıda da belirtildiği üzere başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarının konusunun Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, Suriyeliler ülkelerine geri gönderilmezken kendisi hakkında sınır dışı etme kararı alınması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için kural olarak kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda, ayrıca hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının tespiti gerekir. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ifade etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. bir ayrımcılık temeline dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (2), B. No: 2013/514, 2/10/2013, § 46).

31. Somut olayda başvurucunun iddialarını temellendirecek somut bir bilgi ve kanıt sunmadığı, iddialarını soyut olarak ileri sürdüğü anlaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kötü muamele yasağı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZABİT KİŞİ

B. No: 2020/22523 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22523

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZABİT KİŞİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22523)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Zabit KİŞİ

Vekili : Av. Özgür Devran ÜNEŞİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlileri tarafından hukuka aykırı şekilde alıkonulup sözlü ve fiziki şiddete maruz bırakılma nedeniyle kötü muamele yasağı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve Anayasa'da güvence altına alınan bazı hak ve hürriyetlerin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Terörle Şube Müdürlüğünde (TEM) görevli polis memurlarının 18/1/2018 tarihinde düzenlediği tutanağa göre başvurucu, aynı gün saat 19.20 sıralarında Emniyet Müdürlüğüne kendi isteğiyle gelmiş; FETÖ/PDY'yle ilgili olarak bildiklerini anlatarak etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak ve Cumhuriyet savcısıyla görüşmek istediğini söylemiştir. Bunun üzerine Cumhuriyet savcısının talimatıyla başvurucu, yasal hakları hatırlatılmak suretiyle gözaltına alınmıştır. Başvurucunun üst aramasında iki cep telefonu, bir kitap okuma tableti ve pasaport, bir miktar Kazakistan parası ve Amerikan doları, elbiselerinin olduğu bir sırt çantası ve bir valiz dışındasaat, cüzdan gibi başka eşyalar bulunduğu tutanakla kayıt altına alınmıştır. Tutanakta başvurucunun da imzası vardır.

3. Başvurucu 18/1/2018 ila 1/2/2018 tarihlerinde TEM'de gözaltında tutulmuş, 30/1/2018-31/1/2018 tarihlerinde kolluğa avukatıyla 24 sayfalık ifade vermiştir. Başvurucunun ifadesinin bir yerinde Ağustos 2016'da yurt dışına çıktığını belirtmesine rağmen başvurucuya ne zaman ve ne yolla Türkiye'ye döndüğü sorulmamış, kendisi de buna ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Başvurucunun gözaltında tutulduğu süre boyunca her gün hakkında doktor raporu alınmıştır. Doktor raporlarında başvurucuda darp ve cebir izi olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, 1/2/2018 tarihinde Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince adli kontrol şartıyla serbest bırakılmışsa da gıyabında yargılama yapan Kocaeli 5. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından aynı gün hakkında çıkarılan yakalama kararı doğrultusunda yeniden yakalanmış; 2/2/2018 tarihinde ise anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçlarından tutuklanmıştır.

4. Başvurucu, tutuklu olarak yargılandığı Mahkemede 3/4/2018 tarihinde verdiği savunmasında 30/9/2017 tarihinde Almatı (Kazakistan) Havalimanı'ndan Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) görevlilerince E.K. ile birlikte kaçırıldığını, bindirildiği uçakta darbedildiğini, üç saati aşan uçuş sonrasında gözleri bağlı, kafasına çuval geçirilmiş ve elleri arkadan kelepçeli şekilde arabayla beş altı dakika uzaklıkta bir yere götürüldüğünü, 108 gün boyunca burada tutulduğunu, kendisine işkence yapıldığını, kaburgasının çatladığını, elektrik verildiğini, ayak parmaklarının ezildiğini, sert bir cisimle tecavüz girişiminde bulunulduğunu, faili meçhule kurban gitmekle tehdit edilerek isnat edilen suçlarla ilgili zorla kamera çekimi yapıldığını, 18/1/2018 tarihinde gözleri bağlı şekilde bir yere getirildiğini, gözlerini açtığında Ankara Adliye Sarayı yazısını gördüğünü, yanında TEM polisleri olduğunu, polislerin kendilerini tanıttığını ve kendisini Adliyede Cumhuriyet savcısının önüne çıkardıklarını, Cumhuriyet savcısının talimatıyla ifade vermek için TEM'e götürüldüğünü ve gözaltına alındığını belirtmiştir. Başvurucu, kamu görevlilerinin 108 günlük sürede ailesiyle de tehdit ettiklerini, infaz kurumunda olsa dahi çıkarıp işkence yapacaklarını, hayatı boyunca takip edeceklerini söylediklerini, bu şartlarda TEM'de verdiği ifadeyi kabul etmediğini, tutulduğu süre içinde otuz kilo kaybettiğini iddia etmiştir.

5. Başvurucu, Mahkemede dile getirdiği iddiaları daha ayrıntılı şekilde anlattığı dilekçeleri çeşitli tarihlerde Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığına ve ilgili kamu kurumlarına göndermiştir. Başvurucu; Mahkemedeki iddiaları dışında dilekçelerinde kendisini Almatı'dan getiren uçağın kamuflaj desenli olduğunu ve gövdesinde herhangi bir yazı bulunmadığını, ülkeye girişte pasaport kontrolünden geçirilmediğinden pasaportunda giriş mührü olmadığını, 108 gün boyunca tutulduğu yerin yaklaşık üç metrekare bir konteyner olduğunu, tutulduğu sırada elleri arkadan kelepçeli iken ayakla kelepçe üzerine çıkılarak baskı uygulandığını, parmaklarında his kaybı oluştuğunu, bu nedenle ceza infaz kurumunda tedavi görüp ilaç kullandığını, gözaltında tutulduğu sırada yapılan muayeneler sırasında kolluğun yanlarında olduğunu ve elbiseleri çıkarılmadan muayene edildiğini, ceza infaz kurumuna girişte can güvenliği endişesiyle kötü muameleye maruz kaldığını doktora söyleyemediğini fakat sonraki muayenelerde anlattığını, hazırlanan sağlık belgelerinin içeriğini göremediğinden anlattığı kötü muameleyi doktorun yazıp yazmadığını bilmediğini iddia etmiştir. Başvurucu, ayrıca TEM polislerine teslim edilip gözlerindeki bağ açıldığında Ankara Adalet Sarayı otoparkında olduğunu anladığını, alıkonulduğu süreçte yöneltilen tehditler nedeniyle hayatından endişe duyduğundan emniyette kendiliğinden geldiği şeklinde ifade verdiğini, bu yöndeki tutanağı imzaladığını, alıkonulması nedeniyle kendisinden haber alamayan ailesinin uluslararası kurum ve kuruluşlar da dâhil olmak üzere birçok yere başvurular yaptığını belirtmiştir. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucunun

şikâyet dilekçelerini konu alan altı soruşturmayı yetkisizlik kararıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

6. Başvurucu, dile getirdiği iddialar hakkında Başsavcılıkta soruşturma devam ederken şikâyetlerine ilişkin yürütülen soruşturmadan bir sonuç alamadığını belirterek 28/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Yürütülen soruşturma kapsamında gönderilen cevap yazılarında başvurucunun en son 16/8/2016 tarihinde Bişkek'e gitmek üzere yurt dışına çıkış yaptığı, giriş kaydının olmadığı, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünün 3/10/2018 tarihli yazısında ise 30/9/2017 günü saat 17.33'de Almatı'dan kalkan TT-4010 sefer sayılı uçağın aynı gün saat 22.45'te Etimesgut Havalimanı'na indiği bildirilmiştir. Başsavcılık, Ankara Emniyet Müdürlüğüne yazdığı yazıyla başvurucunun gözaltına alınması sırasında başka bir birimden teslim alınıp alınmadığını, alınmış ise buna ilişkin tutanakların ve o ana ilişkin kamera görüntülerinin gönderilmesini talep etmiştir. Soruşturma dosyasında bu yazıya ilişkin verilen cevaba rastlanmamıştır.

8. Başvurucu, iddialarına ilişkin olarak Başsavcılığa bazı belgeler göndermiştir. Gönderilen belgelerden biri olan ve Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk İşleri Genel Müdür Yardımcılığı (Genel Müdürlük) tarafından 4/5/2018 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) yazılan görüş talebine ilişkin yazıda Kazakistan Dışişleri Bakanlığının Türkiye'nin Astana Büyükelçiliğine verdiği notada başvurucunun ve E.K.nın Türk tarafına teslim edildiği, Kazakistan mahkemelerinin kararı doğrultusunda 30/9/2017 tarihinde TT-4010 sefer sayılı Almatı-Ankara uçağıyla sınır dışı edildiğinin ifade edildiği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca ceza infaz kurumunda tutulan başvurucu, parmaklarında oluşan his kaybına ve kaburga kemikleriyle ilgili gördüğü tedavi ve teşhislere ilişkin bazı sağlık belgeleri sunmuştur. Kocaeli Devlet Hastanesinin 25/10/2019 tarihli tetkik raporunda sol hemitoraksta travma öyküsü olduğundan bahsedilmiştir. Kandıra M. Kazım Dinç Devlet Hastanesinde yapılan kontrol sonucu başvurucunun sağ dirseğindeki sinir sıkışması nedeniyle 10/1/2019 tarihinde ameliyat önerilmiştir.

9. Başsavcılık, başvurucunun ifadesini almadan şikâyetleriyle ilgili soruşturmada 17/11/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda; başvurucunun gözaltında tutulduğu süre içinde ve tutuklanarak götürüldüğü ceza infaz kurumunda hakkında düzenlenen sağlık raporlarında darp ve cebir izine rastlanmadığı, başvurucunun ceza infaz kurumundaki sağlık birimine bu konuda şikâyette bulunmadığı, beyanlarının raporlarla çeliştiği, kendisinin gelerek emniyete teslim olduğuna ilişkin tutanak düzenlendiği, E.K. hakkındaki soruşturmada da aynı nitelikte karar verildiği, başvurucunun başka bir yerde alıkonulduğu veya kötü muameleye uğradığı iddialarını doğrulayacak nitelikte soyut beyanı dışında yeterli delil bulunmadığı hususlarına yer vermiştir. Başvurucu, verilen karara itiraz etmiş; itiraz Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 11/8/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvurucu, verilen karardan 1/10/2021 tarihinde haberdar olmuş; 22/10/2021 tarihinde yeniden bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu, Mahkemede yapılan yargılama sonucunda 21/6/2019 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan 13 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 7/11/2024 tarihinde verilen kararı onamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, ayrıca 2021/48740 numaralı başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2020/22523 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; Kazakistan makamlarınca Kırgızistan'a iade edilmek amacıyla Almatı Havalimanı'na götürüldüğünü fakat gümrükten geçtikten sonra Kazak yetkililerin kendisini tekrardan alıp bir odaya kapattıklarını ve sonrasında istihbarat çalışanı olduğunu söyleyen Türk yetkililere verdiklerini, görevlilerin hukuka aykırı şekilde kendisini darbedip zorla uçağa bindirerek Türkiye'ye getirdiklerini, küçük bir odada yüz günden fazla bir süre alıkonulduğunu, fiziksel ve sözlü şiddet niteliğindeki fiillere maruz kaldığını, bu kapsamda yürütülen soruşturmada delillerin toplanmadığını, hukuka aykırı şekilde düzenlenen sağlık raporlarına itibar edildiğini, eksik ve yavaş yürütülen soruşturma sonunda kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, bu karara yaptığı itirazın yeterli gerekçe açıklanmadan reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının, etkili başvuru, yaşam ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, başvuru formuna Adalet Bakanlığının Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı 26/3/2021 tarihli yazıyı da eklemiştir. Yazıda, başvurucunun sınır dışı etme yoluyla ülkemize getirildiği, sınır dışı prosedüründe Bakanlığın bir rolü olmadığı belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde; olayın ve Başsavcılık kararının bir özeti yapılarak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

17. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları -kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun- ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81).

18. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

19. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

20. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur, soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

21. Başvurucu, Kazakistanlı yetkililerin kendisini Almatı Havalimanı'na gelen Türk makamlarına verdiklerini, onların da kendisini darbedip zorla bindirdikleri bir uçakla Türkiye'ye getirdiklerini ve uçaktan indirildikten sonra yakın bir yere götürülerek 18/1/2018 tarihine kadar alıkonulduğunu ve bu sırada türlü kötü muamelelere maruz kaldığını iddia etmiştir. Başvurucunun tutulmasının adli veya idari bir işlemle ilgili olmadığını, istihbarat yetkililerinin isnat ettikleri bazı suçlar kapsamında hukuki işlem veya karara dayanmayan bir nedenle kendisini alıkoyduklarını ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Başvurucunun söz konusu şikâyetleri kapsamında yürütülen soruşturma sonucunda, gözaltına alındığı 18/1/2018 tarihinden önce kamu görevlilerince alıkonulduğuna ilişkin iddialarının soyut olduğu belirtilmiş; yurt dışından Türkiye'ye zorla getirildiğine ilişkin iddiası hakkında ise

açık bir değerlendirme yapılmamıştır.

22. Soruşturma dosyasındaki belgelere bakıldığında kamu makamları tarafından başvurucunun yurt dışından zorla getirildiğinin kabul edildiği bir belgeye rastlanmamışsa da Dışişleri Bakanlığına bağlı bir birim tarafından yazılan yazıda Kazak yetkililerin başvurucuyu 30/9/2017'de Türk görevlilere teslim ederek sınır dışı ettiklerini belirttikleri açıklanmıştır. Başvurucunun bireysel başvuru formuna eklediği belge de söz konusu yazıyı desteklemektedir (bkz. § 13). Özellikle yurda giriş çıkış bilgilerine ilişkin belge başvurucunun yurda yasal bir girişinin olmadığını doğrulamaktadır. Başvurucu da pasaportunda yurda giriş mührünün olmadığını belirtmiştir (bkz. § 5). Diğer taraftan TEM'de verdiği 30/1/2018 tarihli ifadede darbe teşebbüsü sonrasında yurt dışına çıkan ve hakkında ceza soruşturması bulunan başvurucuya ne zaman ve ne yolla yurda döndüğünün sorulmaması dikkat çekicidir. Eldeki bu bilgilere rağmen ilgili yazışmalardan 30/9/2017 tarihinde Almatı Havalimanı'ndan kalkarak Ankara'ya inen uçakta başvurucunun bulunup bulunmadığı Başsavcılıkça araştırılmamış, başvurucunun iddialarını aydınlatacak olan havalimanındaki kamera görüntüleri dâhil hiçbir delile ulaşılmaya çalışılmamıştır.

23. Başvurucunun yurt dışından zorla getirilmesinden bağımsız olarak yüz günden fazla bir süre küçük bir konteynerde tutulup çeşitli kötü muamelelere maruz kaldığı iddiasının gerçekliğinin tespitinde sağlık raporları önemli bir yer tutmaktadır. Başvurucu hakkında düzenlenen raporlara bakıldığında bir darp bulgusuna yer verilmemekte ise de başvurucunun bu raporların gerçekliğine itiraz ettiği, usulüne uygun şekilde muayene edilmediğini dile getirdiği görülmektedir. Diğer taraftan başvurucunun ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunduğu sırada kaburga ve sağ el parmaklarına ilişkin sağlık belgeleri, alıkonulması sırasında darbedildiği iddialarını destekler mahiyettedir. Başsavcılığın soruşturma kapsamında başvurucunun beyanına başvurmaması 18/1/2018 tarihinden önce iddia konusu yaralanmaların izlerinin ne kadarının görünür olduğunu sorup anlamaya imkân vermemiş, ayrıca başvurucunun kaburga ve parmaklarındaki sorunların alıkonulması sırasında oluşup oluşmadığı konusunda bilirkişi raporu aldırmaması da gözaltında düzenlenen raporların gerçekliği hususunda şüphe oluşmasına neden olmuştur.

24. Başvurucu, müdafii eşliğinde verdiği ifadede ve çıkarıldığı sorguda kötü muameleye uğradığını beyan etmemiş ise de -iddialarının doğruluğu hâlinde- başvurucunun yaşadığı korku nedeniyle bunları dile getirmekten çekinebileceği makul görülebilir. Öte yandan olayın gerçekleşme koşulları aydınlatılamadığından gözaltında tutulduğu sırada hakkında düzenlenen doktor raporlarında darp ve cebir izi olmadığı belirtilen başvurucunun dile getirdiği iddiaların -söz konusu raporlar nedeniyle- peşinen gerçek dışı olduğunu söylemek mümkün değildir. Kaldı ki başvurucu bu raporların gerçeği yansıtmadığını iddia etmiştir. O hâlde soruşturma dosyasındaki belgeler ışığında başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin iddialarının savunulabilir olduğunu kabul etmek gerekir.

25. Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun zorla bindirildiğini iddia ettiği uçakta olup olmadığını ve sonrasında uçağın indiği alana yakın bir yere götürülüp götürülmediğini tespit etmeye yarayabilecek yolcu listesi, havalimanı kamera görüntüleri gibi hiçbir maddi delili araştırmamış; başvurucunun ve birlikte yurt dışından getirildiğini iddia ettiği E.K.nın ifadelerini almamış, başvurucunun kendi isteğiyle geldiğine ilişkin tutanak düzenleyen kamu görevlilerini tanık olarak dinlememiş, 18/1/2018 günü başvurucunun ne şekilde Ankara Adliye Sarayına getirildiğini ortaya koyabilecek delillere ulaşmaya çalışmamış, başvurucunun maruz kaldığı kötü muamelenin sonucu olduğunu iddia ettiği sağlık durumunun nedeni hakkında rapor almamıştır. 3/4/2018 tarihinde kötü muamele

iddialarından haberdar olan adli makamların yaklaşık 3 yıl 4 ay süren soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verirken -özellikle elde ettikleri delillere bakıldığında- makul bir özen ve süratle hareket etmedikleri de söylenmelidir. Bu nedenlerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutu itibarıyla ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. 18/1/2018 Tarihinden Sonraki Suç İsnadına Bağlı Tutmaya İlişkin Şikâyetler Yönünden

28. Başvurucu, 18/1/2018 tarihinden sonraki tutuklamanın ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların hukuki olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

30. Anayasa Mahkemesi, Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararlarında; sulh ceza hâkimliğinin yapısı, tutuklamanın hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk incelemelerinin veya tahliye taleplerinin geç ya da hiç değerlendirilmemesi gibi bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvuruların ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmadığı gerekçesiyle süre aşımı olduğu sonucuna varmıştır (Mehmet Emin Kılıç, §§ 19-32; Mehmet Şimşek, §§ 47-70).

31. Anılan kararlarda belirtilenlere benzer şikâyetler içeren somut başvuruda kişi hürriyeti güvenliği hakkına yönelik ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kamu Görevlilerince Zorla Alıkonulmaya İlişkin Şikâyetler Yönünden

32. Başvurucu, yurt dışından zorla getirilerek Türkiye'de uzun süre herhangi bir karar olmaksızın konteynerde tutulduğunu belirterek seyahat, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

33. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen “Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.” şeklindeki düzenlemede yer alan hürriyet sözcüğü, özgürlük ve bağımsızlığın yanı sıra serbestlik anlamına da gelmektedir. Bu anlamda kişi hürriyetine yönelik bir müdahale olduğunun söylenebilmesi için kişinin hareket serbestîsinin maddi olarak sınırlandırılması gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale için kişi, rızası olmaksızın en azından rahatsızlık verecek uzunlukta bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmalıdır (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 34).

34. Somut olayda başvurucunun maruz kaldığını iddia ettiği tutma; uzunluğu, etkileri ve uygulanma şekli itibarıyla Anayasa’nın 19. maddesi anlamında hürriyetten yoksun

bırakmadır. Bu sebeple başvurucunun iddiaları Anayasa'nın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alan 19. maddesi kapsamında incelenecektir.

35. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların tazminidir. Zira bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu olan hukuki yollarda tutmanın hukuka aykırı olduğu açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek tutmadan doğan zarar tazmin edilmişse artık başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının mağduru olduğu söylenemez (yakalama ve gözaltı sürecinden sonra serbest bırakılan ve haklarında beraat kararı verilen başvurucular lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle sözü edilen başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunmadığına karar verilen başvuru için bkz. Öner Yakasız ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9430, 20/3/2019, §§ 66-68). Somut olayda başvurucu, kamu görevlilerince alıkonulduğu iddiası sonrasında serbest bırakılmamış ise de tutulmasının gözaltına alma ve tutuklama gibi hukuki nedenlere dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla 18/1/2018 tarihi itibarıyla iddiaya konu alıkonulma sona ermiştir.

36. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden bahsedilebilmesi için hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği hukuki yol öncelikle hukuk sisteminde mevcut olmalıdır. Ayrıca sözü edilen yol; ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderebilme kapasitesini haiz, makul bir çabayla ulaşılabilir ve uygulamada da etkin olmalıdır (Fatma Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte teoride makul bir başarı sunma kapasitesi olan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, başvurucuyu o hukuki yolu tüketmekten azade kılmadığı (Sait Orçan [1. B.], B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36) gibi yasal düzenlemeyle oluşturulan, var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan bir hukuki yolun fiilen denenmemesi ve kullanılmaması da söz konusu yolun etkili olmadığının kabulüne imkân vermez (Nebahat Baysal Gül [2. B.], B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 20).

37. Yapılan açıklamalar çerçevesinde somut olaya dönüldüğünde Anayasa'nın 125. maddesinin yedinci fıkrasında idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu, 129. maddesinin beşinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümlere uygun olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idari dava türlerinden olan idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Kamu görevlilerinin eylemlerinin şahsi kusurlarına dayandığı ve idari bir eylemin söz konusu olmadığı hâller yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda haksız fiillerden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümler yer almaktadır. Sözü edilen hukuki yollara rağmen başvurucu, hukuka aykırı alıkonulma iddiasını doğrudan bireysel başvuruya taşımış; anılan hukuki yolların etkisiz olduğunu iddia etmemiştir. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır (kısmen benzer bir olayda yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Veli Saçılık (3) [2. B.], B. No: 2018/27473, 29/3/2023, § 15).

38. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

39. Başvurucu, bir dönem içinde bulunduğu yapı, yaşam tarzı, düşünce ve inancı nedeniyle söz konusu muamelelere maruz kaldığını söyleyerek özel hayat saygı hakkı ile din ve ifade hürriyetlerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

40. Başvurucunun şikâyetlerine konu olan soruşturmada kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varılması nedeniyle bu aşamada dile getirilen haklar yönünden ayrıca inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

41. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 2.000.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

42. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yapılacak yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

44. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 190.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. 1. Suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin şikâyetler yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamu görevlileri tarafından zorla alıkonulmaya ilişkin şikâyetler yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele

yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının ayrıca İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/104791)GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucuya net 190.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERTAÇ KILIÇARSLAN (2)

B. No: 2021/1145 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERTAÇ KILIÇARSLAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/1145)

Karar Tarihi: 25/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 14/1/2026 - 33137

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Sertaç KILIÇARSLAN

Vekili : Av. Nezahat PAŞA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yeniden yapılan yargılamada önceki hükmün onaylanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Yargılaması Süreci

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Anayasa Mahkemesinin Sertaç Kılıçarslan ([2. B.], B. No: 2013/7090, 18/2/2016) kararına göre ilgili olaylar şöyledir:

3. PKK terör örgütü üyesi iken 25/5/2007 tarihinde Siirt İl Jandarma Komutanlığına kendiliğinden teslim olan ve Ö.Ş. kod adını kullandığını beyan eden H.O. başvurucunun da PKK üyesi olup Harun kod adını kullandığını, on ay önce onunla birlikte İzmir'in Buca ilçesine gelip burada keşif yaptıklarını ve örgüte ait mühimmatı Buca'nın kırsal bölgesine gömdüklerini söylemiştir. H.O.nun yer göstermesi üzerine söz konusu silah ve patlayıcı maddeler gömülü oldukları yerlerde ele geçirilmiş ve H.O.nun başvurucuyla buluşma noktası olarak belirlediklerini söylediği yerde 26/5/2007 tarihinde yakalanan başvurucu,

kolluk görevlilerine V.D. adına düzenlenen sahte kimlik belgesini ibraz etmiştir. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma sonucunda başvurucu hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi ve 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a aykırılık suçlarından cezalandırılması talebiyle 6/7/2007 tarihinde iddianame düzenlemesi üzerine yargılama İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmeye başlanmıştır (Sertaç Kılıçarslan, §§ 8-10, 21).

4. Diğer yandan Bingöl'ün Genç ilçesinde bulunan polis karakolu ve lojmanlarına PKK silahlı terör örgütü mensuplarınca 4/4/2006 tarihinde yapılan silahlı saldırı sonucu polis memuru C.B.nin şehit edilmesi olayıyla ilgili olarak Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü soruşturma kapsamında H.O. 10/7/2007 tarihinde kollukta, 28/3/2008 tarihinde de tanık sıfatıyla istinabe yoluyla alınan ifadelerinde bu eylemi Soro, Cudi, Harun, Şivan ve Civan kod adlı örgüt mensuplarının gerçekleştirdiğini, Harun kod adlı örgüt mensubunun başvurucu olduğunu söylemiş ve başvurucuyu teşhis etmiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, H.O.nun beyanları doğrultusunda 4/4/2006 tarihli eylem yönünden başvurucu hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, nitelikli kasten öldürme ve 6136 sayılı Kanun'a aykırılık suçlarından iddianame düzenlemiştir (Sertaç Kılıçarslan, §§ 15, 16). Anılan iddianamede H.O.nun anlatımları şöyledir:

"04.04.2006 tarihinde Bingöl ili Genç ilçesi polis karakoluna düzenlenen saldırı ve bir polis memurunun şehit edilmesi olayını Cudi Kod isimli örgüt mensubunun eyalet yönetimine bu eylemi teklif ederek ses getirici güzel bir eylem olacağı ve bölgeyi çok iyi bildiğini söyleyerek eylem onayı alarak Soro Kod, Cudi Kod, Harun Kod, Şivan Kod ve Civan Kod ile birlikte eylem yapmak amacıyla yanlarına roketatar ve mühimmatı ile Soro kod tarafından hazırlanan el bombası düzenekli C-4 plastik patlayıcıyı da alarak yanlarından ayrıldıklarını, eylem için giden yukarıda kod isimlerini söylediği 5 kişilik terör örgütü grubunun 4-5 gün sonra mutlu ve heyecanlı bir şekilde döndüklerini, eylemi aralarında değerlendirirken Genç ilçe merkezine yakın bir mesafeye kadar yaya olarak gittiklerini, yoldan geçen bir taksiyi durdurarak şöförünü alıkoyduklarını, Soro kod un şöförün yanında kalıp diğer dördünün taksiye binerek Genç ilçe merkezine gittiklerini taksiyi Civan Kod un kullandığını, eylem noktasına yakın bir yerde araçtan indiklerini, Civan Kod ve Cudi Kod un tepede kaldığını, Harun Kod ve Şivan Kod un karakolun yakınına kadar gittiğini, karakol nöbetçisinin Harun Kod tarafından yakın mesafeden tabanca ile etkisiz hale getirilip, Şivan Kod un Cudi Kod tarafından düzenlenen el bombası düzenekli C-4 patlayıcı düzeneğini karakol bahçesine attığını ancak patlayıcının patlamadığını, Cudi Kod un bulunduğu tepeden roketatar ile 2-3 defa karakola ateş ettiğini, eylem sonrasında Akdağ bölgesine gidip 3-4 gün kaldıktan sonra bulunduğumuz Vadi bölgesine geldiklerini beyan edip, Harun Kod Sertaç KILIÇARSLAN ı teşhis ettiği ..."

5. Söz konusu iddianameye göre başvurucunun savunmaları şöyledir:

"1997 yılında memleketi olan Bitlis ilinden PKK terör örgütüne katıldığını, 2006 yılına kadar Kuzey Irak kırsalında örgüte ait kamplarda bulunup herhangi bir eyleme karışmadığını, 2006 yılı Bahar aylarında Diyarbakır kırsalına gönderildiğini, üç ay kadar Diyarbakır kırsalında kaldıktan sonra Diyarbakır Eyalet sorumlusu Rubar Kod tarafından İzmir iline gönderildiğini, 9 ay araziyi tanımak faaliyetini yürüttüğünü, 26.05.2007 tarihinde de Kaynaklar beldesinde de yalnız olarak yakalandığını, 04.04.2006 tarihinde de Bingöl ili Genç ilçesi polis karakoluna düzenlenen ve polis memurunun şehit edilmesi eylemine katılmadığını, o tarihlerde Kuzey Irakta bulunduğunu, örgüt içerisinde Harun Kod ismini

kullandığını, o bölgede Harun Kod adını kullanan başka kişilerin de olduğunu, eyleme katıldığı söylenen Cudi, Şivan, Civan Kod isimli örgüt mensuplarını tanımadığını, Soro Kod isimli örgüt mensubunu tanıdığını, Diyarbakır kırsalına geldiğinde burada bulunduğunu, aleyhine beyanda bulunan [Ö.Ş.] kod [H.O.yu] tanıdığını, Diyarbakır kırsalında olduğunu, 2006 yılı Ağustos sonlarında birlikte İzmir'e geldiklerini, kendinden bir hafta önce kolluk kuvvetlerine gidip teslim olduğunu söyle[miştir.]"

6. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamanın 21/10/2008 tarihli celsesinde başvurucu müdafii ile H.O. hazır bulunmuştur. H.O. bu celsede tanık sıfatıyla alınan ifadesinde olayla ilgili olarak görgüye dayalı bilgisinin olmadığını, önceki ifadesinde duyduklarını aktardığını ve başvurucunun Harun kod adını kullandığını söyleyerek 10/7/2007 tarihli ifadesini tekrar etmiştir (Sertaç Kılıçarslan, § 18).

7. Her iki mahkeme arasındaki görev uyuşmazlığının Yargıtay 5. Ceza Dairesince çözümlenmesi üzerine yargılamaya İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) devam edilmiştir (Sertaç Kılıçarslan, § 34). Başvurucu, yargılamanın 4/3/2010 tarihli celsesinde 4/4/2006 tarihli eylemi kendisinin gerçekleştirmediğine dair savunmasını tekrar etmiş; H.O. ile aynı celsede hazır edilerek yüzleştirme yapılmasını talep etmiştir. Mahkeme bu talebi yargılamaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle reddetmiştir (Sertaç Kılıçarslan, § 36).

8. Başvurucu müdafii yargılamanın 21/4/2011 tarihli celsesinde, ceza infaz kurumunda bulunan M.A.C.nin 4/4/2006 tarihi itibarıyla başvurucunun Türkiye'de olmadığına dair tanıklık yapabileceğini söyleyip M.A.C.nin duruşmada hazır edilmesini talep etmiştir. Mahkeme, bu talep üzerine 22/8/2011 tarihli celsede hazır ettiği M.A.C.nin tanık sıfatıyla ifadesini almıştır. M.A.C. 2006 yılının Nisan ayı ortalarında Irak'ın Zap bölgesinde başvurucu ile tanıştığını, iki hafta kadar onunla birlikte kaldıktan sonra bir daha birbirlerini görmediklerini, Bingöl'deki saldırıyı medyadan duyduğunu ve olayın meydana geldiği tarihte başvurucu ile birlikte Zap'ta olduğunu beyan etmiştir (Sertaç Kılıçarslan, § 42).

9. Yargılama sonunda Mahkeme 11/4/2012 tarihinde başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi, nitelikli kasten öldürme ve 6136 sayılı Kanun'a aykırılık suçlarından ayrı ayrı mahkûmiyetine karar vermiştir. Gerekçeli kararda; yer gösterme tutanakları, başvurucunun ikrarı, kimlik belgesi ve İzmir'de ele geçirilen mühimmata dair ekspertiz raporları doğrultusunda tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi ile 6136 sayılı Kanun'a aykırılık suçlarının sabit olduğu değerlendirilmiştir.

10. Mahkemenin başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma ve nitelikli kasten öldürme suçunu işlediğine dair değerlendirmesi şöyledir:

"a-) Sanığın kısmi ikrarı, tanık [Ö.Ş.] (K) [H.O.nun] beyanı, olay yeri tutanakları, ekspertiz raporları, adli tıp raporlar, otopsi tutanağı, Bingöl ili Genç kırsalında Soro (K) kod adlı terör örgütü yöneticisiyle tanıştığına dair beyanı ve tüm dosya kapsamından sanık SERTAÇ KILIÇARSLAN'ın PKK Terör örgütünün iltisatlı üyesi olduğu, PKK Terör örgütünün ideolojisi doğrultusunda vahim nitelikte eylem gerçekleştirdiği anlaşılmakla, devletin birliğini ve bütünlüğünü bozmaya yönelik eylemi sabit görülmekle TCK 302/1, 3713 sayılı yasanın 5/1 maddeleri gereğince cezalandırılması gerekmiştir.

b-) Tanık [Ö.Ş.] (K) [H.O.nun] beyanı, sanığın belirtilen tarihlerde Bingöl ili Genç kırsalı olduğuna dair savunmaları, adli tıp raporları, olay yeri tutanakları, ekspertiz raporları, müşteki beyanları dikkate alındığında sanığın 04/04/2006 tarihinde maktül [C.B.yi] tabanca

ile öldürdüğü anlaşılmış olup, tasarlayarak yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle adam öldürmek suçundan TCK 82/1-a-g son cümle, 3713 sayılı yasanın 5/1 maddeleri gereğince cezalandırılması gerekmiştir."

11. Başvurucu hakkındaki hükümler, temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/6/2013 tarihli onama kararıyla kesinleşmiştir.

B. Başvurucunun Anayasa Mahkemesine Yaptığı Bireysel Başvuru ve Verilen İhlal Kararı

12. Başvurucu; nihai karara karşı yargılamanın adil yürütülmediği, makul sürede sonuçlandırılmadığı, yakalama ve tutuklama sürecindeki uygulamaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile yakalama ve gözaltı sürecindeki cebir, tehdit eylemlerinin de kötü muamele yasağını ihlal ettiği iddialarıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Anayasa Mahkemesi Sertaç Kılıçarslan kararında, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinin yanı sıra özel hayata saygı hakkının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, ayrımcılık ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları ise kabul edilemez bulmuştur. Anayasa Mahkemesinin tanık sorgulama hakkı kapsamındaki değerlendirmelerinin ilgili kısmı şöyledir:

"179. Somut başvuruda İlk Derece Mahkemesinin mahkûmiyet kararının gerekçesinde yer verdiği 'Tanık [Ö.Ş.] (K) H... O... ... sanığın 04/04/2006 tarihinde Genç ilçesinde polis memuru C... B...'ın şehit edilmesi olayını bizzat sanık SERTAÇ KILIÇARSLAN'ın gerçekleştirdiğini belirtmiş ve teşhis etmiştir.' ifadelerinden, başvurucunun 4/4/2006 tarihli olayın failleri arasında olduğu konusunda ulaştığı vicdani kanaat bakımından tanık H.O.nun ifadelerinin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

180. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince düzenlenen 18/7/2007 tarihli tensip tutanağı ile tanık H.O.nun olay hakkında bilgi ve görgüsünün tespiti için bulunduğu yer mahkemesine istinabe yazısı yazılmasına karar verilmiştir. Anılan yazı üzerine Siirt Ağır Ceza Mahkemesi Naip Hâkimliğince, adı geçen kişinin tanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. Ancak bu ifadesinde adı geçen tanık, başvurucu ile ilgili en önemli tanıklığı olan 4/4/2006 tarihli olaydan bahsetmediği gibi Naip Hâkimlikçe de bu konuya ilişkin bir soru sorulmamıştır.

181. Adı geçen tanık ayrıca, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince görülen (sonradan İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince görülen dava ile birleştirilen) E.2008/377 sayılı davanın 21/10/2008 tarihli ikinci oturumunda, başvurucunun zorunlu müdafii huzurunda dinlenmiştir...

182. '[T]asarlayarak, yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle adam öldürmek' suçuna ilişkin mahkûmiyet hükmü bakımından belirleyici delil olan tanık H.O.nun beyanının alınmış olması nedeniyle, yargılama sürecinin en kritik oturumu olan 21/10/2008 tarihli oturuma, başka yerde tutuklu olan başvurucunun katılımı sağlanamamıştır.

183. Diğer yandan İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince görülen E.2007/305 sayılı davanın 18/10/2007 tarihli ilk oturumuna başvurucunun kendi avukatının katıldığı, dolayısıyla başvurucunun en geç anılan tarih itibarıyla kendi seçtiği müdafiinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

184. Buna karşılık Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun kendi belirlediği

avukatın duruşmaya davet edilip edilmediği ve zorunlu müdafi atanmadan önce başvurucunun kendi belirlediği bir müdafii olup olmadığı konusunda bir araştırma yapılıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır. Bu çerçevede duruşmaya, başvurucunun bizzat katılımının veya kendi belirlediği müdafiin katılımının sağlanamamış olması, 'iddia tanıklarını sorguya çekme' hakkının kullanılması bağlamında yargılamaya etkili katılımı engellemiştir.

185. Dahası anılan Mahkeme de adı geçen tanığa, ifadesinin inandırıcılığının ve güvenilirliğinin değerlendirilebilmesine imkân sağlayacak nitelikte sorular yöneltmemiştir. Siirt Ağır Ceza Mahkemesi Naip Hâkimliğince alınan ifadede ise tanık tarafından 4/4/2006 tarihli olaydan hiç bahsedilmediği ve Hâkimlikçe bu konuda tanığa soru yöneltilmediği için inandırıcılık ve güvenilirliğin test edilmesi bakımından herhangi bir önlem alınması da söz konusu olmamıştır. Bu durum ise doğrudan temasta bulunamamış olmaları nedeniyle kendisine soru soramadıkları ve davranışlarını gözlemleyemedikleri tanığın beyanlarını, suç isnadının esasını karara bağlarken belirleyici delil olarak esas alan İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi hâkimlerinin, anılan tanığın beyanlarının inandırıcılığını ve güvenilirliğini test edememeleri sonucunu doğurmuştur.

186. Oluşan bu dezavantajlı durumun giderilmesi bakımından başvurucunun müdafii, tanık H.O.nun dinlendiği oturumun sonunda başvurucu ile adı geçen tanığın yüzleştirilmelerini talep etmiştir. Dahası yargılamanın sonraki bazı oturumlarında, adı geçen tanığın duruşmaya getirilerek soru sorma, teşhis ve yüzleştirme imkânlarının sağlanması talep edilmiş ise de tüm bu talepler Mahkemece dosya kapsamına göre davaya yenilik getirmeyeceğine ve dosya kapsamı, mevcut delil durumu ve yargılamanın geçirmiş olduğu aşama gibi yeterince somutlaştırılmamış olgulara atıfta bulunularak reddedilmiştir. Bu şartlar altında, makul bir şekilde gerekçelendirilmemiş olan sınırlamanın haklılığının, İlk Derece Mahkemesi tarafından yeterince ortaya konulduğu sonucuna ulaşılamamıştır.

187. Dahası, davanın 22/8/2011 tarihli oturumunda tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan getirtilmiş olan tanık M.A.C.nin beyanı alınmıştır ...

188. Yeterince somutlaştırılmamış olan bu beyanı üzerine tanığa, başvurucunun müdafii dışında ve özellikle Mahkeme heyeti tarafından herhangi bir soru yöneltilmemiştir. Mahkûmiyet hükmü bakımından belirleyici delil olan tanık H.O.nun beyanı ile tamamen zıt olan bu beyanın inandırıcılığı ve güvenilirliğinin sınanmaya çalışılmamış olması, ifade alma işleminin bir 'formalite'ye dönüştüğü izlenimini uyandırmaktadır. İlk Derece Mahkemesinin, gerekçeli kararında, tanık H.O.nun beyanları ile zıt nitelikteki tanık M.A.C.nin beyanlarına niçin itibar edilmediğini açıklamayı gerekli görmemiş olması da bu izlenimi doğrulamaktadır.

189. Özetle, başvurucunun 'tasarlayarak, yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle adam öldürmek' suçundan mahkûmiyeti bakımından, beyanı belirleyici delil olarak kabul edilen iddia tanığının doğrudan sorguya çekilmesine getirilen sınırlamanın, makul bir şekilde gerekçelendirilmediği ve savunma bakımından ortaya çıkan bu dezavantajı giderecek yeterli usul güvencelerinin sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, anılan sınırlamanın, adil yargılanma hakkının gerekleri ile bağdaştığının kabulü mümkün değildir.

190. Açıklanan nedenlerle adil yargılanma hakkının bir unsuru olan iddia tanıklarını sorguya çekme hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir."

14. Anayasa Mahkemesi ayrıca başvurucunun tanık sorgulama hakkına yönelik ihlalin

sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir (Sertaç Kılıçarslan, § 197).

C. Başvurucu Hakkındaki Yeniden Yargılama Süreci

15. Başvurucunun ihlal kararına dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunması üzerine Mahkeme 13/6/2016 tarihinde, yargılamanın yenilenmesine ve duruşma açılmasına, tanık H.O.nun duruşmada Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla hazır edilmesi için tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumuna müzekkere yazılmasına karar vermiştir.

16. Yargılamanın 20/9/2016 tarihli ilk celsesinde başvurucu ve tanık H.O. hazır bulunmuştur. Başvurucu, savunmasında örgüt adına herhangi bir silahlı eyleme katılmadığına dair önceki ifadesini tekrar etmiştir. Anılan celsede H.O. tanık sıfatıyla alınan ifadesinde;

i. Önceki ifadelerinin genelde doğru olduğunu, Genç ilçesinde gerçekleşen karakol baskınını görmediğini, olayla ilgili olarak Cudi kod adlı örgüt üyesinden duyduklarını anlattığını, aradan uzun süre geçtiği için ayrıntısını hatırlamadığını, Cudi kod adlı kişinin olaydan birkaç gün sonra kendisinin olduğu araziye gelip karakol baskınını anlattığını, olaya karışan birkaç kişinin de ismini söylediğini, bu kişiler arasında Harun kod adlı kişinin de olduğunu,

ii. O tarihte Genç ilçesinde olduğunu ancak saldırıya dair silah sesi duymadığını, başvurucuyu Harun kod adıyla tanıdığını, başvurucunun gerçek ismini o yakalandıktan sonra öğrendiğini,

iii. Örgütte başvurucudan başka Harun kod adlı üç dört örgüt üyesi olduğunu ancak onların isimlerini bilmediğini, Cudi kod adlı örgüt üyesinin bahsettiği Harun kod adlı kişinin başvurucu mu yoksa aynı kod adlı diğer örgüt üyelerinden biri mi olduğunu bilmediğini, Cudi kod adlı kişinin bu konuda bir açıklama yapmadığını,

iv. Tanığa 10/7/2007 tarihinde kolluk görevlileri tarafından alınan ifadesi sorulduğunda;

- Genç'teki eylem için gidenleri görmediğini, bu nedenle Harun kod adıyla eyleme katılanın kim olduğunu bilmediğini, kolluğa da durumu bu şekilde anlattığını ancak ifadesinin yanlış yazılmış olabileceğini,

- Cudi kod adlı örgüt üyesinin olayı ne kadar ayrıntılı anlattığını ve polis memurunu kimin vurduğunu söyleyip söylemediğini hatırlamadığını,

v. Tanığa 28/3/2008 tarihinde alınan ifadesi sorulduğunda söz konusu ifadeyi verirken kendisini rahat ifade edemediğini, şimdiki ifadesinin doğru olduğunu, o ifadesinde Harun kod adlı örgüt üyesinin İzmir'de yakalandığını söylediğini ama o kişinin Genç'teki eyleme katılan kişi olduğu konusunda bilgisi olduğunu söylemediğini, bu hususun yanlış anlaşıldığını,

vi. Tanığa 21/10/2008 tarihinde Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinde verdiği ifadesi sorulduğunda bu beyanı alınırken de ifadelerini aynı şekilde tekrar ettiğini, Genç'teki olaya karışan kişinin başvurucu olduğu konusunda bir şey söylemediğini, bu kısmın yanlış anlaşıldığını,

vii. Başvurucunun sorması üzerine 2001 yılından beri Türkiye'de olduğunu, Genç'teki olayın gerçekleştiği tarihte aşamalarda ifadesi alınırken bilgi verdiği ölçüde daha az ceza alabileceği yönünde sözler söylendiğini ancak Harun kod adlı kişinin belli bir kişi olduğunu

söylemesi yönünde kendisine baskı yapılmadığını, başvurucu ile Kuzey Irak'ta karşılaştıklarını, başvurucunun yurt dışından ne zaman geldiğini hatırlamadığını, örgütün başvurucu ile kendisine İzmir'e gitme görevi vermesi üzerine onunla Genç kırsalında buluşup İzmir'e geldiklerini ileri sürmüştür.

17. Bu celsede başvurucu, Genç'teki olayın gerçekleştiği tarihte yurt dışında olduğuna tanıklık edecek başka kişiler olduğunu ve bu kişileri bir sonraki celsede hazır edilmeleri için Mahkemeye bildireceğini söylemiş; celse arasında sunduğu dilekçeyle farklı ceza infaz kurumlarında tutuklu olarak bulunduğunu belirttiği M.Y. ve B.C.nin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasını talep etmiştir. Mahkeme bu kişilerin duruşmada hazır edilmesi hususunda dilekçede bildirilen ceza infaz kurumlarına müzekkereler göndermiş, bu doğrultuda M.Y. yargılamanın 8/11/2016 tarihli celsesinde hazır edilmiş, B.C. ise belirtilen ceza infaz kurumunda bulunmadığı gerekçesiyle hazır edilememiştir. Başvurucu ve müdafii bu celsede B.C.nin dinlenilmesinden vazgeçilmesini talep etmiş, Mahkeme verdiği ara kararıyla bu kişinin tanık sıfatıyla ifadesinin alınmasından vazgeçmiştir. M.Y. tanık sıfatıyla alınan ifadesinde;

i. Genç'teki saldırının gerçekleştiği tarihte Zap bölgesinde olduğunu, o tarihte moral gecesi düzenlediklerini, başvurucunun da bu etkinlikte yer aldığını, başvurucuyu orada gördüğünü,

ii. O tarihte başvurucu ile tanışmadıklarını, başvurucuyu onun gıyabında Harun Tatvan kod adıyla tanıdığını, o gün görüştüklerinde başvurucuyla sohbet ettiğini, bu kod adını kullanan kişinin başvurucu olduğunu öğrendiğini,

iii. Sonradan başvurucunun içinde olduğu grubun Diyarbakır'ı kapsayan bölgeye gittiğini, bir daha başvurucu ile karşılaşmadığını, onun dışında bir de Harun Pala denilen Tunceli doğumlu bir örgüt mensubunu daha tanıdığını, karakol saldırısını kimin gerçekleştirdiğini bilmediğini beyan etmiştir.

18. Mahkeme; yargılama sonucunda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının nitelikli kasten öldürme suçuna yönelik olduğunu ve yargılamanın yenilenmesi üzerine bu hükümle sınırlı olarak inceleme yapıldığını belirterek önceki hükmün onanmasına karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında tanık H.O.nun aşamalarda verdiği tüm ifadelere değindikten sonra şu değerlendirmelere yer vermiştir:

"Daha önce [C.B.nin] öldürülmesi eylemi ile ilgili olarak verilen mahkumiyet kararı büyük oranda [H.O.nun] beyanına dayanmış olup, [H.O.nun] yargılamanın yenilenmesi kararından sonra alınan ifadesinin önceki ifadelerini etkileyip etkilemediği değerlendirilmelidir.

[H.O.] soruşturma aşamasında yakalandığında ifadesinde: '04/04/2006 tarihinde Diyarbakır Genç ilçesinde polis merkezi amirliğine ve lojmanlarına karşı saldırı yapılması, nöbet kulübesi önünde bulunan polis memuru [C.B.nin] öldürülmesi olayına Harun kod adlı kişinin de katılmış olduğunu, bunu eyleme katılanların anlattıklarından öğrendiğini' belirtmiş, gerek o tarihte Cumhuriyet savcılığında gerekse mahkemede alınan ifadelerinde Harun kod adlı kişinin Diyarbakır'da yakalattığı Sertaç Kılıçaslan olduğunu belirtmiştir.

[H.O.] o tarihte Siirt'te yakalandığında Harun kod adlı kişi ile birlikte eylem yapmak için İzmir'e geldiklerini, İzmir'de bir süre kaldıklarını, Harun kod adlı kişinin halen İzmir'de olduğunu, kağıtlara yazdıkları notlarla buluştuklarını belirtmiş, İzmir'e getirildiğinde daha önceki buluştukları şekilde Harun kod adlı Sertaç Kılıçaslan'la buluşmaları sağlanmış, bu buluşma sırasında Sertaç Kılıçaslan yakalanmış, [H.O.] bu yakalama sonrasında Harun kod adı ile tanıdığı ve yakalanan kişinin gerçek isminin Sertaç Kılıçarslan olduğunu öğrenmiş,

sonraki beyanlarında açık şekilde Genç ilçesinde [C.B.nin] öldürülmesine katılan Harun kod adlı kişinin İzmir'de yakalanan Sertaç Kılıçarslan olduğunu belirtmiştir.

[H.O.] yargılamanın yenilenmesi sonrasında mahkememizde 20/09/2016 tarihinde alınan ifadesinde daha önceki ifadelerinin doğru olduğunu beyan etmiş, ancak Genç ilçesinde [C.B.nin] öldürülmesi olayına karışan Harun kod adlı kişinin Sertaç Kılıçarslan olup olmadığını bilmediğini belirtmiştir. Daha önce bu konuda verdiği açık beyanlar hatırlatılıp sorulduğunda önceki beyanlarının yanlış anlaşıldığını belirtmiştir. Tanık [H.O.nun] önceki beyanlarının genellikle müdafii huzurunda alınan beyanlar olduğu, beyanlarda [C.B.nin] öldürülmesi eylemine karışan Harun kod adlı kişinin İzmir'de yakalanan Sertaç Kılıçarslan olduğunu söylediği hususları dikkate alındığında 20/09/2016 tarihli duruşmadaki ifadesinin sanığı cezadan kurtarmaya yönelik beyan niteliğinde olduğu ve önceki ifadelerini geçersiz kılacak nitelikte olmadığı kanaatine varılmıştır.

Yargılamanın yenilenmesi aşamasında tanık olarak dinlenilen [M.Y.] beyanlarında 04/04/2006 tarihinde kendisinin Kuzey Irak'ta bulunan Zap bölgesinde olduğunu, Sertaç Kılıçarslan'ı o gün orada gördüğünü belirtmiş ise de; o tarihlerde [M.Y.] ile Sertaç Kılıçarslan'ın birbirlerini tanımamaları, aradan geçen 13 yıl gibi bir uzun süre sonrasında bu tarihin net olarak hatırlanmasının doğal olmadığı hususları dikkate alındığında bu beyanın inandırıcı olmadığı, sanığı cezadan kurtarmaya yönelik gerçeğe aykırı beyan niteliğinde olduğu kanaatine varılmıştır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; tanık [H.O.nun] yargılamanın yenilenmesinden sonra alınan ifadesinin mahkumiyet hükmüne esas alınan önceki beyanlarını geçersiz kılacak nitelikte olmadığı, mahkumiyet hükmüne esas alınan delillerde bir değişme olmadığı, mahkumiyet hükmünün yerinde olduğu kanaatine varıldığından CMK 323/1. maddesi gereğince önceki mahkumiyet hükmünün onaylanmasına karar verilmiştir."

19. Başvurucu, mahkeme kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 20/11/2020 tarihinde kararı onamıştır. Yargıtay, kararında "Suç" başlığı altında başvurucu hakkında verilen ilk kararda hüküm kurulan tüm suçlara yer vermiş olup şu açıklamada bulunmuştur:

"Yapılan yargılama sonunda toplanan deliller karar yerinde incelenip sanıkların üyesi bulunduğu silahlı terör örgütünün Devletin birliğini bozma ve Ülke topraklarından bir kısmını Devlet idaresinden ayırma amacına yönelik olarak vahamet arz eden olayları gerçekleştirdiği, sanıkların sübutu kabul olunan eylemlerinin amaç suçun işlenmesi doğrultusundaki örgütsel bağlılık ve ülke genelindeki organik bütünlüğüne göre amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte olduğu belirlenip, kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde vasfı tayin edilmiş, cezaları azaltıcı sebebin niteliği takdir kılınmış, savunmaları inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, incelenen dosya kapsamına göre verilen hükümde bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan ve Anayasa Mahkemesince saptanan ihlalin sonuçlarının giderildiği anlaşıldığından, sanık müdafiinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, re'sen de temyize tabi olan hükümlerin ONANMASINA"

20. Başvurucu, nihai kararı 26/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararının Gereğinin Yerine Getirilmediğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; yeniden yapılan yargılama sırasında tanığın yalnızca şeklen huzurda dinlendiğini, tanığın beyanındaki çelişkilerin giderilmediğini, talep ettiği konularda araştırma ve inceleme yapılmadan önceki hükmün onaylandığını, bu nedenle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, kabul edilebilirlik incelemesinde iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

24. Başvurucunun Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının uygulanmaması dolayısıyla anayasal haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiası Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili verdiği kararlarda somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabul edilmesinin yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

27. Öte yandan Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye'nin

taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa Mahkemesine bu başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmiştir.

28. Anılan yetki ve görev kapsamında Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları incelemek ve karara bağlamak durumundadır. Anayasa Mahkemesi bireysel başvurulara ilişkin incelemelerinde 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına karar vermektedir.

29. Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasında Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayacağı hüküm altına alınmıştır. 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da aynı hükme yer verilmiştir. Anılan hükümlerde, Anayasa'nın 138. maddesinden farklı olarak Anayasa Mahkemesi kararlarının yargı organları yönünden de bağlayıcı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuruya ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına dair bir tereddüt bulunmamaktadır (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 63; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 110).

30. Anayasa Mahkemesince bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine karar verildikten sonra bu kararın gereğinin yerine getirilmesi Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmesinin zorunlu bir sonucudur. İlgili Anayasa değişikliğinin gerekçesi dikkate alındığında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma yolunun açılmasının amaçlarından birinin de temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları yönünden iç hukukta etkili bir başvuru yolu oluşturulması ve böylelikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) Türkiye aleyhine yapılan başvuruların azaltılması olduğu anlaşılmıştır. Nihai ve bağlayıcı karar verilemeyen bir başvuru yolunun etkili olduğu söylenemez. Nitekim AİHM, Hasan Uzun/Türkiye (B. No: 10755/13, 30/4/2013) kararında Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kendisine başvuru yapılmadan önce tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olduğu sonucuna varırken Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasına atıfla Anayasa Mahkemesi kararlarının bütün gerçek ve tüzel kişiler ile devlet organlarını bağlayıcı olmasını da dikkate almıştır (Şahin Alpay (2), § 67; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 51).

31. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa hükümleri ile bağdaşmaz (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 52).

32. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, tanık H.O.nun beyanlarının başvurucu hakkında nitelikli kasten öldürme suçundan kurulan mahkûmiyet kararı bakımından tek delil niteliğinde olduğu, bu beyanlar ile diğer tanık M.A.C.nin ifadeleri arasında çelişki olduğu hâlde başvurucunun anılan tanığı sorgulayamamasının tanık sorgulama hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır (bkz. § 13). Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına istinaden Mahkeme yeniden yargılama yapmış, tanık H.O.yu başvurucunun olduğu duruşmada dinlemiş ve

başvurucu ile müdafiine anılan tanığa soru sorma imkânı tanımıştır (bkz. § 16). Bunun ötesinde Mahkeme, başvurucunun talebi üzerine tanık M.Y.yi de duruşmada hazır ederek ifadesini almıştır. M.Y. de ifadesinde, M.A.C. ile benzer şekilde başvurucunun Genç ilçesinde gerçekleştirilen saldırı sırasında olay yerinde olmadığına dair beyanda bulunmuştur.

33. Yeniden yapılan yargılama sırasında tanık H.O. önceki beyanlarının aksine nitelikli kasten öldürme suçuna konu saldırıya katılan Harun kod adlı kişinin başvurucu olduğu yönünde ifade vermediğini söyleyerek başvurucu hakkındaki suçlayıcı ifadelerinden bu yönüyle dönmüştür. Benzer şekilde başvurucunun talebi doğrultusunda ifadesi alınan tanık M.Y. de diğer tanık M.A.C. gibi başvurucunun olay tarihinde yurt dışında olduğunu söylemiştir. Ancak bu gibi durumlarda çelişen beyanların hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak ve keyfîlik içermemesi kaydıyla derece mahkemelerine aittir. Mahkemenin başvurucu hakkındaki yargılamanın yenilenmesine konu olan önceki hükmün onaylanmasına dair kararı incelendiğinde ihlal kararının sadece nitelikli kasten öldürme suçundan kurulan hükümle ilgili olduğu belirtilerek bu hükümle sınırlı olarak yeniden yargılama yapıldığının belirtildiği, bu bağlamda tanık H.O. önceki suçlayıcı beyanlarından kısmen dönmüş ise de önceki karardan farklı ve anılan karardaki değerlendirmelere ek olarak H.O.nun benzer ifadelerinin bir kısmının müdafi huzurunda alındığı, bu ifadeler arasında İzmir'de yakalattığı kişinin (başvurucunun) Harun kod adlı kişi olduğunu söylediği için tanık H.O.nun önceki ifadelerine üstünlük tanındığı görülmüştür. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlalin ve hukuki sonuçlarının Mahkemece giderildiği anlaşılmıştır.

34. Diğer yandan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine yeniden yargılama yapılmasının yasal dayanağı 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesidir. Yeniden yargılama kurumu, birçok özelliği itibarıyla da yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklıdır. Bu nedenle yargılamanın yenilenmesine ilişkin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311 vd. maddeleri yalnızca bu kurumla çelişmediği ve mahiyetine uygun olduğu durumlarda uygulanabilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 57). Dolayısıyla Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu, §§ 93-100). Somut olayda, kesinleşen ilk hükme yönelik Sertaç Kılıçarslan başvurusunda verilen ihlal kararı doğrultusunda Mahkeme yeniden yaptığı yargılama sonucunda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca yeni bir hüküm kurmak yerine önceki hükmün onaylandığını belirtmiş ise de (bkz. § 18) anılan kararın gerekçesi incelendiğinde yeni bir karar niteliğinde olduğu değerlendirildiğinden bu durum sonuca etkili görülmemiştir.

35. Açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

36. Başvurucu ayrıca kesinleşen ilk hükme yönelik Sertaç Kılıçarslan başvurusunda dile getirdiği ve anayasal haklarının ihlal edildiğine dair ileri sürdüğü bazı şikâyetlerini

yinelediği gibi bunun yanı sıra yeniden yapılan yargılama süreci, önceki hükmün onaylanması ve bu kararın kesinleşmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer güvencelerin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kararın kesinleşmesinden sonra ceza yargılamasının yeniden başlatılması durumunda -adil yargılanma hakkı kapsamındaki tüm güvencelerin yeniden açılma nedeni ne olursa olsun bu yargılama bir suç isnadının belirlenmesi ile ilgili olduğundan ve yeniden başlatılan sonraki yargılamada adil yargılanma hakkına dair güvencelerin tam olarak uygulanması gerektiğinden- başvurucunun yeniden yapılan yargılamadaki adli işlemler yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarına dair de değerlendirme yapılmalıdır. Bu bağlamda;

i. Anayasa Mahkemesinin Sertaç Kılıçarslan kararında zaman bakımından yetkisizlik, konu bakımından yetkisizlik ya da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilen, başvurucunun suç isnadına bağlı olarak tutulduğu süre itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, gözaltına alındıktan sonra psikolojik baskı altında tutulduğuna, darbedildiğine, uzun süre ormanlık alanda bekletilerek ölümle tehdit edildiğine, doktora erişim imkânı sağlanmadığına ve doktor raporlarının usulüne uygun düzenlenmediğine dair itirazları yönünden işkence ve kötü muamele yasağının, Kürt kökenli olması nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığına dair itirazı yönünden de ayrımcılık yasağının adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü, davaya bakan mahkemenin devlet güvenlik mahkemelerinin devamı niteliğinde olduğuna, davaların birleştirilmesinin kanuni hâkim güvencesini ihlal ettiğine, temyiz aşamasında duruşma yapılmamasının sözlü yargılama hakkını ihlal ettiğine ilişkin iddialarının Mehmet Satıcıoğlu (2) ([1. B.], B. No: 2014/11339, 14/11/2018) ve Mehmet Murat Dalkuş ([1. B.], B. No: 2021/29292, 13/2/2024, §§ 8-11) kararları doğrultusunda mükerrer başvuru olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

ii. Yeniden yapılan yargılama sürecine ilişkin olarak;

- Adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü, savunma yapmasının Mahkeme tarafından engellenmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının, bildirdiği tanıkların dinlenmemesi nedeniyle de tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını olağan kanun yolu olan temyiz başvurusunda dile getirmediği anlaşıldığından anılan ihlal iddialarının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) ile Necati Gündüz ve Recep Gündüz ([1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19-23) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle,

- Adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü, temyiz aşamasında duruşma yapılmaması nedeniyle sözlü yargılama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının ilk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapılıp karar verildikten sonra kanun yolu incelemesinin tarafların iddia veya savunmaları yazılı olarak alınması üzerine dosya üzerinden yapılması hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemeyeceğinden Nevruz Bozkurt ([1. B.], B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32) ve Feyyaz Bayram ([2. B.], B. No: 2014/7822, 16/11/2016, §§ 84-86) kararları; esasa etkili itirazlarının gerekçeli kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Abdullah Topçu ([1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 77, 78) ile Mehmet Yavuz ([1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, §§ 49-52) kararları suçu işlediğine yönelik oluşan şüphe Mahkemece aleyhine yorumlanıp haksız olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddiasının da Ahmet Sağlam ([1. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle,

- Mahkûmiyet kararına bağlı olarak ceza infaz kurumunda bulunması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Tahir Laçin (2) ([2. B.], B. No: 2020/8226, 22/5/2024, §§ 38-40) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediğine ilişkin iddia yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Suç isnadına bağlı olarak tutma süreci itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, işkence ve kötü muamele yasağının, ayrımcılık yasağının, adil yargılanma hakkı kapsamındaki kanuni hâkim güvencesinin ve sözlü yargılama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediğine ilişkin iddia yönünden adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DÖNE DİKEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5691 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5691

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DÖNE DİKEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5691)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucular : 1. Döne DİKEN

2. Elif Yaren DİKEN

3. Kader DİKEN

4. Mustafa DİKEN

5. Mustafa DİKEN

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısı sonucu meydana gelen ölümden kaynaklanan zararların tazmini istemiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının, davanın süre aşımı gerekçesiyle kısmen reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle

terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucu Kader Diken'in eşi, Elif Yaren ve Mustafa'nın babası, diğer başvuruculaların ise çocuğu olan M.A.D. de söz konusu saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir.

A. Olay Nedeniyle Bazı Kamu Görevlileri Hakkında Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Açılan Kamu Davasıyla İlgili Süreç

3. Yaşanan terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından -araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle- Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır. Başsavcılığın 7/1/2016 tarihinde aynı suça ilişkin olarak hazırladığı ikinci iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ilk ceza davası ile birleştirilerek görülmüştür.

5. İşbu bireysel başvuru yapıldığında derdest olan kamu davası, inceleme devam ederken neticelenmiştir. Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/6/2021 tarihli kararıyla, dönemin Hatay İl Emniyet Müdürü R.K., Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Müdürlüğü (TEM) Şube Müdürü N.E. ve Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürü M.B.nin neticeten 8 ay 10 gün hapis cezası ile tecziyelerine ancak hükmedilen cezaların ertelenmesine karar verilmiştir. Kararda, gelen bir telefon ihbarı üzerine Millî İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan ve bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren 10/5/2013 tarihli ve 2013/32 sayılı eylem ihbarı notunun Hatay İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmesine ve evrakın nöbetçi memur tarafından taranarak ilgili birimi olan TEM Şubesi ve İlçe Emniyet Müdürlüklerine POL-NET olarak isimlendirilen bilişim sistemi üzerinden gönderilmesine rağmen bu istihbari bilgiye emniyet görevlilerinin yeterli ilgiyi göstermediği ve eyleme karşı yeterli tedbir almadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca bu patlama olayı öncesinde 23/10/2012 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüğüne MİT tarafından bombalı eylemler ve eylemi gerçekleştirecek şahıslar ile iltisaklarını içeren birçok istihbari bilgi iletildiği ancak bu bilgilerin yeterince değerlendirilmediği kabul edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesinden geçerek 7/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Olaya İlişkin Olarak Başvuruculaların Açtığı Tam Yargı Davasıyla İlgili Süreç

6. 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında başvurucular ile Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonunu arasında 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmıştır. Bu sulhname uyarınca başvuruculara 25.842,95 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

7. Başvurucular 4/3/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına verdikleri dilekçe ile yakınlarının ölümü nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin zımnen reddi üzerine başvurucular 7/5/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığı ve Hatay Valiliği aleyhine, 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idare ile imzalanan sulhnamenin gabin nedeniyle iptali ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi talebiyle tam yargı davası

açmış; dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi olmasına rağmen önlem alınmadığını ileri sürmüş, dava açma süresine ilişkin açıklama yaparak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığını vurgulamıştır.

8. Hatay İdare Mahkemesinin 19/3/2015 tarihli kararında; olayın bir terör eylemi olduğu, idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusuru bulunmadığı, uyuşmazlığın çözümünde maddi tazminat istemlerinin özel bir kanun olan 5233 sayılı Kanun kapsamında, manevi tazminat istemlerinin ise sosyal risk ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir. İdare Mahkemesinin bu kabul doğrultusunda yaptığı değerlendirme neticesinde;

i. Sulhnamenin iptali ile Hatay Valiliğine yönelik maddi tazminat istemi bakımından dava, sulhnamenin imzalandığı tarihten itibaren yasal dava açma süresi içinde dava açılması ya da 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. maddesi kapsamında idareye başvurulup dava açılması gerekirken bu süreler geçirildikten sonra açıldığı gerekçesiyle davayı süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir.

ii. Hatay Valiliğine yönelik manevi tazminat istemi bakımından dava, 5233 sayılı Kanun'un terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu uğranılan maddi zararların tazminini öngördüğü, manevi zararların tazminini kapsamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

iii. İçişleri Bakanlığına yönelik maddi tazminat istemi bakımından dava, maddi tazminat talebinin yasal düzenlemelere uygun olarak 5233 sayılı Kanun kapsamında komisyon tarafından incelenerek karara bağlandığı, bu kısmı aşan maddi tazminat isteminin 5233 sayılı Kanun uyarınca İçişleri Bakanlığınca ödenmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

iv. İçişleri Bakanlığına yönelik manevi tazminat istemi ise kabul edilerek başvuruculardan eş için 40.000 TL, çocuklar için ayrı ayrı 30.000 TL, anne ve baba için ise ayrı ayrı 20.000 TL olmak üzere toplam 140.000 TL manevi tazminatın İçişleri Bakanlığınca ödenmesine karar verilmiştir. İdare Mahkemesine göre olayda idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusuru olmayıp başvuruculara uğradığı zararın sosyal risk ilkesine göre tazmin edilmesi gerekmektedir.

9. Başvuruculara temyiz talebi üzerine Danıştay Onuncu ve Onbeşinci Dairelerinden oluşan müşterek kurul 14/11/2018 tarihli kararıyla İdare Mahkemesinin kararını bozmuştur. Daireye göre saldırı öncesinde Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) tarafından İl Emniyet Müdürlüğüne gönderilen ihbarda saldırıda kullanılacak araçların plakaları ile model, marka ve renklerine yer verilmesine ve bu ihbarın elektronik belge yönetim sistemi üzerinden merkez birimleri ile ilçelere gönderilmesine rağmen ihbarın ancak patlamadan sonra görüldüğü dikkate alındığında meydana gelen patlamalar hususunda hizmet kusuru bulunmaktadır. Daire, bu kabulden hareketle maddi ve manevi tazminat isteminin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiğini, 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat ödenmesine engel oluşturmadığını ifade etmiştir.

10. Davalı idareler olayın ağır hizmet kusuru olarak nitelendirilebilmesi için kamu görevlileri hakkında yargı kararıyla uygun illiyet bağı doğrultusunda kusur tespiti gerektiğinden bahisle karar düzeltme talep etmiştir. Danıştay Onuncu Dairesi 19/10/2020 tarihli kararıyla, kararın düzeltilmesi dilekçelerinde ileri sürülen nedenlerin uygun

olduğundan bahisle karar düzeltme istemlerinin kabulü ile bozma kararını kaldırmış, ileri sürülen temyiz nedenlerinin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığından bahisle İdare Mahkemesinin kararını onamıştır.

11. Başvurucular, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular, olaya ilişkin olarak yürütülen idari soruşturma neticesinde tanzim edilen mülkiye müfettişliği raporunda emniyet personeli hakkında soruşturma izni verilmesine dair Valilik İdari Kurulu kararında yapılan tespitler ile dönemin il emniyet müdürü, TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürü hakkında kamu davası açılması dikkate alındığında idarenin saldırının önlenememesinde ağır hizmet kusuru olduğunu, bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların ayrıca adil yargılanma hakkı kapsamında hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkesinin ihlal edildiğine dair şikâyetleri de söz konusudur.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara tazminat ödenmesine karar verilmesi nedeniyle mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalkmadığının irdelenmesi gerektiği ifade edilerek açılan tam yargı davası neticesinde idare mahkemesince sosyal risk ilkesi temel alınarak başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verildiği, dolayısıyla yaşam hakkının içerdiği pozitif yükümlülük kapsamında yargı sürecinin gerçekleşen zararın nedenlerini tespit etme ve zararı giderme bakımından etkili şekilde işleyip işlemediğinin incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

15. Başvuruculların bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği ve açtıkları tam yargı davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen herhangi bir açıklama yapılmadan idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına yöneliktir. Dolayısıyla başvurucular, yaşam hakkının usul boyutu yanında devletin kusuru nedeniyle gerçekleşen terör saldırısı sonucu yakınlarını kaybettiklerinden yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Kılıç, B. No: 2018/22085, 27/1/2021, İbrahim Kanbal, B. No: 2019/6690, 16/3/2022, Bülent Köreği, B. No: 2021/21941, 11/6/2024 ve Veysel Sevmez, B. No: 2021/5650, 8/1/2025).

16. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmeyen somut başvuruda açıklanan gerekçelerle yaşam

hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş, B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

18. Somut olayda başvurucular, İdare Mahkemesi nezdinde açtıkları davada somut bilgiler içeren ihbarlara rağmen önlem alınmadığını ve saldırının engellenemediğini, idarenin hizmet kusuru olduğunu ileri sürmüştür (bkz. § 7). İdare Mahkemesi, olayda idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusuru olmadığını kabul etmiştir (bkz. § 8). İdare Mahkemesi bu kabulden hareketle ihtilafı, kusur sorumluluğuna ilişkin genel hükümler çerçevesinde değil 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi kapsamında çözmüştür. Bu kabul ve çözüm metodu nedeniyle de İçişleri Bakanlığı aleyhine hükmedilen manevi tazminat dışındaki talepleri reddetmiştir. İdare Mahkemesi kararının bozulmasına yönelik -daha sonra karar düzeltme yolu ile kaldırılmış olan- Danıştay kararında (bkz. § 9) ise saldırısı öncesinde MİT tarafından İl Emniyet Müdürlüğüne gönderilen ihbarda saldırıda kullanılacak araçların plakaları ile model, marka ve renklerine yer verilmesine rağmen ihbarın ancak patlamadan sonra dikkate alındığı, meydana gelen patlamalarda hizmet kusuru bulunduğu kabul edilmiştir. Karar düzeltme talebi üzerine bozma kararı kaldırılarak İdare Mahkemesinin kararı onanmıştır (bkz. § 10).

19. İdare Mahkemesince olayda idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşılmasına rağmen kararda bu sonuca nasıl ulaşıldığına dair bir gerekçeye yer verilmemiştir. Karara karşı temyiz yoluna başvurulması üzerine Danıştay Onuncu ve Onbeşinci Dairelerinden oluşan müşterek kurulca saldırıda kullanılacak araçlara ilişkin somut bilgileri içeren ihbarlara rağmen saldırının engellenememesinin hizmet kusuru olduğu gerekçesiyle İdare Mahkemesi kararı bozulmuştur. Karar düzeltme talebi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi, bozma yönündeki önceki kararını kaldırmış; temyiz taleplerinin reddi ile İdare Mahkemesi kararını onamış; kararda, temyiz incelemesi neticesinde ulaşılan olayda hizmet kusurunun bulunduğuna ilişkin değerlendirmeden ayrılma gerekçesine yer vermemiştir.

20. Olaya ilişkin yürütülen ceza soruşturmasında bir kısım emniyet personeli hakkında görevi ihmal suçundan kamu davası açılmış ve yaşanan terör olayında ihmali tespit edilen dönemin il emniyet müdürü ile TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürünün hapis cezası ile tecziyelerine karar verilmiştir (bkz. § 5). Yürütülen ceza yargılamasında bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren istihbari bilgiye önem verilmediği, eyleme karşı yeterli tedbir alınmadığı tespit edilmiştir. Ne var ki İdare Mahkemesinin kararında ve kararın onanmasına yönelik Daire kararında, ceza soruşturma ve kovuşturmasında elde edilen deliller ile mülkiye müfettişi inceleme raporu irdelenmemiştir.

21. Tam yargı davası süreci bir bütün olarak dikkate alındığında yargılamanın yaşam hakkının usul boyutu kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak için gerekli özen şartını sağlamadığı anlaşılmıştır. Yargılamada Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapılmamıştır. Yaşanan terör saldırısında ihmal

olup olmadığı irdelenmemiştir. Sorumlu kamu personelinin ihmaline işaret eden somut veriler ve somut verilere dayanan idari raporlar, disiplin soruşturması süreçleri ve ceza kovuşturması dikkate alınmamıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

23. Başvurucular, olayın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusurunun bulunduğunun olay anında bilinmediğini, bu durumun olaya ilişkin yürütülen ceza yargılaması ile ortaya çıktığını, İdare Mahkemesinin bu hususu dikkate almadan maddi tazminat talebini Hatay Valiliği yönünden süre aşımı gerekçesiyle reddettiğini ve aleyhe vekâlet ücretine hükmettiğini beyan ederek adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

24. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda inceleme adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden yapılmıştır.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

27. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

28. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu

hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

29. Somut olayda Hatay Valiliğine yöneltilen maddi tazminat talebinin süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

30. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

31. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

32. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

33. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen ölüm nedeniyle uğranılan maddi zararın tazmini amacıyla 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihten itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiklerini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak bu tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

34. Öte yandan müşterek kurulun -karar düzeltme yoluyla kaldırılmış olan- kararında patlamaların meydana geldiği veya sulhnamenin imzalandığı tarihler itibariyle olayda hizmet kusuru bulunduğu ve davalı idarelerin faaliyeti ile olay arasında nedensellik bağının var olduğu hususları henüz net olarak bilinmediğinden, 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname

imzalanarak ödeme yapılmış olmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat ödenmesine engel oluşturmayacağı belirtilmiştir. Ancak anılan kararın düzeltilmesine ve İdare Mahkemesi kararının düzeltilerek onanmasına yönelik Danıştay kararında bu hususa ilişkin olarak herhangi bir değerlendirmeye yer verilmediği görülmektedir.

35. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri, B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

36. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu [2. B.], B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

37. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği ve sulhnamenin 21/6/2013 tarihinde imzalandığı konularında tereddüt bulunmamaktadır ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile ortaya çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculların, yakınlarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

38. Bu itibarla başvuruculların sulhnamenin imzalandığı 21/6/2013 tarihi esas alınarak uğradıkları zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

39. Bu hâle göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından kısmen reddedilmesi suretiyle başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

41. Başvurucular, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

42. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

43. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

44. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve toplam 1.500.000 TL maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2014/1780, K.2015/768) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN TEKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/13258 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13258

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN TEKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13258)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Mehmet Emin TEKİN ve diğerleri (ekli listenin (D) sütunu)

Vekili : Av. Seyfettin TAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurular, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararların tazmini için açılan davaların reddedilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına yöneliktir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat olması nedeniyle 2021/13258 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2021/13258 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Ekli listenin (D) sütununda yer alan başvurucular Batman İli, Sason İlçesi, Yakabağı Köyü'nde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1994 yılında köylerini boşaltmak durumunda kaldıklarından bahisle uğranılan zararların 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında karşılanması istemiyle 2/9/2004 tarihinde Batman Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyon Başkanlığı'na (Komisyon) başvurmuşlar ve taraflar arasında 4/10/2006 tarihinde sulhname imzalanmak suretiyle geçmiş döneme ait uyuşmazlıklar sona erdirilmiştir. Ardından başvurucular halen köylerine geri dönemediklerinden bahisle 2000 yılı ve sonrasında oluşan zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmini istemiyle muhtelif tarihlerde yeniden Komisyon'a başvurmuşlardır. Başvurular Komisyon tarafından muhtelif tarihlerde reddedilmiştir.

7. Başvurucular Komisyon kararlarının iptali istemiyle Batman İdare Mahkemesinde iptal davası açmışlardır. Başvurucular dava dilekçesinde 1994-2000 yıllarına ait zararların tazmin edildiğini ancak 2000 yılı sonrası zararlarının tazmin edilmediğini, mülklerine ulaşamadıklarını belirtmişlerdir. Mahkemeler muhtelif tarihlerde davaları reddetmiştir. Mahkemeler gerekçeli kararlarında; davacıların 30/05/2007 tarihinden önceki dönemde uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmini istemi yönünden 5233 sayılı Yasa'nın Geçici 4. maddesi uyarınca en son 30/05/2008 tarihine kadar başvuruda bulunması gerekirken, bu tarihten çok sonra yapılan -9/10/2018 tarihinde- kayda giren başvurunun süresinde olmadığı görüldüğünden dava konusu işlemin bu kısmında hukuka aykırılık bulunmadığını açıklamışlardır. Kararlarda davacıların, 30/5/2007 tarihinden başvuru tarihi olan 9/10/2018 tarihine kadarki dönemde uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmini istemi yönünden; Yakabağ Köyü'nün 1994-2004 yılları arasında terör olayları nedeniyle boş kaldığı, kesin olarak 2004 yılı Ocak ve Şubat aylarında köye dönüşlerin tekrardan başladığı, köye dönüş yapmayan vatandaşların köyün ulaşım, eğitim ve sosyal şartlarının kısıtlı olmasından dolayı dönmek istemedikleri, hali hazırda köyde 60 kadar kişinin ikamet ettiği, toplamda 21 hanenin bulunduğu, bu hanelerden 6 tanesinin daimi olarak ikamet ettiği, geriye kalan hanelerin ise yaz aylarında (3 ay) gelip tekrardan ayrıldıkları, daimi olarak ikamet eden 6 hanenin tamamında en az bir güvenlik korucusu veya geçici köy korucusunun bulunduğu, 1994 yılında köy boşaltılmadan önce korucu olmayan hane sayısının 20 olduğu, şu an için korucu olmayan hane olmadığı, 2004 yılından bu yana herhangi bir terör olayının meydana gelmediği, bu durumda; kişisel güvenlik kaygıları veya eğitim, ulaşım, sağlık ve sosyal imkansızlıklar sonucu yaşadıkları köyü terk edenlerin/geri dönüş yapmayanların uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa kapsamında karşılanmasının olanaklı olmaması nedeniyle, davacıların 30/5/2007 tarihinden başvuru tarihi olan 9/10/2018 tarihine kadarki dönemde uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmini isteminin reddine ilişkin dava konusu işlemin bu kısmında da hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Başvurucular davaların reddine yönelik kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuşlardır. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi; başvuru tarihinden geriye doğru 30.05.2007 - 09.10.2017 tarihleri arasındaki bir yıllık dönemi aşan kısmı yönünden; 5233 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği 27/07/2004 tarihinden sonra meydana gelen zararlar bakımından Kanun’un 6. maddesinde belirlenen süreler içinde, 19/07/1987 ile 27/07/2004 tarihleri arasında meydana gelen zararlar bakımından ise 5233 sayılı Kanun'un geçici 4.

maddesinde öngörülen süre içinde idareye başvurulabileceği, davacı tarafından, köyden göç etmenin sadece sosyal ve ekonomik koşullarla açıklanamayacağı, güvenlik sorunlarının bulunduğu, Yakabağı Köyü'nün mezralarına ilişkin araştırmanın yapılmadığı öne sürülerek başvuru tarihinden geriye dönük 2000 yılından sonraki tüm zararların karşılanması istenilmişse de davacının iddia ettiği süregelen zararları yönünden başvuru tarihinden geriye doğru 1 yıllık dönemi kapsayan zararlarına ilişkin isteminin kabul edilebileceği bu tarihten geriye doğru 1 yılı aşan döneme ilişkin tazmin isteminin ise hukuken kabul edilemeyeceği sonucuna varmış ve 30.05.2007 tarihinden önceki kısmı ve başvuru tarihinden itibaren geriye doğru bir yıllık dönem olan 09.10.2017 - 09.10.2018 tarihleri arasındaki kısmı yönünden istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi 30.05.2007-09.10.2017 tarihleri arasındaki kısmı yönünden ise ilk derece mahkemesi kararı sonucu itibariyle hukuka uygun olduğundan istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

9. Başvurucular, nihai karardan sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun incelenmesi sırasında başvuruculardan Tevfik Bulut vefat etmiştir. Tevfik Bulut'un mirasçıları Naif Bulut, Şemsettin Bulut, Fahrettin Bulut, Yılmaz Bulut, Cahit Bulut, Necati Bulut, Cemile Bulut 18/2/2025 tarihinde bireysel başvuruya devam etmek istediklerini bildirmişlerdir.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. İlgili ulusal ve uluslararası mevzuat, içtihat ve belgeler için bkz. Osman Kızılcan [GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022, §§ 18-25; Abdurrahman Gültekin ve Sadullah Doysak, [2 B], B. No: 2013/3528, 24/3/2016, § 16.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 25/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

13. Ekli listenin (D) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvuruculaın başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde mal varlığı bulunmadığı ve taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup adli yardım taleplerinin kabulü ile yargılama giderini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına karar verilmesi gerekir.

B. 30/5/2007- 9/10/2017 Tarihleri Arasındaki Döneme İlişkin Tazminat İsteminin Reddedilmesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaın İddiaları

14. Başvurucular ikamet ettikleri Batman İli, Sason İlçesi, Yakabağı Köyü'nde yaşanan terör olayları nedeniyle bu yerleri terk etmek durumunda kaldıklarını ve burada bulunan mal varlıkları ile geçim kaynaklarını kullanmaktan mahrum kaldıklarını,köyde terör riski hala bulunduğundan zararların devam ettiğini, zararların geçmişe dönük 1 yılı aşan kısımlar yönünden reddedilmesinin adil yargılanma ve mülkiyethakkınınihlal ettiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculaların, ikamet ettikleri yerde gerçekleşen terör olayları nedeniyle 5233 sayılı Kanun kapsamında yaptıkları taleplerin ve akabinde açtıkları davaların reddedildiğini süre gelen zararlar yönünden Mahkemenin ulaştığı sonucun hakkaniyete aykırı olduğuna yönelik iddiaların temel olarak mülke ulaşamamaktan kaynaklandığı anlaşıldığından başvurunun mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Bölge Adliye Mahkemesi 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 27/7/2004 tarihinden sonra meydana gelen zararlar bakımından Kanun'un 6. maddesinde belirlenen süreler içinde, 19/7/1987 ile 27/7/2004 tarihleri arasında meydana gelen zararlar bakımından ise 5233 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinde öngörülen süre içinde idareye başvurulabileceği, 2000 yılından sonraki süregelen zararlar yönünden başvuru tarihinden geriye doğru 1 yıllık dönemi kapsayan zararlarına ilişkin isteminin kabul edilebileceği bu tarihten geriye doğru 1 yılı aşan döneme ilişkin tazmin isteminin ise hukuken kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

17. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıracak kadar katı olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

18. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda 30/5/2007- 9/10/2017 tarihleri arasındaki dönem yönünden başvuruların süreden reddedilmesi nedeniyle başvuruculaların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 9/10/2017-9/10/2018 Tarihleri Arasındaki Dönemde Uğranılan Zararlar Yönünden Tazminat İsteminin Reddedilmesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

19. Başvurucular tazminat taleplerinin reddine yönelik "köyün tamamen boşaltılması ya da bir kısmının boşaltılması" gibi ölçütlerin 5233 sayılı Kanun'un amacına aykırı ölçütler olduğunu, köy koruculuğu sisteminin devam ettiğini bu bağlamda Mahkemece verilen ret kararlarının yeterli araştırmaya dayanmadığını, kararların tek taraflı ve hakkaniyete aykırı olduğunu, zararlarının oluştuğunu iddia ettikleri yerlerde keşif yapılmadığını, köyde terör riski hala da bulunduğundan zararların devam ettiği belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

20. 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararların kapsam dışında olduğu açıkça belirtilmiştir. 5233 sayılı Kanun'un uygulanması bağlamında daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış olan bu taleplere ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde de belirtilen hususlara ilişkin iddiaların maddi olayın ve hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bağlamında mahkemelerce değerlendirilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu belirtilerek açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Sabri Çetin, [1.B.] B.No: 2013/3007, 6/2/2014, §§ 45-50; benzer yöndeki karar için bkz. Akbayır/Türkiye, B. No: 30415/08, 28/6/2011, § 88). Bu konudaki takdir mahkemelere ait olmakla beraber mahkeme kararlarının bariz takdir hatası içermesi durumunda anayasal bir temel hak veya özgürlüğün ihlal edilip edilmediğinin tespiti noktasında farklı bir değerlendirme yapılması gerekebilir (Mesude Yaşar, [2.B.], B. No: 2013/2738, 16/7/2014, § 93; Cahit Tekin, [1.B.], B. No: 2013/2744, 16/7/2014, § 88).

21. Somut başvuruda başvurucular tarafından açılan davalar Yakabağ Köyü'nde 2004 yılından bu yana herhangi bir terör olayının meydana gelmediği, kişisel güvenlik kaygıları veya eğitim, ulaşım, sağlık ve sosyal imkansızlıklar sonucu yaşadıkları köyü terk edenlerin/geri dönüş yapmayanların uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa kapsamında karşılanmasının olanaklı olmaması gerekçesiyle Mahkemelerce reddedilmiş ve bu kararlar istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir (bkz. § 7, 8).

22. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Gültekin ve Sadullah Doysak kararında 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin yorumu kapsamında başvuruculara zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya Danıştayın anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan yerleşik içtihatlarının keyfîlik içermediğine karar vermiştir (Abdurrahman Gültekin ve Sadullah Doysak, [2.B.], B. No: 2013/3528, 24/3/2016, § 28). Somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle 9/10/2017-9/10/2018 döneminde uğranılan zararlar yönünden tazminat isteminin kabul edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

24. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 100.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak

bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da başka bir karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculların manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 9/10/2017-9/10/2018 döneminde uğranılan zararlar yönünden tazminat isteminin kabul edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddianın KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 30/5/2007- 9/10/2017 tarihleri arasındaki döneme ilişkin tazminat isteminin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

E. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

F. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN CANBAZ

B. No: 2021/24137 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24137

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN CANBAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24137)

Karar Tarihi:25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Serkan CANBAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda gerçekleşen fiziksel şiddet ve bu olay hakkında açılan kamu davasında soruşturmanın etkisiz yürütülmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, bu olaydan doğan zararların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının kısmen reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hükümlü sıfatıyla ceza infaz kurumunda barındırılan başvurucunun bir gece rahatsızlanarak doktora görünmek istemesi üzerine infaz koruma memurlarının kendisine fiziksel şiddet uyguladığı şikâyeti üzerine Asliye Ceza Mahkemesi tarafından gerçekleştirilen yargılama neticesinde infaz koruma memurları hakkında kasten yaralama suçundan, bir infaz koruma görevlisinin adli para cezası ile cezalandırılmasına, diğer infaz koruma görevlileri için ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir. Karar üzerine başvurucu, Adalet Bakanlığı aleyhine idari yargıda tazminat istemiyle dava açmış; yargılamayı yapan İdare Mahkemesi başvurucunun maddi tazminat talebini reddetmiş, manevi tazminat talebini ise kısmen kabul etmiştir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceğini, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiğini belirtmiştir. Karara göre yargı sisteminin parçası olarak avukatlar, sistemde vekâleti bulunan dava dosyalarını internet üzerinden UYAP'tan yararlanarak inceleyebilmekte; bu dosyalardan suret alabilmekte, elektronik imza ile sistemdeki dava dosyalarına evrak ekleyebilmekte, yeni dava dosyası açabilmekte ve harç ödeyebilmektedir. Ayrıca nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği durumlarda başvurucu avukatları bu sistemi kullanmak suretiyle nihai kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânını da elde etmektedir (aynı kararda bkz. § 27).

5. Başvuru konusu olayda nihai karar olan Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10.İdari Dava Dairesinin 26/11/2020 tarihli kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucunun avukatı olan Mustafa Zengin tarafından 19/2/2021 tarihinde saat 13.27'de açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Buna göre nihai kararın başvurucunun avukatı tarafından UYAP üzerinden okunduğu, söz konusu tarihte nihai karardan haberdar olduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 19/2/2021 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Sonuç olarak başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 31/3/2021 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA25/3/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

MORTEZA HOSSEINI

B. No: 2021/29313 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29313

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MORTEZA HOSSEINI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29313)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Morteza HOSSEINI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm tarafından 7/7/2021 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1995 doğumlu bir erkektir ve Afganistan vatandaşıdır.

6. Başvurucu, yasal olmayan yollarla Türkiye'ye geldikten sonra 10/1/2018 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine (BMMYK) giderek uluslararası koruma talebinde bulunmak istediğini beyan etmiştir. BMMYK'nın yönlendirmesi ile başvurucu 17/1/2018 tarihinde Trabzon İl Göç İdaresi Müdürlüğü (Göç İdaresi) nezdinde uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, uluslararası koruma talebinde bulunma nedenini "Savaş vardı, düşmanlığımız vardı, evden çıkamıyordum." şeklinde, Türkiye'ye geliş tarihini ise başvurudan bir hafta öncesi olarak beyan etmiştir.

7. Başvurucu, uluslararası koruma başvurusu kimlik belgesini yenilemek için 25/11/2019 tarihinde Göç İdaresine gitmiş; başvuru dilekçesinde D. isimli bir kadınla evlendiğini, onun için Türkiye'ye geldiğini, İzmir ve Ankara'da toplamda on bir ay kaldığını,eşinin ailesinin evliliklerine karşı çıktığını ve kendilerini tehdit ettiğini, bu nedenle Trabzon'a gelemediğini beyan etmiştir. Dilekçe vermesi sonrasında başvurucunun uluslararası koruma talebi 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 77. maddesinin (ç) bendi uyarınca ikamet ilini izinsiz terk ettiği gerekçesiyle 16/12/2019 tarihinde geri çekilmiş sayılmıştır. Söz konusu işlem 17/12/2019 tarihinde başvurucuya bir tercüman aracılığıyla tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu 24/12/2019 tarihinde sınır dışı etme işlemi kapsamında götürüldüğü bir polis merkezinde verdiği ifadesinde ülkesinde can güvenliği olmadığı için Türkiye'ye geldiğini, halasının kızıyla dinî nikâhla evlendiğini, eşinin kardeşlerinin kendilerini Trabzon'da aradıklarını, bulurlarsa öldüreceklerini söylemiştir.

9. Uluslararası koruma başvurusunun geri çekilmiş sayılmasına ilişkin işlemin itiraz edilmeksizin kesinleşmesi sonrasında 24/12/2019 tarihinde Trabzon Valiliği, başvurucu hakkında 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi (uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye’de kalma hakkı bulunmayanlar) uyarınca sınır dışı etme kararı almıştır.

10. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali amacıyla Trabzon İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmış; dava dilekçesinde babasının Afganistan'da komando olarak görev yapması nedeniyle Taliban tarafından uzun yıllardır tehdit edildiklerini, bu nedenle ülkesinden ayrılmadan sekiz ay önce Kunduz şehrinden Kabil'e taşındıklarını, burada yaşamaktayken ağabeyinin sevdiği kızla birlikte Türkiye'ye kaçması üzerine evlendiği kişinin ailesinin kendilerini tehdit etmeye başladığını, bu nedenle evden çıkamadığını, en son dayısının bacağından vurulması ve şikâyet etmelerine rağmen bir sonuç alamamaları üzerine korkuya daha fazla dayanamayıp ülkesini terk ettiğini belirtmiştir. Başvurucu; ülkesine geri gönderildiği takdirde Taliban'a katılmaya zorlanacağını, ayrıca ağabeyinin düşmanları ve Türkiye'de evlendiği eşinin ailesi tarafından öldürülebileceğini, iç karışıklık yaşanan ülkesinde can güvenliğinin olmadığını iddia etmiştir.

11. İdare Mahkemesi başvurucunun açtığı davayı 28/4/2021 tarihinde kesin olarak reddederken sınır dışı etme işleminin kanuna uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmış, başvurucunun menşe ülkesinde karşılaşacağı riske ilişkin iddialarını değerlendirmemiştir.

12. Verilen karar 7/6/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 6/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, bireysel başvuru yaptıktan sonra bir

daha kendisi veya ülkesiyle ilgili olarak herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Masoud Talebi [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, §§ 30-43.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 25/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

15. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Agheli Kohne Shari ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; İdare Mahkemesinde ileri sürdüğü iddiaları tekrarlayarak ülkesine dönemeyeceğini, geri gönderildiği takdirde öldürülebileceğini, kötü muamele görebileceğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında olduğu değerlendirilmiş ve inceleme bu yasak kapsamında yapılmıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

19. Kötü muameleye uğrama riski bulunan ülkeye sınır dışı etme konusunda benimsenen genel ilkeler A.A. ve A.A. ([GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 54-72) kararında yer almaktadır. Bu ilkeler kısaca şöyledir:

i. Sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşabileceği risklere ilişkin olarak etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir. Aksi hâlde sınır dışı edildiğinde kötü muameleye maruz kalma riski altında olduğunu iddia eden ve bu iddiasını delillendirme konusunda devlete göre daha kısıtlı imkânlara sahip olan yabancıya gerçek anlamda bir koruma sağlanabildiğinden bahsedilebilmesi mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla hakkında sınır dışı

kararı verilen bir yabancının iddialarını araştırtma ve bu kararı adil bir şekilde inceletme imkânı sağlayan usul güvencelerine sahip olduğu kuşkusuzdur. Bu çerçevede sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin iddiasının tartışılabilir/araştırmaya değer ve belirli bir ciddilik seviyesinde olması, iddiasını destekleyen bilgi ve belgeleri sunması durumunda idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Anılan usul güvencelerinin bir gereği olarak idari makamlar tarafından alınan sınır dışı kararlarının bağımsız bir yargı organı tarafından denetlenmesi, bu denetim süresince sınır dışı kararlarının icra edilmemesi ve yargılama sürecine tarafların etkili katılımının sağlanması gerekir.

ii. Sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edilebileceğine karar verilebilmesi için geri gönderilen ülkedeki riskin varlığının bir olasılığın ötesinde gerçek olduğu ispatlanmalıdır. Bu konudaki ispat külfeti iddianın niteliğine göre kamu makamlarına ve/veya başvurucuya aittir.

iii. Gerçek riskin varlığına ilişkin maddi olguların bulunup bulunmadığı araştırılırken kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki şartlar dikkate alınmalıdır. Ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler olması hâlinde yeni durum da gözönünde tutulmalıdır.

iv. Sınır dışı etme kararıyla ilgili bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü, geri gönderilen ülkede kötü muamele riskinin varlığına ilişkin savunulabilir bir iddianın olduğu durumlarda idari ve anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin yargısal makamlar tarafından sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesi, usul güvencelerinin sağlanmadığını değerlendirdiğinde ikincillik ilkesi gereği kural olarak yeniden yargılama yapılması amacıyla ihlal kararı verir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski olup olmadığı ayrıca değerlendirilir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel şartları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir. Böyle bir durumda Anayasa Mahkemesi, sınır dışı işleminin gerçekleşmesi hâlinde kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmeyeceğine ilişkin bir değerlendirme yapabilir.

20. Uluslararası koruma başvurusu kabul edilmeyen bir yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alındığında yabancının yaşam hakkı ve/veya kötü muamele yasağına ilişkin iddiaları hakkında sonuca varabilmek için sınır dışı etme kararı öncesinde kamu makamları önünde yaptığı açıklamaların içeriği, kendisiyle ilgili hangi işlemlerin yapıldığı veya ne tür kararlar verildiği de incelenmelidir (Masoud Talebi, § 57).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

21. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde kötü muameleye maruz kalacağını iddia etmiştir. Bu durumda başvurucunun idari ve adli makamlar önünde ortaya koyduğu bilgi ve belgeler de dikkate alınarak ülkesinde kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir risk olduğuna inanmak için esaslı gerekçeler sunup sunmadığı değerlendirilmelidir.

22. Başvurucu, anlatımına göre yasal olmayan yollardan Türkiye'ye giriş yaptıktan kısa bir süre sonra ülkesinde zulüm görmekten korktuğu için uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, uluslararası koruma talep ederken sunduğu dilekçede savaş ve düşmanlıktan korkması nedeniyle ülkesini terk ettiğini bildirmiştir. Ülkesini terk etme

nedenini çok kısa belirten başvurucu, nasıl bir risk altında olduğunu açık şekilde ortaya koymamıştır. Başvurusunun sonuçlandığı iki yıllık sürede kendisiyle henüz bir mülakat gerçekleştirilmemiş ise de başvurucu da ülkesindeki riski açıklamak ve bu konudaki bilgi/belgeleri kamu makamlarının dikkatine sunmak için bir çaba sarf etmemiştir. Kaldı ki başvurucu 24/11/2019 tarihinde Göç İdaresine sunduğu dilekçesinde (bkz. § 7) uluslararası koruma başvurusunda bulunurken sunduğu dilekçenin aksine Türkiye'ye eşi için geldiğini belirtmiştir. Söz konusu dilekçeden sonra Göç İdaresi başvurucunun uluslararası koruma başvurusunun geri çekilmiş sayılmasına karar vermiştir. Başvurucu, bu işleme karşı yargı yoluna başvurmadığından uluslararası koruma talebi aleyhine kesinleşmiş; başvurucunun ülkesindeki riske ilişkin iddiaları da bu süreçte açıklığa kavuşmamıştır.

23. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali amacıyla açtığı davada bu kez menşe ülkesindeki riske ilişkin iddialarını daha açık bir şekilde dile getirmiş; kendisinin ve kardeşinin yaptıkları evlilikler nedeniyle eşlerinin aileleri tarafından tehdit edilmeleri ayrıca babasının asker olması nedeniyle ülkesinde kötü muameleye maruz kalacağını iddia etmiştir. Başvurucu, babasının asker olduğunu belirtmesine rağmen babasının göreviyle ilgili hiçbir özel bilgi paylaşmamış; hâlen yaşayıp yaşamadığını, söz konusu riskten babasının ne şekilde etkilendiğini, onun da ülkesini terk edip etmediğini açıklamamış ya da kardeşinin Türkiye'ye geldikten sonra yaşamını burada sürdürüp sürdürmediğini, kardeşinin eylemi nedeniyle neden kendisinin de risk altında olduğunu ve riskin devam edip etmediğini izah etmemiştir. Diğer taraftan evliliği nedeniyle eşinin ailesi tarafından tehdit edildiğini iddia etmişse de Türkiye'de olduklarını belirttiği bu kişilerle ilgili olarak adli makamlar nezdinde şikâyetçi olup olmadığını, olmadığı takdirde bunun nedeni konusunda bir beyanda bulunmamıştır. Dile getirdiği iddialar hakkında herhangi bir belge sunmayan başvurucunun açıklamalarına bakıldığında araştırma yapmaya veya gerçekliğine inanmaya yeter ayrıntılı bilgi içermediği anlaşılmaktadır.

24. Uluslararası koruma başvurusunda bulunduktan sonra Göç İdaresine sunduğu 24/11/2019 tarihli dilekçeyle beyanlarının güvenilirliğini gölgeleyen başvurucunun gerek sınır dışı etme kararına karşı açtığı iptal davasında gerekse de bireysel başvuruda ileri sürdüğü iddialar ve yaptığı açıklamalar itibarıyla ülkesinde karşılaşacağı riskin gerçek olduğu konusunda esaslı nedenler sunmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

F. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEFER YILDIZ

B. No: 2021/46525 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46525

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEFER YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/46525)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Sefer YILDIZ

Vekili : Av. Kenan ANĞAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, bir araçta ele geçirilen pankart ve flamalar nedeniyle silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2- Başvurucu, olayların gerçekleştiği tarihte Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) Mazıdağı ilçe teşkilatı yöneticilerindendir.

3- Kolluk görevlileri tarafından 15/3/2015 tarihinde tanzim edilen tutanağa göre, Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Artuklu ilçe teşkilatları tarafından nevruz kutlamaları adı altında kanuna aykırı şekilde 200 kişinin katılımıyla bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantı sırasında, grup tarafından PKK silahlı terör örgütü lehine sloganlar atılmış ve yine terör örgütünü simgeleyen flamalar ve terör örgütü elebaşına ait posterler açılmıştır. Etkinlik alanında bulunan 47 D.. plakalı kırmızı renkli İ. marka kamyonun üzerinde bulunan bir müzik grubu Kürtçe sloganlar ve şarkılar eşliğinde terör örgütü lehine sloganlar atarak PKK silahlı terör örgütü elebaşı A.Ö. ve örgüt üyelerinin

posterleri ile terör örgütüne ait sözde iki adet bayrağını teşhir etmiş, bu suretle meydanda bulunan topluluğa terör örgütünü özendirici propaganda yapmış, bu eylem video ve fotoğraflarla tespit edilmiştir.

4- Aynı tutanağa göre meydanda konuşma yapan başvurucunun söz konusu poster ve bayrakları üç kişiyle 47 A.. plakalı F. marka araca koyarak etkinlik alanından ayrıldıklarının tespit edilmesi üzerine araç durdurulmuş, araç içindeki başvurucu DBP Mazıdağı ilçe başkanı olduğunu beyan etmiştir. Toplantının sona ermesinin ardından, kolluk güçleri tarafından sürücülüğünü M.A.nın yaptığı ve başvurucu ile iki kişinin daha bulunduğu araç içinde kolluk görevlilerince usulüne uygun şekilde arama gerçekleştirilmiştir. Yapılan aramalar sonucunda kolluk güçleri tarafından 8 adet PKK silahlı terör örgütünü öven pankart ve iki adet terör örgütünü simgeleyen flama bulunmuş, söz konusu eşyaya Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından adli soruşturma kapsamında elkonulmuştur.

5- Kolluk görevlilerince alınan şüpheli beyanında başvurucu; nevruz kutlamalarına katılmak için parti aracıyla etkinlik alanına gittiğini, bir süre etkinliği izlediğini, daha sonra orada bulunan 47 D. plakalı İ marka kamyonetin bagajına çıkıp kısa bir konuşma yaptığını, afiş ve resimlerle bir ilgisinin bulunmadığını, terör örgütü propagandası yapmadığını belirtmiştir.

6- Başsavcılık, başvurucu ile diğer üç kişi hakkında 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin (2) fıkrası uyarınca terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 18/3/2015 tarihinde iddianame tanzim etmiştir. İddianamede suça konu eylem "... toplantı gösteri ve yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi terör örgütünü destekçisi olduğunu belli edecek şekilde terör örgütüne ait amblem, resim ve işaretlerin taşınması eylemi olduğu bu haliyle şüphelilerin terör örgütünün propagandasını yaptıkları ..." şeklinde tarif edilmiştir.

7- İddianameyi kabul eden Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) yaptığı yargılamada başvurucu; kolluk görevlilerince durdurulan 47 A.. plakalı araçta bulunmadığını, Mazıdağı ilçesine 47 D.. plakalı kamyonetle döndüğünü, kamyonetin kolluk görevlileri tarafından kontrol edildiğini ve herhangi bir suç unsuruna rastlanmadığını iddia etmiştir. Mahkeme yaptığı yargılama sonucunda, başvurucu ve diğer üç sanık hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçundan mahkûmiyet kararı vermiştir. Mahkeme başvurucu hakkında 7.300 TL adli para cezasına hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde şu hususları belirtmiştir;

"Somut olayda, 15/03/2015 günü saat 11:30 sıralarında HDP ve BDP Artuklu ilçe teşkilatı organizesinde Sultan Şeyhmus Türbesi çevresi Nevruz ateşi yakılıp, Nevruz etkinliği yapıldığı, müzik eşliğinde oyunlar oynandığı, kutlamayı yaklaşık 200 kişinin katıldığı, grubun içerisinde bir kısım kişilerin bölücü terör örgütü simgesi olan bezleri ve [A.Ö.] posterlerinin açıldığı saat 15:45 sıralarında etkinliğe son verildiği, eylem sonrasında sanık [M.A.] sürücülüğünü yaptığı 47 A... plakalı araçta jandarma görevlileri tarafından yapılan aramada 8 adet terör örgütünü övücü pankart, iki adet örgüt flaması bulunduğu araç içerisinde diğer sanıklar Sefer Yıldız, [M.K.] ve [A.E.]'ın da bulunduğu, bu şahısların terör örgütünü özendirici propaganda yaptıkları, bu durumun kamera ve fotoğraflarla tespit edildiği, olay tespit tutanakları ve fotoğrafları dikkate alındığında sanıkların suçlamadan kurtulmaya yönelik savunmalarına itibar edilmemesi gerektiği, böylece sanıkların bu eylemlerinin 3713 sy yasanın 7/2 maddesinde belirtilen 'Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek

şekilde; Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,' suretiyle terör örgütü propagandası suçunu oluşturduğuveüzerlerine atılı suçu işledikleri anlaşıldığından,..."

8- Mahkeme kararı başvurucu tarafından temyiz edilmişse de Yargıtay 29/4/2021 tarihinde başvurucunun temyiz talebinin esastan reddiyle hükmün onanmasına karar vermiş ve karar böylece kesinleşmiştir.

9- Başvurucu, nihai kararı 28/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10- Adli yardım talebinin kabulüne ve başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına Komisyonca karar verilmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı şikâyeti Komisyon tarafından başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur. Başvurucunun diğer ihlal iddialarına ilişkin olarak başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11- Başvurucu, yargılanmasına gerekçe gösterilen pankart ve flamaların cebir ve şiddet yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapmaya elverişli olmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca yargı mercileri kararlarında suçu oluşturan unsurların gereği gibi açıklanmadığını ve ele geçirilen pankart ve flamaların terör örgütü propagandası oluşturduğu yönünde yeterli gerekçenin yargı makamları tarafından ortaya konulamadığını belirten başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12- Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değindikten sonra ifade özgürlüğüne ilişkin ihlal iddiaları incelenirken söz konusu hükümler ve içtihatların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13- Başvurucu, somut olayda toplantısı sırasındaki işlediği eylemler nedeniyle cezalandırılmamıştır. Aksine, gösterinin sona ermesinin ardından başvurucunun da içinde bulunduğu bir araçta yapılan aramada ele geçirilen pankart ve flamalar nedeniyle başvurucu hakkında terör örgütünün propagandasını yapma suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir. Dolayısıyla, başvurucuya yönelen müdahalenin toplantı sırasındaki bir eylem nedeniyle olmadığı dikkate alındığında, başvurucunun şikâyetleri bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenecektir (Mehmet Zeki Karataş [1. B.], B. No: 2016/14088, 30/6/2021, § 28).

14- Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15- İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ayşe Çelik [2. B.], B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 35; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 52; Berrin Baran Eker ve Muzaffer Özbek [1. B.], B. No: 2015/11012, 9/1/2020, § 26). Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması amacıyla

yapıldığı anlaşılmıştır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, §§ 83-87). Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır.

16- Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında propaganda suçunun soyut tehlike suçu olarak kabul edilmesinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere anayasal hak ve özgürlükler üzerinde bir baskı oluşturma potansiyeli olduğuna dikkat çekmiştir. Bu sebeple bir propaganda faaliyetinin cezalandırılabilmesi için olayın somut şartlarında belirli oranda tehlikeye neden olduğunun gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir (diğerleri arasından bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 84; Ayşe Çelik, § 47; Sırrı Süreyya Önder, § 64; Meki Katar [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019,§ 53; Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021, § 175; terör örgütünün propagandasını yapma suçunun Türk hukukundaki görünümüne ilişkin tespitler için Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 115-118; terör örgütü propagandası suçunun tanımına ve suçun tespitine yönelik değerlendirmeler için bkz. Ömer Faruk Gergerlioğlu, §§ 155-163, 175; Figen Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/39759, 30/3/2022, § 73; Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 54; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 86)

17- Bunun yanında bir usul güvencesi olan gerekçeli karar hakkının maddi haklara etkisi yönünden de Anayasa Mahkemesi, çok sayıda kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın ilgili maddelerini ihlal edeceğini ifade etmiştir (diğerleri arasından bkz. Ayhan Ölmez ve diğerleri, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 46; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120; Sırrı Süreyya Önder, § 60; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 53; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 127). O hâlde Anayasa Mahkemesince çözümlenmesi gereken mesele, yargı mercinin başvurucunun açıkladığı düşüncelerle, kişileri terör suçlarının işlenmesine teşvik ettiğini ya da bunları meşru göstermek niyetinde bulunduğunu ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığıdır (Candar Şafak Dönmez, § 52).

18- Somut olayda ilk derece mahkemesi kararında, gösteri sonrasında başvurucunun da içinde bulunduğu araç içinde usulüne uygun şekilde yapılan aramada PKK silahlı terör örgütünü övücü pankart ve flamaların ele geçirildiğini, bu doğrultuda başvurucu ile diğer sanıkların terör örgütünün özendirici propagandasını yaptığı belirtilmiştir. Ayrıca kararda sanıkların eylemlerinin kamera ve fotoğraflarla tespit edildiği ve sanıkların yargılama sırasındaki savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu belirtilmiştir (bkz. § 7). Her ne kadar başvurucu kollukta verdiği ifadesinde etkinlik alanındaki 47 D.. plakalı aracın bagajına çıkarak konuşma yaptığını belirtmişse de iddianamede başvurucunun toplantı esnasında flama ve posterleri teşhir ederek bir propaganda eyleminde bulunduğunun ileri sürülmediği, gerekçeli kararda da aksi yönde bir kabulün bulunmadığı, bilakis başvurucunun toplantıdan sonra "terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde; Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması" eyleminde bulunmak suretiyle müsnet suçu işlediğinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla araç içinde ele geçirilen pankart ve flamaların, terör örgütlerini teşvik eder veya bunları meşru gösterir nitelikte olup olmadığı ile bunların ne şekilde teşhir edilerek propaganda yapma eylemine vücut verdiğinin ilk derece mahkemesi kararında gösterilmesi gerekir.

19- Bu kapsamda, ilk derece mahkemesi kararı incelendiğinde, bahse konu ele geçirilen

materyaller sayılmış ve söz konusu materyallerin PKK terör örgütünün özendirici niteliği haiz olduğu ifade edilmiştir. Ancak karar içeriğinde, söz konusu flamalarda ve pankartlarda hangi amblemlerin kullanıldığı, pankart içeriklerinde neler olduğu ve şiddete teşvik edip etmediğine dair somut bir açıklamada bulunulmamıştır. Hatta mahkeme gerekçesinde sanıkların PKK terör örgütünü özendirici propaganda yaptıklarının kamera ve fotoğraflarla tespit edildiği belirtilmişse de başvurucunun hangi eyleminin suçun oluşmasına sebep verdiği de ayrıca belirtilmemiştir. Daha da önemlisi mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun toplantı esnasında söz konusu flama ve posterleri astığı veya taşıdığı yahut teşhir ettiği tespiti yapılmadığına göre toplantıdan sonra araçta ele geçen söz konusu eşyanın başvurucu tarafından nasıl " terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde" taşındığının da kararda açıklanmadığı görülmektedir. Zira gerekçeli kararda, araçta yapılan aramadan önce söz konusu eşyanın başvurucu tarafından herkesin görebileceği şekilde teşhir edildiğine dair bir tespit bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan eylemin ne olduğu ve başvurucunun ne surette terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiği veya övdüğü ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiği mahkeme gerekçesinden anlaşılamamıştır.

20- Sonuç olarak, ilk derece mahkemesinin 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca başvurucunun cezalandırılmasına ilişkin kararında, başvurucunun hangi surette terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiğine veya övdüğüne ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiğine dair bir değerlendirme yapılmamış, başka bir deyişle başvurucunun mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilememiştir.

21- Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

22- Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23- Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24- Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 2.Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/179, K.2015/289) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, fazlaya ilişkin istemin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

Başvuru, bir araçta ele geçirilen pankart ve flamalar nedeniyle silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

Çoğunluk görüşünde;

Somut olayda ilk derece mahkemesi kararında, gösteri sonrasında başvurucunun da içinde bulunduğu araç içinde usulüne uygun şekilde yapılan aramada PKK silahlı terör örgütünü övücü pankart ve flamaların ele geçirildiğini, bu doğrultuda başvurucu ile diğer sanıkların terör örgütünün özendirici propagandasını yaptığı belirtilmiştir. Ayrıca kararda sanıkların eylemlerinin kamera ve fotoğraflarla tespit edildiği ve sanıkların yargılama sırasındaki savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu belirtilmiştir (bkz. § 7). Her ne kadar başvurucu kollukta verdiği ifadesinde etkinlik alanındaki 47 D.. plakalı aracın bagajına çıkarak konuşma yaptığını belirtmişse de iddianamede başvurucunun toplantı esnasında flama ve posterleri teşhir ederek bir propaganda eyleminde bulunduğunun ileri sürülmediği, gerekçeli kararda da aksi yönde bir kabulün bulunmadığı, bilakis başvurucunun toplantıdan sonra "terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde; Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması" eyleminde bulunmak suretiyle müsnet suçu işlediğinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla araç içinde ele geçirilen pankart ve flamaların, terör örgütlerini teşvik eder veya bunları meşru gösterir nitelikte olup olmadığı ile bunların ne şekilde teşhir edilerek propaganda yapma eylemine vücut

verdiğinin ilk derece mahkemesi kararında gösterilmesi gerekir.

Bu kapsamda, ilk derece mahkemesi kararı incelendiğinde, bahse konu ele geçirilen materyaller sayılmış ve söz konusu materyallerin PKK terör örgütünün özendirici niteliği haiz olduğu ifade edilmiştir. Ancak karar içeriğinde, söz konusu flamalarda ve pankartlarda hangi amblemlerin kullanıldığı, pankart içeriklerinde neler olduğu ve şiddete teşvik edip etmediğine dair somut bir açıklamada bulunulmamıştır. Hatta mahkeme gerekçesinde sanıkların PKK terör örgütünü özendirici propaganda yaptıklarının kamera ve fotoğraflarla tespit edildiği belirtilmişse de başvurucunun hangi eyleminin suçun oluşmasına sebep verdiği de ayrıca belirtilmemiştir. Daha da önemlisi mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun toplantı esnasında söz konusu flama ve posterleri astığı veya taşıdığı yahut teşhir ettiği tespiti yapılmadığına göre toplantıdan sonra araçta ele geçen söz konusu eşyanın başvurucu tarafından nasıl " terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde" taşındığının da kararda açıklanmadığı görülmektedir. Zira gerekçeli kararda, araçta yapılan aramadan önce söz konusu eşyanın başvurucu tarafından herkesin görebileceği şekilde teşhir edildiğine dair bir tespit bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan eylemin ne olduğu ve başvurucunun ne surette terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiği veya övdüğü ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiği mahkeme gerekçesinden anlaşılamamıştır.

Sonuç olarak, ilk derece mahkemesinin 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca başvurucunun cezalandırılmasına ilişkin kararında, başvurucunun hangi surette terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiğine veya övdüğüne ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiğine dair bir değerlendirme yapılmamış, başka bir deyişle başvurucunun mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilemediğinden başvurucunun Anayasa’nın 26. Maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığının 11.01.2024 tarihli cevabi yazısı içeriğine göre;

Başvurucu hakkında iddianameye konu eylemler nedeniyle Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) nezdinde yargılama yürütülmüş olup, yargılama sonucunda Ağır Ceza Mahkemesi 22 Mayıs 2015 tarihinde, başvurucunun 1 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, suçun işlenişindeki özellikler dikkate alınarak bu cezanın adli para cezasına çevrilmesine, neticede başvurucunun 7300,00TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

Somut olayda, 15/03/2015 günü saat 11:30 sıralarında HDP ve BDP Artuklu ilçe teşkilatıorganizesinde Sultan Şeyhmus Türbesi çevresi Nevruz ateşi yakılıp, Nevruz etkinliği yapıldığı, müzik eşliğinde oyunlar oynandığı, kutlamayı yaklaşık 200 kişinin katıldığı, grubun içerisinde bir kısım kişilerin bölücü terör örgütü simgesi olan bezleri ve A. Ö. posterlerininaçıldığı saat 15:45 sıralarında etkinliğe son verildiği, eylem sonrasında sanık M.A.nın sürücülüğünü yaptığı 47 AP 198 plakalı araçta jandarma görevlileri tarafından yapılan aramada 8 adet terör örgütünü övücü pankart, iki adet örgüt flaması bulunduğu araç içerisinde diğer sanıklar Sefer Yıldız, M.K. ve A.E.nin de bulunduğu, bu şahısların terör örgütünü özendirici propaganda yaptıkları, bu durumun kamera ve fotoğraflarla tespit edildiği, olay tespit tutanakları ve fotoğrafları dikkate alındığında sanıkların suçlamadan kurtulmaya yönelik savunmalarına itibar edilmemesi gerektiği,böylece sanıkların bu

eylemlerinin 3713 sy yasanın 7/2 maddesinde belirtilen "Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde; Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, " suretiyle terör örgütü propagandası suçunu oluşturduğuveüzerlerine atılı suçu işledikleri anlaşıldığından,

Sanıklar A.E ve Sefer Yıldız yönünden, 3713 sayılı yasanın 7/2 maddesi gereğince cezalandırılmasına karar vermek gerektiği, sanıkların fiilden sonra ve yargılama sürecinde lehine takdiri indirim kabul edilebilecek herhangi bir tutumu görülmediğinden takdiri indirim hükmünün uygulanmasına yer olmadığına, sanıkların adli sicil kaydına göre de aynı suç nedeniyle mahkumiyetine karar verildiği dikkate alındığında yeniden suç işlemeyecekleri hususunda mahkememizde olumlu kanaat oluşmadığından sanıklar hakkında erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanmasına yer olmadığına, sanıklara verilen kısa süreli hapis cezasının suçun işlenmesindeki özellikler ve sanığın sosyoekonomik durumu da dikkate alındığında adli para cezasına çevrilmesine karar vermek gerekmiştir.

Anayasa’nın 148. maddesinin 4. fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi birçok kararında derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmamasının bireysel başvuru incelemesine konu olamayacağını, bu durumun tek istisnasının, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olması olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemeyeceği dile getirilmiştir (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §26; Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

Somut başvuruda, Ağır Ceza Mahkemesi, dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirmiştir. Başvuruya konu karar temyiz kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikayeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesine göre herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında ifade özgürlüğünün toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini teşkil ettiğini yinelemektedir. AİHM'e göre 10. maddenin ikinci paragrafı saklı tutulmak üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören ya da zararsız veya ilgisiz kabul edilen "bilgi" ve "fikirler" için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. AİHM, 10. maddede güvence altına alınan bu hakkın bazı istisnalara tabi olduğunu ancak bu istisnaların dar yorumlanması ve bu hakkın sınırlandırılmasının ikna edici olması gerektiğini vurgulamıştır (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7 Aralık 1976, § 49; Von Hannover/Almanya (No. 2), B. No: 40660/08 ve 60641/08, 7 Şubat 2012, § 101).

Öte yandan ifade özgürlüğü, mutlak olmayıp sınırlandırılabilir nitelikteki haklardandır. Nitekim Anayasa'nın ifade özgürlüğüne ilişkin 26. maddesinin 2. fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Anayasa'nın 12. maddesinin "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." biçimindeki 2. fıkrası, kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetleri kullanırken ödev ve sorumluluklarının bulunduğuna gönderme yapmaktadır. Bu husus dikkate alınarak ifade özgürlüğü mutlak olarak düzenlenmemiş, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına izin verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'ne göre; ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72,AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

Derece mahkemeleri, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge sağlamalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Derece mahkemeleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir. Şüphesiz kullanılan sözlerin bireylere, bir kamu görevlisine ya da toplumun bir kesimine karşı şiddete teşvik mahiyetinde olması durumunda kamu otoritelerinin ifade özgürlüğüne müdahale konusunda takdir marjları çok daha geniştir. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57).

Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken derece mahkemelerinin yerini almak değil onların takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından uygunluğunu denetlemektir. Anayasa Mahkemesi bunu yaparken eldeki başvurunun koşulları ile beraber özellikle terörle mücadeleye bağlı zorlukları da gözönüne almaktadır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 76; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 50).

Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel ÇölaşanB. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38). Terör örgütleri ve destekçileri, görüşlerinin toplum içinde yayılmasını ve fikirlerinin kökleşmesini hedefler ve bu amacın gerçekleşmesine yönelik her türlü vasıtaya başvurabilir. Terörün veya terör örgütlerinin propagandasının da söz konusu vasıtalardan biri olduğunda kuşku yoktur. Terör, başta ifade özgürlüğü olmak üzere demokratik toplumun tüm değerlerine düşmandır. Bu nedenle terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözler ifade özgürlüğü kapsamında görülemez (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 79; Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 43; Sırrı Süreyya Önder, § 61; Candar Şafak Dönmez, § 61).

Anayasa Mahkemesi daha önce Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 115-118) kararında terör örgütünün propagandasını yapma suçunun Türk hukukundaki görünümüne ilişkin bazı tespitlerde bulunmuştur. İlk olarak 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinde yapılan değişiklik ile terör örgütünün propagandasını yapma suçu çok sayıda ve

her türde ifadeyi kapsayacak şekilde geniş yorumlanabilecek bir fiil olmaktan çıkarılmaya, terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterme veya övme ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etme şeklinde tanımlanarak suça hukuki belirlilik kazandırılmaya çalışılmıştır. İkinci olarak Yargıtay da Türk hukukunda terör ile bağlantılı her tür düşünce açıklamasının değil yalnızca terör örgütlerinin cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek, övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılmasının suç olarak kabul edildiğini pek çok kez ifade etmiştir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 54-57).

İçinde şiddete başvurmayı cesaretlendirici ifadeler yer almayan, terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açmayan, çeşitli grupların şiddete başvurmaksızın ulaşmayı düşündükleri toplumsal veya siyasal hedeflere, siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlara ilişkin görüşleri gibi düşünce açıklamaları, ideolojik ve katı olarak nitelendirilse bile terörizmin propagandası olarak kabul edilemez. Dolayısıyla sağ veya sol ideolojilere, anarşist ve nihilist akımlara, toplumsal ve siyasal ortama veya sosyoekonomik dengesizliklere, etnik sorunlara, ülke nüfusundaki farklılıklara, daha fazla özgürlük talebine veya ülke yönetim biçiminin eleştirisine yönelik düşüncelerin -devlet yetkilileri veya toplumun önemli bir bölümü için rahatsız edici olsa bile- açıklanması, yayılması, aktif, sistemli ve inandırıcı bir şekilde başkalarına aşılanması, telkin ve tavsiye edilmesi ifade özgürlüğünün koruması altındadır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 81; Ayşe Çelik, § 44; Candar Şafak Dönmez, § 63).

Nitekim Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği iki kararında Türkiye’nin her bölgesinde yaşanmış ve yaşanmakta olan ağır şiddet hareketlerinin faili, PKK'nın kurucusu ve söz konusu şiddet eylemlerinin birincil elden sorumlusu olan A.Ö.yü politik bir lider ve toplumsal sorunların demokratik yollarla çözümünde meşru bir aktör olarak ilan eden söylemleri terör eylemlerinin failini öven ve dolayısıyla terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik eden mesajlar olarak değerlendirmemiştir (Sırrı Süreyya Önder §§ 69-87; Meki Katar, §§ 59-73). Bununla beraber çatışma ortamının bulunduğu bir durumda A.Ö.nün lider olarak benimsendiğini gösteren sloganların örgütün korkutucu gücünden faydalanmak, kişileri ve toplumu sindirmek amacıyla atıldığı değerlendirilmiş; bu tür açıklamaların terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açtığı ve başkalarını terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik ettiği sonucuna ulaşılmıştır (M.M.B., B. No: 2015/15088, 8/1/2020, § 58; Baver Mızrak, B. No: 2015/19280, 9/1/2020, §§ 48-53).

Açıklanan gerekçelerle sonuç olarak; ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanuni temelinin ve meşru amacının bulunduğu şikayete konu edilen mahkeme kararının belirtilen meşru amaç ile orantılı olduğu, kararın demokratik toplum düzeninin gereklerinden olduğu, bu anlamda mahkeme kararının ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği anlaşıldığından çoğunluğun başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye İrfan FİDAN

GÜL EKİNCİ

B. No: 2021/51759 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51759

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜL EKİNCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51759)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Gül EKİNCİ

Vekili : Av. Namık Kemal KIYIKCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu gerçekleştiği iddia edilen ölümle ilgili olarak sağlık görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun kızı E.E.B. 2013 yılında Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesinde akciğer nakli olmuştur. E.E.B.nin tedavi süreci devam ederken 2019 yılında durumu ağırlaşmıştır. E.E.B. çeşitli tarihlerde Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesi) ve başkaca hastanelerde tedavi görmüştür. En son yatırıldığı Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesinde beş gün yoğun bakımda kalan E.E.B. 20/3/2020 tarihinde hayatını kaybetmiştir.

3. Başvurucu, Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesi sağlık görevlilerinin kızı E.E.B.nin ölümünde ihmali bulunduğu iddiasıyla Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu

9/3/2021 tarihli şikâyet dilekçesinde; kızının 2013 yılında akciğer nakli olduğunu, 2019 yılında fenalaşmasıyla başvurdukları Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesinde kızına akciğer nakliyle ilgili testler yerine başka testler yapıldığını, bu nedenle kızının vücudunun nakil olan akciğerleri reddettiğini öne sürerek kızının sağlık görevlilerinin hatası sonucunda vefat ettiğini iddia etmiştir.

4. Başsavcılık başlattığı ceza soruşturması kapsamında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 4. maddesi uyarınca ilgili sağlık görevlileri hakkında İstanbul Valiliğinden (Valilik) soruşturma izni talep etmiştir. Valilik yürüttüğü idari soruşturmada 11/6/2021 tarihli ön inceleme soruşturma raporunu almıştır. Anılan raporda E.E.B.ye sunulan sağlık hizmetinde herhangi bir tıbbi kusur saptanmadığı belirtilerek ilgili sağlık personeli hakkında soruşturma izni verilmemesi kanaati bildirilmiştir. Valilik 18/6/2021 tarihinde soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir.

5. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesinin 8/9/2021 tarihli kararı ile kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başsavcılık 28/9/2021 tarihinde şüpheliler hakkında soruşturma izni verilmemesine dair kararın kesinleşmesi nedeniyle soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 8/10/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 26/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, sağlık görevlilerinin hataları sonucu kızının hayatını kaybettiğini ileri sürerek sağlık görevlileri hakkında ceza soruşturması yürütülememesinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle olaya ilişkin detaylı açıklamada bulunularak yargısal içtihat aktarılmış, ardından idarenin sorumluluğuna ilişkin açılan tam yargı davasının devam ettiği belirtilerek bu hususun başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ceza soruşturmasının etkililiği açısından ileri sürdüğü soruşturma izni verilmemesi hususunun devam eden tam yargı davasının konusu olmadığına işaret ederek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Mevcut başvuruda başvurucunun kızının sağlık hizmetlerine erişimden mahrum bırakılması sonucu öldüğüne dair bir iddiası bulunmamaktadır. Başvurucu; hastane sağlık personelinin bildiği veya bilmesi gereken sistemsel veya yapısal bir işlevsizlik (Sözü edilen işlevsizliğe hastanenin erken doğan bebekler için uygun bir üniteye ve bu bebekleri tedavi etmek için teknik araçlara sahip olmayıp erken doğan çocukların tamamına yakınını diğer hastanelere şüpheli koşullarda sevk etmesi örnek olarak gösterilebilir.) olmasına rağmen yetkililerin gerekli tedbirleri almadığını, bu işlevsizlik neticesinde de kızının acil sağlık hizmetlerine erişimden yoksun kalarak öldüğünü ileri sürmemiştir. Ayrıca başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler de anılan hususlara işaret etmemektedir. Bu bağlamda başvurucunun iddialarının özünü ölüm olayında tıbbi sürecin belli bir kısmında görev alan sağlık personelinin ihmali olduğu yani tanı ve tedavide hata yapıldığı oluşturmaktadır. Bu

tip vakalar Anayasa Mahkemesince tıbbi değerlendirme hatası olarak nitelendirilmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Ayhan Keçeli ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 88).

12. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup hem ilgili sağlık personelinin ve hastanenin sorumluluğunu saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesi yoluyla uygun giderim sağlayabilecek hukuki tazminat yolu, yakınlarının tıbbi ihmal sonucu öldüğünü iddia eden başvurucular yönünden devletin yaşam hakkı kapsamındaki etkili bir yargısal sistem kurmaya ilişkin pozitif yükümlülüğünü yerine getirebilmesi bakımından öncelikle tüketilmesi gereken bir başvuru yoludur (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 75).

13. Hatalı tedavi sonucu kızının ölümü nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini belirten başvurucu, tüm ihlal iddialarını hastane yetkilileri hakkındaki ceza soruşturması sürecine ilişkin olarak ileri sürmüş; ceza soruşturması tamamlandıktan sonra bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun söz konusu ihlal iddiası için hangi adli ya da idari mercilere başvurduğu ve anılan mercilerde yürütülen süreçleri tükettiği yönünde bir bilgi/belge sunmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevabi yazıda idare hukuku bakımından sürecin devam ettiğini belirtmiştir. Bu tespit ve belirlemeler ışığında başvurucunun tıbbi ihmal temelinde ileri sürdüğü yaşam hakkı ihlali iddiası için başvuru yollarını tüketmediği kanaatine ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERVE TİRE (2)

B. No: 2021/58256 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58256

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERVE TİRE BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/58256)

Karar Tarihi:25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Merve TİRE

Vekili : Av. Seranur ÖZMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, gözaltı süresinin makul olmaması ve tutukluluk incelemesinin duruşmasız yapılması sebebiyle açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Soruşturması Süreci

2. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından otuz beş kişiyi aşkın şüpheli hakkında ByLock kullandıkları iddiasıyla 2017 yılında başlatılan bir soruşturma kapsamında 22/5/2018 tarihinde gözaltı kararı verilmiştir.

3. Avukat olan başvurucu, evinde bulunamadığı için gözaltına alınamamıştır. Bunun üzerine başvurucu ve diğer bir şüpheli hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma isnadına dayalı olarak yakalama emri verilmesi talep edilmiştir. Talepte, başvurucu ve bir şüphelinin yakalama anından itibaren 24 saat içinde Başsavcılık nezdinde hazır edilmeleri, edilemeyecekse Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla Başsavcılık tarafından ifadelerinin alınması için hazır edilmeleri,

yakalandıkları yerde SEGBİS yoksa bu sistemin bulunduğu en yakın yer Cumhuriyet Başsavcılığına sevk edilmeleri, en geç 24 saat içinde bu işlemler yapılamıyorsa aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılarak Başsavcılığa gönderilmek üzere haklarında sevk tutuklaması kararı verilmesi ve bu hususun yakalama emri kararında belirtilmesi istenmiştir.

4. Başvurucu ve diğer şüpheli hakkında Antalya 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 2/6/2018 tarihinde yakalama emri çıkartılmıştır. Yakalama kararında "...6526 SY ile değişik CMK'nın 94 hükmü... karşısında şüphelinin yakalanması halinde sevk tutuklaması kararı verilmesine imkan kalmayıp yakalanması sonrası yetkili hakim önüne mevcutlu veya SEGBİS sistemi üzerinden çıkartılıp sorgusunu takiben tutuklama talebi yönünden bir karar verilmesi şeklinde işlem yapılması gerekliliği dikkate alınarak, şüpheliler [H.H.Ö.] ve Merve TİRE'nin şüphesi altında bulundukları silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlemiş olduklarına dair somut delillere rastlanılması, şüphelilerin olay sonrası temininin mümkün olmayışı itibariyle CMK 94, 98 hükmünde sayılan ifadesinin tespit ve sorgusuna başvurulmaya yönelik yakalama emri çıkartmaya yasalve yeter koşulların oluştuğu kanaatine varılarak ... Şüpheliler yakalandığında CMK 94-98 hükümleri uyarıncaAntalya C. Başsavcılığındasavunması alınmak üzere hazır edilmesi, mümkün olmadığı taktirde yakalandığı yere en yakın C.Başsavcılığı huzurundahazır edilerek öncelikle... SEGBİS vasıtasıyla, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dinlenilmesi için hazır edilmesi, bu işlemler yapılamıyorsa CMK 94/2 gereği en geç yirmi dört saat içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından Cumhuriyet Başsavcılığının Tutuklama kararı verilmesine ilişkin talebi yönünden SORGULARININ YAPILMASINA..." şeklinde yapılması istenen işlemler belirtilmiştir.

5. Güvenlik güçleri tarafından Burdur'un Bucak ilçesinde olduğu tespit edilen başvurucunun bulunduğu düşünülen evde yapılan aramada başvurucu söz konusu yakalama kararı uyarınca 3/3/2020 tarihinde saat 20.10 sıralarında yakalanmış, Bucak İlçe Emniyet Müdürlüğüne (İlçe Emniyet Müdürlüğü) getirilmiş, burada saat 22.20 sıralarında İlçe Emniyet Müdürlüğüne ulaşan Antalya Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü (Şube Müdürlüğü) görevlilerine teslim edilmiştir.

6. Başvurucu ve diğer şüpheliler hakkındaki soruşturma, yakalama emri gereğince arama işlemlerinin devam etmesi nedeniyle bir başka soruşturmaya kaydedilmiştir. Başvurucu, müsnet suçtan 3/3/2020 tarihinde saat 20.10 itibarıyla 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun (3713 sayılı Kanun) geçici 19. maddesi uyarınca dört gün süreyle gözaltına alınmıştır. Başsavcılık 6/3/2020 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliğinden başvurucu hakkındaki gözaltı süresinin 7/3/2020 tarihinden (saat 20.10) itibaren dört gün daha uzatılmasını (ilk talep) talep etmiştir. Talepte Başsavcılık, başvurucunun ByLock içeriklerinin GSM hattı aracılığıyla tespit edilememesi nedeniyle ByLock ID numarasının tespitine yönelik çalışma yapılarak ID numarasının tespit edildiğini ve bu bilgiyle ilgili olarak güvenlik biriminden ByLock içeriklerinin talep edildiğini belirterek Şube Müdürlüğüne ByLock içeriklerinin henüz ulaşmamış olması, başvurucu hakkındaki araştırma ve delil toplama işleminin devam ediyor olması, sorgulamadaki güçlük nedenleri ve soruşturma dosyasının eksiksiz tamamlanabilmesi amacıyla istekte bulunulduğunu bildirmiştir. Antalya 2. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun gözaltı süresinin dört gün daha uzatılmasına karar verilmiştir.

7. Başsavcılık 5/3/2020 tarihinde ilgili barodan başvurucunun beyan ettiği GSM hatları,

e-posta hesapları gibi tüm iletişim bilgilerinin bildirilmesini talep etmiştir.

8. 9/3/2020 tarihinde kolluk nezdinde, 10/3/2020 tarihinde Başsavcılık nezdinde ifadesi alınan başvurucu, Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 10/3/2020 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

9. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle hazırlanan 29/5/2020 tarihli iddianamenin kabul edilmesiyle başvurucu hakkında Antalya 8. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) nezdinde kamu davası açılmıştır.

10. Ağır Ceza Mahkemesi 8/6/2020 tarihinde yaptığı tensip incelemesiyle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucu 29/9/2020 tarihli ilk celsede hâkim önüne çıkmış, atılı suça ilişkin savunmaları ile tutukluluk hâline ilişkin itirazlarını dile getirmiştir. Bu celsede de başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

11. Ağır Ceza Mahkemesi 8/10/2020 tarihinde başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükümle birlikte tahliyesine karar vermiştir.

12. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından başvurucunun istinaf talebi 10/11/2021 tarihinde esastan reddedilmiş olup anılan hükme karşı yapılan temyiz kanun yolu incelemesi devam etmektedir.

B. Başvurucu Hakkındaki Tazminat Davası Süreci

13. Başvurucu 11/2/2021 tarihli dilekçeyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca hakkında uygulanan koruma tedbirleri nedeniyle 50.000 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

14. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un 94. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince doğrudan yetkili hâkim önüne çıkarılması gerekirken gözaltına alınmasının hukuka aykırı olduğunu, tek başına gözaltına alındığı hâlde toplu suçun varlığı kabul edilerek hakkında 3713 sayılı Kanun'da öngörülen dört günlük gözaltı süresinin haksız olarak uygulandığını, terör suçu olsa da üç kişiden az sayıda kişinin gözaltına alınması durumunda 24 veya 48 saatlik gözaltı sürelerinin uygulanması gerektiği hâlde kendisinin yedi gün süreyle kanuna aykırı olarak gözaltında tutulduğunu dilekçesinde belirtmiştir. Başvurucu ayrıca dört günlük gözaltı süresinin mutlaka sonuna kadar tüketilmesi gerekmediğini, gözaltı süresinde yapılacak soruşturma işlemi kalmasa da kişinin gözaltı süresi bitene kadar gözaltında bekletilmesinin hukuka aykırı olduğunu, keyfî olarak yedi gün gözaltında tutulduğunu, 10/3/2020 tarihinde tutuklandıktan sonra makul süre içinde hâkim önüne çıkarılmadığını, 29/9/2020 tarihli celsede hâkim önüne çıkma imkânı bulduğunu, sulh ceza hâkimi önüne çıkarılmasının hâkim önüne çıkarılma olarak kabul edilemeyeceğini, 29/9/2020 tarihine kadar tutukluluk incelemelerinin ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden incelendiğini ileri sürmüştür.

15. Burdur Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 16/6/2021 tarihinde başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine, başvurucu aleyhine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca 8.200 TL maktu vekâlet ücretine karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"...davacının 03.03.2020 tarihinde Burdur ili Bucak ilçesinde gözaltına alındığı ve 4 (dört) gün gözaltı kararı verildiği, 06.03.2020 tarihinde Antalya Sulh Ceza Hakimliği tarafından gözaltı süresinin yine 4 (dört) gün süreyle uzatıldığı ve 10.03.2020 tarihinde hakim önüne

çıkarıldığının anlaşıldığı, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 19. maddesinde toplu olarak işlenen terör suçlarında 4 (dört) gün gözaltına alma kararı verilebileceğinin ve ihtiyaç halinde hakim kararıyla bu sürenin iki defa uzatılabileceğinin belirtildiği, davacının işlediği iddia edilen terör örgütüne üye olma suçunun toplu işlenen bir suç olduğu, bu durumda TCK'nun 141/1-b ve 141/1-d maddeleri uyarınca kanuni süre geçtikten sonra hakim önüne çıkarıldığının kabul edilemeyeceği, tutuklama kararının Sulh Ceza Hakimliğince verilmiş olması sebebiyle de davacının ilk olarak 29.09.2020 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda hakim karşısına çıkarıldığının kabul edilemeyeceği, yapılan işlemlerin usule ve kanuna uygun olduğu anlaşıldığından davacının manevi tazminat isteminin reddine..."

16. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 14/10/2021 tarihinde, vekâlet ücreti 7.300 TL olarak düzeltilmek suretiyle başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusunun reddine karar verilmiştir.

17. Nihai karar başvurucuya 15/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 30/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, gözaltı tedbiri süresinin makul olmaması ve tutukluluk incelemesinin duruşmasız yapılması nedeniyle açtığı tazminat davasının reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarına benzer itirazlarda bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddiaları ile olağanüstü hâl şartları altında geçici bir süre için azami olarak otuz güne kadar uygulanan gözaltı süresinin uzunluğunun makul olup olmadığı şikâyetlerine ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47; Neslihan Aksakal, B. No: 2016/42456, 26/12/2017, §§ 30-37).

22. Tutukluluk incelemesinin duruşmasız yapılması şikâyetine ilişkin olarak ise Salih Sönmez (B. No: 2016/25431, 28/11/2018) kararında yapılan incelemede, başvurucunun hâkim/mahkeme önüne çıkarıldığı, bu nedenle verilecek bir ihlal kararının başvurucunun yeniden hâkim önüne çıkarılmasını ve serbest kalmasını sağlamayacağı belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu bağlamda yalnızca kişinin uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamasıyla ilgili bir hak ihlalinin tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle yetinileceği değerlendirmesini yapmış ve ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf

yaparak asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Salih Sönmez, §§ 164-167).

23. Başvurucu tarafından gözaltı süresinin makul olmaması ve tutukluluk incelemesinin duruşmasız yapılması şikâyetine ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davası açılmıştır. Başvuru yollarını tükettiği anlaşılan başvurucunun şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı değerlendirilmekle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Gözaltı Süresinin Makul Olmaması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, gözaltı süresinin makul olmaması nedenine dayanan tazminat davasının reddedilmesi sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı devletin bireylerin özgürlüğüne keyfî olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 62).

26. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hürriyetten yoksun bırakma kavramını tanımlamıştır. Buna göre hürriyetten yoksun bırakma, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması ve söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içermektedir (Cüneyt Kartal, B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 17).

27. Maddenin birinci fıkrasında geçen hürriyet sözcüğü, özgürlük ve bağımsızlığın yanı sıra serbestlik anlamına da gelmektedir. Bu anlamda kişi hürriyetine yönelik bir müdahalenin bulunduğunun söylenebilmesi için kişinin hareket serbestîsinin maddi olarak sınırlandırılmış olması gerekir. Buradaki hareket serbestîsine yönelik kısıtlama, Anayasa'nın 23. maddesinde güvence altına alınan seyahat hürriyetine yönelik bir müdahaleye göre çok daha yoğundur. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale için kişi, rızası olmaksızın en azından rahatsızlık verecek uzunlukta bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmalıdır (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 34).

28. Anayasa'nın 19. maddesinin metni bir bütün olarak değerlendirildiğinde maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki sınırlama sebeplerinin kişilerin fiziksel özgürlüklerine ilişkin olduğu, ayrıca devam eden fıkralardaki güvencelerin de fiziki olarak hürriyetinden yoksun bırakılmış kişiler bakımından getirildiği görülmektedir. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının güvence altına aldığı şey bireylerin yalnızca fiziksel özgürlüğüdür (Galip Öğüt, § 35).

29. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konulduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulan kişilere tanınan güvencelere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir (Safkan Aydoğdu, B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 43). Bu bağlamda anılan fıkralarda yakalama veya tutuklama sebepleri ile iddiaların bildirilmesi, yakalanan kişinin hâkim önüne çıkarılma süresi, yakalama veya tutuklamanın yakınlara bildirilmesi, tutuklanan kişilerin makul sürede yargılanmayı ve

soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakkı, hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı yargı merciine başvurma hakkı güvence altına alınmıştır.

30. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" tabiri ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, § 44).

31. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları bir bütün olarak değerlendirildiğinde suç isnadına bağlı olarak bir kimsenin kamu makamlarınca özgürlüğünden yoksun bırakılmasının tutuklama veya yakalama yoluyla gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır. Anılan fıkralarda sözü edilen yakalama kavramı özerk bir anlama sahip olup 5271 sayılı Kanun'da düzenlenen yakalama müessesesinden daha geniş bir içeriğe sahiptir. Anayasal anlamda suç isnadına bağlı yakalama, kişinin fiziksel özgürlüğünden yoksun bırakıldığı andan tutuklandığı veya tutuklanmaksızın serbest bırakıldığı ana kadar devam eden tüm süreci kapsamaktadır. Bu bağlamda Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen yakalama kurumunun 5271 sayılı Kanun'daki gözaltını da kapsadığı söylenebilir.

32. Yakalama suretiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale -temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe- Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve yakalama tedbirinin niteliğine uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (tutuklama tedbirine ilişkin olarak benzer değerlendirme için bkz. Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

33. ByLock kullanıcısı olduğu iddia edilen ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla 2/6/2018 tarihinde hakkında yakalama kararı çıkarılan başvurucunun3/3/2020 tarihinde 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 19. maddesi uyarınca dört gün süreyle gözaltına alınmasına karar verilmiş ve bu süre daha sonra hakim kararı ile bir kez uzatılmıştır (bkz. § 6).

34. Anayasa Mahkemesi 3713 sayılı Kanun'un geçici 19. maddesinin Anayasaya aykırılığının ileri sürüldüğü başvuruda bir takım tespitlerde bulunmuştur. Öncelikle söz konusu düzenlemede gözaltı süresinin uzatılmasının usul ve şartlarının açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralla öngörülen sınırlamanın kanuni bir temele dayandığının açık olduğu belirtilmiştir. Ardından gözaltı sürelerini uzatan ve hâkim kararıyla ek gözaltı süresi verilmesi imkânını tanıyan kuralların özellikle terör ve örgüt faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar bakımından, bu suçlarla mücadele etmenin zorluğu, şüphelilerin örgüt bağlantılarının çözülmesinin zaman alması, somut delillere ulaşmadaki sorunlar nedeniyle ceza soruşturmasının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi ve böylelikle suçla etkin mücadele

edilerek kişilerin hak ve özgürlükleri ile kamu düzeninin korunmasına yönelik meşru bir amaca dayandığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak etkin ve sağlıklı bir şekilde soruşturma yapılmak suretiyle kişilerin hak ve özgürlükleri ile kamu düzeninin korunmasına amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemeyeceği belirtilen kuralın kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına bir orantısız sınırlama getirmediğinden Anayasa'nın 13. ve 19. maddelerine aykırı olmadığı tespitinde bulunulmuştur(E.2018/137, K.2022/86, 30/06/2022, § 263-291).

35. Başvurucu tarafından kanuni dayanağı ve ön koşul olan suç işlediğine dair somut belirtilerin bulunduğu anlaşılan gözaltı süresinin makul olmadığı iddia edilmiştir. Yakalama ve gözaltının ölçülü olup olmadığının değerlendirilirken yakalama tedbirine başvurulmasının gerekçesi, kamu makamlarının ve başvurucunun tutumu ile gözaltı süresi gözönünde bulundurulur.

36. Başvurucunun da aralarında olduğu yaklaşık otuz beş kişi hakkında Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2017 yılında soruşturma başlatılmıştır Başvurucu 2/6/2018 tarihinde verilen yakalama kararı uyarınca 3/3/2020 tarihinde yakalanmış ve Bucak İlçe Emniyet Müdürlüğüne getirilmiştir. Başvurucu burada saat 22.20 sıralarında İlçe Emniyet Müdürlüğüne ulaşan Antalya Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü görevlilerine teslim edilmiştir. Dolayısıyla başvurucu yakalanmasından itibaren 24 saat içinde soruşturmayı yürüten Başsavcılık olan Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının yetki alanına getirilmiştir. Başvurucu yakalandıktan sonra delillerin toplanması amacıyla soruşturmanın genişletilip genişletilmeyeceği, başvurucunun gözaltına alınıp alınmayacağı gibi hususlar soruşturmayı yürüten Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca takdir edilmiştir.

37. Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasına göre yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. 3713 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca delillerin toplanmasındaki güçlük veya dosyanın kapsamlı olması nedeniyle gözaltı süresi iki defa uzatılabilir. Bu çerçevede 5271 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç olarak tanımlanan toplu suçun faillerinden olduğu değerlendirilen başvurucu yönünden Başsavcılıkça gözaltı süresinin dört gün olarak takdir edilmesinde keyfîlik bulunmamaktadır. Başvurucunun söz konusu gözaltı süresinin keyfi olduğu, bu süre içerisinde adli makamların hareketsiz kaldığı iddiası da bulunmamaktadır. FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturmanın kapsamı ve niteliğinin yanı sıra ByLock içeriklerinin henüz ulaşmamış olması, başvurucu hakkındaki araştırma ve delil toplama işleminin devam ediyor olması, sorgulamadaki güçlük nedenleriyle gözaltının bir defa daha dört günlük süre ile uzatılmasının da makul olmadığı söylenemez.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasındaki esaslara aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

39. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası bağlamında tazminat hakkı ancak maddenin ilk sekiz fıkrasındaki esaslara aykırı bir durumun varlığı hâlinde söz konusu olabilir. Başvurucu bakımından yukarıda bu yönde bir tespit söz konusu olmadığı için Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası yönünden farklı bir değerlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

2. Tutukluluk İncelemesinin Duruşmasız Yapılması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği

Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu 10/3/2020 tarihinde tutuklandıktan sonra 29/9/2020 tarihine kadar tutukluluk incelemelerinin dosya üzerinden yapıldığını ifade ederek açtığı tazminat davasının reddine karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122).

42. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması, tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013 § 66; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 267; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 333).

43. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi yani Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığının derece mahkemelerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu, bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 46).

44. Somut olayda başvurucu 10/3/2020 tarihinde tutuklanmış, tutukluluk incelemesi 9/4/2020, 8/5/2020 ve 2/6/2020 tarihinde sulh ceza hâkimi tarafından başvurucunun yokluğunda gerçekleştirilmiştir. 2/6/2020, 7/7/2020, 5/8/2020 ve 3/9/2020 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun yokluğunda tutukluluğun devamına karar verilmiş, başvurucu tarafından tutukluluğa yönelik itirazlar ilk kez 29/9/2020 tarihli duruşmada ileri sürülebilmiştir. Başvurucunun tutuklandığı 10/3/2020 tarihi ile ilk kez mahkeme huzuruna çıktığı 29/9/2020 tarihi arasında 6 ay 19 gün süreyle hâkim/mahkeme huzuruna çıkarılmadığı anlaşılmaktadır.

45. Anayasa Mahkemesi; Mehmet Halim Oral (B. No: 2012/1221, 16/10/2014, § 53) ve Ferit Çelik (B. No: 2012/1220, 10/12/2014, § 53) kararlarında başvuruculların tutukluluk durumunun 7 ay 2 gün, Ulaş Kaya ve Adnan Ataman (B. No: 2013/4128, 18/11/2015, § 61) kararında 3 ay 17 gün, M.S. (B. No: 2020/15221, 5/10/2023, §§ 64-73) kararında 2 ay 26 gün, Önder Çetin (B. No: 2020/35096 14/12/2023, §§ 42-57) kararında 2 ay 15 gün boyunca duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden gerçekleştirilen incelemeler sonucunda verilen kararlarla devam ettirilmesinin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

46. Başvuruya konu olan karmaşık olduğu değerlendirilemeyecek davada başvurucunun tutukluluk hâlinin 6 ay 19 gün süreyle duruşmasız olarak incelenmesi Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının gerekliliklerileyle bağdaşmamaktadır.

47. Somut olayda derece mahkemeleri başvurucunun açtığı tazminat davasını reddetmiştir. Dolayısıyla başvurucu, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlali nedeniyle herhangi bir tazminat elde edememiştir.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

49. Kişi Hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından başvurucunun aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak bu aşamada bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

50. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

51. Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Gözaltı süresinin makul olmadığına dayalı tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Tutuklama tedbiri sonrasında tutukluluk incelemesinin duruşmasız yapılmasına dayalı tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Diğer ihlal iddiaları hakkında İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Burdur Ağır Ceza Mahkemesine

(E.2021/85 K.2021/400) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEP YERLİ

B. No: 2022/6127 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6127

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEP YERLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6127)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Zeynep YERLİ

Vekili : Av. Semra DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin açıkta kaldığı döneme ilişkin olarak maaş dışında kalan mali haklarının ödenmesine karar verilmesi talebiyle açtığı davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Maliye Bakanlığı Ankara Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğü emrinde veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak çalışmaktayken 22/11/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (677 sayılı KHK) uyarınca kamu görevinden çıkarılmıştır. Göreve iade edilmesi talebiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyon) yaptığı başvuru üzerine Komisyon kararı uyarınca 15/8/2018 tarihinde kamu görevine iade edilen başvurucu, görevine başlamıştır.

3. Başvurucuya açıkta geçirdiği sürelere ilişkin olarak maaş ödemesi 31/12/2018 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu 4/10/2019 tarihli dilekçesi ile idareye başvurarak açıkta geçirdiği

sürelere ilişkin ödenen aylıklara yasal faiz işletilmek suretiyle hesaplanacak tutarın kendisine ödenmesini talep etmiştir.

4. Başvurucunun talebi 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'da geçmiş döneme ilişkin faiz işletilmesine yönelik hüküm olmadığı gerekçesiyle idare tarafından reddedilmiştir.

5. Başvurucu, söz konusu işlemin iptal edilmesi ve mali haklarının ödenmesine karar verilmesi talebiyle 30/12/2019 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 31/12/2020 tarihli kararla işlemin iptaline ve başvurucuya yasal faiz ödenmesine karar vermiştir. İdarenin istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi (Daire) 8/12/2021 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu kabul etmiş ve davanın süre aşımından reddine karar vermiştir. Daire, kararında başvurucunun kendisine ödeme yapılan 18/12/2018 tarihindeuygulamadan haberdar olduğunu, altmış gün içinde dava açması veya 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. maddesi kapsamında başvuru yapması gerekirken yapmadığı gerekçesine dayanmıştır.

6. Nihai karar 21/12/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 17/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, hangi kalemler üzerinden ödeme yapıldığı bilgisinin verilmediğini, toplu ödeme yapıldığını, ödemenin faiziyle birlikte yapıldığını düşündüğünü, faizin ödenmediğini daha sonra sözlü yapılan görüşmeler neticesinde öğrendiğini, davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve ödemeleri eksik almasından dolayı mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Vırıt ([1. B.], B. No: 2020/13947, 8/2/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda kamu görevinden çıkarıldığı ve yeniden göreve başladığı tarihler arasında kalan döneme ilişkin maaş, döner sermaye, performans ücreti ve ders ücretinin yasal faiziyle birlikte ödenmesini talep eden başvurucu yönünden mahkeme tarafından ortada yalnızca maaş ödemesine yönelik fiilen yapılan bir ödeme dışında başvurucunun diğer taleplerinin kabulüne ya da reddine ilişkin bir idari işlem bulunmadığı hâlde sadece maaş tutarına ilişkin ödeme üzerine başvurucunun diğer mali hak taleplerinin reddedildiğini öğrendiğinin kabul edilerek davanın süresinde olmadığından reddine karar verilmesinin öngörülebilir olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte mahkemenin bu yorumunun

başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğunu, bu yorumun başvurucu üzerinde ağır bir külfete sebep olduğunu, bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında orantısız olduğunu ifade etmiştir. Bu itibarla Anayasa Mahkemesi başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

12. Somut olayda başvurucunun göreve dönmesinden sonra açıkta kaldığı döneme ilişkin olarak maaş ödemeleri yapılmış ancak bu ödemeye faizlerin de dâhil olup olmadığı hususunda başvurucuya bir bilgi verilmemiştir. Bununla birlikte yapılan bu ödemenin diğer mali hakların daha sonra ödeneceğine ya da ödenmeyeceğine ilişkin kesin bir bilgiyi kendiliğinden ihtiva ettiği sonucu çıkarılamaz. Bu itibarla somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucunun görülen davanın esasına ilişkin olarak mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden bu aşamada mülkiyet hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 5.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

18. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesine (E.2021/2295, K.2021/2424) iletilmek üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2019/2525, K.2020/2397) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

ALİ KOÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/11771 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11771

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KOÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11771)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucular : 1. Ali KOÇ

2. Umahan KOÇ

3. Mehmet KOÇ

Vekili : Av. Figen ELALDI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihtiyati tedbirinin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular tarafından azledilen avukat M.S.Ö. vekalet ücreti alacağı olduğu iddiasıyla başvurucular aleyhine icra takibi başlatmıştır. Başvuruculaların icra takibine itiraz etmeleri üzerineM.S.Ö. tarafından başvurucular aleyhine Kütahya 2. Asliye Hukuk MahkemesindeMahkeme) 17/7/2012 tarihinde itirazın iptali davası açılmıştır. Davacı M.S.Ö. dava dilekçesinde Kütahya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin (1.Asliye Hukuk Mahkemesi) 2010/338 Esas sayılı dava dosyasında başvurucular adına vekil olarak dosyayı takip ettiğini, hiç bir haklı sebep bulunmaksızın ve ücret ödenmeksizin karar celsesinden önce vekillikten azledildiğini,davanın kazanıldığını, son celsede vekil olarak bulunan avukat için 10.050,00 TL avukatlık ücreti takdir edildiğini, vekalet ücretini alabilmek amacıyla ilamsız icra yoluyla

takip başlattığını, başvuruculaların itirazlarının takibi durdurduğunu, borçluların itirazının haksız ve dayanaksız olduğunu belirtmiştir. Davacı ayrıca 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2010/338 Esas sayılı dosyasında bulunan alacağına karşılıktedbir konulmasına karar verilmesini istemiştir.

3. Mahkemece 18/7/2012 tarihinde ihtiyati tedbir talebinin kabulüne, davalı başvuruculara ödenmesinin önlenmesi için Kütahya 1 Asliye Hukuk Mahkemesi 2010/338 Esas sayılı dosyasında bulunan alacağın 10.000,00 TL'lik kısmına ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmiştir.

4. Davacı 7/3/2014 tarihinde 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2010/338 Esas sayılı dosyasında bulunan 10.000,00 TL alacağına karşılık konulantedbirin kaldırılmasınıistemiş, talep üzerine Mahkemece 11/3/2014 tarihinde ihtiyati tedbirin kaldırılmasına karar verilerek 12/3/2014 tarihinde 1. Asliye Hukuk Mahkemesine tedbirin kaldırıldığı bildirilmiştir.

5. Mahkemece 13/2/2014 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, anılan kararın Yargıtayca 17/6/2015 tarihinde davacı avukat yararına karşı yan vekalet ücretinin de tahsiline karar verilmesi gerektiği belirtilerek bozulmasına karar verilmiştir. Mahkeme 12/5/2016 tarihinde direnme kararı vermiş, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından 9/2/2021 tarihinde direnme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca verilen bozma kararı sonrasında yapılan yargılamalar sonucunda Mahkemece 19/10/2021 tarihindedavanın kabulüne karar verilmiş, anılan karar temyiz edilmeden 27/1/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Başvuru 9/2/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular 17/7/2012 tarihinde açılan itirazın iptali davasının 9 yıl 3 ay sürdüğünü, uzun süren yargılama boyunca mal varlığı üzerine ihtiyati tedbir konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler ... "

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

10. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19). Bireysel başvurunun

kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (Taner Kurban, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19). Ayrıca otuz günlük sürenin başlangıcında kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır (Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 20).

11. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

12. Somut olayda başvurucular uygulanan ihtiyati tedbir kararının uzun sürmesinden yakınmaktadır. Başvurucular aleyhine açılan itirazın iptali davasında davacının talebi üzerine başvuruculaların tarafı olduğu davadaki alacaklarının 10.000,00 TL'lik kısmınaihtiyati tedbir uygulanarak başvuruculara ödenmemesine karar verilmiştir. 11/3/2014 tarihinde ise ihtiyati tedbir talebinde bulunan davacının talebi üzerine 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2010/338 E sayılı dosyasında bulunan 10.000,00 TL'nin başvuruculara ödenmesinin önlenmesi için konulan ihtiyati tedbirin kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiş bu karar 1. Asliye Hukuk Mahkemesine bildirilmiştir. Dolayısıyla 11/3/2014 tarihinde kesin olarak verilen tedbirin kaldırılması kararından yaklaşık 8 yıl sonra 10/2/2022 tarihinde gerçekleştirilen bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL SARIKAYA

B. No: 2022/11809 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11809

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL SARIKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11809)

Karar Tarihi:25/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Halil SARIKAYA

Vekili : Av. Erkan YAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, satılan eser nedeniyle tahsil edilen ve daha sonra iade edilen gelir vergisine tecil faizi ödenmesi talebiyle yapılan başvurunun reddi üzerine açılan davada aynı maddi olaylara ilişkin farklı kararlar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/1/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiş; başvurucu da karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucunun Açtığı Davayla ve Bireysel Başvuruya Konu Davayla İlgili Süreç

7. Başvurucu 2016 yılında Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ne eserler satmış ve kendisinden bu satış işlemi nedeniyle 30.090 TL gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır.

8. Başvurucu, hatalı olarak yapıldığını düşündüğü gelir vergisi tevkifatının düzeltilmesi için 2019 yılında idareye başvurmuştur. İdare, düzeltme başvurusunu kabul etmiş ve 30.090 TL'yi başvurucuya iade etmiştir. Başvurucu 17/8/2020 tarihli dilekçe ile tecil faizi ödenmesi istemiyle yeniden şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İdare, talebi zımnen reddetmiştir.

9. Başvurucu 30/10/2020 tarihinde zımni ret işleminin iptali için dava açmıştır. İstanbul 4. Vergi Mahkemesinde görülen davada Mahkeme davayı kabul etmiş ve tecil faizinin ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 112. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince davalı idarece yersiz olarak tahsil edilen gelir vergisi nedeniyle yoksun kalınan tutarın tecil faizinin başvurucuya ödenmesi gerektiğine işaret etmiştir.

10. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 4. Vergi Dava Dairesi (Daire) 30/11/2021 tarihli kararı ile istinaf istemini kabul etmiş ve davanın reddine karar vermiştir. Daire gerekçesinde; davaya konu olayda, vergiye müteallik hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden başvurucudan haksız yere fazla veya eksik istenen ya da tahsil edilen bir tecil faizi tutarı bulunmadığı, başvurucunun tecil faizi talebi hakkında 213 sayılı Kanun'un 116. ve devamı maddelerinin uygulanma imkânı bulunmadığı hususlarına işaret etmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 3/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/1/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvuru Formunda Belirtilen ve Somut Davayla Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davalarla İlgili Süreç

12. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ne satılan yazma eserler nedeniyle tevkif edilen gelir vergisinin faizi ile iadesi için Y.T. tarafından açılan davada tecil faiz talebi kabul edilmiştir.

13. Davayı inceleyen İstanbul 14. Vergi Mahkemesi 28/11/2019 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul etmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı tarafından dava dilekçesinde, tevkif edilen tutarın faiziyle birlikte iadesinin istenildiği, davacıya sadece tevkif edilen 7.522,50-TL'nin iadesinin yapıldığı görülmektedir.

İdareyi, eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü tutan Anayasanın 125'inci maddesinin son fıkrası, yargı yeri kararı uyarınca iadesi gereken bir miktar paranın, idarenin tasarrufunda kalan sürede ilgilisi tarafından tasarruf edilememesinden doğan zararın giderilmesini de kapsamaktadır. İadesi gereken tutar yönünden vergi idaresi ile davacı arasındaki ilişki, iadenin yargı kararıyla hüküm altına alınması nedeniyle yönetilen-idare ilişkisi olmaktan çıkarak, bir borç ilişkisine dönüşmüştür. Dolayısıyla bu ilişkinin borçlusu tarafından alacaklısına, paranın tasarrufundan yoksun kalınan süre için; 1'inci maddesinde Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken

hallerde hangi oranda faiz ödeneceğini düzenleyen, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümlerine göre faiz ödenmesi gerekmektedir.

..."

14. Anılan karar taraflarca istinaf edilmiştir. Daire 20/10/2020 tarihinde verdiği kararla davalı idarenin istinaf başvurusunu reddetmiştir. Davacının istinaf talebini ise kabul etmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

6322 sayılı Kanun öncesinde 213 sayılı Kanunun 112/4. maddesinde sadece 120. maddeye göre 'vergi hatası' kapsamında iade edilecek vergilere ilişkin bir düzenleme yer almaktayken, 6322 sayılı Kanun sonrasında 'vergi hatası' kapsamında yapılacak iadelere ilişkin düzenleme Kanunun 112/5.maddesinde ayrıca yer almış, 112/4. maddesinde ise, fazla veya yersiz olarak tahsil edilen vergilerin iadesinde tecil faiziyle ödenmesi esası getirilmiş, verginin fazla veya yersiz tahsil edildiğinin tespitinin idarece veya mahkemece ortaya çıkarılmış olması hususunda ise bir ayrıma gidilmemiştir.

Bu durumda, Vergi Usul Kanunu'nun 112/4. maddesinde, fazla veya yersiz olarak tahsil edilen vergilerin iadesinde, 6183 sayılı Kanuna göre belirlenen tecil faizi oranında hesaplanan faiz uygulanacağı belirtildiğinden, haksız olarak yapılan 7.522,50 TL gelir vergisi kesintisi üzerinden, kesintinin yapıldığı tarihten itibaren hesaplanacak tecil faizinin davacıya iade edilmesi gerekmektedir.

..."

15. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'ne satılan yazma eserler nedeniyle tevkif edilen gelir vergisinin faizi ile iadesi için H.N.K. tarafından açılan davada tecil faiz talebi kabul edilmiştir.

16. Davayı inceleyen İstanbul 4. Vergi Mahkemesi 31/12/2019 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul etmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

6322 sayılı Kanun öncesinde 213 sayılı Kanunun 112/4. maddesinde sadece 120. maddeye göre 'vergi hatası' kapsamında iade edilecek vergilere ilişkin bir düzenleme yer almaktayken, 6322 sayılı Kanun sonrasında 'vergi hatası' kapsamında yapılacak iadelere ilişkin düzenleme Kanunun 112/5. maddesinde ayrıca yer almış, 112/4. maddesinde ise, fazla veya yersiz olarak tahsil edilen vergilerin iadesinde tecil faiziyle ödenmesi esası getirilmiş, verginin fazla veya yersiz tahsil edildiğinin tespitinin idarece veya mahkemece ortaya çıkarılmış olması hususunda ise bir ayrıma gidilmemiştir.

Bu durumda, Vergi Usul Kanunu'nun 112/4. maddesinde, fazla veya yersiz olarak tahsil edilen vergilerin iadesinde, 6183 sayılı Kanuna göre belirlenen tecil faizi oranında hesaplanan faiz uygulanacağı belirtildiğinden, haksız olarak yapılan 19.422,50 TL gelir vergisi kesintisi üzerinden, kesintinin yapıldığı tarihten itibaren hesaplanacak tecil faizinin davacıya iade edilmesi gerekmektedir.

..."

17. Anılan karar idare tarafından istinaf edilmiştir. Daire 20/10/2020 tarihinde verdiği kararla davalı idarenin istinaf başvurusunu reddetmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

18. 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"(Ek: 22/7/1998-4369/2 md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 10/2/2011 tarihli ve E.: 2008/58, K.: 2011/37 sayılı Kararı ile.; Yeniden Düzenleme: 31/5/2012-6322/14 md.) Fazla veya yersiz olarak tahsil edilen vergiler, fazla veya yersiz tahsilatın mükelleften kaynaklanması halinde düzeltmeye dair müracaat tarihi, diğer hallerde verginin tahsili tarihinden düzeltme fişinin mükellefe tebliğ edildiği tarihe kadar geçen süre için aynı dönemde 6183 sayılı Kanuna göre belirlenen tecil faizi oranında hesaplanan faiz ile birlikte, 120 nci madde hükümlerine göre mükellefe red ve iade edilir."

B. Danıştay Kararı

19. Danıştay Dördüncü Dairesinin 28/11/2022 tarihli ve E.2022/2880, K.2022/7112 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bu kapsamda, haksız veya fazla olarak tahsil edildiği tespit edilen vergilerin iadesinde ilgilinin ödediği paradan mahrum kaldığı süre zarfında, enflasyon nedeniyle paranın değerinde meydana gelen aşınma ve mülkiyetin gerçek değerinde oluşan azalma nedeniyle faiz ödenmesi gerektiği açıktır. Aksi halde paranın değerinde meydana gelen aşınma nedeniyle alacağın tahsil tarihindeki gerçek değeri iade edilmiş olmadığından iade işlemi eksik olarak yerine getirilmiş ve ilgililerin mülkiyet hakkı korunmamış olmaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine göre, vergi sorumluları, istihkak sahiplerine (mükelleflere) ödeme yapıldığı sırada gelir vergisini, tevkif suretiyle mükelleften tahsil eder ve mükelleflerden tahsil ettikleri bu vergiyi muhtasar beyannameyle beyan ederek vergi dairesine yatırırlar. Anayasa Mahkemesi kararı da dikkate alındığında, 213 sayılı Kanunun 112. maddesinin 4. fıkrası gereği mükelleften kaynaklanmayan yersiz tahsilat nedeniyle iade edilecek vergiye ait faizin hesaplanmasında başlangıç tarihi olarak esas alınacak tahsil tarihinin, tevkif suretiyle tahsil edilen vergilerde mükelleflerin paranın tasarrufundan mahrum kaldığı tarih olan istihkak sahiplerine yapılan ödeme tarihi ve diğer yandan da kesintinin yapıldığı tarih olduğu açık olup, Vergi Dava Dairesi kararında iadesine hükmedilen faizin hesaplanmasına başlangıç tarihi olarak paranın vergi dairesi hesabına yatırıldığı tarihin esas alınmasında hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 25/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 18. maddesi gereğince eser satış işleminden gelir vergisi alınamayacağını, paranın faizsiz olarak kendisine iade edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca aynı olaya ilişkin davalarda ilk derece mahkemelerinin davaları kabul ettiğini, bu kararlara karşı yapılan istinaf başvurularının Bölge İdare Mahkemeleri tarafından reddedildiğini, yine aynı Dairenin farklı kararları

bulunduğunu, bu durumun hukuki belirlilik ilkesine aykırı olduğunu, adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının yazılarının ek olarak gönderildiği ve yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğinin düşünüldüğü bildirilmiştir. Başvurucu; görüşe karşı beyan dilekçesinde, başvuru formundaki şikâyetlerini yinelemiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

24. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

26. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (İsmet Murtezaoğlu [1. B.], B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 33).

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

28. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

29. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara

ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

30. Adil yargılanma hakkı, hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almamaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması yukarıda belirtildiği gibi derece mahkemelerinin takdirindedir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlarken Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen ve Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesini gözönünde bulundurmaları gerekir. Esasen hukuk devleti ilkesi Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında dikkate alınması zorunlu olan bir ilkedir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğinin yorumlanmasında da hukuk devletinin gerekleri gözetilmelidir (M.B., § 84).

31. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010, E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

32. Başvuruculaların medeni haklarıyla ilgili uyuşmazlıklarda uygulanan hukuk kurallarının açıkça keyfî veya hakkın tesliminden kaçınacak (adaleti hiçe sayacak) biçimde yorumlanması usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getireceğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden söz edilebilir. Zira bu hâlde derece mahkemesinin yorumunun başvurucular tarafından öngörülmesi mümkün olmayıp hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması hukuk devleti ilkesini örseler. Özellikle hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı hükümlerin geniş yoruma tabi tutulması keyfîliğe ve bireylerin kendilerini hukuk karşısında güvensiz hissetmelerine yol açar (M.B., § 86).

33. Aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizatihi kendisinin usule ilişkin bir güvenceye dönüştüğü kabul edilebilir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması,

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması,

iii. Yanlış olduğu açık olan olguların hükme esas alınması,

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi,

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfî olarak dikkate alınmaması,

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması,

- Yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumlar yukarıda belirtilenlerle sınırlı değildir. Bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabilir. Bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerekmektedir (İsmet Murtezaoğlu § 40).

34. Anayasa Mahkemesi Kenan Özteriş (B. No: 2012/989, 19/12/2013) kararında, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin (AYİM) yorumunun 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 95. maddesinin açık hükmüne aykırılık teşkil ettiğini belirterek olayda başvurucu hakkında verilen mahkûmiyetin tecil edilmesinin sonuçları ile ilgili açık bir kanun hükmü bulunduğu ve bu hükme verilecek olağan anlam belli olduğu hâlde AYİM İkinci Dairesinin açık olan kanun hükmüne olağanın dışında farklı bir anlam verip buna göre uygulama yaptığı ve böylece kararın öngörülemez nitelikte olup bariz takdir hatası içerdiği gerekçesiyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

35. Benzer şekilde Anayasa Mahkemesi Mehmet Geçgel (B. No: 2014/4187, 18/4/2019) kararında, başvurucu hakkında hükmedilen cezanın 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun kapsamında ertelenmiş olması nedeniyle hakkında ceza hukuku ilkelerine göre mahkûmiyet hükmü bulunmamasına rağmen İdare Mahkemesinin ortada gerçek bir mahkûmiyet varmış gibi değerlendirme yaparak başvurucunun tazminat talebini reddettiği kararının bariz takdir hatası içerdiği kanaatine ulaşmış ve başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Somut olayda başvurucu, eserlerini satmış; bu satış neticesinde de başvurucu aleyhine gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır. Başvurucu, bu tevkifatın hatalı olduğunu ileri sürerek idareden düzeltilmesini talep etmiştir. İdare, talebi kabul etmiş ve kesilen vergiyi başvurucuya iade etmiş ancak faiz ödememiştir. Başvurucu 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince iade edilen vergiye ilişkin olarak tecil faizi talep etmiştir. İdare, talebi reddetmiştir. Bu işleme karşı başvurucunun açmış olduğu dava mahkeme tarafından kabul edilmiş ancak Daire tarafından karar kaldırılmış ve davanın reddine karar verilmiştir.

37. Daire, benzer olaylara ilişkin olarak verdiği kararlarında (bkz. §§ 12-17) 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince fazla veya yersiz tahsil edilen vergiler dolayısıyla idarenin tecil faizi ödemesi gerektiğini değerlendirmiştir. Bu kararlara konu davalarda, eldeki davadan farklı olarak yalnızca tecil faizi istenmemiş, aynı zamanda yersiz tahsil edilen gelir vergisinin de iadesi talep edilmiştir.

38. Eldeki davaya konu olayda ise idare, yersiz tahsil edilen vergiyi başvurucuya iade ettiği

için başvurucu yalnızca tecil faizi talep etmiştir. Daire ise gerekçesinde vergiye müteallik hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden başvurucudan haksız yere fazla veya eksik istenen ya da tahsil edilen bir tecil faizi tutarı bulunmadığı, başvurucunun tecil faizi talebi hakkında 213 sayılı Kanun'un 116. ve devamı maddelerinin uygulanma imkânı bulunmadığı hususlarına işaret etmiştir. Bir başka ifade ile dava konusu faiz talebinin iade edilen vergiden bağımsız olarak düzeltme ve şikâyet hükümleri kapsamında vergi hatası olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır. Buna karşılık 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin dördüncü fıkrasında fazla veya yersiz tahsil edilen vergilerin tecil faizi ile birlikte iadesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Somut olayda başvurucudan tahsil edilen verginin yersiz olarak alındığı idarenin de kabulündedir. Dava konusu tecil faizinin de yersiz olarak tahsil edilen vergiye ilişkin olduğu açıktır.

39. Bu itibarla Dairenin 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin dördüncü fıkrasının açık hükmüne olağanın dışında farklı bir anlam yükleyip buna göre uygulama yaptığı ve vardığı sonucun öngörülemez nitelikte olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

41. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 4. Vergi Dava Dairesine iletilmek üzere (E.2021/2506, K.2021/3582) İstanbul 4. Vergi Mahkemesine (E.2020/2835, K.2021/1323) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN YILDIRIM

B. No: 2022/15719 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/15719)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Erhan YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında kalınan sürenin hükmolunan cezadan mahsup edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Malatya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/11/2018 tarihli kararı ile neticeten 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Anılan hüküm kanun yolu incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir. Bu hüküm gereğince başvurucunun hapis cezasının infazına başlanmış ve 22/4/2021 tarihinde düzenlenen müddetname başvurucuya tebliğ edilmiştir. Söz konusu müddetnamede başvurucunun 1/12/2016 ile 9/12/2016 tarihleri arasında gözaltında kaldığı 8 günlük süre ve 9/12/2016 ile 26/7/2017 tarihleri arasında tutuklu olarak kaldığı 291 günlük süre toplanarak 299 gün cezasından mahsup edilmiştir.

3. Başvurucu hakkında Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen 2018/79630 sayılı soruşturma dosyasında 27/11/2018 tarihinde başvurucu yönünden tefrik kararı verilmiş, tefrik edilerek 2018/80755 sayılı soruşturma numarasını alan ikinci dosyada ise 27/11/2018 tarihinde yetkisizlik kararı verilmiştir. Yetkisizlik kararı üzerinde soruşturmayı yürüten Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı 6/12/2018

tarihinde başvurucu hakkında devam eden ceza davasına atıfla kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar vermiştir.

4. Başvurucu 21/9/2021 tarihinde Adana İnfaz Hâkimliğine itirazda bulunarak söz konusu Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 2018/79630 sayılı soruşturması kapsamında ayrıca 11/6/2019 ile 17/6/2019 tarihleri arasında ikinci kez gözaltında tutulduğunu ve bu tarihlerin cezasından mahsup edilmediğini belirterek mahsup talebinde bulunmuştur.

5. Adana 3. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) başvurucunun mahsup talebine ilişkin olarak Adana Cumhuriyet Başsavcılığına ve Adana İl Emniyet Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Müzekkere cevabında, 11/6/2019 ile 17/6/2019 tarihleri arasında başvurucunun gözaltında kaldığına ilişkin bir kayda rastlanmadığının belirtilmesi üzerine İnfaz Hâkimliği 12/10/2021 tarihinde mahsup talebinin reddine karar vermiştir. Başvurucunun itirazı üzerine Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesince 29/12/2021 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

6. Bu karar başvurucuya 4/1/2022 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 2/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerinden geçici olarak muaf tutulmasına, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) 29/3/2023 tarihli görüş yazısının ekinde başvurucu hakkında düzenlenen 10/6/2022 tarihli müddetnameyi iletmiştir. Müddetnamede başvurucunun 1/12/2016 ile 9/12/2016 tarihleri arasında gözaltında kaldığı 8 günlük süre ve 9/12/2016 ile 26/7/2017 tarihleri arasında tutuklu olarak kaldığı 291 günlük süreye 11/6/2019 ile 17/6/2019 tarihleri arasında gözaltında kaldığı 6 günlük sürenin de eklendiği ve toplam 305 günün başvurucunun talebine uygun olarak hükmolunan cezadan mahsup edildiği, başvurucunun koşullu salıverilme tarihinin 23/2/2025 olarak belirlendiği anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltı Süresinin Mahsup Edilmemesi Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, ikinci defa gözaltında kaldığı sürenin cezasından mahsup edilmemesi üzerine mahsup talebinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde; başvurucunun mahsup talebinin reddedilmesi sonrasında bireysel başvuruda bulunmasından sonra 10/6/2022 tarihinde yeniden müddetname düzenlendiği ve bu müddetnamede bireysel başvuruya konu edilen 11/6/2019 ile 17/6/2019 tarihleri arasındaki gözaltı süresinin de mahsup edildiği bildirilmiştir. Bu nedenle başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının kabul edilebilirlik incelemesinde gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. İddianın esası bakımından ise müddetnamenin yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre doğru bir şekilde hesaplanıp hesaplanmadığının tespitiyle başvurucunun hukuk sistemince belirlenenden daha fazla bir süre hürriyetinden yoksun kalmasının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında -mahkemece verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezanın infazı olarak- hukuka uygun bir tutma niteliğinde bulunup bulunmadığının belirlenmesi açısından yapılacak incelemede müddetnamedeki mahsup hesabının düzeltildiğinin gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir.

11. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, hukuka aykırı olarak ikinci kez gözaltına alındığını ve evinin arandığını, telefon ve bilgisayarına el konulduğunu, yeni müddetname düzenlenerek 11/6/2019 ile 17/6/2019 tarihleri arasında gözaltında kaldığı sürenin mahsup edilmesinin bu mağduriyetlerini gidermediğini bildirmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir.”

13. İçtüzüğün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince feragat, başvurunun takipsiz bırakılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması veya başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hâlinde düşme kararı verilebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23; Mehmet Emin Bülbül, B. No: 2014/4463, 16/6/2016, §§ 46-48).

14. Somut olayda yapılan başvuru sonrasında, İnfaz Hâkimliği tarafından başvurucunun mahsup talebinin kabul edilmesi üzerine başvurucu hakkında 10/6/2022 tarihli yeni bir müddetname düzenlenmiş ve eksik kaldığı iddia edilen gözaltı süresi mahsup edilmiştir. Bu durumda, 22/4/2021 tarihli müddetnamenin geçerliliği kalmamıştır. Dolayısıyla başvurunun bu kısmının incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşılmıştır.

15. Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük’ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun bu kısmının düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

17. Başvurucu, gözaltında geçirdiği sürelerin mahsup edilmemesi dışında hukuka aykırı olarak yürütüldüğünü iddia ettiği başka bir soruşturma kapsamında gözaltına alınmasının ve yapılan aramanın hukuka aykırı olduğunu, gözaltına alınması sebebiyle cenazeye katılamadığını, gözaltına ilişkin görüntülerin medyada paylaşıldığını ve telefonuna el konulduğunu belirterek bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı hakları ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa Mahkemesi ancak temellendirilebilmiş bir bireysel başvuruyu inceler. Başvuruculaın şikâyetlerini hem maddi hem hukuki olarak temellendirme zorunluluğu bulunmaktadır.Başvuruculaın maddi dayanaklar yönünden yükümlülüğü şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak, bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmak;

hukuki dayanak yönünden yükümlülüğü ise bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamaktır (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).

19. Bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesi, kamu gücü eylem ve işlemleri ile mahkeme kararlarının Anayasa'ya uygunluğunun ve müdahale gerekçelerinin denetimini kendiliğinden yapmaz. Bu sebeple başvurucunun başvurusunun esasını ve bu kapsamda kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını Anayasa Mahkemesine inceletebilmesi için öncelikle kendisinin ihlal iddialarını gerekçelendirmesi, buna ilişkin olay ve olguları açıklaması ve delillerini sunması zorunludur (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 12/1/2021, § 24).

20. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinden gözaltında geçirdiği sürelerin mahkûmiyet hükmünün infazından mahsubunu istemiş, talebinin reddine karar verilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Fakat bu süreçle ilgisi bulunmayan başka bir soruşturma kapsamında kalan müdahaleler nedeniyle temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler yönünden itiraz ile tazmin yollarının tüketilip tüketilmediğine ve varsa bu süreçlerin sonuçlarına yönelik herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

21. Anayasa Mahkemesi kendiliğinden inceleme yapamayacağından asıl şikâyete ve buna ilişkin yargısal sürece ilişkin olmayan hak ihlali iddialarının değerlendirilebilmesi için yukarıda aktarıldığı üzere ihlal iddialarının somutlaştırılması ve gerekçelendirilmesi, bu hususların somut olay ve olgularla desteklenmesi gerekir. Ancak başvuru formunda söz konusu yükümlük yerine getirilmemiş, sonuç itibarıyla ileri sürülen ihlal iddiaları temellendirilmemiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Öte yandan başvurucunun Bakanlık görüşüne karşı beyanında belirttiği gözaltına alındığı süreçte evinin aranması, telefon ve bilgisayarına el konulması nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararların giderilmediğine yönelik iddiasını başvuru formunda dile getirmediği anlaşılmakla bu iddialara dair bir inceleme yapılması gerekli görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Başvurunun gözaltı süresinin mahsup edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 25/3/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAİM ILGIN GİRGİN

B. No: 2022/44547 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/44547

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAİM ILGIN GİRGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/44547)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Saim Ilgın GİRGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; aile hekimliği görevine devam edenlere nöbet tutmama eylemi nedeniyle verilen ihtar puanlarının silinmesine rağmen aile hekimliği sözleşmesi feshedilenler için bu kuralın uygulanmayacağı yönündeki düzenleme nedeniyle sendika hakkı ve eşitlik ilkesinin, sözleşme feshinin gözden geçirilmesi talebinin reddine ilişkin işleme karşı açılan iptal davasının incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, uğranılan zararın tazmini talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Karaman'da aile hekimi olarak görev yapmakta iken ihtar puanlarının iki yüz puana ulaşması nedeniyle başvurucunun sözleşmesi 29/3/2016 tarihli işlemle feshedilmiştir. Başvurucunun 1/4/2016 tarihinde asli görev yeri olan Karaman Toplum Sağlığı Merkezindeki görevine iade edildiği anlaşılmaktadır.

3. 17/11/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Aile Hekimliği Ödeme ve Sözleşme Yönetmeliği'nde Değiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle (Yönetmelik), aylık zorunlu sekiz saat nöbet görevini mazeretsiz olarak yerine getirmeyenlere uygulanan ihtar puanlarının dikkate alınmayacağı ancak bu kuralın yürürlük tarihinden önce sözleşmesi

feshedilen aile hekimlerine uygulanmayacağı düzenlenmiştir.

4. Başvurucunun söz konusu Yönetmelik çerçevesinde durumunun gözden geçirilmesi talebi, Karaman Valiliği İl Sağlık Müdürlüğünün 27/12/2016 tarihli yazısıylareddedilmiştir. Başvurucu, mezkûr işlemin ve dayanağı yönetmelik kuralının iptali ve tazminat talepleriyle Danıştayda dava açmıştır. Danıştay İkinci Dairesi 23/3/2021 tarihli kararıyla bireysel işlem yönünden davanın incelenmeksizin reddine, düzenleyici işlem ve tazminat talebi yönünden ise esastan reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; düzenleyici işlemin hukuka uygun olduğunu, bireysel işlemin davaya konu yapılabilecek nitelikte kesin ve icrai bir işlem olmadığını belirtmiştir. Ayrıca tazminat talebine ilişkin olarak başvurucunun maaşında değişiklik olmadığını, öte yandan dava konusu düzenleyici işlemde hukuka aykırılık bulunmamasını, dava konusu bireysel işlemin ise idari davaya konu yapılabilecek nitelikte kesin ve icrai bir işlem olarak kabul edilmesinin mümkün olmaması karşısında davacının maddi tazminat isteminin de reddi gerektiğini ifade etmiştir.

5. Bu karar, Danıştay İdari Dava Dairelerinin 19/1/2022 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 17/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 21/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; sözleşmeleri geçici hükmün yürürlüğe girmesinden önce feshedilmemiş olan aile hekimlerinin ihtar puanlarının silindiğini, kendisi yönünden Yönetmelik'te eşitsiz bir durum oluşturulduğunu, açtığı davanın esasının incelenmediğini ileri sürerek sendika hakkının, eşitlik ilkesinin, mahkemeye erişim hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun aile hekimliği sözleşmesinin feshine ilişkin işleme karşı açtığı davada iptal kararı verilmesi nedeniyle mağdur statüsünün devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde, başvuru konusu yapılan düzenleyici işlemin iptali talebiyle açılan davanın konu bakımında yetki yönünden değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Görüşte ayrıca, başvuru konusu yapılan bireysel işlemin idari davaya konu yapılabilecek nitelikte kesin ve icrai bir işlem olmadığı gerekçesi ile davanın incelenmeksizin reddedilmesinin başvuru yollarının usulüne uygun tüketilip tüketilmediği yönünden incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

10. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi."

12. Başvurucunun ihtar puanıyla cezalandırılmasına ve sözleşmesinin feshine ilişkin birçok dava açtığı, bu davalardan bir kısmında iptal kararları verildiği, reddedilen davalara ilişkin olarak yaptığı bazı bireysel başvurularda ise ihlal kararları verildiği görüldüğünden, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olup olmadığı hususunda oluşan tereddüt üzerine Sağlık Bakanlığına ve başvurucuya birer müzekkere yazılmıştır. Müzekkerelerde, başvurucunun aile hekimliği görevine dönüp dönmediğine, aile hekimliği görevine dönmüşse nöbet tutmama nedeniyle uygulanmış olan ihtar puanlarıyla ilgili bir işlem tesis edilip edilmediğine ilişkin bilgi ve belgelerin Mahkememize gönderilmesi talep edilmiştir. Söz konusu müzekkerlere Sağlık Bakanlığı ve başvurucu cevap vermiş olup verilen bu cevaplar ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

13. Başvurucu; Karaman'ın, Merkez 53 No.lu Aile Hekimliği biriminde aile hekimi olarak görev yapmaktayken ihtar puanlarının iki yüz puana ulaşması nedeniyle 29/3/2016 tarihli işlemle sözleşmesi feshedilmiştir. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Konya İdare Mahkemesinin -işlemi yetki yönünden hukuka aykırı bulan- 15/5/2017 tarihli iptal kararı üzerine başvurucu 15/8/2017 tarihinde Karaman'ın, Merkez 58 No.lu Aile Hekimliği biriminde aile hekimi olarak göreve başlamıştır. Yetki yönünden hukuka aykırılık gerekçesiyle verilen mezkûr karar üzerine Karaman Valiliği Halk Sağlığı Müdürlüğünce tesis edilen 24/8/2017 tarihli işlemle başvurucunun hizmet sözleşmesi sona erdirilmiştir.

14. Başvurucunun sözleşmesinin feshine neden olan ihtar puanlarının iptali talebiyle açtığı davalardan birinde Konya Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesinin-işlemi yetki yönünden hukuka aykırı bulan- 27/9/2018 tarihli iptal kararı ile başvurucunun ihtar puanları sözleşmenin feshini gerektiren iki yüz puanın altına düşmüştür. Bu kararüzerine başvurucu Karaman'ın, Merkez 53 No.lu Aile Hekimliği biriminde aile hekimi olarak1/7/2019 tarihinde göreve başlamıştır. Başvurucunun hâlen aynı yerde görevini sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

15. Başvurucu, ayrıca aile hekimliği sözleşmesinin sonlandırıldığı 1/4/2016 tarihi ile aynı birime döndüğü 1/7/2019 tarihleri arasındaki dönemde uğradığı maddi ve manevi zararların tazmini talebiyle dava açmıştır. Konya 1. İdare Mahkemesi 8/9/2021 tarihli kararıyla manevi tazminat talebinin reddine, maddi tazminat talebinin ise kısmen kabulüne karar vermiştir. Bu karar gereğince başvurucuya ödeme yapıldığı anlaşılmaktadır.

16. Sağlık Bakanlığı yazısında ayrıca, başvurucunun sözleşmesinin feshinin dayanağı olan başvurucuya ihtar puanı verilmesine ilişkin bazı işlemlerin yargı kararıyla iptal edildiği, aile hekimliği görevine döndüğü, aile hekimi hizmet sözleşmelerinin iki yıl için imzalandığı bu sebeplerle başvurucunun daha önce aldığı ihtar puanlarının bir hükmünün kalmadığı belirtilmiştir.

17. Öte yandan başvurucu,üyesi olduğu sendikanın aldığı kararlar uyarınca çeşitli tarihlerde mesai ya da nöbet saatlerinde iş bırakma eylemi gerçekleştirmesi nedeniyle ihtar puanıyla cezalandırılmasına ilişkin işlemlerin iptali talebiyle açtığı dört davanın reddi üzerine sendika hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvurular yapmıştır. Bu başvurular 2017/16800 numaralı başvuru ile birleştirilmiş ve sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, olay tarihlerinde yürürlükte bulunan tüzük hükümleri kapsamında uygulanan disiplin cezasının tüzükle düzenlemeye cevaz veren dayanak kanun maddesinin Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği, ihtar puanı konusu eylemleri yasal düzeyde belirlemeyen ve bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede

imkân tanımayan Yönetmelik'te yer alan düzenlemeye dayanan müdahalelerin kanuni dayanağının bulunmadığı belirtilmiştir(Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022, § § 23-24).

18. Başvurucu müzekkeremize verdiği cevapta üç buçuk yıl sonra görevine döndüğünü, açtığı bir çok davada harç ve vekâlet ücreti ödemek durumunda kaldığını ileri sürmektedir. Ancak somut olayda başvurucunun açtığı davada talebinin Yönetmelik değişikliğinin kendisine de uygulanarak nöbet görevini mazeretsiz olarak yerine getirmeme nedeniyle kendisine verilen ihtar puanlarının silinmesi ve bu sebeple uğradığı maddi zararın tazmini olduğu anlaşıldığından başvuru konusu dışında olan bu iddialar değerlendirilmemiştir.

19. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca Anayasa Mahkemesince saptanan herhangi bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvuru hakkında düşme kararı verilebilir (H.L., B. No: 2013/66, 16/5/2013, §§ 17, 18).

20. Somut olayda başvurucunun sözleşmesinin sona erdirilmesine ve kendisine verilen ihtar puanlarına ilişkin açtığı davalarda verilen karar üzerine görevine döndüğü, hizmet sözleşmesinin iki yıllık olması nedeniyle söz konusu dönemde aldığı ihtar puanlarının bir hükmünün kalmadığı ve görev yeri değişikliği nedeniyle açtığı tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun başvuru konusu davadaki taleplerinin başka davalarda verilen iptal kararları üzerine karşılandığı görüldüğünden başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı sonucuna varılmıştır.

21. Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük’ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET MESUT BİROL VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/49101 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/49101

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET MESUT BİROL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/49101)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : 1.Emre ALTUNTAŞ

Vekili : Av. Tayfun ÖZSOY

2. Şahin DURMAZEL

Vekili : Av. Mehmet Nesim AKAN

3. Ahmet Mesut BİROL

4. Hasan Tuğrul GÖLLER

5. Necibullah GÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yükseköğretim öğrencisi olan başvurucuların çeşitli nedenlerle haklarında disiplin cezası verilmesinin eğitim hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte yükseköğretim kurumlarında lisans veya yüksek lisans öğrencisi olarak öğrenim görmektedirler.

3. Başvurucular hakkında çeşitli eylemlerinden dolayı disiplin soruşturmaları başlatılmıştır. Yapılan soruşturmalarda, başvurucuların eylemleri 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı

Yükseköğretim Kanunu'nun 54. maddesi ile 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı bendine dayanılarak hazırlanan 18/8/2012 tarihli ve 28388 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin disiplin suç ve cezalarına ilişkin maddeleri kapsamında değerlendirilmiştir. Nihayetinde başvuruculardan Hasan Tuğrul Göller'in yükseköğretim kurumundan bir ay süreyle uzaklaştırma, diğer başvurucuların ise yükseköğretim kurumundan çıkarma disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

4. Başvurucular, anılan disiplin cezalarının iptali istemiyle İdare Mahkemelerine başvurmuştur. Yargılama neticesinde Mahkemelerce davaların reddine ilişkin verilen kararlar istinaf veya temyiz incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurucular, nihai kararlara karşı süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Aralarında konu bakımından hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/49225, 2023/3666, 2023/2110 ve 2023/78016 numaralı başvuruların 2022/49101 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

8. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucular; disiplin cezası şeklinde uğradıkları müdahaleler nedeniyle eğitim hakkı ve adil yargılanma hakkı ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuru konusu olaylarda uygulanan yönetmelik hükümlerinin dayanağı kanun maddesinin Anayasa Mahkemesi kararı ile iptaledildiği ancak bu kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verildiği belirtilerek başvurular hakkında yapılacak değerlendirmede ilgili sürenin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvuruculardan Emre Altuntaş ve Necibullah Gül, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formlarında yer alan iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuruculara iddiaları, Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, eğitim hakkı ile ilgili genel ilkelere çok sayıda kararında yer vermiştir (bkz. Şehmus Altuğrul [1. B.], B. No: 2017/38317, 13/1/2021, §§ 49-56; Ahmet Batur [2. B.], B. No: 2018/20182, 14/9/2021, §§ 33-38; İlknur Uyan [2. B.], B. No: 2019/14617, 14/4/2022, §§ 26, 30; Özcan Bayrak [1. B.], B. No: 2019/14060, 3/11/2022, §§ 45-48; Umut Deniz Yorulmaz [1. B.], B. No: 2019/19019, 20/12/2022, §§ 32-36).

13. Somut olaya benzer nitelikte olan Kemal Alican Yeğen ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2018/10488, 29/3/2023) kararında ise Anayasa Mahkemesi, yükseköğretim öğrencisi olan başvurucular hakkında çeşitli nedenlerle verilen disiplin cezalarının eğitim haklarına müdahale oluşturduğuna karar vermiştir. Bahsi geçen kararda, söz konusu disiplin

cezalarının dayanağı olan yönetmelik hükümlerinin düzenlenmesine izin veren kuralın -2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (a) bendi ile 65. maddesinin ilgili kısmı - Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla iptaline karar verilmesi itirazının daha önceden Mahkemece incelendiği ve ilgili kuralların iptaline karar verildiği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi ilgili kanun maddelerinin, yükseköğretim öğrencileri bakımından disiplin suçu teşkil eden eylemler ile bu eylemlere uygulanabilecek disiplin cezaları arasında herhangi bir ilişkilendirme kurmadığı, bu bağlamda muhatapları açısından belirlilik ve öngörülebilirlik sağlanmadığı, dolayısıyla yeterli hukuki güvence oluşturmadığı, ayrıca belirlilik ve öngörülebilirliğin sağlanamadığı bir alanda idareye öğrencilerin disiplin ile ilgili işlerini yönetmelikle düzenleme yetkisinin verilmesinin de mümkün olamayacağı gerekçeleriyle bahse konu kuralların iptaline karar vermiştir. Sonuç olarak Kemal Alican Yeğen ve diğerleri kararında, başvuruya konu disiplin cezalarının yönetmelikle düzenlemesine izin veren dayanak kanun maddesinin Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği gerekçesiyle kanunilik yönünden ihlal kararı verilmiştir. (farklı bağlamlarda benzer değerlendirmelerin yer aldığı kararlar için bkz. İsmail Karaca [1. B.], B. No: 2017/26460, 21/4/2021, §§ 60-67; Nigar Hürel ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 17-25; Kemal Alican Yeğen ve diğerleri, §17). Başvuru konusu olaylar yönünden de bahsi geçen karardan ayrılmayı gerektirecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

14. Bu itibarla, başvurucuların eğitim hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını taşımaması nedeniyle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılamaya hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruculardan bir kısmının ayrıca manevi tazminat talebi de bulunmaktadır.

16. Başvuruda tespit edilen eğitim hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için talepte bulunan başvuruculara manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminatın ekli tabloda belirtildiği şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B Talepte bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin eğitim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla ekli tablonun (E) sütununda yer alan yargı mercilerine GÖNDERİLMESİNE,

F. Manevi tazminatların ekli tablonun (H) sütununda belirtilen şekilde ilgili başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Vekâlet ücretinin ekli tablonun (G) sütununda ve harçların ise ekli tablonun (F) sütununda belirtildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DOĞU PERİNÇEK (2)

B. No: 2022/59564 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/59564

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞU PERİNÇEK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/59564)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Doğu PERİNÇEK

Vekili : Av. İbrahim ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, bir televizyon programında kullanılan ifadeler nedeniyle şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Vatan Partisi genel başkanı olarak siyasi hayatına devam eden ve kamuoyu tarafından tanınan bir siyasetçidir. Başvuru konusu ifadelerin kullanıldığı tarihte başvurucu, İşçi Partisi genel başkanıdır.

3. Tanınmış bir siyasetçi ve yazar olan M.M. 15/1/2009 tarihinde ulusal bir televizyon kanalında katıldığı programda, başvurucu hakkında "...Y.K. ve Doğu Perinçek üzerinden Ergenekon PKK'ya nüfuz etmiştir ve Hizbullah'a da Ergenekon bağlantılı olduğu bilinen unsurlar" şeklinde ifadelerde bulunmuştur.

4. Bu yayın üzerine başvurucu 31/12/2009 tarihli dilekçeyle, mezkûr ifadeler kullanarak basın yoluyla kişilik haklarına saldırıda bulunduğunu ileri sürdüğü M.M. aleyhine 30.000,00 TL tutarında manevi tazminat davası açmıştır.

5. İstanbul 6. Asliye Hukuk Mahkemesi 8/7/2010 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Bu karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 10/1/2012 tarihli kararıyla eksik inceleme nedeniyle bozulmuştur. Bozma kararının gerekçesinde, başvurucunun İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandığı ve iddianamede de dava konusu olayla ilgili olarak başvurucunun PKK ile ilişkisinin bulunduğu bilgisine yer verildiği, bu savunmanın doğruluğu üzerinde durulması gerekirken gerekli araştırma yapılmadan hüküm kurulduğu belirtilmiştir.

6. Mahkeme bozma kararı üzerine yeniden yaptığı yargılamada 15/1/2013 tarihli kararıyla davanın 5.000 TL'lik kısmı yönünden kabulünekarar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"... Davalı, her ne kadar davacı hakkında, özel yetkili İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinde 2 ayrı iddianame ile isnat edilen suçlardan ve yine davacının siyasal hayatındaki olaylardan yola çıkarak kanaat açıkladığını, iddianame içeriğine aynen katıldığını savunmuş ise de; bozma ilamı doğrultusunda celbedilen iddianame bölümünün incelenmesinde; açıkça davacı hakkında "Doğu Perinçek üzerinden ergenekonun PKK'ye nüfus ettiği, yine Hizbullahla daErgenokon bağlantılı olduğu bilinen unsurlar" şeklinde bir iddianın yer almadığı anlaşılmaktadır.

Kaldı ki davacı hakkında, yüzyılı aşan süreler ile cezalandırılması için kamu davası açılmış olması, sanki bu suçlardan mahkum olmuşcasına, isnat edilen suçlar kanıtlanmışcasına davranılmasını, söylemlerde bulunulmasını haklı çıkartmaz. Davalı, davacıya karşı suçlayıcı beyanda bulunmaya yetkili bir konumda değildir. Bu beyanları, davacı bu suçlardan mahkum olmadığı sürece eleştiri olarak da kabul edilemez

Ancak, görüşlerini beyan ederken açıkça davacıyı suçlamıştır. Velevki iddianamede yer alsa bile beyanda bulunması, görüş bildirmesi,henüz iddia olan konuda kesinleşmiş mahkeme kararı varmışcasına davranması uygun değildir.

Bu nedenle, davalının kişilik haklarının hukuka aykırı bir şekilde tecavüze uğradığı kabul edilmelidir. ..."

7. Bu karar davanın reddedilmesi gerektiği gerekçesiyle Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 26/6/2014 tarihli kararıyla bozulmuştur. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... halen İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin Ergenekon ismi ile bilinen kamu davasında yargılanmaktadır. Davalı ise bir siyasetçidir. Katıldığı televizyon programında kendisine yöneltilen soruları kişisel değer yargılarını, düşüncelerini açıklayarak cevaplamıştır. Davacının yargılandığı kamu davasının iddianamesi ile kendisine isnat edilen suçlamalar ile ilgili görüşlerini, inancını dile getirmiştir. Dava konusu program içeriğinin güncel olaylara ilişkin bulunması, davacıya isnat edilen suçların nevi ve bu sebeple yargılanıyor olması nedenleri ile görünür gerçeklik bulunması karşısında davacının kişilik haklarına saldırı bulunmadığı sonucuna varılarak istemin tümden reddi yerine kısmen kabulü doğru olmamış..."

8. Mahkeme 9/4/2015 tarihli kararıyla önceki kararında direnmiştir.

9. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu direnme kararını 22/9/2021 tarihli kararıyla oybirliğiyle bozmuştur. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Yargıtay HGK, "Dosyada mevcut bilgi ve belgelere göre; davalı tarafından dava konusu ifadelerin kullanıldığı 15.01.2009 tarihinden önce davacı hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (CMK 250 Maddesiyle Görevli ve Yetkili) tarafından düzenlenen 10.07.2008

tarihli iddianame ile silahlı terör örgütü kurma, yönetme, zorla hükümeti ıskata teşebbüs, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine karşı silahlı isyana tahrik ve açıklanması yasak belgeleri temin etme suçlarından kamu davası açıldığı, soruşturma sırasında 24.03.2008 tarihinde tutuklandığı ve İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2008/209 esas sayılı davasında yargılandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca; davalı tarafından dosyaya sunulan gazete haberlerinden yine davalının dava konusu ifadelerden önce, davacı ile Abdullah Öcalan'ın birlikte resimlerinin bulunduğu haberlerin herkes tarafından görülecek şekilde basında yer aldığı da görülmüştür. Bu durumda; davalının katıldığı programda yapılan konuşmalar ve tartışmalar sırasında davacı hakkında dava konusu ifadeleri kullanmasının görünür gerçekliğe uygun, kişisel görüşlerini açıklama kapsamında kaldığı ve davacının kişilik haklarına saldırı teşkil etmediği sonucuna varılmıştır."

10. Mahkeme, bu karara uymuş ve başvurucunun manevi tazminat talebini reddetmiştir. Başvurucu, bu karara karşı kanun yoluna başvurmamış ve karar kesinleşmiştir.

11. Başvurucu kararı 28/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 30/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu;

i. Kendisi hakkında kullanılan ifadelerin hakaret içerdiğini ve kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu, ifadelerin kullanılma amacının küçük düşürme kastıyla yapıldığını, bunun kendisine manevi olarak zarar verdiğini ifade etmiştir.

ii. Ergenekon davasında böyle bir örgüt olmadığının Yargıtay kararıyla belirlendiğini ve hakkında beraat kararı verildiğini ileri sürerek Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kişilik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

iii. Aynı ifadede adı geçen diğer kişinin açtığı manevi tazminat davasında ilk derece mahkemesince verilen kısmen kabul kararının Yargıtay 4. Hukuk Dairesince onandığını, aynı ifade nedeniyle açılan davada farklı karar verilmesinin çelişki oluşturduğunu ileri sürerek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunulmuş; yapılacak incelemede somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğinin değerlendirildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Bireysel başvuru konusu nihai kararın Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bozma kararına uyan Mahkeme kararı olduğu görülmektedir. Bu karara karşı açık olan temyiz kanun yoluna başvurulmamıştır. Bu nedenle öncelikle başvuru yollarının tüketilmesi yönünden bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.

15. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir. Ancak başvurucular temyiz kanun yolu açık olan bir hükme yönelik olarakbazı durumlarda -etkili görmedikleri veya hukuki yararı olmadığı gibi- doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru haklarını kullanabilirler.

16. Başvuru konusu olayda, Mahkeme tarafından verilen davanın kısmen kabulüne ilişkin kararın Yargıtay 4. Hukuk Dairesince bozulması üzerine Mahkemece ilk hükümde

direnilmiştir. Direnme kararının temyizi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca direnme kararının bozulmasına karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere kesin olarak karar verilmiştir. Dolayısıyla somut olayda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından, davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi doğru görülmeyerek Mahkemenin direnme kararı bozulmuştur. Bu durumda Mahkemece, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararları doğrultusunda verilen davanın reddine dair karara karşı olağan kanun yollarına başvurulmasında hukuki yararın bulunmadığı yönündeki düşüncenin haksız olduğundan ve dolayısıyla başvurucuların hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını tüketmediklerinden söz edilemez. Sonuç olarak temyiz kanun yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri veya hukuki yararları olmadığı için bu yola başvurmayan başvurucular açısından başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilmesi gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § § 31-38).

17. Başvuru, şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruya benzer başvurularda başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ile şikâyet konusu ifadeleri kullanan kişilerin Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ve bu özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir denge gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 49; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 27; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015 § 49; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 56-58). Bu bağlamda somut olayda siyasetçi olan başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile gazeteci ve siyasetçi olan davalının ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kurulmalıdır.

20. Somut olayda başvurucu; bir televizyon programında kendisi hakkında kullanılan ifadelerin hakaret ve suç isnadına varan söylemler olduğunu, kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu, bir siyasi parti genel başkanı ve tüm dünyada tanınan siyasi bir kişilik olarak zarara uğradığını ileri sürerekmanevi tazminat davası açmıştır. Bu davanın reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Somut olayda öncelikle gazeteci olan kişinin ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Doğan (2), § 63; Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri, B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 51; Hacı Yakışıklı ve diğerleri, B. No: 2019/13768, 26/5/2021,§ 39).

21. Basın özgürlüğü kapsamında bir değerlendirme yapılırken basının bir olgunun doğruluğunu kanıtlayan savcı gibi hareket etmesi beklenmemektedir. Burada sözü edilen araştırma yükümlülüğü somut gerçeklik anlamında değil yayının yapıldığı andaki olayın ortaya çıkma biçimine uygunluk olarak anlaşılmalıdır. Haber kaynaklarının söz konusu iddialar bakımından makul olarak güvenilir olup olmadığı ile doğru ve güvenilir bilgiler sunmak için iyi niyet çerçevesinde çaba gösterilip gösterilmediğini ortaya koyması yeterlidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Orhan Pala, B. No: 2014/2983,15/2/2017, § 51; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2), § 52; Hacı Yakışıklı ve

diğerleri, § 40).

22. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 21/3/2008 tarihinde gözaltına alınmış; İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/3/2008 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. Soruşturma sonucunda başvurucunun, kamuoyunda "Ergenekon Davası" olarak bilinen ve İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen dava kapsamında cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır (Doğu Perinçek, B. No: 2013/5885, 25/6/2015, §§ 7-8). Başvurucunun da şüpheli sıfatıyla yer aldığı İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 10/7/2008 tarihli iddianamesinde "Ergenekon Terör Örgütü'nün PKK Terör Örgütü Bağlantısı" (s. 274) ve "Ergenekon Terör Örgütü'nün Hizbullah Terör Örgütü Bağlantısı" (s. 310) başlıklı bölümlere yer verilmiş ve iddianamede bazı şüphelilerin PKK ve Hizbullah isimli terör örgütleriyle ilişkileri olduğunun saptandığı ileri sürülmüştür. Açık kaynaklardan yapılan araştırmada başvurucunun İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/8/2013 tarihli kararıyla 117 yıl hapis cezasına çarptırıldığı, 2/2/2004 tarihli Terörle Mücadele Kanunu'nda özel yetkili mahkemelerin kaldırılmasına ilişkin değişikliğin 6/3/2014 tarihinde yürürlüğe girmesi sonrasında 10/3/2014 tarihinde tahliye edildiği anlaşılmaktadır.

23. Başvuruya konu ifadelerin kullanıldığı dönemdegörülmekte olan kamuoyunda "Ergenekon Davası" olarak bilinen davada başvurucunun tutuklu olarak yargılanmakta olduğu, söz konusu davada bazı sanıkların terör örgütleriyle irtibat hâlinde olduğu iddiasının ileri sürüldüğü görülmektedir. Kullanılan ifadelerin söz konusu dönemde esas olarak kamuyu ilgilendiren güncel bir mesele hakkında olduğu, ifadelerin sahibi olan kişinin adli soruşturmalardan hareket ederek devlet ve toplum hayatında ciddi etkileri olan bir davaya ilişkin görüş beyan ettiği görülmektedir. Söz konusu kişinin ileri sürdüğü olgusal isnat içeren ifadelerin dayanağı ise -Yargıtay kararlarında da bahsedildiği üzere- başvurucu hakkında düzenlenen iddianamedir. Bu durumda başvurucu hakkında dile getirilen olgusal isnat içeren ifadelerin, ifadenin kullanıldığı tarihte dayanaksız olduğu söylenemez. Ayrıca başvurucu da o tarihlerde her ne kadar tutuklu olsa da bir siyasi parti genel başkanı olarak davalıya cevap verme imkânına sahiptir. O hâlde, başvurucunun kendisine yönelik eleştirilere daha fazla hoşgörü göstermesi gerekir (Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 21).

24. Diğer yandan kullanılan dil ve üslup başvurucu açısından rahatsız edici bulunabilir ancak Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü; sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Anayasa Mahkemesi yine pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini kabul etmiştir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

25. Mahkeme kararının gerekçesinde başvurucu hakkında söz konusu dönemde derdest olan ceza davası ve basında yer alan bazı haberler nedeniyle kullanılan ifadelerin görünür gerçekliğe uygun ve kişisel görüş açıklama kapsamında kaldığı, başvurucunun kişilik haklarına saldırı teşkil etmediği belirtilmiştir. Bu hâliyle kararda başvurucunun şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkı ile ifade özgürlüğü arasında bir dengelemenin yapıldığı değerlendirilmiştir.

26. Öte yandan başvurucu, başvuru konusu ifadede adı geçen Y.K. adlı kişinin açtığı manevi

tazminat davasında ilk derece mahkemesince verilen kısmen kabul kararının Yargıtay 4. Hukuk Dairesince onanmasının yargı kararları arasında çelişki oluşturduğunu da ileri sürmektedir. İstanbul 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin söz konusu kısmen kabul kararının gerekçesinde, ifadelerin kullanıldığı tarihte Y.K. hakkında hazırlanmış bir iddianame olmadığı belirtilmiştir. Bu karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesince onanmıştır. Bu durumda başvurucunun kendisi ile aynı durumda olmasına rağmen farklı kararlar verildiği iddiasının gerçeği yansıtmadığı değerlendirilmiştir.

27. Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları dikkate alındığında, somut olayda devletin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine aykırı davranmadığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda sonuç olarak, Anayasa'nın 17. maddesiyle güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 25/3/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN AYFER ERKOÇ

B. No: 2022/77724 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/77724

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN AYFER ERKOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/77724)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Yasin Ayfer ERKOÇ

Vekili : Av. Samir ALTUNKAYNAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yapılan haber nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/8/2022 tarihinde yapılmıştır. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde olaylar özetle şöyledir:

6. Ulusal bir gazetenin 27/10/2014 tarihli sürmanşetinde "PARALEL'İN EN BÜYÜK VURGUNU" şeklinde bir haber yapılmıştır. Haberde, Sağlık Bakanlığı ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkanlığında görev yapan ve paralel bürokrat olarak belirtilen kişiler ile Pensilvanya bağlantılı bir ilaç şirketi arasında ortaklık kurulduğundan ve devletin yapılan işlemlerle zarara uğratıldığından bahsedilmiştir. Haberle ilgili ayrıntılar gazetenin sekizinci sayfasında "İlaçta paralel vurgun" başlığıyla yer almıştır.

7. "İlaçta paralel vurgun" başlığı altındaki haberin detaylarında gazetenin ilaçtaki paralel vurgunu belgelediği, Pensilvanya bağlantılı B. isimli ilaç firmasının sahibi M.B. ile Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (Kurum) Başkanı S.K., Kurum Başkan Yardımcısı H.Y. ve Kurum Ruhsat Daire Başkanı N.Z.nin sık sık görüştüğü ifade edilmiştir. Şirket ile Sağlık Bakanlığındaki bazı bürokratların ortaklık kurarak ruhsat yolsuzluğu yaptığı, adrese teslim ihale yapılarak devletin 2.5 milyar dolar zarara uğratıldığı, soygunun yüksek bedelli ilaç satışı ile yapıldığı aktarılmıştır. B. ilaç grubunun pazar payının kısa sürede %11.4'e yükseldiği, M.B.nin başka firmalara ait ilaçları kopyalayarak eşdeğer kriterlerden istenilen fiyata Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ödeme listesine aldırdığı, yine M.B. lehine çıkarılan genelge ile şirketin kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH) ilaçları içindeki 60 milyon TL'lik payının 200 milyon TL'ye yükseltildiği, KOAH hastalığı ilaçları için ayrılan 1 milyar TL'lik pazar payının beşte birinin M.B.ye peşkeş çekildiği belirtilmiştir.

8. Haberin devamında M.B.ye fabrika kurdurularak KOAH ilaçlarının genelge doğrultusunda bu fabrikada üretilmesinin sağlandığı, 2011 yılından beri toplamda 714 ilaç ruhsatının paralel bürokratlar tarafından Şirkete usulsüzce verildiği, Şirketin ruhsat aldığı 10 kadar ilacın dozunun yetersiz olmasına veya kimyasal formülasyonunun kurallara uygun olmamasına karşın yine de piyasaya sürüldüğü, diğer şirketlerin ruhsat almakta zorlandığı ancak M.B.nin üniversitedeyken derslerine giren ve bilirkişi kurulunda bulunan A.A. aracılığıyla kolayca olur alabildiği aktarılmıştır.

9. Haberde ayrıca S.K., H.Y. ve N.Z.nin N. firmasının Ar-Ge binasında yapılan görüşmeye katıldıklarına ilişkin çekilen fotoğraflara detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Paralel yapının 1,5 milyon kişinin kan örneğini sağlık adı altında yurt dışına göndererek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının DNA haritasını istihbarat kuruluşlarına satma planlarının olduğu, kan örneklerinin yurt dışına çıkarılmasının Kamu Hastaneleri Kurumunca engellenmesi üzerine Kurumun başına G.nin doktorluğunu yapan T.D.nin adamı D.Ü.nün atandığı, D.Ü.nün hazırlayacağı teknik şartnameyle ihalenin B.'ye ve yabancı firmaya verilmesinin önünün açıldığı bilgisi yer almıştır. Öte yandan DNA verileriyle kişiye özel ilaç üretilmesini amaçlayan Genom Projesi'yle devletin soyulmasının amaçlandığı, bu projeyle DNA verilerinin uluslararası piyasada satılmak istendiği ifade edilmiştir.

10. Başvurucuya ilişkin olarak ise haberde başvurucunun fotoğrafına da yer verilerek şu husus iddia edilmiştir:

"Bakanlığın Müsteşar Yardımcısı Yasin Erkoç ile görevden alınmasına rağmen kritik projelerin (Genom ve Plazma Fraksiyon) koordinasyonunda yer almayı sürdüren [E.A], Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkanı [S.K.], Başkan Yardımcısı [H.Y.], Ruhsat Daire Başkanı [N.Z.nin] kurdukları sistemle 800 milyon TL'lik ruhsat yolsuzluğu yaptıkları belirlendi."

11. Söz konusu haber sebebiyle başvurucu; Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme)

100.000 TL manevi tazminat istemli dava açmıştır. Başvurucu; haberde iftira, gerçeğe aykırı itham ve mesnetsiz iddialara yer verildiğini, haberin tümüyle gerçek dışı olduğunu, haberin somut bir dayanağının olmadığını ve suçlayıcı mahiyette olduğunu, haberde kullanılan ifadelerin kişilik haklarını ağır bir şekilde zedelediğini ifade etmiştir.

12. İlk derece mahkemesi; gazetede yer alan haberde başvurucuya yönelik olarak çok ciddi ithamlarda bulunulmuş olmasına rağmen iddiaların doğruluğu hususunda somut bir dayanağın gösterilmediği, objektif olmayan, suçlayıcı ifadeler kullanılarak davacının kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu kanaatiyle davayı kısmen kabul etmiş ve 15.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

13. Davalılar tarafından yapılan temyiz başvurusu üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 24/4/2018 tarihli kararında; haber bir bütün olarak ele alındığında haberin kamuoyuna yönelik değerlendirmeler ve kamusal yarar içeren bir tartışmaya katkı sağladığı, haberde dönemin koşulları ve devletin tehlike olarak gördüğü bir yapıyla mücadelesine yönelik olarak SGK'daki paralel yapılanmanın gerçekleştirdiği ilaç yolsuzluklarına dikkat çekildiği, ayrıca haberin fotoğraflarla desteklendiği dikkate alınarak kamu yararı üstün tutulmak suretiyle kaleme alındığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararının bozulmasına hükmedilmiştir. Gerekçede, doğrudan başvurucuyla ilgili yapılan değerlendirme "Sağlık Bakanlığı bürokratlarının adı geçen firmanın yetkilisiyle üretim tesisinde yaptıkları görüşmenin dikkat çekici olduğu ve görüşmenin fotoğraflarla da belgelendiği, ruhsat yolsuzluklarının ilaç sektöründe endişe ve tartışmaya neden olduğu, haberin küçük bir bölümünde davacının ismine ve fotoğrafına yer verildiği, haberin genel olarak doğrudan davacıyı hedef almadığı, ancak davaya konu haberin davacının üstlendiği kamu görevi ile de ilgili olduğu görülmektedir." şeklindedir.

14. İlk derece mahkemesi bozma kararına uyarak davanın reddine karar vermiştir. Kararda şu gerekçe yer almıştır:

"Davaya konu haberin incelenmesinde; haberin bütününde Sağlık Bakanlığı'nda illegal faaliyet yürüten paralel yapılanmanın gerçekleştirdiği ruhsat yolsuzluğu konusunun işlendiği, Basel isimli ilaç firmasının diğer firmalara nazaran daha kısa sürede ve daha fazla ruhsat aldığı, bu şekilde anılan firmanın diğer ilaç firmalarına göre ruhsat almakta zorlanmayarak pazar payını da kısa sürede yükselttiği, firmanın diğer firmaların ilaçlarını kopyalayarak eşdeğer kriterinden istediği fiyata SGK ödeme listesine aldırdığı, bu şekilde vatandaşların sağlığının da hiçe sayıldığı, ruhsat konusunda anılan firmaya her türlü kolaylığın sağlandığı, DNA verilerine ilişkin Genom projesinin de bu firmayla ortak yürütülmesi konusundaki endişelerin dile getirildiği, Sağlık Bakanlığı bürokratlarının adı geçen firmanın yetkilisiyle üretim tesisinde yaptıkları görüşmenin dikkat çekici olduğu ve görüşmenin fotoğraflarla da belgelendiği, ruhsat yolsuzluklarının ilaç sektöründe endişe ve tartışmaya neden olduğu, haberin küçük bir bölümünde davacının ismine ve fotoğrafına yer verildiği, haberin genel olarak doğrudan davacıyı hedef almadığı, ancak davaya konu haberin davacının üstlendiği kamu görevi ile de ilgili olduğu görülmektedir.

Haberin bir bütün olarak değerlendirilmesinde; kamusal yarar içeren bir tartışmaya katkı sağlamış olduğu, dönemin koşulları ve Devletin tehlike olarak gördüğü bir yapıyla mücadelesi içinde, gündemde olan Sosyal Güvenlik Kurumu'nda paralel yapılanmanın gerçekleştirdiği ilaç yolsuzluklarına dikkat çekilerek kamuoyuna yönelik değerlendirmeler içerdiği, ayrıca haberin fotoğraflarla desteklendiği dikkate alındığında, davaya konu haberin kamu yararı üstün tutulmak suretiyle kaleme alındığı anlaşılmaktadır.

Hal böyle olunca; dosya kapsamında toplanan bilgi ve belgeler ile hükmüne uyulan Yargıtay bozma ilamının yukarıda belirtilen ilkeler ile bir bütün olarak değerlendirilmesi sonucu haberin kaleme alınış amacı dikkate alındığında basın özgürlüğünün bu haberde kişi özgürlüğüne üstün tutulması gerektiği kanaatine varılarak davanın reddine karar verilmiş[tir]."

15. Anılan kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 14/6/2022 tarihli kararı ile ilk derece mahkemesi kararının onanmasına hükmedilmiştir. Taraflara tebliğ edilmeyen kararı başvurucu 1/8/2022 tarihinde UYAP (Ulusal Yargı Ağı Sistemi) üzerinden öğrenmesi üzerine 12/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Sadi Yıldırımoğlu [1.B.], B. No: 2021/24447, 20/12/2023, §§ 16-38.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 25/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Şeref ve İtibar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; bahse konu haberde fotoğrafına yer verilmek suretiyle adının ve soyadının açık bir şekilde yazıldığını, içerikte iftira, gerçeğe aykırı itham ve mesnetsiz iddialarda bulunulduğunu, basın özgürlüğünün sınırı aşılarak şeref ve itibarının hedef gösterildiğini, yargı makamlarınca kişisel haklarının korunmadığını iddia etmiştir.

19. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilip edilmediğinin, başvuruya konu haberin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olup olmadığına ilişkin yargılama makamlarının takdirlerinin ilgili ve yeterli şekilde gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğinin, bu bağlamda söz konusu hak ile ifade ve basın özgürlüğü arasında adil dengenin korunup korunmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak teşkil eden "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir:

"Herkes, [...] manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

21. Başvuru, şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı ile şikâyet konusu haberi yapan kişilerin Anayasa’nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ve bu özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (İlhan Cihaner (2) [1.B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 49; Nilgün Halloran [2.B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 27; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015 § 49; Kemal Kılıçdaroğlu [1.B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 56-58).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

(1) Bireyin Şeref ve İtibarının Korunmasında Devletin Pozitif Yükümlülüğü

24. Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan manevi varlık kapsamında yer almaktadır. Bu çerçevede kişinin hakkında doğru bilgi verilmesine ve kamu nezdinde kendisinin doğru tanıtılmasına ilişkin menfaatleri zedelendiğinde bu durum, şeref ve itibara yönelik bir saldırı teşkil eder. Devletin bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibarına üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde pozitif yükümlülüğü vardır (Adnan Oktar (3) [2.B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32). Şeref ve itibara yönelik olarak basın ve yayın yolu ile yapılan saldırılara karşı bireyin korunmaması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası ihlal edilmiş olabilir (İlhan Cihaner (2), § 42; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 36).

25. Pozitif yükümlülükler, özel hukuk kişilerinin birbirleriyle olan uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul güvencelerini haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir. Bu doğrultuda derece mahkemelerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, taraflar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, kişilerin temel haklarına yönelik müdahalenin meşru amaca dayalı ve ölçülü olup olmadığı değerlendirilmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek [2.B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 47-50; Alper Erarslan [GK], B. No: 2018/16857, 29/9/2022, § 28).

(2) Demokratik Toplum Düzeninin Bir Gereği Olarak İfade ve Basın Özgürlükleri

26. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için hayati unsurlardan birini oluşturduğunu pek çok kez ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerlidir ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun, §§ 34-36). Basın özgürlüğünün kamuya çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi, bunlara ilişkin bir kanaat oluşturulması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2), § 63).

(3) Basının Ödev ve Sorumlulukları

27. Bununla birlikte Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri sınırsız bir ifade özgürlüğü garanti etmemektedir. Anayasa'nın 12. maddesinin "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." şeklinde düzenlenen ikinci fıkrası, kişilerin sahip oldukları temel hak ve özgürlükleri kullanırken ödev ve sorumluluklarına da gönderme yapmaktadır. 26. maddenin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına basın için de geçerli olan

bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (basının görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak bkz. Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 67; R.V.Y. A.Ş. [1.B.], B. No: 2013/1429, 14/10/2015, § 35; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 89; Orhan Pala [2.B.], B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 46; Önder Balıkçı [2.B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 43). Bu görev ve sorumluluklar başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu ve özellikle ismi verilen bir şahsın itibarının söz konusu olduğu durumlarda özel önem arz eder (Orhan Pala, § 47).

28. Demokratik bir toplumda basının işlevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlakına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır (İlhan Cihaner (2), § 60; Orhan Pala, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 42; Kadir Sağdıç, § 53).

29. Gerçekten de kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtılması bazen kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşabilir. Gerçeğe uygun bir beyana kamunun gözünde yanlış bir imaj uyandırabilecek vurgular, değer yargıları, varsayımlar hatta imalar eşlik edebilmektedir. Dolayısıyla haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ve basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir. Bu durum, özellikle basında yer alan söylemlerde isimleri zikredilen kişilerin ciddi şekilde itham edilmeleri hâlinde geçerlidir (İlhan Cihaner (2), § 61; Orhan Pala, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş., § 43; Kadir Sağdıç, § 54).

30. Olgusal isnatlar içeren ifadeler kapsamında basının gazetecilik etik ilkelerine uygun olarak ve iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği belirlenirken ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri [2.B.], B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 63; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 51). Bu denetleme gazetecinin olgusal isnatlar konusunda yeterli kaynak gösterip göstermediğine, gösterdiği kaynağa yayının yapıldığı zamanda ne dereceye kadar güvenebileceğine ve bu güvenle orantılı olarak kaynağın doğruluğunu teyit etmek açısından imkânları dâhilinde harekete geçip geçmediğine ilişkin bir değerlendirme içermelidir. Bu değerlendirmede gösterdiği olgusal isnadın konusu ve ifade ediliş biçimi de kuşkusuz gözönüne alınmalıdır (Çetin Doğan (2), § 58).

(4) Çatışan Haklar Arasında Dengeleme

31. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer olaylarda başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ile ihtilaflı haberi yapan gazetecinin Anayasa’nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ve bu özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir denge gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (Nilgün Halloran, § 27; Ergün Poyraz (2), § 49; İlhan Cihaner (2), § 49; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 56-58). Şüphesiz ki bu değerlendirme soyut değildir.

32. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek kriterlerden bazıları şöyledir:

i. Yayında kamu yararı bulunup bulunmadığı, yayının genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı

ii. Toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı

iii. Haberin yayımlanma şartları

iv. Haberin konusu, kullanılan ifadelerin türü, içeriği, şekli ve sonuçları

v. Basın özgürlüğünün korumasından faydalanan kişilerin meslek ahlakına saygı gösterip göstermedikleri, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket edip etmedikleri

vi. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ile önceki davranışları

vii. Kamu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı

viii. Fotoğrafın kimliği ifşa edecek şekilde yayımlanmasının habere değer sağlayıp sağlamadığı

33. Anayasa Mahkemesi başvurunun koşullarına göre yukarıda sayılan kriterlerin derece mahkemelerince gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Şüphesiz ki bu denetim, başvurucu hakkındaki haberlerin -yayımlandığı bağlamdan koparılmaksızın- olayın bütünselliği içinde incelenmesini gerektirir (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılayan değerlendirmelerin yapılmaması başvurucunun iddia ettiği üzere anayasal haklarını ihlal edecektir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda derece mahkemelerinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalıların basın özgürlükleri arasında adil bir denge kurup kurmadıkları incelenmelidir. Bu bağlamda eldeki başvuru bir bütün olarak değerlendirilirken ele alınması gereken temel mesele yapılan haberin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamında gazetecilik etik ilkeleri, gazetecilik mesleğinin ödev ve sorumlulukları ile uyumlu olup olmadığı ve bunun yargısal denetimini yapan makamların verdikleri kararların devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmeye ve netice itibarıyla -eğer gerekliyse- başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararı gidermeye elverişli olup olmadığıdır.

35. Bu doğrultuda başvurucu hakkındaki haberde adı ve soyadı ile fotoğrafına yer verilerek isimleri belirtilen diğer bürokratlarla başvurucunun bir sistem kurdukları ve bu sistem üzerinden ruhsat yolsuzluğu yaptıkları iddia edilmiştir. Başvurucu yönünden haberde ifade edilen bu iddianın bir olgu isnadı olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Bu durumda haberdeki söz konusu olgu isnadıyla ilgili olarak bu iddiaların doğruluğu konusunda haberi yapan davalıların yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenmelidir (bkz. § 27).

36. Yargılama sürecinde başvurucunun illegal bir yapılanma ile bağlantısı olduğuna ve bu yapı dâhilinde bir işlem gerçekleştirdiğine dair somut bir delil ya da emarenin ortaya konulduğu görülmemektedir. Nitekim davalıların cevap dilekçelerinde başvurucuyla ilgili haberdeki iddialarına ilişkin olarak yeterli açıklama sunduklarını söylemek de mümkün görünmemektedir. Haberde başvurucu hakkında iddia edilen hususlar yönünden de herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunduğuna da rastlanmamıştır. Buna rağmen başvurucu hakkında yapılan haberlerde "...kurdukları sistemle 800 milyon TL'lik ruhsat

yolsuzluğu yaptıkları belirlendi." şeklinde ifade kullanılmıştır.

37. Oysa bir gazeteci; mesleğinin etik ilkeleri ışığında, iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirmelidir. Davalı ise haberin konusu itibarıyla yayımlanmasında kamu yararı bulunduğunu, dava konusu haber içeriğinin basın özgürlüğü kapsamında olduğunu ifade etmiş; bununla birlikte haberde ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yaptığına dair herhangi bir savunmada bulunmamıştır. Bu olgusal isnatlar konusunda yalnızca aralarında başvurucunun bulunmadığı kişilerin görüşmelerine ilişkin çekilen fotoğrafları kaynak olarak göstermiştir.

38. Yukarıda detaylı olarak bahsedildiği üzere Yargıtay bozma kararına uyan ilk derece mahkemesi; haberde belirtildiği şekliyle adına, soyadına ve fotoğrafına yer verilen başvurucunun illegal bir yapılanma içinde devleti zarara uğratıp uğratmadığı, söz konusu iddiaların dayanağının somut ve objektif bir şekilde ortaya konulup konulmadığı, iddiaların doğruluğu hususunda yeterli bir araştırma yapılıp yapılmadığı, olgusal isnat olarak sunulan fotoğraflarda başvurucunun yer alıp almadığı yönünde değerlendirmede bulunmaksızın karar vermiştir. Bu kararı verirken de başvurucunun haberde doğrudan hedef alınmadığı gerekçesiyle yetinmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ölçütler gözetilmeksizin (bkz. § 32), ifade ve basın özgürlükleri ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışmayan ilk derece mahkemesinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymadığı değerlendirilmiştir.

39. Başvuruya konu davada verilen kararın anayasal hakların korunması bakımından yetersiz olduğu kabul edildiğinde, başvurucunun manevi varlığının korunması bakımından devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirildiği söylenemeyecektir.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

41. Başvurucu, yargılamanın yedi yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

42. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

44. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi ve şeref ve itibar hakkının korunmasının ihlal edilmesi sebebiyle 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 55).

47. Öte yandan şeref ve itibarın korunması hakkına yönelik ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin şeref ve itibarın korunması hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/81, K.2021/287) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ İPEK VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/83574 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/83574

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ İPEK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/83574)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Veli İpek ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/83574 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2023/83574 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bahse konu iddialara ek olarak bir kısım başvurucu isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin

güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş; bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumunun işleyişine dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurarak kurumun temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvencelere uygunluğunu değerlendirmiştir. Buna göre ilk olarak, HAGB kurumunun haklarında uygulanmasını yargılamanın henüz başında kabul eden sanıklar yönünden yargılamanın sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkı güvencelerinin ilk derece mahkemesince sağlanıp sağlanmadığının denetiminin istinaf kanun yolunda denetiminin yapılamadığı ve bu durumun hak ihlallerine yol açtığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kararda; istinaf kanun yoluna tabi olması öngörülen bir yargılamanın, sanığın HAGB kararı verilmesini kabul etmesiyle itiraz yoluna tabi hâle geldiği, hakkında HAGB kararı verilmesini kabul etmekle sanığın istinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat ettiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte kararda, mahkumiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklanan belirli bir kanun yolundan feragat iradesinin adil yargılanma hakkı yönünden anayasal geçerlilik koşullarını sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

14. İptal kararı sonrasında 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile HAGB kurumuna ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yapılan düzenlemeyle, sanığın kabul etmemesi hâlinde HAGB kararı verilemeyeceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece şartların oluştuğuna kanaat getirmesi halinde mahkemeler re'senHAGB kararı verebilecektir. Ayrıca yeni düzenleme ile kural olarak HAGB kararına karşı istinaf yoluna başvurulabileceği, istinaf mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 5271 sayılı Kanun'un temyize ilişkin 286. maddesi hükümlerinin uygulanacağı; HAGB kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz yoluna gidilebileceği kabul edilmiştir. İstinaf ve temyiz yolunda HAGB kararının usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden inceleneceği öngörülmüştür.

15. Bununla birlikte söz konusu kanun değişikliğinden önceki yargılamalara ilişkin somut başvurularda Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararları birlikte değerlendirildiğinde; başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmaktadır. İlk olarak HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki gerekliliklere uyulmamış; mahkumiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklandığı için anayasal geçerlilik koşullarını taşımayan feragat iradesi esas alınarak anılan kurum uygulanmıştır. İkinci olarak yargılamaların bir kısmında sanıkların delil toplatma ve inceletme talepleri silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak reddedilmiş, başvurucular iddia makamına nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülmüştür. Başvurucular usule ilişkin birçok imkândan yararlandırılmamıştır. Teknik bilgi gerektiren ve uzmanlık isteyen konularda başvurucuların talepleri yetersiz gerekçelerle reddedilmiştir. Gerekçeli kararlarda, başvurucuların davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiaları ve savunmaları karşılanmamıştır. Dahası, başvuru konusu olaylar bakımından HAGB kararlarına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının mevzuatta yer alması, mevcut uygulanış şekli itibariyle yetersiz kalmış; itiraz yolu uygulamada başvuruculara başvurucuların iddiaları hakkında başarı şansı sunamamıştır. Başvuru konusu somut yargılamaların icra edildiği tarihlerde HAGB kararlarına karşı yapılan itiraz incelemelerinde, HAGB kurumunun uygulanmasından ve bu kararla sonuçlanan yargılama sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan adil yargılanma hakkı ihlalleri giderilmemiştir. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvuruculaların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvuruculaların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvuruculaların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyahat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

18. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş ([2.B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2.B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek ([1.B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bir kısım başvurucunun haklarında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel ([1.B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği ilgili mahkemelerin takdirindedir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculaların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculaların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

HEBUN ZENGİN

B. No: 2023/84433 | Karar tarihi: 25.03.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/84433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HEBUN ZENGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/84433)

Karar Tarihi: 25/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Hebun ZENGİN

Vekili : Av. Mehdi ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Aşama

1. Başvurucunun da aralarında olduğu dört kişi hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme, terör örgütünün propagandasını yapma ve bilişim sistemlerini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçlarından Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (CMK 250. Maddeyle görevli) soruşturma başlatmıştır.

2. Başvurucu hakkında yürütülen ceza davası sonucunda Diyarbakır Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 28/9/2017 tarihinde terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işlemek suçundan mahkûmiyet hükmü kurmuş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı vermiştir. Ayrıca Mahkeme; başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verirken bilişim

sistemlerini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçundan beraat kararı vermiştir. Başvurucu, hakkında verilen kararlara karşı itiraz etmişse de Ankara 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi 27/11/2017 tarihinde HAGB kararına karşı yapılan itirazın reddine karar vermiş ve karar böylece kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, kararın kesinleşmesi üzerine 12/01/2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle ceza yargılaması kapsamında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan HAGB ve terör örgütünün propagandasını yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca yargılama sırasındaki usuli eksiklerden kaynaklı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi Deniz Yavuncu ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/5126, 2014/6548, 23/2/2023) başvurusunda; aralarında başvurucunun da bulunduğu birçok başvurunun birleştirilmesine karar vererek ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Aynı zamanda başvurucunun diğer şikâyetleri açısından inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Anayasa Mahkemesi ihlal kararında; 3/8/2021 tarihli ve 31557 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hamit Yakut ([GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021) kararındaki sonuçlara dikkat çekmiştir (aynı kararda bkz. §§ 26-57). Zira Hamit Yakut kararında terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun kanunilik ölçütünü karşılamadığını, bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin pilot karar usulüne geçerek benzer mahiyetteki başvurular açısından incelemenin bir yıl ertelendiğini ve yapısal sorunun giderilmesi amacıyla yasama organına bildirimde bulunulduğunu belirtmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, geçen bir yıllık süre içinde Hamit Yakut kararındaki gerekliliklerin yerine getirilmediğini değerlendirerek başvurucunun da aralarında olduğu birçok başvurucu açısından ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına yönelik müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı gerekçesiyle ihlal kararı vermiştir (Deniz Yavuncu ve diğerleri, §§ 16-24).

5. Anayasa Mahkemesi, ayrıca başvuruculların ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararların bir örneğinin ilgili mahkemelere gönderilmesine karar vermiştir (Deniz Yavuncu ve diğerleri, § 37).

6. Anayasa Mahkemesi, başvurucu hakkında hak ihlalini içeren Deniz Yavuncu ve diğerleri kararını 2/6/2023 tarihli ve 2018/5126 sayılı yazısıyla Mahkemeye iletmiştir.

7. Başvurucu, ihlal kararına dayanarak 5/6/2023 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme 15/6/2023 tarihli ek kararıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 311. maddesi uyarınca yargılanmanın yenilenmesinin ilk koşulunun kesin bir hüküm bulunması olduğunu, başvurucu hakkında verilen HAGB kararının ise Yargıtay Ceza Genel Kurulu içtihadı uyarınca davanın esasını çözen bir karar olmadığını, bu doğrultuda HAGB'nin yargılanmanın yenilenmesine konu olamayacağını belirterek istemin reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gerekliliklerini yerine getirmediği gerekçesiyle Mahkemenin kararına itiraz etmiştir. Gaziantep Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun itirazını 4/8/2023 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 7/8/2023 tarihinde öğrendikten sonra 6/9/2023 tarihinde bireysel

başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Aşama

10. Anayasa Mahkemesi 12/7/2024 tarihinde, başvurucu hakkındaki hak ihlali kararına ilişkin bildirim yazısını (bkz. § 7) ilgi tutarak Mahkeme tarafından yapılan işlemlere dair bilgi talebinde bulunmuştur.

11. Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin 12/7/2024 tarihli yazısı ve başvurucu hakkındaki hak ihlali kararını 13/9/2024 tarihinde tekrar değerlendirerek yeniden yargılanma talebinin kabulüne karar vermiştir.

12. Mahkeme, başvurucu hakkında yaptığı yeniden yargılama sonucunda 10/12/2024 tarihinde terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan verdiği HAGB kararını iptal etmiş ve başvurucunun beraatine hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde, başvurucunun üzerine atılı suç bakımından mahkûmiyeti için yeterli delil bulunmadığını belirtmiştir. Bu karar, istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmiştir.

13. Adli yardım talebinin kabulüne ve başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; Anayasa Mahkemesinin hak ihlali kararı üzerine yaptığı yargılamanın yenilenmesi talebinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini ve ihlal kararının gerekliliklerinin yerine getirilmediğini belirterek ifade özgürlüğü, adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun adil yargılanma ve ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrası uyarınca incelemek ve karara bağlamak durumundadır. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerinde 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına karar vermektedir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 50). Anayasa Mahkemesi bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine karar verdikten sonra bu kararın gereğinin yerine getirilmesi Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmesinin zorunlu bir sonucudur (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 67).

17. Anayasa Mahkemesinin verdiği bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve

özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa hükümleri ile bağdaşmaz. Ancak Anayasa Mahkemesince yapılacak bu inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili sınırlı bir inceleme olacaktır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 52)

18. Anayasa Mahkemesi, ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukumuzdaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar üzerine ilgili mahkemenin yasal yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 57).

19. Ayrıca Anayasa Mahkemesince yargılamanın yenilenmesine hükmedilen hâllerde derece mahkemesinin yeniden yargılamaya karar vermesi için lehine ihlal kararı verilenin ya da ilgili başka kişi veya kişilerin talepte bulunması gerekmez. Derece mahkemesi, Anayasa Mahkemesi kararı kendisine ulaşır ulaşmaz -ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak- taraflarca başvuru yapılmasını beklemeksizin yeniden yargılama yapmak yükümlülüğündedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereği olarak yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak kabule değer olup olmama incelemesi aşaması da bulunmamaktadır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 58).

20. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı gereğince yeniden yargılamaya başladığına dair karar almaktır. Mahkeme sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür. Bu çerçevede ihlali; yargılama sırasında gerçekleştirilen usule ilişkin bir ihmal, işlem veya başka bir eksiklikten kaynaklanıyorsa söz konusu hususun ihlale yol açmayacak şekilde giderilmesi/düzeltilmesi gerekmektedir. Ancak bu yükümlülük, derece mahkemelerinin bazı ihlal kararlarının gereklerini duruşma yapmaksızın -dosya üzerinden- önceki kararının aksi yönünde karar vererek veya kararında ihlal nedenini gideren birtakım değişiklikler yaparak yerine getiremeyeceği şeklinde anlaşılamaz. Anayasa Mahkemesinin kararında tespit edilen ihlallerin işin durumuna göre duruşma yapmaksızın giderilebileceği anlaşılırsa bu yöntemle de ihlalin sonuçları giderilebilir. Hangi yöntemle ihlalin sonuçlarının giderileceği belirlenirken ihlalin niteliği nazara alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 59).

21. Somut olayda başvurucu hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme, terör örgütünün propagandasını yapma ve bilişim sistemlerini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçlarından ceza davası yürütülmüştür. Yapılan yargılama sonucunda başvurucu hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan HAGB kararı verilmiştir. Başvurucu HAGB kararının kesinleşmesi üzerine

Anayasa Mahkemesine başvurmuş ve Anayasa Mahkemesi başvurucunun ifade özgürlüğünün kanunilik şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. § 5). Bunun üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesi kararını gerekçe göstererek yargılamanın yenilenmesi talebiyle Mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme yargılanmanın yenilenmesi için gereken ilk koşulun oluşmadığı gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir. Başvurucu, ret kararının kesinleşmesi üzerine Anayasa Mahkemesinin kararına uyulmaması nedeniyle mevcut bireysel başvuruyu gerçekleştirmiştir.

22. Yargılanmanın yenilenmesi talebinin reddi tarihinden yaklaşık 1 yıl 3 ay geçmesinin ardından Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin 12/7/2024 tarihli yazısı üzerine başvurucu hakkındaki ihlal kararını resen değerlendirerek yeniden yargılama kararı vermiştir. Mahkeme yaptığı yargılama sonucunda da başvurucu hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan yeterli delil elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı vermiştir.

23. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesi hükümleri uyarınca yargı mercileri, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararlarının sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak ve mümkünse dosya üzerinden ivedilikle karar vermekle yükümlüdür. Dolayısıyla yargı mercileri, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamaya ve duruşmanın açılmasına mümkün olan en kısa sürede karar vermelidir.

24. Somut olayda Mahkeme, ilk aşamada başvurucunun Anayasa Mahkemesinin hakkında verdiği ihlal kararını gerekçe göstererek yeniden yargılama yapılmasına yönelik talebini reddetmiş, diğer bir ifadeyle ihlal kararının gereklerini yerine getirmemiştir. Yaklaşık 1 yıl 3 ay geçmesinin ardından ise Anayasa Mahkemesinin 12/7/2024 tarihli bilgi talebi yazısı (bkz. § 11) üzerine yaptığı değerlendirme sonucunda Mahkeme, yeniden yargılama yapılmasına karar vermiştir. Bu itibarla Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin başvurucu hakkında verdiği ihlal kararını 1 yıl 3 ay boyunca uygulamayarak ihlal kararının gereklerini yerine getirmede ivedilik şartını ve dolayısıyla ihlalin ortadan kaldırılması için üzerine düşen özen yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılanma, 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. İncelenen başvuruda tespit edilen ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle kararın ilgili mahkemeye bilgi amacıyla gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

28. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi amacıyla Diyarbakır Çocuk Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/215, K.2017/401) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİKRET UÇAR

B. No: 2019/3929 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3929

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİKRET UÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3929)

Karar Tarihi: 26/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Fikret UÇAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan ve açık öğretim fakültesinde öğrenci olan kişinin internet ve kütüphaneden yararlanma ile ders materyallerinin verilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1981 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan Şanlıurfa 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmaktadır. Başvurucu ayrıca Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi (AÖF/Fakülte) Adalet Bölümünde öğrencidir.

3. Başvurucunun öğrencisi olduğu AÖF, 2018-2019 döneminden itibaren ANADOLUM eKampüs Sistemi'ne geçmiş ve öğrencilere basılı kitap verme uygulamasından vazgeçmiştir. Ancak dezavantajlı gruplarda yer alan öğrenciler yönünden yalnızca 2018-2019 güz dönemi basılı kitap verme uygulaması devam ettirilmiştir. Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Açık Öğretim Fakültesi Dekanlığı Merkez Büro Yöneticiliğinin 26/2/2019 tarihli yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bilimsel bilginin sürekli güncellenmesi, var olan bilginin yeni gerçeklik karşısında

doğruluğunun teyit edilmesi ihtiyacı ve ülkemizde yeni yönetim sistemine geçişin beraberinde getirdiği ve devam etmesi beklenen yoğun mevzuat değişiklikleri sebebiyle basılı malzemeler güncelliğini hızla yitirmektedir. Öğrencilerimize daha güncel ve doğru bilgiyi sunabilmek, kağıt ve baskı maliyetlerindeki yükselme ve bunların öğretim giderine yansıtılmasıyla ortaya çıkacak artışlardan öğrencilerimizi korumak ve her yıl milyonlarca kitap basılması nedeniyle doğaya verilen zararı en aza indirmek ve kamu kaynaklarını daha etkin ve verimli kullanmak amacıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren öğrencilerimize basılı kitap vermek yerine Anadolum e-Kampüs Sistemi aracılığıyla sunulacak olan dijital kitaplar ve e-öğrenme malzemeleri kullanılacaktır.

Üniversitemizin engelsiz açık öğretim sloganı ile dezavantajlı grupta yer alan öğrencilerine eğitim ihtiyaçlarını karşılamada öncelik vermektedir. Bu doğrultuda sadece dijital kitaba geçiş dönemi olarak kabul edilen 2018-2019 Öğretim Yılı Güz Döneminde derslerin basılı materyalleri cezaevlerine temini sağlanmıştır..."

4. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu idaresine başvurarak ders çalışmak amacıyla internet ve kütüphaneden faydalanma, açık öğretim ders materyallerinin çıktılarının alınarak kendisine verilmesi talebinde bulunmuştur. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 28/11/2018 tarihli kararıyla başvurucunun taleplerini reddetmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu, kararında başvurucunun internet ve kütüphaneden yararlanma talebine yönelik yaptığı değerlendirmede başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğunu, aynı suçtan diğer tutuklu ve hükümlülerle karşılaşma olasılığı olduğunu, bu durumun da güvenlik zafiyetine yol açacağını belirtmiştir. Diğer yandan ders materyallerinin çıktısının alınarak başvurucuya verilmesi talebi yönünden yaptığı değerlendirmede ise ders kitaplarının ilgili yükseköğretim kurumundan talep edildiğini ifade etmiştir.

5. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulunun kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Şanlıurfa İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 24/12/2018 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını reddetmiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin anılan kararına da itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi 7/1/2019 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 9/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra 29/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; öğrenim gördüğü Fakültenin elektronik öğrenme sistemine geçtiğinden basılı ders materyallerinin verilmediğini, ders çalışmak için kütüphane ve internetten yararlanma talebinde bulunduğunu, ders materyallerinin çıktısının verilmesini talep ettiğini ancak taleplerinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini belirterek eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun eğitim

hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel hatlarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi; önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

15. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların eğitim hakkı da Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

16. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri kararında; Sözleşme gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara eğitim öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde hükümlü ve tutuklular için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmasındaki yerinin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin hükümlü ve tutuklulara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

17. Bahsi geçen kararda Anayasa Mahkemesi kanunlar uyarınca hükümlü ve tutuklulara tanınan eğitim hakkının sınırlandırılması hususunda Anayasa ve Sözleşme'de bir yükümlülük yüklenmediği gerekçesiyle idarenin sınırsız bir takdir alanı olduğundan da bahsedilemeyeceğini, ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutulması gerektiğini zira hükümlü ve tutukluların temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmalarının bu hakların onlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı şeklinde de yorumlanamayacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla anılan kararda, eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 73).

18. Somut olayda başvurucu; AÖF'de öğrencidir ve Fakültenin eğitim için gerekli olan materyalleri eKampüs adı verilen bir sistem üzerinden elektronik ortamda sunduğunu, ayrıca basılı kitap vermediğini belirtmiştir. Başvurucu, öğrenimini devam ettirmek için

kütüphane ve internet erişimli bir bilgisayardan yararlanmayı ve ders materyallerinin çıktılarının alınarak kendisine verilmesini talep etmiştir.

19. Her ne kadar başvurucu, öğrencisi olduğu Fakültenin e-öğrenme sistemine geçtiğini ve basılı kitap vermediğini belirtmiş ise de başvurucunun taleplerinin 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz dönemine ait olduğu ve bu dönemde AÖF'nin dezavantajlı gruplarda yer alan öğrenciler yönünden yalnızca bu dönem basılı kitap verme uygulamasını devam ettirdiği görülmüştür (bkz. § 3). Üstelik gerek idare gerekse de İnfaz Hâkimliği kararlarında ders kitaplarının ilgili yükseköğretim kurumundan talep edildiği belirtilmiştir. Bu hâliyle başvurucunun anılan dönemde basılı ders materyallerine ulaşma imkânı olduğu ve ilgili eğitim platformuna erişimin başvurucunun öğreniminin devamı için tek yol olmadığı görülmüştür. Aynı zamanda başvurucunun basılı ders materyallerine ulaşma imkânı bulunduğundan ders materyallerinin çıktısının alınarak kendisine verilmesine de gerek olmadığı anlaşılmıştır.

20. Diğer yandan başvurucunun ders çalışmak amacıyla kütüphaneden yararlanma talebinin reddine yönelik yapılan değerlendirmede ise Ceza İnfaz Kurumu idaresi, başvurucunun tutuklu bulunduğu suç türü ile kurumda terör suçlarından hükümlü ve tutuklu olanların sayısını gözönüne alarak anılan hükümlü ve tutukluların karşılaşma ihtimali olduğunu ve bu durumun güvenlik zafiyeti oluşturacağını belirtmiştir. Bu kapsamda ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutularak yapılan değerlendirmede Ceza İnfaz Kurumunun takdir yetkisi ile öne sürdüğü güvenlik zafiyeti gerekçesi birlikte ele alındığında başvurucunun talebinin güvenlik nedeniyle yerine getirilmemesinin meşru bir temelinin olduğu, ayrımcı bir nedene dayanmadığı, öngörülemez ya da keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

21. Nihayetinde başvurucunun internet ve kütüphaneden yararlanma talebi ile ders kitaplarının çıktısının alınarak kendisine verilmesi talebi yönünden yapılan değerlendirmede basılı ders materyallerinin ilgili yükseköğretim kurumundan talep edildiği hususu ile ceza infaz kurumunun güvenliği olgusunu dikkate alan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin başvurucunun kütüphaneden yararlanma talebini reddetmesinin ve buna ilişkin ileri sürdüğü gerekçelerin Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası kapsamında eğitim hakkından yoksun bırakılma olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EREN YILDIZ (5)

B. No: 2019/23865 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/23865

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EREN YILDIZ BAŞVURUSU (5)

(Başvuru Numarası: 2019/23865)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Eren YILDIZ

Vekili : Av. Gülizar TUNCER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanan başvurucu hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Malatya Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucunun anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkmak eyleminde bulunma suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında 26/9/1995 tarihinde iddianame düzenlemiştir. Malatya 2 No.lu DGM 29/9/1995 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı Erzurum DGM'ye göndermiştir. Erzurum DGM yargılama sonucunda başvurucunun anılan suçtan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi kararı onamış ve mahkûmiyet kararı 17/2/1999 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, mahkûmiyetiyle sonuçlanan olaylara ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmuştur. Başvurucu, DGM heyetinde askerî bir hâkimin de

bulunması nedeniyle bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılama yapılmadığından, müdafi yokluğunda ve baskı altında alınan ifadelerinin mahkûmiyete esas alındığından şikâyetçi olmuştur.

4. AİHM, aynı konuya ilişkin verdiği Yıldız ve diğerleri/Türkiye (B. No: 52164/99, 21/7/2005) kararında Özel/Türkiye (B. No: 42739/98, 7/11/2002, §§ 33, 34) ve Özdemir/Türkiye (B. No: 59659/00, 6/2/2003, §§ 35, 36) kararlarına atıf yapmak suretiyle başvurucunun bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anılan ihlal kararı 21/10/2005 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, hakkında verilen ihlal kararına dayanarak 18/3/2019 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 29/3/2019 tarihli ek kararıyla dosya üzerinden inceleme yapmış ve başvurucunun talebini "yasal nedenlerden herhangi birini göstermediği gibi beyanlarının kanunun aradığı yargılamanın yenilenmesi şartlarına uymadığı" gerekçelerine yer vermek suretiyle reddetmiştir.

6. Anılan ret kararına karşı yapılan itiraz da inceleme mercii olan Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/5/2019 tarihli kararıyla reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 10/6/2019 tarihinde tebliğ aldığını belirterek 9/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Öte yandan başvurucu, başvuru formunda AİHM tarafından ihlal kararı verildikten sonra değişik tarihlerde gerek kendisi gerekse müdafiince hakkında verilen ihlal kararı nedeniyle Mahkemeden yargılamanın yenilenmesini talep ettiğini ve her seferinde taleplerinin reddedildiğini belirterek en son olarak 12/6/2013 tarihli talebinin Mahkemece 19/6/2013 tarihli ve 2013/319 D.İş sayılı kararıyla reddedildiğini ifade etmiştir. Bu ret kararına karşı başvurucunun yaptığı itirazın ise Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/9/2013 tarihli ve 2013/399 D.İş sayılı kararıyla reddedildiği başvuru formunda belirtilmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; DGM önünde başlayan yargılama sonucunda verilen mahkûmiyet hükmüne yönelik yaptığı başvuruda AİHM'in bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verdiğini belirtmiştir. AİHM'in ihlal kararına istinaden yaptığı yargılamanın yenilenmesi talebinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini, AİHM kararının yerine getirilmediğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman [1. B.], B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19). Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara

alınmalıdır (Taner Kurban [2. B.], B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

13. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu [2. B.], B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun kendisi de nihai kararın gerekçesini bir vesileyle öğrendiğini beyan edebilir. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi [1. B.], B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

14. Somut olayda, başvuru formunda başvuruya konu edilen yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi kararından önce de defalarca AİHM ihlal kararı gerekçe gösterilerek yargılamanın yenilenmesinin talep edildiği ve her seferinde bu taleplerin Mahkemece reddedildiği açıkça ifade edilmiştir (bkz. § 8). Başvuruya dayanak yapılan talep öncesinde en son 30/9/2013 tarihinde talebin reddedilmiş olduğu belirtilmiş ve 18/3/2019 tarihinde yenilenen taleple tamamlanan süreç sonrasında bireysel başvuru yapılmıştır. Buna göre başvurucunun, başvuru formunda beyan ettiği şekliyle nihai karardan en geç son kez Mahkemeye başvuru yaptığı 18/3/2019 tarihinde haberdar olduğu görülmüştür (bkz. § 5). Bu durumda nihai kararı öğrenme tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 9/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TACETTİN YAZICI

B. No: 2020/3450 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3450

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TACETTİN YAZICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3450)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Tacettin YAZICI

Vekili : Av. Salih PINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmazın tapusunun orman olduğu gerekçesiyle iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. H.A., Antalya'nın Merkez Kundu Köyünde (Özlüce) bulunan taşınmaza ilişkin Orman Yönetimi (Orman İdaresi) aleyhine Antalya Asliye Hukuk Mahkemesinin (Asliye Hukuk Mahkemesi) E.1947/388, K.1948/761 sayılı dosyası ile orman kadastrosuna itiraz ve el atmanın önlenmesi davası açmıştır. Yargılama sonucunda Asliye Hukuk Mahkemesi 2/11/1948 tarihinde davanın kabulüne karar vermiş, keşif sonrası alınan fen bilirkişi krokisinde hudutları yazılı bulunan 1000 dönümlük yarı yarıya mülkiyeti müşterek gayrimenkulün 55 dönümünün tarla ve ziraat arazisi olduğu anlaşıldığından tahdit dışında bırakılması gerektiğini ifade etmiş, geriye kalan 868.000 m²lik sahanın ise Eylül 1927 tarihli ve 124 No.lu tapu kaydı kapsamında kaldığını belirtmiştir. Ayrıca 9/7/1945 tarihli ve 4785 sayılı Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 2. maddesinin (B) bendi gereğince sahipli fıstık çamı olduğu anlaşılan 868.000 m² alanın (792 parsel sayılı taşınmaz) tahdit haricî bırakılmak ve

tahdit komisyon kararını kaldırmak suretiyle davalı Orman İdaresinin vaki müdahalesinin menine karar vermiştir. Bu karar temyiz ve karar düzeltme yollarından geçerek 27/9/1958 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Daha sonra köyde 14/11/1967 tarihinde, 28/6/1966 tarihli ve 766 sayılı mülga Tapulama Kanunu'na göre yapılan genel arazi kadastrosunda 868.000 m² yüzölçümlü taşınmaz 792parsel numarasıyla çam fıstıklığı niteliği ile kök tapu kayıtlarına istinaden yarı hissesi H.A. üzerine tespit edilmiş, yine 29/6/1950 tarihli ve 51 No.lu kaydın yarı hissesi H.A. üzerine iken bu hisselerin 14/8/1950 tarihli ve 19 No.lu tapu kaydı ile birleştirilerek tam hisse hâline dönüştürülen tapu kaydı esas alınarak tespiti yapılmıştır. Ancak daha evvel H.A. tarafından açılan ve kesinleşen Asliye Hukuk Mahkemesi kararında taşınmazın orman sayılmayan yerlerden olduğuna ilişkin hükmün yapılan hisse aktarımı nedeniyle taşınmazın tamamına mı yoksa yarısına mı ait olduğu konusunda komisyonca kanaat oluşmadığından konunun mahkemece halledilmek üzere tutanağın malik hanesi açık bırakılarak kadastro mahkemesine devrine karar verilmiştir.

4. Bunun üzerine Maliye Hazinesi (Hazine), Orman İdaresi ve Z.T. tarafından H.A. mirasçılarına karşı açılan Antalya Tapulama Mahkemesinin (Tapulama Mahkemesi) E.1967/353, K.1991/477 sayılı kadastro tespitine itiraz davası sonucunda, taşınmazın 415.500 m² miktarındaki bölümünün payları oranında kayıt malikleri H.A. mirasçıları adına, geri kalan 452.500 m²lik bölümünün Hazine adına tesciline karar verilmiştir. Bu karar Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin (16. Hukuk Dairesi) 31/1/1991 tarihli kararı ile onanarak kesinleşmiştir.Uyuşmazlık konusu 792 parsel, bu hükmün infazı sonucunda ifraz edilmiş, ifraz olunan 857 parsel sayılı taşınmaz 415.500 m²yüzölçümü ile H.A. mirasçıları adına, 858 parsel sayılı taşınmaz ise 452.500 m²yüzölçümü ile Hazine adınatescil edilmiştir.

5. Başvurucu ve kardeşi A.Y., 415.500 m² yüzölçümlü 857 parsel sayılı taşınmazı ayrı ayrı 1/2 hisse ile 12/4/1993 tarihinde tapudan satın almıştır.

6. Uyuşmazlığa konu yerde ilk kez imar uygulaması 5/1/1994 tarihinde, ilave ekimar uygulaması ise 31/12/1997 tarihinde yapılmıştır. İmar uygulaması sonucunda uyuşmazlık konusu 12720 ada 2 No.lu parsel ile dava dışı 12720 ada 1, 12721 ada 1 No.lu parseller oluşturulmuştur. 12720 ada 2 No.lu parselin tapu kaydı imar uygulaması sonucunda başvurucu, A.Y. ve Hazine adına hisseli şekilde oluşturulmuştur.

7. Orman İdaresi 21/2/2008 tarihinde Hazine, başvurucu ve A.Y. aleyhine Antalya 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde (7. Asliye Hukuk Mahkemesi) tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Orman İdaresi bu davada, uyuşmazlığa konu 12720 ada 2 No.lu parselin 23/9/1976 tarihinde kesinleşen orman kadastrosuna göre orman sınırları içerisinde kaldığını ileri sürmüştür. Başvurucu davaya cevabında, imar uygulamasına alınan 773, 849, 857 No.lu parsellerin orman sınırları dışında ve hükmen orman sayılmayan yerlerden olduğu hâlde davacı Orman İdaresi tarafından oluşturulan fenni hatalı tahdit haritalarının ileri sürüldüğünü ancak bunların hukuki geçerliliğinin olmadığını savunmuştur. Bunun yanında taşınmazın idari işlem sonucu oluşturulduğunu ve işlemin idari yargı merciince iptal edilmediği sürece adli yargıda tapu iptal davası açılamayacağını ifade etmiştir. Ayrıca imar parselinin geldileri olan 773, 849, 857 No.lu parsellerin orman olmadığının daha önceki mahkeme kararları ile hüküm altına alındığını belirterek kesinleşmiş hükme göre davanın reddi gerektiğini ileri sürmüştür.

8. 7. Asliye Hukuk Mahkemesince yapılan keşif sonrası düzenlenen 18/4/2011 tarihli kadastro bilirkişi raporunda, 12720 ada 2 No.lu imar parselinin geldisinin 11058 ada 1

No.lu parsel olduğu, onun da geldisinin 849 ve 857 No.lu parseller olduğu, 849 No.lu parselin geldisinin ise 773 No.lu parselden ifrazen geldiği, 773 No.lu parselin 31/8/1966 tarihinde Hazine adına tapulama neticesinde tescil edildiği, ifraz ile 848 ve 849 No.lu parsellerin oluştuğu, 857 parselin geldisinin 792 No.lu parsel olduğu ve Tapulama Mahkemesinin E.1990/80, K.1990/246 sayılı ilamına göre hükmen ifraz edilip 857 ve 858 No.lu parsellerin oluştuğu, bunlardan 857 No.lu parselin şahıslar adına 858 No.lu parselin Hazine adına tapuya tescilli olduğu ve 12720 ada 2 No.lu parselin kesinleşen orman tahdit haritasına göre orman sınırlarında kaldığı ifade edilmiştir. Ayrıca 25/4/2011 tarihli orman mühendisi bilirkişi raporunda da taşınmazın kesinleşen orman tahdit haritasına göre orman sınırlarında kaldığı ifade edilmiştir.

9. 7. Asliye Hukuk Mahkemesi 14/7/2011 tarihinde kesin hüküm bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Kararda, uyuşmazlık konusu 12720 ada 2 No.lu imar parselinin Hazine adına kayıtlı olan 858 parsel içerisinde fiilen yer aldığı ve kesinleşen orman tahdit haritasına göre orman sayılan sahada kaldığı anlaşılmış ise de Tapulama Mahkemesinin E.1990/80, K.1990/246 sayılı kesinleşen ilamına göre orman hakkındaki davanın reddine karar verildiği ve taşınmazın Hazine adına tescil edildiği ifade edilmiştir.

10. Karara karşı yapılan temyiz talebini inceleyen Yargıtay 20. Hukuk Dairesi (20. Hukuk Dairesi) 24/12/2012 tarihinde, kararın dayandığı gerekçenin ve taraflar arasında Asliye Hukuk Mahkemesinin 2/11/1948 tarihli ve E.1947/388, K.1948/761 sayılı ve Antalya Kadastro Mahkemesinin E.1973/4, K.1988/107 sayılı kararı ile Tapulama Mahkemesinin 16/5/1990 tarihli ve E.1990/80, K.1990/246 sayılı kararlarının kesin hüküm oluşturduğunun belirlenerek hüküm kurulmasının yerinde olduğunu belirterek kararı onamıştır.

11. Yapılan karar düzeltme talebini inceleyen 20. Hukuk Dairesi 30/5/2015 tarihinde kararı bozmuştur. Bozma gerekçesinde;

i. İmar uygulaması sonucunda uyuşmazlığa konu 12720 ada 2 parsel No.lu taşınmazın arsa niteliği ile 1200 m² yüzölçümlü olarak 199/2400 hissesinin A.Y., 199/2400 hissesinin başvurucu ve 2002/2400 hissenin Hazine adına, Antalya 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin (5. Asliye Hukuk Mahkemesi) E.2008/64 sayılı dava dosyasında dava konusu olan 1669 m² yüzölçümlü 12720 ada 1 parselve 1731 m² yüzölçümlü 12721 ada 1 parsel sayılı taşınmazların arsa niteliği ile 1/2'şer hissesinin A.Y. ve başvurucu adına 31/12/1997 tarihinde tescil edildiği,

ii. Uyuşmazlığa konu ve imar uygulaması sonucu oluşan 12720 ada 2 parsel No.lu taşınmaz ile5. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava konusu olan 12720 ada 1 ve 12721 ada 1 parsel No.lu taşınmazların hem kesinleşen tahdit haritasına ve hem de yapılan imar planı uygulamasına göre kuzey ve güney istikamette birbirlerine bitişik ve ardışık komşu konumunda oldukları, 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde aynı gerekçeyle açılan davanın kabul edildiği ve kararın davalılarca temyizi üzerine dosyanın temyiz incelemesi aşamasında olduğu anlaşıldığından hukuki ve fiili bağlantı nedeniyle dava dosyalarının birleştirilerek ya da aynı mahkemece birlikte sonuçlandırılması gerektiği,

iii. Dava konusu 12720 ada 2 parsel No.lu taşınmaz ile dava dışı 12720 ada 1 parsel No.lu ve 12721 ada 1 parsel No.lu taşınmazların öncesinde 792 numaralı kadastro parselinden geldiği, 792 parsel No.lu taşınmazın E.1947/388 sayılı dosyada kök muris H.A. tarafından Orman İdaresi aleyhine açılan dava sonucunda 868.000 m² olarak belirlenen ve Eylül 1927 tarihli ve 124 No.lu tapu kaydı kapsamında kaldığı ve 4785 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (B) bendi gereğince sahipli fıstık çamı olduğu, tahdit haricî bırakılmak ve tahdit komisyon

kararını kaldırmak suretiyle Orman İdaresinin vaki müdahalesinin menine karar verilen kısım olduğu, bu kısmın 766 sayılı mülga Kanun'a göre 14/11/1967 tarihinde yapılan genel arazi kadastrosunda aynı yüzölçümüyle ve çam fıstıklığı niteliği ile K. Evvel 1313 tarih ve 62 numaralı ve Eylül 1927 tarih 124 numaralı kayıt ile yarı hissesi H.A. üzerine, yine 29/6/1950 tarih ve 51 numaralı kaydın yarı hissesi H.A. üzerine iken bu hisseler 14/8/1950 tarih ve 19 numaralı tapu kaydı ile birleştirilerek tam hisse hâline dönüştürülen tapu kaydı esas alınarak tespitinin yapıldığı ancak H.A. tarafından açılan ve kesinleşen Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1947/388, K.1948/761 sayılı dosyasında taşınmazın orman sayılmayan yerlerden olduğuna ilişkin hükmün yapılan hisse aktarımı nedeniyle taşınmazın tamamına mı yoksa yarısına mı ait olduğu konusunda komisyonca kanaat oluşmadığından konunun mahkemece halledilmek üzere tutanağın malik hanesi açık bırakılarak kadastro mahkemesine devrine karar verildiği,

iv. Bu aşamadan sonra Hazine, Orman İdaresi ve Z.T. tarafından H.A. mirasçılarına karşı açılan Tapulama Mahkemesinin E.1967/353, K.1991/477 sayılı kadastro tespitine itiraz davası sonucunda taşınmazın 415.500 m² miktarındaki bölümün payları oranında kayıt malikleri adına, geri kalan 452.500 m²'lik bölümünün Hazine adına tapuya tesciline karar verildiği ve hükmün 16. Hukuk Dairesinin 31/1/1991 tarihinde onanarak kesinleştiği,

v. Çekişmeli 792 parselin bu hükmün infazı sonucunda ifraz edilerek 857 parselin 415.500 m² olarak H.A. mirasçıları adına, 858 parselin de 452.500 m²olarakHazine adınatescil edildiği, daha sonra yapılan imar uygulaması nedeniyle dava konusu 12720 ada 2 No.lu parsel ile dava dışı 12720 ada 1, 12721 ada 1 parsel No.lu taşınmazların Hazine adına tescil edilen 858 parsel içerisinde kaldığı, uyuşmazlık konusu kısımla ilgili Asliye Hukuk Mahkemesinin 2/11/1948 tarihli ve E.1947/388, K.1948/761 sayılı, Antalya Kadastro Mahkemesinin E.1973/4, K.1988/107 sayılı ve Tapulama Mahkemesinin 16/5/1990 tarih ve E.1990/80, K.1990/246 sayılı dosyalarında Orman İdaresinin ve Hazinenin taraf olduğu dosyalarda verilen kararların taraflar arasında kesin hüküm oluşturduğu ve dava konusu kısmın hükmen orman sınırları dışında bırakıldığının kuşkusuz olduğu,

vi. Bununla birlikte Hazine adına tescil edilen 858 parsel No.lu taşınmazın Milli Emlak Müdürlüğünün (Emlak Müdürlüğü) 2/7/1993 tarihli yazısı ile Orman İdaresine tahsis edildiği, tahsisin iptal edildiğine veya geri alındığına ilişkin dosyada bir bilgi ve belge olmadığı ve çekişmeli parsellerin içinde bulunduğu Hazineye ait olan 858 parsel No.lu taşınmazın Emlak Müdürlüğünce 2/7/1993 tarihinde Orman İdaresine tahsisinden sonra yapılan imar uygulamasına ve buna dayalı olarak yapılan satış ve tescile değer verilemeyeceği,

vii. Her ne kadar imar uygulamasının iptaline ilişkin bir işlem ya da idari yargıda açılmış bir dava bulunmasa da yapılan imar uygulaması ve satış nedeniyle zarara uğrayan iyi niyetli üçüncü kişilerin her zaman Hazine ve Belediyeye karşı tazmini rücu hakkının da saklı tutulması gerektiği ifade edilmiştir.

12. Bozmaya uyan 7. Asliye Hukuk Mahkemesi 7/6/2016 tarihinde davanın kabulüne, taşınmazın tapusunun iptaline, orman vasfı ile Hazine adına tesciline karar vermiştir.

13. Başvurucu ve Hazinenin temyiz talebini inceleyen 20. Hukuk Dairesi 6/5/2019 tarihinde kararı onamış, 27/11/2019tarihinde de karar düzeltme talebini reddetmiştir.

14. Başvurucu, nihai kararı 23/12/2019 tarihinde öğrenmiş ve 20/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. İkinci Bölüm Birinci Komisyon 23/11/2023 tarihinde, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; 857 parsel No.lu taşınmazı kardeşi A.Y. ile birlikte tapuda maliklerinden satın aldığını, imar uygulaması sonucunda taşınmazın 12720 ada 2 parsel numarasını aldığını, 857 parsel No.lu taşınmazın evveliyatında 792 No.lu kadastro parselinden geldiğini, 792 parsel hakkında açılan davalar sonucunda taşınmazın orman olmadığı belirlenen 415.500 m² miktarındaki bölümün 857 parsel numarası ile payları oranında kayıt malikleri adına, 452.500 m² miktarındaki kısmının ise858 parsel numarası ile Hazine adına tescil edildiğini, dolayısıyla orman olmadığı açılan davalar sonucunda kesinleşen 857 parseli tapuda iyi niyetle satın aldıkları hâlde taşınmazın ellerinden alındığını ileri sürmüştür. Davaların birleştirilerek görülmesi gerektiğine ilişkin bozma gerekçesinin yerine getirilmediğini, hak düşürücü süre ve kesin hüküm itirazlarının dikkate alınmadığını, Alba İnşaat Tic. Ltd. Şti. ([1. B.], B. No: 2013/1313, 26/2/2015) kararında ifade edildiği üzere kesin hüküm bulunan konuda yeniden yargılama yapılamayacağını ve mahkeme kararında yeterli gerekçe bulunmadığını belirterek hukuki belirlilik ilkesi, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı sunduğu cevabında önceki iddialarını tekrar etmiştir.

18. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda imar uygulaması sonrasında başvurucu adına hisseli şekilde 12720 ada 2 No.lu parselin tapu kaydının oluşturulduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla mülkün varlığı hususunda kuşku bulunmamaktadır.

20. Anayasa Mahkemesi; orman vasfı taşıdığı anlaşılan tapulu taşınmazların mahkeme kararıyla Hazine adına tescil edilmesi suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin şikâyet konusu edildiği başvuruları daha önce Hüseyin Akbulut ve Yusuf Akbulut ([1. B.], B. No: 2014/7643, 6/4/2017); Nazmiye Akman ([1. B.], B. No: 2013/1012, 16/4/2013); Ahmet Hilmi Serter ([1. B.], B. No: 2014/10954, 17/11/2016) ile Hatice Avcı ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2014/9788, 22/9/2016) kararlarında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararlarda, Yargıtay içtihadlarına dayanarak 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun, orman vasfı taşıdığı anlaşılan taşınmazın tapu kaydının mahkeme kararıyla iptal edildiği hâller yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

21. Somut olayda, Antalya'nın Merkez Kundu Köyünde (Özlüce) bulunan taşınmaza ilişkin H.A. tarafından Orman İdaresi aleyhine açılan orman kadastrosuna itiraz ve el atmanın önlenmesine ilişkin dava sonucunda, Eylül 1927 tarihli ve 124 No.lu tapu kaydı kapsamında kaldığı belirlenen ve sahipli fıstık çamı olduğu anlaşılan 868.000 m² alanın 4785 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (B) bendi gereğince tahdit haricî bırakılmak ve tahdit komisyon kararını kaldırmak suretiyle davalı Orman İdaresinin vaki müdahalesinin menine karar verilmiştir. Bu karar temyiz ve karar düzeltme yollarından geçerek 27/9/1958 tarihinde kesinleşmiştir. 1967 yılında yapılan genel arazi kadastrosu sırasında 868.000 m²lik taşınmaz 792 parsel numarasıyla çam fıstıklığı niteliği ile kök tapu kayıtlarına istinaden yarı hissesi H.A. üzerine tespit edilmiş, yine 29/6/1950 tarihli ve 51 No.lu kaydın yarı hissesi H.A. üzerine iken bu hisselerin 14/8/1950 tarihli ve 19 No.lu tapu kaydı ile birleştirilerek tam hisse hâline dönüştürülen tapu kaydı esas alınarak tespiti yapılmıştır. Ancak daha evvel Asliye Hukuk Mahkemesince el atmanın önlenmesine karar verilen kısım yönünden komisyon tarafından tereddüt oluşması nedeniyle konunun mahkemece çözülmek üzere tutanağın malik hanesi açık bırakılarak kadastro mahkemesine devrine karar verilmiştir.

22. Hazine, Orman İdaresi ve Z.T. tarafından H.A. mirasçılarına karşı açılan kadastro tespitine itiraz davası sonucunda Tapulama Mahkemesi, taşınmazın 415.500 m² miktarındaki bölümünün payları oranında kayıt malikleri H.A. mirasçıları adına, geri kalan 452.500 m²lik bölümünün Hazine adına tesciline karar vermiş ve bu karar 31/1/1991 tarihinde kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir.Uyuşmazlık konusu 792 parsel, bu hükmün infazı sonucunda ifraz edilmiş; ifraz olunan 857 parsel sayılı taşınmaz 415.500 m² yüzölçümü ile H.A. mirasçıları adına, 858 parsel sayılı taşınmaz ise 452.500 m² yüzölçümü ileHazine adına tescil edilmiştir.

23. Başvurucu ve kardeşi A.Y., 415.500 m² yüzölçümlü 857 parsel sayılı taşınmazı ayrı ayrı 1/2 hisse ile 12/4/1993 tarihinde tapudan satın almıştır. Uyuşmazlığa konu yerde 1994 ve 1997 yıllarında yapılan imar uygulamaları neticesinde uyuşmazlık konusu 12720 ada 2 No.lu parsel ile dava dışı 12720 ada 1 ve 12721 ada 1 No.lu parseller oluşturulmuştur. 12720 ada 2 No.lu parselin tapu kaydı imar uygulaması sonucunda başvurucu, A.Y. ve Hazine adına hisseli şekilde oluşturulmuştur.

24. Daha sonra Orman İdaresi 21/2/2008 tarihinde Hazine, başvurucu ve A.Y. aleyhine 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde taşınmazın orman sınırları içinde olduğu gerekçesiyle dava açmış ve tapu kaydının iptalini ve Orman İdaresi adına tescilini talep etmiştir. 7. Asliye Hukuk Mahkemesi, taşınmazın Hazine adına kayıtlı olan 858 parsel sayılı taşınmaz içinde fiilen yer almasına ve kesinleşen orman tahdit haritasına göre orman sayılan sahada kalmasına rağmen Tapulama Mahkemesinin kesinleşen ilamında orman hakkındaki davanın reddine karar verildiğini ve taşınmazın Hazine adına tescil edildiğini belirterek davayı kesin hüküm bulunduğu gerekçesiyle reddetmiştir. 20. Hukuk Dairesince karar onanmış ancak karar düzeltme kanun yolu incelemesini yapan 20. Hukuk Dairesi kararı bozmuştur. 20. Hukuk Dairesi bozma gerekçesinde, imar uygulaması ile 12720 ada 2 parsel numarasını alan taşınmazın Hazine adına tescil edilen 858 parsel içinde kaldığı tespit edilmesine karşın, önceki mahkeme kararlarında Orman İdaresinin ve Hazinenin taraf olduğunu ve taşınmazın orman sınırları dışında bırakıldığının kuşkusuz olduğunu ancak Hazine adına tescil edilen 858 parsel sayılı taşınmazın Emlak Müdürlüğünün 2/7/1993 tarihli yazısı ile Orman İdaresine tahsis edildiğini, tahsisin iptal edildiğine veya geri alındığına ilişkin dosyada bir bilgi ve belge olmadığını ifade etmiş ve Emlak Müdürlüğünce Orman İdaresine tahsisinden sonra yapılan imar uygulamasına ve buna dayalı olarak yapılan satış ve tescile değer

verilemeyeceğini belirtmiştir.

25. Dolayısıyla yargılama mercileri imar uygulaması sonucunda oluştuğu ve başvurucunun da hissesi bulunan 12720 ada 2 parsel No.lu taşınmazın Hazine adına tescil edilen 858 parsel içerisinde kaldığını ve 858 parsel sayılı taşınmazın da imar uygulamasından önce Orman İdaresine tahsis edildiğini tespit etmiştir. Yargılama mercilerinin değerlendirme ve tespitlerinde bariz bir takdir hatası ve açık bir keyfîlik de bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda imar uygulaması nedeniyle orman sayılan yerde kaldığı değerlendirilen ve bu nedenle tapusu iptal edilen taşınmaz hissesi yönünden 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayalı olarak Hazine hasım gösterilerek açılabilecek tazminat davasının etkili ve erişilebilir olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte somut olayda başvurucu, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayanarak tazminat davası açtığına ilişkin herhangi bir bilgi veya belgeyi bireysel başvuru dosyasına sunmamıştır. Sonuç olarak etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yoluna başvurulmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvuru yollarının usulüne uygun şekilde tüketilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAHAR KILINÇ

B. No: 2020/23722 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23722

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAHAR KILINÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23722)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Bahar KILINÇ

Vekili : Av. İlkay BAHÇETEPE KARAKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, üyesi olduğu sendikanın rehberlik öğretmenlerine ilişkin olarak aldığı karar üzerine nöbet görevini yerine getirmeyen kamu görevlisinin disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Arka Plan Bilgisi

4. Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları ile nöbet görevine ilişkin genel arka plan bilgisi için bkz. Osman Bayat ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/11319, 5/9/2024, §§ 5-10).

5. 16/12/1985 tarihli ve 2201 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin "Rehber Öğretmenlere Verilemeyecek Görevler" başlıklı 37. maddesinde rehber öğretmenlere yönetim işlerinde, disiplin kurullarında, nöbet hizmetlerinde ve imtihanlarda görev verilemeyeceği düzenlenmiştir.

6. 1985 tarihli mezkûr yönetmeliği yürürlükten kaldıran 17/4/2001 tarihli ve 24376 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin "Verilemeyecek Görevler" başlıklı 55. maddesinde eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevli psikolojik danışmanlara yönetim, büro işlerinde, ders, nöbet ve sınav gibi rehberlik ve psikolojik danışmadaki hizmet alanlarıyla ilişkisiz konularda görev verilemeyeceği düzenlenmiştir.

7. 2001 tarihli mezkûr yönetmeliği yürürlükten kaldıran 10/11/2017 tarihli ve 30236 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Rehberlik öğretmeninin görevleri" başlıklı 34. maddesinde rehberlik öğretmenlerinin sınavlarda görev alabileceği, belleticilik ve nöbet görevi yapacakları kuralına yer verilmiştir.

8. Buna göre 2017 yılında yürürlüğe giren Yönetmelik öncesinde rehberlik öğretmenlerine nöbet ve diğer bazı görevlerin verilmediği anlaşılmaktadır. Başvurucunun da üye olduğu Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN) söz konusu Yönetmelik yürürlüğe girdikten bir hafta sonra -17/11/2017 tarihinde- üyesi olan rehberlik öğretmenlerinin 20/11/2017 tarihinden başlamak üzere 2017-2018 eğitim-öğretim yılında nöbet görevlerini yerine getirmemesi yönünde karar almıştır. Aynı sendikanın 26/2/2018 tarihli -öğretmenlerin nöbet görevine ilişkin başka kararların da alındığı- kararında rehberlik öğretmenlerinin 2017-2018 eğitim-öğretim yılında nöbet tutmamalarına ilişkin kararı tekrarladığı görülmektedir.

9. Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası (EĞİTİM-İŞ) ise 13/11/2017 tarihli kararıyla nöbet, belleticilik ve okul içi sınav görevi verilmesi hâlinde bu görevleri yerine getirmeyecekleri yönünde rehberlik öğretmenlerinin okul idarelerine dilekçe vermeleri ve bu doğrultuda görevleri yerine getirmemeleri yönünde karar almıştır. Sendikanın 3/9/2018 ve 2/9/2019 tarihli kararlarıyla aynı eylemi 2019-2020 eğitim-öğretim yılında da sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

10. 10/11/2017 tarihli ve 30236 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 14/8/2020 tarihli ve 31213 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin 26. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Hâlen yürürlükte olan yönetmelik ile rehberlik öğretmeni ve psikolojik danışmanlaranöbet görevi verilemeyeceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla rehberlik öğretmenlerine nöbet görevi verilmesi uygulamasının yaklaşık üç yıl sürdüğü, sendikaların eylem kararlarının da bu süre zarfında alındığı görülmektedir.

11. Öte yandan EĞİTİM-SEN, rehber öğretmenlere nöbet görevi verilmesini öngören söz konusu düzenlemenin iptali talebiyle idari yargıda dava açmıştır. Bu dava Danıştayda derdestken dava konusu Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır (bkz. §10). Danıştay, Yönetmeliğin yürürlükten kaldırıldığı gerekçesiyle dava hakkında karar verilmesine yer

olmadığına karar vermiştir. Bu karar, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca onanarak kesinleşmiştir.

B. Somut Olaya İlişkin Bilgiler

12. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

13. Başvurucu, İstanbul'da bir ilkokulda rehberlik öğretmeni olup EĞİTİM-SEN üyesidir. EĞİTİM-SEN Genel Merkez Yürütme Kurulu 10/11/2017 tarihli Yönetmeliğin yayımlanması üzerine 17/11/2017 tarihli kararıyla sendika üyesi rehberlik öğretmenlerinin 2017-2018 eğitim-öğretim yılında (20/11/2017 tarihinden başlamak üzere) nöbet görevlerini yerine getirmemesine yönelik karar almıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"10/11/2017 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 'Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği' hem 'Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetinden' yararlanan öğrenciler hem de öğretmenler açısından önemli sorunlaryaratacaktır. Sorunlardan biri de ilgili yönetmeliğin 34. maddesinin ff bendidir. 34/ff maddesi Rehber öğretmenlerin sınavlarda görev alabileceğini, belleticilik ve nöbet görevini ise yapacağını düzenlemektedir. Bu madde ile rehber öğretmenlerin mesleki özelliklerine ve meslek ilkelerine aykırı şekilde yüklenen görevlerin eğitim ortamında çeşitli sorunlar yaratması kaçınılmazdır. Rehber öğretmen, öğrencinin gereksinim duyduğu anda ulaşması gereken nitelikte hizmet sunmaktadır. Bu nedenle Eğitim-Sen üyesi rehber öğretmenler 2017-2018 öğretim yılında (20/11/2017 tarihinden başlayarak), meslek ilkeleri ve öğrenci gereksinimleri dikkate alınmadan kendilerine verilen nöbet görevlerini yerine getirmeme kararı almıştır."

14. Aynı Sendika Genel Merkez Yürütme Kurulunun 26/2/2018 tarihli kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. Rehber öğretmenlerin, görev tanımına uygun olmayan işleri ve istekleri dışında yapılan görevlendirmeleri kabul etmeyerek, bu görevleri 2017-2018 Öğretim Yılı sonuna kadar yerine getirmemeleri kararı alınmıştır.

..."

15. Başvurucu; söz konusu kararlara istinaden kendisine nöbet görevi verilmemesini, verilmesi hâlinde bu görevi yerine getirmeyeceğini 5/12/2017 tarihli dilekçeyle okul idaresine bildirmiştir. Başvurucunun en son 15/5/2018 tarihinde nöbet görevini yerine getirmediği tutanak altına alınmış ve başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (a) alt bendi gereğince "1/30 Oranında Aylıktan Kesme" cezası ile cezalandırılmasına; bu karara karşı yaptığı itiraz kabul edilerek mezkûr Kanunun 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (a) alt bendi gereğince "Kınama" cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

16. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle dava açmıştır. İstanbul 6. İdare Mahkemesi (Mahkeme), usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan yönetmelik hükmü ile öngörülen nöbet görevinin sendikanın aldığı karar uyarınca sürekli olarak yerine getirilmemesinin sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"... söz konusu sendika kararının, öğretmen olarak kamu görevi yapan davacının yönetmelik hükümleriyle kendisi için öngörülen bir görevi yerine getirmemesi için haklı sebep oluşturmadığı, başka bir deyişle sendikanın aldığı kararın kamu görevi niteliğindeki hizmetin bir kısmının sürekli olarak yerine getirilmemesine imkân tanıyamayacağı ve nöbet görevinin yerine getirilmemesi için mazeret olarak görülemeyeceği, dolayısıyla usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan yönetmelik hükmü ile öngörülen nöbet görevinin sendikanın almış olduğu kararla sürekli olarak yerine getirilmemesinin, Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu ve uluslararası sözleşme hükümlerinin öngördüğü anlamda üyelerinin çıkarlarını korumaya yönelik olmadığı ve dolayısıyla sendikal faaliyet kapsamına girmediği ortada olduğundan, davacı tarafın bu hususa ilişkin iddiaları yerinde görülmemiştir.

Bu durumda, üzerine atılı nöbet tutmama fiili sabit olan ve nöbet tutmama gerekçesi olarak sendika kararlarını gösteren davacının, nöbet tutmamasına ilişkin olarak idareye kabul edilebilir bir mazeret bildirmediği, gerekçe olarak gösterilen sendika kararının, kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek şeklindeki sendikal amaçlarının sınırlarını aşarak yönetmelik hükümlerinin sürekli bir biçimde uygulanmaması niteliği taşıdığı ve bu hâliyle sendika üyelerinin çıkarlarını koruma ve iyileştirmeye yönelik olmadığı, davacının eyleminin hukuken korunması gerekli sendikal eylem niteliğinde görülmesine de olanak bulunmadığı, bu nedenle bahsi geçen sendika kararının davacının nöbet tutmaması için geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varıldığından, dava konusu disiplin cezasında hukuka aykırılık görülmemiştir."

17. Bu kararın istinaf edilmesi üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. İdare Dava Dairesi (BİM) istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Bu kararın gerekçesi şöyledir:

"...davacının soruşturmaya konu eylemleri nedeniyle ilk olarak 657 sayılı Kanunun 125/C-a maddesi uyarınca 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile tecziye edildiği, davacı tarafından anılan disiplin cezasına yapılan itirazın yetkili disiplin kurulunca kabul edilmesi üzerine disiplin amiri tarafından tesis edilen dava konusu işlemde bir alt cezanın uygulanması yönünde herhangi bir ibareye yer verilmeksizin fiilin nitelendirmesi ve davacı hakkında uygulanan sevk maddesi değiştirilerek 657 sayılı Kanunun 125/B-a maddesi uyarınca kınama cezası ile tecziyesine karar verildiği görüldüğünden, İdare Mahkemesince istinafa konu kararda "davacının dava konusu işlemle 657 sayılı Kanunun 125/C-a maddesi uyarınca ve bir alt cezanın tatbiki suretiyle kınama cezası ile tecziye edildiğinin" kabulü suretiyle hukuki irdeleme yapılmasında ve yasal mevzuat olarak 657 sayılı Kanunun 125/C-a maddesinin dayanak alınmasında hukuki isabet görülmemiştir.

Bununla birlikte, rehber öğretmen olarak görev yapan davacı hakkında başlatılan disiplin soruşturması sonucu düzenlenen soruşturma raporu ekinde yer alan ifadeler, tutanaklar, nöbet defteri ve çizelgesi ile davacının kendi beyanlarının, dava dosyasında bulunan diğer bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilmesinden; davacının ilgili mevzuat hükümleriyle verilen nöbet tutma görevini Sendika kararını gerekçe göstermek suretiyle yerine getirmediği, sözü edilen Sendika kararının ise kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek şeklindeki sendikal amaçlarının sınırlarını aşarak yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin eğitim-öğretim dönemi boyunca uygulanmaması niteliği taşımakla davacının nöbet tutmaması için geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varıldığından, kamu hizmetlerinin yürütülmesini sekteye uğratan ve ölçülülük ilkesine aykırı olarak kullanılan Sendika kararı gereğince nöbet görevini yerine getirmeyen davacının, bu eylemi nedeniyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 125/B-a maddesi uyarınca kınama cezası ile tecziyesine dair dava konusu

işlemde belirtilen gerekçelerle hukuka aykırılık; davanın reddi yönündeki mahkeme kararında ise sonucu itibarıyla hukuki isabetsizlik görülmemiştir."

18. Başvurucu, nihai kararı 23/7/2020 tarihinde öğrenmiş olup 4/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz."

20. 657 sayılı Kanun'un "Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı" başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Devlet memurlarının kamu hizmetlerini aksatacak şekilde memurluktan kasıtlı olarak birlikte çekilmeleri veya görevlerine gelmemeleri veya görevlerine gelipte Devlet hizmetlerinin ve işlerinin yavaşlatılması veya aksatılması sonucunu doğuracak eylem ve hareketlerde bulunmaları yasaktır."

21. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" başlıklı 125. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

B- Kınama: Memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir.

Kınama cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

a) Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kusurlu davranmak."

22. Mülga 16/12/1985 tarihli ve 2201 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Rehber Öğretmenlere Verilemeyecek Görevler" başlıklı 37. maddesi şöyledir:

"Rehber öğretmenlere, yönetim işlerinde, disiplin kurullarında, nöbet hizmetlerinde ve imtihanlarda görev verilemez"

23. Mülga 17/4/2001 tarihli ve 24376 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Verilemeyecek Görevler" başlıklı 55. maddesi şöyledir:

"Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevli psikolojik danışmanlara yönetim, büro işlerinde, ders, nöbet ve sınav gibi rehberlik ve psikolojik danışmadaki hizmet alanlarıyla ilişkisiz konularda görev verilemez. Ancak bu durum yönetici olarak atanmalarına engel teşkil etmez."

24. Mülga 10/11/2017 tarih ve 30236 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Rehberlik öğretmeninin görevleri" başlıklı 34. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"ff) Sınavlarda görev alabilir; belleticilik ve nöbet görevi yapar."

25. 2017 tarihli Yönetmelik 14/8/2020 tarihli ve 31213 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin 26. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Hâlen yürürlükte olan söz konusu yönetmeliğin "Diğer görevler" başlıklı 22. maddesi şöyledir:

"Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkezî sınavlarda görev alabilir ve istemesi hâlinde belleticilik görevi yapabilir. Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemez."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları ve uluslararası hukuk düzenlemeleri için bkz. Ahmet Parmaksız ([GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 30-40).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 26/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu, sendikanın aldığı karar uyarınca gerçekleştirdiği eylem nedeniyle disiplin cezası alması sebebiyle ifade özgürlüğünün ve örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; başvuruya ilişkin olarak davalı idareden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine yönelik olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere ekte gönderildiği, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiş ve nöbet tutmama eylemine katılan bir öğretmenin ek ders ücretinin kesilmesi işleminin iptaline ilişkin bir Danıştay kararı sunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Uygulanabilirlik Yönünden

30. Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" başlıklı 51. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak,..., kamu düzeni,..nin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir..."

31. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet

alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız, §§ 50, 62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy [1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Başvurucu, başvuru konusu nöbet tutmama eylemleriyle idareyi baskı altına alarak rehberlik öğretmenlerinin nöbet görevi yapmalarına ilişkin düzenlemenin kaldırılması, nöbet tutmaktan muaf kılınmasını hedeflemiş ve bu eylemleri sendika kararı üzerine gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla anılan eylem çağrısının kamu görevlisinin çalışma hayatı ve bu bağlamda sendikaların çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olduğu anlaşıldığından somut olaya konu müdahalelerin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (sendikal hakların değerlendirme usulü ve mahiyeti için bkz. Ahmet Parmaksız, §§ 48-63; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, §§ 24-34).

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Anayasa Mahkemesinin Osman Bayat ve diğerleri Kararı

33. Osman Bayat ve diğerleri kararına konu olayda, sendikaların öğretmenlere nöbet görevi karşılığında ücret ödenmesi talebine ilişkin yetkililere seslerini duyurmak için 2012 yılı başlarından 2015 yılı ortalarına kadar çeşitli sendikal araçlarla etkinlikler düzenledikleri ve nihayetinde üyelerinin 2015 yılı ikinci döneminde kesintisiz olarak nöbet tutmaması yönünde kararlar aldıkları görülmektedir (Osman Bayat ve diğerleri, §§ 7-9). Öğretmenlere nöbet ücreti ödenmesi taleplerine ilişkin olarak düzenlenen eylem kararına istinaden 2015 yılı Nisan-Haziran döneminde toplamda 7 ilâ 11 gün süresince nöbet görevlerini yerine getirmeyen başvuruculara uyarma cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvurucular, bu disiplin işlemlerine karşı açtıkları davaların reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, anılan başvuruları sendika hakkı kapsamında incelemiştir.

34. Osman Bayat ve diğerleri kararında, kamu görevlileri sendikalarının çeşitli sendikal araçlarla taleplerine ilişkin politika yapma sürecini başlatmalarına rağmen görevi yerine getirmeme şeklindeki eylemlerin devletin öğretmenler için asli bir görev olarak öngördüğü ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinde yadsınamaz bir önemi olan nöbet düzenlemesinin tamamen ve fiili olarak işlevsiz kalmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Kararda, iki ay gibi eğitim hizmeti bakımından oldukça uzun kabul edilebilecek bir süre boyunca devam eden nöbet görevini terk etme eylemine karşılık olarak başvuruculara uyarma cezasıyla tecziyesinin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı belirtilmiştir (Osman Bayat, §§ 48-49).

35. Anılan kararda başvuruculara yaptıkları eylem nedeniyle hemen cezalandırılmadıkları, başvuruculara uzunca bir süre müsamaha gösterildiği, dahası başvuruculara yükümlü oldukları bir görevi yerine getirmemeleri nedeniyle disiplin cezaları sıralamasının en alt kategorisinde yer alan uyarma cezasıyla tecziye edildikleri hatırlatılarak müdahalelerin orantılı olduğu değerlendirilmiştir. Mezkûr gerekçelerle müdahalelerin sendika hakkını ihlal etmediği sonucuna varılmıştır (Osman Bayat, §§ 50-51).

b. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

36. Toplu eylemde bulunma, Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının çekirdek alanında kalan bir faaliyet türü olmasa da toplu eylemde bulunmanın çalışanların hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla başvurulabilecek yardımcı bir sendikal araç olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bu nedenle toplu eylemde bulunmak da sendika hakkının kapsamında kalmaktadır (Osman Bayat ve diğerleri, § 28). Dolayısıyla somut olaydaki eylemin amacı gözetildiğinde, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar uyarınca nöbet tutmama eylemine katılan başvurucunun kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasının sendika hakkına yönelik bir müdahale oluşturduğunun kabul edilmesi gerekir.

37. Eldeki başvuruda sendika hakkına müdahale edildiğinin kabul edilmesi, somut olaya konu eylemin amaç yönüyle sınırlı olarak inceleneceği anlamına gelmektedir. Bununla birlikte kamu görevinin yerine getirilmemesi biçimindeki toplu eylem yöntemine başvurulmasının kamu görevlileri sendikalarının sendikal amaçlarını gerçekleştirmek için veya kamu görevlilerinin mesleki ve ekonomik çıkarlarını korumak için başvurabileceği meşru eylemlerden olup olmadığının somut olay yönünden değerlendirilmesi "Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı" başlığı altında yapılacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Nigar Hürel ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/16800, 22/11/2022, § 15).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 51. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

40. 657 sayılı Kanun'un 26. ve 125. maddelerinin müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ve kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

41. Başvurucunun nöbet görevini yerine getirmemesi nedeniyle yapılan müdahalenin kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

42. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır (sendikalarla ilgili olarak bkz. Tayfun Cengiz [2. B.], B. No: 2013/8463, 18/9/2014, §§ 31, 32; Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, §§ 53, 70, 74; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK],

B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 73; Birleşik Metal İşçileri Sendikası [2. B.], B. No: 2015/14862, 9/5/2018, §§ 42, 43; derneklerle ilgili olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç [1. B.], B. No: 2014/4711, 22/2/2017, § 45). Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 31/5/2018, § 15).

43. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 32; sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 73; Tayfun Cengiz, § 56; Adalet Mehtap Buluryer [2. B.], B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

44. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret eder. Kamu gücünü kullanan organlar, örgütlenme özgürlüğü kapsamındaki faaliyetlere müdahale ederken bu özgürlüğün kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermelidir (sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 74; bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. Dilan Ögüz Canan, §§ 33, 56; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Bekir Coşkun, §§ 44, 47; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50).

45. Örgütlenme özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak değerlendirilemez (sendika hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Kristal-İş Sendikası, § 70; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, § 43; Ahmet Parmaksız, § 80). Örgütlenme özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olup olmadığına, bu bağlamda toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına ve sınırlamanın izlenen amaçlarla orantılılığına bakmak gerekir (İsmail Aslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/7197, 8/9/2015, §§ 51-62).

(2) Somut Olayın Değerlendirilmesi

46. Somut olay, rehberlik öğretmenlerine nöbet görevi verilebileceği yönünde ikincil mevzuatta yapılan değişiklik üzerine başvurucunun üyesi olduğu sendikanın aldığı nöbet tutmama eylemine katılan başvurucunun kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına ilişkindir.

47. Yargılama neticesinde Mahkeme; yönetmelik hükümleriyle başvurucu için öngörülen nöbet görevinin yerine getirilmemesinin mazereti olarak sendika kararının gösterilemeyeceğini, diğer bir ifadeyle usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan yönetmelikle getirilen nöbet görevinin sendika kararıyla sürekli olarak işlevsiz kılınmasının

sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirterek davanın reddine karar vermiştir. Bu karar, başvurucu tarafından istinaf kanun yoluna taşınmıştır. BİM, mahkeme kararını hukuka uygun bularak istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Kararda; mevzuat ile verilen nöbet görevinin sendika kararı gerekçe gösterilerek yerine getirilmediği, söz konusu sendika kararının kamu görevlilerinin ortak menfaatlerini korumak şeklindeki ortak menfaat sınırını aşarak eğitim-öğretim dönemi boyunca yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin eğitim-öğretim dönemi boyunca uygulanmaması niteliği taşıdığı belirtilmiştir.

48. Buna göre eldeki başvuruya konu disiplin cezasının kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olan bir talebin konu edildiği sendika kararının uygulanmasından kaynaklandığı görülmüştür.

49. Yapılacak anayasallık denetiminde ilk olarak somut olaydaki durumun Osman Bayat ve diğerleri kararından (bkz. §§ 33-35) farklı olduğunu belirtmek gerekir. Osman Bayat ve diğerleri kararına konu olayda başvurucular, kamuda çalışan öğretmenlerin asli görevlerinden kabul edilen nöbet görevi karşılığında ücret ödenmediği için sendikanın aldığı karar üzerine nöbet görevlerini yerine getirmemişlerdir. Mezkûr karardaki başvurucuların, mesleki olarak nöbet tutmamaları gerektiği yönünde bir itirazda bulunmadığı, herhangi bir branş ayrımı yapılmaksızın 7 ilâ 11 gün arasında değişen sürelerde nöbet tutmadığı görülmektedir (Osman Bayat ve diğerleri, § 38). Söz konusu nöbet tutmama eyleminin nöbet için ücret ödenmesi talepli eylemlerin bir halkasını oluşturduğu anlaşılmaktadır. Nöbet görevinin bazı istisnaları hariç -rehberlik öğretmenleri gibi- tüm öğretmenlerce yerine getirildiği, nöbet tutulmaması gerektiği yönünde genel bir kabulün veya bir iddianın da ileri sürülmediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle anılan karara konu olayda öğretmenler nöbet tutmamayı değil tuttukları nöbetin ücretinin ödenmesini talep etmektedirler. Nitekim kararda ihlal olmadığı sonucuna ulaşılırken; talebin nöbet görevine ilişkin yapısal bir reforma dair olduğu, sendikaların bu sürece katlanmaları gerektiği, eylemin öğrencilerin eğitim hakkını etkilediği, taleplerine ilişkin politika yapma sürecini başlatmalarına rağmen öğretmenlerin asli bir görevi ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin kesintisiz devamı için önemli olan nöbet düzenlemesinin fiili olarak işlevsiz kalmasına neden olduğu belirtilmiştir (Osman Bayat ve diğerleri, § 49).

50. Somut olayda ise rehberlik öğretmenleri kendileri için kanun altı mevzuatla ilk defa getirildiği anlaşılan nöbet tutma yükümlülüğünü, öğrenci gereksinimleri ve meslek ilkelerini gerekçe göstererek yerine getirmemiştir. Rehberlik öğretmenlerine ve bağlı oldukları sendikalara göre, rehberlik öğretmenliğinin kendine has şartları nedeniyle rehberlik öğretmenlerinin nöbet tutmamaları gerekmektedir. Bu nedenle eldeki başvuruya konu olayda sendikalar, nöbet tutmama eylemiyle ve Danıştay'da söz konusu düzenlemenin iptali talebiyle açtıkları davayla rehberlik öğretmenlerinin nöbet tutmaması yönündeki önceki düzenlemeye dönülmesini amaçlamıştır. Nitekim 2020 yılında yapılan mevzuat değişikliğiyle önceki uygulamaya dönüldüğü, yaklaşık üç yıllık dönem (2017-2020 dönemi) dışında rehberlik öğretmenlerinin nöbet tutmakla yükümlü kılınmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Osman Bayat ve diğerleri kararına konu olaydaki politika yapıcılarca yürüyen bir süreç olmasına rağmen eylemde ısrar edilmesi durumunun rehber öğretmenler için söz konusu olmadığı görülmektedir. Son olarak, Osman Bayat ve diğerleri kararında başvurucular uyarma cezasıyla tecziye edilirken eldeki başvuruda başvurucu kınama cezasıyla tecziye edilmiştir. Dolayısıyla somut başvuru ile Osman Bayat ve diğerleri kararındaki olay ve olgular arasındaki birtakım farklılıkların yapılacak hukuki değerlendirmede dikkate alınması gerekebilir.

51. Tüm bu sürece ve ileri sürülen görüşlere bakıldığında rehberlik öğretmenlerinin nöbet tutup tutmamaları konusunda eğitim profesyonelleri arasında bir tartışmanın yürüdüğü ve nihayetinde söz konusu nöbet görevinin idare tarafından kaldırıldığı not edilmelidir. Elbette Anayasa Mahkemesinin bu tartışmada hangi görüşün daha muteber olduğunun tespiti gibi bir görevi bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvurucunun üyesi olduğu sendikanın toplu eylem çağrısına katılmasına neden olan konunun eğitim camiasında farklı görüşlerin dile getirildiği bir alan olduğu tespiti, yapılacak anayasallık değerlendirmesi bakımından önemli olabilir. Zira rehber öğretmenlerin çalıştıkları okullarda nöbet tutmalarının mesleğin niteliği gereği sakıncalı olduğu iddiasının eğitimciler arasında tartışılan bir konu olması, söz konusu sendikal toplu eylemin gerekçesi ve meşruluğuyla doğrudan bağlantılı görülebilir. Ayrıca aynı gerekçeyle ilgili yönetmelik hükmünün hukuka aykırı olduğu iddiasıyla idari yargıda iptal davası açılmış olması (bkz. § 11), anılan tartışmanın hukuki alana da taştığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

52. Başvurucunun sendika faaliyetleri çerçevesinde nöbet tutmamak şeklindeki eylemine verilen disiplin cezasının demokratik toplumda gerekli olduğunun kabulü için disiplin cezası verilmesine ve buna dair açılan davanın yargı mercilerince reddedilmesine ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gereklidir (benzer yaklaşım için bkz. Tayfun Cengiz, § 57).

53. Başvurucunun üyesi olduğu sendika, aldığı ilk eylem kararında bu eylemin gerekçesini; rehberlik öğretmenlerinin öğrencilerin gereksinim duyduğu anda ulaşması gereken nitelikte bir hizmet sunduğu, bu öğretmenlere nöbet görevi veren düzenlemede meslek ilkeleri ve öğrenci gereksinimlerinin dikkate alınmadığı, bu sebeplerle söz konusu nöbet görevinin yerine getirilmemesi yönünde eylem kararı alındığı şeklinde açıklamıştır. Başvurucu da nöbet tutmayacağını okul idaresine bildirirken (bkz. § 15) ve disiplin soruşturma sürecinde nöbet tutmamasının gerekçesini açıklarken 17/11/2017 tarihli sendika kararını (bkz. § 13) gerekçe olarak göstermiştir. Şu hâlde daha önce olmayan nöbet görevinin kanun altı mevzuat değişikliğiyle rehber öğretmenlere verilmesi nedeniyle sendika kararına dayanılarak yapılan toplu eylemin disiplin cezasına konu edilmesi durumunda hem idarenin hem de yargı makamlarının yapacakları değerlendirmelerde bu hususu da gözetmesi beklenir.

54. Öncelikle belirtmek gerekir ki somut olayda ne Mahkeme ne de BİM, nöbet tutma yükümlülüğü getiren yönetmelik hükmüne ilişkin olarak bir değerlendirmede bulunmamıştır. Mahkeme kararında, başvurucunun usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan yönetmelik hükmü ile kendisi için öngörülen görevi yerine getirmediği belirtilmiştir. BİM kararında ise başvurucunun mevzuat hükümleriyle verilen nöbet tutma görevini sendika kararını gerekçe göstererek yerine getirmediği ifade edilmiştir. Anılan yargılama mercii kararlarında yönetmelik kuralı işlemin hukuka uygunluğunun temeli olarak görülmüştür. Oysa söz konusu davadaki düzenleyici işlemin iptaline yönelik gerekçelerle başvuruya konu yargılamayı yapan mahkemeler önündeki gerekçeler aynıdır. Yargılama mercilerinin karar verdikleri tarihlerde ilgili yönetmelik hükmünün Danıştay tarafından hukuka aykırı bulunarak iptal edilmesinin söz konusu olabileceği değerlendirilmemiştir.

55. İkinci olarak başvurucunun nöbet tutmama nedeni olan sendika kararındaki sakıncalara ilişkin olarak ne soruşturma raporunda ne de mahkeme kararlarında bir değerlendirme yapılmamıştır. Oysa rehber öğretmenlerin neden nöbet tutmaması gerektiği hususunda ileri sürülen görüşlerin yapılacak idari ve yargısal değerlendirmede haklı bulunması durumu davanın esasını ve sonucunu doğrudan etkileme potansiyeline sahiptir. Nitekim yargılama

mercilerinin 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinin son fıkrası (bkz. § 19) çerçevesinde söz konusu yönetmelik kuralını ihmal ederek bir değerlendirme yapması mümkündür. Bunun yerine sadece yönetmelik değişikliğinden bahsedilerek nöbet görevinin yerine getirilmediği tespitiyle sınırlı bir inceleme yapılması yeterli olmayacaktır. Sonuç olarak başvurucuya disiplin cezası verilmesinin dayanağına ilişkin olarak yukarıda ifade edilen çerçevede değerlendirme yapılmadan karar verilmiştir.

56. Son olarak 2017 yılının Kasım ayında yapılan yönetmelik değişikliğiyle getirilen rehber öğretmenlere nöbet tutma yükümlülüğünün ne zaman uygulanmaya başlandığına, bununla bağlantılı olarak 2017 yılının Kasım ayından önceki mevzuata göre nöbet tutmayan rehberlik öğretmenlerinin yönetmelik değişikliğinden sonra da nöbet tutmamasının eğitim-öğretim faaliyetine nasıl bir olumsuz etkisi olduğuna -rehberlik öğretmenlerinin sayısının okuldaki toplam öğretmen sayısı içerisindeki payının sınırlı olduğu da dikkate alınarak- ilişkinidari ve yargısal bir değerlendirme de yapılmamıştır.

57. Bu belirlemeler ışığında somut olaya bakıldığında Mahkeme kararında sadece başvurucunun yönetmelik hükmüyle kendisi için öngörülen görevi sürekli olarak yerine getirmemesinin sendikal faaliyet kapsamına girmediği tespitinde bulunulmakla yetinildiği görülmektedir. BİM kararında ise sendikal amaçların sınırlarını aşarak yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin eğitim-öğretim dönemi boyunca uygulanmaması niteliği taşıyan sendika kararının başvurucunun nöbet tutmaması için geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. Ne var ki 2017 yılına kadar yürürlükte olan mevzuat uyarınca nöbet tutma görevi verilmeyen rehberlik öğretmenlerinin bu konuda nöbet tutmamaya ilişkin gerekçeleri BİM tarafından da değerlendirilmeden toplu eyleminin sendikal faaliyet olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Bu yönüyle gerekçenin yeterli olduğu söylenemez.

58. Bu itibarla yargısal makamlarca başvurucunun sendikal hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamamıştır. Başvurunun bütün bu koşulları gözetildiğinde başvurucu hakkında kınama cezası verilmesi ile Anayasa'nın 51. maddesinde koruma altında olan sendika hakkına yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği sonucuna varılmıştır.

59. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

60. Başvurucu, benzerkonudaki AİHM kararlarından ve aynı eylem nedeniyle verilen Danıştay Onikinci Dairesi kararından farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile çalışma hakkı, dinlenme hakkı ve angarya yasağının ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Sendika hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

61. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tür belirtmeksizin 20.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

62. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

63. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

64. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 6. İdare Mahkemesine (E.2019/1598, K.2019/2750) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, üyesi olduğu sendikanın, rehberlik öğretmenlerine ilişkin aldığı karar üzerine nöbet görevini yerine getirmemesi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika

hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu bir ilkokulda rehber öğretmen olup, Eğitim Sen üyesidir. 10.11.2017 tarihinde 30236 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nde rehberlik öğretmenlerinin nöbet yapacakları ve sınavlarda görev alabilecekleri düzenlenmiştir. Eğitim Sen tarafından 201.11.2017 tarihinde rehberlik öğretmenlerinin bu tarihten itibaren nöbet görevlerini yerine getirmemesi yönelik karar alınmıştır . Başvurucu bu karar üzerine 5.12.2017 tarihinde nöbet görevi verilmemesi aksi halde yerine getirmeyeceğini okul idaresine bildirmiştir. Başvurucunun en son 15.5.2018 tarihinde nöbet görevini yerine getirmediği tutanak altına alınmış, yapılan disiplin soruşturması sonucunda kınama cezası uygulanmıştır. Başvurucunun disiplin cezasının iptali için açmış olduğu dava reddedilmiş, istinaf talebi de Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir. Başvurucu bunun üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından Osman Bayat ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/11319, Karar Tarihi: 5/9/2024, R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2025 – 32777) öğretmenlerin nöbet görevini yerine getirmemeleri nedeniyle uygulanan disiplin cezasının başvuruculara Anayasa'da koruma altına alınan sendika hakkını ihlal edip etmediği değerlendirilmiştir. Osman Bayat ve Diğerleri başvurusuna konu olayda, öğretmenlere nöbet görevi için ayrıca ücret ödenmesi talebiyle alınan süresiz nitelikteki sendika kararı uyarınca başvurucular nöbet tutmama eylemine 7 ilâ 11 gün katılmış, bu nedenle eyleme katılan öğretmenlere İdare tarafından disiplin cezası verilmiştir. Başvuruculara disiplin cezasına ilişkin açtıkları davada ilk derece mahkemeleri sendika kararlarının uygulanma sürelerinin belirsiz olduğuna, başvuruculara nöbet tutmama konusundaki ısrarlarına ve nöbet görevinin kamu hizmeti için önemine dikkat çekerek uzun bir süre yerine getirilmeyen nöbet görevinin sendikal bir hakkın kullanımını aştığını ve mevzuatla getirilmiş bir görevin sendika kararı ile sürekli olarak kaldırılmasının mümkün olamayacağını belirterek davaların reddine karar vermiş, anılan kararlar istinaf kanun yolunda kesinleşmiş, bunun üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin Osman Bayat ve Diğerleri kararında, somut olaya konu disiplin cezalarının kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olan bir talebin konu edildiği, sendika kararının uygulanmasından kaynaklandığının görüldüğü, Anayasa Mahkemesi'nin benzer bir meseleyi ele aldığı Tayfun Cengiz başvurusunda, üyesi olduğu sendikanın tüm Türkiye'de yaptığı göreve gelmeme çağrısına katılarak iki gün süreyle görevine gelmeyen kamu görevlisi başvuruya verilen disiplin cezası şeklindeki müdahaleyi Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı kapsamında incelendiği belirtilmiştir (Osman Bayat ve Diğerleri, § 39). Mahkeme, hâlihazırda olgunlaşma aşamasına gelmiş ve kamuya duyurulmuş bir politika yapma süreci devam ederken süresiz olarak alınan nöbet tutmama yönündeki eylem kararlarının uygulamaya konulmasının -özellikle eğitim hakkının kullanımı ile çocukların güvenliği konularında ortaya çıkan zafiyet de dikkate alındığında- sendikal özgürlüklerle bağdaştığının ya da sendikaların sürece katlanma yükümlülüğüne ve iyi yönetişim ilkelerine uygun olduğunun kabul edilmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir (Osman Bayat ve Diğerleri, §44).

Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, nöbet görevi ile eğitim hakkı arasındaki ilişkiyi de inceleyerek, nöbet görevinin yürütülmesinde yaşanabilecek aksaklıkların, sonuçlarını

doğrudan hizmet alan kesim olan öğrencilerin eğitim hakkı üzerinde doğurduğunu, insan haklarının ilerletilmesi için elzem olan eğitim hakkı demokratik bir toplumda temel bir rol oynadığını, eğitim çağındaki her çocuğun kişisel gelişimi ve gelecekteki başarısı için son derece önemli olduğunu, bu anlamda özgürlük, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konuların eğitim sisteminin bir parçası hâline getirilmesine öncelik verilmesi gerektiğini, bunun yanında eğitim hakkının demokratik kurumların ve toplumların mevcudiyetini sürdürebilmek amacıyla ihtiyaç duyduğu demokratik kültürü geliştirmek için kritik olduğu ve devletin bu bağlamda ilgili kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinden sorumlu olduğunun da hatırlanması gerektiğini (Humpert ve diğerleri/Almanya, B. No: 59433/18, 14/12/2023, § 137), nöbet görevinin ihtiva ettiği izleme ve denetlemenin özellikleri ile ders çizelgesinin gerektiği gibi uygulanmasının, ders dışı zamanlarda okul ve öğrenci güvenliğinin sağlanması, okulun fiziksel şartlarının (ısıtma, elektrik ve sıhhi tesisat) kontrol edilmesi gibi bir dizi görevler bütünü olduğu, bu nedenle anılan görevin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinin ve eğitim hakkının korunmasının en önemli araçlarından biri olduğunu belirtmiştir. Kararda, nöbet görevinin, izleme ve denetleme noktasında farklı haklara da temas edebildiğini, örneğin AİHM okulda vefat eden bir öğrencinin yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verdiği Kayak/Türkiye (B. No: 60444/08, 10/7/2012, § 59) başvurusunda, öğrencilerin gözetimi yükümlülüğünün ilke olarak öğrencilerin okula emanet edildiği sürede okul idaresine ve öğretmenlere ait olduğunu vurgulandığını, AİHM'nin, bütün öğrencileri sürekli gözetim altında bulundurarak öğrencilerin beklenmedik bir davranış sergilemesi durumunda buna derhâl müdahale etmeleri öğretmenlerden beklenmese de öğretmenlerin öğrencilerin okula giriş ve çıkışları ile okul içindeki ve dışındaki hareketlerini yakından izlemesi gerektiğini ifade ettiğini, dolayısıyla nöbet görevinin yerine getirilmemesinin başta eğitim hakkı olmak üzere diğer temel hak ve özgürlükler üzerinde de olumsuz etkiler ortaya çıkarabileceğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. (Osman Bayat ve Diğerleri, §45,46).

Anayasa Mahkemesi Osman Bayat ve Diğerleri kararında, başvuru konusu nöbet tutmama eyleminin süresinin de nazara alınması gerektiğini, söz konusu eylem kararlarının toplu sözleşme görüşmelerinden yaklaşık altı ay öncesinde belirli süreli veya süresiz olarak uygulanmak üzere kesintisiz olarak alındığı ve başvuruculların Nisan-Haziran döneminde toplamda 7 ilâ 11 gün süresince nöbet görevlerini yerine getirmedikleri görüldüğünü, bütün hak, görev ve sorumlulukları mevzuatla önceden belirlenen kamu görevlilerinin aksi yönde sendika kararı veya başka bir gerekçe olsa dahi -özellikle diğer temel hakları veya hürriyetleri de olumsuz etkileyen durumlarda- kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini öncelemeleri gerektiğini, ancak somut olayda kamu görevlisi başvuruculların, öğrencilerin eğitim hakkını ve güvenliğini olumsuz yönde etkileme ihtimali son derece kuvvetli olan nöbet tutmama eylemine birçok defa başvurarak, kamu makamlarının sendika hakkı kapsamında yapılan eylemlere göstermesi gereken müsamaha seviyesinin ötesine geçtiğini, dolayısıyla bu koşullarda devletin ve toplumun başvuru konusu eylemlere katlanması gerektiğinden söz edilemeyeceğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, bu duruma rağmen başvurucular hakkında hemen disiplin soruşturması açılması yerine kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini etkileyebilecek nitelikteki eylemlere herhangi bir müdahalede bulunulmadığı, bu itibarla somut olayda uzunca bir süre müsamaha gösterilerek başvuruculların hemen cezalandırılmaması ve mevzuattaki en hafif disiplin cezasının verilmesi karşısında müdahalelerin orantılı olduğu sonucuna varıldığı, açıklanan gerekçelerle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olan müdahalelerin Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkını ihlal etmediğine karar

verilmesi gerektiğini belirtmiştir. (Osman Bayat ve Diğerleri, §47,48).

Somut olayımızda, Eğitim Sen tarafından 201.11.2017 tarihinde rehberlik öğretmenlerinin bu tarihten itibaren nöbet görevlerini yerine getirmemesi yönelik karar alınmış olup, başvurucu bu karar üzerine 5.12.2017 tarihinde nöbet görevi verilmemesi aksi halde yerine getirmeyeceğini okul idaresine bildirmiştir. Başvurucunun en son 15.5.2018 tarihinde nöbet görevini yerine getirmediği tutanak altına alınmıştır. Buna göre, idare tarafından başvurucunun yasal olarak bu şekilde eylemde bulunması mümkün olmamasına rağmen nöbet tutmamaları yönündeki taleplerini dile getirebilmeleri için gerekli ortamı başvuruculara sağladığı, yaklaşık altı ay boyunca eyleme müdahale etmediği ve bu bağlamda başvuruculara seslerini yeterince duyurmalarına fırsat verdiği aşikardır. Nöbet görevinin niteliği, kamu hizmetlerinin devamlılığı -öğrencilerin eğitim hakkı ve güvenliği ve kamu hizmetinin aksaması hâlinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklar ile başvurucunun eylemden beklediği fayda karşılaştırıldığında başvurucunun aradaki dengeyi bozacak surette orantısız şekilde hareket ettiğinin kabul edilmesi gerekir. Öyle ki, Osman Bayat ve Diğerleri kararında Anayasa Mahkemesi tarafından 7 ila11 gün arasında devam eden eylemin kamu makamlarının müsamaha seviyesini aştığı kabul edilmişken, somut olayımızda yaklaşık altı (6) ay süren nöbet tutmama eylemi için evleviyetle aynı değerlendirmenin yapılması ve İdare tarafından uygulanan disiplin cezasının başvurucunun sendika hakkını ihlal etmediğinin kabulü gerekir.

Osman Bayat ve Diğerleri kararına konu olayda başvuruculara uyarma cezası uygulanmasına karşın işbu başvuruda bir üst kategoride olan kınama cezası verilmesi de söz konusu kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir farklılık oluşturmamaktadır. Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâller 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde düzenlenmiş olup fiilin niteliğine göre beş kategoride düzenlenmiştir. Başvuruculara nöbet görevini aylarca yerine getirmemeleri nedeniyle sıralamanın en alt kategorisinde yer alan uyarma cezasının bir üst kategorisinde olan kınama cezası uygulanmıştır. Söz konusu ceza, memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesinden ibarettir. Bu itibarla somut olayda uzunca bir süre müsamaha gösterilerek başvurucunun hemen cezalandırılmaması ve mevzuattaki en hafif disiplin cezalarından biri olan kınama cezası verilmesi karşısında müdahalenin orantılı olduğunun kabulü gerekir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun sendika hakkı ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

M.Ş.O.

B. No: 2020/24126 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Ş.O. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24126)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : M.Ş.O.

Vekili : Av. Şerif YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1/2/2010 tarihinde özel bir hastanede (hastane) prostat ameliyatı olmuştur. Başvurucu, ameliyat sonrası ağrı ve cinsel işlev bozukluğu şikâyetiyle tekrar hastaneye başvurmuştur. Hastanenin 7/6/2010 tarihli epikrizinde ameliyattan beri ereksiyonda belirgin kayıp meydana geldiği; 6/12/2010 tarihli epikrizinde ise ereksiyon kapasitesinde azalmanın ciddi boyuta ulaştığı tespit edilmiş ve penil protez önerilmiştir. Başvurucuya akabinde anılan şikâyetleri sebebiyle başvurduğu başka bir özel hastanede ise yeniden ameliyat önerilmiştir.

3. Başvurucu 4/4/2011 tarihinde Batman Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde; tıbbi müdahale öncesi cinsel hayatıyla ilgili bir sorunun olmadığını, ameliyatı gerçekleştiren sağlık görevlilerinin hatalı müdahaleleri sonucunda kısırlaştığını ve kalıcı ereksiyon problemi yaşadığını, ameliyattan önce komplikasyonlarla

ilgili bilgilendirilmediğini, kendisinden aydınlatılmış onam alınmadığını, ameliyatta olduğu sırada oğluna bir form imzalatıldığını daha sonra öğrendiğini belirten başvurucu fazlaya dair hakları saklı kalmak üzere 8.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

4. Yargılama sürecinde alınan Adli Tıp Kurumu (ATK) 3. İhtisas Kurulunun 21/11/2011 tarihli raporunda; başvurucunun şikâyetinin tüm anatomik yapının normal olmasına rağmen psikolojik sebeplerden de kaynaklanabileceği, ameliyata bağlı olduğunu gösterir kesin tıbbi bir değerlendirmenin yapılamayacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun probleminin psikoterapi, ilaç ve ameliyat yoluyla düzelebilir nitelikte olduğu bildirilmiştir.

5. Başvurucu anılan rapora itiraz ederek ATK'nın kendisinden istenen hususu tespit edemediğini, bu anlamda eksik kaldığını belirtmiş; Yüksek Sağlık Şurasından rapor alınmasını istemiştir. Mahkeme 27/3/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; ATK raporuna atıfla hastanede yapılan teşhis, tedavi ve tıbbi müdahale hususunda idarenin ve sağlık görevlilerinin kusurlu hizmet ifa ettiğine ilişkin somut bir tespitin ve başvurucunun şikâyetinin bizzat ameliyattan kaynaklandığına dair bir delilin bulunmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucuya söz konusu ameliyatın sonuçlarının anlatıldığı ifade edilmiştir. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı temyiz başvurusu sonucunda Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Daire) 3/7/2014 tarihinde, mevcut raporun hükme esas alınabilecek yeterlikte olmadığını, üniversite hastanelerinde görev yapan üroloji ve psikiyatri uzmanı hekimlerden oluşacak bilirkişi heyetinden rapor alınması gerektiğini ifade ederek anılan kararın bozulmasına karar vermiştir.

6. Söz konusu bozma kararı sonrası Mahkemece ikisi üroloji biri psikiyatri profesörü olmak üzere üç hekimden oluşan bilirkişi heyetinden rapor alınmıştır. 30/3/2015 tarihli raporda, söz konusu sağlık probleminin ameliyat sonrasında ortaya çıkmasının mümkün olduğu ancakbaşvurucunun ameliyat öncesi durumuna dair somut bilginin olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun yaşadığı sağlık sorununun prostat ameliyatından sonra nadiren görülen doğal bir komplikasyon olduğu, cerraha yüklenebilecek bir tıbbi hata bulunmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte ilaç kullanımı ve psikoterapi yoluyla düzelebileceği, son çare olarak ise penil protez takılabileceği bildirilmiştir.

7. Mahkeme 20/1/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; bilirkişi raporlarına atıfla başvurucunun ereksiyon probleminin tıbbi hatadan kaynaklanmadığına ve ameliyatın doğal bir komplikasyonu olduğuna işaret edilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun 21/9/2015 tarihli duruşmada alınan "oğlum ameliyat öncesinde söz konusu hastanede çalışıyordu, muayeneye giderken doktora beraber gittik, doktorla ben konuştum" şeklindeki beyanı dikkate alınarak aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiği kabul edilmiştir.

8. Başvurucu, aydınlatılmış onam ile ilgili iddialarını vurgulayarak temyiz talebinde bulunmuştur. Anılan karar 30/5/2018 tarihinde Dairece onanmış ve başvurucunun karar düzeltme talebi 9/6/2020 tarihinde Daire tarafından oyçokluğuyla reddedilmiştir. Karşıoy gerekçesinde; başvurucuya imzalatılma imkânı varken aydınlatılmış onam formunun başvurucunun oğluna imzalatılmış olmasının hatalı olduğuna dikkat çekilmiştir. Yargıtayın yerleşmiş içtihatlarına göre tıbbi tedavi uygulanacak kişiye önceden müdahalenin amaçları, sonuçları ve tehlikeleriyle ilgili bilgi verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Somut olayda ise bu bilginin başvurucuya verilmediği, verilmiş olsa dahi başvurucunun imzasını taşıyan bir aydınlatılmış onam formuyla ispatlanmadığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu vekili, nihai kararı 6/7/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 21/7/2020 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; ameliyat öncesi sağlıklı bir cinsel hayatı olduğunu prostat ameliyatının muhtemel komplikasyonları ve sonuçları hakkında yeterince aydınlatılmadığını, hatalı tıbbi müdahale nedeniyle kalıcı olarak kısırlık ve ereksiyon problemi yaşadığını ileri sürmüştür. Mahkemenin denetime elverişli olmayan, yetersiz, tek sayfalık bilirkişi raporuna dayanarak davasını reddettiğini iddia etmiştir. Başvurucu; riskler konusunda bilgilendirmenin ameliyat olacak kişiye yapılarak onay alınması gerektiğini ancakkendisine bilgi verilmediği gibi kendisinden bir onam da alınmadığını, ameliyatta olduğu sırada oğluna bir form imzalatıldığını, bu formun da aydınlatılmış onam niteliği taşımadığını belirtmiştir. Ameliyat riskleri konusunda bilgilendirilseydi cerrahi yöntem yerine ilaç tedavisini seçeceğini, onama dair iddialarının yargı makamlarının yeterince tartışmadan karar verdiğini vurgulayarak maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun oğluna imzalatılan taahhütnameye ve yargılama sürecinin özetine yer verilmiştir. Görüşte sonuç olarak başvurucu hakkında adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığı koruma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Taahhütname içeriğinde ise genel itibarıyla ödeme işlemleriyle ilgili parasal hususların yer aldığı görülmüştür. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, tıbbi hata sebebiyle kalıcı kısırlık ve ereksiyon problemi yaşadığına ayrıca aydınlatılmış onam niteliğinde olmayan bir formun oğluna imzalatıldığına ilişkin iddialarını tekrar etmiştir.

13. Başvurunun bir bütün hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk [2. B.], B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Anayasa'nın 56. maddesinde belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

16. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik

gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51). Bununla birlikte sağlık personeli, mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında risklerin gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli [2. B.], B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

17. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Zira yargı makamları tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu [1. B.], B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak mahkemelerin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

18. Mahkeme, olayda doktorların ve hastanenin kusurunun bulunmadığı yönünde görüş bildiren bilirkişi raporuna dayanarak davanın reddine karar vermiştir. Hükme esas alınan ikinci raporda, tarafların iddialarının kişi hakkında düzenlenen tıbbi belgelerdeki bulgular ve genel tıp kuralları gözetilerek değerlendirildiği görülmüştür. Buna göre yargı makamlarının vardığı sonucun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiği söylenemez. Bununla birlikte başvurucunun bilirkişi raporunun tıbbi müdahalenin neden hatalı olduğuna dair bir açıklamasının olmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucunun yargılama sürecine etkili katılımının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip itirazlarını ileri sürebildiği anlaşılmıştır. (benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. Zümrüt Ağapınar [2. B.], B. No: 2015/3747, 26/12/2018; Fesih Aydar [1. B.], B. No: 2015/4259, 10/1/2019; Tuba Arıkan [1. B.], B. No: 2018/17729, 6/10/2021; Ğanime Yayman ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/1039, 18/9/2024).

19. Bununla birlikte ilgili mevzuata göre istisnai hâller dışında tıbbi müdahale, müdahaleye maruz kalacak kişinin bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Ancak yaş küçüklüğü veya ayırt etme gücüne sahip olmayanlar ile hastanın bilincinin kapalı olması veya acil müdahale gerektirmesi gibi zorunlu hâllerde yasal temsilcisinin izni alınabilir. Rızanın geçerliliği bakımından kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirmesi ile mümkün olabilir Ayrıca hukuka uygun rızanın varlığından söz edilebilmesi için kendisine uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbi müdahale usulleri, tedavinin kabul

edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları, hastalığın seyri ve neticeleri konusunda hastanın bilgilendirilmiş olması gerekir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır. Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve tıbbi müdahaleyi yapan doktorda olduğu vurgulanmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56; Fındık Kılıçaslan [1. B.], B. No: 2015/97, 11/10/2018,§§ 49, 50; Sultan Bulut ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/37430, 20/10/2021, §§ 55, 56).

20. Ayrıca hastanın ya da temsilcisinin sözlü ya da yazılı rıza göstermesinin tek başına tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hâle getirmeyeceği, bu rızanın aydınlatılmış iradeye dayanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda yargı makamlarının öncelikle hastanın veya istisnai durumların varlığı hâlinde veli ya da vasinin olayın koşullarına göre yazılı veya sözlü olarak yeterli bir şekilde bilgilendirilerek rızalarının alınıp alınmadığını tespit etmesi devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Sultan Bulut ve diğerleri, § 57).

21. Somut olayda başvurucunun ameliyatın olası sonuçları ve komplikasyonları hakkında bilgilendirilmediğine, aydınlatılmış onam niteliğinde olmayan bir formun kendisi ameliyattayken oğluna imzalatıldığına ilişkin iddialarını yargı makamları önünde de ileri sürdüğü görülmüştür. Mahkemenin somut olayda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğini kabul ettiği, bu kanaatini ise başvurucunun ameliyattan önce doktorla konuşmuş olmasına dayandırdığı anlaşılmıştır (bkz. § 7). Ancak başvurucunun hükme esas alınan beyanının tıbbi müdahalenin riskleri konusunda bilgilendirildiğini ortaya koyan nitelikte olmadığı açıktır. Bununla birlikte yargılama sürecinde aydınlatma yükümlülüğü bağlamındaki bilgilendirmenin somut olaya göre başvurucuya, zorunluluk hâlleri varsa yasal temsilcisine yazılı yapılmasının gerekip gerekmediği, yazılı ya da sözlü bilgilendirmenin rızanın geçerliliği için yeterli içeriğe ve şekil şartlarına sahip olup olmadığı hususlarının tartışılarak açıklığa kavuşturulamadığı anlaşılmıştır.

22. Ayrıca hastanın öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığı iddiası yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Ancak başvurucunun anılan iddiasının yargı makamları tarafından somut olaya uygun ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda somut olayda yargılama makamlarının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yaptığı söylenemez. Dolayısıyla kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna varılmıştır (aydınlatılmış onama ilişkin birçok karar arasından bkz. Sultan Bulut ve diğerleri, § 61; Fındık Kılıçaslan, § 53; Emrah Egeç [2. B.], B. No: 2015/9714, 11/12/2018, § 47; Ferit İşlek [1. B.], B. No: 2019/11247, 3/5/2023, § 24; İhsan Yılmaz [2. B.], B. No: 2021/54092, 22/5/2024, § 21).

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 10.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/447, K.2016/26) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ERSAN

B. No: 2020/25232 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25232

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ERSAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25232)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Bülent ERSAN

Vekili : Av. Murat ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı gözaltı ve tutuklama tedbirine istinaden hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında 9/8/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 3/9/2016 tarihinde tutuklanmış ve 19/12/2016 tarihinde serbest bırakılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun beraatine karar verilmiş, beraat kararı 21/9/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu, haksız olarak gözaltına alınıp tutuklandığı iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Başvurucu, uygulanan koruma tedbirleri için toplam 18.360 TL maddi tazminat ve 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

4. Bursa 13. Ağır Ceza Mahkemesi 28/6/2019 tarihli kararıyla maddi tazminat talebinin reddine, manevi tazminat talebinin ise 11.000 TL tutarındaki kısmının kabulüne

hükmetmiştir.

5. Başvurucu, hükmedilen tazminatlarındüşük olduğunu belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

6. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 4/6/2020 tarihinde manevi tazminat miktarı 6.000 TL olacak şekilde düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. Başvurucu, kesin nitelikte verilen bu kararı 10/7/2020 tarihinde öğrendiğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; hukuka aykırı gözaltı ve tutuklama tedbirlerine istinaden hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir.

10. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararında haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olayda Bursa 13. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun kamu görevlisi olduğunu, gözaltı ve tutuklulukta kaldığı süre boyunca maaşını kesintili olarak aldığını, kesilen kısımların ise göreve iade sonrasında kendisine ödendiğini belirterek bu nedenle başvurucunun maddi olarak zarar görmediğini vurgulamış ve maddi tazminat talebini reddetmiştir. Yargı makamınca bilirkişi raporu doğrultusunda maddi tazminat talebine ilişkin ulaşılan bu sonucun davanın koşullarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

14. Manevi tazminat talebine ilişkin olarak ise başvurucuya nihai olarak 6.000 TL tutarında

tazminat ödenmesine hükmedilmiş olup başvuruda yapılacak inceleme bu tazminat miktarının yeterliliğini belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

15. Yargı mercilerinin tazminat taleplerine yönelik somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat tutarı Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından belirli ölçüde düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

16. Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren yargı makamının karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu, B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

17. Ödenmesine karar verilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında 6.000 TL tutarındaki miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır (Anayasa Mahkemesinin gözaltı tedbirinin hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı nihai karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 600 TL, ortalama 1.600 TL, azami 4.000 TL'dir. 2025 yılı için asgari tutar 3.330 TL'dir. Tutuklama tedbirinin hukukiliğiyle ilgili iddialarda ise hükmettiği tazminat miktarı nihai karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 30.000 TL, ortalama 80.000 TL, azami 200.000 TL'dir. 2025 yılı için asgari tutar 166.500 TL'dir.) Buna göre başvurucuya ödenmesine hükmedilen tazminatın başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir durum söz konusu olmasına rağmen manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, 20.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuruda tespit edilen söz konusu hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;

Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan eğer tedbir veya dava tarihinden itibaren tazminat ödenmesine hükmedilecek ise tazminat miktarı -işleyecek faiziyle birlikte- Anayasa Mahkemesince benzer durumlarda hükmedilen tazminat miktarıyla uyumlu olmalıdır.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/145, K.2019/210) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM ALPAY SAKARTEPE VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/35961 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35961

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ALPAY SAKARTEPE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35961)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1. İbrahim Alpay SAKARTEPE

2. Kubilay BULUT

3. Nejmi ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koronavirüs salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2021/2489 ve 2021/6539 numaralı bireysel başvuru dosyaları konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/35961 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, 2021/2489 ve 2021/6539 numaralı başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2020/35961 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvurucular, COVID-19 salgınından kaynaklı olarak görüşlerin sınırlandırılması uygulaması nedeniyle İnfaz Hâkimliklerine başvurmuştur. İnfaz Hâkimlikleri, şikâyetleri reddetmiştir. Karar gerekçelerinde; açık/kapalı görüş haklarına getirilen kısıtlamanın Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) yazılı talimatları doğrultusunda alınan önlemler kapsamında olduğu, hükümlülerin ve tutukluların sağlığı ve

kamu yararı gözetildiğinde usule ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

4. Başvuruculaların itirazları, ağır ceza mahkemeleri tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular, görüşlerin kısıtlanmasına ilişkin uygulamanın kanuni dayanağının bulunmadığını ve ziyaret görüşlerinin yaptırılmaması nedeniyle mağdur edildiklerini belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunması amacıyla mevzuat çerçevesinde önlemler alındığı görüşünü bildirmiştir.

9. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ziyaret hakkının kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvuruculaların şikâyeti, yakınlarıyla görüş hakkının kısıtlanması nedeniyle ailelerini yeterli şekilde görememeleridir. Anayasa Mahkemesi 11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte COVID-19 salgını nedeniyle ceza infaz kurumlarında uygulanan açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul etmiştir (Yunus Bulut [1. B.] , B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42). Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

12. Anayasa’nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret etmektedir (Murat Atılgan [1. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

13. Hükümlü ve tutukluların özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin tutuklu ve hükümlülerin anılan hakka müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

14. Bu durumla birlikte temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için öncelikle şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman [1. B.], B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66). Bununla birlikte şeklî bir kanunun varlığı yeterli olmayıp aynı zamanda kanun; sınırlamanın

erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ortaya koymalıdır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68). Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural takdir alanını belirli ölçülerde elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 107).

15. Aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin de Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Hak ve özgürlüğü kısıtlayıcı bir kanunun kapsamını genişletici yorum ve uygulamalar, kanun koyucunun getirmediği bir sınırlandırmanın idari ve yargısal makamlarca ihdas edilmesi sonucunu doğurabilir. Bu açıdan hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum ve uygulamaların kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması ve öngörülebilir sınırlar içinde kalması önem taşımaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, § 45).

16. Hükümlülerin ziyaret ya da görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya konu olan tedbirleri Yunus Bulut kararında kanunilik ölçütü bağlamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi; yukarıda belirtilen kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

17. Somut başvuruda Genel Müdürlük tarafından gönderilen yazı doğrultusunda mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına kısıtlamalar getirildiği anlaşılmaktadır. Ziyaret hakkının idare tarafından kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen söz konusu tedbirin uygulandığı görüldüğünden Yunus Bulut kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde kararlar için bkz. Süleyman Kurt (2) [2. B.], B. No: 2020/30704, 7/3/2024; Murat Kılıç ve Diğerleri [2. B.], B. No: 2020/25564, 7/3/2024; Mehmet Ata Kızılçınar [2. B.], B. No:2020/29397, 6/6/2024).

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruculaların başvuru tarihinden sonra tahliye edildiği anlaşıldığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/3933), Silivri 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/2203 D.iş), Erzincan İnfaz Hâkimliğine (E.2020/661), Erzincan 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/559 D.iş), Antalya 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/3588), Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1822 D.iş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURGUT AKYOL

B. No: 2020/39499 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39499

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURGUT AKYOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39499)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Turgut AKYOL

Vekili : Av. Fatma DEMİRER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hukuka aykırı gözaltı ve adli kontrol tedbirleri için açılan tazminat davasında gözaltı tedbiri yönünden yetersiz tazminata hükmedilmesi ve adli kontrol tedbirine yönelik tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. PKK/KCK terör örgütünün Manisa'daki gençlik yapılanmasına yönelik olarak Manisa Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü soruşturma kapsamında başvurucu 20/10/2015 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. 22/10/2015 tarihinde tutuklanması talep edilen başvurucu, Manisa 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin aynı tarihli kararıyla haftada bir gün kolluk birimine imza verme yükümlülüğü şeklinde adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmıştır.

4. Başvurucu hakkında açılan davada Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesi 1/6/2018 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan mahkûmiyetine hükmetmiştir. Anılan karara karşı başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuş ve İzmir Bölge Adliye

Mahkemesi 18. Ceza Dairesi, kararın kaldırılmasına ve başvurucunun atılı suçu işlediğinin sabit olmaması gerekçesiyle beraatine karar vermiştir.

5. Beraat kararı temyiz edilmeden 12/6/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu, haksız gözaltı ve adli kontrol tedbirleri nedeniyle miktarını belirtmediği maddi tazminat ile 5.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

7. Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesi 6/2/2020 tarihinde başvurucunun beraat etmiş olması nedeniyle tazminat hakkına sahip olduğunu ifade etmiş vegözaltı tedbirine bağlı olarak başvurucuya 66,70 TL maddi tazminat ve 200 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

8. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

9. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi kesin nitelikte verdiği 2/10/2020 tarihli kararda, başvurucunun gözaltında kaldığı sürede maaşının eksiksiz ödendiğini ifade etmiş ve -maddi tazminatın verilmemesi gerektiği gerekçesiyle- hükmü düzelterek maddi tazminata ilişkin istinaf talebini reddetmiş; kararın manevi tazminata ilişkin kısmını ise hukuka uygun bularak aynı şekilde istinaf başvurusunu reddetmiştir.

10. Bu karar 27/10/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 7/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvuru Süresi ve Mazeret Yönünden Ön İnceleme

13. Başvurucunun -başvuru konusu davada da vekilliğini yapan- vekili 30/10/2020 tarihinde İzmir'de yaşanan depremde avukatlık ofisinin bulunduğu apartmanın yıkıldığını, 37 kişinin vefat ettiği ve çalışma arkadaşının da yaralı çıkarıldığı apartman enkazında hiçbir dava evrakına ulaşamadığını, başvuru tarihi olan 7/12/2020 itibarıyla da enkaz kaldırma çalışmalarının devam ettiğini belirterek başvuruyu süresinde yapamamasına ilişkin öne sürdüğü bu mazeretinin kabulünü talep etmiştir.

14. Başvurucu, nihai kararı 27/10/2020 tarihinde kararın tebliğiyle öğrenmiş ve otuz günlük kanuni süre geçtikten sonra 7/12/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu, süresi içinde bireysel başvuru yapamamış ise de mazeretinin geçerli olduğu değerlendirildiğinden mazeretin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, şartları oluşmadığı hâlde gözaltı işlemi yapıldığını ve gözaltı tedbiri için hükmedilen tazminatın yeterli olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararında haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Somut olayda İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi başvurucunun gözaltında kaldığı dönemde çalıştığı yerde maaşının tam olarak ödendiğini belirterek bu nedenle başvurucunun maddi olarak zarar görmediğini vurgulamış ve maddi tazminat talebini reddetmiştir. Maddi tazminat talebine ilişkin ulaşılan bu sonucun davanın koşullarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

21. Manevi tazminat talebine ilişkin olarak ise başvurucuya nihai olarak 200 TL tutarında tazminat ödenmesine hükmedilmiş olup başvuruda yapılacak inceleme bu tazminat miktarının yeterliliğini belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

22. Yargı mercilerinin tazminat taleplerine yönelik olarak somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat tutarı Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından belirli ölçüde düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

23. Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren yargı merciinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

24. Ödenmesine karar verilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında -iki günlük gözaltı süreci için- 200 TL tutarındaki miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır (Anayasa Mahkemesinin gözaltı tedbirinin hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 600 TL, ortalama 1.600 TL, azami 4.000 TL'dir. 2025 yılı için ise asgari tutar 3.330 TL'dir.) Buna göre başvurucuya ödenmesine hükmedilen tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir durum söz konusu olmasına rağmen başvurucunun manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu; adli kontrol tedbiri nedeniyle uğradığı zararın tazmin edilmesine ilişkin talebinin gerekçesiz bir kararla reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucu hakkındaki imza atma yükümlülüğü şeklindeki adli kontrol tedbiri kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale oluşturmadığından başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde "herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu" ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

29. Anayasa Mahkemesi Yahya Çevik ([1. B.], B. No: 2018/15454, 17/11/2021) başvurusunda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde imza atmak suretiyle adli kontrol altında kalma nedeniyle oluştuğu iddia edilen zararlara karşılık açık bir yasal dayanağın bulunmadığını, kanun tarafından açıkça veya dolaylı olarak kabul edilmiş bir hakkın varlığından söz edilemeyeceğini, yargısal uygulamaların da söz konusu taleplere ilişkin olarak savunulabilir medeni nitelikte bir hakkın kabul edilmesine dayanak oluşturabilecek ve imkân verecek düzeyde olmadığını belirterek adil yargılanma hakkı açısından konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Yahya Çevik, §§ 28-43). Somut başvuru yönünden de anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle

kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuruda tespit edilen söz konusu hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan eğer tedbir veya dava tarihinden itibaren tazminat ödenmesine hükmedilecek ise tazminat miktarı -işleyecek faiziyle birlikte- Anayasa Mahkemesince benzer durumlarda hükmedilen tazminat miktarıyla uyumlu olmalıdır.

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Süresi içinde başvuru yapılamamasına ilişkin mazeretin KABULÜNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/671, K.2020/48) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ YILDIZ

B. No: 2021/955 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/955

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/955)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Ali YILDIZ

Vekili : Av. Handan CAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koronavirüs (COVID-19) salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması ve diğer bazı kısıtlamalar nedeniyle yapılan itiraz başvurusu ile ilgili ağır ceza mahkemesi tarafından şikâyet hakkını ortadan kaldıracak şekilde karar verilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Keskin T Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu; COVID-19 salgını nedeniyle görüşlerin sınırlandırılması, kapalı görüşlerin kayıt altına alınması, avukatla görüşmelerinin kaydedilmesi, kitap ve çıktı sınırlaması ve spor kısıtlaması uygulamalarının ortadan kaldırılması talebiyle 30/7/2020 tarihinde Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği 10/9/2020 tarihli kararıyla İnfaz Kurumu tarafından yapılan uygulamaların kanun ve yönetmelik hükümlerine

aykırı olmadığı gerekçesiyle başvurucunun şikâyetlerini reddetmiştir.

4. Başvurucu vekili, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 3/10/2020 tarihinde Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi 19/11/2020 tarihinde itirazın kabulüne, İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına ve başvurucunun şikâyetleri hususunda karar verilmesine yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun İnfaz Hâkimliğine hitaben yazmış olduğu şikâyet dilekçesinde maddeler hâlinde ileri sürdüğü şikâyet ve taleplerini doğrudan İnfaz Hâkimliğine başvurarak ileri sürdüğünü, söz konusu iddialara ilişkin olarak İnfaz Hâkimliği tarafından incelenebilecek nitelikte somut herhangi bir ceza infaz kurumu kararı olmadığını, ayrıca başvurucunun şikâyetlerine konu hususların hangi tarihlerde ve ne şekilde yapıldığının anlaşılamadığını, bu şekilde kanunda belirtilen süreler yönünden bir değerlendirme yapılamayacağını ve başvurucunun İnfaz Kurumuna söz konusu şikâyetleri ile ilgili yeniden başvuru yapabileceğini belirtmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 17/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; COVID-19 salgını nedeniyle görüşlerin kısıtlandığını, kapalı görüşlerin kayıt altına alındığını, avukatla görüşmelerinin kaydedildiğini, kitap ve çıktı sınırlaması ve spor kısıtlaması uygulandığını belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, adil yargılanma hakkının ve anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, şikâyetleriyle ilgili olarak Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen kararın başvuru hakkını ortadan kaldıracak şekilde olması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı görüşünde, hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunması amacıyla mevzuat çerçevesinde önlemler alındığı ve başvurucunun şikâyeti konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiasının özü, İnfaz Kurumu uygulamalarına yönelik şikâyetlerinin esasa girilmeden reddedilmesine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda başvurucunun iddialarının öncelikle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olmasının ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gereklilik olduğunu Meral Danış Beştaş (3) kararında kabul etmiştir (Meral

Danış Beştaş (3) [2. B.] , B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 40). Dolayısıyla başvurucunun COVID-19 salgını nedeniyle İnfaz Kurumundaki görüşlerin sınırlandırılması, kapalı görüşlerin kayıt altına alınması, kitap, çıktı ve spor kısıtlaması ile avukatla görüşmelerinin kaydedilmesi konusunda ileri sürdüğü iddiaların da bu kapsamda ele alınması ve bir yargı merciince incelenmesi başvurucuya etkili bir başvuru yolunun sağlanması açısından önemlidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Meral Danış Beştaş (3), § 44).

12. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanun'un 4. maddesine göre infaz hâkimlikleri; hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceler ve karara bağlar. Hükümlü ve tutukluların bu konularda infaz hâkimliğine yaptığı şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesi özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Meral Danış Beştaş (3) [2. B.] , B. No: 2017/34087, 13/10/2020; Uğur Eldemir (2) [1. B.] , B. No: 2018/26139, 15/3/2022).

13. Başvurucu, 30/7/2020 tarihli dilekçesi ile COVID-19 salgını nedeniyle İnfaz Kurumu tarafından görüşlerin sınırlandırılması ve diğer uygulamalar (bkz. § 3) nedeniyle İnfaz Hâkimliğine şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 10/9/2020 tarihinde başvurucunun şikâyetlerini reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği kararına itiraz üzerine Ağır Ceza Mahkemesi 19/11/2020 tarihinde itirazın kabulüne, İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına ve başvurucunun şikâyetleri hususunda karar verilmesine yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir.

14. Sonuç olarak Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun şikâyetleri hakkında esasa girilmeden karar verilmesine yer olmadığı kararı verilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi kararında başvurucunun İnfaz Hâkimliğine hitaben yazmış olduğu şikâyet dilekçesinde maddeler hâlinde ileri sürdüğü iddialarını İnfaz Kurumu önünde dile getirmeden doğrudan İnfaz Hâkimliğine başvurarak ileri sürdüğü ifade edilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun şikâyetine konu hususların hangi tarihlerde ve ne şekilde yapıldığının anlaşılamadığı, bu şekilde bir değerlendirme yapılamayacağı, ayrıca başvurucunun İnfaz Kurumuna söz konusu şikâyetleri ile ilgili yeniden başvuru yapabileceği belirtilmiştir.

15. Ağır Ceza Mahkemesi kararında; şikâyet konusunun 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve infaz hâkimliklerine mahpusların hak ve hürriyetlerinin korunması adına geniş bir görev alanı tanıyan düzenlemenin kapsamına hangi nedenlerle girmediği, mevzuat bağlamında neden doğrudan şikâyetlerin incelenemeyeceği hususunda ikna edici açıklamalarda bulunulmadığı görülmektedir. Bu bağlamda başvurucunun ileri sürdüğü iddialar ile İnfaz Kurumu uygulamaları bakımından kararın ilgili ve yeterli gerekçeler içermediği ve başvurucuya uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucuya özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvurucunun başvuru tarihinden sonra tahliye edilmesi ve inceleme tarihi itibarıyla da COVID-19 salgını dönemindeki kısıtlamalar ortadan kalktığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

19. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL başvurucu harcı ve 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1634, K.2020/1765), Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/831 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERSİN ÇİÇEK VE OSMAN AKBAŞ

B. No: 2021/1864 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1864

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERSİN ÇİÇEK VE OSMAN AKBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1864)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucular : 1. Ersin ÇİÇEK

2. Osman AKBAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvuruculara slogan atma gerekçesiyle disiplin cezası verilmesi üzerine infaz hâkimliğine yapılan şikâyette, sonuca etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, başvuru tarihinde hükümlü olarak Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. 9/10/2020 tarihinde D/13, D/14 ve D/15 koğuşlarında toplu bir şekilde slogan attıkları gerekçesiyle başvurucuların da aralarında bulunduğu 57 tutuklu ve hükümlü hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

3. Ceza İnfaz Kurumu yaşanan olayla ilgili olarak 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereği "tebliğ tarihinden itibaren 3 gün içerisinde yazılı veya sözlü savunma verebilecekleri, aksi hâlde savunma hakkından vazgeçmiş sayılacakları" ihtarını içeren savunma istem yazısını tutuklu ve hükümlülere tebliğ etmiştir. Başvurucular savunma istem yazısını imzalamamış ancak sözlü savunmada bulunmak istediklerine dair dilekçe vermişlerdir.

4. Başvuruculaların da aralarında bulunduğu 54 tutuklu ve hükümlünün sözlü savunma vermek istediklerine dair dilekçelerine istinaden Ceza İnfaz Kurumunun 19/10/2020 tarihli tutanağına göre ilk olarak D/13 koğuşundaki bir hükümlü ifade odasına alınmış, Türkçe bilmesine ve konuşmasına rağmen tercüman eşliğinde Kürtçe savunma yapmak istediğini beyan etmiş, kendisine kurumda tercüman bulunmadığı ve savunmasını Türkçe yapması gerektiği, aksi hâlde savunma hakkından vazgeçmiş sayılacağı ihtar edilmiştir. Tercüman eşliğinde savunma yapmak istediğini yinelemesi üzerine hükümlü, savunması alınmaksızın koğuşuna geri gönderilmiştir. Akabinde hak kaybı olmaması adına D/13, D/14 ve D/15 koğuşundaki tutuklu ve hükümlülere bu durum bildirilmiş, tutuklu ve hükümlülerin tamamının tercüman eşliğinde Kürtçe savunma yapmak istediklerini beyan etmeleri nedeniyle savunmaları alınmamıştır. Ceza İnfaz Kurumu da savunma alınamadığına dair 19/10/2020 tarihli tutanağı tanzim etmiştir.

5. Disiplin Kurulunun 23/10/2020 tarihli kararıyla başvuruculara gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak disiplin suçunu işlediklerinden bahisle bir ay haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma disiplin cezasıyla cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

6. Başvurucular Ceza İnfaz Kurumunun kararına itiraz etmiş, itiraz dilekçelerinde de disiplin soruşturmasına karşı sözlü savunma yapmak istediklerini ancak Ceza İnfaz Kurumunun tercüman bulunmadığı gerekçesiyle savunmalarını almadığını, taleplerinin Kürtçe savunma yapmak olmadığını, yalnızca sözlü savunma yapmak istediklerini, Ceza İnfaz Kurumunun varsayım üzerinden hareket ettiğini, 19/10/2020 tarihli tutanakta geçtiği gibi kendilerine kurum tarafından bu hususta herhangi bir bildirim yapılmadığını beyan etmişlerdir. İtirazları inceleyen Mardin İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 19/11/2020 tarihinde "Disiplin Kurulu kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı" gerekçesiyle başvuruculara itirazının reddine karar vermiştir. Anılan ret kararı, slogan atma eylemine dair Ceza İnfaz Kurumu personeli tarafından tutulan tutanağa dayanmaktadır.

7. Başvurucular, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi 30/11/2020 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvuruculara itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucular, nihai hükmü 2/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. 2021/1871 numaralı başvurunun 2021/1864 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucular; olay tarihinde hiçbir şekilde slogan atmadıklarını, hukuka aykırı ve keyfî bir şekilde kendilerine ceza verildiğini iddia etmiştir. Ayrıca slogan atma eylemine katılmadıkları için Disiplin Kurulu tarafından gönderilen savunma istem yazısını imzalamadıklarını, disiplin soruşturması esnasında sözlü savunma vermek istediklerini ancak bu taleplerinin Disiplin Kurulu tarafından bir varsayımdan hareketle Kürtçe savunma vermek istedikleri şeklinde kabul edildiğini ve kurumda tercüman bulunmadığı gerekçesiyle savunmalarının alınmadığını beyan etmiştir. Başvurucular, Ceza İnfaz Kurumu tarafından

tutulan 19/10/2020 tarihli tutanakta yer alan hususların gerçeği yansıtmadığını, koğuşlarına gelinerek kendilerine savunmayla ilgili hususlarda herhangi bir bilgi verilmediğini eklemiştir. Nihayetinde başvurucular slogan atma eylemine katılmadıklarına ve sözlü savunmalarının alınmadığına yönelik tüm sürece dair İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmalarına karşın İnfaz Hâkimliği tarafından hiçbir inceleme ve araştırma yapılmaksızın şikâyetlerinin gerekçesiz bir şekilde reddine karar verildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucuların ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı genel hatlarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

16. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında Kanun'da belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

17. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi; ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Bununla birlikte ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmak amacındaki toplu eylemlere karşı daha hassas olunması gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmadığını da ifade etmiştir (Murat Karayel (5), § 46; Cihat Özdemir, § 22; Memiş Berber, § 23). Dolayısıyla somut olayda başvuruculaın slogan atma şeklinde bir eylemde bulunup bulunmadıkları ile eylemin ceza infaz kurumunun güvenliğini veya disiplinini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte olup olmadığının ceza infaz kurumu kararı ve yargı mercilerinin kararlarında ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulup konulamadığı incelenmelidir.

18. Somut olayda başvuruculaın da aralarında bulunduğu bir grup tutuklu ve hükümlünün terör örgütü lideri lehine slogan attıkları gerekçesiyle haklarında disiplin soruşturması başlatılmış, soruşturma esnasında başvurucular sözlü savunma yapmak istediklerini beyan ettikleri dilekçelerini Disiplin Kuruluna sunmuştur. Söz konusu dilekçelerde başvuruculaın sözlü savunma yapma taleplerinin haricinde farklı bir dilde veya tercüman eşliğinde savunma yapmak istediklerine dair bir talep bulunmamaktadır. Disiplin Kurulu, sözlü savunma talebinde bulunan bir hükümlünün savunmasını alacağı esnada hükümlünün tercüman eşliğinde Kürtçe savunma yapmak istediğini beyan etmesi üzerine kurumda tercüman bulunmadığını belirtmiş; hükümlünün talebini yinelemesi üzerine savunması alınmamıştır.

19. Bu aşamadan sonra Ceza İnfaz Kurumu tarafından tutulan 19/10/2020 tarihli tutanağa göre slogan atılan koğuşlara gidilerek kurumda tercüman bulunmadığı bildirilmiş, tutuklu ve hükümlülerin tercüman eşliğinde savunma yapmak istemelerini beyan etmeleri üzerine savunmalarının alınmadığı belirtilmiştir. Bu noktada kamu görevlileri tarafından düzenlenen tutanakların içeriğinin hukuka/gerçeğe uygunluk karinesinden yararlanacağı ilkesi kabul edilmekle birlikte söz konusu karinenin tutanağın içeriğinin hukukilik ya da gerçeklik açısından tartışıldığı bir yargılamada geçerli olmayacağı hususu hatırlanmalıdır. Gerçekten de bir yargılamada idare tarafından tanzim edilen belgelerin içeriğinin gerçekliği karinesinin yargılamanın sonucu yönünden belirleyici olması, bireyi devlete karşı dezavantajlı bir konuma sokacağından silahların eşitliği ilkesini zedeleyebileceği gibi suç isnadıyla ilgili yargılama söz konusu olduğunda masumiyet karinesini de ihlal edebilir (Gurbet Çoban [1. B.], B. No: 2019/38857, 17/11/2021, § 44).

20. Nitekim başvurucular; İnfaz Hâkimliğine yaptıkları şikâyette, meydana gelen olaya yönelik olarak sözlü savunma talebinde bulunduklarını, taleplerinin tercüman istemine yahut Kürtçe savunma yapmaya yönelik olmadığını, tutanakta iddia edildiği gibi Ceza İnfaz Kurumu personelininkoğuşlara gelerek savunmaya ilişkin kendilerinden talep almadıklarını ancak tutanağa bu şekilde yazıldığını beyan etmişlerdir. Bu noktada başvuruculaın iddia edilen slogan atma eylemini gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin ve sözlü savunmalarını tercüman eşliğinde Kürtçe olarak yapmak isteyip istemediklerinin tespitinin -başvurucularının itirazları da dikkate alındığında- yargılamanın sonucu yönünden belirleyici olduğunda kuşku yoktur. Nitekim 5275 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (4) numaralı

fıkrasının "Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez." şeklindeki emredici hükmü karşısında disiplin cezaları yönünden hükümlü ve tutukluların savunmasının alınması zorunlu olup aksi durum söz konusu disiplin cezasını hukuken sakat hâle getirecektir.

21. Hâl böyleyken disiplin soruşturması esnasında başvuruculara savunmasının alınmadığı ve olayın faillerinin net ve kesin bir şekilde tespitine yarayacak başkaca delillerin ortaya konulamadığı gözönüne alındığında başvurucular hakkındaki tek delilin Ceza İnfaz Kurumu tarafından tutulan slogan atma eylemine dair tutanak olduğu görülmüştür. Üstelik söz konusu tutanakta yalnızca kurum personelinin imzası bulunmakta, tutanakta belirtildiği şekliyle başvuruculara savunmaları hakkında bilgi verildiği ve başvuruculara da Türkçe savunmayı reddettiğine dair başvurucular yönünden ispata yarayacak bir şerh veya başvuruculardan alınmış ayrı bir yazılı belge ya da Ceza İnfaz Kurumunun iddiasını destekleyen ve kurum personelinin koğuşlara bilgilendirme için gittiği zamana ait kamera kaydı bulunmamaktadır.

22. Buna karşın somut olayda yargı mercileri yalnızca Ceza İnfaz Kurumu tarafından verilen ve 19/10/2020 tarihli tutanaktaki tespitleri de içeren Disiplin Kurulu kararını dikkate alarak başvuruculara şikâyetlerini reddetmiştir. Ancak başvuruculara slogan atıp atmadıklarına yönelik disiplin soruşturması aşamasında yukarıda bahsedilen süreçte savunmaları alınmadığı gibi İnfaz Hâkimliğine itiraz dilekçelerinde belirtmelerine karşın bu hususun açıklığa kavuşturulmasına yönelik olarak İnfaz Hâkimliği herhangi bir işlem yapmamış, başvuruculara idari soruşturma kapsamında savunmalarının alınmamasının haklı bir nedeni olup olmadığı konusunda da bir inceleme gerçekleştirmemiştir. Yine başvuruculara gerek savunma yapamadıkları gerekse de slogan atmadıkları iddialarına yönelik olarak gerekçeli kararda herhangi bir değerlendirmeye de yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra İnfaz Hâkimliğinin karara dayanak aldığı deliller arasında sadece slogan atma eylemine ilişkin tutanağın olması ve bunun da başvurucular tarafından inkâr edilmesi karşısında İnfaz Hâkimliği neden idarenin tutanağının hükme esas alındığını gerekçelendirememiştir. Diğer bir ifadeyle başvuruculara sözlü savunmalarının alınmadığına ve haklarında haksız yere disiplin cezası verildiğine ilişkin esaslı iddiaları yargı mercileri tarafından açıklığa kavuşturulmamıştır. Yargı mercileri yalnızca disiplin cezasının usul ve yasaya uygun olduğunu belirtmekle yetinmiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvuruculara gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucular, olay tarihinde slogan atmadıklarını ve haksız bir şekilde disiplin cezasına maruz kaldıklarını belirterek ifade özgürlüğünün de ihlal edildiğini iddia etmiştir. Mevcut başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik iddia ile ilgili olarak bu aşamada bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile ayrı ayrı 5.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin İnfaz Hâkimliğine (E.2020/778, K.2020/824; E.2020/808, K.2020/816) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.A.

B. No: 2021/6018 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6018)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : S.A.

Vekili : Av. Suphan ERKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kaçak göçmenleri taşıyan bota Sahil Güvenlik Komutanlığına ait kontrol botunun çarpması sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Dikili Sahil Güvenlik Kolluk Destek Tim Komutanlığı ekiplerine yapılan ihbar üzerine KB-4310 numaralı kontrol botu, ihbar mevkiine (göçmen kaçakçılığının sık rastlandığı bölgeye) intikal etmek üzere 4/1/2020 tarihinde saat 05.40 sıralarında harekete geçmiştir. İntikal sırasında kontrol botu, başvurucunun eşi A.H.nin de içinde bulunduğu, sekiz kişilik kapasitesi olmasına karşın 56 kişiyi taşıyan ve standartlara uygun olmayan plastik şişme bota çarpmıştır. Çarpma sonrası kontrol botundaki görevliler, çarpışmaya konu cismin göçmen botu olduğunu anlamaları üzerine denize düşenlere, kazazedelere yardım etmiş; 51 kişiyi kurtarmıştır. Çarpma sonucu A.H. dâhil dört kişi hayatını kaybetmiş, bir kişiye de aramalara rağmen ulaşılamamıştır.

3. Dikili Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olayla ilgili olarak soruşturma başlatmıştır.

İzmir Adli Tıp Grup Başkanlığının 23/3/2020 tarihli otopsi raporuna göre başvurucunun yakınının ölümü kafa travmasına bağlı kırık ve kanamalar nedeniyle meydana gelmiştir.

4. Soruşturma sürecinde hazırlanan 5/2/2020 tarihli detaylı bilirkişi raporunda; kazanın oluş şekli ile ilgili olarak sahil güvenliğe ait kontrol botunun radar ve termal kamera kullandığı, personelin hem gece görüş dürbünü hem de çıplak gözle gözcülük yaptığı ancak seyir ışıkları olmadığı için gözle ve seyir cihazları ile fark edilemeyen düzensiz göçmen botu ile çarpışmanın gerçekleştiği belirtilmiştir. Kusur tespiti yönünden ise kontrol botundaki sahil güvenlik personelinin düzensiz göçmen botlarının standartların altında olduğunu, zayıf yansıtma özelliklerinden dolayı radarda yansı vermeyebileceğini, ışık ve işaretlerin bu botların üzerinde bulunmayabileceğini gözeterek iktisadi değil emniyetli (daha düşük) bir hızda seyretmesi gerekirken bu hususa riayet etmemesi nedeniyle 1/10 oranında kusurlu olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca radar yansısı olmasa da kaçak göçmen botlarının termal kamera ekranlarının yeterli büyüklükte olması durumunda tespit edilebileceği ancak sahil güvenlik botunda bulunan termal kameranın ekranının oldukça küçük olduğu, bunun da denetim biriminin 1/10 oranında kusurlu olmasına yol açtığı belirtilmiştir. Bununla beraber kontrol botu komutanının hava koşullarını gerekçe göstererek kendilerinin yetersiz kalacağını ileri sürmesine karşın göreve gitme talimatı veren Sahil Güvenlik Ege Harekat Merkezinin 1/10 oranında ve genel olarak teknik yetersizlikleri olan sahil güvenlik botunun donatanı/işleteni olan Sahil Güvenlik Komutanlığının 1/10 oranında kusurlu olduğu değerlendirilmiştir. Diğer taraftan kazanın meydana gelmesinde göçmen kaçakçılarına, göçmenlere de kusur atfedilmiş ve düzensiz göçmen botunu kullananlara ilişkin kusurun tespitinde kişilerin seyir tecrübesinin olmadığı, düz bir rotada seyreden kontrol botundan kaçacak manevranın tecrübesizlik ve yetkin olunmaması nedeniyle yapılamadığı belirtilmiştir.

5. Soruşturma sürecinde ifadeleri alınan kontrol botu personeli beyanında olay günü ihbar üzerine hareket hâlinde olduğunu, radar ve termal kamerayı kullandığını, aynı zamanda çıplak gözle de gözcülük yaptığını, hızın 30-35 deniz mili olduğunu, kontrol botu üzerinde geminin sağını ve solunu gösteren kırmızı ve yeşil renkteki ışıklar ile üzerlerinde kırmızı mavi renkte sahil güvenlik çakarının yandığını ancak tarama faaliyeti sırasında kullanılan projektörün yanmadığını zira bu projektörün tarama faaliyeti dışında kullanılmasının gözcülerin ve botu kullanan personelin görüşünü engellediğini belirtmiştir. İfadenin devamında saat 05.50 sıralarında bir cisme çarptıklarını, ilk etapta botun makinelerini durdurduklarını, neye çarptıklarını anlamak için projektörleri yaktıklarını ve düzensiz göçmen grubunu taşıyan bir botla çarpıştıklarını anladıklarını, göçmen botunun üzerinde fener ve radar reflektörü olmadığını, göçmen botunun merdiven altı tabir edilen, denizde kullanılmaya elverişli olmayan nitelikte bir bot olduğunu, hiçbirinin üzerinde standartlara uygun olup ışığı yansıtan flaşör ve markır bulunması gereken can yeleği olmadığını, çarpışmadan önce botta çatışmayı önlemek amacıyla flaşör veya ışık görmediklerini, göçmen botunda radar reflektörü olmadığı için radarda da botu tespit edemediklerini, kaçmaya çalışan göçmenlerin yakalanmamak amacıyla genelde bot içinde eğilir vaziyette seyahat ettiklerini, bu nedenle radar ve termal kamerada tespitinin mümkün olmadığını, çarpışmadan sonra merkeze haber verip kurtarma faaliyetinin başladığını ifade etmiştir.

6. Göçmen botunu kullanan Afganistan uyruklu İ.R. ve H.K. ifadelerinde kullandıkları botta hiç ışık olmadığını, ilk etapta kontrol botunda da ışık görmediklerini, kontrol botunun tepesindeki kırmızı mavi ışıkların yanmakta olduğunu, çarpışmaya yakın göçmen botundan ışık yakmaya çalışanlar olduğunu ancak çok yaklaştıkları için çarpışmanın gerçekleştiğini,

kullandıkları göçmen botunun üzerinde motor dışında denizde yol almaya yardımcı olacak bir teknik cihaz bulunmadığını, kendilerinin kusuru olmayıp şikâyetçi de olmadıklarını belirtmiştir.

7. Başsavcılık, haklarında taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olma suçundan soruşturma yürüttüğü kontrol botu personeli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. 15/5/2020 tarihli kararın gerekçesinde göçmenlerin standart dışı, radar ve termalde tespit edilemeyen botları kullanmaları, botların üzerinde uyarıcı ışık ve cihazların kullanılmaması sebebiyle sahil güvenlik personelinin gece karanlığında bu durumu öngörmesinin mümkün olmadığını, bu bağlamda bir kusur izafe edilemeyeceğini belirtmiştir. Söz konusu karara yönelik itiraz Bergama Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 24/9/2020 tarihinde reddedilmiştir.

8. Başvurucu, Bergama Sulh Ceza Hâkimliği kararını 30/12/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 27/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; devletin herkesin yaşamını koruyacak önlemleri almakla yükümlü olduğunu, yakınlarının ölümüne kamu görevlilerinin ihmalinin neden olduğunu, kamu personeli hakkında sağlıklı bir soruşturma yürütülmediğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde somut süreç ve konuya ilişkin içtihat detaylı olarak aktarılarak değerlendirme yapılırken olayın kendine özgü koşullarının ve tam yargı davası yolunun işletilmemiş olmasının gözönünde bulundurulması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formdaki iddialarını yinelemiş; olayın tam yargı davasına indirgenemeyeceğini ve sürecin etkili bir ceza soruşturması gerektirdiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kasıtlı öldürme ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunsa da kasıtlı olmayan eylemler açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu bakımdan genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan ölümlerde etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük; mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasıyla yerine getirilmiş sayılabilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, §§ 61, 62-64).

14. Başvurucuya açık olan tazminat yollarının uygulamada da etkili olması gerekir. Bir başvuru yolu ancak hak ihlalini önleyebilmesi, devam etmekteyse sonlandırabilmesi veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilmesi ve bunun için uygun bir giderim sunabilmesi hâlinde etkili kabul edilebilir (Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, §

39). Bu açıdan Anayasa Mahkemesi tarafından olayda etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediği değerlendirilirken olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının tazminat davasının etkililiğine zarar vermeyecek şekilde yürütülüp yürütülmediğinin de incelenmesi gerekebilir (Ali Osman Akar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/78488, 13/6/2019, § 48; Aydın Keskin [1. B.], B. No: 2019/4746, 17/11/2021,§ 38). Ayrıca kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusurunun olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkiler kapsamında tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda ilgililer diğer hukuk yollarına başvurmuş olsalar dahi bireylerin hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması yaşama hakkının ihlaline neden olabilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, § 67).

15. Başvuruya konu olayda ölüm, başvurucunun da iddia ettiği gibi kamu görevlilerinin ihmali sonucu meydana gelmiştir. Bununla birlikte aşağıda açıklanan nedenlerle soruşturmadaki bazı eksiklikler somut olayda muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusurun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine imkân vermemektedir. Ayrıca sözü edilen eksikliklerin tazminat davası yolunun etkililiğine zarar verip vermediğinin tespiti için başvuruya konu ceza soruşturmasının incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle başvuru yollarının tüketilmesi konusunda başvuruda eksiklik görülmemiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Etkili yargısal sistem kurma yükümlüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği hâllerde yürütülen soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalıdır (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 91).

18. Somut sürece bakıldığında başvurucunun yakınının içinde bulunduğu 56 kişiyi taşıyan düzensiz göçmen botuna, ihbar üzerine harekete geçen Sahil Güvenlik ekiplerine ait kontrol botu çarpmış; başvurucunun yakını dâhil dört kişi hayatını kaybetmiştir. Düzensiz göçmen botunun sahil güvenlik botu tarafından fark edilmemesi/görülmemesi sonucu kazanın gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Soruşturma sürecinde düzenlenen bilirkişi raporunda açıkça sahil güvenlik botu personeline, görev izni veren idareye ve botun teknik donanımını denetleyen, botu donatan, işleten kamu makamlarına kusur izafe edildiği görülmektedir (bkz. § 4). Bu kusur belirlemesinin teknik analize dayandırıldığı ve göçmen botunun fark edilip edilmemesi ile kazanın oluşup oluşmamasına etki edecek bileşenlere ilişkin olduğu görülmüştür.

19. Sahil Güvenlik ekiplerinin ihbara konu olaya müdahale şeklinin nasıl olması gerektiği ihbarın içeriğine bağlıdır. Zira silahlı kişilerin bulunduğu bir bota müdahale şekli ile tamamen silahsız kişilerden oluşan bota müdahalenin aynı olması beklenemez. Bu bakımdan ilgili kamu görevlilerinin eylemlerinin değerlendirilmesinde önemli olmasına rağmen soruşturmada söz konusu ihbarın içeriği üzerinde durulmamıştır.

20. Başsavcılık soruşturmayı sonuçlandırırken sadece kaçak göçmen botunda mevcut teknik yetersizlik (ışık, reflektör vs. olmaması) ve botun fark edilmesine ilişkin zorluk üzerinde yoğunlaşmış ancak sahil güvenlik botu personelinin göçmen botunu fark etmemesine, kazanın gerçekleşmesine etki eden ve bilirkişi raporunda açıkça belirtilen/detaylandırılan kusur izafesine dair bir değerlendirme yapmamıştır. Bu sebeple başvurucunun eşinin ölümü hakkında yürütülen soruşturmanın etkili soruşturma ölçütleriyle bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

21. Anılan eksiklikler hem somut olayda muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusurun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesini engellemiş hem de olay nedeniyle açılabilecek tazminat davasının etkililiğine etki etmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

23. Ceza soruşturmasında ikinci sürücünün kimliği tespit edilmediği için tazminat davasındaki husumetin yöneltileceği sorumluların netleştirilmemesi nedeniyle olaydaki sorumlulukların belirlenmesine ve zarara ilişkin uygun giderim sağlanmasına imkân veren tazminat yolunun etkililiği zedelendiğinden başvurucunun tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmasının beklenemeyeceği değerlendirilmiştir.

24. Ulaşılan sonuç ve somut vakanın koşulları dikkate alınarak yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutun değerlendirilmesine gerek olmadığı neticesine varılmıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her

aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturma ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

28. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine, maddi zarara ilişkin talebin ise başvurucunun tevsik edici bilgi/belge sunmaması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Dikili Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/854) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, kaçak göçmenleri taşıyan bota Sahil Güvenlik Komutanlığı’na (SGK) ait kontrol botunun çarpması sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Somut olayda, başvurucunun yakınının içinde bulunduğu 56 kişiyi taşıyan düzensiz göçmen botuna, ihbar üzerine harekete geçen Sahil Güvenlik ekiplerine ait kontrol botu çarpmış; başvurucunun yakını dâhil dört kişi hayatını kaybetmiştir. Ceza soruşturması sürecinde konuya ilişkin düzenlenen bilirkişi raporunda kontrol botundaki personele 1/10 oranında (takibin koşullarını düşünerek hızlarını daha da düşürmemeleri nedeniyle) kusur izafe

edilmiş, düzensiz göçmen botunu kullanan şahısların da kusurlu olduğu tespit edilmiştir.

Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B.No: 2012/752, 17/9/2013, § 50, 51). Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karsı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021,§ 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması gerekir. Yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59).

Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de vardır. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük -istisnalar bulunmakla birlikte- her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplaması gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. (Cezmi Demir ve diğerleri, Başvuru Numarası: 2013/293, Karar Tarihi: 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 22/10/2014-29153, §114). Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin usuli boyutunu oluşturan etkin soruşturma yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil araç yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı, tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, §113; Yıldız Cingöz başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/16011, K. Tarihi: 19/1/2022, § 41).

Anayasa Mahkemesi, olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevi olduğunu (Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68). belirterek, Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olmadığını, Anayasa Mahkemesinin bu hususlaki görev ve yetkisinin ilgili yargısal sürecin Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının güvencelerinde aranan hususların sağlanıp sağlanmadığının

incelemesinden ibaret olduğunu ifade etmiştir (Yıldız Cingöz başvurusu, § 43).

Yukarıda belirtildiği üzere soruşturma açısından önem arz eden husus, kararın niteliği değil, başvuruculaların ve genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan inancını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlerin hoş gösterildiği ya da bu tür eylemelere kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından yeterli hız ve özenin gösterilip gösterilmediğinin ortaya konulmasıdır. Başvuru konusu olayda Savcılık tarafından, başvurucunun soruşturmaya dahil olmasına imkân tanındığı, sorumluların tespiti için bağımsız ve alanında yetkin bir bilirkişiye rapor hazırlatıldığı ve yaklaşık 5 ay gibi bir sürede soruşturmanın sonuçlandırıldığı görülmektedir. Buna göre, Başsavcılık tarafından soruşturma etkili ve hızlı şekilde yürütülmüş olup, Anayasa'nın 17. maddesinin ihlali söz konusu değildir.

Başvurucu, genel olarak formda kontrol botundaki kamu personelinin ihmali üzerinde durmuş ve birkaç yerde kasıt olarak eylemin gerçekleştiğini belirtmişse de somut olaya ilişkin soruşturma sürecinde elde edilen verilere bakıldığında gerek bilirkişi raporunda gerekse de düzensiz göçmen botunu kaza sırasında kullanan şahısların ifadelerinden olayın kasıtlı bir eyleme bağlı olarak, bir başka ifadeyle bilinçli bir çarpışma sonucu gerçekleştiği yorumunu getirmeyi mümkün kalacak bir veri ya da emarenin söz konusu değildir. Bu nedenle başvuruya konu edilen ihmali nitelikteki eylemin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği istisnai hâllerden olmadığı ve somut olayda usul yükümlülüğünün tam yargı davası ile de yerine getirilebileceği sonucuna varılmaktadır.

Başvurucular, yakınlarının ölümü ile neticelenen olay hakkında (kontrol botundaki personel hakkında) yürütülen ceza soruşturmasından sonra bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucular, Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup hem idarenin mesuliyetini saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek tam yargı davası yolunu tükettiklerine ilişkin herhangi bir bilgi ve belgeyi Anayasa Mahkemesine sunmamıştır. Bu tespitler çerçevesinde ihmal iddiası içeren ölüm vakası bu hâliyle devletin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü bakımından tazminat davasını işaret etmekte olup, başvurucunun tazminat davası yolunu tükettiğine dair dosya içerisinde bir bilgi ya da belge bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvuru yolları tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Başvuruya konu olayın esası değerlendirildiğinde ise, Başsavcılık tarafından gerekli deliller toplanmış, bilirkişi raporu hazırlatılmış, rapordaki tespitler uyarınca kastın olmadığı belirlenerek ve kazaya karışan personelin kusur oranı da dikkate alınarak kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Buna göre, Başsavcılık tarafından etkin bir soruşturma yürütülmüş olup, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda atıf yapılan yerleşik içtihatları nazara alındığında, Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararının başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesindeki yaşam hakkını ihlal ettiği söylenemez.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yakının ölümü nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde koruma altına alınan yaşam hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

ABDULLAH BURAK YÜKSELEN

B. No: 2021/7964 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7964

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH BURAK YÜKSELEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7964)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Abdullah Burak YÜKSELEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, infaz hâkimliğine yapılan şikâyetin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan Kayseri T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, İnfaz Kurumuna 3/9/2018 tarihli dilekçesi ile üç kişilik ziyaretçi listesine eklenmek üzere İ.Y., N.A. ve H.K.yı bildirmiştir. Başvurucu, daha sonra İnfaz Kurumuna bildirdiği ziyaretçi görüş listesindeki H.K. hakkındaki araştırmanın iki yılı aşmasına rağmen tamamlanmadığını belirterek değiştirilmesi talebiyle 14/12/2020 tarihli dilekçeyle Kayseri İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. Başvurucu; dilekçesinde üç kişilik ziyaretçi görüş listesi oluşturulması talebiyle İnfaz Kurumuna isim verdiğini, bildirdiği isimlerden biri olan H.K. hakkında Başsavcılığın onay cevabının gelmediğinin kendisine bildirildiğini, Başsavcılığın iki yılı aşmasına rağmen araştırmayı tamamlamadığını belirtmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği 24/12/2020 tarihinde başvurucunun talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucunun ziyaretçi değişikliği talebinde bulunduğu H.K. hakkında Başsavcılık tarafından araştırma raporunun gönderilmediğini, başvurucunun ziyaretçi listesine eklemek istediği kişinin araştırılması tamamlanmadığından bu konuda karar alınması için koşulların oluşmadığını, Başsavcılık tarafından H.K. hakkında olumsuz bir rapor gönderildiğinde başvurucunun itiraz etmesi durumunda İnfaz Kurumunun ziyaretçi listesini değiştirilmesine ilişkin karar alabileceğini, başvurucunun bu karara karşı İnfaz Hâkimliğine başvurabileceğini belirtmiştir.

5. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz, Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 12/1/2021 tarihli kararıyla İnfaz Hâkimliği kararının usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 28/1/2021 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Bireysel başvuru tarihinden sonra 14/9/2021 tarihli ve 31598 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan düzenleme ile 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 5. maddesinin (h) fıkrası değiştirilmiştir. Bu değişikliğe göre "Hükümlü ve tutuklular ... üç ziyaretçisinin açık kimlik ile bilmesi halinde adreslerini kuruma bildirir. İsimleri bildirilen ziyaretçiler ancak ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutukluların nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hallerde veya ziyaretçinin en son ziyarette bulunduğu tarihten itibaren 6 ay içinde ziyarete gelmemesi halinde değiştirilebilir." hükümlü ve tutuklulara altı ay ziyarete gelmeyen kişilerle ilgili ziyaretçi listesi değiştirme imkânı tanınmıştır. Başvurucu 13/3/2022 tarihinde ziyaretçi listesinde değişiklik yapılması için yeniden talepte bulunmuştur. Başvurucunun bu talebi İnfaz Kurumu tarafından 21/3/2022 tarihinde kabul edilerek ziyaretçi listesinden H.K.nin çıkarılarak yerine A.Y.nin eklenmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu, ziyaretçi listesinde bulunan H.K. hakkındaki araştırmanın iki yılı aşmasına rağmen tamamlanamaması nedeniyle değiştirme talebinde bulunduğunu ancak talebinin olumlu sonuçlanmadığını belirterek görüşme hakkının kısıtlandığını, dış dünya ile sağlıklı ilişki kurmasının engellendiğini ve bu çerçevede özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; İnfaz Kurumu tarafından gerekli görülmesi hâlinde bildirilen ziyaretçiler hakkında ziyarette bulunmalarında sakınca bulunup bulunmadığı hakkında kolluk aracılığıyla araştırma yaptırılabileceği ve başvurucunun şikâyeti konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde başvuru tarihinden uzun bir süre sonra Ziyaret Yönetmeliği'ndeki değişiklik neticesinde ziyaretçi değişiklik talebinin kabul edildiğini, bu süreç boyunca mağdur edildiğini ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini

öne sürmüştür.

12. Başvuru, infaz hâkimliğinin davanın esasına ilişkin inceleme yapmaktan imtina ettiği anlaşıldığından özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelemiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Etkili başvuru hakkı, anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Meral Danış Beştaş (3) [2. B.], B. No: 2017/34087, 13/10/2020, §37).26.

15. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gerekliliktir. Bu bağlamda infaz hâkimliklerine şikâyet yoluyla başvurma imkânının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Anılan yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir Ayrıca mevzuatın yargı merciine başvurma imkânını ortadan kaldıracak şekilde dar yorumlanmaması, yargı makamlarınca temel hak ve özgürlükleri önceleyen bir yaklaşım içinde olunması etkili başvuru hakkının gereklerinin sağlanması açısından önem arz etmektedir (İlkelerin detayı için bkz Meral Danış Beştaş (3), §§ 35-42).

12. Bununla birlikte 6/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre infaz hâkimlikleri; hükümlü ve tutuklularınceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceler ve karara bağlar. Anayasa Mahkemesi hükümlü ve tutukluların bu konularda infaz hâkimliğine yaptığı şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesini temel hak ve hürriyetlerle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlaledildiğine kararvermiştir (Bir çok kararararasından bkz. özel hayata saygı hakkı yönünden, Meral Danış Beştaş (3); aile hayatın saygı hakkı yönünden, Fatih Elgin [1. B.], B.No:2019/38512,16/11/2022; Meryem Akay [2. B.], 2021/56509,24/10/2024; kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden, Uğur Eldemir (2) [1. B.], B. No: 2018/26139, 15/3/2022; haberleşme hürriyeti yönünden, Fatih Yarımbaş[1. B.], 2019/39172,4/10/2023).

13. Somut olayda İnfaz Hâkimliği, başvurucunun ziyaretçi değişikliği talebi hakkında ziyaretçi listesine bildirdiği kişinin Başsavcılık tarafından araştırmasının tamamlanmadığı ve İnfaz Kurumunca ziyaretçi değişikliği konusunda verilmiş bir karar bulunmadığı

gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bu karara yapılan itirazı da Ağır Ceza Mahkemesi usule ve kanuna uygun olduğunu belirterek reddetmiştir. Diğer bir ifadeyle somut olayda başvurucunun şikâyeti esasına girilmeden yargı makamları tarafından reddedilmiştir. Red kararının ilgili mevzuatı gözeten yeterli gerekçeler içermediği, ayrıca başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. İtiraz üzerine karar veren Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemiştir. Bu bağlamda somut başvuruda yukarıda aktarılan ilkeler ve karar sonuçlarından ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Neticede başvurucuya, özel hayata hakkı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygu hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin giderilmesi ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. 14/9/2021 tarihli ve 31598 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren düzenleme ile Ziyaret Yönetmeliği'nin 5. maddesinin (h) fıkrası değiştirilmiş ve altı ay ziyarete gelmeyen kişilerle ilgili ziyaretçi listesi değiştirme imkânı tanınmıştır. Dolayısıyla ihlale neden olan düzenleme, ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde sonradan revize edildiğinden ve başvurucunun ziyaretçi değişikliği talebi de daha sonradan kabul edildiğinden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar kalmamıştır.

17. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/4704, K.2020/4875), Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/32 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA AYDIN

B. No: 2021/19392 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19392

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19392)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Musa AYDIN

Vekili : Av. Mehmet ERDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve makul süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, kanuni şartları mevcut olmadığı hâlde hakkında iletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirlerine başvurulması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, gözaltına alındığı tarihte Halkların Demokratik Partisi (HDP) Gaziantep il başkanıdır. Başvurucu hakkında Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından PKK/KCK silahlı terör örgütünün Gaziantep yapılanmasının ortaya çıkarılmasına yönelik soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma dosyasından tespit edilebildiği kadarıyla başvurucunun KCK yapılanması içerisinde olduğuna ilişkin ve tutuklanmasına dayanak teşkil eden eylemleri şunlardır:

- İçeriğinin tamamen KCK faaliyetlerine yönelik olduğu, A.Ö. için yapılan açlık grevlerinin sahiplenildiği, terör örgütü üyelerinden şehit olarak bahsedilen, 14/7/1982 tarihinde yapılan ve 14 Temmuz direnişi olarak isimlendirilen ölüm orucu eylemlerine atfen yapıldığı

değerlendirilen 14-15/7/2019 tarihinde gerçekleştirilen HDP Bölge toplantısına katılması,

- A.Ö.ye uygulanan sözde tecriti protesto etmek için intihar eden terör örgütü üyesi [A.B.nin] örgüt içinde değer ailesi olarak da bilinen ailesine ziyarette bulunması (söz konusu ailenin KCK yapılanmasında olduğu değerlendirilen kişiler tarafından sürekli olarak ziyaret edilerek bu kişinin bir simge hâline getirilmeye çalışıldığına yönelik bilgiler bulunmaktadır) ve örgüt lehine sloganların atıldığı bu kişiye ait cenaze törenine katılması,

- A.Ö.ye uygulanan sözde tecriti protesto etmek için başlatılan ve bu şahsın sözde talimatına binaen sonlandırılan açlık grevlerine destek amaçlı İnsan Hakları Derneği tarafından ceza infaz kurumu önünde düzenlenen, örgüt lehine sloganların atıldığı basın açıklamasına katılması (başvurucunun katılım sağladığının teknik araçlarla izleme ile tespit edildiğine yönelik bilgi mevcuttur), yine 26/5/2019 tarihinde açlık grevinin sonlandırılmasının duyurulması için HDP il teşkilatının binasında düzenlenen basın açıklamasına katılması,

- Teknik araçlarla izleme ile tespit edildiği üzere, başvurucunun değer ailesine dâhil olduğu bilinen T.A. isimli şahısla görüşmesi, ayrıca A.Ö.ye uygulanan sözde tecriti protesto etmek için başlatılan açlık grevine destek amacıyla M.K. isimli şahısla birlikte hareket etmesi,

- Teknik araçlarla izleme ile tespit edildiği üzere, 30/6/2019 tarihinde HDP il teşkilatının binasında gerçekleştirilen, terör örgütüne müzahir sitelerde duyurulan, Gençlik Meclisinin kurulmasının ilan edildiği toplantıya katılması (Gençlik Meclisinin KCK gençlik yapılanması içerisinde yer aldığı, Gençlik Meclisinin ilanının PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi olan ve kampta eğitim almış olan E.T. isimli terör örgütü üyesi tarafından gerçekleştirildiği ve bu kişinin gençlik örgütlenmesini sağlamak üzere görevlendirildiği bilgisi bulunmaktadır),

- Teknik araçlarla izleme ile tespit edildiği üzere, Gençlik Meclisini ilan eden ve gençlik örgütlenmesini sağlamak üzere görevlendirilen, PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi E.T. isimli şahıs tarafından düzenlenen halı saha maçına katılması (bu etkinliğe KCK yapılanmasında olduğu değerlendirilen kişilerin gittiği ve etkinliğin gençlik örgütlenmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirildiği bilgisi bulunmaktadır),

- Teknik araçlarla izleme ile tespit edildiği üzere, KCK yapılanmasının sözde alternatif millet meclisi olarak kurduğu Demokratik Toplum Kongresi (DTK) meclisinin delege seçimine ilişkin olarak gerçekleştirilen ve DTK divan başkanlarının da katıldığı toplantıya katılması (il eş başkanlarının DTK doğal delegesi olması nedeniyle il başkanı olan başvurucunun da DTK doğal delegesi olduğu değerlendirmesi bulunmaktadır),

4. Başvurucu 14/7/2020 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alınmış, Gaziantep 4. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) tarafından 16/7/2020 tarihinde müsnet suçtan tutuklanmıştır. Tutuklama kararının gerekçesi şöyledir:

"Şüphelinin üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, şüphelinin PKK/KCK terör örgütü ele başısı [A.Ö.ye] uygulanan sözde tecriti protesto etmek için intihar eden [A.B.nin], örgüt lehine sloganların atıldığı cenazesine katıldığı, şüphelinin örgüt içinde değer ailesi olarak da bilinen ailelere yönelik ziyaret faaliyetlerinde bulunduğu, şüphelinin PKK/KCK terör örgütü ele başısı [A.Ö.ye] uygulanan sözde tecriti protesto etmek için İHD tarafından basın açıklamasına katıldığı, terör örgütü lehine faaliyet gösterilen KCK yapılanmasına ilişkin 26/5/2019 tarihli toplantıya katıldığı, terör örgütünün gençlik yapılanması tarafından yapılan toplantılara katıldığı, 7/7/2019 tarihinde DTK delege seçimi konusunda DTK eş başkanlarının katılımı ile yapılan toplantılara katıldığı, bu faaliyetlerin parti faaliyeti kapsamında değerlendirilemeyeceği, bu hususun yargılama aşamasında somutlaşacağı,

dosya kapsamında elde edilen fiziki takip tutanakları, arama ve el koyma tutanakları içeriği ile birlikte toplanan diğer delillerin niteliği dikkate alındığında şüphelinin üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin varlığı, atılı suçun CMK 100. maddede yazılı katalog suçlardan olduğu, şüpheli üzerine atılı suç için öngörülen ceza miktarının alt ve üst haddi ve öngörülen ceza ve güvenlik tedbiri nazara alındığında tutuklamanın haksızlığa yol açmayacak mahiyette ölçülülük ilkesine aykırı olmayacağı, tutuklama ile hedeflenen amaca adli kontrol kararı ile ulaşmanın mümkün olmaması... [nedeniyle tutuklanmasına karar verilmiştir.]."

5. Başvurucunun tutuklama kararına karşı çeşitli tarihlerde yaptığı itirazlar 24/8/2020, 27/8/2020, 1/9/2020 ve 9/9/2020 tarihlerinde üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, delillerin toplanmasına devam edilmesi, atılı suçun katalog suçlardan olmasından bir tutuklama nedeninin yasa gereği var olması, isnat edilen suç için yasada öngörülen cezaların niteliği ile alt ve üst sınırı birlikte değerlendirildiğinde tutuklama koruma tedbirinin ölçülülük ilkesine uygun olması ve adli kontrol hükümlerinin bu aşamada yetersiz kalacağı gerekçeleriyle sulh ceza hâkimliklerince reddedilmiştir.

6. Başsavcılık tarafından başvurucu ve diğer 39 şüpheli hakkında 16/10/2020 tarihinde iddianame düzenlenmiş ve başvurucuya silahlı terör örgütüne üye olma suçu isnat edilmiştir.

7. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) görülmeye başlanmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, 3/11/2020 tarihindeki tensip kararıyla suçun vasıf ve mahiyeti, delil durumu, tape kayıtları, dijital inceleme raporları, fiziki takip tutanakları, arama ve el koyma tutanakları ışığında atılı suçun işlendiğine yönelik kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, müsnet suçun katalog suçlardan olduğu, öngörülen ceza miktarı da dikkate alındığında bu aşamada verilecek adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı gerekçesiyle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 6/1/2021 tarihinde de aynı gerekçelerle tutukluluk hâlinin devamına ve bu yargılamanın yine hakkında yürütülen bağlantılı bir diğer yargılamayla birleştirilmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 18/2/2021 tarihinde de aynı gerekçelerle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

8. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 18/3/2021 tarihinde aynı gerekçeyle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucu müdafii tarafından, tutukluluğun devamına ilişkin karara itiraz edilmiş olup itirazın sonucuna dair bir belgeye rastlanmamıştır. Başvurucu 16/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Ağır Ceza Mahkemesi 11/5/2021 tarihinde başvurucu ve bazı şüphelilerin tahliyesine ve hakkında yurt dışına çıkış yasağı ile ikamet ettiği ili terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına, bazı şüphelilerin ise tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Tahliye gerekçesi olarak delillerin tamamının toplanmış olması nedeniyle delil karartma şüphesinin bulunmaması, sabit ikametgâh sahibi olmaları nedeniyle kaçma şüphesi bulunmaması, tutuklu kalınan süre gözetildiğinde tutuklama tedbirinden elde edilecek amacın adli kontrol tedbiri ile de sağlanabileceği hususları belirtilmiştir. Başvurucu hakkındaki ikamet ettiği ili terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri de sonraki süreçte kaldırılmıştır.

10. Ağır Ceza Mahkemesi 6/1/2022 tarihinde başvurucu hakkında birleşen üç yargılamaya konu eylemleri nedeniyle mahkûmiyet kararlarına hükmetmiştir. Başvurucu bireysel

başvurunun konusunu oluşturan tutuklama tedbirine dayanak teşkil eden eylemleri nedeniyle silahlı terör örgütüne üyelik suçundan neticeten 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Başvurucu diğer eylemleri nedeniyle de ayrıca silahlı terör örgütü üyeliği ve silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçlarından hapis cezasıyla cezalandırılmıştır.

11. Bu karara yönelik olarak istinaf talebi Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin (Daire) 24/5/2024 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Yargılama hâlen Yargıtay aşamasında derdesttir.

12. Komisyonca, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 kararının ilgili kısmı şöyledir:

"16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı [A.Ö.nün] örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu 'Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi' şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin (DTK), sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı tüm dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerden anlaşılmıştır.

Bu açıklamalar ışığında silahlı terör örgütü elebaşı olan [A.Ö.nün] talimatı doğrultusunda KCK'nın dört ayaklı paradigmasından biri olarak kurulup faaliyet gösterdiği anlaşılan Demokratik Toplum Kongresinin eş başkanlığını yapan suç tarihinde aynı zamanda bir siyasi partinin de milletvekili olan sanığın;

... Demokratik Toplum Kongresinin olağanüstü kongresinde yer aldığı, örgüte müzahir internet sitelerinde yer alan çağrılar üzerine gerçekleştirilen çeşitli yasa dışı gösterilere katıldığı ve terör örgütü propagandasına dönüşen konuşmalar yaptığı şeklindeki sübut bulan eylemlerinin, salt siyasi bir faaliyet olarak kabul edilmesi mümkün olmadığından bir bütün hâlinde silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil üyesi olma ve terör örgütü propogandası yapma suçlarını oluşturduğuna ilişkin mahkemenin kabulü dosya kapsamına uygun bulunmakla, sanık müdafilerinin bir siyasi partinin milletvekili olarak yürütülen siyasi

faaliyetlerin suç sayılmak suretiyle sanığın cezalandırıldığına ilişkin temyiz itirazları yerinde görülmemiştir."

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

14. Başvurucu; suç işlediğine dair kuvvetli belirti olmamasına rağmen tutuklandığını, kendisi tarafından gerçekleştirilmeyen veya siyasi faaliyette bulunma hakkı ile örgütlenme özgürlüğü kapsamında kalan eylemlerin kuvvetli belirti olarak nitelendirildiğini ifade ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve bu hakla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 18. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; bazı kararlara atıf yaparak tutuklamanın hukukiliğine dair iddianın değerlendirilmesinin Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğunu bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre tutuklama tedbirinin uygulandığı yargılama neticesinde verilen kararın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucunun tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açılabilecektir (birçok karar arasından bkz. Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda başvurucu hakkındaki hüküm henüz kesinleşmemiştir. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 60).

17. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Buna göre tutuklama ancak "suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler" bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

18. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup

olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

19. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi Leyla Güven ([GK], B. No: 2018/26689, 7/4/2022, §§ 70-76) başvurusunda, başvurucunun DTK eş başkanı olmasının yanı sıra yaptığı birtakım konuşmalar, katıldığı etkinlikler ve sosyal medya paylaşımları sonucu tutuklanmasına ilişkin olayda, terör suçlarına ilişkin davaların temyiz mercii olan Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin kararındaki DTK'ya ilişkin tespitleri de dikkate alarak (bkz. § 13) terörle bağlantılı bir suç bakımından tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphenin mevcut olduğunu değerlendirmiştir. Benzer şekilde Mehmet Demir ([1. B.], B. No: 2020/29965, 3/5/2023, §§ 23, 25) başvurusunda, hakkında tutuklama tedbiri uygulanan başvurucunun DTK delegesi olduğuna dair belgeler ve telefon görüşmeleri dikkate alınarak silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönünde kuvvetli şüphenin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

21. Somut başvuruda da, başvurucunun terör örgütü lehine faaliyet gösteren KCK yapılanmasına ilişkin toplantılara katıldığına, DTK doğal delegesi olduğuna ve DTK delege seçimi konusunda gerçekleştirilen toplantılara katıldığına dair tespit tutuklamaya dayanak olarak gösterilen diğer faaliyetleri ile birlikte gözetildiğinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurulardaki kuvvetli suç şüphesinin var olduğuna dair önceki tespitlerinden ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla belirtilen bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

22. Başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

23. Somut olayda başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında tutuklama nedeni olarak öncelikle isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve Kanun gereği "tutuklama nedeni varsayılabilen" suçlar arasında olmasına dayanılmış, ayrıca suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı ile işin önemi itibarıyla tutuklamanın ölçülü olduğu belirtilmiş ve adli kontrolün yetersiz kalacağına değinilmiştir. Tutukluluğa yönelik itirazın reddi kararlarında ise tutuklama nedenleri açıklanırken soruşturma konusu suçla ilgili delillerin henüz tam olarak toplanmadığı ve kaçma şüphesini engellemek için adli kontrolün yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

24. Kişinin mahkûmiyeti hâlinde alacağı hapis cezanın ağırlığı, kaçma şüphesinin varlığına işaret eden durumlardan biridir (bkz. Hüseyin Burçak [2. B.], B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). PKK'nın yurt içinde ve yurt dışındaki faaliyetleri dolayısıyla bu örgüte üye olmakla suçlanan başvurucunun serbest bırakıldığında yurt içinde saklanması veya yurt dışına çıkması ve burada barınması imkânı diğer kişilere göre çok daha fazladır (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60). Bu itibarla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden tutuklama nedenlerinin bulunduğu sonucuna

varılmıştır.

25. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bu husus değerlendirilirken anayasal denetimin tutuklamaya ilişkin süreç ile tutuklama gerekçeleri üzerinden yapılması gerekir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 79; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, § 136).

26. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir biçimde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64; Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 162).

27. Başvurucunun tutuklanmasına temel olan soruşturma PKK/KCK silahlı terör örgütünün Gaziantep yapılanmasının açığa çıkarılmasına ilişkin olup soruşturmada birçok şüphelinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu hususla birlikte başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanmış olduğu da dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214; Devran Duran, § 64).

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

29. Ayrıca tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak yukarıda yer alan tüm açıklamalar karşısında başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin Anayasa'da öngörülenin dışında siyasi bir amaçla gerçekleştirildiği iddiasının incelenmesini gerektiren bir durum söz konusu değildir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

30. Başvurucu; tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda kaçma şüphesi ve delilleri karartma nedenlerine ilişkin olarak ilgili ve yeterli bir gerekçenin bulunmadığını, bu kararlarda adli kontrol tedbirinin niçin yetersiz kaldığının tartışılmadığını, matbu gerekçelerle tutukluluğun devam ettirildiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Başvurucunun bu iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

32. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak [2. B.], B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 11/5/2021 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir

durumun olmadığı anlaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

34. Başvurucu, kanuni şartları mevcut olmadığı hâlde hakkında iletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirlerine başvurulması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Somut olayda başvurucu, bu başlık altındaki iddialarını soyut bir şekilde ileri sürmüş; müdahale nedeniyle hakkının ne şekilde ihlal edildiğine ilişkin açıklama yapmamış, başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunarak olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlama ve dayanılan Anayasa hükmünün kendine göre ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını ortaya koyma yükümlülüğünü yerine getirmemiştir (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).

36. Açıklanan gerekçelerle bu bölümdeki iddiaların temellendirilememiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

37. Yukarıda ulaşılan sonuç karşısında başvurucunun tutuklama tedbirinin hukuki olmadığı iddiasıyla bağlantılı olarak ileri sürdüğü örgütlenme ve ifade hürriyetleri ile siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmadığı iddiası bakımından Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ AYDIN

B. No: 2021/19634 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19634

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19634)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Deniz AYDIN

Vekili : Av. Zeycan BALCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; farklı etkinliklerde gerçekleştirilen bazı eylemler nedeniyle görevi yaptırmamak için direnme suçundan cezalandırılma ve kolluk görevlilerinin barışçıl bir etkinliğe hukuka aykırı müdahalesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1985 doğumlu olan başvurucu, olay tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesinde öğrenci olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 18/10/2012 tarihli iddianamede, Halkların Demokratik Kongresi (HDK) isimli oluşumun yapısı, etkinlikleri ve PKK/KCK silahlı terör örgütü ile irtibatını ayrıntılı şekilde açıklamıştır. Anılan iddianameye göre PKK/KCK silahlı terör örgütü ile bağlantılı oluşumlar, HDK çatısı altında birleşerek ülke genelinde alternatif nevruz kutlamalarında eylem birliği kararı almıştır. PKK silahlı terör örgütüne müzahir olduğu belirtilen bir internet sitesindeki haber ve talimatlar doğrultusunda aralarında başvurucunun da olduğu bir grup 18/3/2012 tarihinde Zeytinburnu ilçesindeki Kazlıçeşme Meydanı'nda toplanarak izinsiz nevruz kutlaması yapmak istemiştir. Farklı güzergâhlardan alana girmek isteyen topluluk, terör örgütü lideri A.Ö. ve terör örgütü lehine sloganlar atmış; örgütsel nitelikte pankart ve flamalar taşımış, yolları trafiğe kapatıp barikatlar kurmuş; işyerlerine, otobüs duraklarına, bankalara ve bankamatiklere özel ve kamuya ait araçlara saldırarak zarar vermiştir. Ayrıca Türk bayrağını asılı olduğu yerden indirdikleri için kendilerine müdahale eden güvenlik güçlerine yakıcı ve yaralayıcı maddelerle saldırmış, terör örgütlerinin amacı doğrultusunda korku ve infial yaratmaya çalışmıştır. Başsavcılık, başvurucunun da aralarında olduğu on bir şüpheli hakkında çeşitli suçlardan iddianame düzenlemiş; öte yandan şüpheliler hakkında mala zarar verme suçundan delil yetersizliği nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Söz konusu iddianamenin başvurucunun görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediği iddiasına ilişkin hükme esas alınan kısmı şöyledir:

"4- Şüpheli Deniz AYDIN:

Nevruz eylemi ile ilgili yapılan tespit: 18/3/2012 günü Fetihkapı Tramvay Durağından Millet Caddesine doğru güvenlik güçlerine taşlı-sopalı saldırı yapan BAĞIMSIZ DEVRİMCİ SINIF PLATFORMU PANKARTI arkasında eylem yapan grup ile birlikte hareket ettiği müdahale anında elinde kırmızı renkli flama bulunduğu tespit edilmiştir.

IMF VE DÜNYA BANKASI PROTESTO EYLEMLERİNDE YAPILAN TESPİT:

Uluslararası Para Fonu (IMF) ile Dünya Bankasının yıllık toplantıları 6-7/10/2009 tarihlerinde İlimiz Şişli ilçesi Kongre Vadisi olarak adlandırılan bölgede ve Taksim civarında yapılmıştır. Terör örgütleri mensupları örgütlerin legal görünümlü yapılanmalarının ardına sığınarak IMF ve Dünya Bankasını protesto maskesi altında izinsiz olarak ve legal olmayan tarzda yürüyüş ve gösteriler düzenlemek istemiş, güvenlik güçlerinin bu duruma müdahalesini bahane ederek olayları korsan gösterilere dönüştürmüş, kamuoyunda güvensizlik ortamı oluşturmak amacıyla kamu binalarına, bankalara, kamu araçlarına ve uluslararası özel işletmelere ve bölgede güvenlik tertibatı alan Emniyet Güçlerine taşlı, sopalı ve molotoflu saldırılarda bulunmuşlardır.

Fotoğraflar incelendiğinde 6/10/2009 TAKSİM IMF İLE İLGİLİ PROTESTOLAR - tem teknik büro ile isimlendirilen klasör içerisinde bulunan fotoğraflardan ENG_5308, ENG_5281, DSC_4260 ile isimlendirilen fotoğrafların izlemesinde Deniz AYDIN'ın bu eyleme katıldığı tespit edilmiştir.

...

GÖZALTINDA BULUNDUĞU SÜRE İÇERİSİNDE YAPILAN TESPİTLER

...

Tespit 2: Gözaltına alındığı sırada şahsın üst araması yapılmak istendiğinde, üstünü aratmayacağını, 'siz benim üzerimi arayamazsınız' şeklinde direndiği ve 'yaşasın devrim ve sosyalizm-baskılar bizi yıldıramaz, insanlık onuru işkenceyi yenecek ve köpekler' şeklinde örgütsel içerikli sloganlar attığı ve görevli memurlara hakaret ettiği, şahsın mukavemetine karşı artan orantılı bir şekilde zor kullanılmak suretiyle üst araması yapılmış ve yapılan işlem kamera ile kayıt altına alınmış, bu hususta tanzim edilen tutanak dosyaya konmuştur.

..."

7. Başvurucu, soruşturma aşamasında alınan 13/4/2012 tarihli ifadesinde nevruz etkinliği nedeniyle 18/3/2012 tarihinde bir grupla birlikte Kazlıçeşme'ye gitmek isterken Sulukule semti yakınlarında polisin biber gazıyla müdahalesi üzerine geri döndüğünü, dosya kapsamındaki fotoğrafların Çağdaş Hukukçular Derneğinin İstiklal Caddesi üzerinde Uluslararası Para Fonunun (IMF) politikalarını protesto etmek amacıyla yaptığı basın açıklaması sırasında çekildiğini, yasa dışı bir eylemi olmadığını savunmuştur. Ayrıca gözaltına alınırken üst araması yapıldığını, emniyet binasında yine üst araması yapılması istenince aynı işleme karşı çıktığını açıklamıştır.

8. 18/3/2012 tarihli eyleme ilişkin görüntü kayıtlarının incelendiği 31/12/2012 tarihli bilirkişi raporunda başvurucunun elinde kırmızı renkli bir flama taşıdığı ve grupla birlikte "Faşizme karşı omuz omuza baskılar bizi yıldıramaz." şeklinde slogan attığının tespit edildiği ifade edilmiştir. Başvurucu 17/1/2013 tarihli savunmasında bilirkişi raporundaki fotoğrafa yönelik olarak gazdan etkilenmesi nedeniyle gözlerinin kapalı olduğunu belirtip polise taş atmadığını, tükürmediğini ve hakaret etmediğini savunmuştur.

9. Yargılama sonucu İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) 26/12/2019 tarihinde, kanuna aykırı olan 18/3/2012 tarihli etkinliğe katılarak polise taş attığından, kolluk görevlilerinin ihtarına rağmen dağılmamakta ısrar ettiğinden ve 6/10/2009-7/10/2009 tarihlerinde gerçekleştirilen protesto gösterisinde izinsiz şekilde yürüyüş yaptığı için gözaltına alındığı sırada "Devrimci irade teslim alınamaz, baskılar bizi yıldıramaz, faşistlerden hesap sorulacak...tek yol devrim kurtuluş sosyalizm." şeklinde slogan attığından ve "Üzerimi arayamazsınız." şeklinde söylemle arama işlemine direndiğinden bahisle 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32. maddesinin birinci fıkrası gereğince kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılma, ihtara ve zor kullanmaya rağmen ısrar etme suçundan 9 ay, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 265. maddesi gereğince direnme suçundan 22 ay 15 gün hapis cezasına, aynı Kanun'un 220. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 314. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan ise ceza verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Ceza Mahkemesi direnme suçundan kurduğu hükümde, başvurucunun eylemde taş kullanmasını ve eylemin zincirleme şekilde işlenmesini cezanın artırımına dayanak yapmıştır. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... 18/3/2012 tarihinde Fetihkapı tramvay durağından Millet caddesine doğru izinsiz gösteri düzenleyen, güvenlik güçlerine taşlı sopalı saldırı yapan grup içerisinde bulunduğu, Bağımsız Devrimci Sınıf Platformu pankartı arkasında eylem yapan grupla elinde kırmızı renkli flama ile eyleme katıldığı, elinde bulunan taş ile güvenlik güçlerine saldırdığı, güvenlik güçlerinin uyarısına karşın dağılmamakta ısrar ettiği,

Sanığın 6-7/10/2009 tarihinde IMF/Dünya Bankasının toplantısı yapıldığında IMF bankasını

protesto etmek adı altında izinsiz yürüyüş yaptığı, sanık gözaltına alındığında “devrimci irade teslim alınamaz, baskılar bizi yıldıramaz, faşistlerden hesap sorulacak...tek yol devrim kurtuluş sosyalizm” diye slogan attığı, üzerini aratmamak için 'siz benim üzerimi arayamazsınız' diye direndiği, bu şekilde üzerine atılı 2911 sayılı Yasaya aykırılık ve görevi yatırmamak için direnme suçlarını işlediği,

..."

10. Başvurucu; diğer hususların yanı sıra görüntü kayıtlarında ve bilirkişi raporunda güvenlik güçlerine saldırdığına, taş attığına, çevreye zarar verdiğine ya da yasa dışı eylem gerçekleştirdiğine dair herhangi bir tespit bulunmadığını ileri sürerek hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

11. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 30/3/2021 tarihinde, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan mahkûmiyet kararı verilmesi, kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılma, ihtara ve zor kullanmaya rağmen ısrar etme suçundan ise farklı bir kanuni düzenlemeden ceza verilmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur. Başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan kurulan hükme yönelik istinaf talebini ise mahkûmiyet kararlarında herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucu 14/4/2021 tarihinde direnme suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün temyize tabi olduğu gerekçesiyle hükmü temyiz etmiştir. Ceza Mahkemesi 15/4/2021 tarihli ek kararla hükmün temyiz edilebilecek kararlardan olmadığından bahisle reddetmiş; başvurucu, temyizin reddi kararını temyiz etmiştir. Anılan dosya ve bozmaya konu yargılamalar inceleme tarihi itibarıyla derdesttir.

13. Başvurucu, direnme suçundan verilen mahkûmiyet kararına ilişkin olarak 27/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

14. 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

"Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılanlar, ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederlerse, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçu, toplantı ve gösteri yürüyüşünü tertip edenlerin işlemesi hâlinde, bu fıkra hükmüne göre verilecek ceza yarı oranında artırılarak hükmolunur.

İhtara ve zor kullanmaya rağmen kolluk görevlilerine karşı cebir veya tehdit kullanılarak direnilmesi hâlinde, ayrıca 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 265 inci maddesinde tanımlanan suçtan dolayı da cezaya hükmolunur."

15. 5237 sayılı Kanun'un 265. maddesinin birinci ve dördüncü fıkrası şöyledir:

"(1) Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

(4) Suçun, silahla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı

oranında artırılır."

16. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nu 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır:

a) Türk Ceza Kanununun ..., 265, ... ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar.

..."

17. Aynı Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adlî para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. ..."

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 34. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu madde gözönünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar" başlıklı 230. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde aşağıdaki hususlar gösterilir:

a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler.

b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi.

c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi.

d) Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adlî para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar."

2. Yargıtay Kararları

20. Yargıtay birçok kararında "... TCK'nın 265. maddesinde 'görevi yaptırmamak için direnme' başlığıyla 'seçenekli hareketli' ve 'amaçlı bir fiil' olarak düzenlenen ve görevin yapılmasını önleme maksadıyla kamu görevlisine karşı gelinmesi eylemleri cezalandırılan suç tipinde; hareketin icra vasıtalarının 'cebir veya tehdit' şeklindeki icrai davranışlarla işlenebileceğinin öngörüldüğünü ve belirtilen tipik hareketleri içermeyen pasif direnme fiillerinin bu suçu oluşturmayacağını" vurgulamıştır. Ayrıca kararlarda "polis memuru olan mağdurlara/müştekilere kimliğin verilmemesi, alkolmetreyi üflemeyeceği beyan edilip tutanağın imzalanmaması, gözaltı işlemi sırasında tahdit kaydının bulunduğu dokümanın

yırtılması, 'benim amcam meclis üyesi benimle uğraşmayın, sonra zararlı çıkarsınız' söylemi, 'götüremezsiniz' diyerek fiziki direnç gösterilmesi" şeklindeki söz ve eylemlerin direnme suçuna vücut veren tehdit ve cebir niteliğinde olmadığı değerlendirilmiştir (ilgili kararlar için bkz. Yargıtay (Kapatılan) 18. Ceza Dairesinin 23/11/2016 tarihli ve E.2015/20245, K.2016/18097 sayılı; 2/11/2017 tarihli ve E.2015/43631, K.2017/12300 sayılı; 22/10/2018 tarihli ve E.2016/12890, K.2018/13400 sayılı; Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 4/3/2021 tarihli ve E.2020/13015, K.2021/7650 sayılı kararları).

21. Yargıtay (Kapatılan) 18. Ceza Dairesinin 19/9/2019 tarihli ve E.2017/6634, K.2019/12583 sayılı kararının ilgili kısmı ise şöyledir:

"...pasif direnme fiillerinin bu suçu oluşturmayacağı gözönüne alındığında, sanığın cezaevine girerken üst araması yapıldığı sırada, katılan ...'ye tekme atma eylemi dışında, mağdurlar ... ve ...'ye karşı görevi yaptırmamak için direnme suçunun unsuru olabilecek cebir ve/veya tehdit niteliğinde hangi eylemleri somut olarak gerçekleştirdiğinin kabul edildiği kanıtlara dayalı olarak tartışılıp gösterilmeden, sanık hakkında hükmolunun cezada TCK'nın 43/2. maddesi uyarınca artırım yapılması suretiyle fazla ceza tayin edilmesi, ..."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Gülcü/Türkiye (B. No: 17526/10, 19/1/2016) kararında, başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 11. maddesi kapsamında toplanma özgürlüğünü ihlal edip etmediği iddiasını incelemiştir. AİHM anılan kararda, bir kararın gerekçelerini gösterme yükümlülüğünün Sözleşme'nin 10. ve 11. maddeleri ile korunan haklara yönelik keyfî müdahalelere karşı önemli bir usul güvencesi sunduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle diğer tespitlerin yanı sıra somut olayda yerel mahkemenin başvurucunun 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca mahkûm edilmesini haklı kılmak için yerinde ve yeterli gerekçeler ileri sürmemesinin başvurucuyu Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki hakkı dolayısıyla kendisine sağlanması gereken usul güvencesinden de yoksun bıraktığını değerlendirerek ihlal sonucuna ulaşmıştır (Gülcü/Türkiye, §§ 114-117).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 26/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, siyasi parti ve sivil toplum kuruluşlarının çağrısı üzerine 18/3/2012 tarihinde Kazlıçeşme Meydanı'nda düzenlenmesi planlanan nevruz etkinliğine katılmak istemesine rağmen kolluk görevlilerinin hukuka aykırı müdahalesi nedeniyle kutlamalara katılamadığını ve herhangi bir şiddet eyleminin olmadığını iddia etmiştir. Başvurucu görüntü kayıtlarında ve bilirkişi raporunda yer alan fotoğraflarda şiddete yönelik bir eyleminin tespit edilmediğini belirterek etkinliğe katılımının gaz kullanılarak engellenmesi ve sırf toplantıya katılımı dolayısıyla cezalandırılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca polise taş atmadığına ve bilirkişi raporunda buna ilişkin bir tespitin bulunmadığına yönelik itirazlarının istinaf kanun yolunda değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

25. Bakanlık görüşünde; başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerini karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiği, toplanma hakkının kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin varlığı hâlinde yetkili makamların anılan tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabilecekleri ve bu hususta belli bir takdir alanına sahip oldukları vurgulanarak yapılacak incelemede somut olayın kendine özgü koşullarının gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun kolluk görevlilerinin toplantıya hukuka aykırı şekilde müdahale ettiğine ve barışçıl bir toplantıya katılımı nedeniyle gerekçesiz olarak cezalandırıldığına yönelik iddialarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Kolluk Görevlilerinin Toplantıya Müdahalesi Nedeniyle Yapılan Başvuru Yönünden

28. Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

29. Somut olayda başvurucunun kamu görevlisine direnme suçundan cezalandırılması sonrasında bireysel başvuru yaptığı görülmüştür. Ancak anılan hukuk yolu, toplantıya haksız müdahaleden sorumlu olduğu iddia edilen kamu görevlilerinin cezalandırılması ve/veya müdahale nedeniyle meydana gelen zararın tazminatla giderimi imkânı sağlamamaktadır. Dolayısıyla başvurucu aleyhine yapılan ceza yargılamasının başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasının esasını inceletebileceği ve ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli giderim imkânı sunan bir hukuk yolu olmadığı anlaşılmıştır.

30. Nitekim Anayasa Mahkemesi daha önce toplantı veya gösterilere hukuka aykırı olarak gerçekleştirildiği iddia edilen müdahalelerden sorumlu tutulan kamu görevlileri hakkında ceza soruşturması ve/veya kovuşturması yolunun ya da idari yargı yolunun tüketilmesini toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden inceleme yapılması için yeterli görmüş ve olağan kanun yollarının tüketildiğini kabul etmiştir (birçok karar arasından bkz. Elif Kulak ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/34033, 6/10/2022, §§ 56, 57;Sevinç Hocaoğulları [2. B.], B. No: 2015/271, 15/11/2018, § 31; Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği [1. B.], B. No: 2016/14547, 28/12/2021; Filiz Kerestecioğlu Demir (3) [2. B.], B. No: 2020/11218, 19/10/2022, §§ 20-23). Somut olayda başvurucu, kolluk görevlilerinin barışçıl bir toplantıya hukuka aykırı şekilde müdahale ettiği iddiasına yönelik olağan kanun yolunu tükettiğine ilişkin bir belge sunmadığı gibi herhangi bir açıklamada da bulunmamıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul

edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Görevi Yaptırmamak İçin Direnme Suçundan Cezalandırılma Nedeniyle Yapılan Başvuru Yönünden

32. Anayasa Mahkemesi Umut Öztürk ([GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021) kararında, istinaf yolu açık olduğu hâlde derece mahkemesi tarafından kararın kesin olarak verilmesi nedeniyle kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği iddiasını değerlendirmiş; bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, şikâyetlerin öncelikle olağan kanun yollarında (istinaf/temyiz) ileri sürülmesi gerektiğini vurgulamıştır (Umut Öztürk, §§ 34, 35).

33. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Hayriye Sırma Kefeli ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2019/19733, 20/9/2023) ve Yasin Şimşek ([GK], B. No: 2017/37390, 29/9/2021) kararlarında, kesin olarak verilen bir karara karşı olağan kanun yollarına başvurulmasının bireysel başvuru süresine etkisini ele almış, olağan bir kanun yoluna başvurmayı haklı kılan gerekçeler bulunduğu ve bu başvurunun açıkça temelsiz olmadığı durumlarda bireysel başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Ancak kesin olduğu hususunda herhangi bir tereddüt bulunmayan bir karara karşı istinaf veya temyiz yoluna başvurulması hâlinde bireysel başvurunun süresinde kabul edilemeyeceğini de açıkça belirtmiştir (Hayriye Sırma Kefeli, §§ 34, 35; Yasin Şimşek, § 47). Buna göre Anayasa Mahkemesi bireysel başvurunun ikincil niteliği çerçevesinde, başvurucunun bir olağan başvuru yolunu değerlendirmesini haklı kılan nedenlerin varlığı hâlinde bu yolun tüketilmesinin başvurucu aleyhine yorumlanamayacağını ifade etmiştir ancak olağan kanun yolunun etkili olmadığı açıkça belirlenmediği veya pratikte etkisizliği ortaya konulmadığı sürece bireysel başvurunun kabul edilemez bulunacağını vurgulamıştır.

34. Somut olayda ise her ne kadar başvurucu, hükmün temyiz talebinin reddi kararını temyiz etmiş olsa da mevcut başvuruda hükmün denetlenmesini talep etme hakkının veya mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönünde bir iddiada bulunmamıştır. Ayrıca başvurucunun haklı bir nedenle kanun yoluna başvurması nedeniyle başvuruyu süresinde yapıp yapmadığına ilişkin bir ihtilaf da söz konusu değildir. Mevcut başvurunun bir toplantıya katılım nedeniyle verilen cezanın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkin olduğu dikkate alındığında istinaf talebinin kesin olarak reddedilmesiyle olağan kanun yollarının tüketildiği kabul edilmiştir.

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

36. Başvurucuya katıldığı bir etkinlikte gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle kamu görevlisine görevi yaptırmamak için direnme suçundan 22 ay 15 gün hapis cezası verilmiştir. Dolayısıyla söz konusu yargı merci kararının başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerekir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

38. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

39. 5237 sayılı Kanun'un 265. maddesi ile 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

40. Başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan açılan kamu davasında hükmolunan cezanın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

41. Esasen gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkının bir güvencesi olmakla birlikte, maddi hakların usul boyutuna ilişkin yapılan incelemelerde de ilgili ve yeterli gerekçe kavramı özel bir önem taşımaktadır. Buna göre derece mahkemeleri, maddi hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin haklılığını ortaya koyabilmek için ilgili ve yeterli bir gerekçeye dayanmak zorundadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi maddi hak ve özgürlüklere yönelik müdahale gerekçelerini incelerken, gerekçeli karar hakkına kıyasla, derece mahkemelerinin tespit ve değerlendirmelerini daha derinlikli ve kapsamlı bir anayasal denetime tabi tutmaktadır (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 53). Bu bağlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçeler ilgili ve yeterli olmalıdır (diğerleri arasından bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 53; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş [2. B.], B. No: 2015/10676, 26/12/2018, § 48; Kenan Güven [1. B.], B. No: 2018/21657, 6/10/2022, § 13).

42. Eldeki bireysel başvuru dosyasında başvurucunun 18/3/2012 tarihinde terör örgütünün çağrısıyla düzenlenen bir etkinliğe kırmızı renkli bir flama ile katılması, güvenlik güçlerine taşla saldırması, güvenlik güçlerinin uyarısına rağmen dağılmamakta ısrar etmesi ve 2009 yılında düzenlenen bir protesto gösterisinde izinsiz olarak yürüyüş yapması nedeniyle gözaltına alındığı sırada “Devrimci irade teslim alınamaz, baskılar bizi yıldıramaz, faşistlerden hesap sorulacak...tek yol devrim kurtuluş sosyalizm.” şeklinde slogan atması ve kolluk görevlilerine üzerini aratmamak için “Siz benim üzerimi arayamazsınız.” diyerek karşı koyması nedeniyle hakkında kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünde ihtara rağmen dağılmamakta ısrar etme ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından

mahkûmiyet kararı verilmiştir (bkz. § 9).

43. Başvuruyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin rolü, yargı mercilerince yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların hukuka uygunluğunu denetlemek değildir. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen yargı mercilerine aittir (birçok karar arasından bkz. Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Buna karşılık mevcut başvuruya benzer şekilde bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanların cezalandırılması ya da ceza tehdidine maruz bırakılması gibi verilen bir ceza hükmünün anayasal bir hakka müdahale oluşturduğu durumlarda vaki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi, Anayasa Mahkemesinin ilgi alanındadır (Dilan Ögüz Canan, § 47; Ömer Faruk Akyüz [2. B.], B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 64; Umut Şimşek ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/14310, 12/6/2018, § 63). Anayasa Mahkemesi, kendisine sunulan bilgi ve belgeler ile gerekçeli kararda başvurucunun mahkûmiyeti için gösterilen gerekçelerle sınırlı bir inceleme yapacaktır. Bu nedenle Ceza Mahkemesinin kamu görevlisine direnme suçundan cezalandırmaya dayanak kabul ettiği hususlar ile vardığı sonuca ilişkin gerekçe birlikte değerlendirilmelidir.

44. Öncelikle Ceza Mahkemesi gerekçesinde başvurucunun mahkûm edildiği suçlara ilişkin eylemlerin ayrı ayrı açıklanmadığı görülmüştür. Bölge Adliye Mahkemesi ise mahkûmiyete yönelik hükümde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmek dışında herhangi bir gerekçelendirme yapmamıştır. Bu nedenle yargı mercilerinin gerekçelerinden başvurucunun hangi eylemlerinin kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünde ihtara rağmen dağılmamakta ısrar etme suçuna, hangi eylemlerinin başvuruya konu olan görevi yaptırmamak için direnme suçuna esas alındığı anlaşılamamıştır.

45. Diğer yandan somut olayda başvurucu, yargılama ve kanun yolu aşamalarında herhangi bir şiddet eylemine karışmadığını ve yaşanan şiddet olaylarına bir etkisi olduğuna dair bir delil olmadığını ileri sürmüştür. Dosya kapsamındaki bilirkişi raporuyla başvurucunun 18/3/2012 tarihli etkinlikte kırmızı renkli bir flama taşıdığı, grupla birlikte slogan attığı tespit edilmiş, bunun dışında bir eylemi açıklanmamıştır (bkz. §§ 8, 9). Ancak savunma ve bilirkişi raporundaki tespitlere rağmen yargılama merciinin hükme esas aldığı delilleri açıklamaması nedeniyle başvurucunun taş attığı kabulüne ne şekilde ulaştığı gerekçeli karardan anlaşılamamıştır.

46. Başvuruya konu mahkûmiyet kararlarının bir diğer gerekçesi de başvurucunun farklı bir etkinlikte gözaltına alındığı sırasında slogan atması ve kolluk görevlilerine “Siz benim üzerimi arayamazsınız.” diyerek direnmesidir. Yargıtay birçok içtihadında başvuruya konu suçun oluşabilmesi için direnme şeklindeki eylemin cebir veya tehdit gibi icrai davranışlarla işlenmesi ve bu eylemlerin gerçekleştirdiğinin ortaya konulması gerektiğini açıklamıştır (bkz. §§ 20, 21). Buna göre somut olayda başvurucunun görevi önlemek maksadıyla kamu görevlilerini ne şekilde cebrettiğinin ve/veya tehdit ettiğinin açıklanması gerekirken sadece birtakım pasif davranışları direnme suçundan cezalandırılmasına esas alınmıştır.

47. Anayasa Mahkemesinin suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek şeklinde bir görevi olmadığı gibi bireysel başvuru incelemesinde varılacak sonucun mutlaka başvurucunun beraat ettirilmesi veya mahkûm edilmesi anlamına gelmediği önemle vurgulanmalıdır Burada belirtilen eksikliklerin ilgili yargı merciince giderilmesi suretiyle yapılacak inceleme ve değerlendirme sonucuna göre yeni bir karar verileceği tabiidir (Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67; Sabri

Yılmaz [2. B.], B. No: 2018/11960, 30/3/2022, § 49). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre somut olayda başvurucunun itirazlarının inceleme konusu yapılmaması ve kamu görevlisine direnme suçunu işlediği sonucuna ulaşılmasını sağlayan fiilî ve hukuksal olgular ile bunlar arasındaki bağlantının ikna edici bir biçimde ortaya konulamaması nedeniyle başvurucuya 22 ay 15 gün gibi önemsiz görülemeyecek bir hapis cezası verilmesinin neden gerekli olduğu hükmün gerekçesinden anlaşılamamıştır.

48. Yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında ilk derece ve istinaf mahkemelerinin mahkûmiyet hükmünü verirken gerekçelerini başvurucunun hapis cezasıyla cezalandırılmasının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğine yönelik olarak ilgili ve yeterli şekilde ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

50. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

51. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

52. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 40.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

56. İhlalin niteliği gözönünde bulundurularak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili ise herhangi bir açıklama yapmadığı, bilgi veya belge sunmadığı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kolluk görevlilerinin toplantıya müdahalesinden dolayı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Görevi yaptırmamak için direnme suçundan cezalandırılmadan dolayı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/100, K.2019/501) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, farklı etkinliklerde gerçekleştirilen bazı eylemleri nedeniyle görevi yaptırmamak

için direnme sucundan cezalandırılması ve barışçıl bir etkinliğe kolluk kuvvetlerinin müdahalesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 18.10.2012 tarihli iddianamesinde PKK/KCK silahlı terör örgütü ile bağlantılı oluşumlar, HDK çatısı altında birleşerek ülke genelinde alternatif nevruz kutlamalarında eylem birliği karar aldığı, PKK silahlı terör örgütüne müzahir olduğu belirtilen bir internet sitesindeki haber ve talimatlar doğrultusunda aralarında başvurucunun da olduğu bir grubun 18/3/2012 tarihinde Zeytinburnu ilçesindeki Kazlıçeşme Meydanı'nda toplanarak izinsiz nevruz kutlaması yapmak istediği, farklı güzergâhlardan alana girmek isteyen topluluğun, terör örgütünün sözde lideri A.Ö. ve terör örgütü lehine sloganlar attığı, örgütsel nitelikte pankart ve flamalar taşıdığı, yolları trafiğe kapatıp barikatlar kurduğu, işyerlerine, otobüs duraklarına, bankalara ve bankamatiklere özel ve kamuya ait araçlara saldırarak zarar verdiği, ayrıca Türk bayrağını asılı olduğu yerden indirdikleri için kendilerine müdahale eden güvenlik güçlerine yakıcı ve yaralayıcı maddelerle saldırdığı, terör örgütlerinin amacı doğrultusunda korku ve infial yaratmaya çalıştığı belirtilerek, başvurucunun da aralarında olduğu on bir şüpheli hakkında çeşitli suçlardan iddianame düzenlemiştir. İddianamede 18.03.2012 tarihinde Millet Cad. doğru güvenlik güçlerine taş ve sopalı saldırı yapan Bağımsız Devrimci Sınıf Platformun Pankartı arkasında yer aldığı ve elinde kırmızı pankart taşıdığı, yine 06/07.10.2009 tarihlerinde Taksim'de izinsiz olarak yapılan IMF protestolarına katıldığı, dosyadaki fotoğraflardan ENG 5308, ENG_5281, DSC 4260 ile isimlendirilen fotoğrafların izlemesinde başvurucunun bu eyleme katıldığının tespit edildiği, gözaltına alındığı sırada sahsın üst araması yapılmak istendiğinde, "üstümü aratmayacağım, siz benim üzerimi arayamazsınız" şeklinde direndiği ve "yaşasın sosyalizm-baskılar bizi yıldıramaz, insanlık onuru işkenceyi yenecek ve köpekler" seklinde örgütsel içerikli sloganlar attığı ve görevli memurlara hakaret ettiği, sahsın mukavemetine karsı artan orantılı bir şekilde zor kullanılmak sureti ile üst araması yapıldığı ve kamera ile kayıt altına alındığı belirtilmiştir.

Yargılamayı yapan İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 18.03.2012 tarihli görüntü kayıtlarına ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılmış, raporda başvurucunun slogan attığı ve elinde kırmızı renkli flama taşıdığı belirtilmiştir. Mahkeme 26/12/2019 tarihinde, kanuna aykırı olan 18/3/2012 tarihli etkinliğe katılarak polise tas attığından, kolluk görevlilerinin ihtarına rağmen dağılmamakta ısrar ettiğinden ve 6/10/2009-7/10/2009 tarihlerinde gerçekleştirilen protesto gösterisinde izinsiz şekilde yürüyüş yaptığı için gözaltına alındığı sırada "Devrimci irade teslim alınamaz, baskılar bizi yıldıramaz, faşistlerden hesap sorulacak...tek yol devrim kurtuluş sosyalizm." seklinde slogan attığından ve "Üzerimi arayamazsınız." seklinde söylemle arama işlemine direndiğinden bahisle 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu'nun 32. maddesinin birinci fıkrası gereğince kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılma, ihtara ve zor kullanmaya rağmen ısrar etme suçundan 9 ay, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 265. maddesi gereğince direnme suçundan 22 ay 15 gün hapis cezasına, aynı Kanun'un 220. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 314. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan ise ceza verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi direnme suçundan kurduğu hükümde, başvurucunun eylemde taş kullanmasını ve eylemi zincirleme şekilde islenmesini cezanın artırımına

dayanak yapmıştır.

Anayasa Mahkemesi tarafından Kadri Pervane başvurusuna (Başvuru Numarası: 2015/12115, Karar Tarihi: 8/6/2021 ve R.G. Tarih ve Sayı: 30/9/2021 - 31614) ilişkin verilen kararda özetle; "...48. Terörizmin propagandası, şiddetin geçerli ve etkili bir yöntem olduğu görüşünün toplum içinde yayılmasını ve terör eylemlerine neden olan fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak amacını taşır ve bu amaca ulaşmak ancak belirli bir çaba ve zaman harcanması ile mümkün olabilir. Terör örgütlerine aşama aşama önce sempatizan, daha sonra destekçi ve üye olunması sürecinde propagandanın önemli bir işlevi vardır. Üstelik başvuruya konu PKK terör örgütü artık tehlikeliliği bulunmayan veya tehlikeliliği varsayımsal bir örgüt değildir. PKK terör örgütü olayların geçtiği tarihlerde ve hâlen vahim şiddet hareketlerinin planlayıcısı ve uygulayıcısıdır. Dolayısıyla PKK toplum yönünden oldukça yoğun, ciddi ve somut bir tehlike arz etmektedir (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, § 74). A.Ö. ise bu örgütün kurucusu ve uzun süre yöneticisi olarak örgütün benimsediği şiddet yöntemleri ile ismi özdeşleşmiş bir kişidir…51. Anayasa Mahkemesi, isimleri birer sembol hâline getirilmiş olan PKK terör örgütünü veya A.Ö.yü bu bağlamda övmek, desteklemek veya yüceltmek ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurmayı teşvik etmek arasında bir mesafe olmadığı kanaatindedir…57.Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında -derece mahkemelerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payı da gözetildiğinde- ilk derece mahkemesinin başvurucunun cezalandırılmasını gerekçelendirmek için sunduğu nedenler bu tür bir mahkûmiyeti haklı göstermek için ilgili ve yeterlidir.…" gerekçelerine yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, yukarıda belirtilen gerekçelerle, Kadri Pervane başvurusunda, başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan hapis cezası ile cezalandırılması şeklindeki müdahalenin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği gibi orantılı da olduğu, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Anayasa Mahkemesi Ferhat Üstündağ kararında da terör örgütünün süregelen şiddet eylemlerinin artmasına veya devamına destek olacak şekilde şiddeti savunan sloganlar atılması, pankart, örgüte ait bayrak ve işaretlerinin taşınması hâlinde gösterilerin terör örgütünün propagandasına dönüştürülmüş olacağını ifade etmiştir (Ferhat Üstündağ,1. B., B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 67-69). Mahkeme aynı kararında, toplantıya katılanlar yöntem olarak şiddeti kullanmamış olsalar ve toplantı bir şiddet eylemi olmaksızın tamamlanmış olsa bile taşınan pankartlar, bayraklar ve atılan sloganlar ile başvurucunun da içinde bulunduğu göstericilerin küçük bir kısmı şiddeti savunduğu, bir terör örgütünün eylemlerini onaylayarak kamuoyu önünde ona sahip çıkmak, anılan örgütün işlediği cürümleri iyi görmek ve dolayısıyla desteklemek niteliğinde olduğu, bu kişilerin bir terör örgütünün toplumsal bilinirliğinin ve kabul edilebilirliğinin artırılmasına, eylemlerinin meşru gösterilmesine, toplantı ve gösteri hakkının tanıdığı imkânlar kullanılarak güvenlik güçlerine ve devletin diğer kurumlarına karşı sürekli bir çatışma siyasetinin yöntem olarak benimsenmesine hizmet ettiği, bu nedenle bu kişiler yönünden başvuruya konu toplantının barışçıl toplantı kavramı dışında kaldığını belirtmiştir (Ferhat Üstündağ, § 70). (Aynı yönde bkz. Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019,§ 77-§ 82). Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında da ilk derece mahkemesinin, eylem ve davranışlarıyla şiddete ve demokratik olmayan yöntemlerin yaygınlaştırılmasına hizmet eden başvurucunun demokratik yaşam için ciddi bir tehdit oluşturduğu kanaatine ulaştığını, PKK terör örgütünün yöntem olarak benimsediği şiddet eylemlerinin ortadan kaldırılması, demokratik yaşam için ciddi bir tehdit oluşturan şiddetin devamına ve artmasına destek olacak tarzda

hareket eden başvurucunun cezalandırılması acil bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını, ilk derece mahkemesinin toplumun terörsüz bir ortamda yaşama hakkı ile başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı arasında adil bir denge kurduğu sonucuna ulaşıldığını ifade etmiştir (Metin Birdal, § 82).

Somut olayda da başvurucunun katıldığı toplantıda terör örgütü ve sözde lideri lehine slogan atıldığı, kolluk kuvvetlerine karşı şiddete başvurulduğu, başvurucunun kırmızı bir pankartı tuttuğunun bilirkişi raporu ile sabit olduğu, yine dosya kapsamında yer alan fotoğraflardan izinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığının tespit edildiği nazara alındığında, Sayın Mahkemenin yukarıdaki içtihatlarında belirtildiği üzere, terör örgütünü veya onun sözde liderlerini övmek, desteklemek veya yüceltmek ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurmayı teşvik etmek arasında bir mesafe olmadığı ve Sayın Mahkemenin söz konusu içtihatlarından ayrılmayı gerektirir bir durum olmadığı kanaatindeyiz.

Çoğunluk gerekçesinde direnme suçunun cebir ve tehdit gibi icrai işlemlerle işlenmesi gerektiği, somut olayda yerel mahkemece bu hususun ortaya konulmadığı kabul edilmiş ise de, terör örgütleri lehine slogan atan ve kolluk kuvvetlerine şiddet eyleminde bulunan grup içinde yer alan ve bu nedenle gözaltına alınan başvurucunun kolluk kuvvetlerine karşı söylemsel olarak (slogan atarak) ve bireysel olarak direnç göstermesi ve üst aramasına karşı koyması karşısında artık tehdidin varlığı kabul edilmelidir.

Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında ifade edildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereği yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Yerel mahkeme, somut olay bağlamında dosya kapsamındaki delilleri değerlendirmiş ve kararını gerekçelendirerek başvurucu hakkında ilgili Kanun maddeleri çerçevesinde hapis cezasına hükmetmiştir. İlk derece mahkemesince başvurucu hakkında, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünde ihtara rağmen dağılmamakta ısrar etme suçu ve arama işlemine direnme suçları yönünden hapis cezası kararı verilmiş olmasına karşın, terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan ise beraat kararı verilmiştir. Buna göre, başvurucu hakkında verilen hapis cezaları başvurucunun işlediği fiil ile orantılı olmaktadır. Başvurucunun cezalandırılması zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği gibi orantılı da olup, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı kanaatindeyiz.

Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ihlal edilmediğinden çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

FAHRİ AKBAL

B. No: 2021/23513 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23513

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRİ AKBAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23513)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Fahri AKBAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından ceza infaz kurumları ile paylaşılan, yayınların ceza infaz kurumlarına kabulüne dair kılavuzun bir suretinin verilmesi talebinin infaz hâkimliği tarafından reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru tarihi itibarıyla Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne başvurarak yayınların ceza infaz kurumlarına ilişkin kılavuzun bir suretinin kendisine verilmesini talep etmiştir. Başvurucunun talebi, istediği bilgilerin9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 25. maddesi kapsamında kaldığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

4. Başvurucu, Ankara Batı 1. İnfaz Hakimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurarak kılavuzun bir suretinin kendisine verilmemesinden şikâyet etmiş ve verilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiş; karar gerekçesinde 4982 sayılı Kanun'un 25. maddesi uyarınca kurum içi uygulamayı ilgilendiren kılavuzun bir örneğinin

başvurucuya verilmesinin uygun olmayacağını, Ceza İnfaz Kurumunun uygulamasının yerinde olduğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu, karara itiraz etmiştir. Ankara Batı 1.Ağır Ceza Mahkemesi itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Nihai karar, başvurucuya 15/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu 15/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; Anayasa Mahkemesine yaptığı bir diğer bireysel başvuruda dosyaya delil olarak sunabilmek ve gereksiz yere yayın satın almamak için hem kendisinin hem de ziyarete gelecek yakınlarının kılavuzun esasını bilmeleri gerektiğini, bu nedenle şikâyetinin reddedilmesinin hatalı olduğunu belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevap dilekçesinde bireysel başvuru formunda öne sürdüğü iddiaları tekrarlamıştır.

10. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

11. Somut olaya konu kılavuz incelendiğinde ceza infaz kurumuna kabul edilecek yayınlara ilişkin ilke ve esasların belirlendiği görülmüştür. Başvurucu, somut olarak kabul edilmeyen bir yayından söz etmemektedir. Başvurucunun istediği yayının Ceza İnfaz Kurumuna kabul edilmediği takdirde hukuk düzeninde mevcut idari ve hukuki yollara başvurabileceği açıktır. Ankara Batı 2. İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun bir başka şikâyetine ilişkin E.2020/2020, K.2020/2181 sayılı dosyasında da Bakanlık, kılavuzun bir örneğini dosyaya sunmuştur. Ayrıca başvurucu, bir başka bireysel başvuru dosyasında kılavuzu delil olarak sunmak istediğini ancak sunamadığını belirtmiştir. Ankara Batı 2. İnfaz Hâkimliğinin ilgili bireysel başvuruya konu E.2020/2020, K.2020/2181 sayılı dosyasında kılavuz mevcut olduğundan bireysel başvuru dosyasına ayrıca delil olarak sunulmasının başvurunun akıbetini değiştirmeyeceği de açıktır. Bu itibarla ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECİBE GÜLER

B. No: 2021/24578 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24578

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECİBE GÜLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24578)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Necibe GÜLER

Vekili : Av. Neslihan Sedef ERKEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, engelli bir çocuğa karşı işlenen yaralama eylemine yönelik olarak yürütülen soruşturma neticesinde hatalı ve eksik değerlendirmeyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun oğlu, otistiktir ve bir özel okulda kendisine uygun olarak eğitim görmektedir. Başvurucunun anlatımlarına göre 28/6/2019 tarihinde oğlu, eğitim gördüğü okulda öğretmen olan M.S.Ö. tarafından darbedilmiştir. Söz konusu eylem kameraların olayı görebildiği ve tanıkların bulunduğu bir yerde gerçekleşmiştir.

3. Başvurucunun oğlu için aynı gün düzenlenen adli muayene raporunda; boyunda ve her iki kalça tarafında, iki kolunda ve alt bacaklarında yumuşak doku lezyonu tespit edildiği belirtilmiştir. Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen kati raporda da söz konusu hususlar belirtilmiş ve yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

4. Başvurucunun şikâyeti üzerine Büyükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık)

soruşturma başlatmıştır. Başvurucu şikâyet dilekçesinde oğlunun öğretmeni tarafından darbedildiğini, olaya ilişkin olarak tartışma yaşadığını, oğlunun kendisini savunamayacak durumda olduğunu ifade etmiştir.

5. Başsavcılık, şüpheli olarak M.S.Ö. nün, olaya tanık olduğu belirtilen ve başvurucunun eğitim gördüğü okulda eğitmen olan B.K., P.D.Ç. ve T.C.K. nın soruşturma kapsamında ifadelerini almıştır. Şüpheli M.S.Ö. ifadesinde başvurucunun oğlunun küçük bir kıza zarar vermek istediğini anladığını, bu durumu engellemek için başvurucunun oğluna müdahale ettiğini, yaralama kastının olmadığını söylemiştir.

6. Tanıklar ifadelerinde başvurucunun oğlunun saldırgan tavırlar sergileyen özel öğrenci olduğu, çok güçlü olduğu için diğer çocuklara yönelik saldırgan tavırlar sergilediğinde kendisine çok zor müdahale edildiğini, daha önce eğitim gördüğü okullarda da aynı problemin yaşandığını öğrediklerini, şüphelinin çocuklara yönelik olarak şiddet uyguladığına daha önce tanık olmadıklarını ifade etmiştir. Şüpheli tarafından soruşturma dosyasına sunulan ve başvurucunun oğlunun eğitim gördüğü okulda psikolog olarak görev yapan P.D.nin hazırladığı görüş raporunda özetle başvurucunun oğlunun saldırgan bir tavrının bulunduğu, kontrol edilmesi güç bir yapıya sahip bulunduğu belirtilmiştir.

7. Başsavcılık, ayrıca olay anına ilişkin kamera görüntüleri üzerinde inceleme yaptırmıştır. Buna ilişkin düzenlenen CD İzleme Tutanağına göre şüpheli, başvurucunun oğlunu iterek savurmuş, boğazından tutmuş, dizleriyle hareket etmesini engellemiştir.

8. Başsavcılık toplanan deliller neticesinde 10/10/2020 tarihinde, başvurucunun oğlunun küçük bir kıza saldırdığı hususunun sabit olduğunu, şüphelinin de söz konusu saldırıyı engellemek için müdahalede bulunduğunu, anılan müdahalenin yaralama kastıyla gerçekleştirilmediğinin tanık anlatımlarıyla sabit olduğunu belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

9. Anılan karara yapılan itiraz Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. Hâkimlik kararı 12/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 12/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla zihinsel engelli çocuğuna yönelik yaralama fiilinin cezasız bırakıldığını, oğluna yönelik orantısız ve gereksiz fiillerin kararda belirtilenin aksine bir saldırıyı engellemeye matuf olmadığını, pedagog olarak görüş bildiren kişinin şüphelinin çalışma arkadaşı olmasına rağmen raporunun karara esas alındığını, tanıkların tarafsız olmadığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Bu usul yükümlülüğü -iddianın savunulabilir olması şartıyla- devlet görevlisi olmayan kişilerin kötü muamele teşkil eden eylemleri yönünden de geçerlidir (bazı değişiklilerle bkz. Özlem Tuncel Kaya, B. No: 2013/8868, 10/3/2016, § 35). Kötü muamelenin kasten

yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

13. Somut olayda başvurucunun şikâyeti sonrasında Başsavcılığın olaya ilişkin olarak tanıkların ve şüphelinin ifadesini aldığı, kamera kayıtları üzerinde inceleme yaptırdığı, topladığı delilleri değerlendirerek başvurucunun çocuğunun küçük bir kız çocuğunu düşürdüğü, şüphelinin, başvurucunun çocuğunun küçük kız çocuğuna daha fazla zarar vermemesi için mağduru zapt etmeye çalıştığı, şüphelinin amacının yaralama olmadığı sonucuna vardığı ve söz konusu sonucun temelden yoksun olmadığı anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesinin aksi bir sonuca varabilmesi için kesin, ikna edici nitelikte bulguların varlığı gerekmekte olup Başsavcılığın yorumundan farklı bir sonuca varabilmesi için dosyada herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı görülmüştür.

14. Netice itibarıyla başvurucunun iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERCAN ARAN

B. No: 2021/24835 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24835

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERCAN ARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24835)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Sercan ARAN

Vekili : Av. Mert BAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında kolluk kuvvetlerinin orantısız müdahalesi sonucu yaralanma meydana gelmesi ve olaya ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 24/1/2020 tarihinde Tehlikedeki Avukatlar Günü kapsamında Ankara Adliyesinde bir grup avukat ile birlikte "Sessiz Çığlık" sloganıyla bir toplantı ve basın açıklaması yapmak istemiştir.

3. Kolluk görevlilerinin başvurucunun da aralarında bulunduğu grubun gerçekleştirdiği toplantı ve basın açıklamasına Ankara Valiliğinin (Valilik) 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (C) bendi ile 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesi kapsamında aldığı 21/1/2018 tarihli ve 2018/1938 sayılı kararı gereğince müdahale ettiği belirtilmiştir. Söz konusu karar; Ankara genelinde park ve bahçelerde, genel yollarda, kamu binaları önlerinde, açık/kapalı alanlarda

21/1/2018 tarihinden itibaren Zeytin Dalı Operasyonu süresince umuma açık ve/veya kapalı yer toplantıları, basın açıklamaları, açlık grevi, oturma eylemi, anma toplantısı/toplanma, konser, şenlik, şölen gibi toplu eylem/etkinliklerin yasaklanması yönündedir.

4. Kolluk görevlilerinin gerçekleştirdiği müdahalede yaralandığını belirten başvurucu hakkında düzenlenen 24/1/2020 tarihli adli muayene raporuna göre başvurucunun her iki elinin yüzeyinde en büyüğü 0,5x0,5 cm, yine her iki el parmaklarında da en büyüğü 3 cm boyutunda abrazyon oluşmuştur.

5. Olay sonrasında başvurucu 20/2/2020 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuş; dilekçesinde kolluk görevlilerinin müdahalesi neticesinde yaralandığını, gerekli olmadığı hâlde biber gazı kullanıldığını belirtmiş, bu duruma sebep olan kolluk görevlilerinin tespit edilmesini ve kasten yaralama suçu ile inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin engellenmesi suçu kapsamında cezalandırılmalarını talep etmiştir. Ayrıca şikâyet dilekçesinde tanık olarak dinlenilmesi talebiyle bazı avukatların isimlerini bildirmiş, video ile fotoğraflar sunmuş ve kolluk birimlerinde bulunan video kayıtlarının dosyaya kazandırılmasını istemiştir.

6. Başsavcılık 4/3/2020 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne olayla ilgili olarak bir tahkikat evrakı olup olmadığının tespit edilmesi, olması hâlinde bir örneğinin gönderilmesi, başvurucuya müdahalede bulunan polis memurlarının açık kimliklerinin tespit edilmesi talimatlarını iletmiştir.

7. 13/4/2020 tarihinde emniyet birimleri, soruşturma dosyasına bilgi ve belgeler sunmuştur. Bu bilgi ve belgeler arasında Görüntü Çözüm Tutanağı da yer almaktadır. Görüntü Çözüm Tutanağı'na göre başvurucunun da aralarında olduğu gruba kolluk görevlileri kalkanlarını kullanarak müdahale etmiş, başkaca bir fiilleri olmamıştır. Başvurucu, kalkanlara yaslanmak ve kalkanları indirmeye çalışmak suretiyle kolluk görevlilerine direnmiştir.

8. Başsavcılık 15/6/2020 tarihinde başvurucunun aralarında olduğu gruba kolluk görevlilerinin yasal yetkileri dâhilinde müdahale ettiğini, zor kullanma yetkisi kapsamında güç kullanarak başvurucu ve içinde bulunduğu grubu olay yerinden uzaklaştırdığını, darp olayının yaşanmadığının kamera görüntülerinden anlaşıldığını belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Karara yapılan itiraz sulh ceza hâkimliği tarafından reddedilmiş ve başvurucuya 8/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 7/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, toplantı ve basın açıklamasına müdahale eden kolluk görevlilerinin fiilleri ve gerekli olmadığı hâlde biber gazı kullanmaları sebebiyle yaralandığını, yaralanmasına yönelik etkili bir soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kolluk görevlilerinin başvurucunun izinsiz gerçekleştirdiği toplantıya müdahalesinin zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığı, olayın önceki yerleşik içtihatlara uygun şekilde çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanda ihlal iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara ulaşmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2) [1. B.], B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

15. Somut olayda Başsavcılık, sadece kolluk birimlerinin sunduğu tahkikat evrakına göre bir sonuca varmıştır. Oysa başvurucunun sunduğu adli muayene raporu dikkate alınarak bildirdiği tanıkların dinlenmesi, sunduğu video kayıtları ile fotoğrafların incelenmesi, kolluk tarafından tanzim edilen Görüntü İzleme Tutanağı ile yetinilmeyerek söz konusu görüntüler üzerinde inceleme yapılması veya bağımsız bilirkişilere inceleme yaptırılması sonucunda bir karara varılması soruşturmanın etkili yürütülmesi açısından önemlidir. Bu durumda Başsavcılığın soruşturmayı etkili bir şekilde yürüttüğü ve başvurucunun soruşturmaya katılımını sağladığı söylenemeyecektir. Dolayısıyla kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, gerçekleştirdikleri barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşüne yönelik müdahale sebebiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanda ihlal iddialarını yinelemiştir.

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuru, toplantı ve

gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale, hakkın kullanılması sırasında olabileceği gibi kullanılmasından sonraki işlemlerin de hak üzerinde sınırlayıcı etkisi vardır (Osman Erbil [2. B.], B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 53; sendika hakkına ilişkin olarak bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 48).

22. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

23. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

24. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 53; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

25. Anayasa uyarınca, temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale, şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman [1. B.], B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 103; Selçuk Sinan [1. B.], B. No: 2018/16395, 10/5/2022, § 41).

26. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü; sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına almaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104).

27. Belirlilik, bir kuralın keyfîliğe yol açmayacak bir içerikte olmasını ifade eder. Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemenin içerik, amaç ve kapsam bakımından belirli ve muhataplarının hukuksal durumlarını algılayabilecekleri açıklıkta olmalıdır. Bir

kanuni düzenlemede, hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağı ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağı belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya konmalıdır. Bu durumda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını tanzim etmeleri mümkün olabilir. Böylece hukuk güvenliği sağlanarak kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçilmiş olur (Hayriye Özdemir, §§ 56, 57).

28. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. (Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

(Ek paragraf: 25/7/2018-7145/1 md.)Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir."

29. 2911 sayılı Kanun'un "Toplantının ertelenmesi veya bazı hâllerde yasaklanması" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir."

30. Somut olayda Valiliğin Zeytindalı Operasyonu'nun devam etmesi nedeniyle kamu düzeni ve güvenliğinin korunması amacına matuf olarak il genelindeki tüm eylem ve etkinlikleri süresiz olarak yasaklayan bir karar verdiği görülmüştür.

31. Kanun koyucu 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendinin ikinci fıkrası ile 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesinde, bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahalenin konu, kişi, yer ve zaman bakımından sınırlamalarını belirleyerek çerçevesini ortaya koymuştur (bkz. §§ 28, 29). Anılan kurallarda valiliğin toplantıya müdahalesinin belirli bir süre ile sınırlı olabileceği düzenlenmiştir (Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023, § 47). Dolayısıyla somut olaydaki kuralların kamu düzeni ve güvenliğinin korunması amacına yönelik ve tüm etkinlikleri kapsayan süresiz yasaklama kararının dayanağı olarak kabulü mümkün değildir.

32. Ayrıca kolluk görevlilerinin başvuruya konu toplantıya müdahale etme nedeni olarak hem kolluk tarafından tanzim edilen belgede hem de Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda belirtilen Valilik kararı olmasa da adliye binası girişinde yapılacak bir eyleme müdahale konusunda genel yetkisi bulunmakla birlikte ne kolluk görevlileri ne de yargısal denetimi yapan Başsavcılık genel yetki kapsamında toplantıya müdahale edilmesini gerektiren koşulların somut olayda var olduğundan bahsetmemiştir. Bu yönüyle de barışçıl olmadığı belirtilmeyen başvuruya konu toplantıya müdahaleyi gerektirecek koşulların

bulunmadığı anlaşılmıştır.

33. Sonuç olarak başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma yapılması ile 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden soruşturma konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebi dikkate alınarak net 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B.1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/41816) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 25.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REMZİ YILDIZ

B. No: 2021/34619 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34619

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİ YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34619)

Karar Tarihi: 26/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Remzi YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkûmiyet hükmünün gerekçesi ile hüküm fıkrasındaki farklılıktan dolayı infaza konu hapis cezasının süresinin yanlış belirlenmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Son duruşmada başvurucuya tefhim edilen kısa kararda başvurucunun 9 yıl hapis cezası ile cezalandırıldığı, duruşmada gözlemlenen tutum ve davranışları lehe değerlendirilerek cezasının takdiren 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 62. maddesi gereğince 1/12 oranında indirildiği, bu suretle sonuç cezanın 8 yıl 3 ay hapis cezası olduğu belirtilmiştir.

3. Gerekçeli kararın gerekçe bölümünde başvurucunun cezasında 5237 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereğince takdiren 1/6 oranında indirim yapıldığı belirtilmiştir. Buna karşın hüküm fıkrasında takdirî indirim oranının 1/12 olduğu, başvurucunun sonuç olarak 8 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ifade edilmiştir.

4. Başvurucu, gerekçe ile hüküm fıkrasındaki bu farklılıkla ilgili şikâyetlerini istinaf ve

temyiz kanun yollarında ileri sürmüştür. Mahkûmiyet hükmü 8 yıl 3 ay hapis cezası olarak istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek 20/2/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu 4/8/2020 tarihli dilekçesiyle gerekçe ile hüküm fıkrası arasındaki farklılığın giderilmesi ve yeni müddetnamenin 1/12 değil 1/6 oranı uygulanmak suretiyle yeniden tanzim edilmesini talep etmiştir. Başvurucu, bu dilekçesine cevap verilmediğini ileri sürmüştür.

6. Başvurucu, mahkûmiyet kararını veren İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesi ve yeni bir müddetname düzenlenmesi talebiyle 10/3/2021 tarihinde bir dilekçe daha sunmuştur.

7. Başvurucunun dilekçesi Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Bakırköy 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) gönderilmiştir. İnfaz Hâkimliği 19/4/2021 tarihinde müddetnamenin usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek başvurucunun talebini reddetmiştir.

8. Başvurucunun karara karşı yaptığı itiraz Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) 11/6/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 5237 sayılı Kanun'un 62. maddesinin uygulanması yönünden gerekçe ile hüküm fıkrası arasında farklılık varsa da hükmün kesinleşmiş olması nedeniyle düzenlenen müddetnamenin usul ve kanuna uygun olduğunu belirtmiştir.

9. Nihai karar 29/6/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 28/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet kararının gerekçesinde takdirî indirim nedenlerinden dolayı 1/6 indirim oranı öngörülmesine rağmen hüküm kısmında 1/12 oranında indirim yapıldığını, hüküm ile gerekçe arasındaki bu çelişkinin daha fazla süre ceza infaz kurumunda kalmasına neden olduğunu, bu çelişkinin düzeltilmesi ve yeni bir müddetname düzenlenmesi talebiyle verdiği dilekçelerin yargılamayı yapan mahkemece değerlendirilmesi gerekirken taleplerinin usul ve kanuna aykırı olarak İnfaz Hâkimliğince ve Ağır Ceza Mahkemesince değerlendirilip reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; hem mahkûmiyete karar veren İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesinin hem de İnfaz Hâkimliğinin söz konusu deliller çerçevesinde somut olayın özelliklerini dikkate alarak hukuki nitelendirme yaptığı, müddetnamenin usul ve kanuna uygun olduğuna karar verildiği, yapılacak değerlendirmede bu hususun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Ancak Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah

Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, ikinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40; Şaban Dal [1. B.], B. No: 2014/2891, 16/2/2017, § 32; Ç.Ö. [GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, § 33).

15. Yargıtayın yerleşik içtihatlarına göre duruşmada tefhim olunan kısa karar ile gerekçeli karar arasındaki çelişki, hükmün infazında karışıklığa neden olabilecek bir hukuka aykırılıktır. Gerekçeli kararın tefhim olunan kısa karar ile çelişki doğuracak şekilde yazılması, tefhimle geçerli hâle gelerek hükmün esasını oluşturan kısa kararın sıhhatinin zedelenmesine yol açabilecek ise de çelişkili durumlarda itibar edilmesi ve infaza esas alınması gereken, tefhimle geçerli hâle geldiğinde hiçbir kuşku bulunmayan kısa karardır (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14/12/2010 tarihli ve E.2010/6-232, K.2010/260 sayılı; 20/3/2012 tarihli ve E.2011/2-339, K.2012/103 sayılı kararları). Dolayısıyla gerekçeli kararın kısa karara göre düzeltilmesi, infaz işlemlerinin kısa karara göre yapılması gerekir. Somut olayda başvurucu hakkında verilen kısa kararda 5237 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereğince uygulanan takdiri indirim oranının 1/12 olduğu ifade edilmiş ve sonuç ceza 8 yıl 3 ay olarak belirlenmiştir. Gerekçeli kararın hüküm fıkrasında da aynı değerlendirme yapılmıştır. Başvurucu hakkındaki hapis cezasının infazında kısa kararın esas alındığı görüldüğünden başvurucunun fazladan tutulması gibi bir durum söz konusu değildir. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN AKIŞ

B. No: 2021/35485 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35485

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN AKIŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35485)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Aydın AKIŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumuna yasak eşya sokma suçundan hapis cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunda 25/9/2018 tarihinde başvurucunun da bulunduğu koğuşta kısmi arama yapılmış, yapılan arama esnasında başvurucuya ait defter ve notlar bulunmuştur. Bulunan dokümanlar üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 15/10/2018 tarihinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucuya 20 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu disiplin soruşturmasının tamamlanmasını müteakip adli yönden

gereğinin takdir ve ifası için Düzce Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) ihbarda bulunmuştur. Akabinde yapılan adli soruşturma üzerine başvurucu hakkında Cumhuriyet Başsavcılığının 18/6/2019 tarihli iddianamesi ile infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokma suçundan kamu davası açılmıştır.

6. Yapılan yargılama sonucunda Düzce 4. Asliye Ceza Mahkemesinin (Asliye Ceza Mahkemesi) 16/2/2021 tarihli kararıyla başvurucunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 297. maddesi uyarınca infaz kurumuna yasak eşya sokma suçundan neticeten 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... sanıkların olay tarihinde Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulundukları, kurumda yapılan aramada sanıklara ait olduğu tespit edilen defter, not kağıtları, fotokopi evrakları ele geçirildiği, ele geçirilen evrakların yaptırılan incelemesinde suç unsuru olabileceği yönünde değerlendirmede bulunulduğu, bu kapsamda ele geçirilen defter, not defteri, notlar, ajandalar ve evrakların içindeki Kürtçe ve Türkçe notların herhangi bir suç unsuru ihtiva edip etmedikleri, örgütsel doküman kapsamında kalıp kalmacağı hususunda bilirkişi incelemesi yaptırıldığı, yapılan bilirkişi incelemesi neticesinde düzenlenen 18/3/2018 tarihli raporda; incelenen defter, ajanda ve not kağıtlarının örgütsel eğitim amaçlı notlar kapsamında kaldığının belirtildiği görülmüş olup; her ne kadar sanıklar suçlamaları kabul etmemiş iseler de gerek dosya arasında bulunan bilirkişi uzmanlık raporu, gerekse tüm dosya kapsamı gözönünde bulundurulduğunda sanıkların 5237 sayılı TCK'nın 297/2-f kapsamında kalan örgütsel dokümanları ceza infaz kurumunda bulundurarak ve kullanarak üzerlerine atılı suçu işledikleri sabit görülmekle ayrı ayrı cezalandırılmalarına..."

7. Başvurucu, Asliye Ceza Mahkemesinin kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; kararı inceleyen Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesi 18/5/2021 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 9/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; ele geçen dokümanların herhangi birinin ceza infaz kurumunun izni olmaksızın kuruma sokulmadığını, tüm dokümanların ceza infaz kurumunun kontrolünden geçtiğini ve bu hâliyle suç eşyası olamayacağını, defterlerde yazan notların ise okuduğu kaynaklardan alıntılanan notlar olduğunu ve suç örgütlerinin eğitimsel faaliyetlerini içerecek yahut kurumda bulunması yasak olan türden notlar olmadığını belirterek bu hâliyle verilen cezanın hukuka aykırı ve gerekçesiz olduğunu iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu,

Bakanlığın görüşüne karşı genel hatlarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Odasında bulundurduğu dokümanlarda yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen hapis cezasına yönelik şikâyetin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (disiplin cezasına yönelik kararlar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu dokümanların içeriğinde yer alan ifadeler nedeniyle hakkında hapis cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 5237 sayılı Kanun'un 297. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması ve suçun önlenmesi meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

16. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Söz konusu sınırlamalar kapsamında düzenlenen disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

18. Diğer yandan ceza infaz kurumlarında gerçekleşen ve disiplin suçuna konu olan

eylemlerin aynı zamanda bir suç ithamına konu olabilmesi durumunda adli yönden suç soruşturması veya kovuşturması yapılmasına da bir engel bulunmamaktadır. Bu kapsamda 5237 sayılı Kanun'un 297. maddesi gereğince infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokulması hâlinde ilgili hakkında ayrıca adli cezalandırma yoluna gidilebilmektedir. Anılan maddenin ikinci fıkrasının (f) bendi uyarınca "mahkemelerce yasaklanmış veya suç örgütlerini temsil eden yayın, afiş, pankart, resim, sembol, işaret, doküman ve benzeri malzemeler ile örgütsel haberleşme araçlarını ceza infaz kurumuna veya tutukevine sokan, buralarda bulunduran veya kullanan kişi" bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Maddede sayılan eşyaların herhangi birinin ceza infaz kurumuna sokulması veya bulundurulması ile söz konusu suç işlenmiş olacaktır. Bu hâliyle Kanun'un 297. maddesinde düzenlenen infaz kurumuna yasak eşya sokma suçunun seçimlik hareketli bir suç tipi olduğu kabul edilmektedir (benzer yönde bkz. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 27/1/2021 tarih ve E.2019/14194, K.2021/1100 sayılı kararı).

19. Somut olayda Disiplin Kurulu, başvurucunun odasında ele geçen ve başvurucuya ait olduğunu belirttiği dokümanların içeriğinin terör örgütünün propagandasını yapma mahiyetinde olduğunu kabul etmiş ve başvurucunun 20 gün hücre hapsi disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Akabinde Ceza İnfaz Kurumu Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş, yapılan soruşturma neticesinde açılan kamu davası sonucu ilk derece mahkemesi başvurucuya ait defterlerde yer alan ifadelerin örgütsel eğitim amaçlı olduğunu belirterek başvurucunun hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. İlk derece mahkemesinin gerekçesinde dayandığı 18/3/2018 tarihli bilirkişi raporuna göre başvurucudan ele geçirilen toplam 15 defterde yer alan içeriklerin bir kısmı şöyledir;

"-Ajandanın 1. bölümünde sosyalist çerçevede dil, ahlak, demokrasi, iktidar, yönetim, uygarlık gibi kavramların anlatıldığı, 2. bölümünde Kürt gerçeğinin, 3. bölümünde kapitalizm çağında Kürt sorunu ve Kürt hareketinin anlatıldığı...6. bölümde PKK, KCK ve Demokratik Ulus şeklinde PKK terör örgütü hakkında ayrıntılı bilgiler verildiği,

-Not defterinde; Murat Karayılan yazısı altında 'öz yönetim, direniş, demokrasi ve özgürlük mücadelesidir' şeklinde yazı bulunduğu ve yazının devamında PKK'yı övücü mahiyette sözler kullanıldığı..., 'Silahlı Mücadele Tarihimiz' başlığı altında PKK terör örgütünün yaptığı eylemler hakkında bilgi verildiği, not defterinin son sayfasında 'Zindan düşman politikasına karşı ne yapmalıdır' başlığı altında örgüt mensuplarının takınması gereken özelliklerin sıralandığı,

-Gri kaplı defterde; özellikle öz savunma üzerinde durulduğu ve PKK'nın yaptığı eylemler ve örgüt mensuplarının tarihsel mücadelesinin anlatıldığı,

-Kapak kısmı mor not defterinde; örgütsel mücadelenin haklılığı ile ilgili kısa alıntı ve sözlerin bulunduğu, PKK'nın kuruluşunda yer alan örgüt mensuplarının sözleri ve notlarının paylaşıldığı ve örgüt mensuplarına ait bilgilerin verildiği,

-'üzerinde yaşamak ancak dağlarda anlam bulur' yazılı ajanda defterde; önderlik kavramı hakkında bilgiler verildiği, Abdullah Öcalan'ın yazdığı iddia edilen mektupların yazıldığı,

-kahverengi telli defterde; PKK hakkında siyasi bilgiler verildiği ve Partinin varlığının ne kadar önemli olduğu hakkında ayrıntılı örnekler verildiği, 'PKK'de kadronun temel özellikleri' başlığı altında Öcalan ile birlikte PKK'nın kurucuları hakkında bilgiler verildiği..."

20. Olay tarihinde başvurucu Ceza İnfaz Kurumunda terör suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucunun bulunduğu suç grubu da gözönüne alındığında ceza infaz

kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması hususunda devletin takdir hakkının daha geniş yorumlanması gerektiği açıktır.

21. Başvurucunun cezasını infaz ettiği odasında yukarı bahsi geçen dokümanları bulundurduğu hususunda bir şüphe yoktur. Diğer yandan söz konusu dokümanların içeriğinde PKK terör örgütü ile sözde liderine yönelik ifadelerin yer aldığı da tartışma konusu olmayan bir gerçektir. Söz konusu dokümanlara ilişkin yapılan bilirkişi incelemesinde; dokümanların içinde terör örgütünün yapısını, eylemlerini, tarihsel sürecini, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini anlatan, meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden açıklamalar bulunduğu, örgütsel eğitim amaçlı olduğunun değerlendirildiği ifade edilmiştir.

22. Bu noktada terörle bağlantılı suçlardan tutuklu ya da hükümlü olan kişilerin odalarında bu nitelikteki dokümanları bulundurmasının ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozabileceği ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyebileceği, aynı zamanda hükümlülerin ıslah amacını da zorlaştıracağı şüphe götürmez bir gerçektir. Kuşkusuz söz konusu içerikteki dokümanların ceza infaz kurumunda bulundurulmasının aynı zamanda düzenin ve güvenliğin sağlanması noktasında özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunacağı da unutulmamalıdır.

23. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, anılan dokümanları bulundurmaktan beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin sağlanması ve hükümlünün ıslahı arasındaki dengenin de sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan ilk derece mahkemesinin gerekçesi ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle 5237 sayılı Kanun'un 297. maddesi uyarınca verilen 10 ay hapis cezasının da orantılı olduğu değerlendirilmiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması nedeniyle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜL ALDEMİR

B. No: 2021/42384 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42384

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜL ALDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/42384)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Gül ALDEMİR

Vekili : Av. Pınar ÇELİK ARPACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yetkili makamlardan izin alınmaksızın afiş asılması sonucu idari para cezası uygulanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Halkevleri üyesi olan başvurucunun “Halk Sağlığı İçin Halk İktidarı, Yaşasın 1 Mayıs Sosyalizm Halkevleri” ifadelerinin yer aldığı 80x10 cm boyutlarındaki afişi, Odunpazarı Belediyesine ait reklam panosuna yapıştırdığı MOBESE kamera görüntülerinden tespit edilmiştir. Bu nedenle başvurucu hakkında 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca izinsiz afiş asma kabahatinden 427 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanakta, başvurucunun bilboardın yanı sıra aydınlatma direklerine de “İşsizliğe ve Yoksulluğa Çözüm Halk İktidarı, Yaşasın 1 Mayıs Sosyalizm” ve “Faşizm, Salgın Fırsatçılığı, Kayyum, Patriyarka, İşsizlik, Yoksulluk, Doğa Talanı, Gericilik, Bu Pisliği Devrim Temizler, Yaşasın 1 Mayıs Sosyalizm” şeklinde Halkevleri imzalı afişleri astığı belirtilmiş olmakla, bu tespitlerin idari para cezası tutanağına yansıtılmadığı ve ayrıca dosya kapsamında bu iddiayı destekleyen herhangi bir delilin sunulmadığı anlaşılmıştır.

3. Başvurucu; afişi kendisinin yapıştırmadığını, kolluk görevlilerince düzenlenen görüntü inceleme ve tespit tutanağının delil olarak kabul edilemeyeceğini, bu görüntünün uzman ve bağımsız bir bilirkişi tarafından incelenmesi gerektiğini ileri sürerek idari yaptırım kararına itiraz etmiştir. Eskişehir İl Emniyet Müdürlüğü, itiraz üzerine Eskişehir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sunduğu yazıda başvurucunun bilboard üzerine afişi yapıştırdığının görüntü kaydı ve fotoğraflarla net şekilde tespit edildiğini ifade etmiş; ayrıca başvurucunun kamuya açık alanda afiş ve ilan asma prosedürünü yerine getirmemesi nedeniyle cezalandırıldığını belirtmiştir.

4. Hâkimlik, yaptırım kararının mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 14/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; hakkında idari yaptırım uygulanmasına neden olan afişin kendisi tarafından asılmadığını, bu hususun kesin ve inandırıcı bir delille ortaya konulmadığını, kimlik tespitinin tahmine ve yoruma dayalı olarak yapıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca cezalandırmaya dayanak olarak kullanılan maske takan bir kişinin uzaktan çekilmiş fotoğrafının kimlik tespitine elverişli olmadığını belirterek, bu tespit temelinde cezalandırılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Öte yandan afişin kendisi tarafından asıldığı kabul edilse dahi söz konusu eylem nedeniyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı, Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca afiş asma eyleminin yetkili makamların iznine tabi tutulmasının kamu düzeninin korunması ve görüntü kirliliğinin önlenmesi amacına dayandığı ifade edilmiştir. Bakanlık, başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddiaları hakkında da değerlendirmelerde bulunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

8. Başvurucu, her ne kadar afiş asmadığını ileri sürerek cezalandırmaya itiraz etmişse de kamu görevlilerince düzenlenen belgelerde başvurucunun izinsiz afiş astığı tespit edilmiş ve bu tespit temelinde idari yaptırım uygulanmıştır. Başvurucunun idari yaptırımdan kaçınmak amacıyla aleyhine beyanda bulunmama hakkına sahip olduğu dikkate alındığında, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin varlığı kabul edilmelidir. Nitekim, yalnızca kabahat niteliğinde bir eylemin işlendiğinin kabul edilmesi hâlinde anayasal güvencelerden yararlanılacağını varsaymak, kişilerin Anayasa'nın 26. maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğünden yoksun bırakılmasına neden olacaktır (farklı bağlamda benzer yönde değerlendirme için bkz. Betül Çetin ve Döndü Kurşunoğlu [2. B.], B. No: 2021/43163, 9/2/2023, § 15). Bu tespitlerle uyumlu olarak başvurucunun suç unsuru içermeyen ifadeler içeren afişi izinsiz astığı gerekçesiyle idari para cezasına tabi tutulmasının, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 5326 sayılı Kanun'un 42.

maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden kamu düzeninin korunması amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

11. Somut olayda, başvurucuya yalnızca belediyeye ait reklam panolarına izinsiz afiş yapıştırdığı gerekçesiyle idari para cezası uygulanmıştır. Ancak idarece düzenlenen belgelerde ve Hâkimlik kararında, bu yaptırıma dayanak teşkil edecek başka herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Ayrıca dosya kapsamında afişte yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında kamu makamlarınca herhangi bir adli soruşturma başlatıldığına dair bir bilgiye rastlanmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile benzer nitelikte olan Özkan Kuplay ([1. B.], B. No: 2021/13005, 21/11/2023) kararında, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin anayasal çerçevede nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, afiş asma yoluyla yapılan düşünce açıklamalarının anayasal güvencelerden yararlandığını ancak kamuya ait alanlara afiş asılmasının belirli ön koşullara bağlanabileceğini ifade etmiştir. 5326 sayılı Kanun'un 42. maddesi kapsamında, izinsiz afiş asmanın kamu düzenini koruma ve görüntü kirliliğini önleme amacı taşıdığı kabul edilmekle birlikte, yalnızca izin şartı ihlalinin tek başına idari yaptırım için yeterli olamayacağını vurgulamıştır. Özellikle, kamu düzeninin bozulup bozulmadığı veya çevre kirliliğine neden olup olmadığı gibi hususların, kamu makamlarının kararlarında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Özkan Kuplay, §§ 9-12; farklı bağlamda benzer yönde değerlendirme için bkz. Ahmet Özdem [2. B.], B. No: 2016/13541, 28/5/2019, §§ 31, 33).

13. Anayasa Mahkemesi, belediyeye ait reklam panolarının kullanımının belirli hukuki prosedürlere (kiralama, ücret ödeme vb.) tabi tutulabileceğini ve izin alınmaksızın bu panoların kullanılması hâlinde, somut olayın koşullarına bağlı olarak idari yaptırımın yanı sıra tazminat sorumluluğu veya adli soruşturmanın da söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, idare ve hâkimliğin afişin kamu düzenini bozduğu veya görüntü kirliliğine neden olduğuna ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadığını belirterek yalnızca izinsiz asılmış olması gerekçesiyle idari para cezası uygulanmasının, ifade özgürlüğüne müdahale için yeterli bir gerekçe oluşturmadığı sonucuna varmıştır (Özkan Kuplay, §§ 13-16).

14. Somut olayda da yaptırım konusu afişin kamu düzenini bozduğu veya görüntü kirliliğine yol açtığına dair herhangi bir tespit veya değerlendirme yapılmaksızın, yalnızca izinsiz asıldığı gerekçesiyle başvurucunun cezalandırıldığı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda Özkan Kuplay kararında ortaya konulan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan farklı bir değerlendirme yapılmasını gerektiren bir durum bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. İfade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak bu aşamada bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/2579 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.A.

B. No: 2021/43562 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43562

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43562)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : M.A.

Vekili : Av. İbrahim ERGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı çerçevesinde dile getirilen yaşam hakkının, kötü muamele yasağının ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/5/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1969 doğumlu bir erkek olup Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır.

6. İstanbul Valiliğinin (Valilik) 30/11/2016 tarihli kararıyla 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi (kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar) uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine karar verilmiştir. Valiliğin 1/2/2017 tarihli kararıyla 6458 sayılı Kanun'un 57. maddesi uyarınca başvurucunun bir ay süreyle idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir.

7. Beyanına göre başvurucu, geri gönderme merkezine sevkinin ardından 11/2/2017 tarihinde sınır dışı edilmiştir. Daha sonra Diyanet İşleri Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Suudi Arabistan Hac Bakanlığınca düzenlenen ortak protokol uyarınca alınan izinler doğrultusunda başvurucunun 2/8/2019 tarihinde ülkeye girişine izin verilmiştir. Başvurucu, Hatay Havalimanı'ndan hac vazifesini yerine getirmek üzere Suudi Arabistan'a gitmiş, 21/8/2019 tarihinde ise Hatay Havalimanı'ndan Türkiye'ye giriş yapmıştır.

8. Başvurucu 23/9/2020 tarihinde sınır dışı etme işleminin iptali talebiyle İstanbul 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

9. İdare Mahkemesi 18/2/2021 tarihinde, başvurucu hakında tesis edilen 30/11/2016 tarihli sınır dışı kararının aynı tarihte başvurucuya kendi dilinde imza karşılığı tebliğ edildiği, davanın on beş günlük yasal süre içinde açılmadığı gerekçesiyle davanın süre aşımı nedeniyle kesin olarak reddine karar vermiştir.

10. Göç İdaresi Başkanlığının Anayasa Mahkemesine sunduğu cevabi yazı ve ekindeki bilgi ve belgelere göre başvurucu 13/12/2017 tarihinde Kilis Öncüpınar Kara Hudut Kapısı'ndan çıkış yapmış ve Valilikçe başvurucu hakkında alınan 30/11/2016 tarihli sınır dışı etme kararı kaldırılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Anayasa Mahkemesinin 26/3/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

12. Başvurucu; 30/11/2016 tarihinde alınan sınır dışı kararı nedeniyle 11/2/2017 tarihinde sınır dışı edildiğini, 21/8/2019 tarihinde ise Türkiye'ye tekrar giriş yaptığını belirtmiştir. İddiasına göre sınır dışı kararı kendisine tebliğ edilmemiştir, idari gözetim altına alındıktan sonra apar topar sınır dışı edilmesi sebebiyle dava açılmasına da fırsat verilmemiştir. Ülkesine gönderilmesi hâlinde işkence ve kötü muamele maruz kalacak ve yaşam hakkı, eşi ve çocuğunun Türkiye'de yalnız kalacak olması nedeniyle de aile hayatına saygı hakkı ihlal edilecektir.

13. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

16. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının uygulanmasının olası sonuçlarıyla ilgili iddiaların incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir.

17. Somut olayda, başvurucu hakkında alınan 30/11/2016 tarihli sınır dışı kararı Valiliğin bir kararıyla kaldırılmıştır (bkz. § 10). Dolayısıyla sözü edilen sınır dışı etme kararının uygulanması artık mümkün değildir. Ayrıca başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durum da yoktur. Bu sebeple başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini gerekli kılan bir neden bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER FARUK İPEK

B. No: 2021/49190 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/49190

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER FARUK İPEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/49190)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Ömer Faruk İPEK

Vekili : Av. Nilay HASANEFENDİOĞLU ŞENGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptaline yönelik yargı kararının uygulanmaması nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığının (idare) uzman çavuşluk alımı kapsamında yaptığı yazılı ve sözlü sınavları başarı ile geçmiş ve sağlık muayenesine tabi tutulmuştur. Muayene sonucunda Sağlık Bilimleri Üniversitesi Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen 26/2/2018 tarihli rapor ile başvurucu hakkında komando uzman erbaş olabileceği belirtilmiştir.

3. Başvurucu hakkındaki tüm bu işlemlerin sonucunda idarece 12/4/2000 tarihli ve 24018 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği'nin (Mülga Yönetmelik) 12. maddesi uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Mülga Yönetmelik'in 15. maddesi uyarınca yapılan değerlendirme sonucunda başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu

sonucuna varıldığından bahisle ataması yapılmayarak adaylığı sonlandırılmıştır.

4. Başvurucu söz konusu işlemin iptali talebiyle 9/11/2018 tarihinde dava açmıştır. Ankara 12. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 19/4/2019 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. İdare mahkemesi kararda, başvurucunun Bank Asya A.Ş. nezdindeki hesap hareketleri, miktarı ve niteliği bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması lideri tarafından verilen talimat üzerine herhangi bir işlem yapmadığı kanaatine ulaşıldığını, davalı idarece başvurucu hakkında ileri sürülen hususun dava konusu işlemin tesis edilmesini haklı kılacak nitelikte bulunmadığını belirterek başvurucunun güvenlik soruşturması olumsuz olarak kabul edilerek uzman erbaş alımına dair adaylık işlemlerinin sona erdirilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığını vurgulamıştır.

5. İdare anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (istinaf mercii) 27/11/2020 tarihinde istinaf talebini gerekçe eklemek suretiyle kesin olarak reddetmiştir. Kararda, işlemin dayanağını oluşturan 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının 28/4/2020 tarihli ve 31112 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 19/2/2020 tarihli ve E.2018/163, K.2020/13 sayılı Anayasa Mahkemesi kararıyla Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiği ve kararın yayımlandığı tarihte yürürlüğe girdiği belirtilmiştir. Ayrıca Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 29/5/2017 tarihli ve E.2016/852, K.2017/2326 sayılı kararında da belirtildiği gibi Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiş olduğu bilindiği hâlde görülmekte olan davaların Anayasa'ya aykırılığı saptanmış hükümler dikkate alınarak çözümlenmelerinin Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkesine aykırı olacağı vurgulanmıştır. Son olarak kanun koyucu tarafından bu konuda henüz düzenleme de yapılmamış olduğu anlaşıldığından Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararı ile ortaya çıkan bu durum sonucunda yasal dayanağı kalmayan dava konusu işlemin bu yönüyle de hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir.

6. Kesinleşen yargı kararı üzerine idare, işlemlere devam etmiştir. Bu kapsamda daha önce Sağlık Bilimleri Üniversitesi Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 26/2/2018 tarihli sağlık kurulu raporunun bir yıllık süresinin dolduğu gerekçesiyle başvurucu MSY 33-3 Türk Silahlı Kuvvetleri Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı Personelinin Sağlık Muayene Yönergesi (Yönerge) uyarınca tekrar rapor almak üzere hastaneye sevk edilmiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkında sevk edildiği Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesinden almış olduğu 21/6/2019 tarihli sağlık kurulu raporunda Miyopi ve Tek Parmak Ampute tanısı ile uzman erbaş olamaz, komando olamaz kararı verilmiştir. Bu rapora itirazı üzerine başvurucu Abdurrahman Yurtaslan Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiş ve 26/6/2019 tarihli rapor ile Uzman Erbaş Komando Olur kararı verilmiştir. Bu kez idarece başvurucu, hakem hastane olarak Keçiören Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiş ve düzenlenen 26/6/2019 tarihli raporla uzman erbaş/komando olamayacağı belirtilmiştir. İdarece anılan bu son rapor üzerine başvurucunun adaylığı 29/7/2019 tarihli işlemle sonlandırılarak başvurucu göreve başlatılmamıştır.

B. Bireysel Başvuru Süreci

7. Başvurucu, lehine kesinleşen idare mahkemesi kararı sonrası doğrudan uzman erbaşlığa

kabul edilmeyerek sağlık raporu aldırılmak üzere tekrar hastaneye sevk edilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle 14/1/2020 tarihinde dava açmıştır.

8. Ankara 4. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 6/11/2020 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. Mahkeme kararda, yargı kararının geçmişe etkili olarak sonuç doğuracağını ve sınavlardan başarılı olup sağlık şartlarını taşıdığını sağlık kurulu raporuyla ispat eden başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu gerekçesiyle adaylıkla ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemi tesis edildiği tarihten itibaren tüm hukuksal sonuçlarıyla beraber ortadan kaldıracağına vurgu yapmıştır. Mahkeme, bu tespitten hareketle başvurucunun adaylıkla ilişiğinin kesilmesi işleminden önce gerekli olan sağlık koşullarını taşıdığını usulüne uygun bir şekilde aldığı sağlık kurulu raporuyla ispatladığını ve yargı kararı sonrasında başvurucunun adaylık işlemlerinin kaldığı yerden devam etmesi gerektiğini işaret ederek adaylık işlemlerinin devamı için tekrar sağlık kurulu raporu alınmak üzere hastaneye sevkine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığını belirtmiştir.

9. İdare söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 10/9/2021 tarihinde istinaf talebini kabul ederek mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararda, Yönergede temin faaliyetleri için alınan sağlık raporunun geçerlilik süresinin bir yıl olduğu, başvurucunun ilk temin faaliyeti esnasında aldığı raporun yargı kararı gereğince eğitime başlatılacağı tarih itibarıyla geçerlilik süresinin dolduğu ve başvurucu hakkında daha önce sona erdirilmiş olan adaylık işlemlerinin yargı kararı doğrultusunda kaldığı yerden yeniden başlatıldığı tespiti yapılmıştır. Bölge İdare Mahkemesi ayrıca kişilerin adaylığa kabul sonrasında her zaman sağlık şartı denetiminin idarece yapılabileceğini ve gerektiğinde adaylardan yeniden rapor alınmasının istenebileceğini vurgulamıştır. Bölge İdare Mahkemesi, bu tespitlerden hareketle aradan geçen süre içinde başvurucunun sağlık durumunun yeniden tespit edilerek sağlık durumunda bir değişiklik olup olmadığının belirlenmesi için yeniden sağlık kurulu raporu almak üzere sevkinin istenilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığını, bu durumun güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğundan bahisle atanmama işlemine karşı açılan davada verilen yargı kararının uygulanmadığı sonucunu doğurmadığını belirtmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 18/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, idare mahkemesinin 19/4/2019 tarihli lehine verilmiş yargı kararının şeklen uygulanmak suretiyle etkisizleştirildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, tekrar rapor almak üzere hastaneye sevkinin haksız olduğunu, oysaki sürecin başında bu raporun alındığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; uzman erbaşlık sınavında başarılı olan başvurucunun adaylık sürecinin güvenlik ve arşiv araştırması sonuçlarının olumsuz olması nedeniyle sona erdirildiği, bu işlemin iptali talebiyle açtığı davada, dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi üzerine başvurucunun atamasının yapılması için gerekli olan işlemlerin yeniden başlatıldığı, dolayısıyla idarenin yargı kararlarını etkisiz kılması gibi bir durumdan bahsetmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun sağlık

muayenesi için hastaneye tekrar sevk edilerek sonucuna göre işlem yapılmasının ilgili mevzuata göre zorunlu olduğundan henüz adaylık eğitimine başlamadan işlemleri sonlandırılmış olan başvurucu yönünden verilmiş olan yargı kararının bu hâliyle başvurucunun doğrudan atanması sonucunu doğurmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

14. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkı yönünden incelenmiştir.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

16. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman [2. B.], B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 57).

17. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

18. Kararın icrası hakkı; mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat [1. B.], B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

19. Kural olarak mahkeme kararlarının uygulanması, ilam zamanaşımı dolmadığı sürece her zaman talep edilebilir. Bu yöndeki bir talebe rağmen mahkeme kararı uygulanmamışsa olumsuz kamu gücü işleminden kaynaklanan bir süregelen ihlalden söz edilebilir. Bu durumda başvurucu, mahkeme kararının uygulanması talebini müteakiben makul bir süre bekledikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilir. Başvurucunun

talebinden vazgeçtiği ya da takipsiz bıraktığı anlaşılmadıkça bu tür başvuruların süresinde yapıldığını kabul etmek gerekir (Ahmet Yıldırım, § 29).

20. Olayda, başvurucunun eğitim yerine atanmayarak adaylık işlemlerinin sonlandırılmasına ilişkin idari işlem iptal edilmiş ve hüküm kesinleşmiştir. Bu ilk mahkeme hükmünün uygulanması amacıyla idarece işlemlere yeniden başlandığı belirtilerek Yönergeye göre yenilenmesi gereken sağlık raporunun temini amacıyla başvurucu tekrar hastaneye sevk edilmiştir. Ancak alınan 26/6/2019 tarihli son raporda Miyopi ve Tek Parmak Ampute tanısı ile uzman erbaş olamaz, komando olamaz tespiti yapılmıştır. Bunun üzerine başvurucu tarafından doğrudan uzman erbaşlığa kabul edilmeyerek sağlık raporu aldırılmak üzere tekrar hastaneye sevk edilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle yeniden dava açılmıştır. İdare, anılan son rapor üzerine başvurucunun adaylığını 29/7/2019 tarihli işlemle sonlandırarak göreve başlatmamıştır.

21. Kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen hükmün uygulanıp uygulanmadığının anlaşılabilmesi için hükmün içeriğinin saptanması gerekir. Bu bağlamda hükmün gerekçesinde yer alan hukuki değerlendirmenin belirleyici olacağı izahtan varestedir. Somut olayda uygulanmadığı ileri sürülen idare mahkemesinin 19/4/2019 tarihli iptal kararının gerekçesinde öz olarak idarece elde edilen tespitlerin güvenlik soruşturmasını olumsuz kılacak ağırlıkta bulunmadığı ifade edilmiştir. Yine bu karara karşı yapılan istinaf talebi üzerine davayı inceleyen istinaf mercii tarafından verilen 27/11/2020 tarihli kararda da, Anayasa Mahkemesinin 4045 sayılı Kanun'a ilişkin iptal kararı ile ortaya çıkan durum sonucunda yasal dayanağı kalmayan dava konusu işlemin hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle anılan iptal kararı, Anayasa Mahkemesi kararı ile Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen 4045 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemin hukuka aykırılığını tespit etmektedir. Bununla birlikte iptal kararı güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandırılmasına neden olan olguya dair bir irdeleme, esasa dair bir değerlendirme içermemektedir.

22. Bu hâle göre idari işlemi, tesis edilmesine ilişkin usuli süreç yönünden hukuka aykırı bularak iptal eden hükmün idareye ilk tesis edildiği andan itibaren işlemin hukuki varlığını ortadan kaldırmak yönünde bir yükümlülük yüklediği açık ise de idarenin usule ilişkin eksiklikleri gidererek yeni bir işlem tesis etmesi mümkündür. Nitekim somut vakada iptal kararına istinaden idarenin işlemlere yeniden başladığı ve Yönergeye göre yenilenmesi gereken sağlık raporunun temini amacıyla başvurucunun tekrar hastaneye sevk edildiği, raporun olumsuz olması üzerine de yargı denetimine açık yeni bir idari işlem tesis edildiği dosya içeriğinden anlaşılmıştır. Öte yandan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde yapılan incelemede 26/6/2019 tarihli olumsuz rapor üzerine adaylık işlemleri sonlandırılan başvurucu tarafından tesis edilen işleme karşı herhangi bir dava açılmadığı görülmüştür.

23. Bu itibarla idare mahkemesi tarafından verilen iptal kararının uygulanmadığından söz edilemeyeceği anlaşıldığından kararın icrası hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin

iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHİR RASOOL HAMİD HAMAD

B. No: 2021/53794 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53794

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHİR RASOOL HAMİD HAMAD BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53794)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Mahir Rasool Hamid HAMAD

Vekili : Av. Şeref AKÇAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul'un Fatih ilçesinde 21/7/2018 tarihinde Irak uyruklu B.N.T.T.nin öldürülmesi olayıyla ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır. Olaya ilişkin kolluk görevlileri tarafından düzenlenen yakalama ve muhafaza altına alma ile araştırma tutanaklarında şu açıklamalara yer verilmiştir:

i. Kolluk görevlileri 21/7/2018 tarihinde saat 03.30 sıralarında devriye görevi yapmaktayken yedi sekiz el silah sesi duymuş, sesin geldiği yöne baktıklarında iki erkeğin Hacı Bayram Mektebi Sokak içerisine doğru yaya olarak kaçtığını görmüştür. Ekip otomobili ile takip etmeye başladıkları bu kişilerin dikkat çekmemek için sokak çıkışından itibaren koşmayı bırakıp taksiye bindikleri sırada taksi durdurulmuştur. Taksinin arka koltuğunda oturan kişi üst araması yapılacağı sırada koşarak kaçmaya başlamış, arkasından koşmaya başlayan emniyet bekçisi O.P. havaya ateş açmışsa da o anda bu kişiyi yakalayamamış, taksideki

diğer kişi hakkında ise yakalama işlemi yapılmıştır.

ii. Yakalanan kişinin Irak uyruklu A.J.M.M. olduğu anlaşılmış; bu kişinin kıyafetlerinde, kol ve bacaklarında kan lekeleri olduğu görülmüştür. Bu sırada haber merkezi tarafından minibüs durakları önünde bıçak ve ateşli silahla yaralanmış hâlde bir kişi olduğunun anons edilmesi üzerine olay yerine gidildiğinde yerde yatar hâlde bir erkeğin olduğu ve yakınlarında çok sayıda kovan tespit edilmiştir.

iii. Irak uyruklu B.N.T.T. olduğu belirlenen yaralı hastaneye kaldırıldıktan kısa süre sonra ölmüş, olay yerinden kaçan kişilerin girdikleri sokakta yapılan kontrolde kanlı hâlde bir adet bıçak ele geçirilmiştir.

iv. A.J.M.M.den sorulduğunda yanındaki kişinin adını H.M. olarak bildiğini ve ikamet ettiği yeri gösterebileceğini söylemesi üzerine yapılan araştırmada adı geçen kişi bulunamamıştır. Bu kişiyle ilgili yapılan araştırmada gerçek isminin H.M.W.L. olduğu belirlenmiştir.

3. Olay yeri inceleme raporunda; Turgut Özal Millet Caddesindeki tramvay durağında bulunan trafik ışıklarının yakınında, kaldırım üzerinde ve kaldırım dibindeki yol üzerinde 10 adet kovan ile 1 adet deforme mermi çekirdeği olduğu, olay yerine yaklaşık elli metre uzaklıktaki dükkan önünde kan lekeli bıçak, yüz elli metre uzaklıktaki cadde üzerinde de 1 adet kovan bulunduğu, hastane morgunda bulunan maktulün vücudunda kesi yaraları ile çeşitli yerlerinde 11 adet mermi isabet deliği olduğu belirtilmiştir.

4. Olay yerinde bulunan işyerlerine ait kameraların incelenmesi sonucunda kolluk şu tespitlere ulaşmıştır:

i. Millet Caddesindeki iş hanında faaliyet gösteren T. Eczanesine ait kamera görüntülerinde; olay tarihinde saat 02.57.21'de maktulün görüş açısına girip yere düştüğü, A.J.M.M.nin maktule bıçakla saldırdığı, H.M.W.L.nin de tabanca ile ateş ettiği belirlenmiştir. Kolluk tarafından düzenlenen tutanakta bu işyerine ait kameranın güncel saate göre 1 dakika ileride olduğu belirtilmiştir.

ii. Aynı mahallede bulunan Turgut Özal Caddesindeki Y. Ecza Deposuna ait kamera görüntülerinde; olay tarihinde saat 02.48.53'te kameranın görüş açısına sakallı, spor ayakkabılı, kısa kollu renkli tişörtlü bir erkeğin girerek eliyle bel kısmını tutup muhtemelen elinde bulunan silahı beline koymaya çalıştığı ve koşar vaziyette kaçarak uzaklaştığı görülmüş, kaçan kişinin açık kimliği belirlenemeyen Mahir M. olduğu tespit edilmiştir.

5. A.J.M.M. soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerinde;

i. Olaydan 7 ay önce Türkiye'ye giriş yapıp İstanbul'a geldiğini, 20/7/2018 tarihinde saat 20.00 sıralarında evinden çıkıp Aksaray'da deniz kenarına gittiğini, burada aldığı birayı içerken yanına önceden tanıdığı, Irak uyruklu ve adının Mahir olduğunu bildiği arkadaşının geldiğini, Mahir'in de bira içtikten sonra yanından ayrıldığını, tek başına eve giderken olay yerine geldiğinde önceden tanıdığı H.M.W.L. ile maktulü tartışırken gördüğünü, yanlarına geldiği anda H.M.W.L.nin elindeki tabancayla maktule ateş ettiğini, orada bulunan diğer kişilerin kaçmaya başladığını,

ii. Silah sesini duyunca kendisinin de kaçtığını, yol kenarında duran taksiye bindiği anda H.M.W.L.nin de arkadan gelip taksinin arka koltuğuna oturduğunu, yolda kısa mesafe gittikten sonra polislerin taksiyi durdurduğunu, taksiden inen H.M.W.L.nin polisten kaçtığını, maktul ile H.M.W.L.nin neden kavga ettiğini bilmediğini, kendisinin olaya karışmadığını, görüntülerde maktule bıçakla saldıran kişinin kendisi olmadığını

savunmuştur.

6. İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği 23/7/2018 tarihinde A.J.M.M. ile H.M.W.L.nin kullandığı telefon hatlarının 29/5/2018 ilâ 23/7/2018 tarihleri arasındaki iletişimlerinin tespitine karar vermiştir. İletişimin tespitine dair kayıtlarda, F.A.R.R. adlı kişi ile H.M.W.L. arasında 21/7/2018 tarihinde saat 03.14.25'te 21 saniyelik görüşme yapıldığı anlaşılmıştır.

7. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanakta, kamera görüntülerine dair incelemeler ile olaya ilişkin istihbarî ve sokak çalışmaları sonucunda olaya karışan kişiler arasında başvurucu ile F.A.R.R.nin de olduğu belirlenmiş, bu iki kişi 2/8/2018 tarihinde Habur Kara Sınır Kapısını kullanarak Türkiye'den çıkış yapmakta oldukları sırada yakalanmıştır. Diğer yandan H.M.W.L. de 9/8/2018 tarihinde Fatih'te yakalanmıştır.

8. F.A.R.R. soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerinde; maktulü ve diğer şüphelileri tanımadığını, maktulün öldürülmesi olayıyla ilgisi olmadığını, Türkiye'ye gezmek için geldikten sonra annesinin rahatsızlığı nedeniyle Irak'a dönmek üzereyken yakalandığını savunmuştur.

9. H.M.W.L. soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerinde; Türkiye'ye kaçak yollarla girdiğini, maktulü ve A.J.M.M.yi tanımadığını, söz konusu olaya karışmadığını, kamera kayıtlarındaki kişinin de kendisi olmadığını savunmuştur.

10. Başvurucu soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerinde; 2011 yılından beri Türkiye'de olduğunu, adı geçen kişilerden sadece A.J.M.M.yi tanıdığını, sedef hastası olduğu için tedavi olmak amacıyla İstanbul'a geldiğini, A.J.M.M.nin arkadaşının kendisine sadece bir kavga olayından bahsettiğini, kamera görüntülerindeki kişilerden birinin kendisi olmadığını, tedavi parasını tedarik edemediği için Irak'a dönmeye karar verdiğini, söz konusu olaya karışmadığını savunmuştur.

11. Kaçan kişiyi kovalayan kolluk görevlilerinden alınan iki tabanca ile olay yerinde bulunan kovanlar üzerinde yapılan inceleme üzerine İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü (Müdürlük) tarafından düzenlenen 30/7/2018 tarihli uzmanlık raporunda; 11 kovanın farklı üç tabancadan atıldığı, Cerrahpaşa Caddesi üzerinde bulunan bir kovanın kolluk görevlisi O.P.den alınan tabancaların birinden atıldığı, diğer 10 kovanın ise bu tabancalardan atılmadığı tespit edilmiştir. Müdürlüğün aynı tarihli diğer uzmanlık raporuna göre maktul ile A.J.M.M.nin el svap numunelerinde atış artıkları tespit edilmiştir.

12. Maktulün annesi olan R.J.K. kollukta 5/9/2018 tarihinde şikâyetçi sıfatıyla alınan ifadesinde; maktulün olaydan 1 yıl önce ticaret yapmak için Türkiye'ye gittiğini, oğlunun Fatih'te A.J.M.M. ile aynı evde kaldığını, 5 yıldır tanıdığını, A.J.M.M.nin Irak'taki evlerine oğluyla birlikte ara sıra geldiğini, oğlunun 2018 yılının Nisan ayında bu evden ayrılıp H. adlı arkadaşıyla kalmaya başladığını, oğluna evden neden ayrıldığını sorduğunda A.J.M.M.nin uyuşturucu madde kullanıp sattığını, bu yüzden aralarında sorun olduğunu anlattığını, olaydan 3 gün önce oğluyla telefonla konuştuğunda A.J.M.M. ile H.M. adlı kişilerin kendisini öldürmekle tehdit ettiklerini söylediğini ancak nedenini anlatmadığını, ardından oğlunun arkadaşları olan A.J.M.M., H.M., F.M. ve Mahir Rasool tarafından öldürüldüğünü öğrendiğini, olaydan sonra İstanbul'daki akrabasının yanına geldiğinde onu N.M. adlı bir kişinin telefonla arayıp bu olaya polisi karıştırmamaları konusunda kendisini tehdit ettiğini, bu kişiyi araştırdığında İstanbul'da insan ticareti ve uyuşturucu kaçakçılığı yaptığını, oğlunu öldüren kişilerin bağlı olduğu çetenin lideri olduğunu öğrendiğini söylemiştir.

13. Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen 25/9/2018 tarihli otopsi raporunda; maktul

üzerinde 9 adet ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası olup bunlardan dördünün öldürücü nitelik taşıdığı, tüm atışların bitişik atış mesafesi dışından gerçekleştirildiği, kesici aletten kaynaklanan yaraların öldürücü mahiyette olmadığı, maktulün ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı çeşitli kırıklar ile birlikte iç organ ve büyük damar yaralanmasından gelişen iç ve dış kanama sonucu meydana geldiği tespit edilmiştir.

14. Başsavcılık soruşturma sonucunda başvurucunun yanı sıra A.J.M.M., H.M.W.L. ve F.A.R.R. hakkında maktulü iştirak hâlinde kasten öldürdükleri iddiasıyla 2/10/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

15. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sırasında Mahkeme, işyerine ait kamera kayıtlarındaki görüntülerle sanıklara ait fotoğrafların karşılaştırılması amacıyla bilirkişi incelemesi yapılmasını kararlaştırmıştır. Bu hususta düzenlenen 20/11/2018 tarihli bilirkişi raporunda; Y. Ecza Deposuna ait görüntülerin açılamadığı, T. Eczanesine ait görüntülerde maktulün kamera açısına girdiği sırada iki kişi tarafından darp edildiği, maktulün yere düşmesi üzerine bir kişinin darp etmeye devam ettiği, diğerinin bu sırada maktule ateş ettiği, bir süre boğuştuktan sonra iki kişinin de kaçıp uzaklaştığı, kamera görüntülerinin zayıf olması, olayın kamera açısından uzak bir yerde gerçekleşmesi, kaçan kişinin kamera açısına zıt yönde gitmeleri nedeniyle olayı gerçekleştiren kişilerin sanıklardan hangileri olduğu konusunda net bir görüş bildirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

16. Başvurucu ve diğer sanıkların yargılamanın 22/1/2019 tarihli celsesinde alınan ifadeleri şöyledir:

i. Sanık A.J.M.M.;

(1) Maktul ile yakın arkadaş olduklarını, maktulün olaydan önce Irak'a döndüğünde bir öldürme olayına karıştığını, bu olayı kendisine maktulün anlattığını, maktul ile aynı evde kalırken maktulün uyuşturucu kullandığını, bu nedenle onunla tartışıp evden gitmesini istediğini, bu nedenle maktulle arasında husumet başladığını, olaydan önceki tarihlerde maktulün kendisini öldürmekle tehdit ettiğini ve eve gelip bıçakla yaraladığını,

(2) Olay günü H.M.W.L.yi telefonla aradığını, onun da kendisine başvurucuyla beraber olduğunu ve başvurucunun kendisine gelen parayı teslim alacağını söylediğini, parayı aldıktan sonra sahilde beraber içki içmeyi teklif ettiğini, başvurucu ve H.M.W.L ile birlikte sahilde içki içip dönüş yoluna geçtiklerini, o sırada yanlarında F.A.R.R.nin olmadığını,

(3) Yusufpaşa'ya geldiklerinde başvurucunun midesinin bulanması nedeniyle kustuğunu, onu hastaneye götürmeyi teklif ettiklerini, kendisinin o esnada tuvalete gittiğini, bu sırada başvurucu ile H.M.W.L.nin yavaş adımlarla gitmeye devam ettiklerini, yanlarına geldiğinde onların minibüs durağına geldiklerini, ikisini ileride maktul ile beraberlerken gördüğünü, kendisini gören maktulün doğrudan bıçak çıkartıp kendisine saldırdığını, savunma amacıyla maktule vurup düşürdüğünü, sonra da maktulü bıçaklayıp dövdüğünü,

(4) Kendisine sorulduğunda; olay anında F.A.R.R.nin orada olmadığını, olay yerinde başvurucu da dâhil üç kişi olduklarını, başvurucunun hiçbir şey yapmadığını, olay anında maktul kendisine saldırınca diğer ikisinin orayı terk ettiklerini, ancak H.M.W.L.nin de maktule tabanca ile ateş ettiğini, olaydan sonra kendisinin de kaçıp taksiye bindiğini, arkasından da H.M.W.L.nin geldiğini, polis durdurunca da H.M.W.L.nin kaçtığını, başvurucunun da sonradan olay yerinden kaçtığını, soruşturma evresindeki ifadelerinin doğru olmadığını söylemiştir.

ii. H.M.W.L.;

(1) Sanık A.J.M.M. ile başvurucuyu tanıdığını, maktul ile de Irak'ta tanıştığını ve 2012 yılından beri arkadaş olduklarını, aralarında sorun bulunmadığını, olay günü başvurucuyla karşılaştığını, başvurucunun kendisine Irak'tan havale yoluyla para geldiğini söyleyip birlikte para çekmeyi teklif ettiğini, yoldayken A.J.M.M.nin telefonla arayıp içki içmeye çağırdığını, parayı aldıktan sonra yanlarına A.J.M.M.nin gelmesi üzerine birlikte sahile gidip üçü birlikte içki içtiklerini,

(2) İçki içtikten sonra yemek yemeye giderken başvurucunun midesinin bulanıp kustuğunu, A.J.M.M.nin de onu hastaneye götürmek istediğini, o sırada da A.J.M.M.nin tuvalete gittiğini, kendisinin de başvurucuyla birlikte yürümeye başladığını, o esnada maktulün kendilerini yolda görüp çağırdığını, tokalaşmak için elini uzattığında maktulün "Sen adam değilsin" diyip elini ittiğini ve küfür ettiğini, yanlarına A.J.M.M.nin gelmesi üzerine maktulün onun üzerine yürüdüğünü ve ikisinin kavga ettiğini, o anda birinin elini göbeğine götürdüğünü ancak aradaki mesafeden dolayı elini uzattığı yerde ne olduğunu görmediğini,

(3) Bir süre sonra maktulün yere düştüğünü ve göbeğinden bir şey çıkarmaya çalıştığını görünce kendisini korumak için üzerinde taşıdığı tabancayla maktule ateş ettiğini, olay sonrasında kendisinin korkup kaçtığını, tabancayı da yolda düşürdüğünü, olay sırasında başvurucunun uzakta durduğunu ve maktule "Ayıptır küfür etme" dediğini, onun ne yaptığını bilmediğini savunmuştur.

iii. Başvurucu;

(1) Olay günü kendisine Irak'tan havale geldiğini, Aksaray'da H.M.W.L.yi gördüğünü, parayı çekmek için birlikte giderken yolda A.J.M.M.nin H.M.W.L.yi aradığını, para çektikten sonra üçü birlikte sahilde oturup içki içtiklerini, diğer sanıklarda bıçak ya da tabanca bulunduğundan haberinin olmadığını, dönüş yolunda midesinin bulanıp kustuğunu, A.J.M.M.nin de tuvalete gitmek için yanlarından ayrıldığını, kendisinin de H.M.W.L. ile beraber cadde üzerinde yürüdükleri sırada maktulün H.M.W.L.yi görüp çağırdığını, H.M.W.L.nin de tokalaşmak için ona yanaştığında maktulün eliyle ittiğini, bu sırada A.J.M.M.nin de geldiğini, maktulün ikisine de küfür etmesi üzerine aralarında kavga çıktığını, bu nedenle kendisinin oradan uzaklaştığını,

(2) Korktuğu için tarafları ayırmadığını ve soruşturma evresinde olaya ilişkin farklı beyanda bulunduğunu, olay yerinden ayrılırken bir taksiye binip sahil tarafına gittiğini,

(3) F.A.R.R.nin telefon hattı aldığı zaman bu hatta ait SIM kartı kullanması için kendisine verdiğini söylemiştir.

iv. Sanık F.A.R.R.;

Olaydan sonra H.M.W.L. ile yapılan telefon görüşmesine konu hattı başvurucunun kullandığını, olay gecesi diğer sanıkların yanında olmadığını, Irak'a gitmek üzere başvurucuyla sınıra geldiklerinde yakalandıklarını, başvurucunun kendisinin olayla ilgili bilgi verdiğini ancak kendisinin olaya karıştığına dair bir şey söylemediğini beyan etmiştir.

17. Mahkeme, ilk bilirkişi raporunda görüntülenemeyen kamera kayıtlarını işyerinden kolluk aracılığıyla temin ettikten sonra görüntüleri yeniden bilirkişiye teslim etmiştir. Bilirkişi tarafından düzenlenen 7/2/2019 tarihli ek raporda, Y. Ecza Deposuna ait kamera kayıtlarına göre çevredeki insanların hareketliliğinden dolayı olayın saat 02.51 sıralarında gerçekleştiği, T. Eczanesine ait kamera kayıtlarıyla Y. Ecza Deposuna ait kayıtlar arasında 6

dakikalık fark olduğu, olay yerinin her iki kamera açısının dışında olması ve sanıkların kamera açılarına hiç girmemiş olmaları nedeniyle kamera kayıtlarıyla sanıklara ait fotoğraflar arasında mukayese yapılamadığı belirtilmiştir.

18. Başsavcılık yargılamanın 4/4/2019 tarihli celsesinde sunduğu esas hakkındaki mütalaada;sanık A.J.M.M.nin maktule bıçakla vurduğunu, H.M.W.L.nin de tabancayla ateş ettiğini, kamera kayıtları ve uzmanlık raporuna göre olayda kullanılan ve ele geçirilemeyen diğer tabancayı başvurucunun kullandığını, böylelikle başvurucu ile sanıklar A.J.M.M. ile H.M.W.L.nin kasten öldürme suçunu iştirak hâlinde işlediğini değerlendirerek bu sanıkların atılı suçtan cezalandırılmalarını, sanık F.A.R.R. hakkında ise beraat kararı verilmesini talep etmiştir.

19. Yargılama sonucunda Mahkeme; sanık F.A.R.R.nin atılı suçtan beraatine, sanıklar A.J.M.M. ve H.M.W.L. ile başvurucunun kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmalarına karar vermiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde;

i. Sanıklar H.M.W.L. ve A.J.M.M. ile başvurucunun sahilde buluşup içki içtikten sonra yürürken maktul ile karşılaşıp aralarında konuştuklarının, aniden ortaya çıkan kasıtla sanık A.J.M.M.nin bıçakla sanık H.M.W.L.nin tabanca ile ateş ettikten sonra sanıkların her birinin olay yerinden kaçtıklarının kamera görüntülerinden ve sanıkların savunmalarından anlaşıldığı,

ii. Sanıklar A.J.M.M. ile H.M.W.L.nin eylemlerini kabul ettiği, kamera görüntülerinde olay yerinden kaçan üçüncü kişinin kimliği tespit edilememiş olsa da beraat eden sanık F.A.R.R.nin kendi aldığı hattı başvurucuya vermesi, bu hat kullanılarak olaydan sonra saat 03.14.25'te sanık H.M.W.L. ile görüşme yapılmış olması ve diğer sanıkların beyanları doğrultusunda bu kişinin başından beri diğer iki sanığın yanında bulunan başvurucu olduğunun kabul edildiği,

iii. Maktulün sanıklarca darbedildiği, sanık A.J.M.M.nin maktule bıçakla vurup maktulün yere düşmesinden sonra eylemlerini sonlandırmayarak devam ettiği, maktul yerde yatarken sanık H.M.W.L.nin tabancayla hayati bölgelerine olacak şekilde beş el ateş ettiği,

iv. Üç sanığın olay yerinden kaçarak uzaklaştıkları esnada maktulün yerde yatar vaziyette kalması, suçta kullanılan aletlerin niteliği, silahların öldürmeye elverişli olması, atış ve kesici/delici alet yaralanmasının sayısının fazlalığı, darbe ve atışların isabet yerleri, sanıkların eyleme son verme şekli dikkate alındığında sanıkların kastlarının öldürmeye yönelik olduğu,

v. Meydana gelen ölüm neticesi dikkate alındığında, sanıkların birlikte suç işleme kararına göre hareket ederek fiil üzerinde ortak hâkimiyet kurarak eylemi gerçekleştirdiği, bu itibarla 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında her üç sanığın da fail olarak maktulün öldürülmesi suçundan sorumlu olduğu değerlendirilmiştir.

20. Başvurucu;

i. Türkiye'den gitmek istemesinin olaydan dolayı kaçma amacından kaynaklanmadığını, diğer sanıkların eylemlerine iştirak etmiş olsa Irak'a kaçak yollardan gitmesi gerektiğini, yakalandığı tarihe kadar hakkında yakalama kararı olduğunu bilmediğini,

ii. Kamera kaydında elini beline götüren kişinin kendisi olduğunun tespit edilemediğini, aksinin kabulü hâlinde de alkollü olması nedeniyle elini beline götürmesinin doğal olduğunu,

olay anında kendisinde tabanca bulunmadığı hâlde bu yönde yapılan değerlendirmenin dayanağının bulunmadığını,

iii. Olay anında sanık H.M.W.L.nin havaya ateş açması nedeniyle korkup kaçtığını, kamera kayıtlarına ilişkin bilirkişi raporunda da tespit edilen görüntüye dair saatin 02.48 olduğunu, olayın ise saat 02.57'de gerçekleştiğini, bu durumda öldürme olayından yaklaşık 9 dakika önce olay yerini terk ettiğinin belli olduğunu, olayın gerçekleşmesinden önce olay yerinden kaçtığı için sonrasında diğer sanıkların yaptıkları eylemlerden de haberdar olmadığını,

iv. Maktulden ve sanık A.J.M.M.den alınan el svaplarında da atış artığı rastlandığını, bu nedenle olayda kullanılan diğer silahın maktule ya da sanık A.J.M.M.ye ait olabileceğini,

v. Maktulün vücudunda bulunan mermi çekirdeklerinin olayda kullanıldığı belirtilen iki tabancadan hangisine ait olduğu konusunda bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini, bu inceleme yapılmaksızın olayda ikinci tabancanın kullanılıp kullanılmadığının, kullanılmışsa da ölüm neticesine etkisi olup olmadığının belirlenemeyeceğini,

vi. Alkollü olması nedeniyle olaydan sonra sanık H.M.W.L.nin kendisini hangi nedenle aradığını hatırlamadığını, sonuç olarak olayın diğer iki sanık tarafından gerçekleştirildiği ve bu sanıkların kendisini suçlayıcı beyanda bulunmadıkları sabit olduğu hâlde, kendisinin işlemediği eylemden sorumlu tutulmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

21. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (Daire) aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların istinaf kanun yoluna başvuru taleplerini 22/1/2020 tarihinde esastan reddetmiştir. Başvurucu istinaf kanun yolu başvurusunda dile getirdiği itirazlarını tekrar ederek Daire kararını temyiz etmiş, Yargıtay 1. Ceza Dairesi 7/6/2021 tarihli ilamıyla Daire kararının onanmasına, bir üyenin başvurucu hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğine dair karşıoyuyla karar vermiştir.

22. Başvurucu, nihai kararı 2/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; istinaf ve temyiz kanun yolunda dile getirdiği itirazlar doğrultusunda, diğer sanıkların muhakeme sürecinde kendi lehine verdikleri ifadelerle olay anına ilişkin kamera kayıtlarında yer alan veriler uyarınca kasten öldürme suçuna iştirak etmediğine dair davanın esasına etkili itirazları konusunda değerlendirme yapılmadan mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; gerekçeli karar hakkına ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değinildikten sonra anılan hakkın ihlal edildiğine dair iddianın incelenmesinde ilgili mevzuatın, yargısal içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda dile getirdiği itirazlarını yinelemiştir.

26. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48; Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

28. Somut olayda Mahkeme; maktule yönelik gerçekleşen bıçak ve tabancayla saldırı eylemlerinin başlayıp sonlandığı ana kadar başvurucunun, haklarındaki mahkûmiyet hükümleri kesinleşen diğer sanıkların yanlarında bulunduğu, eylemi onlarla birlikte gerçekleştirdiği ve saldırıdan sonra bu sanıklarla birlikte olay yerinden kaçtığı sonucuna ulaşmıştır. Başvurucu; iki kamera kaydı arasındaki zaman farkı itibarıyla olayın gerçekleşmesinden önce oradan kaçtığına dair savunmasının karşılanmadığını ileri sürmüşse de (bkz. §§ 16, 20) bu yöndeki beyanında dahi tabancayla ateş edilmesinden sonra kaçtığını kabul etmesi, diğer sanıkların da başvurucunun olay anında yanlarında olduğunu söylemeleri ve uzmanlık raporlarının yanı sıra kamera kayıtlarına göre de maktule saldırı ile olay yerinden kaçma eylemlerinin gerçekleştiği süre dikkate alındığında mahkûmiyet kararının ilgili ve yeterli gerekçe içermediğinden söz etmek mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak mahkûmiyet kararında uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı, kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

30. Başvurucunun;

i. Suç isnadına bağlı tutulduğu muhakeme süreci itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararları doğrultusunda süre aşımı; mahkûmiyete bağlı tutulduğu süreç yönünden kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 36-39) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Delillerin toplanmaması ve bilirkişi incelemesi yaptırılmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Yüksel Hançer ([1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 14-21) kararı, yeterli delil elde edilmeden mahkûmiyet kararı verildiğine ilişkin iddiasının da Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine BIRAKILMASINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABUZER SERDAR ÖZLÜ

B. No: 2021/56372 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56372

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABUZER SERDAR ÖZLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56372)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Abuzer Serdar ÖZLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında kalınan sürenin hükmedilen ceza süresinden mahsup edilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Isparta Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu 25/5/2016 tarihinde gözaltına alınmış, Mersin 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Sulh Ceza Hâkimliği) 27/5/2016 tarihinde başlayan sorgusu sonrası 31/5/2016 tarihinde verilen adli kontrol tedbiri uygulanmasına dair kararla serbest bırakılmıştır. Başvurucu aynı soruşturma kapsamında 29/5/2018 tarihinde yeniden gözaltına alınmış ve 5/6/2018 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başvurucu, Isparta 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 26/2/2019 tarihli kararla müsnet suçtan 8 yıl 9 ay hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet kararı Yargıtay tarafından onanarak 29/9/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu hakkında Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 15/6/2021 tarihinde

düzenlenen müddetnamede başvurucunun bihakkın tahliye tarihi 21/2/2027, koşullu salıverilme tarihi ise 15/12/2024 olarak tespit edilmiştir. Başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle gözaltında kaldığı 7 gün ile tutuklu kaldığı 925 gün (toplamda 932 gün) ceza süresinden mahsup edilmiştir.

5. Başvurucu 12/7/2021 tarihli dilekçeyle, müddetnamede gözaltında kaldığı sürenin ceza süresinden eksik mahsup edildiğini, 25/5/2016-31/5/2016 tarihleri arasında gözaltında kaldığı sürenin mahsup edilmediğini belirterek bu sürenin de mahsup edilmesini infaz hâkimliğinden talep etmiştir.

6. Burdur İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği), Ağır Ceza Mahkemesinden başvurucunun gözaltında geçirdiği sürelerin, bu sürelerin daha önce mahsup edilip edilmediğinin bildirilmesini ve mahkeme dosyasına ait iddianame, tutuklama ve tahliye müzekkereleri ile kesinleşme şerhli gerekçeli kararın iletilmesini istemiştir. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun 29/5/2018-5/6/2018 tarihleri arasında gözaltında kaldığı, tutukluluk süresinin başka bir hükümlülüğünde infaz edildiğine dair herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı bilgilerini iletmiştir. Cevap yazısında, 25/5/2016-31/5/2016 tarihleri arasında gözaltında kaldığına ilişkin bir bilgiye yer verilmemiştir.

7. İnfaz Hâkimliği 22/10/2021 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şu şöyledir:

"... Hükümlü talebinde 2016 yılında Isparta 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/445 Esas sayılı dosyasında 7 gün gözaltında kaldığı sürelerin mahsubunu talep etmiş, bu konuda Isparta 3. Ağır Ceza Mahkemesine yazılan müzekkere cevabında; 29/5/2018-5/6/2018 tarihleri arasında gözaltında kaldığı bildirilmiş, bu günlerin ise Burdur CBS tarafından düzenlenen müddetnameyle mahsubunun yapıldığı müddetnamesinden anlaşılmış olmakla hükümlünün talebin reddine karar verilerek...."

8. Başvurucunun itirazı 22/11/2021 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu 15/12/2023 tarihinde denetimli serbestliğe ayrılarak ceza infaz kurumundan tahliye olmuştur.

9. Nihai karar başvurucuya 25/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 6/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, hakkında uygulanan ilk gözaltı tedbirinin mahsup edilmesi talebinin haksız olarak reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun 25/5/2016 tarihinde gözaltına alındığı, 25/5/2016 tarihinde adliyeye sevk edildiği, 27/5/2016 tarihinde başlayan sorguda Sulh Ceza Hâkimliğince 31/5/2016 tarihinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmesi sonrası serbest bırakıldığı ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde, ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Burhan Yaz (3) [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, § 43; İbrahim Uysal [2. B.], B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26; Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 13). Mahsup, koşullu salıverme süresinin belirlenmesiyle ve dolayısıyla ceza infaz kurumunda kalınması gereken süreyle doğrudan ilgilidir (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 41).

16. Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından, ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin, mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece mahkemelerin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 39).

17. Mahsuba ilişkin 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 63. maddesinde yer alan hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleşen ve kişinin hürriyetini kısıtlayan bütün hâller nedeniyle geçirilen sürelerin hükmolunan hapis cezasından indirileceğine ilişkin düzenleme karşısında, yargı organlarına mahsuba ilişkin bir takdir yetkisinin tanınmadığı anlaşılmaktadır. İlgili yargı organları mahsuba ilişkin incelemelerinde mahsup şartlarının bulunup bulunmadığını incelemekle ve şartları oluşmuşsa mahsup kararı vermekle yükümlüdürler (Ercan Bucak (2),§ 49).

18. 25/5/2016-31/5/2016 tarihleri arasında gözaltında kaldığı tespit edilen başvurucunun bu sürenin ceza süresinden mahsup talebi Ağır Ceza Mahkemesince İnfaz Hâkimliğine eksik bilgi iletilmesi nedeniyle reddedilmiştir. Bu durum başvurucunun mahsup talep ettiği ceza bağlamında hapiste kalma süresinin uzamasına neden olacaktır. Hukuk sistemimizde mahsubun mecburiliği söz konusudur. Bu durumda başvurucunun belirlenenden daha fazla bir süre hürriyetinden yoksun kalmasının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında hukuka uygun bir tutma niteliğinde bulunduğu söylenemez.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti ve miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucu, ceza infaz kurumundan tahliye olmuştur. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar

bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya -söz konusu sürelerin daha sonra mahsup talebine konu edilebileceği de gözetilerek- net 24.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net24.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Burdur İnfaz Hâkimliğine (E.2021/2123, K.2021/2741) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇAÇAN SİREK VE TRKO SİREK

B. No: 2021/58761 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58761

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇAÇAN SİREK VE TRKO SİREK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58761)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucular : 1. Çaçan SİREK

2. Trko SİREK

Vekili : Av. Ercan KARAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Başvurucuların adli yardım talepli olarak açtığı babalığın tanınması davasında Diyarbakır 2. Aile Mahkemesi (Aile Mahkemesi) 29/9/2021 tarihli ara kararı ile adli yardım talebinin reddine karar vermiştir. Ara kararının gerekçesinde, başvurucuların kendilerini ve ailelerinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olduğuna kanaat getirecek nitelikte mali durumuna ilişkin belgeleri tam olarak sunmadığı, davanın niteliği gereği harç ve yargılama giderlerinin miktar itibarıyla başvuruculların ailesinin geçimini zora düşürecek bir miktar olmadığı belirtilmiştir.

3. Başvurucular, söz konusu karara itiraz etmiştir. 25/10/2021 tarihli itiraz dilekçelerine ilk davayı açarken dilekçelerine ekledikleri fakirlik ilmühaberi, tapu ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarının olmadığına ilişkin belgeleri yeniden eklemiştir.

4. İtirazı inceleyen Diyarbakır 3. Aile Mahkemesi (Mahkeme) 3/11/2021 tarihli kesin kararı ile itirazın reddine karar vermiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde, başvurucular tarafından sadece SGK belgesi sunulduğunu, başvurucuların özel vekil ile temsil edildiğini, yeterli bilgi ve belge sunulmadığını ve davanın niteliği gereği de harç ve yargılama giderlerinin miktar itibarıyla başvurucuların ailesinin geçimini zora düşürecek bir miktar olmadığını belirtmiştir.

5. Başvurucular, adli yardıma ilişkin nihai hükmü 9/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/11/2021 tarihinde yargılama harçları ve gider avansını (toplamda 237,20 TL mahkeme harcı ve 1.300 TL gider avansı) Aile Mahkemesi veznesine yatırmış ve 7/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

7. Aile Mahkemesi 18/4/2022 tarihli kararı ile görevsizlik kararı vermiştir. Gerekçesinde; uyuşmazlıkta soybağından kaynaklanan bir ihtilafın bulunmadığını, davanın niteliği itibarıyla nüfus kayıtlarının düzeltilmesi talebine ilişkin olduğunu, nüfus kaydının düzeltilmesi davalarının asliye hukuk mahkemelerinde bakılacağını belirtmiştir. Aile Mahkemesi ayrıca harç, vekâlet ücreti ve yargılama masrafının görevli mahkemece değerlendirilmesine hükmetmiştir.

8. Görevsizlik kararı sonrası uyuşmazlığı inceleyen Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) 18/1/2023 tarihli kararı ile başvurucuların davasını kabul etmiş ve yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına hükmetmiştir. Anılan karar 25/4/2023 tarihinde istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Çaçan SİREK Yönünden

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

10. Somut olayda başvuruculardan Çaçan SİREK, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 10/12/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Çaçan SİREK yönünden düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucu Yönünden

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

12. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, dava masraflarını ödeme gücü olmadığı ve ödeme gücünün bulunmadığına dair her türlü belgeyi sunmasına rağmen yargı mercilerince kabul edilebilir bir değerlendirme yapılmadan taleplerinin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ve gerekçeli karar hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Diyarbakır 2. Aile Mahkemesi tarafından verilen kararın itiraz mercii olan Diyarbakır 3. Aile Mahkemesi tarafından incelendiği ve dava konusu maddi olayın hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması sonucu başvuruculara adli yardım taleplerinin reddi yönünde karar verildiği belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca, başvuruculara açtığı davanın Asliye Hukuk Mahkemesinde devam ettiğini, harç ve masrafların Aile Mahkemesi veznesine yatırıldığını, buna göre başvuruculara mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi çerçevesinde dile getirdiği ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı başlığı altında değerlendirilmiştir.

16. Başvurucu, adli yardım talebinin Aile Mahkemesi tarafından reddedilmesi üzerine 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda öngörüldüğü şekilde itiraz yoluna başvurmuş; itirazının reddedilmesi üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmıştır. Başvurucu talep edilen yargılama giderlerini bireysel başvurudan hemen önce ödemiş olup inceleme tarihi itibarıyla esas yargılamasının başvurucu lehine sona erdiği anlaşılmıştır.

17. Anayasa Mahkemesi, Tacettin Ceylan ([GK], B. No: 2017/39062, 10/11/2021) kararında adli yardım talebinin reddi nedeniyle başvurucunun başta mahkemeye erişim hakkı olmak üzere temel haklarına yapılan müdahaleye karşı bireysel başvuruda bulunamamasının yargılamanın bütününü adil olmaktan çıkarıp çıkarmadığı veya müdahalenin sonuçlarının ağırlaşmasına yol açıp açmadığı hususunu incelemiş ve devam eden yargılamada yargılama safahatında verilen adli yardım talebinin reddine ilişkin ara kararının kesinleşmesinin ardından salt bu karara yönelik başvuru yapılabileceği sonucuna varmıştır (Tacettin Ceylan, §§ 41-43).

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi neticesinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. 6100 sayılı Kanun'un 334. ila 340. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenen adli yardım kurumu yargılama masraflarından geçici muafiyet sağlamaktadır. Söz konusu talebin kabul edilmesi hâlinde yargılama masraflarının ödenmesi davanın sonuna kadar ertelenmektedir. Davanın adli yardımdan yararlanan taraf lehine sonuçlanması hâlinde tahsili ertelenen yargılama giderleri kural olarak karşı tarafa yüklenmektedir. Adli yardımdan yararlanan tarafın davayı kaybetmesi hâlinde ise mahkemeler tahsilini erteledikleri yargılama masraflarının adli yardımdan yararlanan taraftan alınmasına karar verebilecektir. Bu aşamada söz konusu ödemenin taksitler hâlinde yapılmasına karar verilebileceği gibi şartların varlığı hâlinde tamamen veya kısmen ödemeden muaf tutulmasına da karar verilebilmektedir (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim [1. B.], B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 32).

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

21. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

22. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi sonucu masrafları ödemek zorunda bırakılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulduğu açıktır.

23. Başvuru konusu olayda adli yardım talebinin 6100 sayılı Kanun'un 334. ve devamı maddelerinde öngörülen şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle Aile Mahkemesince reddedildiği anlaşılmaktadır.

24. Aile Mahkemesinin 6100 sayılı Kanun'un 334. madde hükmünü esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

25. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvurucuların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu

giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvurucuların harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 45).

26. Adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

27. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

28. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

29. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar [1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

30. Öte yandan temel hak ve özgürlükleri korumak öncelikle yargı mercilerinin görevi olduğundan ve maddi olguları değerlendirmek noktasında Anayasa Mahkemesine göre daha elverişli konumda bulunduklarından yargı mercilerinin kararlarında gösterdikleri gerekçeler ölçülülük incelemesinde büyük önem taşır.

31. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvuruculların harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 50).

32. Ekonomik ve sosyal durumları itibarıyla yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olan kişilerin sözü edilen masrafları davanın başında veya herhangi bir aşamasında ödemekle yükümlü tutulmaları mahkemeye erişimlerini imkânsız hâle getirebilir veya önemli ölçüde zorlaştırabilir. Yukarıda açıklandığı gibi adli yardım kurumunun tarafların talep ve delillerini ileri sürme, iddialarını ispat etme imkânlarını kolaylaştırarak bu suretle yargısal sürece etkili bir şekilde katılımlarını sağladığı, böylece mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi daha dengeli hâle getirdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında kanun

yollarına başvurma açısından ödeme gücü olmayan kişilerin gerekli harç ve masraflardan muaf tutulmaları kanun yollarının etkin bir şekilde kullanılması açısından önemlidir (İsmail Uğur [1. B.], B. No: 2019/14623, 16/11/2022, § 61).

33. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay koşullarında ölçülülük incelemesi yapılırken mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet yükleyip yüklemediği, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterli olup olmadığının da değerlendirilmesi gerektiği açıktır (İsmail Uğur, § 62).

34. 6100 sayılı Kanun'un 336. maddesinin (2) numaralı fıkrasında adli yardım talebinde bulunan kişinin yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Ancak 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde de adli yardım talebinde bulunanlar için öngörülen söz konusu zorunluluğun temel hak ve özgürlükler bağlamında her somut olayın özelinde kişilerin durumu dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuralda öngörülen bu şartın bahsedilen durumlar dikkate alınmadan kategorik olarak uygulanması kişilerin mahkemeye erişimlerine ölçüsüz bir sınırlama getirebilir (İsmail Uğur, § 63).

35. Somut olayda başvurucu mali gücünün bulunmadığını ileri sürerek adli yardım talebinde bulunmuş, fakirlik durumunu tevsik etme yükümlülüğünü ifa etmek amacıyla bazı belgeleri Aile Mahkemesine sunmuştur. Ancak Aile Mahkemesi fakirlik durumunun araştırılmasına yönelik bir çabaya girmeden harç ve yargılama giderlerinin miktar itibarıyla başvurucunun ailesinin geçimini zora düşürecek bir miktar olmadığı (237,20 TL harç ve 1.300 TL gider avansı) yorumuyla adli yardım talebini reddetmiştir. İtiraz üzerine de Mahkemenin o tarihte avukatları olmamasına karşın başvurucunun davayı avukat aracılığıyla takip etmesini mali gücünün bir göstergesi olarak yorumladığı anlaşılmıştır.

36. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde istenilen harç ve gider avansının hiçbir geliri bulunmayan kişiler açısından dava açmasını zorlaştıracak nitelikte bir miktar olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla somut olayın özelliği dikkate alındığında ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin belge ibraz etmediği gerekçesiyle başvurucunun adli yardım talebi reddedilerek dava açma imkânının ortadan kaldırılması suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaca ulaşma bakımından orantılı olmadığı, başvurucunun üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu, bu açıdan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

38. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlal sonucuna varıldığından başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

39. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Zira yargılama, kabul kararı ile sonuçlanmıştır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya maddi zararının karşılığında net 10.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir. Belirtilen tazminat miktarı yeterli giderim sağladığından manevi tazminata ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Çaçan SİREK yönünden başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Başvurucu Trko SİREK yönünden adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Başvurucu Trko SİREK yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Diyarbakır 2. Aile Mahkemesine (E.2021/1203) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Somut olayda başvurucular soy bağının düzeltilmesi talebiyle Diyarbakır 2. Aile Mahkemesi nezdinde bir hukuk davası açmışlardır.

2. Söz konusu dava nedeniyle ödenmesi gereken harç ve gider avanslarını ödeme gücünden yoksun olduklarından bahisle adli yardım talebinde bulunmuşlardır.

3. Aile Mahkemesi dava nedeniyle ödenmesi gereken harç miktarının 237,20 TL, gider avansının ise 1300,00 TL olduğundan bahisle başvuruculara mahkemelerine sunmuş oldukları belgelerden ve ödenmesi gereken tutardan hareketle söz konusu meblağın ödenmesi durumunda başvuruculara geçimini önemli ölçüde zor duruma düşüreceği konusunda yeterli kanaate ulaşmadığından talebin reddine karar vermiştir.

4. Bu karara başvuruculara yapmış oldukları itirazın reddi üzerine söz konusu meblağlar

ilgililer tarafından ödenmiştir. Devamında Aile Mahkemesi dava konusunun kendi görev alanına girmediğini ve dosyanın asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğinden bahisle davayı bu mahkemeye yönlendirmiş ve asliye hukuk mahkemesinde dava başvurucuların lehine sonuçlanmıştır.

5. Bireysel başvuru dosyasında çoğunluk tarafından, mahkemece adli yardım talebi konusunda karar verilmeden önce yeterince araştırma yapılmadığı gerekçesiyle ihlal sonucuna ulaşılmaktadır.

6. Öncelikli olarak adli yardım talebinin kabulü noktasında yapılacak araştırmanın niteliği konusunda 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 336. maddesinde ikinci fıkrasında hüküm bulunmakta olup buradaki düzenlemeye göre, talep sahibinin mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunması gerekmektedir. Söz konusu düzenlemeyle; mahkemenin sunulan belgeler üzerinden duruşma açmaksızın karar vereceği, ihtiyaç halinde duruşma açacağı ayrıca verdiği kararın itiraza tabi olduğu hususları hüküm atına alınmaktadır (HMK. 337.md.).

7. Bu kanuni düzenleme çerçevesinde öncelikli olarak talep sahibinin kendi iddiasını ispatlaması gerekmektedir.

8. Somut olayımızda mahkeme adli yardım talebini reddederken iki unsura dayanmaktadır. İlki talep sahiplerinin sunmuş olduğu belgelerin mahkemeyi ikna edecek mahiyette olmadığı, ikinci olarak da ödenmesi gereken toplam miktarın başvurucular açısından aşırı bir külfet doğurmayacağı hususlarıdır.

9. Mahkemenin ilk elden yapmış olduğu bu değerlendirmenin ötesine geçilerek kanunda olmamasına rağmen mahkemeye resen araştırma külfeti yükleyen çoğunluk yaklaşımına katılmıyoruz.

10. Diğer taraftan konunun bireysel başvuru kapsamında incelenmesini gerektirecek kadar anayasal ve bireysel önem taşıdığı hususunda da tereddütler bulunmaktadır.

11. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında: "Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir" denilmek suretiyle inceleme konusu yapılacak hususun kişiler açısından belirli bir ağırlık değerini aşması ve anayasal öneminin bulunması şartları aranmaktadır.

12. Bu iki unsurdan birinin varlığı halinde bireysel başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermek gerekmektedir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016 prg. 66).

13. Somut olayımızda ise 2021 yılı itibari ile ödenmesi gereken miktarın o yıl geçerli olan asgari ücretin altında olması, ayrıca konunun anayasal önem açısından farklılaşan bir yönünün bulunmaması karşısında çoğunluğun ihlal yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Ömer ÇINAR

KADİR ÇAKIR

B. No: 2021/61965 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61965

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR ÇAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61965)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Kadir ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temin faaliyeti tamamlanmamış olan astsubay adayının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi ve ilişiğinin kesilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) astsubay olmak amacıyla 19/2/2016 tarihinde astsubay temel askerlik ve astsubay anlayışı kazandırma eğitimine kursiyer olarak başlamıştır. Başvurucu, eğitimi devam etmekteyken benzer durumdakilerin tamamını kapsadığı anlaşılan 26/8/2016 tarihli bir emirle izne gönderilmiştir.

3. 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan temin faaliyeti tamamlanmamış olan subay ve astsubay adayları ile sözleşmeli subay ve astsubay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucunun TSK ile ilişiği kesilmiştir. Başvurucu 24/7/2018 tarihinde astsubay olarak atanmak için gerekli şartları

taşıdığından bahisle astsubay olarak atamasının yapılması, aksi hâlde kamu kurumunda başka bir kamu görevine atamasının yapılması talebiyle idareye başvurmuştur. Bu talebinin 12/9/2018 tarihli yazı ile reddedilmesi üzerine başvurucu ret işleminin iptali istemiyle dava açmıştır.

4. Ankara 10. İdare Mahkemesi 24/9/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; kanunun uygulanması sonucu oluşan hukuki durum idari işlem olarak kabul edilmek suretiyle açılan davaların çözümüyle görevli idari yargı yerlerince kanun hükmünde kararname hükümlerinin iptali için açılmış bir dava olarak değerlendirilmesi sonucunu doğuracağından başvurucunun bu yöndeki talebinin incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun yeniden atanma talebine yönelik olarak ise bunun bir açıktan atama talebi olarak değerlendirilebileceği, 31/7/2016 tarihli ve 29787 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile askerî okulların kapatılması sonrasında astsubaylık atamalarının farklı şartlara bağlandığı ancak bu şartları karşılayanların astsubay olarak atanabileceğinin açık olduğu, başvuru yapıldığı an itibarıyla başvurucunun bu koşulları taşımadığı ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 24/11/2021 tarihli kararla istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 10/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; astsubaylığa hak kazandığını, davanın gerekçe olmadan reddedildiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu görüş ekinde yer alan Millî Savunma Bakanlığı yazısında ise başvurucunun 675 sayılı KHK gereğince astsubaylığa nasbının yapılmadığını ve bu işlemin mevzuata uygun olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca olağanüstü hal kapsamındaki kanun hükmünde kararnamelerle gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonunun (OHAL Komisyonu) yetkisinde olduğunu belirtmiş; temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının

yapılmaması üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

13. Somut olayda başvurucunun temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve astsubay adayı statüsünün sona erdirilmesi üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesi yerine davanın reddedildiği anlaşıldığından somut başvuruda Ayhan Orhanlı kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu itibarla Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ve tür belirtmeksizin 125.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

18. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2019/395, K.2019/1670) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAZLI ATAR

B. No: 2022/11315 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/11315

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAZLI ATAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/11315)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Fazlı ATAR

Vekili : Av. Alperen İMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beraat kararı sonrası gözaltı tedbirine dayalı tazminat davasının reddine karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, nitelikli hırsızlık ve mala zarar verme isnatlarıyla başlatılan soruşturma kapsamında 13/6/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu, aynı gün çıkarıldığı Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) tarafından adli kontrol tedbirleri uygulanarak serbest bırakılmıştır.

3. Başvurucu hakkında aynı gün bireysel başvuru konusu olmayan üç farklı soruşturma kapsamında gözaltı tedbiri uygulanmıştır. Söz konusu soruşturmalar kapsamında başvurucu tutuklanarak ceza infaz kurumuna gönderilmiştir. Buna göre,

- Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının 2018/22983 sayılı soruşturması kapsamında 13/6/2018 tarihinde tutuklanan başvurucunun beraatine karar verilmiş, söz konusu karar istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

- Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının 2018/26523 sayılı soruşturması kapsamında 13/6/2018 tarihinde tutuklanan başvurucunun beraatine karar verilmiş, söz konusu karar istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

- Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının 2018/10747 sayılı soruşturması kapsamında 13/6/2018 tarihinde tutuklanan başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiş, söz konusu karar istinaf talebinin esastan kesin olarak reddi sonrası kesinleştirilmiştir. Gerekçeli kararda ayrıca başvurucunun tutuklandığı tarih olan 13/6/2018 ile tahliye edildiği 11/9/2018 tarihi arasındaki sürelerin mahsubuna karar verildiği belirtilmiştir.

4. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyetlere ilişkin düzenlenen farklı tarihlerdeki müddetnamelere göre başvurucunun 1/12/2017-13/6/2018 tarihleri arasında denetimli serbestlikte geçirdiği süre ile 13/6/2018-22/6/2018 tarihleri arasında tutuklulukta geçirdiği süre toplam mahkûmiyet süresinden mahsup edilmiştir.

5. Başvuru konusu gözaltı tedbirine esas olay nedeniyle yapılan yargılama sonucunda 17/10/2019 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Söz konusu karar istinaf edilmeksizin 18/11/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Başvurucu tarafından uygulanan gözaltı tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında Adana 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) davanın reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Kanıtlara göre: Davacı hakkında Mersin C. Başsavcılığının 2018/16192 esas sayılı iddianamesiyle Herkesin Girebileceği Bir Yerde Bırakılmakla Birlikte Kilitlenmek Suretiyle Hırsızlık, Mala Zarar Verme suçlarından Mersin 10. Asliye Ceza Mahkemesinin 2018/1044 esas sırasına kayden kamu davası açıldığı, Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2019/558 sorgu sayılı kararı ile yurt dışına çıkamamak ve imza atmak şeklinde adli kontrol altına alınmasına karar verildiği, Mersin 10. Asliye Ceza Mahkemesinin 2018/1044 esas 2019/873 karar sayılı kararı ile hakkında beraat kararı verildiği, işbu kararın 18/11/2019 tarihinde kesinleştiği, Adana 10. Asliye Ceza Mahkemesinin 23/12/2019 tarihli cevabi yazısında, davacının 2018/1044 esas sayılı dosyada gözaltında veya tutuklulukta kalmadığının bildirildiği, Mersin İl Emniyet Müdürlüğünün 21/1/2020 tarihli cevabi yazısı ile davacının gözaltına alınmadığının bildirildiği, davacının gözaltına alındığına dair bir evraka rastlanılmadığı, davacının gözaltında kalmadığı anlaşılmakla tazminat talebinin reddine karar verilmiştir..."

7. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi 20/12/2021 tarihinde istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 26/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 28/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, beraat kararı sonrası gözaltı tedbirine yönelik açtığı tazminat davasının reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru

formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru formunda başvurucu vekili tarafından her ne kadar gözaltı tedbirinin 13/6/2018-14/6/2018 tarihleri arasında gerçekleştirildiği ifade edilmekte ise de yapılan incelemede Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 13/6/2018 tarihi itibarıyla başvurucunun atılı isnat yönünden serbest bırakıldığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvurucu vekilinin iddiasının aksine sadece 13/6/2018 tarihinde gözaltında kaldığı anlaşılan başvurucunun şikâyetleri kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesinin Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023, §§ 36-39) kararındaki ilkeler uyarınca başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası bakımından başvuru yollarının tüketildiği kabul edilmiştir. Öte yandan iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığı bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.

13. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hürriyetten yoksun bırakma kavramını tanımlamıştır. Buna göre hürriyetten yoksun bırakma, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması ve bu kişinin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içermektedir (Cüneyt Kartal [2. B.], B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 17).

14. Maddenin birinci fıkrasında geçen hürriyet sözcüğü, özgürlük ve bağımsızlığın yanı sıra serbestlik anlamına da gelmektedir. Bu anlamda kişi hürriyetine yönelik bir müdahale bulunduğunun söylenebilmesi için kişinin hareket serbestisinin maddi olarak sınırlandırılmış olması gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale için kişi, rızası olmaksızın en azından rahatsızlık verecek uzunlukta bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmalıdır (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 34).

15. Anayasa'nın 19. maddesinin metni bir bütün olarak değerlendirildiğinde maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki sınırlama sebeplerinin kişilerin fiziksel özgürlüklerine ilişkin olduğu, ayrıca devam eden fıkralardaki güvencelerin de fiziki olarak hürriyetinden yoksun bırakılmış kişiler bakımından getirildiği görülmektedir. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının güvence altına aldığı değer bireylerin yalnızca fiziksel özgürlüğüdür (Galip Öğüt, § 35).

16. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca tazminat hakkının doğabilmesi için kişinin anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulduğunun yargı mercilerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 46).

17. Başvuru formu ekinde ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi kayıtlarından elde edilen bilgi ve belgelere göre başvurucu 13/6/2018 günü dört farklı olay nedeniyle kolluk tarafından yakalanmıştır. Tazminat davasına konu gözaltı tedbiri sonrası başvurucu, soruşturma kapsamında Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edilmiştir. Başvurucu aynı gün Sulh Ceza Hâkimliğinin kararıyla serbest bırakılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ilgili kolluğa başvurucunun gözaltında kalıp kalmadığına ilişkin yazılan yazıya başvurucunun gözaltında kalmadığına ilişkin cevap verilmiştir. Söz konusu cevap ile uyumlu bir şekilde Ağır Ceza Mahkemesi tarafından da başvurucunun gözaltında kalmadığı anlaşılmakla tazminat talebinin reddine karar verilmiştir (bkz. § 6).

18. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 13/6/2018 tarihinde gözaltı tedbirinin uygulandığı başvuru konusu olmayan diğer üç soruşturma kapsamında ise başvurucunun

tutuklanmasına karar verilmiştir. Bu soruşturmalara dayanan yargılamaların ikisinde başvurucunun beraatine, birinde ise mahkûmiyetine karar verilmiştir. Mahkûmiyete ilişkin kararda ayrıca başvurucu hakkında 13/6/2018 tarihinde gerçekleşen gözaltı süresinin mahsubuna karar verilmiştir (bkz. §§ 2, 3).

19. Buna göre başvurucu hakkında 13/6/2018 tarihinde uygulanan gözaltı tedbirinin sadece başvuru konusu edilen ve hakkında beraat kararı verilen olaya dayanmadığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda fiziksel özgürlüğü başkaca suç isnatları nedeniyle kısıtlanmış olan başvurucunun tazminat davasına konu gözaltına dayalı olarak ikinci kez fiziksel özgürlüğünden mahrum kaldığının kabulü mümkün görünmemektedir. Nitekim Ağır Ceza Mahkemesi de başvurucunun fiziksel özgürlüğünün kısıtlanmadığı sonucuna ulaşarak tazminat talebini reddetmiştir. Dolayısıyla Ağır Ceza Mahkemesinin kararında keyfîlik ya da bariz takdir hatası bulunduğundan söz edilemez. Bununla birlikte başvurucunun fiziksel özgürlüğünün kısıtlandığı ve aynı gün gerçekleştirilen diğer gözaltı tedbirlerine dayanak teşkil eden olay nedeniyle yapılan yargılamada başvurucunun mahkûmiyetine ve 13/6/2018 tarihinin mahsubuna karar verildiği de gözönünde bulundurulmalıdır.

20. Sonuç olarak başvurucunun birden fazla olay nedeniyle gözaltına alınması sonrası gözaltı tedbirlerinden birine ilişkin tazminat talebinin reddedilmesinin fiziksel özgürlüğün ikinci kez sınırlanmadığı şeklindeki kabulün sonucu olduğu, kaldı ki başvurucu hakkında aynı gün gerçekleştirilen gözaltı işlemlerinden birinin dayanağını teşkil eden olay nedeniyle yapılan yargılama sonucunda başvurucunun mahkûmiyetine ve 13/6/2018 tarihindeki gözaltı süresinin mahsup edilmesine karar verildiği anlaşılmıştır. Bu hususlar birlikte gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden ileri sürdüğü şikâyetlerine ilişkin olarak bir ihlalin olmadığının kabulü gerekmektedir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MİRAÇ TOPKAN

B. No: 2022/39311 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/39311

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MİRAÇ TOPKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/39311)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Miraç TOPKAN

Vekili : Av. Hüseyin BOĞATEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir etkinlikte yasa dışı bir örgüte ait sembol ve işaretin taşındığı iddiasıyla mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, savunma için yeterli süre tanınmaması nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçundan yürütülen başka bir soruşturma kapsamında cep telefonuna el konulmuş ve incelenmesi amacıyla ilgili uzman kuruma gönderilmiştir. Ancak dijital materyalin incelenmesi tamamlanmadan başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçundan beraat kararı verilmiştir.

3. Söz konusu beraat kararının ardından tamamlanan incelemede; başvurucunun cep telefonunda, PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından düzenlendiği değerlendirilen ve terör örgütü bayraklarının bulunduğu bazı etkinlikler ile ölen bir terör örgütü mensubunun cenaze törenine ilişkin görüntülerin yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca başvurucunun,

PKK/KCK silahlı terör örgütünün gençlik yapılanması olan YDG-H'nin (Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi) bayrağını elinde tutarak bir toplumsal müdahale aracının (TOMA) yanında çektirdiği 22/3/2015 tarihli bir fotoğraf ile aynı tarihte, PKK/KCK terör örgütünün bayrağında yer alan renklerden oluşan bir örtünün başında olduğu bir başka fotoğrafının bulunduğu tespit edilmiştir (PKK/KCK'nın bir yapılanması olan YDG-H hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 21-28).

4. Bu tespitler üzerine başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçunun yanı sıra 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 33. maddesinin (b) fıkrası uyarınca toplantıya yasa dışı örgüt veya topluluklara ait amblem ve işaretler taşıyarak katılma suçunu işlediği gerekçesiyle kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu, yargılama sürecindeki sözlü savunmasında katıldığı etkinliğin amacını hatırlamadığını, başına örgütsel simgeler içeren herhangi bir materyal takmadığını ve bayrak taşımadığını savunmuştur.

6. İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme), başvurucu hakkında daha önce suç tarihleri aynı olan eylemler nedeniyle PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından yargılama yapılarak beraat kararı verildiğini belirterek, sonradan incelenen dijital materyallerin yeni delil sayılmayacağını ve bu nedenle yeniden soruşturma başlatılamayacağını değerlendirmiştir. Bu doğrultuda Mahkeme, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin 7. fıkrasında düzenlenen “aynı fiil nedeniyle aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir” hükmünü gözeterek silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden davanın reddine karar vermiştir.

7. Bununla birlikte Mahkeme, başvurucunun "22/3/2015 tarihindeki Nevruz etkinliğine, PKK/KCK terör örgütünü simgeleyen bez parçaları eşliğinde katıldığı"nı ve bu eylemin önceki iddianamede yer almadığını belirlemiştir. Mahkeme, başvurucunun örgütü simgeleyen "bez parçaları"yla katıldığı bu eylemin toplantıya yasa dışı örgüt veya topluluklara ait amblem ve işaretler taşıyarak katılma suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirterek başvurucuyu 1 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir.

8. Kararın istinaf edilmesi üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi, cezaya dayanak teşkil eden kanun maddesinde değişiklik yapıldığını belirterek lehe kanun değerlendirmesi yapılması gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur. Bozma kararının ardından yeni bir duruşma günü belirlenmiş ve başvurucu ile müdafiine tebligat çıkarılmıştır. Tebligat, başvurucunun adresinin kapalı olması nedeniyle mahalle muhtarına teslim edilmiş ve haber kâğıdı kapıya yapıştırılarak 13/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Ancak bozma sonrası yapılan 23/3/2021 tarihli ilk duruşmaya başvurucu katılmamış, başvurucunun müdafii ise duruşmada hazır bulunarak bozma kararına karşı savunmada bulunmuştur. Mahkeme, bozma kararına uygun olarak lehe kanun değerlendirmesi yapmış ancak yeniden yapılan yargılama sonucunda ilk duruşmada, önceki hükmün başvurucu lehine olduğu kanaatine vararak aynı cezaya hükmetmiştir. Bu karar, istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 16/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Savunma İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, istinafın bozma kararına karşı savunmasının alınmadan ilk celsede mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına ilişkin ilkeleri Ufuk Rifat Çobanoğlu ([2. B.], B. No: 2014/6971, 1/2/2017) kararında açıklamıştır. Buna göre, suç isnadı altında bulunan kişiye savunmasını hazırlamak için yeterli zaman tanınmalı, bu durum yargılamanın makul sürede tamamlanmasını engellememelidir. Diğer bir ifadeyle, yargılama süreci, savunma hakkını zedeleyecek şekilde aceleye getirilmemeli ve bu hakkın etkili şekilde kullanılabilmesine imkân verecek bir hızda yürütülmelidir. Yargılama sürecinde, esaslı işlemler için süre verilmemesi, başvurucunun savunmasını hazırlama ve mahkeme önünde dile getirme imkânını sınırlayabilir. Bu durum, iddia makamına kıyasla başvurucuyu dezavantajlı bir duruma düşürerek adil yargılanma ilkesini zedeleyebilir. Ayrıca, mahkemenin kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikte yeni durumların ortaya çıkması hâlinde, başvurucuya gerekli zaman ve kolaylıkların sağlanması gerekir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, §§ 35-49).

14. Somut olayda, bozma öncesi yargılama beş celse sürmüş ve başvurucu, müdafii huzurunda suçlamalara ilişkin savunmasını yapmıştır. Başvurucu, her ne kadar istinafın bozma kararı sonrasında savunması alınmaksızın hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini iddia etmişse de bozma kararının yalnızca lehe kanun değerlendirmesi ile sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Duruşmada başvurucunun müdafii hazır bulunmuş ve öncelikle beraat, aksi takdirde ise lehe hükümlerin uygulanması talebinde bulunmuştur.

15. Nitekim Mahkeme bozma kararına uygun olarak yalnızca lehe kanun değerlendirmesi yapmış, önceki hükmün başvurucu lehine olduğu kanaatine vararak aynı cezaya hükmetmiştir. Bu süreçte, başvurucu aleyhine yeni bir karar tesis edilmediği anlaşılmıştır. Diğer yandan başvurucu, Mahkeme kararını esaslı biçimde değiştirecek yeni bir durum ortaya koymadığı gibi gerekçeli kararın ardından istinaf aşamasında iddia ve itirazlarını dile getirmesine engel bir durumun mevcut olduğunu da ileri sürmemiştir.

16. Öte yandan bozma kararı sonrasında başvurucuya duruşmaya katılması için tebligat gönderilmiş olmasına rağmen başvurucu duruşmaya katılmama gerekçesine ilişkin herhangi bir açıklama yapmamış ve tebligatın usulsüz olduğuna dair bir iddiada da bulunmamıştır. Yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; her olayın kendine özgü farklılıkları olması nedeniyle yargılama süresinin makul olup olmadığının davanın özellikleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, cep telefonunda nevruz kutlamasında çekildiği belirtilen bir fotoğrafın tespit edilmesi sonucu cezalandırılmasının, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ayrıca nevruz etkinliğine katılımın ve etkinlikteki bazı söylem ve eylemlerin terör örgütü propagandası ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçunu oluşturmadığına ilişkin Yargıtay kararlarına atıf yapmıştır.

22. Bakanlık, ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığını ve Anayasa'da belirtilen sebeplerle sınırlandırılabileceğini belirtmiştir. Terör örgütlerinin propaganda amacıyla farklı araçlara başvurabileceği ve bu kapsamda terör propagandasının ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir. Ayrıca somut olayın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiği görüşü dile getirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

23. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Müdahalenin dayanağı olan 2911 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (b) fıkrası kanunilik ölçütünü karşılamakta olup, müdahalenin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi amacına yönelik yapıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı değerlendirilecektir.

26. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında Anayasa'nın 34. maddesinin, bireylerin düşüncelerini barışçıl yollarla ifade edebilmeleri için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına aldığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, şiddet

kullanma niyeti taşıyan kişilerin düzenlediği veya katıldığı gösterilerin, barışçıl toplantı kapsamında değerlendirilemeyeceğini vurgulamıştır (bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 80; Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 37; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 50, 51).

27. Somut olayda, başvurucunun cep telefonunda PKK/KCK terör örgütünün gençlik yapılanması olan YDG-H'nin bayrağını tutarken bir güvenlik aracının yanında çekilmiş bir fotoğrafı ile aynı örgütün bayrağında yer alan renklerden oluşan bir örtüyü başında taşıdığına dair görüntüler tespit edilmiştir. Mahkeme, başvurucunun 22/3/2015 tarihli nevruz etkinliğine bu örgütü simgeleyen materyallerle katıldığını sabit görerek, 2911 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (b) fıkrası uyarınca yasa dışı örgüt veya topluluklara ait amblem ve işaretler taşıyarak toplantıya katılma suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezasına hükmetmiştir.

28. Başvurucu; söz konusu fotoğrafların kendisine ait olmadığını açıkça ileri sürmemiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, Mahkemenin tespitlerinden ayrılmayı gerektiren bir neden olmadığını değerlendirmiştir. Nitekim delillerin değerlendirilmesi ve hükme esas alınacak unsurların belirlenmesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin görev alanı dışındadır (bkz. Ferhat Üstündağ, § 35; Mahmut Catın ve Saadet Aksoy [2. B.], B. No: 2015/324, 30/6/2020, § 27). Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin incelemesi, başvurucunun anılan materyaller ile etkinliğe katılması nedeniyle aldığı hapis cezasının demokratik toplum düzeninin gereklerine ve orantılılık ilkesine uygun olup olmadığının değerlendirilmesiyle sınırlı olacaktır.

29. Toplum içinde yaşamanın doğal bir sonucu olarak bireylerin hak ve özgürlüklerine müdahale teşkil eden tedbirlerin uygulanmasında, bu müdahalenin sağladığı toplumsal yararın önemi arttıkça bireylerin bu müdahaleye katlanma yükümlülüğü de aynı oranda artmaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşleri gibi kitlesel etkinlikler, bireysel eylemlere kıyasla kamu düzeni açısından daha büyük bir tehdit potansiyeli taşımaktadır (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 118, 119). Bu nedenle kanun koyucu tarafından 2911 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca yasa dışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaretlerin taşınarak bir toplantıya katılmak, kamu düzenini koruma amacıyla suç olarak düzenlenmiş ve cezai yaptırıma bağlanmıştır.

30. Anayasa Mahkemesi, terör örgütüne ait sembollerin toplantılarda kullanılmasına ilişkin değerlendirmelerini ve uygulanacak ilkeleri Ferhat Üstündağ kararında ortaya koymuştur (Ferhat Üstündağ, §§ 40-62). Kararda, terör örgütlerine ait sembollerin kullanılmasının örgütün düşünce ve eylemleriyle özdeşleştirilerek doğrudan ya da dolaylı şekilde terör propagandasına hizmet edebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca anılan kararda, toplantıya katılan kişilerin doğrudan şiddet içeren eylemlerde bulunmamış olsalar dahi, taşınan pankartlar, bayraklar ve atılan sloganların, terör örgütünün eylemlerini onaylama ve kamuoyu önünde destekleme anlamına gelebileceğini belirtmiştir. Bu tür eylemlerin, örgütün toplumsal bilinirliğini ve meşruiyet algısını artırarak, işlediği suçların dolaylı yoldan desteklenmesine katkı sağlayabileceği açıklanmıştır. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi, bu tür semboller ve eylemlerin, devletin güvenlik güçleri ve diğer kurumlarına karşı sürdürülen çatışmacı siyaset anlayışını beslediğini ve bu sebeple barışçıl toplantı kavramı kapsamında değerlendirilemeyeceğini vurgulamıştır (Ferhat Üstündağ, §§ 69, 70).

31. Anayasa'nın 34. maddesi toplantıya katılan kişilere belirli ödev ve sorumluluklar yüklemektedir. Barışçıl toplantı hakkı, bireylerin bu hakkı kullanırken sahip oldukları ödev

ve sorumluluklardan ayrı düşünülemez. Bu yükümlülükler, özellikle somut başvuruda olduğu gibi ödev ve sorumluluklarını yerine getirmediği iddia edilen kişilerin temel hak veya özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin şikâyetlerinde önem arz etmektedir (Ferhat Üstündağ, §§ 57, 76; Ali Hizmetçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/18232, 7/9/2021, §§ 60, 70).

32. Mevcut başvuruda ilk olarak, cezalandırmaya konu olan bayrağın temsil ettiği YDG-H adlı oluşum değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesi, Gazal Kolanç ve diğerleri kararında, YDG-H'nin PKK/KCK terör örgütü ile doğrudan bağlantılı bir yapılanma olduğunu belirtmiş ve özellikle şehir merkezlerinde yürütülen silahlı eylemler ile hendek olaylarındaki rolünü ayrıntılı şekilde incelemiştir (Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 21-28). Bu kararda, YDG-H'nin 2013 yılında PKK tarafından şehir merkezlerinde faaliyet gösterecek bir gençlik yapılanması olarak kurulduğu belirtilmiştir. Örgüt, yerleşim merkezlerinde oluşturduğu sözde “asayiş birimleri” aracılığıyla doğrudan kamu düzenine tehdit oluşturmuş, PKK'nın kırsal alanlarda yürüttüğü faaliyetleri şehir merkezlerine taşımıştır. YDG-H mensuplarının kimlik kontrolü yapma, yol kesme, araç yakma ve adam kaçırma gibi doğrudan şiddet içerikli eylemler gerçekleştirdiği ve bu yollarla örgütün şehir yapılanmasını güçlendirdiği vurgulanmıştır. Bu faaliyetler, şehirlerde kamu düzenini bozmuş, güvenlik güçlerine yönelik saldırılar artmış ve sivil halk üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmuştur.

33. Ayrıca 2014 yılında gerçekleşen 6-7 Ekim olaylarında YDG-H öncülüğünde başlayan eylemlerin, PKK'nın çağrıları doğrultusunda geniş çaplı şiddet hareketlerine dönüştüğü ve birçok ilde kamu binaları, okullar ve özel mülklerin hedef alındığı ifade edilmiştir. Bu süreçte sivil can kayıpları yaşandığı, şehir merkezlerinde geniş çaplı tahribat meydana geldiği açıklanmıştır. 2015 yılında ise PKK'nın sözde ateşkesi sona erdirerek “öz yönetim” ilan etmesiyle birlikte, YDG-H tarafından hendek kazma, barikat kurma ve silahlı saldırılar düzenleme gibi eylemlerin artış gösterdiği ve faaliyetlerin, devletin şehirlerdeki otoritesini zayıflatmayı ve belirli bölgeleri fiilen kontrol altına almayı amaçladığı tespit edilmiştir (Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 21-28).

34. Bu açıklamalar ışığında somut olay incelendiğinde başvurucunun, PKK'nın şehir merkezlerindeki gençlik yapılanması olarak bilinen ve hendek olaylarının başlıca aktörlerinden biri olan YDG-H'nin bayrağıyla bir etkinliğe katıldığı ve olay yerinde bulunan TOMA aracının yanında fotoğraf çektirdiği tespit edilmiştir (bkz. § 3). Başvurucunun, kamu düzenine yönelik ciddi tehditler oluşturan bir örgüte ait bayrakla etkinliğe katılması ve bu bayrakla, kamu düzenini sağlamak amacıyla olay yerinde bulunan bir güvenlik aracının yanında fotoğraf çektirmesi, kamu düzenine karşı şiddeti teşvik eden açık bir mesaj olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu eylemin terör örgütünün çatışmacı siyasetini meşrulaştırıcı bir nitelik taşımadığı da söylenemez.

35. Öte yandan somut olaya ilişkin yapılacak değerlendirmede, cezalandırmaya konu eylemin gerçekleştirildiği dönemin genel koşulları da dikkate alınmalıdır. Kamuoyunda “hendek olayları” olarak bilinen süreç, 2015 yılı Haziran ayında başlamış ve yoğun çatışmaların yaşandığı hendek operasyonları 2016 yılı Mart ayına kadar devam etmiştir. Olayların meydana geldiği dönemde, PKK ve şehir merkezlerindeki gençlik yapılanması olan YDG-H, terör eylemleriyle ülke içinde belirli bölgelerde “öz yönetim” adı altında fiili bir hâkimiyet kurmayı hedeflemiş; bu süreçte örgüt, güvenlik güçleriyle uzun bir süreye yayılan şiddetli çatışmalara girmiştir (hendek olaylarına ilişkin ayrıntılı anlatım için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 28-30; Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 24-28; Ayşe Çelik [2. B.], B. No: 2017/36722, 9/5/2019, §§ 10-13). Bu tespitlerle uyumlu olarak, başvuruya konu olayın meydana geldiği dönemde, şiddeti temel yöntem olarak

benimsemiş bir örgütün bayrağının taşınması ile şiddet tehlikesinin artması arasında doğrudan bir bağ bulunduğu değerlendirilebilir. Özellikle başvurucunun, bu şekilde şiddet olaylarının yaşandığı bir dönemde, kamu düzenini sağlamak amacıyla olay yerinde bulunan bir güvenlik aracının yanında bu sembolü taşıyarak fotoğraf çektirmesi, eyleminin barışçıl bir nitelik taşımadığı yönündeki kanaati daha da güçlendirmektedir.

36. Başvurucunun cezalandırılmasıyla, terör örgütünün benimsediği şiddet yöntemlerinin önlenmesi ve bu yöntemlere destek verebilecek faaliyetlerin engellenmesi amaçlanmaktadır. Başvurucunun doğrudan şiddet eylemlerine katılmamış olması, silahlı çatışma ortamının devam ettiği bir dönemde terör örgütüne ait semboller taşımasının meşrulaştırılabileceği anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla başvurucunun somut olayın koşulları çerçevesinde bir terör örgütünün bayrağını taşıması, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının gerektirdiği ödev ve sorumluluklara aykırı bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

37. Tüm bu değerlendirmeler ışığında, başvurucunun cezalandırılması ile kamu düzeni ve toplumsal barışın korunması amaçlanmış olup, müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve -yargı makamlarının takdir alanı ile verilen nihai ceza miktarı gözetildiğinde- orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET YİĞİT

B. No: 2022/43610 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43610

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43610)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Mehmet YİĞİT

Vekili : Av. Servet ÖZEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatmıştır. Başsavcılık 12/10/2021 tarihinde başvurucu hakkında aynı suçtan cezalandırılması istemiyle iddianame düzenlemiştir.

3. Başvurucunun başka suçlardan aldığı cezaların infazı devam ederken 30/11/2021 ile 31/1/2022 tarihleri arasında COVID-19 izninden yararlandırılmasına karar verilmiştir.

4. İddianamenin Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesi üzerine kovuşturma evresi başlamıştır.

5. 26/1/2022 tarihinde yapılan ilk duruşmada başvurucu hazır bulunmuştur. Bu duruşmada başvurucunun savunması alınmıştır. Duruşma sonunda Mahkeme başvurucunun uyuşturucu

veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, bu karara 27/1/2022 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz üzerine Diyarbakır 12. Ağır Ceza Mahkemesi 11/2/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Karar başvurucuya 15/2/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 1/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Yargılamanın devamında 15/11/2023 tarihinde başvurucu hakkında 22 yıl 6 ay hapis ve 75.000 TL adli para cezasına hükmedilmiştir.

9. Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 2/2/2024 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

10. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi devam etmektedir.

11. Başvurucu hakkında başka suçlardan verilen kesinleşen mahkûmiyet hükümlerine ilişkin 9/8/2023 tarihli müddetnamede başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 28/12/2030, hak ederek tahliye tarihi 4/8/2037 olarak belirlenmiştir.

12. Başvurucunun bulunduğu Diyarbakır 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumunun Anayasa Mahkemesine gönderdiği 30/12/2024 tarihli yazıda, başvurucunun infaz etmesi gereken hapis cezaları bulunduğundan ilgili tutuklama müzekkeresinin sıraya alındığı, tutuklama müzekkeresine ait herhangi bir kesinleşmiş hapis cezası veya tahliye kararı olmadığından hâlen sırada beklediği, işleme konulmadığı belirtilmiştir.

13. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; hukuka aykırı şekilde elde edilen delillere dayanılarak tutuklandığını, somut bir delil olmaksızın gerekçesiz bir kararla tutuklanmasına karar verildiğini, tutuklama kararında tutuklama nedenlerinin bulunduğunun somut gerekçelerle açıklanmadığını, tutuklamanın ölçülü olduğunun ortaya konulamadığını ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve yargılama makamlarının gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

16. Anayasa Mahkemesi, hürriyetten yoksun bırakma kavramını Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında tanımlamıştır. Buna göre hürriyetten yoksun bırakma, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması ve bu kişinin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içermektedir (Cüneyt Kartal [2.B.], B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 17).

17. Anayasa'nın 19. maddesinin metni bir bütün olarak değerlendirildiğinde maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki sınırlama sebeplerinin kişilerin fiziksel özgürlüklerine ilişkin olduğu, ayrıca devam eden fıkralardaki güvencelerin de fiziki olarak hürriyetinden yoksun bırakılmış kişiler bakımından getirildiği görülmektedir. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının güvence altına aldığı şey, bireylerin yalnızca fiziksel özgürlüğüdür (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 35).

18. Anayasa Mahkemesi, yakalama emirlerinin infaz edilmediği dönemde temel hak ve hürriyetlere yönelik bazı etkileri bulunsa da bu dönemde henüz kişilerin fiziksel özgürlükleri maddi olarak kısıtlanmamış olduğundan söz konusu etkilerin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir (Galip Öğüt, § 41). Aynı durum hiç infaz edilmemiş veya infaza henüz konulmamış tutuklama kararları için de geçerlidir (Ferhat Encu (2) [1. B.], B. No: 2017/4576, 28/6/2018, § 53).

19. Somut olayda başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan tutuklama kararı bulunsa da ilgili ceza infaz kurumunca, başvurunun konusunu oluşturan bu tutuklama kararının başka cezaların infazı nedeniyle işleme konulmadığı belirtilmiştir. Atılı suçtan verilmiş bir tutuklama kararı bulunmakta ise de başvurucunun bu suçtan verilen tutuklama kararı nedeniyle fiziksel olarak özgürlükten yoksun bırakılması söz konusu değildir. Sonuç olarak başvuru konusu tutuklama kararı nedeniyle başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına bir müdahalede bulunulmamıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurununaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA YAMAN

B. No: 2022/56628 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/56628

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA YAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/56628)

Karar Tarihi: 26/3/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mustafa YAMAN

Vekili : Av. Mehmet Şamil ŞENALP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf başvuru dilekçesinin sehven ıslah dilekçesi olarak kaydedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, B. Holding A.Ş. (eski ünvanı K. Holding A.Ş. ve K. İnş. Tarım ve San. İşletmeleri A.Ş. birleşerek K. San. Tic. ve Yatırım Holding A.Ş.) ve H.Ş aleyhine Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) alacak davası açmıştır. Mahkeme 22/1/2020 tarihinde 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 41. maddesi ile 25/3/1987 tarihli ve 3332 sayılı Sermaye Piyasasının Teşviki, Sermayenin Tabana Yaygınlaştırılması ve Ekonomiyi Düzenlemede Alınacak Tedbirler ile 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3182 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a eklenen geçici 4. madde gereğince dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

3. Başvurucu 4/2/2020 tarihli istinaf dilekçesini Mahkemeye sunmuştur. Dilekçe Mahkeme tarafından sehven ıslah dilekçesi olarak kaydedilmiştir. Mahkeme kararına karşı

başvurucunun yanı sıra davalı da istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

4. İstinaf incelemesi sonucunda Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 16/4/2021 tarihinde sadece davalı tarafın istinaf başvurusunu incelemiş, kararda başvurucuya yer vermeksizin istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, istinaf kararına karşı 3/6/2021 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Hukuk Dairesi) ilk derece mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunda bulunmayan başvurucunun Bölge Adliye Mahkemesi kararını temyiz etme hakkı bulunmadığından temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

6. Nihai karar 16/5/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 20/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, istinaf dilekçesinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) sehven ıslah dilekçesi olarak kaydedilmesi nedeniyle istinaf kanun yolu incelemesinin yapılmadığından yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun açtığı tespit ve alacak davası hakkında o dönem yürürlükte olan 3332 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi gereğince dava hakkında bir karar verilmesine yer olmadığına dair karar verildiği ve bu kararın kesinleştiği, Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrası gereği Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümezlik ilkesi gereğince bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemlerin geçerliliğini devam ettirdiği belirtilmiştir. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı istinaf dilekçesinin ıslah dilekçesi olarak kaydedildiğini, bu sebeple kanun yoluna başvurma hakkını kullanamadığını tekrar etmiştir.

9. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

12. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesinde dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan

yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı [1. B.], B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49). Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten [2. B.], B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

14. Yargısal başvuruların birtakım usul kurallarına tabi kılınması tek başına mahkemeye erişim hakkını zedelemez. Bununla birlikte yargısal başvuru usullerinin belirli ve öngörülebilir olması gerekir. Dava açılmasına veya diğer kanun yollarına başvurulmasına ilişkin dilekçelerin yetkili mahkemelere sunulma yöntemine dair kanuni veya fiilî belirsizliklerin bulunması kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Hasan İşten, § 45).

15. Öte yandan mahkemelerin dilekçelerin sunulması yöntemine ilişkin usul kurallarını uygularken kişilerin mahkemeye erişimlerini engelleyecek veya aşırı derecede zorlaştıracak ölçüde aşırı şekilcilikten kaçınmaları gerekir. Ayrıca mahkemelerin iç işleyişlerine ilişkin süreçlerdeki aksama ve hatalardan kaynaklanan sorumluluk, yargısal koruma talep eden bireylere yüklenmemelidir. Bu bakımdan yargısal başvurulara dair dilekçelerini ilgili mevzuatta öngörülen usule uygun olarak yetkili yargı merciine sunan kişilerin kendilerine atfedilemeyen ve tamamen mahkemelerin iç işleyişinden kaynaklanan hata ve aksamalardan sorumlu tutularak mahkemeye erişimlerinin engellenmesi bu hakka yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılabilir. Özellikle kanun yoluna başvurma yönündeki istek ve iradesini ortaya koymuş olan (süre tutum dilekçesi veren) başvurucular yönünden bu tür müdahaleler, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlaline sebep olabilir (Hasan İşten, § 46).

16. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 343. maddesinin (1) numaralı fıkrasında istinaf dilekçesinin kararı veren mahkemeye veya başka bir yer mahkemesine verilebileceği, istinaf dilekçesi hangi mahkemeye verilmişse o mahkemece bölge adliye mahkemesi başvuru defterine kaydolacağı ve başvurana ücretsiz bir alındı belgesi verileceği belirtilmiştir.

17. Somut olayda ilk derece mahkemesi kararına karşı sunulan istinaf başvuru dilekçesinin UYAP'a sehven ıslah dilekçesi olarak kaydedilmesi sonucu istinaf kanun yolu incelemesi ve dolayısıyla temyiz kanun yolu incelemesi yapılmadığından başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmüştür. 6100 sayılı Kanun'un 361. maddesi uyarınca bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde temyiz yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan yargısal başvuruların bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde kanun yolu başvurularında süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması şeklinde

bir meşru amacının bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ertuğrul Dalbaş [1. B.], B. No: 2014/7805, 25/10/2017, § 59).

18. Başvurucunun ilk derece mahkemesi kararına karşı sunduğu istinaf başvuru dilekçesinin sehven ıslah dilekçesi olarak UYAP'a kaydedildiği, bu sebeple istinaf başvurusu ve dolayısıyla temyiz incelemesi yapılamadığı anlaşılmıştır. Kararın temyiz incelemesini yapan Hukuk Dairesi, istinaf başvurusu yapmayan başvurucunun temyize başvurma hakkının bulunmadığına karar vermiştir. Hâlbuki başvurucunun istinaf dilekçesinin UYAP'a sehven ıslah dilekçesi olarak tarandığı ve kaydedildiği açıktır. Hukuk Dairesinin bu değerlendirmesi, istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesini ilgili mevzuatta öngörülen usule uygun olarak yetkili yargı merciine sunan başvurucunun kendisine atfedilemeyen ve adli organların iç işleyişinden kaynaklanan hata ve aksamalardan sorumlu tutulması sonucunu doğurmuştur. Dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Öte yandan başvurucunun açtığı dava hakkında henüz kanun yolu incelemesi sonucunda karar verilmediğinden bu aşamada mülkiyet hakkı yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 300.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine

(E.2019/912, K.2020/31) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderlerinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERCAN HANTEKİN

B. No: 2022/75790 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/75790

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERCAN HANTEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/75790)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mercan HANTEKİN

Vekili : Av. Lezgin ÖZALP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Tekirdağ'da PKK/KCK terör örgütünün hiyerarşik yapılanması içinde faaliyet gösteren kişilerin tespitine yönelik bir soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu anılan soruşturma kapsamında 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. İfadesinde başvurucu, örgütle herhangi bir iltisakının bulunmadığını ileri sürmüştür.

4. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Tekirdağ 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

5. Hâkimlikçe başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

6. Başvurucunun anılan karara itirazı Tekirdağ 4. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 17/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Bu karar başvurucuya 21/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucu21/12/2022 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

9. Başsavcılık 19/1/2023 tarihli iddianame ile silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle başvurucu hakkında aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

10. İddianamede ilk olarak HDK (Halkların Demokratik Kongresi) yapılanmasının PKK/KCK'yla iltisaklı olduğu belirtilerek buna yönelik olgulara yer verilmiştir. Bu anlatımlardan sonra ise başvurucunun Tekirdağ ilinde HDK'ya bağlı olarak faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular özetle şöyledir:

i. Başsavcılık, HDK'nın örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın talimatıyla 2011 yılında kurulduğunu, resmi dernek statüsü olmayan bu yapının KCK Sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde teşekkül ettirildiğini iddia etmiştir. Bu kapsamda farklı ceza soruşturmalarında elde edilen örgütsel dokümanlara yer verilmiştir. Başsavcılık "bask.perspektif" başlıklı dokümanda HDK'nın Abdullah Öcalan'ın talimatıyla kurulduğunun ve bu projenin başarısı için örgüt unsurlarınca desteklenmesi gerektiğinin ifade edildiğini vurgulamıştır. Başsavcılık yine ele geçirilen -26/1/2012 tarihli örgüt mensuplarına gönderilen- "Meclis Talimatı" başlıklı dokümanda da HDK'nın yeterli gelişmeyi gösteremediği ve bu nedenle desteğin artırılmasının şart olduğunun belirtildiğini söylemiştir.

ii. Başsavcılık HDK'nın internet sitesinde DTK'nın (Demokratik Toplum Kongresi) bileşeni olarak gösterildiğini, DTK'nın genel merkezinde bir başka soruşturma kapsamında yapılan aramada ele geçirilen dokümanlarda da bu yapılanmanın HDK bileşeni olarak kabul edildiğinin görüldüğünü belirtmiş ve DTK'nın terör örgütü olarak değerlendirildiği mahkeme kararlarına atıf yapmıştır.

iii. Başsavcılık HDK çağrısıyla düzenlenen bazı açık hava toplantılarına da değinerek bu toplantılarda örgütün amaçları doğrultusunda propaganda yapıldığını vurgulamıştır. Buna göre örneğin 2015 yılı içinde farklı tarihlerde düzenlenen toplantılarda bazı illerde gerçekleştirilen yoğun terör eylemlerinin güvenlik güçlerince bastırılmasının katılımcılar tarafından eleştirilerek özyönetim çağrıları yapıldığı ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra Başsavcılık, HDK tarafından 8/2/2020 tarihinde "Genel Meclis Toplantısı Sonuç Bildirgesi" başlıklı bir dokümanın paylaşıldığını ve bu belgede PKK/KCK'nın Suriye yapılanmasının amaçları doğrultusunda propaganda yapıldığını belirtmiştir.

iv. Başsavcılık HDK yapılanmasının PKK/KCK'yla iltisaklı olduğu iddiasına ilişkin olarak çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

-E.F. isimli tanık:

"Ben oğlumu aradığım süreç içerisinde [K.Y.] isimli şahıs bana bu konuda yardımcı olacağını ileri sürerek beni terör örgütü PKK'nın çatısı altında faaliyet yürüten HDK yapılanması içerisine dahil etti. Tabi ben o zamanlarda HDK'nın örgüt ile irtibatı olduğunu bilmiyordum, hatta daha önceki ifademde de belirttiğim üzere HDK çalışmalarını HDP çalışması biliyordum. Ben HDK'nın terör örgütüne yakın olduğunu PKK ile birlikte iş tuttuğunu daha sonradan anladım. K.Y. nin yönlendirmesi ile dahil olduğum HDK organizesinde yapılan toplantılara katılırdım ve bu toplantılarda, Abdullah ÖCALAN'ın kitapları okunur hayatından kesitler anlatılır ve örgüt mensubu kişilerden bahsedilirdi. Özgür bölgelerden, özyönetimden, demokratik özerklik, kadın haklarından, örgüt faaliyetlerinde ölen kadınların hayatları gibi birçok konudan bahsedilirdi. HDK yapılanması içerisinde bulunan faaliyet gösteren şahıslara Tekirdağ ilinde fabrika ve işletmelerden para verildiğini biliyorum. Toplanan paralar HDK faaliyetlerinde kullanılmaktaydı. HDK organizesinde başka il ve ilçelerde de toplantılar görüşmeler yapılırdı. Bu toplantılar Çorlu ilçesinde HDP binasında yapılır, bu toplantılarda PKK ile ilgili bilgiler verilir, PKK'nın içerisinde ölen örgüt mensuplarının fotoğrafları vb. konular üzerinden kadın hakları vb. haklar konusunda konuşma yapılırdı. Bu toplantılar bazen il dışında yapılırdı, il dışında tertip edilen toplantılara üst düzey yöneticiler konuşmacı olarak katılırdı. Bu toplantılar İstanbul ilinde Taksim'de HDK binasının bulunduğu sokakta yer alan otelin bodrum katında konferans salonunda yapılırdı, burada yapılan toplantılarda yine kadın haklarından, özgürlük hareketlerinden, öz yönetimden, özgürlük savaşçısı olarak bahsedilen PKK mensubu kadınlar hakkında konuşuluyordu, Suriye de özgür kürdistan kuruldu. Türkiye de de özgür kürdistan kurabiliriz diye bu tarz bilgiler verilirdi."

(E.F. isimli tanığın teşhis tutanağındaki beyanlarından)

"...bu kişi Ankara ilinde yapılan toplantıya katılmıştı, Ankara ve İzmir ilinde yapılan yüksek düzeyde katılım sağlanan ve bu toplantılarda PKK silahlı terör örgütünün özgür yaşam sunduğu, bunu gerçekleştirmek için HDK çalışmalarına destek verilmesi gerektiği vurgulanıyordu.

...bu şahsa Taksim'de HDK binasına yakın bir yerde otelde düzenlenen HDK toplantısında rastlamıştım. Toplantıda HDK faaliyetlerinden bahsedilir, Suriye'de yer alan PKK için savaşıp ölen kadın örgüt mensupları anısına konuşmalar yapılırdı.

... bu şahıs İstanbul ilinde yapılan HDK toplantısına katılmıştı. HDK toplantılarında sürekli PKK ile ilgili konuşmalar yapılır, ölen örgüt mensuplarının anılarından bahsedilirdi.

...bu şahıs İstanbul ilinden katılım sağlardı. Toplantılarda ölen kadın örgüt mensuplarından bahsedilir onların özgürlük savaşçısı oldukları vurgulanırdı.

...bu kadın şahıs Çorlu ilçesine düzenlenen HDK toplantılarına katılırdı. Bursa'dan gelirdi. Toplantılarda PKK propagandası yapılıp kadın haklarından bahsederek bunun için PKK yapılanması altında örgüt mensubu kadınların savaştığını söylüyordu…"

-S15D28kod ismi verilen gizli tanık:

"Halkların Demokratik Kongresi olarak bildiğim Abdullah Öcalan'ın avukatına vermiş olduğu talimatlar ile öğrenmiş olduğumuz oluşumdur. HDK içersinde Mahalle Meclisleri önemlidir. Mahalle Meclisleri aracılığı ile folklör kültür sanat şölen yapmak suretiyle örgütlenirler. Kültür sanat faaliyetleri ile HDK mahalle meclislerine gelen şahıslara HDP ilçe binalarında Abdullah Öcalana ait kitaplar dergiler okutulur bu şekilde eğitim verilen şahıslar her ilçede bulunan KCK gençlik yapılanması kadın yapılanmasına gönderilip HDP binalarında Abdullah

Öcalan'a ait sinevizyonlar gösterilip Suriye de iken yapmış olduğu konuşmalar dinletilir. Bu tür toplantılara katıldığım için biliyorum. Ayrıca gençlere molotof nasıl yapılır polise nasıl saldırılır akrep isimli polis araçlarına molotof nasıl atılır öğretiliyor. Gençlik, kadın yapılanmalarında eğitim aldıktan sonra güvenli evlere gönderilip bu evlerde Kandil'den haber gelinceye kadar 1 hafta 10 gün bekletiyorlar. HDK'nın Mahalle Meclisleri aracılığı ile kazandırılan bu şahıslar Şanlıurfa Diyarbakır Mardin'deki PKK'ya gönül veren evlere gönderiliyorlar. O evlerden örgütün dağ kadrosundan olan şahıslar tarafından alınıp Suriye'ye götürülüyorlar. Suriye'ye götürülen bu şahıslar askeri eğitim verildikten sonra bir bölümü Suriye'de YPG nin elinde kalıyor bir bölümü ise Kandil'e götürülüyor. Şervan Gerilla eğitimine tabi tutuluyorlar.

HDK içerisinde özellikle …… isimle bunun yanında Tekirdağ dışında olup Trakya'da Edirne ve Kırklareli'nden geldiğini hatırladığım …… isimli şahısların HDK toplantılarına katıldığını biliyorum. Trakya HDK meclisinden geldiklerini söylüyorlardı.HDK toplantılarına bakıldığında sanki sivil toplum örgütü parti faaliyetiymiş gibi davranırlar ancak içerdeki toplantılarda sinevizyon ve slayt gösterilerinde Abdullah Öcalan önderlik temalı slaytlar gösterilir. Beritan isimli örgüt mensubunun hayatı gösterilerek bununla alakalı eğitimler verilir. HDK eğitimlerinde PKK ideolojisi, Mahir Çayan, Deniz Gezmiş vb kişilerin hayatları, mücadeleleri anlatılır. Kadına yönelik örgüt içindeki kadınlara yönelik eğitimler verilir demokratik özerklik özerk yönetim hapisanelerdeki tecrit Abdullah Öcalana özgürlük adı altında cezaevindeki açlık grevinin avukatlar yoluyla talimat verme gibi bir çok konuda bilgi verilirdi. Bu eğitimleri dağdan gelen örgüt mensupları verirdi. 2 - 2,5 saat süren toplantıların ardından eğitim verildikten sonra örgüt mensupları Yurtsever ailelerin evinde kalıp görevi varsa başka illere gider yoksa genellikle Suriye'ye geri dönerler. HDK kendi içinde Konfederal kürdistanın kongresi olarak tanımlanır. Bir çok bileşeni vardır. Demokratik özerklik planıyla halkların kendi kendini yönetme yani Suriye deki oluşum gibi valinin olmadığı belediye başkanının o kenti yönettiği sistemi kabul eden demokratik özerk kürdistanı kurma projesini tüm Türkiye alanına benimsetme hareketi şeklinde söyleyebilirim."

-İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında PKK/KCK terör örgütü içerisinde faaliyet göstermekte iken 18/1/2022 tarihinde teslim olan H.İ. isimli şüpheli:

"…Halkların Demokratik Kongresi (HDK) bünyesinde yasal üyeliğim olmadan çalışmalarda bulundum.

...Terör örgütü ile irtibat ve ilişki içerisinde olan HDK ile olan temaslarım ve bunların organizesindeki gençlik yapılanmasında faaliyet göstermem, örgütyanlısı şahıslar ile örgütle bağlantılı siyasi oluşumların yaptığı propagandalar ve Kürt kimliğimi, kürt milliyetçiliğimi ön planda tutup örgütün ideolojisini ve faaliyetlerini meşru görmem sonrasında terör örgütüne katılmaya karar verdim.

...

Terör örgütünün üst yönetiminden gelen talimatlar sonucunda HDK sorumlusu, örgütün Marmara sorumlusu, örgütün il sorumlusu ve HDP il sorumluları toplanır, gelen talimatlar bu şahıslar tarafından değerlendirilerek alt birimlere iletilir, alt birimler de sivil itaatsizlik türünde eylemleri gerçekleştirir. Ancak terör örgütü adına kırsal alandan veya farklı illerden eylem yapmak maksadıyla daha önceki yıllarda gelen örgüt mensuplarının kimseyle temas kurmadıkları, genelde bir kadın bir erkek örgüt mensubunun sevgili veya karı-koca

görünümünde güvenli ev olarak tabir edilen hücre evlerinde kaldıkları, söz konusu güvenli evlerin temininin örgütün talimatıyla HDK sorumlularının öncülüğünde örgütün il veya bölge sorumlu düzeyindeki şahısların kontrolünde temin edildiği, örgüt mensuplarının deşifre olmalarını engellemek maksadıyla belli periyotlarla yedek güvenli evlere nakledildiklerini duydum. Güncel olarak aynı şekilde şehir merkezlerine gönderilen örgüt mensuplarının üniversite öğrencisi veya üniversite öğrenimini tamamlamak üzere olan ve adli sicil kaydı temiz olan şahıslardan seçildiğini biliyorum. Şehir merkezlerinde örgütün finansı HDP ve HDK tarafından karşılanır. Bunlar da vergi adı altında iş adamlarından veya maddi durumları iyi olan şahıslardan para toplamaktadırlar. Doğu illerinde ise genellikle aynı yöntemler izlense de çoğunluğunun kaçakçılık ve uyuşturucu madde ticaretinden elde edildiğini biliyorum. Örgütün yasal alan görünümlü çalışmalarını TJA, HDP ve HDK yürütür. HDK'nın görevi; Kandil'den birebir HDP'ye yaptırmak istenen proje süzgeçten geçirilerek analiz edilir, daha sonra da HDP il teşkilatlarına uygulaması için gönderilmesini sağlamaktır. TJA'da aynı şekilde örgütün yasal alan görünümlü kadın yapılanmasıdır. Örgüt adına eylemler öncesi kadınların örgütlenmesinden sorumludur.”

-Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan S.G. isimli şüpheli:

“…Örgüt yöneticilerinin talimatları doğrultusunda oluşturulan yapılar içerisinde yer alan DTK'nın misyonunun tamamladığı düşünüldüğünden HDK adı altında yeni bir yapılanmaya gidildi. DTK'nın etkisiz kaldığı ve özellikle güneydoğu bölgesinde sınırlı kaldığı düşüncesi örgüt içerisinde hakim olduğundan alternatif bir yapı olarak HDK kuruldu.

…

Devletin kendi eliyle verdiği bir takım imtiyazlar veya haklar örgüt içerisinde bulunan ve siyaset yapmakla hükümlü olan DTK, HDK, KENT MECLİSLERİ veya siyasi partiler aracılığıyla örgütsel faaliyetler neticesinde elde edilmiş gibi gösterilmektedir.

…

Örgüt yöneticileri bunun farkında oldukları için daha önce bahsettiğim HDK isimli yapıyı hayata geçirerek davalarını tüm Türkiye alanına yayma gayreti içerisindedirler."

-Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında Firar kod ismi verilen tanık :

"KCK Kurumlar koordinasyonu yapılanması örgüte taban oluşturulması, güç sağlanması amacıyla legal görünümlü faaliyetlerin bağlı bulunduğu koordinasyondur. Bu koordinasyon sayesinde legal olarak faaliyet yürüttüğü imajı verilen DTK, Tuhad-fed, Medya Der, Rojava Derneği gibi yapıları örgütün üst yöneticileri ve talimatları doğrultusunda yönlendiren koordinasyondur. Bu yapılanmalar ile maddi manevi bütünlük sağlanmak DTK gibi oluşumla legal kuruluş imajı verilerekörgüt fikir sistemini benimsemiş sözde meclis oluşturularak terör örgütüne sözde meclis oluşturarak TBMM’ye alternatif yapı oluşturulması amaçlanmaktadır. DTK; kendi içerisinde delegasyonu, başkanlık divanı ve komisyonları ile parlamento benzeri yapı oluşturan karar mekanizması bulunan çatı yapılanmadır. Diyarbakır ili ve çevre illerde dernek ve STK’lar aracılığı ile örgütün üst yönetimi tarafından gelen illegal talimatları meşru zemin kazandırmayı amaçlar. PKK/KCK terör örgütünün doğu ve güneydoğu illerini kapsayan meclisi konumundadır. Doğu illerinde DTK’nın yürüttüğü görevleri batı illerinde sol düşünceye sahip örgüt mensuplarının da terör örgütü menfaatleri doğrultusunda kullanılarak aynı amaçların HDK (Halkların Demokratik Kongresi) ile

gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yapılar terör örgütü elebaşısının bizzat talimatları ile hayata geçirilmiştir.”

şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır.

v. Başsavcılık başvurucu ve soruşturmadaki diğer şüphelilerin Ergene Sosyal Kültürel ve Ekolojik İnsiyatif Derneği'nde kurucu ve üye sıfatlarını taşıdığını belirterek bu derneğin HDK yapılanması içinde yer aldığını iddia etmiştir.

- Başsavcılık, derneğin KCK Sözleşmesinde bahsi geçen ekoloji konusuna ilişkin düzenleme kapsamında kurulduğunu ileri sürmüştür. Başsavcılığın bu hususa yönelik değerlendirmesi şöyledir:

"PKK/KCK terör örgütünün dernekler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ulaşmak istediği hedef Abdullah ÖCALAN tarafından yazılan KCK Sözleşmesinin başlangıç bölümünde; “…Koma Civaken sistemi bütün toplulukların örgütlenip kendilerini ifade edebilecekleri bir örgütlenmedir. Tabi ki bu sivil dernek ve kurumlar ihtiyaç duyulan her alanda kurulur.” şeklinde ifade edilmiş olup KCK Sözleşmesinde dernek faaliyetleri için “İhtiyaçlara göre her alanda kurulabilir, …Kurulacak derneklerin demokratik toplum Konfederalizmine karşı yıkıcı olmaması aranır…” şeklinde tanımlandığı anlaşılmaktadır. Yine bunun yanında KCK Sözleşmesinin bir çok maddesinde “…Ekolojik bilinç, demokratik ekolojik toplumu kurma, demokratik ekolojik toplumu yaratma…” şeklinde ekolojiyle alakalı birçok düzenleyici maddelerin bulunduğu anlaşılmıştır."

- Başsavcılık, söz konusu derneğin ismiyle açılan sosyal medya hesabında "HDK programı", "HDK Ekoloji" başlıklı birçok paylaşımın yapıldığını, ayrıca aynı hesaptan PKK/KCK terör örgütünün Suriye yapılanmasına dahil YPJ (Kadın Savunma Birlikleri) içerisinde faaliyet gösterirken etkisiz hale getirilen terör örgütü mensubunun fotoğrafının "şehid" denilerek paylaşıldığını belirtmiştir.

- Başsavcılık, başvurucunun üyesi olduğu mezkûr derneğin HDK iltisakına ilişkin tanık beyanına da yer vermiştir. Buna göre Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında C.D. isimli şüpheli "Tekirdağ’da oluşturmak istenen HDK çalışması idi. Biz bu Demokrasi Konferansı Tekirdağ grubu olarak zoom üzerinden birkaç defa toplantı yaptık. Bu platform partiler üstü olan bir yerdir. Yani HDK’dır. Güç birliği yapılması gerektiğini belirten söylemleri vardır. Bunlar kendilerini partiler üstü görüyorlar. Yine bununla ilgili … 2021’in kışında toplantı yaptık. Toplantıya HDP il başkanı olarak katıldım. Bu toplantıda sol partilerin temsilcileri ile çeşitli gruplar katıldı, bu grupta yer alan A.A., M.A., F.G. (soruşturmadaki diğer şüpheliler) gibi yaklaşık 50 kişilik bir grup vardı. Bu belirtilen toplantıya Ergene İnsiyatifi, Çorlu Kadın Platformu vb. kurumlar katıldı." şeklinde beyanda bulunmuştur.

vi. Başsavcılık, Tekirdağ'da HDK'nın Kadın Meclisi yapılanmasının kurulmasına ilişkin olarak başvurucunun HDK "Tekirdağ Genel Meclis Üyesi" olduğu tespit edilen S.S. adlı kişiyle telefon görüşmesi yaptığını ileri sürmüş ve iddianamede görüşme içeriklerine yer vermiştir. Anılan görüşmede S.S. nin Tekirdağ'da HDK'nın kadın meclisi yapılanmasına dair bir oluşumun bulunmadığından şikâyet ettiği ve muhatabı olan başvurucuya da bu konuda bir başka kişiyle görüşeceklerini söylediği ifade edilmiştir.

vii. Başsavcılık, başvurucunun HDK tarafından 8/3/2015 tarihinde Çorlu ilçesinde düzenlenen gösteriye katıldığını ve güvenlik güçlerince etkisiz hale getirilmiş iki PKK/KCK mensubunun isimlerinin bulunduğu pankartları taşıdığını vurgulamıştır.

viii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise üzerinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının ve örgüt propagandası niteliğinde bir takım görsellerin bulunduğu bir adet broşürün ele geçirildiğini belirtmiştir.

11. Tekirdağ 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

12. Bireysel başvurunun incelenme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesi aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu "Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi" şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerlik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Diğer ilgili ulusal hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

16. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

17. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

19. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

20. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

21. Başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında ve iddianamede temel olarak HDK'nın PKK/KCK içinde yer aldığı ve başvurucunun da HDK'nın Tekirdağ yapılanmasında faaliyette bulunduğu iddiasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. §§ 5, 10).

22. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. § 14) birlikteiddianamede HDK'ya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan, başvurucunun üyesi olduğu derneğe yönelik tespitler ve başvurucunun telefon görüşme içerikleri bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

23. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

24. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 5).

25. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Tekirdağ 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

26. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2), § 151).

27. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü

olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Erol, B. No: 2020/27934, 15/3/2022, § 61).

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA TEMİR (2)

B. No: 2022/89211 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89211

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA TEMİR BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/89211)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Mustafa TEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucuya başka ceza infaz kurumunda bulunan mahpus tarafından gönderilen mektup ekinde yer alan fotoğrafın teslim edilmemesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan hüküm özlü olarak Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucuya başka bir ceza infaz kurumunda bulunan arkadaşı tarafından mektup gönderilmiştir. İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Kurul) 3/1/2022 tarihinde mektup zarfı içinde yer alan bir sayfa mektubun başvurucuya teslimine, bir adet fotoğrafın ise İnfaz Kurumunda muhafazasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Bulundurulabilecek Hayvanlar ile Diğer Eşyalar" başlıklı 15. maddesinin (7) numaralı fıkrasındaki "Her hükümlünün kendisine ayrılan yattığı yer veya dolabında, aile fertlerinin fotoğraflarına ait albüm bulundurmasına izin verilir." hükmü gereğince fotoğraftaki kişinin

başvurucu ile herhangi bir aile bağının olmadığı vurgulanmıştır.

4. Başvurucu, mektup ekinde yer alan fotoğrafın Kurul tarafından kendisine teslim edilmemesi kararına karşı Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) 3/1/2022 tarihinde şikâyette bulunmuştur. Başvurucu; dilekçesinde, başka ceza infaz kurumunda bulunan arkadaşı tarafından gönderilen mektup içindeki arkadaşına ait ceza infaz kurumu avlusunda çekilmiş fotoğrafın verilmemesinin keyfî bir uygulama olduğunu belirtmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 11/1/2022 tarihinde başvurucunun şikâyetinin kabulüne ve Kurul kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Yönetmelik'teki düzenlemenin hükümlünün kendisine ayrılan yattığı yer veya dolabında aile fertlerinin fotoğraflarına ait albüm bulundurmasına izin verilebileceğine ilişkin olduğunu, mektup ekinde gönderilen fotoğrafın sakıncalı bir durumu yoksa hükümlü/tutukluya teslim edilemeyeceğine dair bir düzenlemenin bulunmadığını ifade etmiştir.

6. Cumhuriyet savcısının anılan karara itirazı, Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 25/8/2022 tarihinde kabul edilerek İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına ve başvurucunun şikâyetinin reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; ilgili Yönetmelik maddesine atıfla Kurul kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 6/9/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; kendisine gönderilen mektubun ekinde yer alan fotoğrafın aile yakınlarına ait olmaması gerekçesiyle teslim edilmediğini, benzer bir olayın incelendiği başvuruda Anayasa Mahkemesinin haberleşme hürriyetinin ihlaline karar verdiğini belirtmiştir. Daha önce mektup ekinde gelen fotoğrafların kendisine verildiğini ve başka ceza infaz kurumlarında bulunan kişilere de mektup eklerinde yer alan fotoğrafların teslim edildiğini vurgulayan başvurucu, haberleşme hürriyetinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra başvurucunun şikâyeti konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler

Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz [2. B.], B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3) [1. B.], B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk [1. B.], B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57; Eyyup Gül [2. B.], B.No: 2018/10186,25/2/2021, §§ 22-40).

14. Bu bağlamda mahpusların yazışmalarının ceza infaz kurumu tarafından denetlenmesi nedeniyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesi bağlamında kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu Anayasa Mahkemesi kabul etmiştir (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

15. Bununla birlikte yazışmalara yapılan müdahalenin demokratik toplum gereklerine uygun ve ölçülü olduğunun kabul edilebilmesi için ise mektubu gönderen, mektubun muhatabı ve mektup içeriği gözetilerek mektuba özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi ve haberleşme hakkının kötüye kullanıldığının objektif bir şekilde ortaya konulması gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda öncelikle mektubun içeriğindeki hangi sözlerin neden sakıncalı olduğu ilgili mevzuat kapsamında yeterli bir gerekçe ile gösterilmek zorundadır. Ayrıca yazışmanın sakıncalı görülen kısımların çizilmesi suretiyle yazışmanın muhatabına ulaştırılma imkânının olup olmadığı hususunun da ilgili kararlarda tartışılması gerekir (Gökhan Gündüz [2. B.], B. No: 2017/36100, 13/10/2020, § 43; Davut Şen [2. B.] , B. No: 2018/14937, 11/2/2021, § 44; İnan Gök (2) [2. B.], B. No: 2018/36333, 24/11/2021, § 44). Anılan ilkenin mektup ekinde gönderilen fotoğraf ve benzeri görsellerin değerlendirilmesi açısından da geçerli olduğu söylenebilir.

16. Somut başvuruda, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan ceza infaz kurumunda hükümözlü bulunan başvurucuya başka bir ceza infaz kurumunda bulunan arkadaşı tarafından mektup gönderilmiştir. Mektup zarfı içerisinde bulunan bir adet fotoğraf başvurucunun aile ferlerinden biri olmadığı gerekçesiyle teslim edilmemiştir. Bununla birlikte Kurul ve mahkeme kararlarında mektup içeriğinde bulunan fotoğrafın aile fotoğrafı olmadığı tespit edilmekle birlikte 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesi de gözetilerek neden sakıncalı olduğuna dair bir değerlendirme yapılmadığı görüldüğünden fotoğrafın alıkonulmasına dair mektupla ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda mektup ekindeki fotoğrafın neden sakıncalı olduğu hususunda içerikleriyle ilişkilendirilen ek bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmakla haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mustafa Kökten (2) [2. B.], B. No: 2018/29677, 29/12/2021).

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının

gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Başvurucu tazminat talebinde bulunmadığından ihlalin tespiti ve yeniden yargılama kararı ile yetinilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2022/123, K. 2022/297) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CİHAN KARTAL

B. No: 2022/96512 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/96512

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAN KARTAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/96512)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Cihan KARTAL

Vekili : Av. Emrah BARAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ile tutuklama kararına itirazın incelenmemesi durumuna istinaden ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/6/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucu, anılan karara 17/6/2022 tarihli dilekçe ile itiraz ettiğini ancak itirazı hakkında verilmiş bir kararın kendisine tebliğ edilmediğini belirtmiştir.

5. 1/9/2022 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

6. Başvurucunun tutukluluk durumuna ilişkin olarak yargılamayı yürüten İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 16/9/2022 tarihinde yapılan inceleme sonucunda tutukluluğun

devamına karar verilmiş, başvurucunun bu karara itirazı ise İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Anılan karar başvurucuya 7/10/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 4/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

9. Başvurucu10/1/2023 tarihinde İstanbul Anadolu 15. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) tutuklama kararına itirazının karara bağlanmadığı iddiasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendine dayanarak tazminat davası açmıştır. Mahkeme 24/10/2023 tarihli kararla başvurucuya 100 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Başvurucunun istinaf talebini inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) ise 7/5/2024 tarihli kararla tazminat miktarının 1.500 TL olarak düzeltilmesine ve istinaf talebinin esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Başvurucu 4/6/2024 tarihli dilekçesiyle 1.500 TL olarak belirlenen tazminat miktarının az olduğunu ve Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak mezkûr maddenin dokuzuncu fıkrasının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen kamu davasında ise 5/2/2024 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan 20/2/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, beraat kararının kesinleşmesi üzerine 29/2/2024 tarihinde İstanbul Anadolu 16. Ağır Ceza Mahkemesinde tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine istinaden bir başka tazminat davası açmıştır. Bu davada ise 17/10/2024 tarihli kararla başvurucuya 38.106,18 TL maddi tazminat, 200.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Anılan dava bireysel başvurunun incelenme tarihi itibarıyla istinaf kanun yolu aşamasında derdesttir.

12. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

13. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Öte yandan başvurucu, örgütlenme hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek bu nedenle örgütlenme hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

16. Başvurucunun beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un

141. maddesine dayanarak tazminat davası açtığı ve inceleme tarihi itibarıyla bu davanın derdest olduğu görülmüş (bkz. § 11) ve bireysel başvuru öncesi öngörülen yargısal yolun tüketilmediği sonucuna varılmıştır.

17. Yukarıda ulaşılan sonuç karşısında başvurucunun örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklama Kararına İtirazın İncelenmemesi Durumuna İstinaden Ödenen Tazminatın Yetersiz Olduğuna İlişkin İddia

19. Başvurucu; tutuklama kararına itirazının incelenmediğini ve bu duruma bağlı hükmedilen manevi tazminatın yeterli olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvuru, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak mezkûr maddenin dokuzuncu fıkrası kapsamında incelenmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Somut olayda başvurucu 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendi kapsamında tazminat davası açmış olup Mahkeme başvurucunun 100 TL manevi tazminat almasına hükmetmiştir. Mahkemece başvurucunun tutuklama kararına itirazının incelenmediği tespiti yapılıp tazminata karar verilmesi durumu gözetilerek Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme yalnızca tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (benzer yönde inceleme için bkz. M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46-51).

23. Bu bağlamda yargı mercilerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan düşük miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırılık oluşturacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından belirli ölçüde düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

24. Tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren yargı mercinin tazminatın miktarına ilişkin nihai karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır.

25. Somut başvuruya konu tazminat davasını inceleyen Mahkeme başvurucuya 100 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucunun bu karara karşı istinaf talebini inceleyen Bölge Adliye Mahkemesi ise 7/5/2024tarihli kararla tazminat miktarının 1.500 TL olarak düzeltilmesine ve istinaf talebinin esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Dolayısıyla yapılacak inceleme 1.500 TL tutarındaki miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer

durumlarda verilmesine hükmettiği veya hükmedebileceği tazminat miktarına nazaran yeterli olup olmadığının incelenmesiyle sınırlı olacaktır. Tazminatın yeterliliğine ilişkin olarak yukarıda belirtilen kriterler ve somut olayın şartları dairesinde manevi tazminat miktarı değerlendirildiğinde mezkûr miktarın -tazminatın miktarına ilişkin nihai karar tarihi olan 7/5/2024 itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu görülmüştür (Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında sayılan güvencelerin ihlali hâlinde hükmettiği tazminat miktarları somut olaydaki tazminatın miktarına ilişkin nihai karar tarihi olan 2024 yılı için asgari 49.500 TL, ortalama 99.000 TL, azami 198.000 TL'dir. 2025 yılı için ise asgari tutar 55.500 TL'dir). Başvurucu lehine hükmedilen 1.500 TL tutarındaki tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte -somut olayın özel şartları da gözetildiğinde- tazminat hakkının özünü zayıflatacak derecede düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutuklama kararına itirazın incelenmemesi durumuna istinaden ödenen tazminatın yetersiz olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutuklama kararına itirazın incelenmemesi durumuna istinaden ödenen tazminatın

yetersiz olması dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak-dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 15. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2023/15, K.2023/258) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET YILDIZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/108393 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/108393

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET YILDIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/108393)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportörler : Erdem Ender ÇINAR Ali KOZAN

Başvurucular : Ahmet Yıldız ve diğerleri bkz. ekli tablonun (C) sütunu

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucuların baro levhasına yazılma talebinin mahkemelerce haklarındaki kovuşturma sonuçlanıncaya kadar bekletilmesine karar verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2022/108393 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucular, baro levhasına yazılma talebiyle ilgili barolara başvurmuştur. Başvuruculara talebi kabul edilmiştir. Baroların söz konusu kararları, Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından uygun bulunmuştur. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından TBB kararlarının tekrar görüşülmek üzere gönderilmesi üzerine TBB ilk kararlarında ısrar etmiştir.

4. Bakanlık, başvuruculara baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararlarının iptali

talebiyle Ankara İdare Mahkemelerinde (Mahkemeler) davalar açmıştır. Başvurucular, davalı TBB yanında iptal davalarında müdahil olarak yer almıştır. Mahkemelerin gerekçelerinde özetle; başvurucular hakkında devam eden kovuşturmalara atıf yapılmak suretiyle 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca baro levhasına yazılma taleplerinin kovuşturma süreci sona erene kadar beklenmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

5. Söz konusu kararlara karşı başvuruculaın istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından reddedilmiştir. Kararların gerekçesinde; Mahkemelerce verilen kararların usule ve hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

6. Bu kararların bir kısmı Bölge İdare Mahkemesinde kesinleşmiştir. Başvurucular, diğer Bölge İdare Mahkemesi kararlarına karşı temyiz başvurusunda bulunmuş ve Danıştay 8. Dairesi tarafından temyiz başvuruları reddedilerek anılan kararlar onanmıştır.

7. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra yasal süresi içerisinde başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

9. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, Anayasa Mahkemesince ve idari yargı mercilerince verilen yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 37-67; B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022, §§ 20-38; Özlem Kenan [1. B.], B. No: 2018/25808, 7/4/2021, §§ 18-33).

10. 1136 sayılı Kanun'un "Avukatlığa kabulde engeller" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıda yazılı durumlardan birinin varlığı halinde, avukatlık mesleğine kabul istemi reddolunur :

a) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmak,

...

Adayın birinci fıkranın (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan dolayı hakkında kamu davası açılmış olması halinde, avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebilir.

Şu kadar ki, ceza kovuşturmasının sonucu ne olursa olsun avukatlığa kabul isteğinin geri çevrilmesi gereken hallerde, sonuç beklenmeden istek karara bağlanır."

11. 1136 sayılı Kanun'un "Redde veya kovuşturma sonuna kadar beklenmesine dair karara itiraz" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"Baro Yönetim Kurulu, avukatlığa kabul istemini reddettiği veya kovuşturma sonuna kadar

beklenmesine karar verdiği takdirde bunun gerekçesini kararında gösterir. Gerekçeli karar adaya tebliğ olunur.

Aday, bu karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde, kararı veren baro vasıtasıyla Türkiye Barolar Birliğine itiraz edebilir. Baro tarafından adaya, itiraz tarihini tesbit eden bir belge verilir. Bu belge hiçbir vergi, harç ve resme tabi değildir.

Türkiye Barolar Birliği, itiraz üzerine dosya üzerinde gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, itirazı kabul veya reddeder. Türkiye Barolar Birliği itiraz tarihinden itibaren bir ay içinde bir karar vermezse, itiraz reddedilmiş sayılır.

(Değişik fıkra: 2/5/2001-4667/7. md.) Baro yönetim kurullarının adayın levhaya yazılması hakkındaki kararları, karar tarihinden itibaren onbeş gün içinde Türkiye Barolar Birliğine gönderilir. Türkiye Barolar Birliği kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde uygun bulma veya bulmama kararını ve itirazın kabul veya reddi hakkındaki kararlarını onaylamak üzere karar tarihinden itibaren bir ay içinde Adalet Bakanlığına gönderir. Bu kararlar Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya karar onaylandığı takdirde kesinleşir. Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı kararları bir daha görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliğine geri gönderir. Geri gönderilen bu kararlar, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır; sonuç Türkiye Barolar Birliği tarafından Adalet Bakanlığına bildirilir.

Baro yönetim kurulunun, avukatlığı kabul isteminin reddi veya kovuşturma sonuna kadar beklenmesi hakkındaki kararları, süresi içinde itiraz edilmediği takdirde kesinleşir.

(Değişik fıkra: 2/5/2001 - 4667/7. md.) Adalet Bakanlığının dördüncü fıkra uyarınca verdiği kararlara karşı, Türkiye Barolar Birliği, aday ve ilgili baro; Adalet Bakanlığının uygun bulmayıp bir daha görüşülmek üzere geri göndermesi üzerine Türkiye Barolar Birliğince verilen kararlara karşı ise, Adalet Bakanlığı, aday ve ilgili baro idari yargı merciine başvurabilir.

Barolar, kesinleşen kararları derhal yerine getirmeye mecburdurlar."

12. 1136 sayılı Kanun'un "Bir daha yazılmamak üzere levhadan silinme" başlıklı 74. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Cezai veya disipline ilişkin bir karar sonunda meslekten çıkarılanlarla 5 inci maddenin (a) bendinde yazılı suçlardan kesin olarak hüküm giyenlerin ruhsatnamesi baro yönetim kurulunca geri alınarak iptal ve adları bir daha yazılmamak üzere levhadan silinir.

Bu işlerin uygulanması, kararın kesinleşmiş olmasına bağlıdır..."

13. 1136 sayılı Kanun'un "Baroların kuruluşu ve nitelikleri" başlıklı 76. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Barolar; avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek düzenini, ahlakını, saygınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmaları yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır..."

III. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Başvurucuların bir kısmı başvuru harcını ödeme güçlerinin olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Ekli tablonun (D) sütunundaki ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucular, haklarındaki kovuşturmalar gerekçe gösterilerek baro levhasına yazılma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle çalışarak hayatlarını idame ettirebilmelerinin engellendiğini ve bu durumun ölçülü olmadığını, mahkemelerin yerindelik denetimi yaptıklarını, masumiyet karinesine aykırı şekilde kararlar verildiğini, hayatlarının sonuna kadar meslek icra etmekten mahrum bırakıldıklarını belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde; idari yargı mercilerince dosyadaki bilgi ve belgeler, somut olayın kendine özgü koşulları ile başvuruculara isnat edilen fiillerin niteliği ile baro levhasına yazılması durumunda yürütülecek kamu hizmetinin önemi ve özelliği dikkate alınarak karar verildiği, başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup olmadığının yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvuruculardan bir kısmı tarafından Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunulmuş ve genel olarak başvuru formundaki iddialarını yinelemişlerdir.

2. Değerlendirme

17. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

a. Uygulanabilirlik Yönünden

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculardan iddialarının, baro levhasına yazılma taleplerinin mahkemeler tarafından kovuşturma sonuna kadar bekletilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmalarının engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür.

19. Anayasa Mahkemesi özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda sebebe dayalı yaklaşıma ve özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin sonuca dayalı yaklaşım bağlamında özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur. Buradan hareketle özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişinin mesleki hayatına yönelen her müdahalenin ya da tedbirin doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi kural olarak mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için müdahalenin kişinin özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etki ve sonuçlarının bulunduğu veya bulunma ihtimali olduğu ortaya konulmalıdır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 91-96; Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; Ayla

Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 39-45).

20. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucuların mesleki hayatına yönelik müdahale özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmamaktadır. Başvurucuların hukukçu oldukları, serbest avukat olarak çalışabilmeleri için baroya kayıt yaptırmaları gerektiği açıktır. Bu durum gözetildiğinde baro levhasına yazılma taleplerinin haklarındaki kovuşturma sonuçlanıncaya kadar bekletilmesine karar verilmesinin, mesleği ifa etme, meslek çerçevesinde başkalarıyla ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı anlaşılmıştır. Bu durum dikkate alındığında somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı ve başvuruculların iddialarının bir bütün hâlinde, sonuca dayalı nedenlerle özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. B.A.Y., § 46).

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

22. Başvuruculların baro levhasına yazılması yönünde tesis edilen idari işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi ve haklarındaki kovuşturma sonuçlanıncaya kadar beklenmesine karar verilmesi, bu suretle serbest avukatlık faaliyetinden alıkonulması nedeniyle başvuruculların özel hayata saygı hakkına yargı makamları tarafından müdahalede bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

24. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk [1. B.], B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın [2. B.], B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar [1. B.], B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Kanunilik

25. Anayasa Mahkemesi başvurucunun baro levhasına yazılma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren benzer başvurularda

kanunilik ilkesine ilişkin ayrıntılı açıklamalarda bulunarak uygulanması gereken genel ilkeleri ortaya koymuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 103-108; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, §§ 38-43; B.A.Y., §§ 53-58). Somut olayda ise yargı makamlarının baroya kayıt taleplerine ilişkin baroların verdiği kararları itiraz yoluyla denetleme yetkisinin 1136 sayılı Kanun'un 5. ve 8. maddesine dayandığı, müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

(2) Meşru Amaç

26. Anayasa'nın 20. maddesinde özel hayata saygı hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte Anayasa'nın 12. maddesinin temel hak ve hürriyetlerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva ettiği gözetildiğinde, özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; Enis Aras, §§ 61-63; Namet Sevinç [1. B.], B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41,42).

27. Avukatlığın bir kamu hizmeti olduğu gözetildiğinde özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin denetlemenin ve engelin millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği, dolayısıyla müdahalenin meşru amaca dayalı olduğu anlaşılmaktadır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Ayla Demir İşat, § 122; Enis Aras, § 64; Namet Sevinç, § 43).

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

28. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

29. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

30. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret

etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

31. Öte yandan her serbest mesleğin kendine özgü yanları, birbirinden ayrı yönleri olduğu gibi uzmanlık alanlarının farklılığı, farklı uygulamaları doğal hatta zorunlu kılar. Avukatların savunma görevini üstlenmeleri ve adaletin gerçekleşmesine katkıları, mesleğinin özelliği sayılmakta ve kimi kısıtlamalara bağlı tutulmalarının haklı nedenlerini oluşturmaktadır. Avukatlık mesleğini seçenlerin avukatlık adına uygun biçimde görevlerinin gereklerini özenle yerine getirmeleri, avukatlık unvanından ayrı düşünülemeyecek saygı ve güveni koruyup güçlendirmenin başta gelen koşullarından biridir. Böyle olunca da adalet dağıtımında, yargı alanında görev üstlenen avukatların öbür serbest meslek mensuplarından farklı hükümlere bağlı tutulmaları haklı nedenlere dayanmakta ve Anayasa'nın eşitlik ilkesiyle çelişmemektedir (AYM, E.1988/50, K.1989/27, 23/6/1989; Özlem Kenan, § 59; B.A.Y., § 60).

32. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Öncelikle 1136 sayılı Kanun'un 5. ve 8. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde hakkında ceza kovuşturması olanların baro levhasına yazılma taleplerine ilişkin kararın hangi merciler tarafından alınacağıyla ve itiraz yoluyla ilgili olarak ayrıntılı bir düzenleme yapıldığı görülmüştür. Kanun koyucunun baroya kayıt taleplerini ilk elden değerlendirme yetkisini Baro Yönetim Kuruluna bıraktığı, ayrıca onay makamı olarak önce TBB ve sonra da Bakanlığın öngörüldüğü, Bakanlığın yeniden görüşülmek üzere bu talebi iade etmesi hâlinde TBB'nin nitelikli çoğunlukla ısrar kararı alabileceği anlaşılmıştır. Anılan usul uygulanılarak ulaşılan nihai kararın ise itiraz yolu ile idare mahkemeleri tarafından denetlenmesi mümkündür (bkz. §§ 10-11,13).

34. Ayrıca 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında, aynı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan hakkında kovuşturma bulunanların baro levhasına yazılma taleplerinin kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceği belirlenmiştir. Kovuşturma sonunda verilen beraat kararının kesinleşmesi ile kişilerin mevzuattaki diğer koşulların sağlanması hâlinde baro levhasına kayıt yaptırılabileceği açıktır. Bununla birlikte kovuşturma sonucunda verilecek mahkûmiyet kararının kesinleşmesi hâlinde ise baro kaydının silineceği 1136 sayılı Kanun'un 74. maddesinde emredici hüküm olarak düzenlenmiştir (bkz. § 12).

35. Buradan hareketle 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinde "avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebil[eceğinin]" düzenlendiği gözetildiğinde hakkında bazı suçlardan kovuşturma olanlarla ilgili olarak kanun koyucunun doğrudan bir yasak öngörmediği, bu konuda baroya ve nihayetinde onay mercii olarak TBB'ye takdir yetkisi verdiği açıktır. Anılan kurumların takdir yetkisini baro levhasına kayıt talep eden kişinin avukatlık yapmaya engel bir hâlinin olup olmadığını araştırarak, araştırma sonuçlarını -varsa kovuşturmanın niteliğini- mevzuat kapsamında değerlendirerek kullanması gerektiği söylenebilir (B.A.Y., § 64).

36. Takdir yetkisinin baroların ve TBB'nin avukatlık mesleğinin geliştirilmesinde, mesleğin düzeninin ve saygınlığının sağlanmasında, meslek kurallarının tespitinde görevli ve yetkili kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olmasının ve nihayetinde avukatlığın serbest bir meslek oluşunun gereği olduğu açıktır. Bu durum da gözetildiğinde anılan meslek kuruluşlarına takdir yetkisi verilmesinin amacının, kamusal menfaat ile kişinin hakkındaki yargılama sonuçlanıncaya kadar avukatlık mesleğini icra edebilmesindeki menfaati arasında -kovuşturmanın niteliği de gözetilerek- adil bir denge kurulmasını sağlamaya yönelik olduğu anlaşılmıştır (B.A.Y., § 65).

37. Öte yandan idare mahkemelerinin TBB'nin verdiği nihai kararın -itiraz üzerine- denetlenmesiyle sınırlı bir yetkisi mevcuttur. Bu bağlamda mahkemelerin iptal davasına konu idari işlemin tesis edildiği dönemdeki somut olayın koşullarını da gözeterek TBB'nin takdir yetkisinin hukuka uygun kullanılıp kullanılmadığı yönünden bir inceleme yapabileceği vurgulanmalıdır (B.A.Y., § 66).

38. Anayasa Mahkemesinin B.A.Y. kararında ulaştığı yukarıda aktarılan ilkeler kapsamında somut olayın değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinde hakkında kovuşturma olanlar yönünden baroya kayıt talebiyle ilgili kararın kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceği, kovuşturma sonucuna bağlı olmaksızın avukatlığa kabul isteğinin geri çevrilmesi gereken hâllerde ise isteğin karara bağlanacağı düzenlenmiştir. Mevzuatın hakkında kovuşturma olanların baroya kayıt talepleri yönünden baro ve TBB'ye takdir yetkisi verdiği, kovuşturmanın varlığını doğrudan bir erteleme ya da engel olarak düzenlemediği gözetildiğinde, takdir yetkisinin kullanımında kovuşturmanın sonucuna bağlı olmaksızın niteliğinin gözetilmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda talep eden hakkındaki ceza kovuşturmasına dayanak olan olay ve olgular ile kovuşturmanın niteliğinin avukatlık yapmaya engel olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu kapsamda kovuşturmanın niteliği, kişi hakkındaki somut olay ve olgular gibi hususlar da gözetilmek suretiyle mesleğin yapılmasına bağlı kişisel menfaat ile kamusal menfaat arasında adil denge kuracak şekilde hareket edilerek, ulaşılan sonucun yeterli ve ilgili gerekçeyle ortaya konulmasının elzem olduğu vurgulanmalıdır.

39. Somut olayda başvurucular hakkında baroya kayıt talep ettikleri dönemde devam eden ceza kovuşturması olduğu ancak açıklanan takdir yetkisi kapsamında baro ve TBB tarafından talebin kabul edildiği görülmüştür. Mahkemeler tarafından ise sadece başvurucular hakkında yürütülen kovuşturmaya atıfla işlem iptal edilerek kovuşturma sonuna kadar erteleme kararı verilmiştir. Yargı makamları başvurucular hakkında 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan suçlardan devam eden ceza kovuşturmasının olmasını yeterli görerek bir sonuca ulaşmıştır. Ancak mevzuatta kovuşturmanın varlığının avukatlık mesleğinin yapılmasında doğrudan bir engel olarak düzenlenmediği gözetildiğinde, yargı makamlarının bu yorumunun mevzuatın öngörülemez biçimde genişletilmesine neden olduğu söylenebilir. Bununla birlikte başvurucular hakkındaki kovuşturmaya neden olan somut olay ve olgular tartışılmadan erteleme yapılması gerektiği yönünde karar vermenin barolara tanınan anılan takdir yetkisinin denetiminden öte takdir yetkisini işlevsiz kılan bir sonuç doğurduğu açıktır. Bu noktada yargı makamlarının yetkisinin barolar ve TBB tarafından kullanılan takdir yetkisinin hukuka uygunluk denetimiyle sınırlı olduğunun altı çizilmelidir.

40. Açıklandığı üzere başvuru konusu olayda yargı makamları sadece kovuşturma varlığına atıfla talebin kovuşturma sonuna kadar ertelenmesi gerektiği yönünde karar vermiştir. Ancak yargı makamlarının, vardıkları sonucu kovuşturmanın niteliği, kişi hakkındaki somut

olay ve olgular gibi hususları da gözetmek suretiyle mesleğin yapılmasına bağlı kişisel menfaat ile kamusal menfaat arasında adil denge kuracak şekilde yeterli ve ilgili gerekçeyle ortaya koymadıkları anlaşılmaktadır. Bu açıklamalar ve B.A.Y. kararında belirtilen ilkeler gözetildiğinde, başvuruculaın meslek hayatına yapılan müdahalenin demokratik toplum gerekliliklerine uygun ve ölçülü olduğu söylenemez.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

45. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Talepte bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasını talep eden başvuruculaın taleplerinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (Ç) sütunundaki ilgili

mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli tablonun (D) sütununda gösterilen harç ile (F) sütununda gösterilen vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, baro levhasına yazılmasına ilişkin talebin mahkemece haklarındaki kovuşturma sonuçlanıncaya kadar bekletilmesine karar verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesindeki özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

1136 sayılı Kanun'un "Avukatlığa Kabulde Engeller" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"Aşağıda yazılı durumlardan birinin varlığı halinde, avukatlık mesleğine kabul istemi reddolunur : a) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmak. _Adayın birinci fıkranın (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan kovuşturma altında bulunması halinde, avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebilir”.

1136 sayılı Kanun'un "Redde veya Kovuşturma Sonuna Kadar Beklenmesine Dair Karara İtiraz" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"…Baro yönetim kurullarının adayın levhaya yazılması hakkındaki kararları, karar tarihinden itibaren onbeş gün içinde Türkiye Barolar Birliğine gönderilir. Türkiye Barolar Birliği kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde uygun bulma veya bulmama kararını ve itirazın kabul veya reddi hakkındaki kararlarını onaylamak üzere karar tarihinden itibaren bir ay içinde Adalet Bakanlığına gönderir. Bu kararlar Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya karar onaylandığı takdirde kesinleşir. Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı kararları bir daha

görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliğine geri gönderir. Geri gönderilen bu kararlar, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır; sonuç Türkiye Barolar Birliği tarafından Adalet Bakanlığına bildirilir..._Adalet Bakanlığının dördüncü fıkra uyarınca verdiği kararlara karşı, Türkiye Barolar Birliği, aday ve ilgili baro; Adalet Bakanlığının uygun bulmayıp bir daha görüşülmek üzere geri göndermesi üzerine Türkiye Barolar Birliğince verilen kararlara karşı ise, Adalet Bakanlığı, aday ve ilgili baro idari yargı merciine başvurabilir…".

Başvuruculaların baro levhasına kayıt talebinin kabulüne dair Adalet Bakanlığı'nın yaptığı itirazın ve yerel mahkemelerin Türkiye Barolar Birliği (TBB)'nin baro levhasına kayıt işleminin iptal gerekçesi, başvurucular hakkında Avukatlık Kanununun 5. maddesinde belirtilen suçlardan dolayı kovuşturma bulunmasıdır. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz." hükmü yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarında; özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiği, kişilerin mesleki hayatları ile özel hayatları arasında sıkı bir ilişkinin bulunduğu, kişinin mesleği ile ilgili tasarrufların özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin Serap Tortuk kararı, Başvuru No; 2013/9660, K. Tarihi; 21/1/2015, § 36; Yine bkz. AYM, Bülent Polat kararı, Başvuru No;2013/7666, K. Tarihi; 10/12/2015, § 62).

Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına ya da sosyal statülerine yönelik müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığını, bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçlerin özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olması gerektiğini, mesleki hayata ve sosyal statüye yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerektiğini, bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata ve sosyal statüye yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerinde ciddi etkisinin olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerektiğini ifade etmiştir (Bkz. Anayasa Mahkemesi'nin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §45,46).

Baro levhasına kayıt talebinin yerel mahkemece iptaline ilişkin müdahale Avukatlık Kanununun 5. ve 8. maddeleri çerçevesinde yapılmış olup, başvurucular hakkında kovuşturma bulunduğundan kanuni dayanağı mevcuttur. Kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü de olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise amaç ile araç arasında adil bir denge

kurulmasını gerektirmektedir. (bkz. Anayasa Mahkemesi'nin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, § 61). Avukatlık Kanununun 1. maddesinde avukatlığın, kamu hizmeti ve serbest bir meslek olduğu belirtilmiş, aynı Kanunun 2. maddesinde ise, avukatlığın amacının; hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamak olduğu belirtilmiştir. Bu anlamda avukatlık faaliyetinin, yargı faaliyetinin önemli ve ayrılmaz bir unsuru olduğu açık olup, baro levhasına kayıt için Kanunun 5. maddesinde belirtilen suçlardan kovuşturma bulunmaması koşulunun aranmasının meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

Kaldı ki, somut olayda olduğu gibi herhangi bir Kanunda öngörülen kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların idari yargıya taşınabilmesi ve idarenin takdir hakkını somut olay bağlamında doğru bir şekilde değerlendirip değerlendirmediğinin denetlenmesi mümkündür. Somut olayda da Avukatlık Kanunu'nun 8. maddesinin verdiği yetki çerçevesinde Adalet Bakanlığı tarafından, TBB'nin takdir hakkı çerçevesinde verdiği kararın idare mahkemesince denetlenmesi söz konusudur. Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinde adayın birinci fıkranın (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan kovuşturma altında bulunması halinde, avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Kanunda bekletme işlemi için bir süre tayin edildiği ve kovuşturmanın sonuçlanmasına kadar mümkün olabileceği belirtilmiş olduğundan, söz konusu düzenlemenin, başvuruculların özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmalıdır. Bu bağlamda, başvurucular hakkında Avukatlık Kanununda belirtilen suçlardan ceza kovuşturmasının devam ettiği gerekçesi ile Bakanlık tarafından baro levhasına kayıt yapılmasına itiraz edilmesi somut bir olgu olup, söz konusu kovuşturmalar neticelendikten sonra tekrar değerlendirme yapılması her zaman mümkün olduğundan, başvurucunun özel hayatına yapılan müdahale Anayasa'ya aykırı değildir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

DİLEK HATİPOĞLU VE NURULLAH ÇİFTÇİ (3)

B. No: 2023/2743 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/2743

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK HATİPOĞLU VE NURULLAH ÇİFTÇİ BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2023/2743)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucular : 1. Dilek HATİPOĞLU

2. Nurullah ÇİFTÇİ

Vekili : Av. Mikail DEMİROĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrasında yeniden başlatılan yargılamada infazın durdurulması ile tahliyeye karar verilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Başvurucular Hakkında Yürütülen Ceza Yargılamasıyla İlgili Süreç

2. Başvurucular, katıldıkları bir basın açıklaması nedeniyle devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma suçundan 14/8/2015 tarihinde tutuklanmış ve haklarında aynı suçtan kamu davası açılmıştır.

3. Hakkâri 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 25/3/2016 tarihinde başvurucuların suç işlemeye tahrik ve terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçlarından mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 4/4/2017 tarihinde, suç işlemeye tahrik suçundan verilen mahkûmiyet

hükümlerinin onanmasına karar vermiş ve bu suç yönünden hüküm kesinleşmiştir.

4. Yargıtay ayrıca başvurucular hakkında terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan verilen mahkûmiyet hükümlerini, eylemin silahlı terör örgütü üyesi olma suçunu oluşturacağından bahisle bozmuştur. Bozma kararı sonrası yeniden başlayan yargılamada Ağır Ceza Mahkemesi 26/1/2018 tarihinde başvurucuların neticeten 11 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir. Yargıtay tarafından 8/4/2019 tarihinde temyiz taleplerinin reddi sonrası mahkûmiyet hükümleri onanmıştır.

B. Anayasa Mahkemesince Verilen İhlal Kararı ve Bu Karar Üzerine Yapılan Yeniden Yargılamayla İlgili Süreç

5. Başvurucular söz konusu yargılamalarda temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Anayasa Mahkemesi tarafından 18/10/2022 tarihinde, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Söz konusu ihlal kararının yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesi için Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir (Dilek Hatipoğlu ve Nurullah Çiftçi (2) [1. B.], B. No: 2017/30120, 18/10/2022).

7. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında başvurucuların müdafii 14/11/2022 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesine müracaat ederek yargılamanın yenilenmesine ve başvurucular hakkındaki mahkûmiyet hükmünün infazının durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

8. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 23/11/2022 tarihinde başvurucuların yeniden yargılanmalarına ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 312. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca infazlarının durdurulması taleplerinin reddine karar verilmiştir.

9. İnfazın durdurulması talebinin reddine ilişkin kararlara karşı yapılan itirazlar 8/12/2022 ve 20/12/2022 tarihlerinde kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Yargılama Süreci

11. Yeniden başlayan yargılamada Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 19/12/2022 tarihinde 25/3/2016 tarihli kararın onaylanmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...1-Mahkememizin 2015/261 Esas ve 2016/93 Karar sayılı dosyasında sanıklar Dilek HATİPOĞLU ve Nurullah ÇİFTÇİ yönünden ve Suç İşlemeye Alenen Tahrik Suçu bakımından sanıklar müdafii tarafından yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin CMK'nın 323/1. maddesi uyarınca esastan reddi ile sanıklar Dilek HATİPOĞLU ve Nurullah ÇİFTÇİ hakkında mahkememizin 25/3/2016 tarihli, 2015/261 Esas, 2016/93 Karar sayılı TCK m.214/1'de düzenlenen Suç İşlemeye Alenen Tahrik Suçu yönünden kurulan hükümlerinin AYRI AYRI ONAYLANMASINA,

2-Mahkememizin 2017/272 Esas ve 2018/25 Karar sayılı dosyasında sanıklar Dilek HATİPOĞLU ve Nurullah ÇİFTÇİ yönünden ve Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu

bakımından sanıklar müdafii tarafından yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin CMK'nın 323/1. maddesi uyarınca esastan reddi ile sanıklar Dilek HATİPOĞLU ve Nurullah ÇİFTÇİ hakkında mahkememizin 26/1/2018 tarihli, 2017/272 Esas, 2018/25 Karar sayılı TCK m.314/2'de düzenlenen Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu yönünden kurulan hükümlerinin AYRI AYRI ONAYLANMASINA,

3-Sanıklar hakkında mahkememizce verilen sonuç ceza miktarı söz konusu kararların daha öncede esasen incelenerek Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 2017/562 esas ve 2017/3535 karar sayılı ve 2018/3088 Esas ve 2019/2444 Karar sayılı ilamları ile onanarak kesinleşmiş olması, Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlali kararının sanıkların duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmiş olmasına yönelik olduğunun Anayasa Mahkemesi Bölümler Başraportörlüğü'nün 18/10/2022 tarih ve 2017/30120 başvuru numaralı kararı ile ortaya konulmuş olması dikkate alındığında, sanıklar hakkında İNFAZIN DURDURULMASINA BU AŞAMADA AYRI AYRI YER OLMADIĞINA..."

12. 11/1/2024 tarihinde Yargıtay tarafından Ağır Ceza Mahkemesi kararının bozulmasına, ayrıca başvuruculaların devam eden infazlarının durdurularak tahliyelerine karar verilmiştir.

13. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından mahkûmiyet hükmünün bozulması sonrası yapılan yargılama sonunda 8/10/2024 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçu ve suç işlemeye alenen tahrik suçları yönünden kurulan hükümlerin 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince ayrı ayrı iptaline ve başvuruculaların aynı suçlardan tekrar mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca başvuruculaların 25/3/2016 tarihli mahkûmiyet hükmüne bağlı olarak kesinleşen hapis cezaları bakımından ceza infaz kurumunda geçirdikleri sürelerin infaz aşamasında gözetilmesine karar vermiştir.

14. Yargılama Yargıtay önünde derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

15. 2023/2932 ve 2023/8159 numaralı bireysel başvuru dosyalarının kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/2743 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular özetle Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrasında önceki mahkûmiyet hükmünün ortadan kalktığını, bu nedenle infazın devam ettirilmesinin hukuki olmadığını ve infazın devam ettirilmesi nedeniyle tutukluluğun makul süreyi aştığını iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; söz konusu başvuruların incelenmesinde ilgili mevzuat hükümleri, içtihatlar ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formlarındaki iddiaları ile benzer beyanda bulunmuştur.

17. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrası kişilerin infazlarının durdurulması taleplerinin reddine ilişkin şikâyetlerde çözülmesi gereken öncelikli husus, söz konusu tutmanın nitelendirilmesine ilişkindir.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve

özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin Sözleşme'ye ek taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa Mahkemesine bu başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmiştir (Şahin Alpay (3) [1. B.], B. No: 2018/10327, 3/12/2020, § 36).

20. Anılan yetki ve görev kapsamında Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları incelemek ve karara bağlamak durumundadır. Anayasa Mahkemesi bireysel başvurulara ilişkin incelemelerinde 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına karar vermektedir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 50).

21. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruların esas incelemesi sonunda başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verileceği, ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurular kapsamındaki yetki ve görevi, hakkın ihlal edilip edilmediğinin tespitiyle sınırlı olmayıp tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlerin belirlenmesini de kapsamaktadır (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 56).

22. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin veya yargısal makamların ya da yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2), § 57).

23. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

24. Bu bağlamda kural olarak Anayasa Mahkemesi kararında belirtilen ihlalin ve sonuçlarının nasıl ve hangi araçlarla ortadan kaldırılacağı hususunda ilgili mercilerin takdir yetkisi bulunmaktadır (Savaş Çetinkaya [2. B.], B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 67). İlgili

merci, ihlal kararının niteliğini dikkate alarak bu ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekenleri yapar. Bazı durumlarda Anayasa Mahkemesi somut olayın özelliklerini dikkate alarak ihlalin ve sonuçlarının nasıl ve hangi araçlarla ortadan kaldırılacağına dair ilkeleri belirleyebilir (Bizim FM Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/11028, 18/10/2017, §§ 71, 72). Böyle bir durumda ilgili mercilerin anılan ilkeler doğrultusunda hareket etmesi gerekir. İstisnai kimi durumlarda ise tespit edilen ihlalin niteliği, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından ilgili mercilerin önünde tek bir seçenek bırakabilir. Bu hâlde Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için alınması gereken tedbiri açıkça gösterir ve ilgili merci bu tedbiri alır (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 82).

25. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru hakkı kapsamında verilen ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada hapis cezasının infazına devam edilmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediği meselesini Erol Eşrefoğlu ([GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021) ve Behzet Çakar ve diğerleri (2) ([GK], B. No: 2019/2333, 1/7/2021) başvurularında incelemiş ve şu sonuçlara varmıştır:

i. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada infazın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesinin gerekli olup olmadığı ihlal kararının niteliğine bağlıdır. Bazı hâllerde ihlal kararı, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir (Erol Eşrefoğlu, §§ 73, 75).

ii. Anayasa Mahkemesi ihlal kararı verirken ihlalin giderilmesi için ihlale konu mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılması ya da infazının durdurulması yönünde bir gerekliliğe işaret etmemişse ihlal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada infazın durdurulup durdurulmaması yargılama mercilerinin takdirindedir. Bununla birlikte anılan takdir yetkisinin kullanılmasında temel hak ve özgürlükler bağlamında bir soruna sebebiyet verilmemesi için özen gösterilmelidir (Erol Eşrefoğlu, § 73).

iii. Anayasa Mahkemesinin ihlale konu mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılmasına da karar verdiği hâllerde ise yargılama mercileri öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararını ortadan kaldırmak zorundadır. Bu durumda artık dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılması gerektiği izahtan varestedir. Dolayısıyla derece mahkemelerince söz konusu ihlal kararı doğrultusunda hükmün ortadan kaldırılmasıyla birlikte derhâl infazın durdurulmasına karar verilmesi gerekmektedir ancak mahkemelerin suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin değerlendirme yaparak -Anayasa ve kanunlarda öngörülen koşulların bulunması hâlinde- başvurucunun tutuklanması yönünde bir karar vermesinin önünde engel bulunmamaktadır (Behzet Çakar ve diğerleri (2), §§ 63, 64).

26. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, tespit ettiği ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin başvuruculara yargılandığı mahkemeye gönderilmesine karar vermişse de ihlalin giderilmesi noktasında yapılması zorunlu başkaca bir hususa karar vermemiştir. Anayasa Mahkemesinin değerlendirmesinde başvuruculara duruşmada hazır edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verdiği, bu değerlendirmenin tek başına mahkûmiyet kararı ile mahkûmiyete bağlı tutma arasındaki illiyet bağını koparmadığı anlaşılmıştır (bkz. § 6). O hâlde başvuruya konu olayda yeniden yargılamaya karar verilmesi, başvuruculara tutulma hâlinin niteliğini etkilememektedir ve başvuruculara bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında

özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir. Zira Ağır Ceza Mahkemesi tarafından da ihlal kararı ile dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler birlikte ele alınarak başvuruculaların mahkûmiyetlerinin infazının devamına karar verildiği görülmüştür. Bu anlamda başvurucular hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir.

27. Bununla birlikte başvuruculaların mahkûmiyet hükmünü ve mahkûmiyete bağlı tutulma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza ya da tedbirin kapsamını aştığı şeklinde bir iddiasının olmadığı görülmüştür. Ayrıca Anayasa Mahkemesince bu yönde herhangi bir tespit de yapılmamıştır (aynı yöndeki ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Tülin Soyhan [1. B.], B. No: 2013/2212, 25/3/2015, §§ 31-37; Orhan Çaçan [2. B.], B. No: 2013/6797, 7/1/2016, §§ 50-55).

28. Sonuç olarak başvuruculaların Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrası başlayan yargılamasında önceki mahkûmiyet kararının varlığını koruduğu, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından infazının durdurulması talebinin ihlal kararı ile dosya kapsamı birlikte ele alınarak reddedildiği anlaşılmıştır. Bu bakımdan başvuruculaların kesinleşen mahkûmiyet kararına bağlı olarak yeniden yargılama sürecindeki tutulması da Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi kapsamındadır. Başvuruculaların mahkûmiyet kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı cezanın kapsamını aştığı yönünde bir iddiası olmadığı nazara alındığında somut olayda Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası yönünden bir ihlal bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca başvurucular bir suç isnadına bağlı olarak tutulmadığı için Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilmesi de söz konusu değildir.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

30. Başvuruculaların yeniden yargılama sürecinde adil yargılanma hakkına dair güvencelerden yararlandırılmadığına ilişkin iddialarının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17) ve Bayram Gök ([2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesine rağmen infazlarının durdurulmamasından dolayı eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mesut Gerez ([2. B.], B. No: 2014/3998, 21/6/2017, §§ 12-16) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, yeniden yargılama sürecinde masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının ise Ömer Osman Soylu ([1. B.], B. No: 2012/363, 5/3/2013, §§ 13-20) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 26/3/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrası yeniden başlatılan yargılamada infazın durdurulması ile tahliyeye karar verilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, 2015 yılında bir basın açıklamasına katıldıkları gerekçesiyle tutuklanmış ve haklarında “devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma” suçundan dava açılmıştır. Hakkâri 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 2016’da suç işlemeye tahrik ve terör örgütü adına suç işleme suçlarından mahkûmiyet kararı vermiştir. Yargıtay, tahrik suçunu onamış; diğer suçu ise "silahlı terör örgütü üyeliği" kapsamında değerlendirerek bozmuştur. Bozma sonrası yeniden yapılan yargılamada 2018'de verilen mahkûmiyet kararları 2019’da Yargıtay tarafından onanmıştır.

3. Başvurucular, adil yargılanma haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuş; Mahkememiz, duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda yeniden yargılama talep edilmiş ancak Ağır Ceza Mahkemesi hem yargılamanın yenilenmesi hem de infazın durdurulması taleplerini reddetmiştir. İtirazlar da sonuçsuz kalmıştır.

4. Yeniden yargılamada mahkeme, önceki mahkûmiyet kararlarını onamış; infazın durdurulmasına yer olmadığını belirtmiştir. Ancak 2024'te Yargıtay, yerel mahkeme kararlarını bozmuş ve başvurucuların tahliyesine karar vermiştir. Sonrasında yapılan yeni yargılamada ise mahkeme önceki kararları iptal edip aynı suçlardan tekrar mahkûmiyet kararı vermiştir. Başvurucuların cezaevinde geçirdiği sürelerin infazda dikkate alınmasına da karar verilmiştir. Yargılama halen Yargıtay’da devam etmektedir.

5. Başvurucular, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrasında önceki mahkûmiyet hükmünün ortadan kalktığını, bu nedenle infazın devam ettirilmesinin hukuki olmadığını ve infazın devam ettirilmesi nedeniyle tutukluluğun makul süreyi aştığını, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek ikinci kez iş bu dosya ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

6. Bireysel başvurunun incelenmesinde Mahkememiz çoğunluğunca verilen başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna dair kararına katılmamaktayız.

7. Somut olayda ana mesele, Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararına rağmen, yeniden yargılama süreci boyunca başvurucuların hâlâ önceki mahkûmiyet hükmüne bağlı tutulmalarıdır. Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararları, ilgili mahkûmiyetin Anayasaya aykırı olduğunu ve adil yargılanma standartlarını karşılamadığını tespit etmektedir. Bu

tespit, yalnızca geçmiş bir usul hatasının varlığını değil, mevcut mahkûmiyetin hukuki temelini de sarsmaktadır. Dolayısıyla, bu aşamadan sonra önceki hükmün "geçerli ve infaz edilebilir" kabul edilmesi mümkün değildir.

8. İhlal kararı sonrası yapılacak yeniden yargılama, yalnızca şekli bir prosedür değil, mahkûmiyetin esasına yönelik bir yeniden değerlendirme sürecidir. Bu bağlamda kişi özgürlüğünün devam eden kısıtlanması, yalnızca "kesinleşmiş bir mahkûmiyet"e değil, aynı zamanda Anayasa Mahkemesi tarafından sakatlığı tespit edilmiş bir karara dayanmaktadır. Bu ise hukuken savunulabilir bir durum değildir.

9. Kişinin hükümlü olarak tutulması, onun hâlâ suçlu olduğu varsayımına dayanır. Ancak yeniden yargılama süreci başlatılmışsa ve önceki hüküm Anayasaya aykırı bulunmuşsa, kişinin "suçsuz sayılma hakkı" yani masumiyet karinesi zedelenmiş olur.

10. AİHM, Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası yapılan yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına karar vermiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66). Bu karar gereğince, somut olayda da yeniden yargılamanın eskisinden tamamen bağımsız bir yargılama olduğu gözetildiğinde, başvurucunun hükümlü olarak görülmesi ve dolayısıyla hükme bağlı tutukluluğunun devam ettiğinden bahsedilmesi mümkün değildir.

11. Anayasanın 153. maddesi gereğince Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve gerçek ve tüzel kişileri bağlar. Mahkeme tarafından başvuruculara hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş ve ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılması gerektiği belirtilmiştir. Buna rağmen, yerel mahkemelerce infazın durdurulmaması ve başvuruculara tahliye edilmemesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının etkisiz hâle getirilmesi anlamına gelmektedir. Hukuk devletinde, Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanmaması, yargı yetkisinin ve bireysel başvuru mekanizmasının işlevsizleştirilmesi sonucunu doğurur.

12. Anayasa Mahkemesi, Behzet Çakar ve diğerleri (2) kararında, mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılmasına karar verilen durumlarda infazın da derhal durdurulması gerektiğini vurgulamıştır. İhlal kararlarının yalnızca bir tespit niteliğinde olmadığı, aynı zamanda sonuçlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, başvuruculara özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının dayanağı olan mahkûmiyet kararının geçerliliği tartışmalı hâle gelmiştir. Dolayısıyla, infazın sürdürülmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Aksi bir yorum, ihlal kararlarının fiilen uygulanamaz hâle gelmesine ve bireylerin anayasal güvencelerden mahrum bırakılmasına yol açar (Behzet Çakar ve diğerleri [1.B.], B. No: 2014/16277, 13/9/2018).

13. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına göre, AİHM'in ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinin gerektiği hâllerde başvurucunun yeniden suç isnadı altında olduğu hem AİHM hem de Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmektedir (AİHM kararı için bkz. Mehmet Zeki Doğan/Türkiye, B.No:3324/19, 13/2/2024, §§59-60; Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, §§ 38-39). Anayasa Mahkemesi, bu süreçlerde kişinin yeniden hakkında suç isnadı bulunan kimse hâline geldiğini kabul etmiş ve bu nedenle Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının uygulanabilir olduğunu belirtmiştir.

14. Adil yargılanma hakkı kapsamında suç isnadı altında olmanın, kişi hürriyeti ve güvenliği

hakkı açısından da önemi bulunmaktadır. Zira Anayasanın 36. maddesi anlamındaki suç isnadı ile Anayasanın 19. maddesinin üçüncü fıkrası anlamındaki suç isnadı aynı anlama gelmektedir. Dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüne karar verildikten sonraki aşamada kişi hükümlü değil, suç isnadı altında olduğu için mahkemelerin hükmün infazının devamına karar vermesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline yol açacaktır.

15. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine yeniden yargılama aşamasında hükme bağlı tutmanın sonlandırılması başvurucunun suç isnadına bağlı olarak tutulmasına kuşkusuz engel değildir. Derece mahkemelerinin suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin bir değerlendirme yaparak -Anayasa ve kanunlarda öngörülen koşulların bulunması hâlinde- tutuklama yönünde karar vermeleri mümkün olabilecektir.

16. Yeniden yargılama sürecinde, önceki mahkûmiyet kararının geçerli kabul edilmesi ve infazın devam ettirilmesi, hukuka aykırı bir şekilde kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına neden olmuştur. Anayasanın 19. maddesi, kişinin ancak yetkili bir mahkeme kararıyla ve hukuka uygun şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılabileceğini düzenlemektedir. Ancak ihlal kararı verildikten sonra yerel mahkemelerin bu kararı dikkate alarak yeniden değerlendirme yapması gerekirdi. Bu yapılmadan başvuruculların özgürlüğü kısıtlanmış, böylece kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmiştir.

17. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının gerçek anlamda etkili olabilmesi için, bu kararların doğrudan sonuç doğurması gerekir. Bir mahkûmiyetin Anayasaya aykırı olduğu tespit edilmişse, bu tespit yalnızca yeniden yargılamayı başlatmakla kalmamalı, aynı zamanda infazı da derhal durdurmalıdır. Aksi halde bireysel başvuru mekanizması sadece biçimsel bir inceleme aracına dönüşür.

18. Anayasa Mahkemesinin ihlal tespiti yaptığı önceki kararlar dikkate alındığında, bu ihlalin sonuçlarının giderilmesi gerektiği açıktır. Ancak, derece mahkemeleri, başvuruculların özgürlüğünü kısıtlayan infazın devamına karar vererek ihlali daha da derinleştirmiştir. Böyle bir durum, yalnızca başvuruculların bireysel mağduriyetine yol açmakla kalmayacak, aynı zamanda hukuk devleti ilkesine duyulan güveni de zedeleyecektir. Anayasal güvencelerin kâğıt üzerinde kalmaması, etkin ve anlamlı bir şekilde uygulanabilmesi için, ihlal kararlarının bağlayıcılığı tam anlamıyla sağlanmalıdır.

19. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu ihlal kararı ile yeniden yargılamaya hükmetmesi durumunda, derece mahkemesince dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılması (yani infazın durdurulması) yönünde karar verilmesi gerekirken, suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadan infazın durdurulması talebinin reddedilmesi ve belli bir süre de olsa hükme bağlı olarak başvurucunun özgürlüğünün kısıtlanmaya devam edilmesi, Anayasanın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına aykırıdır.

20. Açıklanan gerekçelerle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

ALİ ŞEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/19216 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/19216

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ŞEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/19216)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucular : 1. Ali ŞEN

Vekilleri : Av. Utku Coşkuner SAKARYA

Av. Kemal İLDEMİR

2. Vahit Ömer OCAK

Av. Merve KOÇ ÇAKMAK

3. Veysel EKER

Av. Şule GÖKMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanıklar (başvurucular) hakkında yürütülen soruşturma/kovuşturma işlemleri ve mahkûmiyet kararları verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Süreçleri

3. Aralarında başvurucuların da bulunduğu sanıklar hakkında 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi sırasında Kara Harp Okulunda meydana gelen eylemler nedeniyle Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yargılama yapılmıştır. Yargılama sonucunda 26/6/2019 tarihinde başvurucu Ali Şen hakkında Anayasayı ihlal suçundan müebbet hapis cezası verilmiştir. Başvurucular Vahit Ömer Ocak ile Veysel Eker hakkında da Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan altışar yıl üçer ay hapis cezaları verilmiştir. Anılan mahkûmiyet kararlarına yönelik istinaf kanun yolu başvuruları Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin (Daire) 28/9/2021 tarihli kararıyla esastan reddedilmiş; temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 23/12/2022 tarihinde Dairenin esastan ret kararlarını onamıştır.

4. Nihai kararı başvurucu Vahit Ömer Ocak 16/3/2023 tarihinde öğrendikten sonra 22/3/2023 tarihinde 2023/19216 numaralı, başvurucu Ali Şen 20/3/2023 tarihinde öğrendikten sonra 29/3/2023 tarihinde 2023/20605 numaralı, başvurucu Veysel Eker de 17/3/2023 tarihinde öğrendikten sonra 14/4/2023 tarihinde 2023/25076 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, tüm başvurular yönünden adli yardım taleplerinin kabulünün yanı sıra;

i. Başvurucu Vahit Ömer Ocak yönünden suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme ve sorgulama, gerekçeli karar ve hakkaniyete uygun yargılanma hakları dışındaki,

ii. Başvurucu Ali Şen yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme ve sorgulama, gerekçeli karar ve hakkaniyete uygun yargılanma hakları ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki,

iii. Başvurucu Veysel Eker yönünden de suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme ve sorgulama, gerekçeli karar ve hakkaniyete uygun yargılanma hakları ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan hak ve ilkelere ilişkin şikâyetlerin incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucular yönünden 2023/20605 ile 2023/25076 numaralı başvuru dosyalarının konu bakımından hukuki irtibat nedeniyle 2023/19216 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2023/19216 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvurularda Bulunulmasından Sonraki Süreç

7. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Ceza Dairesi kararına karşı 17/7/2023 tarihinde, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca aralarında başvurucuların da bulunduğu bazı sanıklar lehine itiraz talebinde bulunmuştur. Anılan itiraznamede, başvuruculara atılı suçların işlenip işlenmediğinin ve bu suçların niteliğinin belirlenebilmesi açısından bazı delillerin toplanması ya da bu kararlara dayanak alınan delillere karşı başvuruculara bazı usulî güvencelerin sağlanmasına yönelik muhakeme işlemlerinin yapılması gerektiği belirtilerek Ceza Dairesi kararının kaldırılması ve Dairenin esastan ret kararının bozulması talep edilmiştir.

8. Bu talep üzerine Ceza Dairesi 19/9/2023 tarihinde tüm başvurucular yönünden itirazı yerinde görmemiş ve itiraz hakkında karar verilmek üzere dosyayı Yargıtay Ceza Genel

Kuruluna (Genel Kurul) göndermiştir. Genel Kurulun E.2023/533 numarasında kayıtlı bulunan dosya hakkında, inceleme tarihi itibarıyla henüz karar verilmemiş olup dava derdest durumdadır.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular; yargılandıkları davaya ilişkin muhakeme sürecindeki adli işlemler ve verilen mahkûmiyet kararları itibarıyla adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin, başvuruculardan Vahit Ömer Ocak ile Veysel Eker ayrıca suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin yargısal içtihatlara değindikten sonra ihlal iddiaları değerlendirilirken anılan kararların yanı sıra somut olayların kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında, bireysel başvuru formlarında dile getirdikleri itirazlarını yinelemiştir.

11. Başvurucular Vahit Ömer Ocak ile Veysel Eker'in iddiaları Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesi, başvurucu Ali Şen'in iddiaları da adil yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisinin bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlendiği açıktır. Ancak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca bu yetki kullanılmış ise ilgili ceza dairesince veya Kurulca kararın kaldırılabilme ihtimali de görmezden gelinemez. Olağanüstü bir kanun yolu olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisini kullanmasının geldiği aşama dikkate alındığında bu yolun somut olayın özel koşullarında etkili olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Bu durumda aynı dava sürecinin farklı düzlemlerde hem Anayasa Mahkemesince hem de Yargıtay Dairesince veya Kurul tarafından yargısal incelemeye tabi tutulması, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurudaki ikincil nitelikteki rolüne uygun olmayacağından başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının öncelikle yargı makamlarınca incelenmesi gerekmektedir (benzer yöndeki karar için bkz. Fuat Karaosmanoğlu [1. B.], B. No: 2013/9044, 5/11/2014, § 46).

13. Somut olayda, başvurucular hakkında verilmiş olan karar temyiz incelemesi sonucunda Ceza Dairesinin 23/12/2022 tarihli kararı ile onanarak kesinleşmiştir (bkz. § 3). Bireysel başvuru sonrasında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucular yönünden anılan onama kararına karşı lehe itiraz kanun yoluna 17/7/2023 tarihinde müracaat etmiştir. Ancak Ceza Dairesi, itirazı yerinde görmemiş ve itiraz hakkında karar verilmek üzere dosyayı Genel Kurula göndermiştir. Genel Kurul ise inceleme tarihi itibarıyla henüz itiraz hakkında karar vermemiş olup dosya hâlen derdest durumdadır (bkz. §§ 7, 8). Bu durumda, bireysel başvuru sonrası süreç itibarıyla etkili hâle gelen olağan kanun yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle birleştirilen başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMALARINA 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDOĞAN POLAT

B. No: 2023/53048 | Karar tarihi: 26.03.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/53048

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDOĞAN POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/53048)

Karar Tarihi: 26/3/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Erdoğan POLAT

Vekili : Av. Sevil ARACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya hesabı üzerinden yapılan paylaşımdan dolayı hakaret suçundan adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2020 yılı Temmuz ayı içinde kim tarafından paylaşıldığı bilinmeyen bir video sosyal medyada yayılmış ve kamuoyu tarafından da tartışmaya neden olmuştur. Videoda dört kişinin aynı masa etrafında bir oyun oynadıkları, bir kişinin diğer üç kişi de görünecek şekilde video kaydı yaptığı, kayıt yapan kişinin Türkiye'nin en çirkin kadınları nerededir? şeklinde soru sorduğu, masada oturan kişilerin sırayla Nazımiye, Muş, Ardahan, Nazımiyenin kadınları erkeğe benziyor. şeklinde yanıtlar verdiği görülmüştür. Daha sonradan videodaki kişilerin birinin imam, diğer üç kişinin ise emniyet görevlisi olduğu anlaşılmıştır.

3. Tunceli'nin Nazımiye ilçesi Belediye Başkanı C.K. tarafından 15/7/2020 tarihinde Basına ve Kamuoyuna başlığı ile sosyal medya hesabı üzerinden bir paylaşım gerçekleştirilmiştir.

C.K. paylaşımında, Nazımiye ilçesinde görev yapan bazı polis memurları ile bir imamın kadınlara yönelik olarak yaptıkları konuşmalara ait videonun yerel basında ve sosyal medyada gündem olması nedeniyle bazı açıklamalarda bulunmuştur. C.K.nın 15/7/2020 tarihli paylaşımı şu şekildedir:

"Nazımiyenin onurlu kadınlarını hedef alan aşağılayıcı hakaret içerikli bir video sosyal medya ortamında paylaşılmaktadır. Toplumumuzda büyük bir infial uyandıran ve hiçbir gerekçeyle izah edilmeyecek bu durumu şiddetle kınıyoruz. Kimden gelirse gelsin sıfatı konumu görevi ne olursa olsun. İlçemizin bütün kadınlarına dönük bu saygısızlığı kabul etmiyoruz. Nazımiyenin başı dik emekçi ve onurlu kadınlarını hedefleyen bu video ilk olarak dün 14/7/2020 Salı günü elimize ulaşmıştır. Bu kişilerin kamu görevlileri olduğunu tespit ettiğimiz andan itibaren Nazımiye İlçe Emniyet Amirliğine ardından İlçe Kaymakamlığına bakan Pülümür Kaymakamına ve son olarak valilik nezdinde başvuru ve girişimlerimiz kamuoyuna yansımadan gerçekleşti. Bu girişimlerimiz sonucu bu olayın sorumlularından biri olan cami hocası Nazımiye'den gönderildi. Hepsi hakkında adli ve idari soruşturma dün itibarıyla başlatıldığı konusunda bize bilgi verildi. Son olarak bize ulaşan bilgiye göre bu şahıslar açığa alınmışlardır. Dün olduğu gibi bugünde her şart ve koşulda halkımızın yanında olacağımızdan kimsenin kuşkusu olmasın. Bu olayın sorumlularının hak ettiği cezayı almaları için bu duruma müdahil olacağımızı gerekli suç duyurularında bulunacağımızı sonuna kadar takipçisi olacağımızın bilinmesini istiyoruz. Bu olayın faillerini bir kez daha şiddetle kınıyoruz."

4.C.K.nın yaptığı paylaşımın altına kamuoyunda gündem olan ve ulusal düzeyde haberleştirilen videoya ilişkin olarak birçok yorum yapılmıştır. Bu yorumların birçoğunu, kamu görevlilerine olan tepkiler oluşturmaktadır. Başvurucu da Pislik, kişiliksiz, had(d)ini bilmezler, Lanet olsun insan müsved(d)eleridir. şeklinde bir yorum paylaşmıştır.

5. Bunun üzerine videoda bulunan polis memuru M.S. başvurucunun kendisine yönelik olarak ifadeleri nedeniyle hakaret suçundan cezalandırılması talebiyle şikâyette bulunmuştur. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 22/9/2021 tarihli iddianame ile başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir.

6. Kovuşturma aşamasında tespit edilen savunmasında başvurucu; paylaşımı kendisinin yaptığını, videoda kadınlarla ilgili yapılan konuşmalara sinirlendiğini, bu nedenle paylaşımı hakaret kastıyla değil eleştiri amacıyla yaptığını ifade etmiştir. Yargılamayı yapan Adana 17. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 16/5/2023 tarihinde başvurucunun hakaret suçundan 2.800 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yapılan yargılamaya, taraf beyanlarına, araştırma raporuna, uzlaştırmacı bilirkişi raporuna, mesaj tespit tutanağına ve tüm dosya kapsamına göre, her ne kadar sanık üzerine atılı suçu tam olarak kabul etmeyerek hakaret kastının olmadığını belirterek suçsuz olduğunu savunuyor ise de, Nazımiye'li olduğunu, bu nedenle okey oynayan şahısların kendi aralarındaki kadınlara dönük sözleri nedeniyle kimin paylaştığı belli olmayan sosyal paylaşım sitesindeki laflar nedeniyle eleştiri yaptığını belirterek yazıyı yazdığını kabul ettiği, yazıda 'pislik, kişiliksiz, haddini bilmezler, lanet olsun, insan müsveddeleri' şeklinde yazdığı her ne kadar ağır eleştiri dense de eleştiriden öte kişinin onur ve şerefini rencide edici hakaret içeren sözler olduğu, katılanın kamera görüntüsündeki kişinin kendisi olduğunu, net şekilde göründüklerini, suça konu yazının bu bölüme yazıldığını, paylaşımı kendisinin yapmadığını, sanığın suça konu yazıyı kendilerine karşı yazdığını, kadın ve kızlarına hakaret

içerir ileri geri laf etmediğini, arkadaşlarından birinin Türkiye'nin en çirkin kadınları nerede diye sorduğunda Tunceli Nazımiye diye [M. A.] söylediğini kendisinin de Muş diye söylediğini, Nazımiye ile ilgili birşey söylemediğini belirttiği, nitekim katılan ile ilgili yapılan idari soruşturma neticesinin dosyamıza getirtildiği ve tetkikinde; disiplin cezası verilmediği ve yine suç duyurusu neticesi suç teşkil etmediğinden kovuşturmaya yer olmadığı kararının verildiği, alınan bilirkişi raporunda suça konu yazıların sanığın yazdığının tespit edildiği, tarafların soruşturma safhasında uzlaşamadıkları, katılanın şikâyetçi olduğu, suça konu sayfanın umuma açık aleni sayfa olduğu, yine katılanın Nazımiye kadınları ile ilgili bir sözün ve rencide edici haksız cümlesinin olmadığı, olayda herhangi bir haksızlığının bulunmadığı, hal böyleyken sanığın ve çok sayıda kişinin katılana karşı hakaret içerir yazılar paylaştıkları, olayda kasıt yoğunluğu olduğu, olayın işleniş biçimi, kasıt yoğunluğu, katılanda oluşacak huzursuzluk, sosyal medyadan eylemin yapılması, TCK'nın 61. maddesi nazara alındığında, mahkememizde oluşan vicdani kanının sanık hakkında teşdit uygulanması yönünde oluştuğu ve yine TCK'nın 62. maddesinin uygulanmaması yönünde vicdani kanının oluştuğu anlaşıldığından mütalaaya uygun aşağıdaki şekilde karar verilmesi vicdani kanaate hasıl olmuştur."

7. Başvurucu, nihai hükmü 22/5/2023 tarihinde öğrendikten sonra 20/6/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve makul sürede yargılanma hakkına ilişkin şikâyet haricindeki ihlal iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, mahkûmiyete konu ifadelerin eleştiri sınırları içinde olduğunu ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bunlara ek olarak, başvurucu sarf ettiği bu sözleri videoda kadınlara yönelik olarak hakaretamiz şekilde kullanılan ifadelere karşı yoğun bir öfke ve tahrik sonucunda sarf ettiğini iddia etmiştir. Son olarak başvurucu, somut delil olmamasına ve suçun manevi unsuru oluşmamasına rağmen hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiş, müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü bakımından incelenecektir.

13. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için toplumsal bir ihtiyacı karşılaması ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olması gerekir. Nitekim bu şartları taşımayan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın

[GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Başvuru konusu olayla ilgili benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Bu dengeleme esnasında somut olaya uygun düştüğü ölçüde kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, §§ 70, 71; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 67-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci,§ 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

14. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun M.S. hakkında kullandığı ifadeler sebebiyle mahkûmiyet kararı verilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesinin amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince benimsenen ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olup

olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

15. Somut olayda bir ilçede görevli olan kamu görevlileri tarafından kendi aralarında kadınlara yönelik olarak yaptıkları konuşmalara ait videonun internet ortamında paylaşılması özellikle Nazımiye ilçesi başta olmak üzere kamuoyunda tepkiyle karşılanmıştır. İlçe belediye başkanı da bu konu hakkında kendi sosyal medya hesabı üzerinden ilgili kamu görevlilerine ilişkin olarak idari süreçlerin başlatılması amacıyla yaptıklarını anlatan bir açıklamada bulunmuştur. Bu paylaşımın altına kamu görevlilerine yönelik olarak tepkilerini dile getiren birçok paylaşım yapılmıştır. Başvurucu da olaya ilişkin olarak Pislik, kişiliksiz, had(d)ini bilmezler, Lanet olsun insan müsved(d)eleridir. şeklinde bir paylaşımda bulunmuştur. Videodaki kamu görevlilerinden birisi olan M.S. şeref ve onurunun rencide edildiği iddiasıyla başvurucu hakkında Başsavcılığa şikâyette bulunmuş ve yürütülen ceza davası sonucunda başvurucu adli para cezasına mahkûm edilmiştir.

16. Dolayısıyla somut olayda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ifade özgürlüğü ile şikâyetçinin şeref ve itibarı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını inceleyecektir. Eldeki başvurunun değerlendirilmesinde gözönünde tutulması gereken hususlardan ilki hem başvurucu hem de şikâyetçinin toplumsal konumlarıdır (Kemal Kılıçdaroğlu, § 59). Mevcut dosya kapsamında sözlerin muhatabı olan şikâyetçi M.S. bir kamu görevlisidir. Başvurucu ise başvuru formunda kendisi hakkında kamuoyu tarafından tanınan, siyasetçi veya kamu görevlisi olduğuna dair herhangi bir bilgi paylaşmamış olup başvuruya konu ilçede yaşayıp büyüdüğünü ve akrabalarının hâlen bu ilçede yaşadığını belirtmiştir. Bu nedenle o ilçede doğup büyüyen başvurucunun, Nazımiye kadınları hakkında o ilçede çalışan kamu görevlileri tarafından videoda söylenen sözlere karşı tepki vermesinin yersiz olduğu söylenemeyecektir. Buna karşın mahkemenin başvurucunun salt saldırı amaçlı mı yoksa kendisini ilgilendiren bir söze karşı mı anılan paylaşımı yaptığı konusunda önemli olan bu hususta bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür.

17. İfade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulabilmesi için gözönüne alınması gereken ikinci husus ise başvuruya konu ifadelerin türü ve olgusal temele dayalı olup olmadığıdır. Gerçekten de dava konusu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir (Meral Özata Özgürol [2. B.], B. No: 2015/2326, 26/12/2018, § 46). Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (Kadir Sağdıç, § 57; İlhan Cihaner (2), § 64).

18. Başvurucunun somut olayda sarf ettiği ifadeler bir bütün olarak ele alındığında ifadelerin değer yargısı niteliğinde olduğu açıktır. Ancak unutulmamalıdır ki bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48). O hâlde tespiti gereken hususlar başvurucunun ifadeleriyle keyfî biçimde M.S.yi hedef alıp almadığı, kullandığı söz ve ifadelerin sebepsiz bir kişisel saldırı oluşturup oluşturmadığıdır (Osman Palçik [1. B.], B. No: 2018/25073, 15/12/2020, § 40). Öncelikle belirtilmelidir ki her ne kadar videoyu paylaşıma sokanın kim olduğu bilinemese de M.S. de dâhil olmak üzere videodaki kişilerin söz konusu tartışmanın başlamasına hiçbir şekilde neden olmadıkları söylenemez. Bu

kapsamda bir ilçede görevli kamu görevlilerinin kadınlar hakkında aralarında geçen konuşmalar toplumsal bazı tepkilere neden olmuş hatta bazı basın organları tarafından haberleştirilmiştir. Bu şekilde kamusal bir tartışmaya dönüşen konuya ilişkin olarak o ilçede görevli belediye başkanı da videonun yayınlanmasının ardından kamu görevlileri hakkında idari süreçlerin başlatıldığını ve bu süreçleri takip ettiklerini belirten kamuoyunu bilgilendirici bir paylaşımda bulunmuştur. Dolayısıyla konuşmayı yapan kişilerin kamu görevlisi ve kadınlara yönelik olarak yapılacak bir konuşmanın toplumun her kesimi tarafından tepki verilebilecek bir konu olması dikkate alındığında başvurucunun yaptığı paylaşımın videodaki sözlere tepki bağlamında dile getirildiği, bu bağlamda değer yargısı niteliğindeki ifadelerin bütünüyle temelsiz olmadığı açıktır. Bu durumda başvurucunun paylaşımının sebepsiz bir kişisel saldırı niteliğinde olduğu söylenemez. Kaldı ki başvurucunun ifadelerinin salt M.S.ye yönelik olarak dile getirilmediği, videodaki kişilerin tamamının söyledikleri sözlere karşı kullanıldığı anlaşılmıştır. Mahkeme kararında bu açıdan da bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

19. Öte yandan her ne kadar başvurucu tarafından sarf edilen Pislik, kişiliksiz, had(d)ini bilmezler, Lanet olsun insan müsved(d)eleridir. şeklindeki ifadelerin rahatsız edici, kaba ve kışkırtıcı olduğu kabul edilse bile her kaba ve kırıcı sözün bir cürüm oluşturduğunun kabul edilmesi ve bu kapsamda sözün sahibine ceza hukuku yaptırımı ile müdahale edilmesi beklenmemelidir. İnsanlar ilişkilerinde iletişime geçtikleri kişilerin dünya görüşü, eylemleri ya da iletişimin konusuna bağlı olarak nazik davranmayı tercih edebilecekleri gibi kırıcı ya da kaba eylemlerde de bulunabilir. Her söz kendisini var eden durumla birlikte değerlendirilmelidir. Belirli bir durumda kaba olarak kabul edilebilecek bir söz ve bilhassa sövme olarak nitelendirilebilecek bir kelime başka bir durumun yarattığı duygu ve düşüncenin en güçlü ifadesi olarak ortaya çıkabilir. Eldeki somut olayda olduğu gibi derinliğine bir anlam iletişimini gerektirmeyen gündelik ilişkilerde kaba yahut kırıcı olduğu değerlendirilen ifadeleri kullanan herkes hakkında otomatik olarak ceza mahkûmiyetine karar verilmesi iletişimi olanaksızlaştırır ve bu durum demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsuru olan ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğurur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. (Ali Gündüz [1. B.], B. No: 2021/61126, 28/11/2024, § 18; Kerim Karabıçak [1. B.], B. No: 2021/61944, 20/12/2023, § 13). Dahası başvurucunun ifadesinde tercih ettiği kabalık düzeyi ile videodaki sözlerin nezaketsizlik düzeyi arasında açık bir orantısızlığın var olduğu da söylenemez.

20. Anayasa Mahkemesi birçok kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120). Yukarıdaki açıklamalar ışığında başvurucunun ifade özgürlüğü ile ifadelerin muhatabının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmayan, yalnızca soyut bir değerlendirmeyle somut olayda hakaret suçunun oluştuğunu kabul eden mahkemenin başvurucunun mahkûmiyeti bakımından ileri sürdüğü gerekçenin mahkûmiyetin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ortaya koyacak nitelikte, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale bakımından ilgili ve yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden ve başvurucu ileri sürdüğü maddi zarara ilişkin olarak belgeye dayalı açıklama yapmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 17. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/496, K.2023/189) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL DAĞDELEN

B. No: 2019/1844 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1844

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL DAĞDELEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1844)

Karar Tarihi: 15/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/1/2026 - 33129

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Halil DAĞDELEN

Vekili : Av. Hüseyin MUTLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının ödenmesi talebiyle açılan davanın dava şartı yokluğu gerekçesiyle kısmen reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 17/12/2012 tarihinde S.B. ve G.SAN. A.Ş. aleyhine Karaman İş Mahkemesinde (İş Mahkemesi) işçilik alacaklarının tahsili talebiyle belirsiz alacak davası açmıştır. Başvurucu; bu davada, işyerinde 22/2/1995-1/8/2012 tarihleri arasında çalıştığını, iş akdinin emeklilik nedeniyle feshedildiğini, kıdem tazminatı, fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil ücretlerinin ödenmediğini veya eksik ödendiğini belirterek alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

3. İş Mahkemesi, davaya ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırmış ve kıdem tazminatı, fazla mesai, ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatili ücreti alacakları yönünden davanın kabulüne; geriye kalan yıllık izin ücreti alacağı bakımından ise davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı oysa yıllık izin ücreti alacağının belirlenebilir olduğu gerekçesiyle

davanın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. ve 115. maddeleri uyarınca hukuki yararın bulunmaması nedeniyle dava şartı yokluğundan usulden reddine karar vermiştir.

4. Bu karara karşı yalnızca davalı, temyiz başvurusunda bulunmuştur. Yargıtay (Kapatılan) 22. Hukuk Dairesi (Yargıtay) kararı bozmuştur. Bozma gerekçesinde, dava dilekçesine göre davanın 6100 sayılı Kanun'un 107. maddesi mucibince açıldığını ve İş Mahkemesinin de davayı belirsiz alacak davası olarak nitelendirdiğini ifade etmiştir. İş Mahkemesinin yıllık izin ücreti talebi yönünden alacağın belirlenebilir olması nedeniyle belirsiz alacak davasının konusunu oluşturmayacağı gerekçesiyle hukuki yarar yokluğundan davanın reddine karar verdiğini ancak belirlenebilir durumda olan ve belirsiz alacak davasına konu edilemeyecek durumda bulunan kıdem tazminatı alacağına ilişkin talebin ise hukuki yarar yokluğundan reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verildiğini belirtmiştir (detaylı benzer gerekçe için bkz. İsmail Avcı [1. B.], B. No: 2019/12190, 22/2/2022, § 16). Ayrıca bilirkişi raporunda değerlendirilmeyen tatil mesaisi tahakkuklarının hafta tatili ücreti mi yoksa ulusal bayram ve genel tatil ücreti tahakkuku mu olduğu hususunun tartışılarak değerlendirilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu kısımlar dışında kalan temyiz itirazlarını ise reddetmiştir.

5. İş Mahkemesi, bozma kararına uymuş ve ek bilirkişi raporu almıştır. Alınan ek bilirkişi raporu ile bozma gerekçesini dikkate almış ve fazla mesai, ulusal bayram, genel tatil ücreti alacakları yönünden davanın kabulüne, hafta tatili ücreti alacağı yönünden davanın kısmen kabulüne, kıdem tazminatı ve yıllık izin ücreti alacağı bakımından ise davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle hukuki yarar yokluğundan reddine karar vermiştir. Başvurucu tamamen reddedilen yıllık izin ücreti ve kıdem tazminatı alacakları ile kısmen reddedilen hafta tatili ücreti alacağı yönünden temyiz talebinde bulunmuşsa da Yargıtay temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 13/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 14/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilemez olduğuna, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, davanın 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra açılmış olması nedeniyle henüz yargı kararları ile doktrinde davanın belirsiz alacak davası olarak açılamayacağı yönünde kesin görüş birliği olmadığını ileri sürmüştür. Belirsiz alacak davası olarak açılan başka bir davada Yargıtay tarafından yıllık izin ücretine ilişkin kararın onandığını ve Anayasa Mahkemesinin 2013/6932 sayılı kararında ifade edildiği üzere aynı Yargıtay Dairesinin farklı kararlar vermesine yol açan nedenlerin kararların gerekçesinden anlaşılamadığını iddia etmiştir. Farklı taşeronlarda çalışmış olması nedeniyle hizmet süresinin belirlenebilir olmadığını ileri sürmüş ve bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

9. Başvurucunun yıllık izin ücreti ve kıdem tazminatı alacağının ödenmesi talebinin belirsiz alacak davasının konusunu oluşturmayacağı gerekçesiyle hukuki yarar yokluğundan reddedilmesine ilişkin şikâyetleri mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

12. Hak arama özgürlüğüne yapılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir nedene dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya dair verilen dava şartı yokluğundan usule ilişkin ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı karar gerekçesinde dayanılan kanun maddelerinden anlaşılmıştır. Dava, genel eda davası açılması yerine belirsiz alacak davası olarak açılmasında hukuki yarar bulunmadığından reddedilmiştir. Dolayısıyla davanın usulden reddedilmesinin mahkemelerin hukuken yarar elde edilemeyecek davalarla meşgul edilmesinin önlenmesi ve kişilerin medeni hakkıyla ilgili uyuşmazlığın karara bağlanması hususunda daha elverişli olan dava yoluna başvurmaya zorlanması şeklinde meşru bir amacı olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve bu sınırlamayla başvurucuya ağır bir külfet yüklenip yüklenmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir (İsmail Avcı, §§ 37-56).

13. Anayasa Mahkemesi, benzer iddialarla yapılan İsmail Avcı başvurusuna ilişkin kararında detaylı şekilde değerlendirme yapmıştır. Kararda öncelikle Yargıtay Dairesinin verdiği kararın usul hukuku bakımından isabetini sorgulamanın Anayasa Mahkemesinin görevi olmadığını, sadece verilen kararlarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yaptığını vurgulamıştır (İsmail Avcı, § 65).

14. Bu bağlamda ölçülülük yönünden incelenecek olan ilk husus, müdahale için seçilen aracın amaca ulaşılmasını sağlayıp sağlamadığıdır. Genel eda davası olarak açılması gerekirken belirsiz alacak davası şeklinde açılan davanın usulden reddedilmesinin medeni hakla ilgili uyuşmazlığın çözümü için en etkili olan davanın açılmasını temin etme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu değerlendirilmiştir. Ancak müdahalenin ölçülü olabilmesi için bu aracın son çare olması, diğer bir ifadeyle başvurucunun haklarını en az zedeleyen bir araç olması gerekir (İsmail Avcı, § 67).

15. 6100 sayılı Kanun, usule aykırı olarak düzenlenen dava dilekçelerinin usulüne uygun hâle getirtilmesi için hâkime güçlü yetkiler vermektedir. Hâkime bu yetkilerin tanınmasının amacı davacının maddi hakkının birtakım şekil eksiklikleri nedeniyle usule feda edilmesinin önlenmesi ve bu suretle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkından yararlanmasının sağlanmasıdır. Dolayısıyla hatalı olarak belirsiz alacak davası biçiminde açıldığının düşünülmesi hâlinde davanın genel eda davası olduğu kabul edilerek başvurucunun talep sonucunu netleştirmesi için başvurucuya süre verilmesinin davanın usulden reddi biçimindeki ağır bir müdahaleden kaçınılmasını sağlayacak bir araç olduğu görülmektedir (İsmail Avcı, §§ 69, 70).

16. Sonuç olarak başvurucunun şartları oluşmadan açtığı belirsiz alacak davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesinin -usul hukukundaki imkânlar gözetildiğinde- başvurulabilecek son çare olmadığı değerlendirilmiştir. Davanın hukuki yarar yokluğundan

reddi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalede, medeni hakla ilgili uyuşmazlığın karara bağlanması yönünden en etkili olan davanın açılmasını sağlama amacına ulaşılması için daha hafif müdahale teşkil eden aracın seçilmesi yerine başvurucunun mahkemeye erişimini imkânsız kılan ağır bir aracın tercih edilmesinin gereklilik şartına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (İsmail Avcı, § 74).

17. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması, yeniden yargılama yapılmasının mümkün olmaması durumunda ise 75.000 TL maddi ve 75.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda, yıllık izin ücreti ve kıdem tazminatı alacağının ödenmesi talebinin belirsiz alacak davasının konusunu oluşturmayacağı gerekçesiyle hukuki yarar yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karaman İş Mahkemesine (E.2018/149, K.2018/720) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SABRİ BULUT

B. No: 2020/894 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/894

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SABRİ BULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/894)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Sabri BULUT

Vekili : Av. Erşan CANSEVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, gelir uzmanı olarak görev yapmaktayken 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (OHAL KHK'sı) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Başvurucu 10/10/2016 tarihli dilekçeyle, emeklilik işlemlerine sadece memuriyet hizmetlerinin esas alınmasını talep ederek Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) emeklilik müracaatında bulunmuştur. SGK başvurucunun 1/11/2016 tarihinde emeklilik işlemlerini yapmış ancak emekli ikramiyesi ödememiştir.

4. Başvurucu, emekli ikramiyesi ödenmesi talebine SGK'nın cevap vermemesi üzerine zımni ret işleminin iptali ile emekli ikramiyesinin yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle

8/6/2017 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde talebi olmadan hizmet birleştirmesi yapıldığını ve emekli ikramiyesinin tarafına ödenmesi talebine bir cevap verilmediğini belirterek emekli ikramiyesi verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

5. Davalı idare savunma dilekçesinde OHAL kapsamında çıkarılan KHK'lar ile devlet memurluğundan çıkarılan ve ihraç edilenlerin emekli ikramiyesi talebinde bulunmaları üzerine birleştirilmiş hizmet süresinin esas alınacağını, birleştirilmiş hizmet süreleri esas alınarak emekli aylığı bağlananlara kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermeyen memuriyet hizmetleri karşılığında emekli ikramiyesi ödenmemesinde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

6. Mahkeme 18/4/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucunun 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tabi olarak 22 yıl 8 ay 15 gün borçlandığını, 1 yıl 6 ay 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa tabi, 6 yıl 6 ay 14 gün fiilî hizmeti olmak üzere farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak geçen hizmet süreleri birleştirilmek suretiyle başvurucuya aylık bağlandığını, Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresinin tek başına sandıktan aylık bağlanmaya yeterli olmadığını, başvurucunun OHAL KHK'sı ile meslekten çıkarıldığını, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin atıfta bulunduğu 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı mülga İş Kanunu'nun 14. maddesi hükmü gereği başvurucuya emekli ikramiyesi ödenemeyeceğini ifade etmiştir. Mahkeme, emekli ikramiyesi ödenmesi isteğiyle yapılan başvurunun zımnen reddi yolunda tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

7. Başvurucu 12/6/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuş; istinaf dilekçesinde sadece memuriyet süresine göre emekli ikramiyesi ödenmesi talebinde bulunup işçi statüsündeki çalışmalarının eklenmesi suretiyle ikramiye ödenmesi talebinde bulunmadığını ancak Mahkemenin bu talebini gözardı ederek davayı reddettiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Mahkemenin 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesindeki kıdem tazminatı alma şartlarının bulunmamasını ret kararına dayanak olarak gösterdiğini ancak işverenin haklı fesih sebeplerinin olup olmadığını araştırmadığını, hizmet birleştirmesi yapılsa dahi kıdem tazminatı almasına engel bir sebeple görevinin sona ermediğini belirtmiştir. Görevine herhangi bir soruşturma yürütülmeden, savunması alınmadan son verildiğini, emekli ikramiyesi talebinin ise 1475 sayılı Kanun'a göre reddedildiğini, oysa görevine son verilmesine dair uyuşmazlığın iş mahkemesinde görülebilme imkânı olsaydı savunmasının alınacağını, haklı fesih sebebi olup olmadığının tartışılabileceğini ifade etmiştir. Savunma imkânı tanınmadan işten çıkarılmasının, 1475 sayılı Kanun'daki güvencelere aykırı şekilde kıdem tazminatı almaya hak kazanmadığı gerekçesiyle emekli ikramiyesinden yoksun bırakılmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

8. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 10/12/2019 tarihinde Mahkemece verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

9. Nihai karar 16/12/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 9/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; emekli ikramiyesi talebiyle idareye sunduğu dilekçede Emekli Sandığında geçirdiği sürenin dikkate alınmasını, hizmetinin birleştirilmemesini istediği hâlde idarece hizmet birleştirmesi yapıldığını, oysa bu işlemin zorunlu olmadığını, Mahkemenin bu hususta bir inceleme yapmadığını, 5434 sayılı Kanun'da aranan koşulun gerçekleşmediğini, 1475 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde haklı nedenle fesih hâllerinden herhangi birinin oluşmadığını, idarenin ve Mahkemenin haklı nedenle fesih işlemini ve kıdem tazminatını elde etmeyi engelleyen bir durumla işinin sonlanıp sonlanmadığını tartışmadığını, kamu görevinin KHK ile sonlandırıldığını, savunmasının alınmadığını, usul ve esasa dair kurallara uyulmadan, tartışmasız bir biçimde işine son verildiğini, bu duruma dayanılarak ikramiye ödenmemesine karar verildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, meslekten çıkarıldığı için emekli ikramiyesi ödenmemesi suretiyle ayrımcılığa uğradığını, Bölge İdare Mahkemesinin idarenin beyanları doğrultusunda karar verdiğini ve gerekli araştırmayı yapmadığını belirterek gerekçesiz hüküm kurulmasından yakınmıştır. Sonuç olarak bu gerekçelerle mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; iddiasını ispat edemeyen ve belirli bir kanun hükmüne ya da istikrarlı bir içtihada dayanmayan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru bir beklentisi olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı öncekine benzer beyanlarda bulunmuştur.

13. Başvurucunun emekli ikramiyesi ödenmemesine dair şikâyetlerinin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından ihlal iddialarının mülkiyet hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvuru konusuyla ilgili ilkeler, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından Fikret Aslan ([GK], B. No: 2019/41241, 25/2/2025) başvurusuna ilişkin kararda ortaya konulmuştur. Anılan başvuruda aynı şikâyet yönünden mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Kararda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olma kuralının yalnızca hizmet birleştirmesi suretiyle emekli aylığı bağlananlar için geçerli olduğu, emekli aylığı bağlanması için 5434 sayılı Kanun ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında süresi tek başına yeterli olanların KHK ile kamu görevinden çıkarılsalar dahi emekli ikramiyesi alabildiği belirtilmiş, kamu görevinden çıkarıldığı hâlde anılan kapsamdaki sigortalılık süresi aylık bağlanmaya yeterli olanlar ile aylık bağlanmaya yeterli olmayanlar arasında -emekli ikramiyesi ödenebilmesi için- 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona erme kuralına tabi tutularak farklılık oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede farklı muamelenin emekli aylığına hak kazanılması için gerekli sürenin önemli bir kısmını kamuda geçirdikten sonra kamu görevinden çıkarılan başvurucuya emekli ikramiyesine hak kazanma yönünden orantısız külfet yüklediği sonucuna varılarak mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine,

ihlalin kanundan kaynaklanması nedeniyle kararın Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesine karar verilmiştir (Fikret Aslan, §§ 46-88).

16. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği hâlde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulunun aranması sonucu emekli ikramiyesine hak kazanma bakımından başvurucuya orantısız külfet yüklenmesinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruya konu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ve ihlalin doğrudan 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır (Fikret Aslan, § 84).

20. Anayasa Mahkemesi, ihlalin kanundan kaynaklandığı hâllerde giderimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında ilkeleri tespit etmiştir. Buna göre ihlal, idari makamların veya yargı mercilerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıkta bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler nedeniyle ortaya çıkmışsa bu ihlal, kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin ortadan kaldırılması hâlinde söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilir (Hulusi Yılmaz, § 56).

21. Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz kararında benimsendiği üzere kanundan kaynaklanan ihlal durumunda ihlalin giderimini sağlayabilecek yöntemlerden biri de ihlale neden kanuni düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili mahkemesince itiraz yoluna başvurulmasıdır. Bu bağlamda somut başvuruda Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır.

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın

KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2017/1499, K.2018/730) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH ÜSAME AVSEREN

B. No: 2020/7215 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH ÜSAME AVSEREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7215)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Fatih Üsame AVSEREN

Vekili : Av. Mustafa DAĞCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda infaz koruma memurları tarafından darbedilme ve bu olaya ilişkin olarak ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, vekili aracılığıyla verdiği 5/11/2018 tarihli dilekçe ile tutuklu olarak bulunduğu Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) barındırıldığı odaya gelen dört infaz koruma memurunun kendisine fiziksel şiddet uyguladığı iddiasıyla Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu şikâyetinde, 28/4/2018 tarihinde odaya gelen iki infaz koruma görevlisinin ellerini, bir görevlinin başını tuttuğunu, diğer infaz koruma görevlisinin ise onu copladığını, aynı odada barındırıldığı mahpus H.Y.nin ise olaya tanık olduğunu ve olayı bir avukat görüşmesi sırasında avukatına anlattığını ileri sürmüştür. Başvurucunun iddiasına göre araya hafta sonu girdiğinden ancak iki gün sonra yazabildiği muayene talebi ve Anayasa Mahkemesine başvuru dilekçesi infaz koruma memurlarınca yırtılıp atılmış ve ilgili mercilere iletilmemiştir. Başsavcılığa hitaben yazdığı bu olayı anlatan bir başka dilekçe ile Adalet

Bakanlığına hitaben yazdığı bu olayı gerekçe göstererek başka bir ceza infaz kurumuna nakil talebini içeren 23/5/2018 ve 6/7/2018 tarihli iki farklı dilekçesinin de yine muhataplarına iletilmediğini, bu dilekçelerin akıbetini Başsavcılığa sorması üzerine 16/10/2018 tarihinde öğrendiğini, kendisine kötü muamelede bulunan infaz koruma memurlarından şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

3. Başsavcılıkça başlatılan soruşturma kapsamında başvurucunun barındırıldığı Ceza İnfaz Kurumuna yazılan müzekkere ile iddia edilen olaylara ilişkin bilgi verilmesi, varsa ilgili evrak ve kamera görüntülerinin gönderilmesi istenmiştir.

4. Ceza İnfaz Kurumu, müzekkereye cevap olarak Başsavcılığa 10/1/2019 tarihli araştırma raporunu ve eklerini göndermiştir. Bu rapor ve ekleri ile olayın yaşandığı iddia edilen gün görevli olan infaz koruma memurlarının ifadelerinden hükümözlü sıfatıyla infaz kurumunda barındırılan başvurucunun telefonla görüş formunda yanlış yere imza atması nedeniyle odasına girildiği ancak başvurucunun iddia ettiği gibi bir fiziksel şiddetin yaşanmadığı, başvurucuya ait kurum kayıtlarında herhangi bir sağlık raporu bulunmadığı, kurum kameralarının ancak 183 gün kayıt kapasitesi olması nedeniyle olay gününe ait görüntüler otomatik olarak silindiğinden görüntülere ulaşılamadığı, başvurucunun nakil talebinin ceza infaz kurumlarının kapasitesi dikkate alınarak 12/7/2018 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce reddedildiği ve kurum kayıtlarının incelenmesi neticesinde -İnfaz Kurumuna Ait Hükümlü ve Tutuklu Listesi ile İnfaz Kurumu Kaldığı Odalar Kişi Bazlı Raporu isimli iki liste araştırma raporu ekinde Başsavcılığa gönderilmiştir- başvurucunun tanık olarak zikrettiği mahpus H.Y.nin infaz kurumunda hiç barındırılmadığının tespit edildiği bilgisi ile başvurucuyla aynı odayı paylaşan H.K. ve H.Yak.ın ise tahliye olması nedeniyle ifadelerine başvurulamadığının Başsavcılığa iletildiği anlaşılmıştır.

5. Başvuru formunda ya da soruşturma dosyasında başvurucu hakkında bir sağlık raporuna rastlanmamıştır.

6. Başsavcılık 14/1/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık bu kararına gerekçe olarak başvurucunun iddiaları hakkında soyut beyanları dışında delil bulunamadığını göstermiştir. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı itiraz Van 3. Sulh Ceza Hâkimliğince 11/2/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 11/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu 28/4/2018 tarihinde yanındaki infaz koruma memurlarının da yardımıyla bir infaz koruma görevlisinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını, olaya ilişkin yazdığı dilekçelerin imha edildiğini, bu olay hakkında etkisiz bir şekilde yürütülen ceza soruşturmasından netice alamadığını belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasanın ve

mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

12. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunulabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

13. Somut olayda hükümözlü sıfatıyla Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucu, odasına gelen infaz koruma memurlarının ellerini ve başını tutarak yardım ettikleri bir infaz koruma görevlisinin copla vurmak suretiyle kendisine fiziksel şiddet uyguladığını ileri sürmüşse de başvurucu hakkında herhangi bir sağlık raporu bulunmadığı görülmüştür.Başvurucunun maruz kaldığını iddia ettiği fiziksel şiddet eylemine ve yazdığı dilekçelerin infaz koruma memurlarınca yırtıldığı/işleme konulmadığı olaylarına ilişkin olarak aynı odada kaldığı mahpus H.Y.yi tanık olarak gösterdiği ancak Ceza İnfaz Kurumunun Başsavcılığa yazmış olduğu cevabi müzekkere ekindeki araştırma raporu ve bu raporun eklerinden anılan isimde bir mahpusun Ceza İnfaz Kurumunda barındırılmadığı, dolayısıyla olayın tanığı da olamayacağı anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun kötü muamele iddialarını özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde, olayın yaşandığını iddia ettiği tarihin üzerinden uzun bir süre (192 gün) geçtikten sonra ileri sürmesi de -başvurucunun bir tarih göstermeksizin yaşandığını iddia ettiği fiziksel şiddet olayını avukatına da anlatmış olmasına rağmen avukatınca da geçen bu süre içinde herhangi bir girişimde bulunduğuna dair başvuru formunda ve soruşturma dosyasında bir bilgi olmaması karşısında- kötü muamele iddialarının ciddiyeti üzerinde haklı bir şüphe uyandırmaktadır. Sonuç itibarıyla başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHSİN GÜNDÜZ

B. No: 2020/10519 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10519

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHSİN GÜNDÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10519)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Tahsin GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun bir gazeteye abone olma talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, ceza infaz kurumunda düzenlenen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılamaması ve din görevlisi ile görüşememesi nedeniyle de bir kısım anayasal haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan hükümözlü olarak Manisa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

3. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda düzenlenen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılamadığını ve bu hususta yazdığı dilekçelere Ceza İnfaz Kurumu tarafından cevap verilmediğini iddia etmiştir. Akabinde başvurucu, dilekçelerine cevap verilmemesi üzerine 9/12/2019 ve 7/1/2020 tarihli dilekçeleri ile infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur.

4. Diğer yandan başvurucu 17/12/2019 tarihli dilekçesi ile ücreti emanet para hesabından karşılanmak üzere Y.A. gazetesine abone olma talebinde bulunmuş, iddiasına göre Ceza İnfaz Kurumu tarafından anılan talebine de herhangi bir cevap verilmemiştir. Akabinde başvurucu 24/12/2019 tarihinde infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur.

5. Bu esnada Ceza İnfaz Kurumu 10/1/2020 tarihinde aldığı kararla başvurucunun sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılma talebi ve din görevlisi ile görüşme talebinin kabulüne karar vermiştir. Ceza İnfaz Kurumu Y.A. gazetesine abonelik talebi yönünden ise "talep edilen süreli yayınların listesinin idare tarafından tasnif edilerek anlaşma yapılan tedarikçi firmaya gönderildiği, karar tarihi itibarıyla tedarikçi firmanın dağıtımını veya satışını yaptığı yayınlar içerisinde talep edilen Y.A. isimli gazetenin bulunmadığı, adı geçen için özel olarak başka tedarikçi firmalardan yayın alınmasının ve Kurum aracılığıyla abonelik tesisinin mümkün olmadığı" gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

6. Manisa İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) ise 6/2/2020 tarihinde "başvurucunun spor ve kültürel faaliyetler bakımından yapmış olduğu talebinin bahsi geçen kararda kabul edildiği, Y.A. isimli gazeteye abone olmak suretiyle kurum tarafından temin edilmesi yönündeki talebi hakkında ise kurum idaresince verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun şikâyetlerinin ayrı ayrı reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesi 19/2/2020 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 4/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Konu yönünden hukuki irtibat bulunduğu anlaşılan 2020/10797 bireysel başvuru numaralı dosyanın işbu dosya ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; ücreti emanet para hesabından karşılanmak üzere Y.A. gazetesine abone olmak istediğini ancak söz konusu gazetenin tedarikçi firmada bulunmadığından bahisle talebinin reddedildiğini belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara posta/kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2) [2. B.], B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay[2. B.], B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Bu nedenle başvurucunun bir gazeteye abone olma talebinin reddedilmesine yönelik iddialarının da ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

16. Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi de bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır (İbrahim Bilmez[1. B.], B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy [1. B.], B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; Ahmet Temiz (6) [2. B.], B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 34). Bu doğrultuda bir ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun bir gazeteye abone olmak yoluyla ulaşmak istemesinin kabul edilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, Recep Bekik ve diğerleri kararında benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvuruya konu süreli yayınların ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlenmesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla başvuruculara verilmemesi şeklindeki müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 32, 33). Mevcut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

18. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

19. Somut olayda başvurucu ücreti emanet para hesabından karşılanmak üzere Y.A. isimli gazeteye abone olma talebinde bulunmuş ancak talebi kabul edilmemiştir. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda tutuklu ya da hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma yöntemlerini sıralamıştır. Bu yöntemlerden biri, kanunun açık hükmünün de emrettiği gibi ücretinin hükümlü ve tutuklularca karşılanması şartıyla herhangi bir yayının kurumca satın alınmasıdır (İbrahim Kaptan (2), § 31; Recep Bekik ve diğerleri, § 38; Ahmet Sil ve Taner Yay, § 45). Somut olayda başvurucunun talebinin de bahis konusu yöntem kapsamında olduğu açıktır.

20. Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararında, ücreti emanet para hesabından karşılanmak suretiyle kurum aracılığıyla süreli yayın satın alma talepleri reddedilen hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasını incelemiştir. Anayasa

Mahkemesi bu kararda Halil Bayık ([GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017) ve Sinan İyit ([1. B.], B. No: 2014/292, 19/7/2017) kararlarında öngörülen kriterleri karşılamayan değerlendirmeler yapıldığını, ayrıca ceza infaz kurumlarında süreli yayınlara erişime ilişkin mevcut sistemde bir yeknesaklığın sağlanamadığını tespit etmiştir (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 50-54). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak ceza infaz kurumlarında süreli yayınlara erişime ilişkin mevcut sistemde uygulamadan kaynaklanan bir yapısal sorun yaşandığını, idari ve hukuki tedbirler alınarak yayınların yeknesak, hakkaniyete uygun ve Anayasa Mahkemesinin öngördüğü kriterleri karşılayan bir yöntemle mahpuslara tesliminin sağlanması yönünden etkin bir düzen kurulmadığı takdirde söz konusu yapısal sorunun devam edeceğini ve bunun Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün devamlı ihlali anlamına geleceğini ifade etmiştir (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 55-61). Yavuz Şen ve diğerleri kararında da aynı gerekçelerle, henüz tespit edilen yapısal sorunun çözümüne ilişkin olarak bir düzenleme yapılmadığı da görüldüğünden kurum aracılığıyla gazete satın alma talepleri reddedilen başvuruculaların ifade özgürlüğü şikâyetlerinin bulunduğu 1.846 bireysel başvuru dosyası birleştirilmiş ve başvuruculaların ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir (Yavuz Şen ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/20009, 12/1/2022, § 42-45, 49).

21. Akabinde 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrası yürürlüğe girmiş ve Basın İlan Kurumu (BİK) aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği düzenlenmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi de Mustafa Koca ([1. B.], B. No: 2021/38039, 26/7/2022) kararında kanuni dayanağı 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrası olan müdahalenin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasını incelemiş ve yaptığı inceleme neticesinde "resmî ilan yayım hakkı bulunmayan gazetenin satın alınma talebinin kanuna dayanarak reddedilmesinin ifade özgürlüğü yönünden haksız bir sınırlama oluşturmadığı, kurum düzeni, disiplini, güvenliği ve mahkûmların ıslahı meşru amaçlarını gerçekleştirmek yönünden zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı, başvurucuya katlanması gerekenden fazla bir külfet yüklemediği, dolayısıyla orantısız da olmadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu" sonucuna vararak ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir. Bu kapsamda BİK tarafından resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmadığı tespit edilen gazetelerin ceza infaz kurumlarına alınmaması ifade özgürlüğünü ihlal etmemektedir.

23. Bununla birlikte somut olayda müdahalenin 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrasının yürürlüğe girmesinden önce (14/4/2020 tarihinden önce) gerçekleştiği ve bu sebeple Mustafa Koca kararında yer alan tespit ve ilkelere göre inceleme yapılamayacağı anlaşılmakla, somut olay yönünden Anayasa Mahkemesinin Recep Bekik ve diğerleri kararı ile sonraki benzer kararları ışığında değerlendirme yapılması ihtiyacı hasıl olmuştur.

24. Bu kapsamda ücretleri tutuklu ve hükümlüler tarafından ödenmek ve kurum tarafından temin edilmek suretiyle istenen süreli veya süresiz yayınların öncelikle kuruma getirilmesi için gerekli işlemler yapılır. Yayınlar kuruma geldiğinde ise kamu otoritelerinin 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca ve Anayasa Mahkemesi içtihadında kabul edilen ilke ve kriterler ışığında (Halil Bayık, § 45; Recep Bekik ve diğerleri, §§ 41-45) bir denetim yapması beklenir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İbrahim Kaptan (2), § 32; Ahmet Sil ve Taner Yay, § 46).

25. Somut olayda Ceza İnfaz Kurumu, tedarikçi firmada bulunmadığı gerekçesiyle adı geçen süreli yayına başvurucunun abone olma talebini kabul etmemiştir. İnfaz Hâkimliği de benzer gerekçelerle başvurucunun itirazını reddetmiştir. Bununla birlikte İnfaz Hâkimliği başvurucunun itirazını reddederken yukarıda da açıklandığı üzere Anayasa Mahkemesi içtihatlarında yer alan ilke ve tespitler ışığında bir değerlendirme yapmayarak söz konusu süreli yayının yalnızca tedarikçi firmada bulunmamasını gözönüne almış ve başvurucunun itirazını reddetmiştir. Bir süreli yayının yalnızca tedarikçi firmada bulunmamasının abonelik talebinin reddine gerekçe oluşturması ilgili mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihatları gereğince mümkün değildir.

26. Ceza İnfaz Kurumu idaresinin mevcut olayda söz konusu gazetenin temin edilebilmesi adına gerekli inceleme ve araştırmada bulunmadığı, nitekim Ceza İnfaz Kurumunun anlaşmalı bayi haricinde diğer bayilerde söz konusu gazetenin bulunup bulunmadığı, ilgili gazete ile yazışma yaparak temininin sağlanabileceği bayilere gazetenin tesliminin yapılıp yapılamayacağı veya gazetenin doğrudan ceza infaz kurumuna posta/kargo ile gönderilip gönderilemeyeceği gibi hususların araştırılması adına herhangi bir çaba içine girmeden başvurucunun talebini reddettiği görülmüştür. İnfaz Hâkimliğinin de anılan hususlara ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadığı ve Ceza İnfaz Kurumu gerekçesine dayanarak başvurucunun itirazını reddettiği anlaşılmıştır.

27. Bu noktada öncelikle Ceza İnfaz Kurumu idareleri tarafından yapılması gereken, mahpuslarca talep edilen süreli yayınların temin edilebilmesi için gerekli özen yükümlüğünün yerine getirilmesi ve süreli yayının temini için ilgili yerlerden gerekli araştırmaların yapılmasıdır. Akabinde söz konusu süreli yayınların tüm araştırmalara rağmen temin edilememesi hâlinde buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması, temin edilmesi halinde ise 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri ile Anayasa Mahkemesi içtihatlarında yer alan ilke ve tespitlere göre değerlendirilme yapılmasıdır. Buna karşın somut olayda İdare ve İnfaz Hâkimliğinin yalnızca ilgili gazetenin tedarikçi firmada bulunmadığından bahisle başvurucunun talebini reddetmesinin başvurucunun ifade özgürlüğünün sınırlanması yönünden ilgili ve yeterli bir gerekçe oluşturmadığı ve bu kapsamda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı görülmüştür. Bu hâliyle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ortaya konulamamıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

29. Başvurucu; ceza infaz kurumunda düzenlenen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılma talebine yönelik birden çok dilekçe yazdığını ancak dilekçelerine cevap verilmediğini, akabinde İnfaz Hâkimliğine başvurması üzerine Ceza İnfaz Kurumunun taleplerini kabul ettiğini ancak önceki dönemlerde söz konusu faaliyetlerden yararlanamadığını ve kendisine ayrımcılık yapıldığını iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca din görevlisi ile ancak iki kez görüşebildiğini belirtmiştir. Bu kapsamda başvurucu dilekçe hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

30. Başvurucunun iddiaları; maddi ve manevi varlığın korunması hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile eşitlik ilkesi kapsamında değerlendirilmiştir.

31. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün “Düşme kararı” başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini

haklı kılan bir neden görmemesi hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir.

32. Somut olayda başvurucunun sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılma talebi ile din görevlisiyle görüşme talebinin Ceza İnfaz Kurumunca 10/1/2020 tarihli kararla kabul edildiği görülmüştür. Bu bağlamda başvurucunun talebine konu olan hususların -geleceğe yönelik olarak- 10/1/2020 tarihli İdare ve Gözlem Kurulu Kararı ile çözüme kavuşturulduğu anlaşılmıştır. Diğer yandan başvurucunun, başvuru formunda 23/3/2017-10/1/2020 tarihleri arası olarak belirttiği döneme ilişkin somut başvuruya konu karara dair yaptığı şikâyet öncesinde anılan hususlardan dolayı infaz hâkimliğine şikâyette bulunup sonuç alamadığına dair bir iddiasının da bulunmadığı görülmüştür. Bu kapsamda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle başvurunun bu kısmının düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile toplam 924.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvurucunun ceza infaz kurumundan tahliye olduğu anlaşıldığından tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmamaktadır.

36. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddiaları yönünden başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.M.

B. No: 2020/11336 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11336

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.M. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11336)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : A.M.

Vekili : Av. Bayram Veli YUVALI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniylekötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen bilgi ve

belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1979 doğumlu bir erkektir ve Özbekistan Cumhuriyeti vatandaşıdır.

7. Başvurucu, 14/3/2017 tarihinde başvuruda bulunduğu Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin yönlendirmesi ile 2/11/2017 tarihinde Yalova İl Göç İdaresi Müdürlüğü (Göç İdaresi) nezdinde uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu bu başvuruyla ilgili dilekçesinde Türkiye'ye 2/5/2012 tarihinde Atatürk Hava Hudut Kapısından giriş yaptığını, ülkesinde yaşadığı problemlerden dolayı geri dönemeyeceğini beyan etmiştir. Uluslararası koruma başvuru bildirim formundaki açıklamaya göre başvurucunun Müslüman olarak dinini yaşaması ülkesinde tehdit olarak algılandığı için inancını daha özgürce yaşayabilmek için ailesiyle birlikte Türkiye'ye gelmiştir. Başvurucu, Göç İdaresine sunduğu tarihsiz el deklarasyonuna "dinî sıkıntı" yazmıştır.

8. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dolandırıcılık suçundan yürütülen bir soruşturma kapsamında 12/6/2019 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifade vermiştir. İfadesinin alınmasından sonra serbest bırakılan başvurucu İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. İstanbul Valiliğince 14/6/2019 tarihinde, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri uyarınca başvurucu hakkında sınır dışı etme ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında idari gözetim kararı alınmıştır.

9. Başvurucu, anılan kararın iptali talebiyle İstanbul 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde sınır dışı etme kararının hukuka aykırı olduğunu, Özbekistan'ın İslam dininin vecibelerini yerine getirmek isteyen ve herhangi bir menfi eylemi bulunmayan Müslümanları potansiyel tehdit olarak görüp baskı altında tuttuğunu, direnenlere ise kötü muamelede bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucu, kendisinin de Müslüman olduğunu,yaşadıkları bölgede imamlık yapan babasının dinî inancı nedeniyle 1999 yılında gerekçesiz bir şekilde evinden alındığını, bir daha da kendisinden haber alınamadığını belirtmiştir. İddiasına göre, iki bacanağı da dinî inançları nedeniyle Özbek kolluk kuvvetlerince alıkonulmuş, soyut iddia ve ithamlarla hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir.2009 yılında ise bu kez kendisi cami çıkışında alıkonulmuş, bir ay boyunca işkence ve kötü muamelelere maruz bırakıldıktan sonra serbest bırakılmıştır. 2010 yılında ağabeyinin de aynı sebeplerle alıkonulması ve baskıların iyice artması üzerine insan onuruna yaraşır bir hayat sürebilmek için eşi ve çocuklarıyla birlikte 2012 yılında Türkiye'ye gelmiştir. Başvurucu, Türkiye'ye gelmiş olmasına rağmen Özbek makamlarının kendisi ve eşi hakkında arama kararı çıkardığını, hâlen rahat bırakılmadığını ileri sürmüş ve yargılama aşamasında hakkında arama kararı olduğunu gösterir Özbekistan Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı resmî internet sitesi ekran görüntüsünü ve bu görüntünün yeminli tercüman tarafından hazırlanmış Türkçe metnini sunmuştur. Söz konusu evrakta, başvurucunun Özbekistan Ceza Kanunu'nun 159. maddesinin üçüncü bendi ve 244. maddesinden arandığı bilgisi mevcuttur.

10. İdare Mahkemesi 31/12/2019 tarihinde davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Uyuşmazlıkta, davacının hakkında dolandırıcılık suçu şüphelisi şahısla birlikte hareket ettiği değerlendirilerek adli işlem yapıldığı, hakkında G-87 tahdit kod kayıtlı genel güvenlik giriş yasağı bulunduğu, hakkında istihbarat çalışması da bulunduğu, dosya içeriğinden davacı hakkında yapılan değerlendirme neticesinde oluşan makul şüphe olgusunun sınır dışı

etme kararının tesisi için yeterli nitelikte bulunduğu,tedbir niteliğinde ve hükümranlık hakkı kapsamında tesis edildiği sonucuna varılan dava konusu işlemin hukuka aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan davacı ülkesine geri gönderilemeyecek yabancılardan olduğunu iddia etmekte ise de, davacının güvenli üçüncü bir ülkeye sınırdışı edilebileceğinin dava konusu işlemde belirtilmesi nedeniyle bu iddiasına itibar edilmemiştir."

11. Başvurucu, nihai kararı 14/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 6458 sayılı Kanun'un "Geri gönderme yasağı" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez."

13. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesi şöyledir:

"(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) (Değişik:21/11/2024-7533/36 md.) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurularda savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması hâlinde, 2577 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen süre iki ay olarak uygulanır. Duruşma yapılması mahkemenin takdirine bağlıdır. Başvurular dosyanın tekemmülünden veya ara karar ya da duruşma yapılması gereken hâllerde bunların tamamlanmasından itibaren on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez"

14. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

...

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

..."

15. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar" başlıklı 55. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Mevzuat

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İşkence yasağı" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin şikâyetlerle ilgili ilkesel yaklaşımı için bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 38.

18. Özbek makamları tarafından dinî veya siyasi faaliyetlerden dolayı suçlanan Özbekistan vatandaşlarının Özbekistan'a sınır dışı edilmeleri veya iade edilmeleri hâlinde kötü muameleye maruz kalacaklarına ilişkin yaptıkları çok sayıda başvuru AİHM tarafından değerlendirilmiştir (birçok karar arasından bkz. Ermakov/Rusya, B. No: 43165/10, 7/10/2013, §§ 201-207; Kasymakhunov/Rusya, B. No: 29604/12, 14/11/2013, §§ 122-128; Ismaılov/Rusya, B. No: 20110/13, 17/4/2014, §§ 85-89; Mamazhonov/Rusya, B. No: 17239/13, 23/10/2014, §§ 138-147; O.O./Rusya, B. No: 36321/16, 21/5/2019, §§ 42-53). Bu kararlarda AİHM, başvuruculların aşırıcılık suçlamalarıyla karşı karşıya oldukları Özbekistan'a iadesinin Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olacağını ve onları kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesine maruz bırakacağını sistematik olarak tespit etmiştir; bu durum, işlenen suçların ağırlığı veya ulusal güvenliğe tehdit oluşturmalarına rağmen değişmemiştir. Uluslararası ve sivil toplum kuruluşlarının raporları ile kendi içtihadını dikkate alan AİHM, dinî veya siyasi gerekçelerle suçlanan ve Özbek makamlarınca iadesi talep edilen kişilerin, Özbekistan'a gönderilmeleri hâlinde Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muamele görme riski taşıyan kırılgan bir grup oluşturduğunu değerlendirmektedir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 15/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

20. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların

adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, sınır dışı etme işleminin iptali talebiyle İdare Mahkemesinde açtığı davada dile getirdiği iddiaları (bkz. § 9) tekrar ederek ülkesine geri gönderildiği takdirde yaşamının tehlikeye gireceğini, kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

22. Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

24. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları,uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A., § 54).

25. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” kenar başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşı karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56; Masoud Talebı [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

26. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak, sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri

idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceğiülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı ve varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., § 68).

27. Yabancı sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının; etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırmak konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır(A.A. ve A.A., §§ 66-69).

28. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerinegetirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A.,§§ 62-64).

29. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

30. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, kural olarak başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespittir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Başvurucu, İslam dinini benimsemiş bir ailenin mensubu olduğunu, bir şekilde dinî inancı nedeniyle açık hedef hâline geldiğini, baskılar neticesinde ülkesini terk ettiğini, buna rağmen hakkında arama kararı çıkarıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca, sınır dışı işleminin iptali talebiyle açtığı davada Özbekistan makamlarınca hakkında çıkarılmış arama kararının resmî

internet sitesi ekran görüntüsünü ve bu görüntünün Türkçe tercümesini sunmuştur (bkz. § 9). Sunduğu belgeler ve yaptığı açıklamalar dikkate alındığında başvurucu, sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğuna ilişkin gerekçeler ortaya koymuştur. Bu durumda idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmakla yükümlüdürler. Buna rağmen İdare Mahkemesi; sunulan arama kararının gerçekliği, şayet gerçek ise ülkesine gönderilmesi hâlinde başvurucunun kötü muameleye uğrama konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalıp kalmayacağı konusunda herhangi bir araştırma yapmamış, söz konusu arama kararına neden itibar etmediğini de açıklamamıştır. Ayrıca İdare Mahkemesi, başvurucunun güvenli üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebileceği gerekçesiyle davayı reddetse de başvurucunun menşe ülkesine sınır dışı edilmesinin önünde hukuki bir engel bulunmamaktadır.

32. Sonuç olarak sınır dışı etme kararına karşı açılan iptal davasında başvurucuya kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvenceler sağlanmamıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Başvurucu hakkında sınır dışı kararının uygulanmaması yönünde tedbir kararı verildiği (bkz. § 3) dikkate alındığında ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması başvurucuya yeterli giderim sağlayacaktır. Bu nedenle başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Sınır dışı etme kararı nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesine (E.2019/1506, K.2019/3609) GÖNDERİLMESİNE,

F. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN ERDEM PEKER

B. No: 2020/16311 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16311

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN ERDEM PEKER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16311)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : İhsan Erdem PEKER

Vekili : Av. Görkem PEKER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, çalışma izninin iptal edilmesi ve yeniden çalışma izni düzenlenmesinin yasaklanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 2010-2016 yılları arasında özel bir eğitim kurumunda öğretmen olarak çalışmıştır. Olağanüstü hâl (OHAL) tedbirleri kapsamında 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 2. maddesinde yer alan millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) aidiyeti veya bu örgüte iltisakı, irtibatı belirlenen KHK ekindeki listede yer alan özel öğretim kurum ve kuruluşlarının kapatılmasına ilişkin düzenleme kapsamında başvurucunun çalıştığı kurum kapatılmıştır.

3. Millî Eğitim Bakanlığının 21/7/2016 tarihli ve 7783529 sayılı Genelgesi (Genelge) ile de "Cumhuriyet Savcılıklarınca haklarında işlem başlatılan özel öğretim kurumları ile özel öğrenci yurtlarından yönetimine kayyım atanmayan kurumlar ve kayyım atanan kurumlarda

kayyım ataması yapılmadan önce görev yapan yönetici, eğitimci, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve diğer personelin Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) üzerinden tespitleri yapılarak çalışma izinleri valiliklerce iptal edilecek, bu personele başka bir özel öğretim kurumunda çalışma izin onayı düzenlenmeyerek MEBBİS üzerinde gerekli bilgiler işlenecektir" kuralı getirilmiştir. Anılan genelge kapsamında başvurucunun da çalışma izni iptal edilerek MEBBİS'e yasak işlenmiştir.

4. Başvurucu, anılan işlemin iptali talebiyle Balıkesir 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme)dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; iş başvurusunda bulunduğu sırada çalışma izninin iptal edildiğini öğrendiğini ancak kendisinin daha önce çalıştığı özel eğitim kurumundan 667 sayılı KHK ile kapatılmadan önce istifa yoluyla ayrıldığını belirtmiş, hukuki statüsünün bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Mahkeme 27/2/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun talep ettiği şekilde genel bir çalışma izni düzenlenemeyeceğine işaret edilmiştir. Öte yandan Genelge'nin çalışma izni iptal edilenlere başka bir kurumda çalışma izni verilmeyeceğine ilişkin düzenlemesinin kesinlik arz etmediği, her somut olayda değişen koşullara göre idarenin değerlendirme yapabileceği belirtilmiştir. Belirli bir özel eğitim kurumunda çalışma izni düzenlenmemesi durumunda başvurucunun bu hususu dava konusu yapmasında bir engel olmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte Genelge'ye dayanılarak yapılan işlemin hukuka uygun olduğu vurgulanmıştır.

5. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi temyiz yolu açık olmak üzere istinaf başvurusunu 30/5/2019 tarihinde reddetmiştir.

6. Başvurucunun temyiz başvurusu, Danıştay 8. Dairesince anılan kararın istinaf aşamasında kesinleşen kararlardan olması sebebiyle incelenmeksizin 5/9/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu vekili, nihai kararı 10/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 15/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, 667 sayılı KHK ile kapatılmasından önce söz konusu özel eğitim kurumundan istifa yoluyla ayrıldığını, bu sebeple çalışma izni bakımından hukuki statüsünün farklı değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, bu hususstaki iddialarını yargılama safahatında da ileri sürmüş olmasına rağmen yargı mercilerince dikkate alınmadığını belirtmiştir. Başvurucu on beş yıllık öğretmen olduğunu, Genelge'ye dayanılarak çalışma izninin iptali ile öğretmen olarak çalışmasının yasaklandığını, Millî Eğitim Bakanlığı kayıtlarında yasaklı olarak gözüktüğü için özel sektörde mesleğini yapamadığını vurgulayarak adil yargılanma hakkı ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; görüş ekinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığının somut olaya ilişkin açıklamalarında olağanüstü hâl koşulları hatırlatıldıktan sonra millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, bu örgütle iltisakı veya

irtibatı olduğu değerlendirilen özel öğretim kurumlarının kapatılması ve bu kurumlarda çalışan personelin resmî ya da özel öğretim kurumlarında çalışmalarına ilişkin çalışma izni verilmemesi şeklinde uygulama yapıldığı belirtilmiştir. Örgütle bağlantısı olmayanların valiliklerde kurulan inceleme komisyonlarına yeniden başvurabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca Danıştay 8. Dairesinin 6/7/2023 tarihli ve E.2017/2147, K.2023/3570 sayılı kararıyla Genelge'nin "başka bir özel öğretim kurumunda çalışma izin onayı düzenlenmeyerek MEBBİS üzerinde gerekli bilgiler işlenecektir" kısmının iptal edilmesi nedeniyle 29/8/2023 tarihinden itibaren MEBBİS kayıtlarından yasakla ilgili kayıtların silindiği, bu kapsamda başvurucunun da MEBBİS kaydının düzeltildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunu değerlendirdiği kararında, başvurucunun şikâyet ettiği idari işlemin çalışma izninin iptali ve özel öğretim kurumlarında çalışma yasağını tek bir tedbir olarak kabul edip OHAL süresini aşar şekilde uygulandığını gözeterek mesleğe ilişkin anılan tedbirleri Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında incelemiştir (Ayşe Ortak [GK], B. No: 2018/25011, 6/1/2022, §§ 34-38).

13. Anılan kararda mesleki hayata yönelik söz konusu müdahalenin kişinin özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı kabul edilerek başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğuna karar verilmiştir (Ayşe Ortak, §§ 56-59). Somut olayda da anılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum olmadığı görülmüştür.

14. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan komisyona başvuru yolunun ileri sürülen hak ihlali iddialarını esastan incelemek suretiyle gerektiğinde giderim sağlayabilecek nitelikte tüketilmesi gereken etkili bir yol olmadığına işaret edilmiştir (Ayşe Ortak, §§ 60-66).

15. Başvurucunun çalışma izninin iptal edilmesi ve bir daha özel eğitim kurumlarında çalışma izni verilmemesi şeklinde tesis edilen idari işlemin yargı kararıyla iptal edilmeyerek kesinleşmesi, bu suretle mesleğini yapma imkânından mahrum bırakılması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır (Ayşe Ortak, § 69).

16. Somut olaya konu bu müdahalenin kanuniliği kapsamında çalışma izninin iptal edilme ve çalışma yasağına ilişkin gözetilmesi gereken ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Ayşe Ortak, §§ 72-85). Buna göre 667 sayılı KHK ile millî güvenliğe tehdit oluşturduğu veya terör örgütüyle ilişkili olduğu tespit edilen özel öğretim kurumlarının kapatılmasının düzenlendiği, bu kurumlarda çalışanların çalışma izinlerinin iptal edilerek özel öğretim kurumlarında çalışma yasağı getirilmesine yönelik bir düzenlemenin yapılmadığı, bu yasağın sadece Genelge ile belirlendiği, bir düzenleyici idari işlemle temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının ise mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda mesleğe yapılan müdahalenin bir genelgeye dayandırıldığı ve kanunlarda açık bir düzenleme olmaksızın bir idari işlem ile mesleği icra etmenin engellendiği, dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı tespit edilerek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Ayrıca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından Anayasa'nın 13. maddesindeki diğer güvence ölçütlerine riayet

edilip edilmediğinin değerlendirilmesine gerek görülmemiştir. Mevcut başvuruda da anılan kararda belirtilen tespitler ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Selçuk Sinan [1. B.], B. No: 2018/16395, 10/5/2022; Fadime Çulha [2. B.], B. No: 2018/21757, 19/1/2022; Musa Kırmızı [1. B.], B. No: 2018/33255, 16/6/2022).

17. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Balıkesir 1. İdare Mahkemesine (E.2018/577, K.2019/203) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Ö.S.

B. No: 2020/21522 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21522

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Ö.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21522)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ö.S.

Vekili : Av. Alkım Bengüsen DUYGULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; arabuluculuk siciline kaydolmak amacıyla yapılan başvurunun reddine dair işleme karşı açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Antalya Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapan başvurucu, arabuluculuk siciline kaydolmak için başvurmuştur. Başvurucu hakkında, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açıldığı belirtilerek 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 20. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak" koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle başvuru reddedilmiştir. Başvurucu, ret işleminin iptali talebiyle 27/2/2019 tarihinde iptal davası açmıştır.

3. Ankara 7. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 12/12/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlık konusu olayda, dava dosyasında yer alan bilgi ve belgeler ile UYAP sistemi üzerinde yapılan araştırma neticesinde, Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nce 2017/34 esas numaralı dosya üzerinden davacı hakkında 'Silahlı terör örgütüne üye olma' suçu kapsamında yürütülen kovuşturma bulunduğu ve kovuşturmanın hâlen devam ettiği anlaşılmıştır.

Bu durumda, dosyada bulunan bilgi ve belgeler ile yukarıda anılan mevzuatın birlikte değerlendirilmesinden, davacı hakkında yürütülen kovuşturmaya esas suçun niteliği ve bu kovuşturmanın hâlen devam ettiği gözönünde bulundurulduğunda, terör örgütleriyle irtibatlı ve iltisaklı olmama koşulu sağlamadığı anlaşılan davacının arabuluculuk siciline kayıt başvurusunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir."

4. Başvurucu, bu karara karşı 28/1/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 17/6/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

5. Nihai karar başvurucuya 10/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan kamu davasında Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesi 25/2/2021 tarihinde beraat kararı vermiştir. Kararda; başvurucunun örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduğu, örgütsel faaliyet kapsamında süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk içeren eylemlerde bulunduğunu gösterir somut herhangi bir anlatımın bulunmadığı belirtilmiştir. Gizli tanık beyanlarının somut olaylara dayanmadığı gibi söz konusu beyanlarda başvurucunun emir ve talimat almadığına ve örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer almadığına dair anlatımın bulunduğu ifade edilmiştir. Gizli tanığın bir kısım beyanı ile sanık H.E.nin aracından ele geçirilen dokümanların birbiriyle çeliştiği ve başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma/kovuşturma bulunan şahısların avukatlığını yürütmesinin atılı suçun delili olamayacağı aktarılmıştır. Savunmasının aksini kanıtlayabilecek ve mahkûmiyetine esas teşkil edecek her türlü şüpheden uzak, kesin ve ikna edici delil bulunmadığından başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğinin sabit olmadığı kararda yer almıştır. Karar 11/11/2022 tarihinde temyiz edilmemesi üzerine kesinleşmiştir.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, kesinleşmemiş ceza yargılaması gerekçe gösterilerek hukuka aykırı olarak davasının reddedildiğini ve hakkında kovuşturma aşamasına geçmiş bir yargılama bulunmasının terör örgütü ile iltisak anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir. Hakkında suçlu olduğunu belirten karar bulunmadığı sürece masum olduğunu ve Mahkeme tarafından da bu şekilde değerlendirilme yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme kararının somut bir gerekçe içermediğini belirterek adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun arabuluculuk siciline kayıt için başvuru yaptığı tarihlerde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında yürütülen kovuşturma bulunduğu, kovuşturmanın hâlen devam ettiği ve istinaf aşamasında olduğu belirtilmiştir. Bu tespitler ışığında da başvurucunun arabuluculuk siciline kayıt talebinin terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak şartını taşımadığı

gerekçesiyle reddedildiği ifade edilmiştir. Başvurucunun arabuluculuk sicilinden terör örgütlerine iltisaklı veya irtibatlı olmamak şartını taşımadığı gerekçesiyle kaydedilmemesinin amacının kamu düzeni ve güvenliğinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması olduğu aktarılmıştır. Yargılama makamlarının kararlarındaki tespit ve sonuçların ilgili ve yeterli gerekçeler içerdiği ve çatışan haklar arasında adil dengenin kurulduğu ileri sürülmüştür.

10. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, başvuru formunda belirtilen hususları tekrar etmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

14. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

15. Mahkeme başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen kovuşturma bulunması nedeniyle dava konusu işlemi hukuka uygun bulmuştur. Öncelikle söz konusu yargılamada başvurucunun beraatine karar verildiği ve kararın kesinleştiği belirtilmelidir. Mahkeme başvurucu hakkında kovuşturma olduğunu bildirmiş, bu olguyu aktarmakla birlikte herhangi bir şekilde değerlendirmemiştir. Kararda yalnızca başvurucu hakkında kovuşturma bulunduğu bilgisine yer verilmiştir. Ancak bu bilginin verilmesi yeterli değildir. Ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin arabuluculuk siciline kaydolunmasına olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır.Olaya bakıldığında ise Mahkeme tarafından ceza yargılamasında yer alan olguların dava konusu işleme olumsuz etkisi irdelenmemiştir.

16. Somut olayda Mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

18. Başvurucunun eşitlik ilkesinin, etkili başvuru hakkının, mülkiyet hakkının ve çalışma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları ile ilgili olarak bu aşamada bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINAOYBİRLİĞİYLE,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2019/384, K.2019/2860) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, arabulucular siciline kaydının yapılmaması nedeniyle açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucunun arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin işlemin gerekçesi, başvurucunun, Arabuluculuk Kanununun 20. maddesindeki terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığına ilişkindir. İdare Mahkemesi iptal talebinin reddine ilişkin 12.12.2019 tarihli kararında, başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan kovuşturma yapıldığı ve kovuşturmanın halen devam ettiği, bu nedenle işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de idare mahkemesinin gerekçelerini yerinde bulduğundan davacının istinaf talebini reddetmiştir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 20. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendinde arabulucular siciline kaydolmak için “Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak” koşuluna yer verilmiştir. Kuralda yer alan terör örgütü kavramı, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrasında cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyet’in varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve özgürlükleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlarına yönelik olarak suç işlemek üzere kurulmuş örgütler olarak tanımlanmıştır. Buna göre, terör örgütü kavramı Kanunda tanımlanmış olduğundan belirsiz veya öngörülemez olduğu söylenemez. (Bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §49).

Kuralda yer alan iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019

tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında (§ 30,31), iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin de belirsiz olduğu söylenemez. (Aynı yönde bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, (§ 52,53).

Arabuluculuk Kanunu incelendiğinde, sicile kayıtlı arabulucuların uyuşmazlıkları davaya dönüşmeden çözüme kavuşturmak için faaliyet yürüttüğü, düzenlenen tutanakların anlaşma ile sonuçlanması halinde icra edilebildiği, anlaşma sağlanamaması halinde davaya dönüştüğü, bu anlamda arabuluculuk faaliyetinin bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu söylenebilir. Bu nedenle, arabulucular siciline kayıt için terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olmama koşulunun aranmasının meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

Kural uyarınca arabulucular siciline kayıt başvurusunda bulunanın fiillerin irtibat ve iltisak kapsamında bulunup bulunmadığının tespitinde idarenin takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetki sınırsız nitelikte değildir. İrtibatlı ve iltisaklı olma hususu, somut olarak ispatlanabilir olay ve olgulara dayanmalıdır. Kuralda temel ölçüt olarak öngörülen, kavuşan, bitişen, birleşen anlamına gelen iltisaklı kavramı ile iki unsur arasında ilişki sağlamayı ifade eden irtibatlı kavramları arasında derece/aşama ve yoğunluk olarak fark bulunsa da kural bağlamında söz konusu kavramların terör örgütünün düşünce ve amacının benimsenerek hareket edilmesi ya da farklı nedenlerle de olsa söz konusu örgüt ya da yapının faaliyetleriyle ilgili ve uyumlu davranışlarda bulunulması anlamına geldiği açıktır. (Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı § 64, 65; Aynı yönde bkz. (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §524, 525).

Kaldı ki, somut olayda olduğu gibi herhangi Kanunda öngörülen kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların idari yargıya taşınabilmesi ve idarenin irtibat ya da iltisak kavramını somut olay bağlamında doğru bir şekilde değerlendirip değerlendirmediğinin denetlenmesi mümkündür. Bu bağlamda, başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçundan açılan ceza davasının devam ettiği gerekçesi ile idare tarafından arabulucular siciline kayıt yapılmaması somut bir olgu olup, söz konusu dava ve soruşturmalar neticelendikten sonra tekrar değerlendirme yapılması her zaman mümkün olduğundan, başvurucunun ceza kovuşturması sonuçlanıncaya kadar arabulucular siciline kaydının yapılmaması Anayasa’ya aykırı değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

HABİP GÜLER

B. No: 2020/21601 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HABİP GÜLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21601)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Habip GÜLER

Vekili : Av. Barış TOPUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmünde başvurucunun karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddialarının karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda başkaca temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Olayın Arka Planına ve Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine İlişkin Genel Açıklamalar

5. Olayın arka planına ve Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine (Bank Asya/Banka) ilişkin genel açıklamalar için bkz. Raziye Akçay [2. B.], B. No: 2019/1665, 28/6/2022, §§ 5-10; Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022, §§ 7-13).

B. Somut Başvuruya İlişkin Olaylar

6. 1978 doğumlu olan başvurucu ve onunla birlikte çok sayıda şüpheli hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) medya yapılanmasıyla bağlantılı oldukları gerekçesiyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmış ve İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 29/7/2016 tarihli kararıyla tutuklama tedbiri uygulanmıştır.

7. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 16/1/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede 2000-2016 yılları arasında Zaman gazetesinde gazeteci ve parlamento muhabirliği yapan başvurucunun "Baransu Tutuksuz Yargılansın" ve "17 Aralık'ta" şeklinde açılmış tag (sosyal medyada kullanıcı adına ve/veya hesabına etiket eklemek) hesapları içinde örgüt amacı ile uyumlu paylaşımlar yaptığı, örgüt ile mücadele kapsamındaki soruşturmaları itibarsızlaştırdığı, Bugün ve Zaman gazetelerine kayyım atanmasını müteakip Zaman gazetesinin eski çalışanlarının bir araya gelerek örgütün algı amaçlı kurduğu Yarına Bakış gazetesinde çalışmaya başladığı, örgüt liderinin talimatının olduğu dönemde Bank Asyaya anlamlı miktarda para yatırdığı ve evinde örgüt liderine ait çok sayıda kitabın bulunduğu iddialarına dayanılmıştır.

8. İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada duruşma hazırlığı işlemleri 1/2/2017 tarihinde yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucuyla birlikte tüm sanıklarla ilgili delillerin toplanmasına yönelik yazışmaların yapılmasına ve duruşmanın ilk celsesinin 27-31/3/2017 tarihlerinde yapılmasına karar verilmiştir.

9. İlk celsede duruşma salonunda hazır bulunan başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında; üniversite son sınıfta staj yapmak için çeşitli gazetelere başvurduğunu, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin Konya bürolarının stajyer çalıştırmadıkları gerekçesiyle başvurusunu kabul etmediğini, ardından Zaman gazetesi bürosunun başvurusunu kabul edince staj yaptığını ve sonrasında da orada çalıştığını, eğer o gün Hürriyet veya Sabah'ta staj yapabilseydi belki de o gazetelerden birinde çalışacağını ve yargılanmayacağını, maaş ödemeleri nedeniyle ismi geçen bankayı uzun yıllar boyunca bankacılık faaliyetlerinde, başka faizsiz banka hesabı olmadığı için de kullandığını ve en yoğun para yatırma dönemi olduğu belirtilen 2014 yılında mevcut parasını çektiğini ifade ederek suçlamaları kabul etmemiştir. Ayrıca yaptığı paylaşımların demokrasiyi savunan, medya ve yargı bağımsızlığını vurgulayan içeriklere sahip olduğunu, hükûmetin bir kısım icraatlarını öven birçok paylaşımının da bulunduğunu, 4/3/2016 tarihinde çalıştığı gazeteye kayyım atandıktan bir süre sonra birçok çalışanın işine son verilirken kendisiyle uyumlu bir şekilde çalışılmaya devam edildiğini ve nisan ayı sonunda Ankara bürosu kapandığı için kendisinin de işsiz kaldığını, önce başka işler aradığını bulamayınca eşinin de çalışmaması nedeniyle mecburen daha önce Yarına Bakış gazetesinden gelen iş teklifini kabul etmek zorunda kaldığını, bu gazetede de ekonomik sıkıntılar olduğunu ve maaşların ödenmediğini, bu nedenle buradan da iki ay sonra ayrıldığını beyan etmiştir. 31/3/2017 tarihinde sona eren ilk celsede dosyaya gelen bilgi ve belgeler başvurucuya okunmuş, savunmaları tespit edilen diğer bir kısım sanıklarla beraber tahliyesine ve eksik olan hususların giderilmesine yönelik

ara kararları alınmıştır. Aynı tarihte Başsavcılığın itirazı üzerine başvurucu hakkında yeniden tutuklama kararı verilmiştir.

10. Duruşmanın ikinci celsesinde dosyaya gelen belgelerle birlikte Bank Asyayla ilgili belgeler başvurucuya okunmuş, hazır edilen tanıklar dinlenilmiştir. Mahkemece 6/7/2017 tarihli üçüncü celsede Bank Asyayla ilgili eksik bilgiler temin edilerek dosyanın bankacılık işlemleri yönünden uzman bilirkişiye tevdine karar verilmiştir. Dördüncü celsede, Bank Asya hesaplarına yönelik hazırlanan ve Mahkemeye ibraz edilen bilirkişi raporu ile gelen diğer belgeler başvurucuya okunmuştur.

11. Anılan raporda başvurucunun açtığı hesaplara ilişkin bilgiler verildikten sonra müşteri davranışlarının dönemsel olarak farklılık göstermediği, 1/10/2014 tarihinde 39.000 TL tutarlı açılan katılım hesabı dışında yeni kaynak girişi olmadığı, diğer hesapların birbirlerinin devamı oldukları ve normal bir banka müşterisi davranışına aykırı olarak değerlendirilebilecek finansal işlemi bulunmadığı kanaati belirtilmiştir. Mahkemece beşinci ve altınca celselerde de eksik hususların giderilmesi ve delillerin toplanması yönünde işlemlere devam edilmiştir.

12. 6/2/2018 tarihli yedinci celsede dosyaya gelen dijital materyallerle (sabit disk, flash bellek imajları vb.) ilgili rapor başvurucuya okunmuş ve diyecekleri sorulmuştur. Anılan raporda dijital materyallerin imajları üzerinde yapılan incelemelerde dava konusu ile alakalı herhangi bir bilgi ya da bulguya rastlanılmadığı kanaati bildirilmiştir. Aynı celsede iddia makamı esas hakkında mütalaasını sunmuştur. Mahkeme 23/2/2018 tarihli sekizinci celsede başvurucu ve müdafiinin esas hakkında mütalaaya karşı beyanlarını aldıktan sonra 8/3/2018 tarihli son celsede başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine ve tutukluluk hâlinin de devamına karar vermiştir. Kararda; başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri, FETÖ/PDY iltisaklı olan gazetelerde çalışması, örgütün amacı doğrultusunda yaptığı belirtilen yazı ve paylaşımları ile yapılan aramada örgüt elebaşısı Fethullah Gülen'e ait kitapların bulunması Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Habib GÜLER'in Zaman Gazetesi'nde gazeteci ve Parlamento muhabirliği yaptığı, FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında gazete yönetimine kayyım atanması sonrasında ayrıldığı, daha sonra Zaman Gazetesinin eski çalışanlarının bir araya gelerek kurmuş oldukları Yarına Bakış isimli gazetede çalışmalarına devam ettiği tespit edilmiştir.

...

Sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün finansman kaynağı olan Bank Asya ile irtibatı 2007 yılında başladığı ve Ankara, Çukurambar, Etimesgut, Güneşli, Kızılay, Ostim ve Yenibosna şubelerinde hesapları bulunduğu, ilki 2008 yılında ve 12 tanesi örgüt elebaşısının çağrısından sonra olmak üzere toplam 24 adet TL ve USD cinsinden birbirinin takibi niteliğinde katılım hesabı açtırdığı dosyaya gelen belgeler ve bilirkişi raporundan anlaşılmaktadır.

Yapılan aramalarda terör örgütü elebaşısı Fethullah Gülen'in 2 ve 3 seri Gurbet Ufukları, Sonsuz Nur, M. Fetullah GÜLENLE 11 Gün isimli kitaplar ele geçirilmiştir.

Sanığın iddianamede belirtilen ve kendisine aidiyeti sanık tarafından kabul edilen çok sayıda yazı ve twit şeklindeki paylaşımlarında FETÖ/PDY silahlı terör örgütünü övücü, hükûmeti ve Cumhurbaşkanını çok sert bir dille eleştirir içerikler bulunduğu, sanığın anılan örgütün fikir ve ideolojisine paralel olarak örgüte destek verdiği, özellikle;

Sosyal medya hesabından 'Bugün ve Millet'i basan Habertürk kayyım tehdidiyle dün bu gazeteleri basmadı Gazeteleri Hürriyet bastı. Teşekkürler cesur @Hurriyet' şeklinde,

www. postmedya.com/twitter/habib-gulerden- internet sitesi üzerinden Habib Güler'den Anlamlı Bank Asya twiti haber başlığının içeriğinde 'Zaman Gazetesi parlamento muhabiri Habib Güler, Bank Asya operasyonu sonrasında sosyal demokrat bir arkadaşının yaptığı fedakarlığı yazdı' şeklinde haber yapılıp sanık tarafından paylaşılmış 'Garanti Bankası'ndaki 170 bin TL'sini çekip Bank Asya'ya yatıran sosyal demokrat arkadaşım, senden öğrenecek çok şeyimiz olduğunu gördüm..' şeklinde,

01 Temmuz 2016 günü habib güler @habibguler adresinden 'Yüksek yargıyı sıfırlayan kanun Meclisten geçti. Yargıçlar hiçbir kişi, grup veya kurumdan değil, sadece hukuk kurallarından talimat almalı.' şeklinde,

16 Mayıs 2016 günü 'Haberleri nedeniyle suçlananlar tutuksuz yargılanmalı. Tutukluluk tehdidi, habercileri ve gerçekleri susturur.. #BaransuTutuksuzYargılansın' şeklinde,

30 Nisan 2016 günü 'Yaklaşık 20 yıldır çalıştığım ve 4 Mart 2016'da hukuksuz şekilde kayyım atanan Zaman Gazetesi'nden bugün itibarıyla işten çıkarıldım..' şeklinde,

17 Aralık 2015 günü 'Bugün vuslat günü. Şeb-i Aruz (düğün gecesi) zamanı. Mevlana, Rabbine kavuşmuştu bugün. Ve herkes sevdiği ile anılacak her #17Aralık'ta.' şeklinde,

18 Ekim 2015 günü 'Yanlış şeyleri cesurca eleştiren Zaman, güzel şeyleri de güzel başlıklarla ilk sayfadan veriyor. Gazetecilik budur..' şeklinde,

13 Ekim 2014 günü 'okul yapan cemaat terör örgütü ilan edilecekse, okul yakan PKK da terör listesinden çıkarılsın; olsun, bitsin!.' şeklinde paylaşımlar yaptığı görülmektedir.

Sanık Habip GÜLER, FETÖ/PDY terör örgütüne ait Zaman gazetesinde 2000 yılından 2016 yılına kadar muhabir olarak çalışmış, ve kayyım atanarak işten çıkarıldıktan sonra da örgüt ile bağını koparmayarak Zaman Gazetesi'nin eski çalışanlarının bir araya gelerek kurmuş oldukları Yarına Bakış isimli gazete de çalışmalarına devam etmiştir. ...FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü içerisinde faaliyet göstermeyen, örgüt üyesi olmayan bir kişinin örgütün medya yapılanması içerisinde ve özellikle en yaygın, en uzun süreli medya organlarında uzun süreli istihdam edilmeyeceği, profesyonel çalışma hayatlarının tamamını ya da önemli bir kısmını bu medya organlarında geçiren, dönüp dolaşıp yine örgütün medyasında çalışan veya örgüt medyasında sorumlu düzeyinde bulunan sanıkların örgütün varlığını bilmeden veörgüt ile organik bağları olmadan klasik bir işveren ve çalışan durumunda oldukları, geçimlerini temin maksadıyla bu iş yerinde çalıştıkları yönündeki savunmalarına itibar edilmesinin mümkün olmadığı, bunun yanısıra sanığın örgütün finans kaynağı olan Bank Asya hesabını aktif olarak kullandığı, Ankara, Çukurambar, Etimesgut, Güneşli, Kızılay, Ostim ve Yenibosna şubelerinde hesapları bulunduğu, ilki 2008 yılında ve 12 tanesi örgüt elebaşısının çağrısından sonra olmak üzere toplam 24 adet TL ve USD cinsinden birbirinin takibi niteliğinde katılım hesabı açtırdığı, yukarıya alıntı yapılan twit ve yazılarında örgütün temel amaç ve fikirleri doğrultusunda hükûmeti ve Cumhurbaşkanı'nı halk nezdinde küçük düşürmeyi, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini Uluslararası platformda zor duruma düşürmeyi, örgütü, örgüt üyelerini ve örgüt liderini sempatik göstermeyi, örgüt aleyhine yapılan soruşturmaları ve soruşturma yapanları itibarsızlaştırmayı amaçladığı, yazdığı yazılar ve attığı twitlerle de örgütün amacı doğrultusunda açık paylaşımlar ve propaganda yaparak kastını ve örgüt hiyerarşisi içinde bulunduğunu, FETÖ/PDY terör örgütüne ve örgüt elebaşısı Fethullah Gülen'e bağlılığını açıkça ortaya koyduğu, yapılan aramada terör örgütü

elebaşısı Fethullah Gülen'in 2 ve 3 seri Gurbet Ufukları, Sonsuz Nur, M. Fetullah GÜLENLE 11 Gün isimli kitaplar ele geçirildiği, tüm bu delillerin sanığın örgüt hiyerarşisi içerisinde bulunduğunu desteklediği görülmektedir..."

13. Başvurucu hakkındaki hüküm, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek 16/3/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu kesinleşen cezasının infazı kapsamında ceza infaz kurumundan 10/9/2020 tarihinde tahliye edilmiştir.

14. Başvurucu, nihai hükmü 8/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

15. İlgili mevzuat için bkz. Gürcan Balık, §§ 34-37.

B. Yargıtay Kararları

16. Yargıtay kararları için bkz. Serkan Gölge [2. B.], B. No: 2019/22453, 13/9/2022, §§ 30-39; Raziye Akçay, §§ 24, 27; Gürcan Balık, § 46.

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6934, K.2024/12842 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinden, sanığın Asya Katılım Bankası A.Ş.'de bulunan hesabını 2011 yılında açtırdığı, vadeli vadesiz hesap açma işlemlerinin ve parasal hareketlerinin bulunduğu, örgüt liderinin bankaya sahip çıkılması şeklindeki talimat dönemlerine denk gelecek şekilde katılım hesabı açtırarak para yatırdığı tespit edilmiş ise de, sanığın savunmasında söz konusu işlemleri faizsiz bankacılık amacıyla bu banka üzerinden gerçekleştirdiğini, örgüte yardım kastıyla hareket etmediğini ifade ettiği; örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı iş yerinde eski tarihli kısa süreli çalışmasının da atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6932, K.2024/12841 sayılı; 23/9/2024 tarihli ve E.2022/4850, K.2024/10337 sayılı; 25/6/2024 tarihli ve E.2022/2510, K.2024/8435 sayılı; 11/3/2024 tarihli ve E.2024/1427, K.2024/3513 sayılı; 23/1/2024 tarihli ve E.2022/15442, K.2024/1007 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/12/2024 tarihli ve E.2022/20777, K.2024/16144 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduğuna dair herhangi bir bağlantı tespit edilemeyen sanığın, aşamalardaki savunmalarının aksine örgüt liderinin talimatı doğrultusunda terör örgütüne yardım etmek kastı ile örgütle iltisaklı bankaya para yatırdığına ve bankacılık işlemleri yaptığına dair kesin ve inandırıcı delil bulunmaması karşısında, mevcut şüphenin sanık lehine değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden atılı suçtan sanığın beraati yerine

yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi,

Kanuna aykırı, sanık müdafiinin temyiz istemi bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan belirtilen sebepten dolayı hükmün ... [bozulmasına]"

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 6/11/2024 tarihli ve E.2022/13733, K.2024/13718 sayılı; 17/9/2024 tarihli ve E.2022/4564, K.2024/9890 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

19. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/5912, K.2024/12839 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinde, sanığın Asya Katılım Bankası A.Ş'de bulunan hesabını, 25/3/2011 tarihinde açtırdığı, örgüt liderinin talimatından önceki tarihlerde kredi kullanımı, para yatırma çekme, kredi kartı kullanımı şeklinde işlemlerinin bulunduğu, bankanın TMSF'ye devrinden sonra da benzer nitelikteki hesap hareketlerinin devam ettiği, örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı sendika ve dernek üyeliğinin de atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur. "

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 15/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru aşağıdaki başlıklar altında incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; maaş ödemeleri ve başka faizsiz banka hesabı olmadığı içinuzun yıllar boyunca bankacılık faaliyetlerinde kullandığı Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerine dayanılarak cezalandırılması, mahkûmiyet kararında savunmasında belirttiği bu konularla ilgili yeterli açıklamalara yer verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği ve kesinleşen hükme karşı başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ilgili içtihatlara atıflar yapılarak gerekçeli karar hakkı, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ve ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemelerde yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

23. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek kararlarını gerekçeli olarak yazma yükümlülüğü mahkemelere yüklenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesi, 141. maddesinin üçüncü fıkrası ışığında yorumlandığında adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkını da güvence altına almaktadır. Öte yandan adil yargılanma hakkı, doğası gereği gerekçeli karar hakkını da içermektedir. Bu sebeple gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının temel güvencelerinden biridir (Hilmi Kocabey ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 77).

28. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

29. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak yargılama mercileri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) yargı mercilerinin davanın esas sorunlarını incelemiş oldukları gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

30. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmelidir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

31. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, ilk derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılmış olması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

32. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin gerekçelerinin hukuka uygun olup olmadığını denetleme görevi olmadığı gibi yargı mercilerinin kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de görevi değildir (Halit Kabadağ [1. B.], B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Mahkeme, başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasında FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Zaman gazetesinde uzun yıllar çalışmasını ve bu gazeteye kayyım atanması sonrası işten çıkarıldığında yine aynı konumda olan kişilerin bir araya gelerek kurdukları Yarına Bakış isimli gazetede çalışmasını delil olarak kullanmıştır. Bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesi gerekmektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 20). Başvuruya konu olayda ise ilk derece mahkemesinin başvurucunun iltisaklı kurumlarda uzun yıllar çalışmasının örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Nitekim Yargıtay, kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının tek başına örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2022 tarihli ve E.2021/14774, K.2022/6617 sayılı kararları).

34. Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun yazı ve paylaşımlarını da dikkate almıştır. Kararda gerekçeye dayanak yapılan başvurucunun yazı ve paylaşımları sıralanmış, ancak bu yazı ve içeriklerin ne şekilde örgütün temel amaç ve fikirleri doğrultusunda hükûmeti ve Cumhurbaşkanı'nı halk nezdinde küçük düşürmeyi, hükûmeti uluslararası platformda zor duruma düşürmeyi, örgütü, örgüt üyeleri ve örgüt liderini sempatik göstermeyi, örgüt aleyhine yapılan soruşturmaları ve soruşturma yapanları itibarsızlaştırmayı amaçladığı konusunda bir değerlendirme yapılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal ([GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece değerlendirmeye alınan yazı ve paylaşımlar da bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir. Nitekim Yargıtay birçok kararında

doğrudan terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek nitelikte olup olmadığının gerekçede değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/6/2024 tarihli ve E.2023/24095, K.2024/8203 sayılı; 11/6/2024 tarihli ve E.2022/22314, K.2024/7881 sayılı kararları). Buna karşılık somut olayda Mahkemece sadece başvurucunun yazı ve paylaşımlarına değinilmekle yetinilmiş, söz konusu içerikler hakkında -Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında belirtilen ilkeler çerçevesinde- herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

35. Geriye ilk derece mahkemesinin ifade ettiği şekliyle "sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün finansman kaynağı olan Bank Asya ile irtibatı 2007 yılında başladığı ve Ankara, Çukurambar, Etimesgut, Güneşli, Kızılay, Ostim ve Yenibosna şubelerinde hesapları bulunduğu, ilki 2008 yılında ve 12 tanesi örgüt elebaşısının çağrısından sonra olmak üzere toplam 24 adet TL ve USD cinsinden birbirinin takibi niteliğinde katılım hesabı açtırdığı" hususu kalmaktadır. Bank Asya hesap hareketleri başvurucunun cezalandırılmasında tek ya da belirleyici delil olarak kullanılmıştır.

36. Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Yargıtay önceki tarihli kararlarında mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmiştir (ilgili kararlar için bkz. Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte Yargıtayın sonraki içtihadında, sanığın örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken mahkûmiyetine karar verilmesini bozma gerekçesi yaptığı anlaşılmaktadır (ilgili kararlar için bkz. Ruhi Erginer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2023/24807, 15/4/2025, §§ 15-17). Anayasa Mahkemesi ilgili Yargıtay içtihadına da atıf yapmak suretiyle başvuruculların örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtıklarını, bankacılık işlemleri yaptıklarını gösterir, kastlarını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararlarda yeterince değerlendirilmediği nedeniyle gerekçeli karar hakkından ihlal kararı vermiştir (bkz. Ruhi Erginer ve diğerleri, §§ 9-26).

37. Başvurucu; Mahkemedeki savunmalarında çalıştığı kurumun maaş ödemeleri dolayısıyla zorunlu olarak çok eski tarihte Bank Asyada hesap açtırdığını, o dönemlerde başka faizsiz bankacılık faaliyeti bulunmaması ve Bank Asyanın faizsiz finans kuruluşu olması sebebiyle de uzun yıllar bankacılık faaliyetlerinde bu bankayı tercih ettiğini ifade etmiştir. Başvurucu, örgüt liderinin talimat tarihi öncesinde de bu bankada hesap hareketlerinin olduğunu, belirtilen çağrı döneminde örgüt liderinin talimatıyla bu bankaya para yatırmadığını, aksine o dönemde mevcut olan yüklü miktardaki parasını çektiğini, düzenli olarak bankacılık faaliyetlerinde kullandığını savunmuştur.

38. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili

olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak -usul güvencelerini anlamsızlaştıracak biçimde açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece- yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Bu bağlamda suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67).

39. Somut olayda Mahkemece, bankacılık verileri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmış ve raporda başvurucunun hesaplarının incelenmesinde bankacılık işlemlerinin normal müşteri davranışı olarak değerlendirilebilecek işlemlerden ibaret olduğu belirtilmiştir. Gerekçeli karar içeriğine ve dosyadaki delillere göre başvurucunun maaş ödemeleri ve diğer bankacılık faaliyetlerinde ilgili bankayı uzun yıllar kullandığı açıktır. Başvurucunun 12 tanesi örgüt elebaşısının çağrısından sonra olmak üzere toplam 24 adet TL ve USD cinsinden birbirinin takibi niteliğinde katılım hesabı açtırdığı belirtilerek örgüt üyeliği suçunu işlediği sonucuna varılmıştır. Başvurucunun savunmalarında belirttiği hususların bilirkişi raporuyla da desteklenmesi karşısında anılan bankacılık işlemlerinin ne şekilde örgüt üyeliği suçunu oluşturduğuna dair kararda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle mutat bankacılık faaliyetleri kapsamında kabul edilebilecek söz konusu bankacılık işlemlerinin neden mutat olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin yeterli bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin bu talimattan önceki dönemle uyumlu olmadığı veya olağan dışı bir hesap hareketliliği niteliğinde olduğu da ortaya konulmamıştır. Mahkûmiyet gerekçesinde talimat üzerine mevduat hesabında artışa gidildiği veya mutat hesap hareketleri dışında bir işlemle bankaya likidite sağlandığı soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlamak maksadıyla hareket etmediğine, söz konusu işlemlerin rutin bankacılık işlemleri olduğuna ilişkin olarak kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialarının gerekçede karşılanmadığı anlaşılmıştır. Kaldı ki Yargıtay mutat bankacılık işlemleri dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmekle beraber bu tür bir eylemi 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası çerçevesinde örgüte yardım etme suçu kapsamında değerlendirmektedir (Gürcan Balık, § 43).

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

41. Başvurucu ayrıca, hukuka aykırı delillerle tarafsız, bağımsız ve kanuni hâkimlik ilkelerine aykırı karar verildiğini, müdafii yardımından faydalanma ve savunma hakkının kısıtlandığını, masumiyet karinesi ile non bis in idem ilkelerinin ihlal edildiğini belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında bir kısım hakları ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin, basın ve ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre ileri sürdüğü diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına ihlalin sonuçları itibarıyla bu aşamada gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

42. Tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Fırat İşgören ([1. B.], B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34) kararı doğrultusunda süre aşımı nedeniyle; eşitlik ilkesinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden ise açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğün yerine getirilmediği ve dolayısıyla bu iddialar temellendirilemediğinden Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 800.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

46. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Adil yargılanma hakkının diğer bir kısım güvenceleri ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/67, K.2018/43) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmünde karar sonucunu değiştirecek esaslı iddia ve savunmalarının gerekçede değerlendirilmediğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Yerel mahkeme başvurucunun FETÖ/PDY üyeliğinden mahkumiyet gerekçesinde, başvurucunun 2000-2016 yılları arasında Zaman gazetesinde gazetecilik ve parlamento muhabirliği yaptığını, gazeteye kayyum atanması sonrasında görevine son verildiğini, gazeteden ayrılan bir grup gazeteci ile birlikte kurdukları Yarına Bakış isimli gazetede çalıştığını, 2008 yılından itibaren Bank Asya'da hesaplarının bulunduğunu, 12 adet hesabın terör örgütü elebaşısının çağrısından sonra olmak üzere Bank Asya'da 24 adet TL ve USD hesabının bulunduğunu, sanık tarafından kendisine aidiyeti kabul edilen FETÖ/PDY silahlı terör örgütünü öven, hükümeti ve Cumhurbaşkanını çok sert bir dille eleştiren twit ve yazılarının olduğunu belirtilerek söz konusu yazıları sıralamıştır. Yerel mahkeme yine gerekçesinde, bunun yanında başvurucunun çok uzun bir süre FETÖ/PDY'nin yayın organlığını yapan bir gazetede örgütün varlığını bilmeden ve örgüt ile organik bağ kurmadan klasik bir işveren ve çalışan konumunda olamayacağını, yazıların içeriğinden hareketle örgüt liderini sempatik göstermeye, örgüt aleyhine yapılan soruşturmaları ve soruşturmayı yapanları itibarsızlaştırmaya amaçladığını belirtmiştir.

Çoğunluk tarafından başvurucunun Bank Asya hareketlerinin mutat bankacılık faaliyetinde olduğu iddiasının bilirkişi raporu ile desteklendiği, yerel mahkemenin ise bu hususta bir değerlendirme yapmadığı, yine başvurucu tarafından yazılan yazı ve twitlerin sıralandığı ancak bu yazıların ne şekilde hükümeti ve Cumhurbaşkanını halk nezdinde küçük düşürmeyi amaçladığı ya da örgüt üyelerini sempatik gösterdiği hususlarının açıklanmadığı ileri sürülmüştür. Belirtmek gerekir ki, yerel mahkemece FETÖ/PDY'nin yayın organı olan bir gazetede çok uzun bir süre çalışan ve bu çalışması esnasında gerekçeli kararda belirtilen yazıları yazdığını ve twitleri attığını kabul eden başvurucunun, söz konusu yazıların içeriği ve zamanlaması dikkate alındığında artık maruf ve meşhur bir vakıa olduğu kabul edilerek, ne şekilde hükümeti küçük düşürmeye çalıştığı ya da terör örgütü üyelerini ne şekilde sempatik göstermeyi amaçladığı gibi soruların sorulması ve bu soruların gerekçeli kararda

cevaplanması gerekmemektedir. Örneğin, yerel mahkeme gerekçesinde başvurucunun 13 Ekim 2014 tarihli “okul yapan cemaat terör örgütü ilan edilecekse, okul yakan PKK da terör örgütü listesinden çıkarılsın, olsun, bitsin” paylaşımına yer verilmiştir. Bu paylaşımın FETÖ/PDY terör örgütüne ne şekilde destek vermeyi amaçladığı açık olup, yerel mahkemece bu ve benzeri paylaşımlar konusunda ayrıca değerlendirme yapılmaması kararın yeterli bir gerekçe içermediği şeklinde yorumlanamaz.

Yargılamayı yapan mahkeme ve bu kararı denetleyen istinaf ve temyiz mahkemeleri başvurucunun sadece çalıştığı kurum nedeniyle örgüt üyeliğini kabul etmemiş, yazdığı yazılara yer vererek ve Bank Asya hesaplarının olağan dışı sayılabilecek nitelikte çok sayıda olmasına değinerek, özellikle örgüt elebaşısının çağrısı sonrasında 12 adet hesabın açılmış olmasını gerekçe göstererek örgüt üyeliğini kabul etmiştir. Başvurucunun 2008 yılından itibaren Bank Asya hesabı bulunsa da örgüt elebaşısının çağrısından sonra mevcut hesap sayısı kadar 12 adet hesabı daha açmış olması, bu hesaplarda yüksek tutarlar olmasa bile çağrı uyarınca Bank Asya’ya destek verdiği şeklinde yorumlanabilecektir. Başvurucunun olağan dışı sayılabilecek sayıda Bank Asya hesabının bulunduğu ve terör örgütü elebaşısının çağrısı sonrasında söz konusu bankada çok sayıda hesap açılmış olduğu nazara alındığında, başvurucun bu hususların nedenlerini (neden çok sayıda hesap açtığı ve neden elebaşının çağrısı sonrasında ve Bank Asya’nın bankacılık faaliyeti tehlikedeyken 12 adet daha hesap açma ihtiyacı hissettiğini) yeterli ve makul bir gerekçe ile açıklayamadığı görülmektedir. Bu anlamda yerel mahkemenin hesap sayısına vurgu yapması, hesaptaki miktarlar konusunda değerlendirme yapmaması, yerel mahkeme kararının yeterli bir gerekçe içermediği şeklinde yorumlanamaz.

Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında başvurucunun paylaşımlarını, yazılarını, çalıştığı kurumları ve Bank Asya’da bulunan hesapları değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında gerek başvurucunun yazı ve paylaşımlarını gerekse Bak Asya hesap hareketlerini ve sayısını nazara almıştır. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

DOĞAN ÖZKAN

B. No: 2020/22646 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22646

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞAN ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22646)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Doğan ÖZKAN

Vekili : Av. Nermin KAPLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir toplantının dağıtılması sırasında kolluğun uyguladığı fiziksel şiddet sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının, barışçıl yapılan toplantının kolluk görevlilerince dağıtılması nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu olay tarihinde İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi (Dernek) üyesidir. Başvurucu, anlatımına göre yirmi dört yıl önce emniyet güçlerinin gözetimindeyken bazı şahısların kaybolmasına dikkat çekmek ve bu kişilerin bulunmasını sağlamak amacıyla 12/10/2019 tarihinde gerçekleştirilen basın açıklamasına katılmak istemiştir. Anılan etkinlik 7/5/1995 tarihinden itibaren her cumartesi günü gerçekleştirilmektedir.

3. Kolluk görevlilerince düzenlenen Müzakere Tutanağı'na göre olay günü basın açıklamasından önce Derneğin İstanbul Şubesi Başkanı ile görüşülerek yapılacak olan basın açıklamasında Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından yürütülmekte olan Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili "savaş", "işgal" gibi kelimelerin kullanılması ve bu operasyonla ilgili olumsuz söylemlerde bulunulması hâlinde basın açıklamasının yapılmasının engelleneceği bilgisi

verilmiştir.

4. Kolluk görevlilerince düzenlenen Yakalama Tutanağı'na göre olay günü saat 11.25 sıralarında kolluk görevlileri tarafından Derneğin İstanbul Şubesi Başkanı ile görüşülerek İstanbul Valiliği tarafından basın açıklaması düzenlenmesi uygun görülen yerler hakkında bilgilendirme yapılmış ve basın açıklamasının amacı dışına çıkmaması gerektiği, amaç dışına çıkılması hâlinde ise gerekli müdahalenin yapılacağı uyarısında bulunulmuştur. Yüz kişilik grup saat 12.00 sıralarında Dernek binası önünde basın açıklamasına başlamıştır. İstanbul Şubesi Başkanı'nın okuduğu açıklama metninde güvenlik güçlerinin yürüttüğü Barış Pınarı Operasyonu ile ilgili "Savaş herkes için kan ve gözyaşıdır, savaş ölümdür, insanlığın ortak vicdanının savaşı reddetmesi bu yüzdendir." ifadesinin geçmesi üzerine polis uyarıda bulunmuş ve kolluk görevlileri grubu süpürerek uzaklaştırmak istemiştir. Dağılmamakta ısrar eden ve kolluk görevlilerine direnen başvurucu ile Ş.K. artan nispette zor kullanılmak suretiyle yakalanmıştır. Yapılan üst aramasında başvurucu üzerinde bir suç unsuruna rastlanmamış, yapılan Genel Bilgi Toplama (GBT) sorgusunda aranan şahıs olmadığı tespit edilen başvurucu, gerekli yasal işlemlerin devamı için doktor raporu alınarak polis merkezine götürülmüştür.

5. Soruşturma dosyasında bulunan CD İzleme Tutanaklarına göre başvurucunun şiddete başvurduğuna dair bir görüntü tespit edilememiştir. Kolluk, başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan tahkikat evrakı düzenlemiştir. Şüpheli sıfatıyla aynı gün alınan ifadesinde başvurucu, basın açıklaması sırasında birden olay yerinde bir arbede yaşandığını, polisin gruba müdahale ettiğini, bu müdahale sırasında gözaltına alınarak merkeze getirildiğini ve bu işlemlere karşı herhangi bir fiziksel tepki vermediğini dile getirmiştir. Kolluk tarafından şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan Ş.K. da benzer şekilde polise direnmediklerini beyan etmiştir. Başvurucu yine dosya içinde bulunan tutanağa göre aynı gün saat 16.37'de serbest bırakılmıştır. Bu anlatılanlar dışında, başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediğinden bahisle herhangi bir adli işlem yapılmamıştır.

6. Başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. Olay günü düzenlenen genel adli muayene raporunda "Omuzda ağrı ve hassasiyet, boyunda ağrı ve hassasiyet ve sağ bacakta ağrı" tespitlerine yer verilmiştir.

ii. 22/10/2019 tarihli İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü raporunda, yapılan muayenesinde haricî lezyon olmadığı, başvurucunun boyun ve kolunda ağrı tarif ettiği belirtilmiştir.

7. Başvurucu, 22/10/2019 tarihli dilekçe ile, yapılmak istenen basın açıklamasına güç kullanarak müdahalede bulunan kolluk görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Müşteki sıfatıyla verdiği ifadesinde başvurucu; basın açıklamasının okunmaya başlanmasından kısa bir süre sonra, açıklamada "savaş" sözcüğünün geçmesiyle birlikte güvenlik güçlerinin hiçbir uyarı yapmaksızın kitleye ölçüsüz ve aşırı güç kullanmak suretiyle saldırdığını, bu saldırıda çok sayıda göz yaşartıcı gaz ve plastik mermi kullandığını ve kalkanlarla insanları sıkıştırarak yere düşürdüğünü, insanların ezildiğini, polislere hitaben "Ne yapıyorsunuz? Durun!" demesi üzerine kendilerine verilen talimat gereğince polislerin onu kollarından çekip boğma manevrası yaparak yere yatırdığını, ellerini arkadan kelepçeleyerek gözaltı aracına götürdüğünü iddia etmiştir.

8. Başsavcılık 25/10/2019 tarihinde, söz konusu kötü muamele iddiasına ilişkin olarak

2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca ön inceleme yaptırılmak suretiyle soruşturma izni sürecinin işletilmesini İstanbul Valiliğinden (Valilik) talep etmiştir. Başsavcılık yazısında isnat edilen eylemin niteliğine dair görevi kötüye kullanma değerlendirmesi yapılmıştır. Valilik 4/12/2019 tarihli işlemle olay tarihinde cumartesi anneleri olarak adlandırılan gruba emniyet mensuplarınca keyfî müdahalede bulunulduğunu ya da görevin kötüye kullanıldığını gösterir bir durum olmaması, bahsi geçen grupla açıklama öncesi konu müzakere edilmesine rağmen grubun her hafta yaptığı basın açıklamaları haricinde bir konu üzerinde açıklama yapmak istemesi sonucu müdahale edildiği gerekçesiyle soruşturma izni vermemiştir. Başvurucunun söz konusu karara yaptığı itiraz İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından 27/2/2020 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başsavcılık 29/6/2020 tarihinde, soruşturma izni verilmemesi nedeniyle dosyanın işlemden kaldırılmasına itiraz yolu kapalı olmak üzere karar vermiştir.

10. Başvurucu, Bölge İdare Mahkemesi kararını 4/5/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 10/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur (COVID-19 tedbirleri kapsamında yargı alanındaki sürelerin 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile 29/4/2020 tarihli ve 2480 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğu dikkate alındığında başvurunun süresinde yapıldığı anlaşılmıştır.).

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; yıllar önce kolluk güçlerinin nezaretinde kaybolanların yakınları ile kayıp kişilerin bulunmasını sağlamak ve bu soruna dikkat çekmek amacıyla yapılmak istenen basın açıklamasına Dernek üyesi sıfatıyla katılmak istediğini ancak yapılan barışçıl basın açıklamasının amacı dışına çıktığı gerekçesiyle etkinliğe katılanlara yönelik olarak güvenlik görevlilerinin orantısız güç kullanarak müdahale ettiğini, bu nedenle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle olaya ilişkin sürece ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadına yer verilmiş, başvurucunun usuli güvencelerden yararlandığı ve itirazlarını sunabildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucunun katıldığı toplantının kamu görevlileri tarafından engellenmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil etmektedir. Bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

16. Başvurucunun katıldığı toplantıya güvenlik görevlilerinin dağıtma suretiyle müdahale etmesinin nedeninin basın açıklanmasında dile getirilen bazı ifadeler olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 4). Bu durumda toplantıya müdahale edilmesinin nedeninin önceden bildirimde bulunulmaması, bildirimde belirtilen amacın dışına çıkılması veya yasaklama kararına uyulmaması, toplantıda suç işlenmesi yahut toplantının barışçıl olmaktan çıkması gerekçelerine dayandığı görülmüştür. Şu hâlde toplantıyı dağıtma suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu net değildir. Bununla birlikte eldeki başvurunun koşulları dikkate alındığında incelemeye devam edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

17. Başvurucuya toplantı sırasında müdahale edilmesinin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasındaki kamu düzeninin korunmasına yönelik olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Özge Özgürengin B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §§ 101, 102).

18. Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, Anayasa'nın 25. ve 26. maddelerinde düzenlenen ifade özgürlüğünün özel biçimidir. Bu kapsamda kendine özgü özerk işlevine ve uygulama alanına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeli, dolayısıyla ifade özgürlüğünün siyasi ve kamu yararını ilgilendiren konularda sınırlandırılmasının daha dar kapsamda olması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının uygulamasında da gözetilmelidir. Bu sebeple demokratik bir toplumda güvence altına alınan temel haklardan biri olan bu hak dar yorumlanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Ali Ulvi Altunelli [2. B.], B. No: 2014/11172, 12/6/2018, § 95). Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla ifade edilebilmesi imkânı kişilere verilmelidir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 117; Ali Ulvi Altunelli, § 96).

19. Hükûmetin politikaları ile ilgili olarak bireylerin tepkilerini barışçıl yöntemlerle ortaya koymaları çoğulcu demokrasilerin karakteristik özelliğidir. Bu kapsamda siyasi konulardaki fikir ayrılıklarında azınlık veya muhalif düşüncelerin ifade edilebilmesine fırsat verilmesi demokratik bir devletin yükümlülüğüdür. Devletin barışçıl amaçlarla yapılan toplantı düzenleme ve toplantıya katılma özgürlüğünü korumakla kalmaması, ayrıca bu hakkın kullanımını engelleyen makul olmayan dolaylı sınırlamalar koymaması da gerekir (Mehmet Mutlu [1. B.], B. No: 2014/18240, 18/4/2018, § 87; Özge Özgürengin, § 103; Ali Ulvi Altunelli, § 100).

20. Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (Osman Erbil [2. B.], B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 54; Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36). Anayasa Mahkemesi, kanunlarda öngörülen usullere tam olarak uyulmamasının toplantı veya gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğini tek başına ortadan kaldırmadığını değerlendirmiş ve bu durumun varlığını toplanma hakkına müdahale için yeterli görmemiştir (Dilan Ögüz Canan, § 41; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119).

21. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kamu otoritelerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının sınırlandırılmasında belirli bir takdir alanına sahip olduğu açıktır. Ancak bu takdir alanının Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca Anayasa'nın sözüne ve ruhuna,

demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olarak kullanılmaması gerekir. Bu bağlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin iddiaları incelerken Anayasa Mahkemesinin görevi, ilgili kamu otoritelerinin takdir payını makul, dikkatli ve iyi niyet çerçevesinde kullanıp kullanmadığını değerlendirmektir (Mehmet Mutlu, § 88; Özge Özgürengin, § 104; Ali Ulvi Altunelli, § 101).

22. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin denetleyeceği ilk husus, toplantı ve gösteri yürüyüşünün sonlandırılması için zorlayıcı toplumsal bir gereksinim olup olmadığı ve kamu makamlarının bu yöndeki değerlendirmelerinin gerçeklik değeri taşıyıp taşımadığıdır (krş. için bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 88). Gerçeklik değeri sadece Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan durumların gerçekleşip gerçekleşmediğini değil bu yönde bir tehlikenin olup olmadığını da kapsamaktadır (Mehmet Mutlu, § 89).

23. Barışçıl şekilde toplanan kişilere yapılan müdahalelerin demokratik toplumda kamu düzeninin korunması açısından gerekli olduğunun, müdahalenin kamu düzeninin bozulması veya bozulma tehlikesinin ortaya çıkması sebebiyle yapıldığının veya katılımcıların bu anayasal haklarını kullanırlarken hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmadıklarının yetkili mercilerce polis raporlarında, iddianamelerde veya derece mahkemelerinin karar gerekçelerinde gösterilmesi gerekir (Dilan Ögüz Canan, § 53).

24. Başvurucu, üyesi olduğu Derneğin binası önünde yapılması planlanan basın açıklamasına katılmak istemiştir. Bu toplantı (bkz. § 2) yaklaşık yirmi beş yıla yayılan ve tekrarlanan bir protesto gösterisidir.

25. Somut olayda basın açıklamasında "Savaş herkes için kan ve gözyaşıdır, savaş ölümdür, insanlığın ortak vicdanının savaşı reddetmesi bu yüzdendir." ifadesinin kullanılması üzerine polis toplantının amacı dışına çıktığı sonucuna ulaşmış ve katılımcılardan dağılmalarını istemiştir. Katılımcıların devam etme iradesi göstermesi üzerine kolluk görevlileri toplantıya müdahale etmiştir (bkz. § 4).

26. Kalabalık; süpürme hareketi olarak tanımlanan şekilde, kolluk görevlilerince bedensel kuvvet ve kalkan kullanılmak suretiyle iteklenerek dağıtılmaya çalışılmıştır. Başvurucunun veya diğer göstericilerin açıklama esnasında veya sonrasında kolluk müdahalesini gerektiren şiddet eylemlerine başvurduğuna ilişkin veri mevcut değildir. Kolluk tarafından düzenlenen Yakalama Tutanağı'nda veya CD İzleme Tutanaklarında toplantının şiddete evrildiği, bu nedenle barışçıl olmaktan çıktığına ilişkin bir tespit yapılmamıştır.

27. Yakalama Tutanağı'na göre basın açıklamasının amacı dışına çıkmasına yol açan ifade "Savaş herkes için kan ve gözyaşıdır, savaş ölümdür, insanlığın ortak vicdanının savaşı reddetmesi bu yüzdendir." şeklindedir. Bu noktada sarf edilen bazı görüş ve ifadelerin kamu gücünü kullanan organlar nazarında kabul edilemez görülse bile hukukun üstünlüğüne dayanılarak oluşturulan demokratik bir toplumda kurulu düzene, politikalara ve uygulamalara karşı çıkan veya kamu gücünü kullanan organların eylemlerinin eleştirildiği, onların kabul edilemez bulunduğu fikirlerin serbestçe açıklanmasını gerektirir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Ayşe Çelik [2. B.], B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 53). Başvuruya konu basın açıklamasında dile getirilen düşüncelere müdahale edilmesi ya da bu tür düşünceleri destekleyenlerin şu veya bu sebeplerle cezalandırılması özgür tartışma ortamına ulaşılmasını, dolayısıyla çoğulculuğun sağlanmasını imkânsız hâle getirir.

28. Aynı doğrultuda kamu otoritelerinin -kamu gücünü kullandıkları için- kabul edilebilir eleştiri sınırlarının özel bireylere nazaran çok daha geniş olduğu da unutulmamalıdır. Demokratik bir sistemde, kamu otoritelerinin eylemlerinin ve ihmallerinin yalnızca yasama ve yargı organlarının değil aynı zamanda kamuoyunun da sıkı denetimi altında olduğu her zaman gözönünde bulundurulmalıdır (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 69). Başvurucunun katıldığı basın açıklamasını, kamuoyunun idarenin politikalarına karşı denetiminin bir parçası olarak kabul etmemek için hiçbir neden bulunmamaktadır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi birçok kararında devlet yetkililerini veya toplumun bir bölümünü rahatsız eden düşüncelerin demokratik bir toplum için şart olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereklerinden olduğunu da teyit etmiştir (Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 94; Bejdar Ro Amed [2. B.], B. No: 2013/7363, 16/4/2015, § 63).

29. Yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında belli sayıda kişinin fikirlerini dile getirmek amacıyla katıldığı barışçıl bir toplantıya sırf yapılan açıklamanın amacı dışına çıktığından bahisle yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını kabul etmek mümkün olmamıştır. Şiddete evrilmeyen barışçıl toplantılara kamu makamlarınca daha fazla hoşgörü gösterilmelidir. Dolayısıyla başvuruya konu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu; kolluk görevlilerinin gerekmediği hâlde kendisine güç kullandığını, bu fiziksel şiddet nedeniyle raporlarla belgelenen yaralanması olmasına rağmen güç kullanan kamu görevlileri hakkında soruşturma yürütülmediğini, kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesine yönelik karara yaptığı itirazın reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

32. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Anayasa Mahkemesinin kural olarak şikâyete konu eylemin soruşturma makamlarınca hukuki nitelendirilmesine müdahale etmesi düşünülemez ise de söz konusu nitelendirme nedeniyle kötü muamele şikâyetlerinin araştırılmaması Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı bakımından sorun oluşturur (Bülent Gök [1. B.], B. No: 2016/15227, 20/10/2021, § 51).

35. Kolluk görevlilerinin güç kullanımından kaynaklanan kötü muamele şikâyetlerinin aslında 4483 sayılı Kanun'un 2. maddesinin son fıkrası kapsamında kalması nedeniyle 2/1/2003 tarihinden itibaren izne tabi olmayıp resen soruşturulması gerektiği Anayasa Mahkemesinin Erdal Sarıkaya ([GK], B. No: 2017/37237, 17/3/2021, § 126) kararında değerlendirilmiştir. Bu itibarla somut olayda kolluk görevlilerinin gereksiz ve/veya orantısız güç kullanımı sonucu yaralandığını iddia eden başvurucunun şikâyetlerinin Başsavcılıkça hatalı olarak görevi kötüye kullanma şeklinde nitelendirilerek gerekmediği hâlde soruşturma izni prosedürü işletildiği, dolayısıyla kolluk görevlileri hakkında ceza soruşturması yapılmadığı görülmüştür (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Bülent Gök, § 52).

36. Neticede kolluk görevlilerince gerçekleştirildiği iddia edilen yaralama eylemiyle ilgili olarak soruşturma makamlarınca resen ve derhâl hareket etme yükümlülüğüne aykırı davranılarak maddi gerçeğin araştırılması bakımından gereken özenin gösterilmediği anlaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

38. Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti hakkında genel soruşturma hükümlerine göre soruşturma yürütmesi gerekirken Valilikten soruşturma izni istemiş ve bu iznin verilmemesi üzerine dosyanın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin esası Başsavcılıkça incelenmemiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın ilk elden Anayasa Mahkemesince incelenmesi, bireysel başvurunun ikincillik ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Bu nedenle anılan iddia hakkında bu aşamada inceleme yapılamamıştır.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/176257) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, barışçıl yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşünün dağıtılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, fiziksel şiddete maruz kalması sonucu meydana gelen yaralanma nedeniyle yürütülen etkisiz soruşturma nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun, Anayasanın 17. maddesinde yer alan kötü muamele yasağının usul boyutunun ve Anayasanın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlali açısından çoğunluk görüşüne katılmakla birlikte, aşağıda belirtilen gerekçelerle Anayasanın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Anayasa’nın 17. maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmış, kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme ile insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin içtihatlarında, her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan yararlanamayacağı, kötü muamele konusundaki iddiaların uygun delillerle desteklenmesi gerektiği açıkça vurgulanmıştır (Mehmet Arslan Başvurusu B. No: 2019/791, R.G. Tarih ve Sayı: 1/2/2022-31737). Bu çerçevede somut olay değerlendirildiğinde, kolluk görevlileri grubu süpürerek uzaklaştırmak istemiş, kolluk görevlilerine direnen ve dağılmamakta ısrar eden başvurucu zor kullanmak suretiyle yakalanmıştır. Olay günü düzenlenen sağlık raporunda başvurucunun “omuzda ağrı ve hassasiyet, boyunda ağrı ve hassasiyet, sağ bacakta ağrı” tespitlerine yer verilmiş, yine 22.10.2019 tarihli İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü raporunda, başvurucunun yapılan muayenesinde lezyon olmadığı, başvurucunun boyun ve kolunda ağrı tarif ettiği belirtilmiştir.

Buna göre, başvurucunun kolluk görevlilerinin müdahalesi esnasında ya da sonrasında kötü muameleye maruz kaldığı hususunda (fiziken görülebilen) bir lezyon olmadığı gibi, toplantı ve gösteri yürüyüşünün dağıtılması sırasında çıkan arbedede dağılmamakta ısrar eden başvurucuya uygulanan zor kullanmanın orantılı olduğu görülmektedir. Başvurucu gözaltı sonrasında sağlık muayenesine tabi tutulmuş olup, bu süre zarfında kötü muameleye maruz kaldığına dair bir iddiası da bulunmamaktadır. Başvurucu hakkında dosya kapsamında adli tıp raporu da alınmıştır. Söz konusu raporlarda yapılan tespitlerin sübjektif nitelikte olduğu nazara alındığında, artık kolluk tarafından güç kullanımının kaçınılmaz ve orantılı olup olmadığı hususlarında değerlendirme yapılması için, kolluk görevlilerinin ya da tanıkların dinlenilmesine ya da olay yeri kamera kayıtlarının incelenmesine gerek bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle başvurucunun Anayasanın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

B.Y.

B. No: 2020/29400 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29400

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29400)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : B.Y.

Vekili : Av. Mehmet ÖZTOPRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, pilot olarak görev yapmaktayken yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) istifa eden başvurucunun 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında görevine geri çağrılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ülkemizin 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmasına ilişkin süreç, Millî Güvenlik Kurulu kararları, darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) süreci ve bu süreçte uygulanan tedbirler Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında detaylı şekilde yer almaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-66; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; ayrıca bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

3. OHAL sürecinde genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler de tesis edilmiştir. Bu bağlamda 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (694 sayılı OHAL KHK'sı) 37. maddesiyle TSK'dan ayrılan pilot subayların uçuş için gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yaptırılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla ihtiyaç duyulan hava aracı tiplerinde on sekiz yıllık yükümlülük süresini tamamlamaları için yeniden subay nasbedileceklerine yönelik bir kural getirilmiştir.

4. Başvurucu, TSK bünyesinde pilot olarak görev yapmaktayken zorunlu yükümlülük süresini doldurmasını müteakip 2013 yılında görevinden ayrılmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin sonrasında kabul edilen 694 sayılı OHAL KHK'sının 37. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek geçici 98. madde ile TSK'dan ayrılan pilot subayların yükümlülük süreleri on sekiz yıla çıkarılmış ve bu kapsamdaki pilotlar kamu görevlerine geri çağrılmıştır. 25/8/2017 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren söz konusu OHAL düzenlemesi 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 35. maddesiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

5. Başvurucu yeniden muvazzaf subay olarak görevlendirilmesine ilişkin işlemin iptaline ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebiyle Ankara 9. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; 2013 yılında yaklaşık on beş yıllık hizmetini ve zorunlu hizmet süresini tamamladıktan sonra görevinden ayrıldığını belirten başvurucu zorunlu hizmet süresini artıran ve geriye dönük şekilde uygulanan düzenlemenin sivil havacılıkta devam eden mesleki kariyerini ve beklentilerini olumsuz şekilde etkilediğini, kendisini ve ailesini mağdur ettiğini ifade etmiştir.

6. İdare Mahkemesi; başvurucunun yüksek tecrübeye sahip pilot olarak hizmetine ihtiyaç duyulduğunu vurgulayarak on sekiz yıllık zorunlu hizmet süresini tamamlamak üzere yeniden muvazzaf subay olarak görevlendirilmesine ilişkin işlemde hukuka, kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle 22/10/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu tarafından bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin 18/6/2020 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 18/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra aynı tarihte bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; zorunlu hizmet süresini tamamladıktan sonra TSK'daki görevinden ayrılarak sivil havacılık alanında çalışmaya başladığını, göreve geri dönmesiyle birlikte maddi anlamda ciddi kayıplar yaşadığını, bu durumun sosyal hayatını da olumsuz şekilde etkilediğini belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucu adil yargılanma hakkının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, haberleşme ve seyahat hürriyetinin, çalışma hürriyetinin, mülkiyet hakkının ve zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayla ilgili olarak Anayasa, ilgili mevzuat hükümleri ve

Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılmış, Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede bunların ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrar etmiş olmakla birlikte OHAL döneminin bittiğini fakat son tahlilde zorunlu çalışma süresinin yirmi bir yıla çıkarıldığını ifade etmiştir.

10. Başvurucu hakkında gerçekleştirilen işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, kariyer planlarının değişmesine, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine önemli derecede etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (aynı yönde ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Erdal Erbayram [1. B.], B. No: 2019/25121, 7/6/2023, §§ 22, 23).

11. Başvuruya konu olan işlem, tüm ülkede olağanüstü hâlin devam ettiği bir süreçte tesis edilmiştir. Söz konusu işlemin terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu değerlendirilen pilot subayların TSK'dan uzaklaştırılması nedeniyle ortaya çıkan personel açığının giderilmesine yönelik alınan tedbirlerden biri olduğu, bu durumun olağanüstü hâlin ortaya çıkardığı tehlikeleri bertaraf etmek amacına yöneldiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır (Engin Karataş [2. B.], B. No: 2018/3488, 13/9/2022; Erdal Erbayram, § 24; Onur Çalışkan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2019/2744, 5/9/2023, § 11).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 146; Erdal Erbayram, § 26; Onur Çalışkan ve diğerleri, § 13).

14. Anayasa Mahkemesi somut başvuru konusunu Erdal Erbayram kararında Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında inceleyerek özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Söz konusu kararda; ülke savunmasının zafiyete uğramaması ve millî güvenliğin temini açısından TSK bünyesinde görev yapan pilot subayların yeterli sayıda ve donanımda olmalarının vazgeçilmez gerekliliklerden biri olduğu, acil ihtiyacın hızlı bir şekilde giderilebilmesinin zaman alabileceği, mevcut kaynakların ya da sınıf değişikliği suretiyle elde edilen kaynağın yetersiz kalabileceği gibi gerekçelerle eski personelin göreve geri çağrılması şeklinde belirlenen aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli olmadığının söylenemeyeceği, dolayısıyla öngörülen tedbirin keyfî olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununa birlikte görevlerine dönen pilot subaylara tanınan mali imkânların iyileştirilmesine ilişkin düzenlemeleri de gözeterek kişilerin üstleneceği külfetlerin azaltıldığına dikkat çekilmiştir. Yapılan iyileştirmelerle kapsamdaki kişilerin üstleneceği külfetlerin azaltılması yolunda adımlar atıldığına, ülke savunması ve millî güvenliğin temin edilmesi konusunda oluşan acil ihtiyaç nedeniyle ortaya çıkan kamu yararı karşısında görevine geri çağrılan ve bir süre daha zorunlu hizmet süresine tabi tutulan pilotların aşırı külfet altına sokulmadığına ve tedbirin ölçülü olduğuna ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Neticede kamunun menfaati ile görevlerine geri çağrılan pilotların kişisel menfaatleri arasında kurulmaya çalışılan dengenin adil olduğu, öngörülen güvencelere aykırı olmayan tedbirlerin olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısında ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (Erdal Erbayram, §§ 35-41; Onur Çalışkan ve diğerleri, § 17; Günay Özcan [2. B.], B. No: 2020/22028, 27/11/2024,§§ 16, 17).

15. Somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin Erdal Erbayram kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CELAL ORTAKAYA

B. No: 2020/34111 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34111

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELAL ORTAKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34111)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Celal ORTAKAYA

Vekili : Av. Müslüm BARAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Türkiye ile Suriye arasında kalan sınır hattında gerçekleşen şüpheli ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun kız kardeşi K.O. 6/11/2014 tarihinde Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine yakın sınır hattında, Suriye'nin Ayn El Arap (Kobani) bölgesinde yaşananları protesto etmek, basın açıklaması yapmak için toplanan ve sınırı geçmeye çalışan, aralarında milletvekillerinin de bulunduğu grubun içinde yer almıştır. Kolluk kuvvetlerinin müdahalesi sırasında yaşanan olaylar sonucu -o sırada sınırın diğer tarafında olduğu anlaşılan- K.O. yaralanmış ve kaldırıldığı sağlık kurumunda hayatını kaybetmiştir. Olay sonrası başlatılan soruşturma kapsamında yapılan otopsi işlemine ilişkin düzenlenen 7/11/2014 tarihli tutanakta, vücutta ateşli silah ürünü tespit edilemediği belirtilerek ölümün muhtemel ateşli silah şarapnel parçası isabetine bağlı yaygın kafatası ve kaide kırıkları ile beyin harabiyeti ve kanaması sonucu gerçekleştiği kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir. Başvurucunun izin alarak otopsi işlemine getirdiği ve otopsi sırasında hazır bulunan doktor S.K. ise "muhtemel şarapnel parçası isabeti" ifadesine katılmadığı yönünde tutanağa şerh düşmüştür.

3. 6/11/2014 tarihli tutanakta; gösteri yapan gruplarca sınırın iki yakasından güvenlik kuvvetlerine taş ile saldırıda bulunulduğu, güvenlik kuvvetlerinin gaz sıkmak suretiyle karşılık verdiği ve jandarma ekiplerinin durumu kontrol altına aldığı belirtilmiştir. 19/11/2014 tarihinde alınan ifadesinde C.U. olay yerinde bulunduğunu, sınırı geçen grupta olduğunu, K.O.nun ise hemen arkasında sınırı geçen grupta yer aldığını, bu sırada askerî araç ve ateşli silah sesleri duyduğunu, arkasını dönüp baktığında K.O.yu yerde gördüğünü, cesedin kaldırılması sırasında ateşin kesildiğini, K.O.nın nasıl vurulduğunu görmediğini beyan etmiştir. Karakolların onarım işlerini yaptığını beyan eden M.Ş. 19/11/2014 tarihli ifadesinde olay günü sınır boyunda kargaşa çıktığını, güvenlik güçlerinin gazla müdahale ettiğini, askerlerin silah kullanmadığını, sınırın Suriye tarafından ise top atışı sesleri geldiğini belirtmiştir. Başvurucu 22/11/2014 tarihli ifadesinde basından edindiği bilgilere (video kayıtları) göre kardeşinin güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu öldüğünü, sorumlulardan şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

4. Kara Kuvvetleri Komutanlığı 3. Hudut Alayı 3. Hudut Tabur Komutanlığı tarafından Suruç Emniyet Müdürlüğüne sunulan 16/12/2014 tarihli yazıda birliklerin olayda silah kullanmadığı, gaz fişekleri ile müdahalede bulunduğu ve ellerinde olaya dair görüntü kaydı olmadığı ifade edilmiştir. Emniyet birimlerinin 2015 yılının Mart ayında çeşitli haber ajanslarının görüntü kayıtlarına yönelik inceleme yaptığı ancak bu kayıtlarda K.O.nun yaralanma anına dair bir görüntü bulunmadığı, görgü tanıklarının röportajlarının (K.O.nun askerlerce vurulduğunu iddia eden) olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca haber ajanslarına röportaj veren kişilerin kimliklerinin tespit edilerek bu kişilerin olayla ilgili bilgisinin alınması için araştırma yapıldığı hususlarının da tutanağa bağlandığı görülmüştür. 6/11/2014 tarihli tutanakta imzası olan ve geçici askerlik görevini ifa eden E.Z. 8/1/2015 tarihli ifadesinde olay günü ateşli silah kullanılmadığını, gaz fişeği kullanıldığını, yaralanma olayına şahit olmadığını beyan etmiştir.

5. Soruşturmayı yürüten Suruç Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 6/11/2015 tarihinde görevsizlik kararı vererek dosyayı Diyarbakır 7. Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığına göndermiştir. Askerî Savcılık konuya ilişkin olarak ilgili birimlerle yazışma yapmış ve tanıkların ifadelerine başvurmuştur. Olay günü geçici askerlik görevini ifa etmekte olan K.K. 20/1/2016 tarihli ifadesinde sınırda yapılan gösteride sınır ihlali yaşanmadığını, silah kullanılmadığını, gaz fişeği ile grubun dağıtıldığını, sınırın diğer tarafında çatışmalar, bombalamalar olduğunu belirtmiştir. Olaya ilişkin tanıklığına başvurulan askerî personel (6 kişi) 2016 yılının Nisan ayında alındığı anlaşılan ve birbiriyle örtüşen ifadelerinde, olayda silah kullanılmadığını, göstericileri sınırın diğer tarafından gelecek şarapnel parçaları ve mermilere karşı uyardığını, dağılmaları için gereken süreyi verdiğini, gaz fişeği ile müdahalede bulunulduğunu açıklamıştır. Askerî personel Ö.E. ise 21/6/2016 tarihli ifadesinde olay günü gaz fişeği kullanılmadığını, sadece sözlü uyarı yapıldığını, sınırın diğer tarafında DEAŞ-PYD arasında yaşanan çatışma alanda bulunan K.O.nun yaralandığını, sonra cesedinin ülke sınırları içine alındığını, K.O.yu kimin vurduğunu tespit etmenin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Askerî Savcılığın K.O. ile sınırı geçtiği iddia edilen şahıslar hakkında tahkikat yaptığı ancak kimlik bilgilerine, adreslerine ulaşamadığı 7/10/2016 tarihli tutanakla kayıt altına alınmıştır. 10/10/2016 tarihli tutanakta da haber ajanslarının yayımladığı ileri sürülen video kayıtlarının elde edilemediği belirtilmiştir.

6. 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle askerî yargı makamlarının kapatılması sonucu dosyanın gönderildiği Başsavcılık 19/10/2017 tarihinde daimî arama kararı vermiş ve dava zamanaşımı süresinin sonunu 6/11/2019 olarak belirlemiştir. Kararda olaya ilişkin olarak

güvenlik güçleri tarafından görüntü kaydı alınmadığını, elde edilen diğer görüntülerin incelenmesi sonucu silah ateşlendiği hususunda bir tespit yapılamadığını, K.O.nun DEAŞ-PYD çatışması sırasında gelen şarapnel parçası ile yaralandığını, tüm araştırmalara rağmen meçhul şüphelilere ulaşılamadığını belirtmiştir.

7. Bu süreçte başvurucunun talebiyle İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı tarafından düzenlenen 13/7/2016 tarihli bilirkişi raporunda kesin ölüm nedeninin anlaşılabilmesi için feth-i kabir yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca yine başvurucunun talebi üzerine adli bilişim uzmanı olan bilirkişi tarafından düzenlenen 15/2/2017 tarihli raporda, bir internet sitesinden elde edilen 17 dakikalık görüntünün analiz edildiği, askerî araçtan 12 saniye boyunca seri, manuel ateş açıldığı yönünde tespit yapılmıştır. Başvurucu söz konusu raporları Başsavcılığa sunarak daimî arama kararının kaldırılmasını ve feth-i kabir yapılmasını talep etmiştir.

8. Başsavcılığın kesin ölüm nedeninin tespiti için bilirkişi raporu düzenlenmesi talebi üzerine yapılan inceleme sonucu hazırlanan Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Dairesinin 30/1/2018 tarihli raporunda mevcut verilerle kesin ölüm sebebinin belirlenemeyeceği, feth-i kabir yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

9. Başsavcılığın talebi üzerine çeşitli haber ajanslarının olayla ilgili olarak yaptıkları kayıtları içeren medyanın incelenmesi sonucu Van Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirliği tarafından düzenlenen 25/4/2018 tarihli uzmanlık raporunda; laboratuvarda yüz karşılaştırma, görüntü iyileştirme, kurgu manipülasyon tespiti gibi teknik incelemeler yapıldığı belirtilerek Türk Silahlı Kuvvetlerine ait zırhlı araçtan ateş edilip edilmediği, edildiyse istikametinin ne olduğu yönünde talep edilen incelemelerin yapılamadığı açıklanmıştır.

10. Başsavcılık kararıyla K.O.nun cesedi feth-i kabir ile çıkarılmıştır. Sürece bakıldığında feth-i kabir işleminin 14/5/2018 tarihinde yapıldığı ancak eksik kalan kısımların bulunması nedeniyle işlemin 18/2/2019 tarihinde tekrarlandığı görülmüştür. Başsavcılığın talebi üzerine Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen 10/4/2019 tarihli raporda, biri oksipital kemikte (kafanın arka alt kısmında bulunan kemik) bir diğeri ise frontotemporal (alın bölgesi) bölgede olmak üzere iki ateşli silah geçiş defekti bulunduğu, otopsideki bulgular değerlendirildiğinde bu geçiş defektleri arasında ateşli silah trajesi (merminin vücutta izlediği yol) bulunduğu belirtilerek ölümün ateşli silah yaralanmasına bağlı kafa, yüz, alt çene kırıkları ve kafa içi değişimler sonucu meydana geldiği kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

11. Bu rapor üzerine Başsavcılık, Adli Tıp Kurumundan, ölümün ilk gerçekleştiği zaman düzenlenen otopsi raporu ile 2019 yılında Morg İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen rapor arasında farklılık bulunduğunu belirterek ölümün şarapnel parçası mı yoksa ateşli silah mermisi isabetine bağlı olarak mı gerçekleştiği, bu konuda kesin bir ayrım yapılıp yapılamayacağı hususunda rapor düzenlenmesini talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 23/3/2020 tarihli raporda özetle eldeki veriler çerçevesinde K.O.nun vücuduna bir ateşli silah mermi çekirdeği isabet ettiği, sağ omuz arka bölgeden vücuda giren merminin sağdan sola seyirle ense bölgesini katederek sol oksipital bölgeden kafatasına girdiği, beyin dokusunu katetmek suretiyle sol frontotemporal bölgeden vücudu terk ettiği belirtilerek ölümün ateşli silah yaralanmasına bağlı kafatası, yüz kemik kırıklarıyla birlikte beyin kanaması, beyin doku harabiyeti sonucu meydana geldiği yönünde görüş bildirilmiştir. Raporun sunulmasının ardından başvurucu 10/9/2020 tarihinde,

rapordaki ifadeleri de alıntılayarak soruşturmanın genişletilmesi talebinde bulunmuştur.

12. Başvurucu 30/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, kız kardeşinin askerler tarafından öldürüldüğünü, soruşturma sürecinin eksiklikler içerdiğini, delillerin gereği gibi toplanmadığını, geç hareket edildiğini, olayın üzerinden yıllar geçtikten sonra ölüm sebebinin anlaşıldığını, soruşturmanın üstünün kapatılmaya çalışıldığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut süreci ve insan hakları yargısı içtihadını aktararak somut olayın özellikleri çerçevesinde kabul edilebilirlik koşullarının değerlendirilmesi gerektiğini beyan etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

15. Şüpheli bir ölüm olayı hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkili olup olmadığının incelenebilmesi için -mutlak surette gerekli olmasa da- yürütülen soruşturmanın ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi, bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (Rahil Dink ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 77; Hüseyin Caruş [1. B.], B. No: 2013/7812, 6/10/2015, § 46). Bununla birlikte ölüm olayı hakkında soruşturma açılmayacağının veya açılan soruşturmanın etkili bir şekilde yürütülmediğinin ve ileride de etkili bir şekilde yürütüleceği konusunda en ufak gerçekçi bir şans bulunmadığının farkına varılması veya varılmasının gerekmesi hâlinde ölenin yakınları tarafından yapılan bireysel başvurular incelenmelidir (Rahil Dink ve diğerleri, § 77; Hüseyin Caruş, § 47). Somut sürece bakıldığında 2014 yılında meydana gelmiş şüpheli bir ölüm olayına ilişkin soruşturma sürecinin henüz tamamlanmadığı ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi kayıtlarından son Adli Tıp Kurumu raporunun alınmasından sonra kamu makamlarınca soruşturmaya yönelik bir işlem tesis edilmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut durumda henüz soruşturma süreci sona ermemişse de ölümün üzerinden mevcut durum itibarıyla 10 yıl geçmiş olması ve adli makamlarca uzun süredir hareketsiz kalınması dikkate alınarak başvurunun başvuru yollarının tüketilmesi kuralı açısından kabul edilebilirlik bağlamında bir eksiklik içermediği değerlendirilmiştir.

16. Başvurucu, yaşam hakkının usul boyutu yanında öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğini de iddia etmiştir. Bu nedenle yaşam hakkının maddi boyutu yönünden yapılacak incelemede güvenlik güçlerinin mutlak zorunlu bir durumda ve karşılaştıkları güce nispeten orantılı biçimde silahlı güce başvurup başvurmadıkları değerlendirilmeli, bu değerlendirme yapılırken başka hususlar yanında güvenlik güçlerinin eylemlerinin planlanması ve kontrolü dâhil olmak üzere olayın bütün aşamaları hesaba katılmalıdır (Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun incelenmesi konusunda benimsediği genel ilkeler için çok sayıda karar arasından bkz. Seyfullah Turan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/1982, 9/11/2017, §§ 143-148; Mahpulah Özarslan [2. B.], B. No: 2016/12544, 15/9/2020, §§ 45-49). Somut sürece bakıldığında K.O. sınır hattında, DEAŞ-PYD arası çatışmaların yaşandığı bir bölgede ateşli silah ürünü isabetine bağlı olarak hayatını kaybetmiştir. Süreçte elde edilen verilere bakıldığında ölümün kamu gücünün kullanımına bağlı olarak vuku bulduğu yorumunu getirmeyi sağlayacak kesin ve birbiriyle uyumlu veri söz konusu değildir. Bir başka ifadeyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında varılacak sonuçtan

bağımsız olarak yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden eksiksiz bir inceleme yapmak için gerekli olan makul şüphenin ötesinde kanıt, başvuru dosyasında mevcut değildir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddiaları hakkında yapılacak inceleme zorunlu olarak yaşam hakkının usul boyutu ile sınırlı olacaktır (yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu yönünden inceleme yapılamasa da yaşam hakkının usul boyutu kapsamında incelenen başvurular için birçok karar arasından bkz. Aısha Fares [1. B.], B. No: 2015/18701, 31/10/2018; Mahın Parjanı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/19219, 10/10/2019; Ahmet Kortak ve diğerleri [1. B.], B. No: 2016/14603, 10/12/2019; Yılmaz Adlığ [1. B.], B. No: 2017/16475, 8/7/2020).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri bağlamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 52, 54; Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§ 43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

19. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana geldiği iddia edilen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma, şüphesiz ceza soruşturmasıdır. Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalıdır (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Cemil Danışman, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 91).

20. Başvurucunun yakını K.O. Türkiye ile Suriye arasında kalan ve DEAŞ-PYD arası çatışmaların yaşandığı sınır hattında yapılan gösteri/basın açıklaması sırasında ateşli silah ürünü isabet etmesine bağlı olarak hayatını kaybetmiştir. Soruşturma sürecinde elde edilen veriler çerçevesinde ölümün nasıl, hangi yönden ateşlenen silah sonucu gerçekleştiği tespit edilememiştir. Söz konusu şüpheli ölüm olayına dair soruşturma sürecine bakıldığında ilk dikkat çeken husus olay yeri incelemesi veya keşif yapıldığına dair bir kayıt bulunmamasıdır.

21. Olaya dâhil olan, olayla ilgili bilgisi bulunan tanıkların ifadelerinin alındığı süreçte askerî personelin ifadesine olayın üzerinden bir yılı aşkın süre sonra başvurulduğu gözlenmiştir. Bu durum soruşturmanın ciddiyeti hakkında olumsuz bir izlenim

oluşturmaktadır zira oluş koşulları ilk etapta net belirlenemeyen, kamu makamlarının görüntü kaydı almadığı bir ölüm olayında tanıkların ifadelerinin olayın koşullarının tespiti için kritik önemde olduğu ve vakit kaybetmeksizin alınması gerektiği açıktır. Tanıkların ifadeleri arasında gaz fişeği kullanılıp kullanılmadığı hususunda çelişki bulunduğu görülmüş olup bu çelişki hakkında kamu makamlarınca bir araştırmada (yeniden ifade alınması vs.) bulunulmadığı anlaşılmıştır. Söz konusu çelişki ve ifadelerin olayın üzerinden uzun süre sonra alınması soruşturmanın özensizliğine dair şüphe oluşturmaktadır.

22. Diğer taraftan olayla ilgili çeşitli mecralardan elde edilen görüntü kayıtları üzerinde inceleme yapılmış ancak bir sonuca ulaşılamamıştır. Son olarak 25/4/2018 tarihli incelemede laboratuvarın inceleme kapsamındaki sınırlılık nedeniyle görüntü kayıtlarından bir çıkarım yapılmadığı anlaşılmakla beraber aynı görüntüler üzerinde olayı aydınlatmaya yardım edecek bir çözümleme için -gerektiğinde farklı birimlerden yardım alınarak- girişimlerde bulunulmadığı anlaşılmıştır.

23. Tüm bu hususlara ek olarak 2014 yılında meydana gelmiş bir ölüm olayı için ölümün hemen ardından otopsi yapılmasına karşın olayın üzerinden dört yıl geçtikten sonra iki ayrı feth-i kabir işlemi yapılmak suretiyle son olarak 2020 yılında düzenlenen raporla ölümün ilk otopsi raporunda belirtildiğinden farklı sebeple (şarapnel değil, ateşli silah mermisi ile) meydana geldiğinin anlaşılması da soruşturmada özensizlik olduğu izlenimini artırmaktadır. Zira geç yapılan bu belirleme, zamanında yapılması hâlinde soruşturmanın seyrini etkileme, delillere ve olayın oluş koşullarına farklı bir yaklaşım benimsenmesini muhtemel kılacak niteliktedir.

24. Aktarılan sebeplerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yapılması gerekenlere hükmedilmesi ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği Başsavcılık tarafından yapılması gereken iş, henüz sona ermediği anlaşılan soruşturma sürecinde ihlal kararında belirtilen, tespit edilen eksiklikleri giderecek soruşturma/inceleme işlemlerini yerine getirmek suretiyle soruşturmayı sonuçlandırmaktır (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100; Ayşe Eşlik [2. B.], B. No: 2014/15969, 21/6/2017, § 48).

28. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 225.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlal kararında belirtilen eksiklikleri giderecek soruşturma işlemlerini yerine getirmek üzere Suruç Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2017/2121) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 225.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, fazlaya ilişkin tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN ŞENTÜRK

B. No: 2020/37515 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37515

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN ŞENTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37515)

Karar Tarihi:15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Ercan ŞENTÜRK

Vasisi : Bayram ŞENTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gece vakti alkollü içecek satışı yapıldığı gerekçesiyle idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tekirdağ İl Emniyet Müdürlüğü görevlilerince 4/10/2019 günü saat 02.00 civarında Tekirdağ'da başvurucunun işlettiği marketten alkollü içecek satışı yapıldığı tespit edilerek tutanak düzenlenmiştir. Tutanakta B.A.K.nin elinde bulunan poşet ile başvurucunun marketinden çıkıp aracına bindiği, B.A.K.nin durdurularak poşetin içinde ne olduğunun sorulduğu, B.A.K.nin poşeti aracın koltuğunun altına itip sadece sigara olduğunu söylediği, görevlilerin poşeti görmek istediklerini söylemesi üzerine B.A.K.nin alkol aldığını söylediği, poşeti göstermek istemediği, tekrar görevlilerin poşetin içinde ne olduğunu sormaları üzerine B.A.K.nin poşeti açıp içini gösterdiği, 2 adet T. marka bira, 3 adet B. marka şarap olduğunun görüldüğü ifade edilmiştir. Tutanakta ayrıca başvurucunun işyerine girilerek B.A.K.ye satış yapılıp yapılmadığının sorulduğu, işyeri sorumlusu B.Ş.nin ise B.A.K.yi tanımadığını sadece iki paket sigara sattığını söylediği belirtilmiştir. Aynı gün saat 03.00'te düzenlendiği belirtilen tutanak, kolluk görevlileri ve B.A.K. tarafından imzalanmıştır.

3. B.A.K. 4/10/2019 tarihinde kolluk tarafından alınan beyanında, elinde beyaz poşet içinde siyah poşet bulunduğu hâlde markete girdiğini, poşetin içinde iki adet T. marka bira, 3 adet B. marka şarap olduğunu, başvurucuya ait marketten iki paket sigara alıp 37 TL para ödediğini beyan etmiştir.

4. Başvurucunun vasisi B.Ş. 11/10/2019 tarihinde kolluk tarafından alınan beyanında, başvurucuya ait işyerinde sorumlu olarak bulunduğu sırada daha önceden tanıyıp bildiği B.A.K. isimli müşterinin işyerine girdiğini, işyerinde başkaları olduğu için elinde poşet olup olmadığını hatırlamadığını, iki paket sigara satın alıp kendisine marketi kapattıktan sonra birşeyler içmeyi teklif ettiğini, kendisinin kabul etmediğini beyan etmiştir. B.Ş. ayrıca B.A.K.nin marketten ayrıldıktan kısa bir süre sonra kolluk görevlileri ile geldiğini, görevlilerin kendisine B.A.K.ye alkollü içecek satıp satmadığını sorduğunu, kendisinin de yalnızca iki paket sigara sattığını söylediğini, B. marka içeceğin satış yaptığı ürünlerden olmadığını belirtmiştir. B.Ş. beyanında ayrıca kolluk görevlilerinin işyerinde bulunan kameranın faal olup olmadığını sorduğunu, kameranın harddisk arızası nedeniyle çalışmadığını beyan ettiğini, bir elektrik firmasının 1/10/2019 tarihinde arızaya ilişkin tutanak tuttuğunu, kendisinin kesinlikle B.A.K.ye alkollü içecek satışı yapmadığını bildirmiştir.

5. Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığınca (İdare) 3/3/2020 tarihinde başvurucu aleyhine 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 6. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre alkollü içkilerin 22.00'den sonra satılamayacağı hükmüne dayanılarak 52.060 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezası tutarı 4250 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi ile aynı hükmün (3) numaralı fıkrası çerçevesinde 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamülleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'un 8. maddesinin (k) bendine göre belirlenmiştir.

6. Başvurucu, bu idari para cezası kararına karşı 2/4/2020 tarihinde Tekirdağ 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) itirazda bulunmuştur. Başvurucu itiraz dilekçesinde satıldığı iddia edilen B. marka içeceğin market raflarında olmadığını, bu ürünün satılmadığını, fiyatlama listesinde olmadığını polislere belirtmesine rağmen tutanak düzenlendiğini, B.A.K. isimli şahsın dükkanından sadece iki adet sigara satın aldığını, elindeki beyaz poşetin içerisinde 3 adet B. marka ile 2 adet T. marka içkileri evinden getirdiğini, B. marka alkollü içkinin sattığı 11 adet farklı içecek arasında olmadığını, tedarikçi firmalara ait dilekçesinin ekinde 32 tane fatura arasında böyle bir mamülün bulunmadığını belirterek idari para cezasının iptalini talep etmiştir.

7. İdarece verilen cevap dilekçesinde B.A.K.nin elleri boş bir şekilde başvurucunun işlettiği markete girip poşet ile marketten çıktığı, yapılan kontrolde poşetin içinde alkollü içecek bulunduğu, idari para cezası tutanağının resmî evrak niteliği nedeniyle aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğu, başkaca delillerle ispat edilmesinin gerekmediği belirtilmiştir. İdare ayrıca idari para cezasının alt sınırdan tayin edildiğini, ölçülü olduğunu da cevap dilekçesinde değerlendirmiştir.

8. Hâkimlik 8/9/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; alkollü içkilerin genel olarak siyah poşet içine konularak satıldığını, başvurucuya ait işyerinden çıkarken B.A.K.nin elinde bulunan beyaz poşet içindeki siyah poşette alkollü içeceklerin bulunduğunu, beyaz poşetin siyah poşeti gizlemek amacıyla kullanıldığını, marketten çıkış esnasında elde bulunan malzemelerin o marketten alındığına karine teşkil ettiğini

belirtmiştir. Hâkimlik; idari para cezası karar tutanağının resmî evrak niteliğinde bulunduğunun ve aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğunun, ispat kuvveti bakımından başka bir delille (kamera kaydı gibi) desteklenmesinin gerekmediğinin Yargıtayca kabul edildiğini, her ne kadar işyerinde B. marka alkollü içecek satılmadığı iddia edilmişse de aynı poşet içinde 2 adet T. marka biranın da bulunduğunu, söz konusu alkollü içeceğin satışının yapılmadığı konusunda başvurucunun bir beyanının olmadığını, idari para cezasında hukuka aykırılık bulunmadığını tespit etmiştir.

9. Başvurucu, Hâkimlik kararına 17/9/2020 tarihinde itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazını değerlendiren Tekirdağ 1. Sulh Ceza Hâkimliği 12/10/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesinde Hâkimlik kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararın 26/10/2020 tarihinde tebliğ edildiğini bildirmiş, 26/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; salt kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa göre idari para cezası verildiğini, söz konusu tutanağın aksini ispat etmek için kendisine imkân tanınmadığını, itirazının gerekçesiz olarak reddedildiğini, idari para cezası miktarının çok yüksek olması nedeniyle işletmesinin geleceğinin tehlikeye atıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. ..."

14. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

15. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman [1. B.], B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19). Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (Taner Kurban [2. B.], B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19). Ayrıca otuz günlük sürenin başlangıcında kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır (Mehmet Özcan [1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 20).

16. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin

tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu [2. B.], B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi [1. B.], B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

17. Somut olayda başvurucu nihai kararın kendisine 26/10/2020 tarihinde tebliğ edildiğini bireysel başvuru formunda beyan etmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 26/10/2020 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 26/11/2020 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER KILINÇ VE ZEHRA EMİNE DULKADİR

B. No: 2021/4551 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4551

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER KILINÇ VE ZEHRA EMİNE DULKADİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4551)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucular : 1. Ömer KILINÇ

Vekili : Av. Mehmet KART

2. Zehra Emine DULKADİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işyeri hekimliği belgesinin aktif duruma getirilmesi talebinin reddine dair işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, doktor olarak çalışmaktayken olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan kanun hükmünde kararname ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. İşyeri hekimliği sınavında başarılı olan başvurucular, pasif hâle getirilen işyeri hekimliği sertifikalarının aktif hâle getirilmesi için İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğüne (İdare) başvurmuştur. İdare cevap yazılarında 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 9. maddesi kapsamında oluşturulan komisyonun aldığı karar gereğince başvurucular hakkındaki ceza yargılamalarında adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle ret kararı verildiğini bildirmiştir.

4. Başvurucular, Ankara 6. ve 17. İdare Mahkemesinde (Mahkemeler) dava açmıştır. Mahkemeler, davaların reddine karar vermiştir. Kararların gerekçesinde; başvurucuların ceza yargılamalarında adli kontrol tedbiri uygulandığı tespitine yer vererek dava konusu işlemlerin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Başvurucular, istinaf başvurusunda bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi, Mahkemelerin kararlarının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle anılan kararları kesin olarak onamıştır.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. 2021/13395 numaralı başvurunun konu yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2021/4551 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular; işyeri hekimliği sınavında başarılı olduklarını, aynı durumda olan kişilere sertifika verilmesine rağmen kendileri hakkında olumsuz karar verilmesi nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıklarını ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılan işlemlerin mevzuata uygun olarak tesis edildiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Somut olayda, başvurucular hakkında özel hayat kapsamındaki eylemleri nedeniyle işyeri hekimliği sertifikası verilmediği anlaşıldığından özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale söz konusudur. Öte yandan kamu görevinden çıkarılan ve özel sektörde çalışma olanağı bulunmayan başvurucular hakkındaki işlemin başkalarıyla mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuruculara işyeri hekimliği sertifikası verilmemesinin kişisel verilere dayandığı ayrıca başvurucuların özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı görülmüştür. Neticede gerek nedene gerekse sonuca dayalı olarak somut başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvuruculara işyeri hekimliği belgesinin aktif duruma getirilmesine yönelik taleplerinin reddedilmesi özel sektörde çalışmalarına engel olmakla birlikte meslek hayatlarında üçüncü kişilerle ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki hayatları yönünden ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağından özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu anlaşılmıştır.

13. Öte yandan başvurucuların anılan taleplerinin reddedilmesine yönelik işlemler, 7081 sayılı Kanun'un 9. maddesine dayanmaktadır. Bu maddede yer alan düzenleme ile -somut olaydaki işyeri hekimliği yetkisini de kapsayan- terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı,

oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olanların yetkilerinin iptal edileceğine ilişkin bir hüküm getirilmiştir. Bu kapsamda İdareye verilen yetki çerçevesinde bir komisyon kurulmuş ve bu komisyon tarafından 18/5/2018 tarihinde birtakım kararlar alınmıştır. Buna göre bazı durumdaki kişilerin belgelendirme işlemlerinin devam ettirilmesine, bazılarının süresiz durdurulmasına, bazılarının ise belgelerinin pasif hâle getirilmesine karar verilmiştir. Başvurucular da adli kontrol şartıyla tahliye edilmiş olduğundan işyeri hekimliği belgesi pasif hâle getirilmiş ve bu belgenin aktif duruma getirilmesine yönelik talepleri reddedilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararıyla 7081 sayılı Kanun'un 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Bu kararda Anayasa Mahkemesi; somut olaydaki işlemlerin dayanağı olan kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması açısından stratejik önemi bulunan ve daha farklı bir konumda değerlendirilmesi gereken sektörlerde faaliyet gösteren iş ve işyerlerinin yanı sıra millî güvenlik ve kamu düzeni ile doğrudan bir bağlantısı bulunmayan ve bunları olumsuz etkileme ihtimali zayıf olan sektörlerde faaliyet gösteren iş ve işyerlerinde faaliyet gösterecek iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışan kişi, kurum ve kuruluşların yetki belgelerinin de iptal edilmesi sonucunu doğurduğunu belirterek kuralın bu yönüyle millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından gereklilik unsurunu taşımadığı sonucuna ulaşmıştır.

15. Bakılmakta olan başvuruda da başvurucuların işyeri hekimliği belgesinin aktif duruma getirilmesine yönelik taleplerinin reddine ilişkin işlemler ile ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin -Anayasa Mahkemesinin aktarılan kararındaki belirlemeler gözönüne alındığında- demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma şartını sağlamadığı anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2019/522, K.2019/1945) ve Ankara 17. İdare Mahkemesine (E.2019/1553, K.2020/431) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Ömer KILINÇ'a ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN KÖSE

B. No: 2021/4620 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4620

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN KÖSE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4620)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Osman KÖSE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gemi adamlığı belgesinin kamu görevinden çıkarılma gerekçe gösterilerek iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, T.C. Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğünde raportör olarakgörev yapmaktayken 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (672 sayılı KHK) ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Başvurucu, 1992 yılında Kocaeli Liman Başkanlığından almış olduğu gemi adamlığı belgesini kaybetmiştir. Bu nedenle anılan belgenin zayi olduğunu bildirerek yeniden gemi adamlığı belgesi almak istemiştir. Başvurucu, gerekli işlemleri tamamlayarak gemi adamlığı belgesini aldıktan sonra anılan belge iptal edilmiştir. Bunun üzerine Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Deniz ve İç Sular Genel Müdürlüğünün 29/12/2017 tarihli iptal işlemine karşı itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı 27/3/2018 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu, itirazın reddi işleminin iptali için Ankara 16. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Başvurucu dava dilekçesinde; mevcut gemi adamlığı belgesini kaybettiği için 10/8/2017 tarihinde Kocaeli Liman Başkanlığına başvurduğunu ve 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkartıldığını beyan ederek tekrar gemi adamlığı belgesi alıp alamayacağını sorduğunu belirtmiştir. İlgili kurumun ise adli sicil kaydı bulunmadığı takdirde gemi adamlığı belgesi alabileceği yönünde bilgi verdiğini, bunun üzerine yeniden gemi adamlığı belgesi alabilmek için gerekli belgeleri ve şartları tamamladığını, harçları yatırdığını, sınırlı başmakinist yeterliliği olan gemi adamlığı belgesinin düzenlenip tarafına teslim edildiğini ifade etmiştir. Mahkeme 16/5/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun gemi adamlığı belgesi alabilme şartlarına sahip olmadığı hâlde dava konusu belgenin düzenlendiğini, söz konusu durumun açık hata kapsamında kabul edilmesi gerektiğini ve açık hata sonucu düzenlenen belgenin iptal edilmesine ilişkin işlemde ve bu işleme karşı yapılan itirazın reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtilmiştir.

5. Başvurucu, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 2/12/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 8/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; terör örgütü üyeliği suçlamasıyla hakkında yürütülen soruşturmada kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verildiğini, memuriyetine son verildikten sonra dava konusu yapılan gemi adamlığı belgesini çıkarttığını, ileri sürdüğü itirazlarının değerlendirilmediğini belirterek özel hayata saygı hakkının, çalışma hakkının, adil yargılanma hakkının, ayrımcılık yasağının, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir. Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğu, bununla birlikte başka

şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

12. Bu doğrultuda kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

13. Somut başvuruda her ne kadar başvurucu nihai kararın 26/1/2021 tarihinde tebliğ edildiğini belirtmiş ise de başvurucunun nihai kararı 8/1/2021 tarihinde UYAP üzerinden okumak suretiyle öğrendiği sabittir. Bu durumda başvurucunun tespit edilen öğrenme tarihinden itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 9/2/2021 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Başvurucunun herhangi bir mazeret de bildirmediği görülmüştür.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL DİNLER

B. No: 2021/4667 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4667

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL DİNLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4667)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Halil DİNLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar şöyledir:

5. Birinci sınıf emniyet müdürü rütbesinde görev yapan başvurucu, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na 27/3/2015 tarihli ve 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle

eklenen geçici 27. madde uyarınca Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulunun (İdare) 17/4/2015 tarihli ve 2015/1 sayılı kararıyla resen emekli edilmiştir.

6. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; görevinde başarılı olmasına rağmen İdarenin takdir yetkisini kullanırken objektif davranmadığını, meslek hayatını sürdürmek konusunda haklı beklentisi bulunmasına rağmen resen emekliliğe sevk edildiğini belirterek işlemin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

7. Ankara 13. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 30/12/2015 tarihinde oyçokluğuyla davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; gerekli şartları haiz olan personeli resen emekliye sevk etmek hususunda İdareye 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi ile geniş bir takdir yetkisi tanındığını, anılan düzenlemede emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilme şartları haricinde başarısızlık, yetersizlik gibi herhangi bir şarta da yer verilmediğini belirtmiştir. Bu bağlamda ilgili hükmün verdiği yetkiye istinaden İdareye tanınan takdir yetkisi kapsamında, kamu yararı ve hizmet gerekleri gözönünde bulundurularak işlem tesis edildiği ifade edilerek dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Karşıoyda ise başvurucunun resen emekli edilmesine yönelik olarak görevinde başarısızlığına, yetersizliğine dair veya emekli edilmesini gerektirir somut bir hâlin gösterilmediği vurgulanarak kullanılan takdir yetkisinde kamu yararı ve hizmet gerekleri yönünden hukuka uygunluk bulunmadığı kanaatiyle dava konusu işlemin iptal edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

8. Başvurucu, İdarenin takdir hakkını subjektif olarak kullandığını ve İdare Mahkemesi tarafından iddialarının dikkate alınmadığını ifade ederek İdare Mahkemesi kararına karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) 14/12/2016 tarihinde İdare Mahkemesi kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu ve temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı gerekçesiyle temyiz başvurusunun reddine ve anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu daha önceki iddialarını yineleyerek bu kararın düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. Daire karar düzeltme talebinin açıklamalı olarak reddine karar vermiştir. Kararda; başvurucunun milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisak ve irtibatı bulunduğundan bahisle 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) ile rütbesinin alındığı belirtilmiştir. Bununla birlikte idari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargısal denetiminin, kural olarak söz konusu işlemlerin tesis edildikleri tarihteki hukuki duruma göre yapılması esas ise de dava konusu edilen işlemlerin niteliğine göre idari işlemin tesis edildiği tarihten önceki dönemi ilgilendirmesi koşuluyla, yargılama sürecinde veya daha sonra ortaya çıkan tüm bilgi ve belgelerin işlemin hukuka uygunluk denetiminde gözönünde bulundurulmasının gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda dava konusu resen emeklilik işleminin tesis edildiği tarih itibarıyla, görevine devam ettirilen personel ile resen emekliliğine karar verilen personelin değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken ölçütlerin; eşit, objektif ve istikrarlı bir şekilde uygulanması gerekmekle birlikte, gelinen aşamada meydana gelen yeni hukuki durum itibarıyla resen emekliliğe sevk edilen bir kısım personelin rütbelerinin geri alınmasına konu olan fiillerin işlem tarihinden önceki dönemleri kapsayabileceği ve bu durumun resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyeceğinin de dikkate alınması gerektiğinin açık olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan karşıoy kullanan iki üye,

Dairenin onama kararına yönelik olarak karar düzeltme talebinin doğrudan reddi gerektiğini belirterek çoğunluk kararına katılmamıştır.

10. Nihai karar 23/12/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

11. Öte yandan başvurucunun 675 sayılı KHK ile rütbelerinin geri alınmasına yönelik olarak Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) yapmış olduğu başvurunun reddine karar verilmiştir. Başvurucunun bu işlemin iptali talebiyle açmış olduğu dava Ankara 23. İdare Mahkemesinin 19/11/2019 tarihli kararıyla reddedilmiş, bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu ise Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesinin 29/6/2022 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 3201 sayılı Kanun'a 27/3/2015 tarihli ve 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle eklenen geçici 27. madde şöyledir:

"1/1/2015 tarihi itibarıyla, Birinci Sınıf Emniyet Müdürü rütbesini ihraz edenlerden Emniyet Genel Müdür Yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı, Polis Akademisi Başkanı, Özel Güvenlik Denetleme Başkanı, Birinci Hukuk Müşaviri, Daire Başkanı, İl Emniyet Müdürü, Emniyet Müşaviri, Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürü, Akademi Başkan Yardımcısı, Polis Amirleri Eğitimi Merkezi Müdürü, Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı, Teftiş Kurulu Grup Amiri, Polis Meslek Yüksek Okulu Müdürü, Polis Meslek Eğitim Merkezi Müdürü ve Polis Eğitim Merkezi Müdürü kadrolarında bulunanlar dışında kalanlar ile 1/1/2015 tarihi itibarıyla İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Emniyet Müdürü rütbesini ihraz edenlerden emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için gerekli şartları haiz olanlar; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Yüksek Değerlendirme Kurulunun teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile resen emekliye sevk edilebilir. Bu şekilde emekliye sevk edilenler hakkında da 55 inci maddenin yirmi birinci fıkrası hükümleri uygulanır."

13. 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesinin gerekçesi şu şekildedir:

"3201 sayılı Kanuna eklenen geçici 27 nci maddeyle; kıdeme dayalı otomatik terfi sistemi nedeniyle bozulan kadro piramidinin düzeltilmesi, kadro sayılarının 55 inci madde ile belirlenen oranlara çekilmesi için, özellikle yığılmalar meydana gelen emniyet müdürü rütbesinde bulunan personelden emeklilikle ilgili şartları haiz olanların resen emekli edilmesine yönelik düzenlemeye gidilmiştir. Bu şekilde emekli edilecek personelin mağdur edilmemesi bakımından, Türk Silahlı Kuvvetlerinde olduğu gibi, bunlara belli bir miktar kadrosuzluk tazminatının yaş haddine kadar ödenmesi öngörülmüştür."

14. 675 sayılı KHK'nın "Emekli Emniyet Teşkilatı personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 55 inci maddesinin ondokuzuncu ve yirminci fıkraları ile geçici 27 nci maddesi uyarınca resen emekliye sevk edilenler, kendi isteğiyle emekli olanlar veya Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerine göre meslekten veya Devlet memurluğundan çıkarılanlar ile müstafi sayılanlardan milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve ekli (2) sayılı listede yer alanların rütbeleri alınır. ..."

15. 675 sayılı KHK'nın 2. maddesindeki bu hüküm 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü

Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun ile aynen kanunlaşmıştır.

B. İlgili Yargı Kararları

16. Anayasa Mahkemesinin 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesinin iptali talebiyle açılan davada iptal talebinin reddine ilişkin 4/5/2017 tarihli ve E.2015/41, K.2017/98 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

305. Kanun koyucunun bu şekilde emniyet müdürlerinin resen emekli edilmelerine ilişkin temel kuralları saptayıp yasal çerçeveyi çizdikten sonra maddenin gerekçesinde belirtilen; bozulan kadro piramidinin düzeltilmesi, kadro sayılarının 55. maddede belirlenen oranlara çekilmesi ve özellikle emniyet müdürü rütbesinde meydana gelen yığılmaları önlemek suretiyle daha etkin bir personel yapısına ulaşılması amaçlarını gerçekleştirmek üzere idareye resen emekliye sevk edilecek personeli seçme hususunda yetki vermesinde hukuki belirlilik, yasama yetkisinin devredilmezliği ve kanunilik ilkelerine aykırı düşen bir yön bulunmamaktadır. Zira anılan amaçları gerçekleştirmek üzere Kanun'da belirtilen çerçeve kapsamında ve yine Kanun'da belirtilen koşulları taşıyan personel arasında hangilerinin resen emekliye sevk edilecekleri hususunda idareye takdir yetkisinin verilmesi, uzmanlık ve idare tekniği kapsamında kalan bir husustur. Kuşkusuz idareye tanınan bu takdir yetkisi, keyfîlik anlamına gelmeyip anılan yetki kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve objektif kriterlere uygun olarak kullanılabilecektir.

...

314. Bu bağlamda Kanun'da tüm emniyet müdürlerinin değil sadece emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için gerekli şartları haiz olanların resen emekliye sevk edilebilmelerine izin verilmiştir. Ayrıca kuralda, anılan şekilde emekliye sevk edilenlere yaş haddine kadar 3201 sayılı Kanun'un 55. maddesinin yirmi birinci fıkrasında belirtilen kadrosuzluk tazminatının ödeneceği belirtilerek bu kişilerin yaş haddinden önce resen emekliye ayrılmaları nedeniyle oluşabilecek ekonomik kayıplarını önlemeye yönelik dengeleyici tedbir de öngörülmüştür.

315. İptali istenen kuralın uygulanmasına karşı yargı yolunun da açık olduğu, böylece idarenin sınırlama aracını sınırlama amacına ve Kanun'a aykırı şekilde keyfî olarak kullanmasının önüne geçecek güvencenin de bulunduğu görülmektedir. Bu yönleriyle kuralla çalışma hürriyeti ve hakkına getirilen sınırlamanın, hakkın özünü zedelediği veya bunun demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı düştüğü söylenemez.

316. Kuralın kazanılmış haklara ve haklı beklentilere saygı ilkelerine aykırılık teşkil eden bir yönünün bulunmadığı da açıktır.

317. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 7., 10., 13., 48., 49. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

17. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 3/10/2019 tarihli ve E.2017/4074, K.2019/4021 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" ...

İzmir Rüştü Ünsal Polis Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü emrinde 2. Sınıf Emniyet Müdürü

rütbesiyle öğretim görevlisi olarak görev yapan davacı tarafından, 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun Geçici 27. maddesi uyarınca re'sen emekliye sevk edilmesine ilişkin Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulunun 17/4/2015 tarih ve 2015/1 sayılı işleminin iptali ile bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı maaş ve diğer özlük haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi ve işleme dayanak olan 3201 sayılı Kanun'un Geçici 27. maddesinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulması istenilmiştir.

...İzmir 5. İdare Mahkemesinin 11/3/2016 tarih ve E.2015/837, K.2016/424 sayılı kararıyla;

...davacının, kendi sınıfı içerisinde bulunan diğer personelle birlikte değerlendirilmesinden, Kurul kararında belirtilen; emekli edilmesini gerektirir, geçmiş hizmetlerinde başarısız veya yetersizliğine, hakkında yürütülen soruşturma ve aldığı cezalara, temsil ve yöneticilik yeteneklerinin, özgüveni, verimlilik ve benzeri özelliklerinin olumsuzluğuna ilişkin bir tespite yer verilmediği görüldüğünden, Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulunca salt takdir yetkisine istinaden yapıldığı anlaşılan değerlendirme sonucu re'sen emekliye sevk edilmesine ilişkin işlemde kamu yararı ve hizmet gerekleri ile kanun önünde eşitlik ilkeleri yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline ve işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarının yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesine karar verilmiştir.

... Danıştay Beşinci Dairesinin 20/2/2017 tarih ve E.2016/29839, K.2017/3132 sayılı kararıyla;

Dava konusu işlemin dayanağı olan Kanun hükümleri ile gerekçeleri bir arada değerlendirildiğinde; Kanun'un amacının, emniyet hizmetlerinin hizmet gereklerine uygun olarak yürütülebilmesi için her bir rütbede ihtiyaç duyulan emniyet amirlerinin kadro sayılarının belirlenmesi ve sayıları Kanunla belirlenen bu kadrolara atamalarda liyakat ilkesi çerçevesinde bir değerlendirmeye ve seçmeye imkân sağlanması olduğunun anlaşıldığı,

Kadro sayılarının Kanunla belirlenmesi ve kadroların aşılamayacak olması, öte yandan mevcut polis amiri sayısının da kadro sayısından fazla olması nedeniyle, zorunlu olarak bazı polis amirlerinin resen emekli edilmelerinin öngörüldüğü ve bu kapsamdaki personelin hak kaybına uğramamaları için özlük ve parasal haklarının korunduğu,

Söz konusu yasal zorunluluk nedeniyle resen emekliye sevk edilecek polis amirlerinin belirlenmesinde idarenin takdir yetkisi bulunduğunun açık olduğu, bu kapsamda, idarenin takdir yetkisinin kullanımında sınırsız bir serbestiye sahip olmadığı bilinmekle birlikte, Kanun'un amir hükmünü yerine getirmek durumunda olan idarenin, resen emekliye sevk edilecek polis amirlerinin belirlenmesinde kamu yararı amacına aykırı ve hizmet gerekleri dışında subjektif sebeplerle hareket ettiğine ilişkin bir verinin bulunmadığı, bunun yanında, hangi polis amirlerinin emekliye sevk edileceğinin belirlenmesi konusunda idarenin yargı kararı ile zorlanmasının da hukuken olanaklı olmadığı,

Bu itibarla, Kanun'un amir hükmü gereği mevcut polis amiri sayısını sınırlı sayıdaki kadro sayısına çekmek amacı dâhilinde davalı idareye tanınan takdir yetkisi kullanılarak tesis edildiği anlaşılan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılarak, İzmir 5. İdare Mahkemesinin 11/3/2016 tarih ve E.2015/837, K.2016/424 sayılı kararının bozulmasına karar verilmiştir.

... İzmir 5. İdare Mahkemesinin 2/11/2017 tarih ve E.2017/1636, K.2017/1560 sayılı kararıyla; dava konusu işlemin iptali ile işlem nedeniyle yoksun kalınan parasal ve özlük

hakların dava açma tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesi yolundaki ilk kararda ısrar edilmiştir.

...

Dava dosyasının ve benzer nitelikte olan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu esasına kayıtlı diğer dosyaların incelenmesinden; davalı idarece yapılan değerlendirmelerde, görevine devam ettirilen personelin, kimi zaman sicil not ortalaması yüksek olmasına rağmen ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından re'sen emekli edilen personelin gerisinde kaldığı, kimi zaman ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından diğerlerinden önde olan personelin geçirdiği soruşturmalar ve aldığı cezalar dikkate alınarak görevine devam ettirilmediği; bir personelin görevine devam edebilmesi için önünde engel olan bir fiilin diğer bir personel için engel görülmediği; dolayısıyla, davalı idarece yapılan değerlendirmede dikkate alındığı belirtilen personelin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özelliklerinin gözetilmesinde eşit, objektif ve istikrarlı bir uygulamanın bulunmadığı, bunlardan birine öncelik verilmiş ise bunun gerekçelerinin açıklanmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, dosyada yer alan Yüksek Değerlendirme Kurulu kararında her ne kadar, personelin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığı belirtilmiş ise de; uyuşmazlık konusu dönemde görevine devam ettirilen personele ilişkin listeler ile listelerde yer alan personelin kıdem, sicil, ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri ve davranışlar ile geçmişte alınmış cezalar, geçirilen ve devam eden soruşturma bilgileri gözönüne alındığında, davalı idarece, yukarıda belirtilen ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulamadığı anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka uyarlık, işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında ise sonucu itibarıyla hukuki isabetsizlik görülmemiştir.

Öte yandan, davalı idarece, davacının re'sen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda yukarıda yer verilen gerekçedeki hususlar çerçevesinde yeniden bir değerlendirme yapılacağından, diğer bir ifadeyle, İdare Mahkemesince verilen iptal kararının yukarıdaki gerekçeyle hukuka uygun görülmesi, davacının doğrudan görevine devam ettirilmesi sonucunu doğurmayacağından, dava konusu işlem nedeniyle yoksun kalınan hakların tazmini isteminin bu aşamada kabulüne hukuken olanak bulunmamaktadır.

Bu nedenle, Mahkeme kararının tazminat isteminin kabulüne ilişkin kısmında hukuki isabet görülmemiştir.

..

Açıklanan nedenlerle;

1. Davalı idarenin temyiz isteminin kısmen kabulü, kısmen reddine;

2. İzmir 5. İdare Mahkemesinin 2/11/2017 tarih ve E.2017/1636, K.2017/1560 sayılı ısrar kararının, dava konusu işlemin iptaline ilişkin kısmının yukarıda yer verilen gerekçe ile ONANMASINA,

3. Dava konusu işlem nedeniyle yoksun kalınan parasal ve özlük hakların dava açma tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesine ilişkin kısmının ise

BOZULMASINA,

... karar verildi."

18. Danıştay Beşinci Dairesinin 14/7/2020 tarihli ve E.2018/3439, K.2020/3480 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Emniyet Genel Müdürlüğü emrinde 1. Sınıf Emniyet Müdürü rütbesiyle görev yapan davacının, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun geçici 27. maddesi uyarınca re'sen emekliye sevk edilmesine ilişkin 17/4/2015 tarih ve 2015/1 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulu kararının iptali ve 4/4/2015 tarih ve 29316 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6638 sayılı Kanun'un (3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na geçici 27. maddeyi ekleyen) 32. maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmesi istenilmiştir.

... Ankara 3. İdare Mahkemesinin 25/5/2017 tarih ve E.2016/1760, K.2017/1842 sayılı kararında; Yasanın amir hükmü gereği mevcut emniyet amiri sayısını sınırlı sayıdaki kadro sayısına çekmek amacı dâhilinde davalı idareye tanınan takdir yetkisi kullanılarak tesis edildiği anlaşılan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Belirtilen gerekçelerle davanın reddine karar verilmiştir.

...

Söz konusu Kanun hükmü ile idareye, Kanun'da belirtilen çerçeve kapsamındaki ve yine Kanun'da belirtilen koşulları taşıyan personel arasından resen emekliye sevk edeceği personeli belirleme konusunda takdir yetkisi tanındığı açık olmakla birlikte, idareye tanınan söz konusu takdir yetkisinin mutlak ve sınırsız olmayıp, kamu yararı ve hizmet gerekleriyle sınırlı olduğu ve bu açıdan yargı denetimine tabi bulunduğu idare hukukunun bilinen ilkelerindendir.

Nitekim, dava konusu işlemin dayanağı olan 3201 sayılı Kanun'un (6638 sayılı Kanun'la eklenen) geçici 27. maddesinin iptali istemiyle açılan davada, Anayasa Mahkemesi'nin (kararımızın "Anayasa'ya Aykırılık İddiasının İncelenmesi" bölümünde değinilen) 4/5/2017 tarih ve E.2015/41, K.2017/98 sayılı kararında; Kanun'da belirtilen çerçeve kapsamında ve yine Kanun'da belirtilen koşulları taşıyan personel arasında hangilerinin resen emekliye sevk edileceği hususunda idareye tanınan takdir yetkisinin, keyfîlik anlamına gelmeyip kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve objektif kriterlere uygun olarak kullanılabileceği, idarenin bu yetkisini kullanırken kamu hizmetinin daha iyi işlemesi veya kamu yararı esasına göre ayrım yaparak işlem yapmak zorunda olduğu, bunun için ise söz konusu kadrolarda çalışanlar yönünden birtakım ayırt edici objektif kriterlerin kullanılması gerektiği hususlarına vurgu yapılmıştır. Bunun yanında, söz konusu kriterlerin uygulanması sırasında eşit, objektif ve istikrarlı bir uygulamanın sağlanması hukuk devleti ilkesinin zorunlu bir sonucudur.

Anılan Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere, resen emekli edilecek personelin belirlenmesinde birtakım ayırt edici objektif kriterlerin kullanılması gerekmektedir.

Davalı idarece bu kapsamda yapılan değerlendirmeler incelendiğinde; görevine devam ettirilen personelin, kimi zaman sicil not ortalaması yüksek olmasına rağmen ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından resen emekli edilen personelin gerisinde kaldığı, bir personelin görevine devam edebilmesi için önünde engel

olan bir fiilin diğer bir personel açısından engel olarak görülmediği; dolayısıyla, davalı idarece yapılan değerlendirmede dikkate alındığı belirtilen; personelin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özellikleri yönünden eşit, objektif ve istikrarlı bir uygulamanın söz konusu olmadığı, bunlardan birine öncelik verilmiş ise bunun gerekçelerinin açıklanmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, davalı idarece, resen emekliye sevk edilecek personelin seçiminde kullanıldığı belirtilen ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulamadığı anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka uyarlık görülmemiştir.

Bu itibarla, davanın reddi yönündeki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.

Öte yandan, davalı idarece, davacının resen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda yukarıda yer verilen gerekçeler dikkate alınarak yeniden bir değerlendirme yapılacağından, bu karar, davacının doğrudan görevine başlatılması sonucunu doğurmayacak ve bu aşamada davacının parasal ve özlük hak kaybının varlığından söz edilmesi mümkün olmayacaktır.

...

Açıklanan nedenlerle;

1. 2577 sayılıKanun'un49.maddesine uygun bulunan davacının temyiz isteminin kabulüne;

2. Davanın yukarıda özetlenen gerekçeyle reddine ilişkin temyize konu Ankara 3. İdare Mahkemesinin 25/5/2017 tarih ve E.2016/1760, K.2017/1842 sayılı kararının BOZULMASINA,

...karar verildi."

19. Danıştay Onikinci Dairesinin 25/3/2021 tarihli ve E.2021/1421, K.2021/1642 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Emniyet Genel Müdürlüğünde 1. sınıf emniyet müdürü olarak görev yapan davacının, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun geçici 27. maddesi uyarınca re'sen emekliye sevk edilmesine ilişkin 17/4/2015 tarih ve 2015/1 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulu kararının iptali ile bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine, özlük haklarının iadesine ve 4/4/2015 tarih ve 29316 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6638 sayılı Kanun'un (3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na geçici 27. maddeyi ekleyen) 32. maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmesi istenilmiştir.

... Ankara 11. İdare Mahkemesinin 6/12/2016 tarih ve E.2015/1616, K.2016/4243 sayılı kararıyla; 6638 sayılı Kanun ile 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun terfi ve atamalara ilişkin maddelerinde değişikliğe gidildiği, Emniyet Teşkilatında her amir rütbesinde bulunması gereken azami kadro sayısının belirlendiği, söz konusu değişikliklerin bir an önce hayata geçirilmesi amacıyla geçici 27. madde ile altı ay içerisinde idareye re'sen emeklilik işlemlerini gerçekleştirme yükümlülüğünün getirildiği, bunun neticesinde idarenin emniyet müdürlerini kendi aralarında değerlendirerek davacının da aralarında bulunduğu bir kısım personelleri re'sen emekliye sevk ettiği, geçici 27. maddede emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için gerekli şartları haiz olan personeli re'sen emekliye sevk etme hususunda

davalı idareye geniş bir takdir yetkisi tanındığı, ilgili personelin belirlenmesi noktasında, Kanunda emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilme şartlarını haiz olmanın haricinde başarısızlık, yetersizlik vb. gibi herhangi bir şarta da yer verilmediği, kamu hizmetinin etkin ve verimli bir biçimde yürütülmesini teminen, yürürlükte bulunan 3201 sayılı Kanun'un amir hükmünün verdiği yetkiye istinaden, idareye tanınan takdir yetkisi kapsamında kamu yararı ve hizmet gerekleri gözönünde bulundurularak tesis edildiği anlaşılan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı; öte yandan, hukuka uygun olduğu sonucuna varılan dava konusu işlemden dolayı yoksun kalınan özlük ve parasal hakların tazminine karar verilmesinin de mümkün olmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.

... Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 2/11/2017 tarih ve E.2017/7705, K.2017/12110 sayılı kararıyla; Anayasa'ya aykırılık iddiasının yerinde görülmediği istinaf başvurusuna konu İdare Mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğu ve davacı tarafından ileri sürülen iddiaların söz konusu kararın kaldırılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı gerekçesiyle, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca istinaf başvurusunun açıklamalı olarak reddine karar verilmiştir.

...

Söz konusu Kanun hükmü ile idareye, Kanun'da belirtilen çerçeve kapsamındaki ve yine Kanun'da belirtilen koşulları taşıyan personel arasından re'sen emekliye sevk edeceği personeli belirleme konusunda takdir yetkisi tanındığı açık olmakla birlikte, idareye tanınan söz konusu takdir yetkisinin mutlak ve sınırsız olmayıp, kamu yararı ve hizmet gerekleriyle sınırlı olduğu ve bu açıdan yargı denetimine tabi bulunduğu idare hukukunun bilinen ilkelerindendir.

Nitekim, dava konusu işlemin dayanağı olan 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesinin iptali istemiyle açılan davada verilen ve 3/8/2017 tarih ve 30143 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 4/5/2017 tarih ve E.2015/41, K.2017/98 sayılı kararında; Kanun'da belirtilen çerçeve kapsamında ve yine Kanun'da belirtilen koşulları taşıyan personel arasında hangilerinin re'sen emekliye sevk edileceği hususunda idareye tanınan takdir yetkisinin, keyfîlik anlamına gelmeyip kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve objektif kriterlere uygun olarak kullanılabileceği, idarenin bu yetkisini kullanırken kamu hizmetinin daha iyi işlemesi veya kamu yararı esasına göre ayrım yaparak işlem yapmak zorunda olduğu, bunun için ise söz konusu kadrolarda çalışanlar yönünden birtakım ayırt edici objektif kriterlerin kullanılması gerektiği hususlarına vurgu yapılmış olup, söz konusu kriterlerin uygulanması sırasında eşit, objektif ve istikrarlı bir uygulamanın sağlanması, hukuk devleti ilkesinin zorunlu bir sonucudur.

Bu itibarla, Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere, re'sen emekli edilecek personelin belirlenmesinde birtakım ayırt edici objektif kriterlerin kullanılması gerekmektedir.

Davalı idarece bu kapsamda yapılan değerlendirmelerin incelenmesinden; görevine devam ettirilen personelin, kimi zaman sicil not ortalaması yüksek olmasına rağmen ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından re'sen emekli edilen personelin gerisinde kaldığı, bir personelin görevine devam edebilmesi için önünde engel olan bir fiilin diğer bir personel açısından engel olarak görülmediği; dolayısıyla, davalı idarece yapılan değerlendirmede dikkate alındığı belirtilen; personelin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özellikleri yönünden eşit, objektif ve istikrarlı bir

uygulamanın söz konusu olmadığı, bunlardan birine öncelik verilmiş ise bunun gerekçelerinin açıklanmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda; davalı idarece, re'sen emekliye sevk edilecek personelin seçiminde kullanıldığı belirtilen ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiği ortaya konulamadığından, dava konusu işlemde hukuka uyarlık, davanın reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddine ilişkin Bölge İdare Mahkemesi kararında ise hukuki isabet bulunmamaktadır.

Öte yandan; davalı idarece, davacının re'sen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda yukarıda yer verilen gerekçeler dikkate alınarak yeniden bir değerlendirme yapılacağından, doğrudan görevine başlatılması söz konusu olmayan davacının, bu aşamada parasal ve özlük hak kaybının varlığından söz edilemeyeceği de açıktır.

...

Açıklanan nedenlerle;

1. 2577 sayılı Kanun'un 49. maddesine uygun bulunan davacının temyiz isteminin kabulüne,

2. Davanın yukarıda özetlenen gerekçeyle reddine ilişkin Ankara 11. İdare Mahkemesinin 6/12/2016 tarih ve E.2015/1616, K,2016/4243 sayılı kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddine ilişkin temyize konu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 2/11/2017 tarih ve E.2017/7705, K.2017/12110 sayılı kararının BOZULMASINA,

... karar verildi."

20. Danıştay Beşinci Dairesinin 22/10/2020 tarihli ve E.2017/6014, K.2020/4691 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Trabzon İdare Mahkemesinin 25/11/2015 tarih ve E.2015/907, K.2015/1591 sayılı kararının onanmasına dair Danıştay Beşinci Dairesinin 10/11/2016 tarih ve E.2016/25254, K.2016/5900 sayılı kararının; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun geçici 8. maddesi uyarınca uygulanmasına devam edilen 3622 sayılı Kanun ile değişik 54. maddesi uyarınca düzeltilmesi istenilmektedir.

...

Dilekçede ileri sürülen düzeltme nedenlerinin anılan maddede sayılan nedenlere uymadığı anlaşılmıştır.

Öte yandan, davacının milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti/iltisakı/irtibatı bulunduğundan bahisle 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile rütbesinin alındığı anlaşılmıştır.

Bilindiği üzere, idari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargısal denetiminin, kural olarak söz konusu işlemlerin tesis edildikleri tarihteki hukuki duruma göre yapılması esas ise de, dava konusu edilen işlemlerin niteliğine göre idari işlemin tesis edildiği tarihten önceki dönemi ilgilendirmesi koşuluyla, yargılama sürecinde veya daha sonra ortaya çıkan tüm bilgi ve belgelerin işlemin hukuka uygunluk denetiminde gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Olayda; dava konusu re'sen emeklilik işleminin tesis edildiği tarih itibarıyla, görevine devam ettirilen personel ile resen emekliliğine karar verilen personelin değerlendirilmesinde

dikkate alınması gereken ölçütlerin; eşit, objektif ve istikrarlı bir şekilde uygulanması gerekmekle birlikte, gelinen aşamada meydana gelen yeni hukuki durum itibarıyla, resen emekliliğe sevk edilen bir kısım personelin Kanun Hükmünde Kararnameler ile rütbelerinin geri alınmasına konu olan fiillerin işlem tarihinden önceki dönemleri kapsayabileceği ve bu durumun re'sen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyeceğinin de dikkate alınması gerektiği açıktır.

...

1. Karar düzeltme isteminin yukarıda belirtilen açıklamayla REDDİNE,

...karar verildi."

21. Danıştay Onikinci Dairesinin 9/3/2023 tarihli ve E.2022/6221, K.2023/1021 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Polis Amirleri Eğitim Merkezinde 2. sınıf emniyet müdürü olarak görev yapan davacının, 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun geçici 27. maddesi uyarınca re'sen emekliye sevk edilmesine ilişkin 17/4/2015 tarih ve 2015/1 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulu kararının iptali ve bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı maaş ve özlük haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle açılan davada verilen davanın reddi yolundaki Ankara 4. İdare Mahkemesinin 29/1/2016 tarih ve E.2015/1653, K.2016/252 sayılı kararının; 2577 sayılı İdari yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırılması ve dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi istenilmiştir.

... Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin 9/3/2022 tarih ve E.2022/212, K.2022/485 sayılı kararıyla; davacı tarafından yargılamanın yenilenmesi dilekçesinde ileri sürülen sebeplerin, 2577 sayılı İdari yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinde tahdidi olarak sayılan yargılamanın yenilenmesi sebepleri arasında bulunmadığı görüldüğünden, yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulüne imkân bulunmadığı gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verilmiştir.

... Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 3/11/2022 tarih E.2022/1586, K.2022/2661 sayılı kararıyla; istinaf başvurusuna ve yargılamanın yenilenmesi istemine konu olan ve kaldırılması istenen Ankara 4. İdare Mahkemesince verilen kararının, istinaf kanun yolunun uygulanmasına başlandığı 20/7/2016 tarihi öncesinde verilen ve temyiz incelemesinden geçen yargılamanın devamı olduğu gözönüne alındığında, bu karara karşı yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunulması üzerine verilen Ankara 4. İdare Mahkemesince verilen 9/3/2022 tarih ve E.2022/212, K.2022/485 sayılı kararının da temyiz kanun yolu incelemesine tabi olması gerektiği sonucuna varıldığından, istinaf başvurusunun görev yönünden reddi gerektiği gerekçesiyle Ankara 4. İdare Mahkemesince verilen anılan karara yönelik başvurunun Ankara Bölge İdare Mahkemesince istinaf yoluyla incelenmesine yasal olanak bulunmadığından, bu karara yönelik istinaf başvurusunun görev yönünden reddine, dosyanın söz konusu Mahkeme kararının temyizen incelemekle görevli olan Danıştay'a gönderilmesine karar verilmiştir.

... Resen emekliye sevk edildikten sonra 675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında rütbelerinin alındığı, bu işleme karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'na yaptığı başvurunun kabul edilmesi üzerine rütbelerinin geri verildiği, bu

kararla birlikte terör örgütü ve faaliyetleri içerisinde yer almadığının kanıtlandığı, yeniden yargılama yapılması için gerekli olan şartların gerçekleştiği gerekçesiyle Ankara 4. İdare Mahkemesinin 29/1/2016 tarih ve E.2015/1653, K.2016/252 sayılı kararının, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinin (h) bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırılmasına karar verilmesi için İdare Mahkemesi kararının bozulması gerektiği ileri sürülmektedir.

...

İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının temyizen bozulması, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı hâlinde mümkündür. Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

...

Açıklanan nedenlerle;

1. Davacının temyiz isteminin reddine,

2. Yukarıda özetlenen gerekçeyle yargılamanın yenilenmesi isteminin reddi yolundaki Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin temyize konu 9/3/2022 tarih ve E.2022/212, K.2022/485 sayılı kararının ONANMASINA,

3. Temyiz giderlerinin istemde bulunan üzerinde bırakılmasına,

...karar verildi."

22. Danıştay Onikinci Dairesinin 19/4/2021 tarihli ve E.2021/1073, K.2021/1967 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Kastamonu İdare Mahkemesinin 31/3/2016 tarih ve E.2015/603, K.2016/468 sayılı kararının onanmasına ilişkin Danıştay Beşinci Dairesinin 10/1/2017 tarih ve E.2016/36086, K.2017/748 sayılı kararının; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun geçici 8. maddesi uyarınca uygulanmasına devam edilen 3622 sayılı Kanun ile değişik 54. maddesi uyarınca düzeltilmesi istenilmektedir.

...

Dilekçede ileri sürülen düzeltme nedenlerinin anılan maddede sayılan nedenlere uymadığı anlaşılmıştır.

Öte yandan, davalı idarece re'sen emeklilik işlemlerine yönelik olarak yapılan değerlendirmelerde; görevine devam ettirilen personelin kimi zaman sicil not ortalaması yüksek olmasına rağmen ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından re'sen emekli edilen personelin gerisinde kaldığı; kimi zaman ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından diğerlerinden önde olan personelin geçirdiği soruşturmalar ve aldığı cezalar dikkate alınarak görevine devam ettirilmediği; bir personelin görevine devam edebilmesi için önünde engel olan bir fiilin diğer bir personel için engel görülmediği; dolayısıyla, davalı idarece işlem tesis edilirken, personelin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özelliklerinin gözetilmesinde eşit, objektif ve istikrarlı bir uygulamanın bulunmadığı, bunlardan birine

öncelik verilmiş ise bunun gerekçelerinin açıklanmadığı anlaşılmaktadır.

Ancak, dosyanın incelenmesinden; davacının, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti/iltisakı/irtibatı bulunduğundan bahisle, 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile rütbesinin geri alındığı görülmektedir.

İdari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargısal denetiminin, kural olarak söz konusu işlemlerin tesis edildikleri tarihteki hukuki duruma göre yapılması esas ise de, dava konusu edilen işlemlerin niteliğine göre, idari işlemin tesis edildiği tarihten önceki dönemi ilgilendirmesi koşuluyla, yargılama sürecinde veya daha sonra ortaya çıkan tüm bilgi ve belgelerin işlemin hukuka uygunluk denetiminde gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Bakılan olayda, dava konusu re'sen emeklilik işleminin tesis edildiği tarih itibarıyla, görevine devam ettirilen personel ile re'sen emekliliğine karar verilen personelin değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken ölçütlerin; eşit, objektif ve istikrarlı bir şekilde uygulanması gerekmekle birlikte, gelinen aşamada meydana gelen yeni hukuki durum itibarıyla, re'sen emekliye sevk edilen bir kısım personelin Kanun Hükmünde Kararnameler ile rütbelerinin geri alınmasına konu olan ve re'sen emeklilik işleminden önceki dönemleri kapsayan fiillerinin, re'sen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmede dikkate alınabileceği de açıktır.

...

1. Karar düzeltme isteminin yukarıda belirtilen açıklama ile REDDİNE,

... karar verildi."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 15/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

24. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; aktif bir şekilde görev yaparken ve mesleği ile ilgili haklı beklentileri varken öngöremediği bir zamanda emekli edildiğini, idarenin kendisine tanınan takdir yetkisini keyfî bir şekilde kullandığını belirtmiştir. Danıştay içtihadında idarenin takdir hakkının mutlak ve sınırsız olmadığının bunun kamu yararı ve hizmet gerekleri sınırları içinde kullanılması gerektiğinin kabul edildiğini vurgulayan başvurucu resen emekli edilmesine gerekçe olarak görevinde başarısızlığına ya da yetersizliğine yönelik somut bir durumun gösterilmediğini ifade etmiştir. Bu bağlamda başvurucu hukuki güvenliğinin ve haklı beklentisinin ortadan kaldırıldığını belirtmiş, eşitlik ilkesinin ve kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; yargısal makamlar tarafından başvurucunun itirazları dikkate alınarak ilgili mevzuat uyarınca talebinin incelendiği ve resen emekliye sevk edilmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığı, ayrıca başvurucunun 675 sayılı KHK ile rütbelerinin geri alınmış olması nedeniyle yapılacak incelemede Anayasanın

15. maddesinin de gözetilmesinin faydalı olacağı vurgulanmıştır. Sonuç olarak ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşulları hatırlatılmış ve bunların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

27. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki beyanlarını yinelemekle birlikte rütbelerinin geri alınmasının önceki resen emeklilik işlemine dayanak yapıldığını, sonra gerçekleşen bir işlemin önceki bir işleme gerekçe olamayacağını belirtmiştir.

C. Değerlendirme

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları ve Danıştayın somut olayla ilgili içtihadı gözönüne alınarak başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

31. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "... adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75; Faruk Büyük [2. B.], B. No: 2015/17044, 11/12/2018, § 33).

32. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34; Faruk Büyük, § 35). Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak yargılama mercileri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır (Faruk Büyük, § 36).

33. Öte yandan temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde öne sürülmüş ana unsurları incelediğini, ilk derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 60).

34. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, §§ 35, 39; Faruk Büyük, §§ 37, 38).

35. Diğer taraftan yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtması yönüyle olumludur. Bu değişiklikler yargı organlarının takdir yetkisi kapsamında olup öz itibarıyla önceki çözümün tatminkâr bulunmaması anlamına gelmektedir. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlamaları beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşmaları ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkartır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir. Bu bağlamda aynı hususta daha önce çıkan kararlardan farklı bir hüküm kurulması hâlinde mahkemelerce bu farklılaşmaya ilişkin makul bir açıklamanın getirilmesi gerekmektedir (Türkan Bal, §§ 53, 55, 64; Faruk Büyük, § 39).

36. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi norm denetimi ve bireysel başvuru kararlarında (örnekler için bkz. Ercan Din [2. B.], B. No: 2014/94, 8/6/2016; Semra Bekiroğlu ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6717, 16/12/2015; Ahmet Gül ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/1182, 22/9/2016) hukuki güvenlik ve belirlilik kavramının mahkeme kararlarında makul bir istikrarın sağlanması hususu ile de doğrudan ilgili olduğu, yargı makamlarının benzer davalarda daha önceki kararlarıyla kabul edilebilir oranlarda uyumlu kararlar vermesi gerektiği, mahkeme kararlarında istikrarlı değerlendirmelerin dışındaki bir yaklaşımın hukukun dinamik yorumuyla uyumlu ve gelişmeye yönelik olarak verildiğinin ilgili ve yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiği değerlendirilmiştir (Faruk Büyük, § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere emniyet teşkilatında kıdeme dayalı otomatik terfi sistemi nedeniyle bozulan kadro piramidinin düzeltilmesi amacıyla yığılmalar meydana gelen emniyet müdürü rütbesinde bulunan personelden emeklilikle ilgili şartları haiz olanların resen emekli edilmesi gerekliliğinden hareketle getirilmiştir (bkz. § 13). Düzenlemenin iptali talebiyle açılan davanın reddine ilişkin kararda da vurgulandığı üzere Anayasa Mahkemesi getirilen bu düzenlemeyle idareye verilen takdir yetkisinin kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve objektif kriterlere uygun olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (bkz. § 16).

38. Nitekim bu belirlemeden de hareketle resen emekli edilen kişilerin açtıkları davalarda

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından ilgililerin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özellikleri şeklindeki ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulması gerektiğine yönelik bir içtihat belirlenmiştir. Danıştayın ilgili daireleri de aynı gerekçelerle idare mahkemelerinin benzer uyuşmazlıklarda verdiği davanın reddine ilişkin kararların kişilerin resen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda yeniden bir değerlendirilme yapılması gerektiğinden bahisle bozulmasına karar vermiştir (bkz. §§ 17-19).

39. Bu kapsamda bahse konu resen emeklilik müessesesinin uygulanması ile ilgili olarak hem Anayasa Mahkemesinin anılan kararında hem de Danıştayın ortaya koyduğu ilkelerde belirtilen temel husus 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi uyarınca haklarında resen emeklilik kararı verilen kişilere uygulanan ölçütlerin eşit, objektif ve istikrarlı bir şekilde uygulanmış olduğunun ortaya konulması yönündeki gerekliliktir. Bu gerekliliğin belirlenmesinde ise yargı yerleri, idareye verilen takdir hakkının kamu yararı ve hizmetin gereklilikleri doğrultusunda kullanıldığının ortaya konulması şeklindeki temel prensibi kararlarına yansıtmıştır.

40. Somut olayda başvurucu, hakkında verilen resen emeklilik kararı sonrasında işlemin iptali talebiyle dava açmış, İdare Mahkemesi İdarenin konuya ilişkin olarak sahip olduğu geniş takdir hakkından bahsederek resen emeklilik işleminin tesis edilebilmesi için emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilme şartlarının haricinde başarısızlık, yetersizlik gibi herhangi bir şartın gerekmediğine vurgu yapmıştır. Nitekim İdare Mahkemesinin bu kararına karşı yapılan temyiz başvurusu Daire tarafından reddedilmiştir. Karar düzeltme yolunda ise başvurucunun 675 sayılı KHK ile rütbelerinin geri alındığı belirtilerek resen emekliliğe sevk edilen bir kısım personelin rütbelerinin geri alınmasına konu olan fiillerin işlem tarihinden önceki dönemleri kapsayabileceği ve bu durumun resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyeceğinin de dikkate alınması gerektiğinin açık olduğu şeklindeki açıklamaya yer verilmiş ve karar düzeltme talebi bu açıklamayla reddedilmiştir. Bu bağlamda somut uyuşmazlıkta Dairenin başvurucunun rütbelerinin geri alınmasını yeni hukuki durum olarak değerlendirdiği ve bu hususa vurgu yaptığı görülmektedir.

41. FETÖ/PDY ile iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle rütbeleri geri alınan kişilerin iltisak veya irtibatlarını ortaya koyan eylemlerinin önceki dönemleri kapsayabileceği ve bunun da resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyebileceği düşünülebilir. Önemli olan ise bu etkinin yine içtihatla ortaya konulmuş olan eşit, objektif ve istikrarlı uygulama başlığı altında kişiselleştirilmiş olmasıdır. Daha açık bir ifadeyle salt rütbelerin geri alınması şeklindeki işlemin varlığından hareketle daha önce tesis edilmiş olan resen emeklilik işleminin hukuka uygun olduğu söylenemez.

42. Zira rütbelerin geri alınmasına ilişkin işlemin OHAL Komisyonu kararıyla ya da yargısal makamlarca iptal edilmesi hâlinde resen emeklilik işleminin de dayanağının kalmayacağını kabul etmek gerekir. Nitekim ilgili hukuk başlığında aktarılan Danıştay Onikinci Dairesinin 9/3/2023 tarihli kararında benzer durumdaki bir davacının rütbelerinin iade edildiği gerekçesiyle resen emeklilik işlemine yönelik olarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu, ilk derece mahkemesinin bu talebi reddettiği ve temyiz makamının da ilk derece mahkemesi kararını onadığı görülmektedir (bkz. § 21). Dolayısıyla somut olayda olağan yargı yerleri tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

43. Öncelikle idare mahkemelerinin somut olaydaki uyuşmazlıklarla ilgili olarak idarenin geniş takdir hakkının var olduğundan bahisle resen emeklilik işleminin tesis edilebilmesi için emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilme şartlarının haricinde başarısızlık, yetersizlik gibi herhangi bir şartın gerekmediği şeklindeki gerekçesinin temyiz merciince kabul görmediğini ve bu yöndeki kararların yukarıda aktarılan Danıştay içtihadı çerçevesinde bozulduğunu tekrar vurgulamak gerekmektedir.

44. Diğer yandan somut olayda İdare Mahkemesinin başvurucunun resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açtığı davanın reddine de dayanak olarak idarenin geniş takdir hakkından bahisle ortaya koyduğu aynı yöndeki gerekçe, başvurucunun rütbelerinin geri alındığı belirtilerek Daire tarafından kabul görmüştür. Fakat Danıştay içtihadıyla belirlenmiş olan eşit, objektif ve istikrarlı uygulama ilkesi kapsamında kişiselleştirilmiş gerekçelerin başvurucunun rütbelerinin geri alınmasına sebep olan FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatlarını ortaya koyar nitelikteki eylemleri değerlendirilerek resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açılan davada bir sonuca varılması gerekir.

45. Sonuç olarak yargısal makamlar tarafından bahsedilen yönde bir değerlendirme yapılmaksızın konu ile ilgili mevcut içtihadın aksine salt idarenin geniş takdir hakkının varlığından ve başvurucunun rütbelerinin geri alınmış olmasından hareketle ortaya konulan gerekçenin ilgili ve yeterli nitelikte olduğu söylenemez.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

47. Öte yandan bu ihlal kararının başvurucu tarafından açılan davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözetmek suretiyle söz konusu uyuşmazlıkla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek olağan yargı yerlerinin takdirindedir.

VI. GİDERİM

48. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve 400.000 TL maddi, 600.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Diğer yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2015/1499, K.2015/2235) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Danıştay Beşinci Dairesi (E.2016/27667, K.2016/10351) ile Danıştay Onikinci Dairesine GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TUNA VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5685 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5685

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TUNA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5685)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Ahmet TUNA

2. Ayşegül ÇİFÇİ

3. Fatma TUNA

4. Utku TUNA

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısı sonucu meydana gelen ölümden kaynaklanan zararların tazmini talebiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının, davanın süre aşımı gerekçesiyle kısmen reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi

yaralanmıştır. Başvurucular Ahmet Tuna ve Fatma Tuna'nın oğlu, diğer başvuruculaların kardeşi olan O.T. de terör saldırısı nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

3. Başvuruculaların 22/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat O.T.nin mirasçılarına ödenmiştir.

A. Olaya İlişkin Olarak Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Açılan Kamu Davası

4. Yaşanan terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili olarak çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimlerinin araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgileri de belirtmek suretiyle Hatay emniyetine bilgi verdiği, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır. Başsavcılığın 7/1/2016 tarihinde aynı suça ilişkin olarak hazırladığı ikinci iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ilk ceza davası ile birleştirilerek görülmüştür.

6. İşbu bireysel başvuru yapıldığında derdest olan kamu davası, inceleme devam ederken neticelenmiştir. Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/6/2021 tarihli kararıyla, dönemin Hatay İl Emniyet Müdürü R.K., Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Müdürlüğü (TEM) Şube Müdürü N.E. ve Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürü M.B.nin neticeten 8 ay 10 gün hapis cezası ile tecziyelerine ancak hükmedilen cezaların ertelenmesine karar verilmiştir. Kararda, gelen bir telefon ihbarı üzerine Millî İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan ve bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren 10/5/2013 tarihli ve 2013/32 sayılı eylem ihbarı notunun Hatay İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmesine ve evrakın nöbetçi memur tarafından taranarak ilgili birimi olan TEM Şubesi ve İlçe Emniyet Müdürlüklerine POL-NET olarak isimlendirilen bilişim sistemi üzerinden gönderilmesine rağmen bu istihbari bilgiye emniyet görevlilerinin yeterli ilgiyi göstermediği ve eyleme karşı yeterli tedbir almadığı ifade edilmiştir. Ayrıca bu patlama olayı öncesinde 23/10/2012 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüğüne MİT tarafından bombalı eylemler ve eylemi gerçekleştirecek şahıslar ile iltisaklarını içeren birçok istihbari bilgi iletildiği ancak bu bilgilerin yeterince değerlendirilmediği kabul edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesinden geçerek 7/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Başvuruculaların Olaya İlişkin Olarak Açtığı Tam Yargı Davası

7. Başvurucular 21/3/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçe ile ölüm nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin 22/4/2014 tarihli işlemle reddi üzerine 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idare ile imzalanan sulhnamenin iptali ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi talepleriyle 23/5/2014 tarihinde tam yargı davası açılmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde, patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığını ileri sürmüş ve dava açma süresine ilişkin

açıklama yaparak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığını vurgulamıştır. Ayrıca idarenin hizmet kusurunun konuya ilişkin yürütülen ceza yargılaması sürecindeki bilgi ve belgelerden anlaşıldığını ve sulhnamenin gabin koşullarında imzalatıldığını belirtmiştir.

8. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) patlamaya ilişkin olarak yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeler başta olmak üzere dava dilekçesinde belirtilen delilleri toplamadan davayı neticelendirmiştir. İdare Mahkemesi 11/3/2015 tarihli kararında ilk olarak olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi) karşısında uyuşmazlığın maddi tazminat talepleri bakımından özel kanun olan 5233 sayılı Kanun kapsamında, manevi tazminat talepleri bakımından ise sosyal risk ilkesi kapsamında çözümleneceğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi bu değerlendirme çerçevesinde;

i. Manevi tazminat talebini İçişleri Bakanlığı yönünden sosyal risk ilkesi uyarınca kabul ederek toplam 160.000 TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek faizi ile birlikte başvuruculara ödenmesine,

ii. Maddi tazminat talebinin komisyon tarafından incelenerek karara bağlanması nedeniyle İçişleri Bakanlığı yönünden bu kısmı aşan maddi tazminat talebinin ödenmesinin 5233 sayılı Kanun uyarınca mümkün olmaması nedeniyle reddine,

iii. Sulhnamenin imzalandığı 21/6/2013 tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde veya aynı süre içinde idareye başvurulup dava açılması gerekirken bu süreler geçildikten sonra açılan davanın sulhnamenin iptali talebi ve Hatay Valiliğinden talep edilen maddi tazminat (destekten yoksun kalma tazminatı ile defin giderleri) talebi yönünden reddine,

iv. 5233 sayılı Kanun'un manevi zararları kapsamaması nedeniyle manevi tazminat talebinin Hatay Valiliği yönünden reddine karar vermiştir.

9. Başvurucular ve İçişleri Bakanlığı karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucular; temyiz dilekçelerinde patlamanın meydana gelmesinde hizmet kusuru olduğunu, uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun uyarınca sosyal risk ilkesi esas alınarak değil 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi gereğince hizmet kusuru değerlendirmesi yapılarak çözülmesi gerektiğini, sulhnamenin gabin koşullarında imzalandığı yönündeki iddialarının gerekçeli kararda değerlendirilmediğini ileri sürmüştür.

10. Danıştay Onuncu ve Onbeşinci Dairelerinden oluşan müşterek Kurul temyiz incelemesi neticesinde İdare Mahkemesi kararının bozulmasına 14/11/2018 tarihinde karar vermiştir. Müşterek Kurul, anılan kararda öncelikle eylemlerin gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru bulunduğunun yine idarenin kendi müfettişince hazırlanan ön inceleme raporu, Hatay Valiliği İl İdare Kurulunun soruşturma izni verilmesine ilişkin kararı, Başsavcılık tarafından hazırlanan iddianameler ve açılan ceza davası ile ortaya konulduğunu, bu nedenle söz konusu patlamalara istinaden açılan maddi ve manevi tazminat taleplerinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değil idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedeni olan hizmet kusuru ilkesi gereğince karşılanması gerektiğini açıklamıştır. Müşterek Kurul, gerekçesinde ayrıca patlamaların meydana geldiği veya sulhnamenin imzalandığı tarihler itibarıyla olayda hizmet kusuru bulunduğu ve davalı idarelerin faaliyeti ile olay arasında nedensellik bağının var olduğu hususları net olarak bilinmediğinden 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanarak ödeme yapılmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkeler

uyarınca tazminat ödenmesine engel oluşturmayacağına işaret etmiştir.

11. Davalı idareler, müşterek Kurul kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur. 10/4/2019 ve 16/4/2019 tarihli karar düzeltme dilekçelerinde başvuruculara maddi zararlarının 5233 sayılı Kanun çerçevesinde sulhname imzalanmasını takiben ödendiği, olay nedeniyle bazı kamu görevlileri hakkında açılan ceza yargılamasının devam ettiği, idarenin hizmet kusurunu ortaya koyan kesin bir yargı kararı bulunmadığı ileri sürülmüştür.

12. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 19/10/2020 tarihinde yaptığı inceleme neticesinde karar düzeltme taleplerinin kabulüne, 14/11/2018 tarihli kararın kaldırılmasına ve İdare Mahkemesi kararının davacı tarafından talep edilmeyen faize ilişkin kısmı çıkarılmak suretiyle düzeltilerek onanmasına karar vermiş; söz konusu kararda İdare Mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğuna ilişkin genel nitelikte bir açıklamaya yer vererek 14/11/2018 tarihli müşterek Kurul kararında belirtilen gerekçeler ve başvuruculara hizmet kusurunun varlığına ilişkin ileri sürdüğü iddialar yönünden bir değerlendirme yapmamıştır.

13. Başvurucular, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucular, gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan kamu makamlarının saldırıyı önlemek için gerekli önlemleri almaması nedeniyle yaşam hakkının, olaya ilişkin hazırlanan teftiş raporu ile bir kısım kamu görevlisi hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında yapılan tespitlerin idarenin ağır hizmet kusurunu ortaya koymasına rağmen İdare Mahkemesinin uyuşmazlığı sosyal risk kapsamında ele alması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yasal şartları oluşmadığı hâlde karar düzeltme taleplerinin kabulü ile kanunilik ilkesinin, benzer olaylara ilişkin olarak verilen farklı yargısal kararlar nedeniyle de hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

17. Başvuruculara bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği ve açtıkları tam yargı davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen herhangi bir açıklama yapılmadan idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına yöneliktir. Dolayısıyla başvurucular, yaşam hakkının usul boyutu yanında devletin kusuru nedeniyle gerçekleşen terör saldırısı sonucu yakınlarını kaybettiklerinden yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021; İbrahim Kanbal [2. B.], B. No: 2019/6690, 16/3/2022; Bülent Köreği [1. B.], B. No:

2021/21941, 11/6/2024 ve Veysel Sevmez [2. B.], B. No: 2021/5650, 8/1/2025).

18. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmeyen somut başvuruda açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

20. Somut olaya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi olaya ilişkin yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeleri temin etmeden karar vermiştir. Anılan kararda (bkz. § 8) -aynen aktarılacak olursa- "dava dosyası incelendiğinde, olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi)" ifadeleri kullanılmış ancak idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığı yönündeki bu kanaate nasıl ulaşıldığına dair bir gerekçeye yer verilmemiştir. İdare Mahkemesi bu kabulden hareketle uyuşmazlığı, kusur sorumluluğuna ilişkin genel hükümler çerçevesinde değil 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi kapsamında çözmüştür. Kararın onanmasına yönelik Daire kararında da (bkz. § 12) hizmet kusuruna ilişkin herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiş -aynen aktarılacak olursa- "kararın düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen nedenler...uygun bulunduğundan, karar düzeltme isteminin kabulü"ne karar verilerek bozma yönündeki temyiz kararı kaldırılmış ve "...ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir." denilerek temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Oysa İdare Mahkemesi kararının bozulmasına yönelik olarak karar düzeltme yolu ile kaldırılmış olan Danıştay kararında (bkz. § 10) gerekçelerine de yer verilmek suretiyle meydana gelen patlamalarda hizmet kusuru olduğu belirtilerek maddi ve manevi tazminat talebinin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

21. Mülkiye müfettişi tarafından hazırlanan ön inceleme raporundaki tespitler doğrultusunda verilen soruşturma izni üzerine ilgili emniyet personeli hakkında görevi ihmal suçundan kamu davası açılmıştır. İdare Mahkemesi nezdinde açılan tam yargı davasında ne bahsi geçen ceza yargılaması sürecinde elde edilen deliller ne de mülkiye müfettişi inceleme raporu irdelenmiştir. Yürütülen ceza yargılaması neticesinde terör olayında ihmalleri tespit edilen dönemin il emniyet müdürü ile TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürünün hapis cezası ile tecziyelerine karar verilmiştir (bkz. § 6). Ceza yargılaması neticesinde ulaşılan sonuç; bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgileri içeren istihbari bilgiye yeterli önem gösterilmediği ve eyleme karşı yeterli tedbir alınmadığı şeklindedir.

22. Başvuruculaların açtığı tam yargı davasında idarenin yaşam hakkını koruyucu tedbirler almamasına yani olayda yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine dayandıkları gözetildiğinde uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve başvurucunun anılan iddialarının karşılanması gerektiği açıktır. Bu nedenle yargısal makamların Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve özende inceleme yapmadıkları sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular, olayın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusuru olduğunun olay anında bilinmediğini, bu durumun olaya ilişkin yürütülen ceza yargılaması ile ortaya çıktığını, İdare Mahkemesinin bu hususu dikkate almadan maddi tazminat talebini Hatay Valiliği yönünden süre aşımı gerekçesiyle reddettiğini ve aleyhe vekâlet ücretine hükmettiğini beyan ederek adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

27. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemeler usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten, ayrıca kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmalıdır (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

28. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargılama mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi

noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargılama mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

29. Somut olayda Hatay Valiliğine yöneltilen maddi tazminat talebinin süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

30. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

31. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

32. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

33. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen ölüm nedeniyle uğranılan maddi zararın tazmini amacıyla 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihten itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiklerini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak bu tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

34. Öte yandan müşterek Kurulun -karar düzeltme yoluyla kaldırılmış olan- kararında (bkz. § 10) patlamaların meydana geldiği veya sulhnamenin imzalandığı tarihler itibarıyla olayda hizmet kusuru olduğu ve davalı idarelerin faaliyeti ile olay arasında nedensellik bağının var

olduğu hususları henüz net olarak bilinmediğinden 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanarak ödeme yapılmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat ödenmesine engel oluşturmayacağı belirtilmiştir. Ancak anılan kararın düzeltilmesine ve İdare Mahkemesi kararının düzeltilerek onanmasına yönelik Daire kararında (bkz. § 12) bu hususa ilişkin olarak herhangi bir değerlendirmeye yer verilmediği görülmüştür.

35. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

36. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu [2. B.], B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

37. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği ve sulhnamenin 21/6/2013 tarihinde imzalandığı konularında tereddüt bulunmamaktadır ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile ortaya çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe, dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculların yakınlarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiklerinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

38. Bu itibarla başvuruculların sulhnamenin imzalandığı 21/6/2013 tarihi esas alınarak uğradıkları zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

39. Bu hâle göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından kısmen reddedilmesi suretiyle başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

41. Başvurucular, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

42. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

44. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile ayrı ayrı 200.000 'er TL maddi ve 100.000'er TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütecekleri yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmez. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ve mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2014/646, K.2015/659) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TUĞBA TÜZÜNALP

B. No: 2021/13346 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13346

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUĞBA TÜZÜNALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13346)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Tuğba TÜZÜNALP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, aile birliği mazeretiyle naklen atanma talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Konya'da bulunan Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesinde hemşire olarak görev yapan başvurucu, eşinin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı İzmit Deniz

Kuvvetleri Üs Savunma Komutanlığında deniz astsubayı olarak görev yaptığından bahisle aile birliği mazereti nedeniyle 10/3/2017 tarihinde (mülga) Kamu Hastaneleri Kurumu bünyesine naklen atanma talebinde bulunmuştur. Sağlık Bakanlığı (İdare) 28/3/2017 tarihli işlemiyle ilgili mevzuat uyarınca kadrolu memur statüsüne atandıktan itibaren beş yıl dolmadıkça başka kamu kurum ve kuruluşlarına nakil talebinde bulunulamayacağı gerekçesiyle başvurucunun bu talebini reddetmiştir.

6. Başvurucunun bu işlemin iptali talebiyle açmış olduğu davada Konya 1. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 29/12/2017 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; mazeret atamalarının memurun sağlık, aile birliği, eğitim gibi birtakım elinde olmayan, öngöremediği ya da sonradan ortaya çıkan durumlar sebebiyle normal atama şartları dışında atanmaları durumunu ifade ettiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda ilgili mevzuatta yer alan kadrolu memur statüsüne atanmadan itibaren beş yıl dolmadıkça başka kamu kurum ve kuruluşlarına nakil talebinde bulunulamayacağına ilişkin hükmün mazeret atamaları dışındaki atamalar için öngörüldüğünü belirterek dava konusu işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

7. İdare tarafından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması sonucunda Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesince (Daire) 26/6/2018 tarihinde istinaf başvurusunun kabulüne ve İdare Mahkemesinin 29/12/2017 tarihli kararının kaldırılarak davanın reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; ilgili mevzuatta yer alan kadrolu memur statüsüne atandıktan sonra beş yıl boyunca nakil talebinde bulunulamayacağına ilişkin düzenleme hatırlatılmış ve başvurucunun da bu süreyi doldurmadığı belirtilmiştir. Netice itibarıyla başvurucunun sözleşmeli personel olarak görev yapmaktayken 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun geçici 41. maddesi uyarınca kadrolu memur olarak atandığı 15/10/2013 tarihinden itibaren beş yıl süreyle başka kamu kurum ve kuruluşlarına nakil yapılamayacağı vurgulanarak 10/3/2017 tarihli talebinin reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Devam eden süreçte başvurucu 18/9/2019 tarihinde İdareye yeni bir dilekçe ile başvurmuştur. Bu dilekçede başvurucu 4/9/2016 tarihinde evlenmiş olduğunu, eşinin Gölcük Donanma Komutanlığında astsubay olarak görev yaptığını, 28/11/2018 tarihinde bir çocuklarının olduğunu ifade etmiştir. Konya'da bulunan Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesinde hemşire olarak görev yaptığını belirten başvurucu, aile birliği mazeretini vurgulayarak Kocaeli'nde uygun görülecek bir kadroya atanma talebinde bulunmuştur. Başvurucunun bu talebine İdare tarafından herhangi bir cevap verilmemiştir.

9. Başvurucu 18/9/2019 tarihli talebine İdarece cevap verilmeyerek ortaya çıkan zımnen ret işlemini dava konusu etmiştir. Dava dilekçesinde başvurucu, eşinin Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) personeli olarak zorunlu tayine tabi olması sebebiyle aile birliği mazeretini öne sürerek tayin talebinde bulunamadığını, kendisinin nakil talebinin de karşılanmaması nedeniyle aile birliğinin sağlanamadığını ifade etmiştir. Aile birliğinin sağlanamaması nedeniyle maddi ve manevi başka zorlukların da ortaya çıktığını vurgulayan başvurucu dava konusu ettiği zımnen ret işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

10. İdare Mahkemesi 17/1/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 26/3/2013 tarihli ve 28599 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Sağlık Bakanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin (Sağlık Bakanlığı Yönetmeliği) 17. maddesi uyarınca başka kurumlardan yapılacak kurumlar arası naklen

atamaların belirlenen kadrolara İdare tarafından ilan edilecek takvime uygun olarak tercihler doğrultusunda kura ile yapılacağına yönelik düzenlemeyi hatırlatmıştır. Bununla birlikte başvurucunun İdareye aile birliği mazereti nedeniyle kurumlar arası naklen atanma talebiyle yaptığı başvurunun İdare tarafından kurumlarına tahsis edilen naklen atama kadro sayısının yetersizliği sebep gösterilerek reddedildiğini belirtmiştir. Bu bağlamda kanunla sınırlandırılan kadro durumu nedeniyle başvurucunun talebinin kabul edilmemesinde, takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanıldığını ve mahkeme kararıyla idarenin bu konuda zorlanamayacağını belirtmiş ve dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediği sonucuna varmıştır.

11. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, İdarenin 2016 yılından beri kurumlar arası geçiş kurası yayımlamadığını belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu dava dilekçesinde dile getirdiği hususları yinelemiştir.

12. Daire 17/12/2020 tarihinde, İdare Mahkemesi kararında hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

13. Nihai kararı başvurucu 20/1/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 657 sayılı Kanun'un "Yer değiştirme suretiyle atanma" başlıklı 72. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda; aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer eşin de isteği hâlinde ataması, atamaya tabi tutulan memurun atandığı yere 74 ve 76 ncı maddelerde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır.

...

(Değişik: 29/11/1984 – KHK-243/13 md.) Memurların atanamayacakları yerler ve bu yerlerdeki görevler ile kurumların özellik arz eden görevlerine atanabilmeleri için hangi kademelerde ne kadar hizmet etmeleri gerektiği ve yer değiştirme ile ilgili atama esasları Devlet Personel Başkanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir. "

15. 657 sayılı Kanun'un "Memurların bir kurumdan diğerine nakilleri" başlıklı 74. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakatı ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle, bulundukları sınıftan veya öğrenim durumları itibarıyla girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür. ..."

16. 657 sayılı Kanun'un "Memurların kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi" başlıklı 76. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları bulundukları kadro derecelerine eşit veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler. ..."

17. 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle 657 sayılı Kanun'a eklenen

geçici 41. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bu madde hükümlerine göre memur kadrolarına atananların, söz konusu mevzuat hükümlerine göre sözleşmeli personel olarak geçirdikleri hizmet süreleri, öğrenim durumlarına göre yükselebilecekleri dereceleri aşmamak kaydıyla kazanılmış hak aylık derece ve kademelerinin tespitinde değerlendirilir. Bunlar, atandıkları kadronun mali ve sosyal haklarına göreve başladığı tarihi takip eden ay başından itibaren hak kazanır ve önceki pozisyonlarında aldıkları mali ve sosyal haklar hakkında herhangi bir mahsuplaşma yapılmaz. Bu madde kapsamında memur kadrolarına atananların beş yıl süreyle başka kamu kurum ve kuruluşlarına nakli yapılamaz.

..."

18. 25/6/1983 tarihli ve 18088 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik'in (Genel Yönetmelik) "Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarda Gözönünde Bulundurulacak Hususlar" başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

İlgili mevzuatı uyarınca zorunlu yer değiştirmeye tabi tutulan eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı, mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı, jandarma hizmetleri sınıfı, sahil güvenlik hizmetleri sınıfı ve emniyet hizmetleri sınıfına giren memurlar, Türk Silahlı Kuvvetlerine mensup subay ve astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile hâkim ve savcıların görev süresiyle sınırlı olmak üzere atandıkları yere, memur olan eşinin atanmasında mevzuatı uyarınca yürürlüğe konulan norm kadro sayılarına ilişkin hükümler uygulanmaz."

19. Genel Yönetmelik'in "Memurun İsteği Üzerine Yapılabilecek Yer Değiştirmeler" başlıklı 12. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sağlık, aile birliği ve can güvenliği mazeretlerinin belgelendirilmesi hâlinde, hizmet bölgelerindeki ve/veya hizmet alanlarındaki zorunlu çalışma süreleri tamamlanmadan memurun isteği üzerine yer değiştirme suretiyle ataması yapılabilir.

Sağlık ve aile birliği mazeretlerine dayalı olarak yer değiştirmeye tabi tutulan memur, mazeretinin devam ettiğini her yıl Ocak ayında alacağı belgeyle belgelendirmek zorundadır. Zorunlu çalışma süresini sağlık veya aile birliği mazeretine dayalı olarak tamamlamamış olan memur mazeretinin sona ermesi durumunda, zorunlu hizmet süresinin eksik kalan kısmını tamamlamak zorundadır.

..."

20. Sağlık Bakanlığı Yönetmeliği'nin "Kurumlar arası naklen atama" başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapanlar; Kanunun 74 üncü maddesi çerçevesinde, (Değişik ibare:RG-2/3/2018-30348) Bakanlıkta durumlarına uygun 6 ncı ve 5 inci hizmet bölgelerinden başlamak üzere belirlenen kadrolara, tercihleri doğrultusunda kura ile naklen atanabilirler.

...

(3) Standardın uygun olması kaydıyla;

...

e) Mevzuatı uyarınca zorunlu yer değiştirmeye tâbi olarak mülki idare amirliği, milli istihbarat, emniyet hizmetleri sınıflarından birinde görev yapanlar ile hâkim, savcı veya Türk Silahlı Kuvvetlerinde subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş veya uzman er olarak görev yapanların eşlerinin,

...

kurumlar arası naklen atanmasında kura şartı aranmaz.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 15/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu, Dairenin 26/6/2018 tarihli kararından hareketle mevzuatta yer alan beş yıllık süreyi doldurmasından sonra yeniden aile birliği mazereti nedeniyle atama talebinde bulunduğunu fakat talebinin yine reddedildiğini belirtmiştir. Son atamalarla Kocaeli iline beş hemşire ataması yapıldığını ve kendisinin atama talebinin karşılanmaması nedeniyle aile birliğini sağlayamadıklarını bu durumun da birçok fiziksel ve ruhsal soruna yola açtığını dile getiren başvurucu aile hayatına saygı hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu bireysel başvuru formunun ekinde İdare tarafından "2020 Yılı İstifa Sonrası Yeniden (Açıktan) Atama Kurasına İlişkin İlan Metni"ni ve Kocaeli'ne atanan hemşirelerin isimlerinin de yer aldığı kura sonuçlarını bireysel başvuru dosyasına sunmuştur.

23. Bakanlık görüşünde; somut başvuruya ilişkin olarak İdareden temin edilen görüş ve ilgili belgeler gönderilmiş, yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. İdare ise yargılama safahatının bir özetini yaptıktan sonra uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak mevzuat hükümleri esas alınarak işlem tesis edildiğini belirtmiştir.

24. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki beyanlarını yinelemekle birlikte eşinin Konya'ya atanmasının mümkün olmadığını, aile bütünlüğünün ancak kendisinin atanması hâlinde sağlanabileceğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

25. Anayasa'nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

26. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

27. Anayasa'nın 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. ..."

28. Aile hayatına saygı hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 41. maddesinin ise -Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- aile hayatına saygı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36). Bu kapsamda başvurucunun aile birliği mazereti talebine dayalı olarak naklen atama talebinin reddedilmesi ile ortaya çıkan şikâyetleri bir bütün olarak Anayasa'nın 20. maddesinde güvenceye alınan aile hayatına saygı hakkı kapsamında ele alınmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Aile hayatına saygı hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır Madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret edildiği görülmektedir (Murat Atılgan, § 22; Melahat Karkin [GK], B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 36).

31. Aile yaşamının temel unsuru, aile ilişkilerinin normal bir şekilde gelişebilmesi ve bu bağlamda aile fertlerinin birlikte yaşama hakkıdır. Bu hakkın kapsamının aile yaşamına saygı yükümlülüğünden ayrı düşünülmesi mümkün değildir (Murat Atılgan, § 24; Marcus Frank Cerny, § 38; Nurbani Fikri [1. B.], B. No: 2014/2502, 11/10/2018, § 45).

32. Aile yaşamına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmak olmakla birlikte devletin aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülüklerinin bulunduğu hatırlatılmalıdır. Söz konusu pozitif yükümlülükler, Anayasa'nın 41. maddesi de gözetildiğinde bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya ve aile ilişkilerinin sürdürülebilmesine yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, § 26; Marcus Frank Cerny, § 40). Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü, etkili mekanizmalar kurma, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlama ve bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etme sorumluluğunu da içermektedir (Marcus Frank Cerny, §§ 36, 40).

33. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı, diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu

statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta olup kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Nurbani Fikri, § 46).

34. Kamu hizmetinin niteliği gereği bazı kamu görevlilerinin belirli aralıklarla başka yerlere, bazen de başka kurumlara atanmaları zorunlu olabilir. Bu konuda idareye belirli bir takdir alanı tanınması gerektiği tabiidir. Bu bağlamda kişilerin birtakım mazeretler çerçevesinde başka yere atanma konusunda talep hakları var ise de atamaya ilişkin mazeretlerini dikkate alarak talepleri değerlendirip karara bağlayacak olan idaredir. İdarenin kendi mevzuatı çerçevesinde, ifa edilen kamu hizmetinin gereklerini, insan kaynaklarının verimli kullanılmasını, teşkilat yapısının elverişliliğini ve benzeri faktörleri dikkate alması kaçınılmazdır. Zira kamu hizmetinin sağlıklı ve kesintisiz bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak, ilgili idarenin öncelikli görevi ve sorumluluğudur (İhsan Asutay, § 39; Nurbani Fikri, § 47).

35. Bununla birlikte pozitif yükümlülükler kapsamında, kamu görevlilerinin atanması veya nakil işlemlerinde gözetilen kamusal yarar ile bireyin aile hayatına saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel çıkar arasında makul bir dengenin kurulması gereklidir. Elbette ki her atama veya görevlendirme işleminde olayın kendine özgü koşullarının gözetilmesi gerekir. Ancak devletin söz konusu dengeyi sağlayamaması durumunda aile hayatına saygı hakkının özünün zedelenebileceği gözden kaçırılmamalıdır (Nurbani Fikri, § 48).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlilerinin atanması veya nakil işlemlerinde gözetilmesi gereken kamusal yarar ile bireyin aile hayatına saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel çıkar arasında makul bir dengenin kurulması gerektiğini kabul etmekte ve kamu makamlarınca bu denge tesis edilirken aile hayatına saygı hakkının özünün zedelenip zedelenmediğine yönelik bir inceleme yapmaktadır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin görevinin başvurucunun atama talebinin reddedilmesine ilişkin idari işlemin niteliğini belirlemek olmadığını, başvurucunun atanmamasına ilişkin işlemin aile hayatına saygı hakkını ihlal edip etmediğini denetlemek olduğunu belirtmek gerekir. Bu bağlamda bahse konu denetim büyük ölçüde yargısal makamların gerekçeleri üzerinden yapılacaktır (benzer bir belirleme için bkz. Nurbani Fikri, §§ 48, 51).

37. Sözleşmeli personel olarak kamu hizmetinde göreve devam eden başvurucu, 657 sayılı Kanun'un geçici 41. maddesinin yürürlüğe girmesi ile birlikte kadrolu memur olarak atanmıştır. Aile birliği mazereti nedeniyle yapmış olduğu ilk atama talebinin anılan maddede yer alan memur kadrolarına atananların beş yıl süreyle başka kamu kurum ve kuruluşlarına nakli yapılamayacağına yönelik düzenlemeden hareketle reddedilmesi sonucunda somut olay bağlamındaki ilk yargılama safahatı başlamıştır. İdare Mahkemesinin 29/12/2017 tarihli kararındaki dava konusu işlemin iptaline yönelik hukuksal yorumun aksine Daire bahse konu hükmün mazeret nedeniyle atama talebinde bulunanlar da dâhil olmak üzere herkesi kapsadığı yönünde bir yorum yaparak davanın reddine karar vermiştir.

38. Başvurucunun bu yargılama safahatından sonra bireysel başvuru yoluna gelmediği, Dairenin davanın reddine ilişkin kararından sonra aile birliği mazereti nedeniyle nakil talebinde bulunabilmek için beş yıllık sürenin dolmasını beklemeyi tercih ettiği anlaşılmıştır.

39. Nitekim başvurucu beş yıllık sürenin dolmasından sonra İdareye yine aile birliği mazereti nedeniyle naklen atama talebini iletmiştir. Bu talebin zımnen reddi ile ortaya çıkan

işlemin iptali talebiyle başvurucunun açtığı davanın reddine ilişkin kararda, anılan işlemin gerekçesinin İdare tarafından kurumlarına tahsis edilen naklen atama kadro sayısının yetersizliği olduğu belirtilmiştir. İdare Mahkemesi, belirlenen kadrolara atamaların İdare tarafından ilan edilecek takvime uygun olarak tercihler doğrultusunda kura ile yapılacağına yönelik mevzuattaki düzenlemeyi de hatırlatarak davanın reddine karar vermiştir.

40. Öncelikle başvurucunun eşinin TSK mensubu olduğunu ve hem Genel Yönetmelik'te hem de Sağlık Bakanlığı Yönetmeliği'nde aile birliği mazereti nedeniyle atama talepleri ile ilgili olarak diğer bazı meslek mensuplarıyla birlikte TSK mensupları için de hususi düzenlemeler yapılmış olduğunu belirtmek gerekmektedir (bkz. §§ 18, 20). Buna göre eşi TSK mensubu olanların atamalarında yürürlüğe konulan norm kadro sayılarına ilişkin hükümlerin ve kura şartının aranmayacağının düzenlendiği görülmüştür. Yargısal makamların kararlarının gerekçelerinde ise bahse konu düzenlemeler gözönüne alınarak herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmıştır.

41. Diğer taraftan İdare Mahkemesi davanın reddine ilişkin kararında somut olayla ilgili olarak kanunla sınırlandırılan kadro durumu nedeniyle başvurucunun talebinin kabul edilmemesi hususundaki takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanıldığı ve mahkeme kararıyla idarenin bu konuda zorlanamayacağı yönünde bir gerekçe ortaya koymuştur.

42. Anayasa'nın 20. ve41. maddesi birlikte gözetildiğinde aile, Türk toplumunun temeli olarak tanımlanmış; ailenin birey ve toplum hayatındaki önemine işaret edilmiş ve devlete, ailenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapması ve teşkilat kurması konusunda ödevler yüklenmiştir. Devletin aile hayatına saygı hakkına dair pozitif yükümlülüğünün ailesel bağların devamlılığını sağlamak üzere tedbirler alınmasını, aile birlikteliğini sağlayacak şekilde çözümler üretmesini içerdiği söylenebilir. Anılan yükümlülüğün aile birliği mazereti nedeniyle atama taleplerinin değerlendirilmesinde de gözetilmesi gerektiği açıktır. Bu yapılırken aile bağlarını diğerlerine nazaran daha az şekilde etkileyecek yolların seçilmesi ve aile birliğinin mümkün olduğunca korunması konusunda devlete yüklenen yükümlülükler gözardı edilmemelidir (benzer değerlendirme için bkz. A.A. [1. B.], B. No: 2019/13246, 2/3/2023, §§ 31-34).

43. Bununla birlikte idari yargı yerlerinin görevlerinden biri, idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden hukuka aykırı oldukları iddiasıyla iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları hakkında karar vermektir. Öte yandan idari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. Bu bağlamda idari yargı yerleri idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı veremez. Nitekim idari yargı düzenine ilişkin bu ilkeler 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda da yer almaktadır. Ayrıca idari yargıda açılan davalar aracılığıyla idarenin yargısal denetiminin sağlanmakta olduğu vurgulanmalıdır. İdare eliyle temel hak ve özgürlüklere yönelen müdahaleler, idari yargı yerlerinde açılan davalarla yargısal denetime tabi tutulmaktadır. Bu denetim, idarenin yerine geçip eylem ve işlem niteliğinde takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilememesi şeklinde sınırlandırılmış olmakla birlikte hukuk devletinin düzeltici mekanizması olarak tanımlanabilecek idari yargının temel işlevi idareyi hukuka uygun işlem tesis etmeye sevk etmektir.

44. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin davanın reddine karar verirken ortaya koyduğu, başvurucunun talebinin kabul edilmemesi hususundaki takdir yetkisinin kamu yararı ve

hizmet gereklerine uygun olarak kullanıldığı ve mahkeme kararıyla idarenin bu konuda zorlanamayacağı yönündeki gerekçesinin aksine, yargısal makamlara düşen uyuşmazlıkla ilgili yargısal denetimi yaparken ilgili ve yeterli gerekçelerden hareket edip bir sonuca ulaşmak, hukuka aykırılık tespit edilmesi hâlinde de idarenin hukuka uygun işlem tesis etmesini sağlamaktır.

45. Netice itibarıyla somut olayda başvurucunun aile hayatına saygı hakkı bağlamındaki iddialarının, eşinin göreviyle ilgili beyanının ve mevzuatta yer alan somut olay özelindeki düzenlemelerin idari ve yargısal makamlar tarafından herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmadığı görülmüştür. Belirtilen nedenler gözönüne alındığında idari ve yargısal makamların kararlarının başvurucunun aile birliği mazereti nedeniyle atama talebinin reddedilmesi bağlamında güdülen kamu yararı meşru amacı ile başvurucunun aile hayatına saygı hakkı arasında adil denge kurulmasına yönelik ilgili ve yeterli gerekçeye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu olayda aile hayatına saygı hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin kamusal makamlarca yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

47. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve 30.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

50. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. İdare Mahkemesine (E.2019/921, K.2020/70) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2020/542, K.2020/1891) GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CELİL SİPAHİ

B. No: 2021/13863 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13863

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELİL SİPAHİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13863)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Celil SİPAHİ

Vekili : Av. Deniz BEKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasının iptali talebiyle açılan davada hakkaniyete uygun karar verilmemesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Büyükşehir Belediyesinde (Belediye) İtfaiye Dairesi Başkanlığında (Daire Başkanlığı) Daire Başkanı olarak görev yapmaktayken Belediyenin Teftiş Kurulu Başkanlığına ulaşan ihbar nedeniyle başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı amirler hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

3. Yürütülen soruşturma kapsamında Daire Başkanlığında staj yapan İ.A. isimli kız öğrencinin mezun olduktan sonra gayriresmî şekilde makam sekreteri olarak çalıştırıldığı iddiası da incelenmiştir. Bu iddiadan hareketle ifadesine başvurulan İ.A., başvurucunun sekreteri olarak gayriresmî görev yaptığını ve on beş günlük çalışmanın karşılığı olarak da başvurucunun kendisine bir miktar para verdiğini soruşturma safahatında beyan etmiştir. Aynı yerde resmî olarak farklı görevlerde bulunan İ.Y., N.A., M.I., U.O., Y.Ö., F.A., S.G. ve

G.T. isimli kişiler de İ.A.nın makam sekreteri olarak çalıştığını beyan etmiştir. Başvurucu ise bu iddiayı kabul etmemiştir.

4. Soruşturma sonucunda başvurucunun İ.A. isimli stajyer öğrenciyi mezun olduktan sonra makam sekreteri olarak gayriresmî çalıştırdığı hususunun sabit olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (a) alt bendinde yer alan "Kasıtlı olarak; ... görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek ..." fiilini işlediği gerekçesiyle 1/8 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmiş, Belediyenin 7/12/2018 tarihli işlemiyle itirazın reddine karar verilmiştir.

5. Başvurucu bu işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu soyut isnatlardan hareketle hakkında disiplin soruşturması yürütüldüğünü, ceza verilirken usuli yükümlülüklere uyulmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte aynı soruşturma kapsamında devlet memurluğundan çıkarma cezası ile tecziyesi için dosyanın yüksek disiplin kuruluna sevk edildiğini, aynı fiilden iki ayrı ceza verilemeyeceğini vurgulayan başvurucu dava konusu ettiği aylıktan kesme cezasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

6. Ankara 8. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 24/12/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucuya isnat edilen fiille ilgili olarak İ.A. ve çeşitli tanıkların aynı doğrultuda ifade verdiği vurgulanmış, bu yöndeki ifadelerin bazıları kararın gerekçesinde aktarılmıştır. Bahse konu ifadelerin değerlendirilmesi sonucunda İ.A.nın hiçbir resmî sıfatı olmamasına rağmen çalıştırıldığı, bu nedenle kasıtlı olarak görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek suçunun sübuta erdiği, dolayısıyla tesis edilen işlemin de hukuka aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

7. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesindeki beyanlarını tekrar ederek İdare Mahkemesi kararının hukuka aykırı olduğunu ifade etmiştir.

8. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Daire) 10/2/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunun reddine oyçokluğuyla karar vermiştir. Karşıoyda, iş vaadinde bulunma eyleminin daha önce görülen devlet memurluğundan çıkarılma işleminin iptali talebiyle açılan ve neticelenen Dairenin 17/6/2020 tarihli kararında değerlendirildiği (bkz. § 12), aynı eylemlerden dolayı mükerrer cezalandırma yoluna gidilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 9/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 1/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Diğer yandan bahse konu soruşturma kapsamında başvurucunun stajyer öğrenciler ile cinsel içerikli yazışmalar yaptığına, bu kişileri zorla öpme, aracıyla çeşitli yerlere götürme, bu kişilerle yalnız sinemaya gitme, bu kişilere iş vaadinde bulunma şeklindeki eylemlerde bulunduğuna yönelik iddialar da incelenmiştir. Başvurucuya isnat edilen bahse konu fiiller 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendinde yer alan "Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici

hareketlerde bulunmak" kapsamında değerlendirilmiştir. Nitekim başvurucu hakkında bu fiillerinden hareketle Belediyenin Yüksek Disiplin Kurulu tarafından 13/12/2018 tarihinde devlet memurluğundan çıkarma cezası tesis edilmiştir.

12. Bu işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle açılan davada İdare Mahkemesi 8/10/2019 tarihinde başvurucuya isnat edilen fiilin her türlü şüpheden uzak, somut ve inandırıcı delillerle ortaya konulmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. İdarenin bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu Dairenin 17/6/2020 tarihli kararıyla oyçokluğuyla reddedilmiştir. Karşıoyda, başvurucuya isnat edilen fiilin sabit olduğu ve dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddi gerektiği belirtilmiştir. İdarenin Daire kararına karşı yapmış olduğu temyiz başvurusu ise Danıştay 12. Dairesinin 29/6/2021 tarihli kararıyla Daire kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiş, onanmasına kesin olarak karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; disiplin soruşturması sürecinde usul kurallarına riayet edilmediğini, soyut iddialardan hareketle aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verildiğini belirtmiştir. Yürütülen soruşturma sonucunda hem bu cezanın verildiğini hem de devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması için dosyanın yüksek disiplin kuruluna sevk edildiğini, halbuki eylemlerin de aynı mahiyette olduğunu belirten başvurucu, bu durumun aynı fiilden iki kez yargılama olmaz ilkesine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte devlet memurluğundan çıkarma cezasına ilişkin yargılamanın sonucunda somut delil olmadığı gerekçesiyle bu işlemin iptal edildiğini buna rağmen aylıktan kesme cezasının iptali talebiyle açtığı davanın reddedildiğini vurgulayan başvurucu; adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili mevzuat hatırlatıldıktan sonra ilgili idarelerden temin edilecek bilgi ve belgelerin de dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

15. Başvuru adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 41, 42; Kutluğ Burak Gökkaya [2. B.], B. No: 2020/23046, 18/7/2024, § 14; Uğur Demirkol [2. B.], B. No: 2018/21784, 19/11/2020, § 27).

17. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda yargı makamlarının takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun

incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

18. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargı mercilerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

19. Somut başvuruda ihbar üzerine başlatılan soruşturma sonucunda diğer iddiaların yanında başvurucunun staj yapan İ.A. isimli kız öğrenciyi mezun olduktan sonra gayriresmî şekilde başkanı olduğu dairenin makam sekreteri olarak çalıştırdığı iddiası da incelenmiş ve bu fiili "Kasıtlı olarak; ... görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek ..." kapsamında değerlendirilerek başvurucuya 1/8 oranında aylıktan kesme cezası verilmiştir. Yargısal makamlar ise bu işlemin iptali talebiyle açılan davayı birçok tanığın aynı doğrultuda verdiği ifadeleri gözönüne alarak reddetmiştir.

20. Diğer taraftan başvurucunun devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılması ise aynı soruşturma kapsamında başvurucunun başka bir eylemi nedeniyledir. Bu bağlamda "Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak" fiilini işlediği gerekçesiyle tesis edilen devlet memurluğundan çıkarma cezası yargısal safahatta, her türlü şüpheden uzak, somut ve inandırıcı delillerle ortaya konulmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesince iptal edilmiştir.

21. Bir fiilin disiplin cezası gerektirip gerektirmediğini değerlendirmek ve şartların sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan mahkemelerin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi anılan mahkemelerin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

22. Somut olayda da aynı soruşturma kapsamında farklı fiilleri nedeniyle iki ayrı disiplin cezası ile cezalandırılan başvurucunun mükerrer cezalarla tecziye edilmediği, İdare Mahkemesinin de bu bağlamda somut başvuruya konu edilen aylıktan kesme cezasının iptali talebini dava dosyası kapsamındaki bilgi ve belgelerden hareketle inceleyerek bir sonuca vardığı görülmüştür. Öte yandan Dairenin 10/2/2021 tarihli kararının karşıoyunda, iş vaadinde bulunma fiilinin daha önce Dairenin başka bir kararında değerlendirildiği ifade edilmiş ise de başvurucu hakkındaki aylıktan kesme cezasının başvurucunun stajyer öğrencilere iş vaadinde bulunduğu gerekçesiyle değil, İ.A. isimli stajyer öğrenciyi mezun olduktan sonra gayriresmî şekilde makam sekreteri olarak çalıştırdığı gerekçesiyle tesis edildiğini tekrar vurgulamak gerekir.

23. Netice itibarıyla yargısal makamların kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik

oluşturan bir durumun bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvurucu Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda İtfaiye Daire Başkanı olarak görev yapmakta iken 18 yaşından küçük İA.yı sekretaryasında çalıştırdığı iddiasıyla hakkında 657 sayılı Kanunun 125 / C-A maddesi gereğince 1/8 oranında aylıktan kesme cezası ile tecziye edilmiştir.

2. Benzer bir soruşturmada ise başvurucu hakkında, stajyer öğrenciler ile uygunsuz yazışmalar yaptığı, onları zorla öpme, aracıyla çeşitli yerlere götürme ve iş vaadinde bulunma şeklindeki eylemlerinden dolayı devlet memurluğundan çıkarma cezası tatbik edilmiştir.

3. Aylıktan kesme cezası verilen disiplin eylemi ile devlet memurluğundan çıkarma cezası uygulanan eylemlerin mahiyeti itibari ile aynı nitelikte oldukları barizdir.

4. Meslekten çıkarma cezası gerektiren eylemlerin birden fazla olması ve birden fazla kişiye yönelmesi ilgili hakkında bir tek ceza uygulanmasına engel olmamıştır.

5. Aylıktan kesme cezası verilen eylem ise diğer eylemlerden ayrılmak suretiyle müstakilen disiplin cezası konusu edilmiştir.

6. Eylemlerin benzer mahiyette olması, gerçekleştirilme tarihlerinin birbirine yakın olması gibi unsurlar bir arada gözetilerek eylemler tek bir suç çatısı altında toplanıp bu doğrultuda bir değerlendirme yapılması gerekirken somut olayda olduğu gibi mahiyeti aynı olan bir eylemin diğer eylem grubundan ayrıştırılarak tek başına ceza yaptırımına konu edilmesi hukuka uygun bir yaklaşım değildir.

7. Kaldı ki meslekten ihraç ile sonuçlanan disiplin eylemleri birden fazla olmasına rağmen tek bir suç çatısı altında değerlendirilmiştir. Somut olaylarda ki iddiaların özü stajyer öğrencilere iş bulma vadinde bulunmak ve onları suiistimal etmek şeklinde nitelendirilmiştir. Aylıktan kesme cezasına konu eylemin özünde nitelikleri tutmayan üçüncü kişinin kurumda sekretarya hizmetlerinde çalıştırılması oluşturmaktadır.

8. Bu eylemde mahiyeti itibari ile diğerleriyle benzer olmasına ve aynı soruşturma kapsamında değerlendirilmesi mümkünken bu yapılmamış buna bağlı olarak kişi hakkında birden fazla ceza uygulaması gündeme gelmiştir.

9. İzah edilen bu nedenlerle çoğunluğun başvurunun kabul edilemez mahiyette olduğuna dair görüşüne iştirak mümkün olmamıştır.

Başkanvekili Basri BAĞCI

H.G.T.

B. No: 2021/23070 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23070

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.G.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23070)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : H.G.T.

Vekili : Av. Mehmet İPEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, psikolojk tacize maruz kalındığı iddiasıyla açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, 2012 yılında imzaladığı iş sözleşmesiyle özel bir şirkette finans uzman yardımcısı olarak çalışmaya başlamış ve 2014 yılında aynı şirket bünyesindeki eğitim birimine atanmıştır. Başvurucu, çalıştığı birime 2015 yılı Şubat ayında müdür olarak atanan B.V. tarafından sistematik olarak psikolojik tacize uğradığını ileri sürerek 30/3/2016 tarihinde şirketin idari işler müdürüyle ve ilgili yöneticileriyle görüşmeler gerçekleştirmiş, akabinde 31/3/2016 tarihinde iş sözleşmesini feshetmiştir.

3. Başvurucu, bir kısım işçilik alacaklarının tahsil edilmesi ve psikolojik taciz oluşturan eylemlerden kaynaklanan zararlarının giderilmesi amacıyla İstanbul 26. İş Mahkemesine

(Mahkeme) 3/6/2016 tarihinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; mesai saatlerinde hassas ve özverili şekilde çalıştığını, eğitim programlarının organizasyon süreçlerini yürüttüğünü ve eğitimlerde sunuculuk görevini yerine getirdiğini, sunuculuğunu üstlendiği bir programda ayağının kırılması üzerine kırk gün istirahat raporu düzenlendiğini, bu süreçte haber verilmeksizin çalıştığı birimin değiştirildiğini ileri sürmüştür. Eğitim birimine yeniden görevlendirildiğini, iş yükünün birim müdürü B.V. tarafından diğer çalışanlara oranla artırıldığını, kendisine akşam saatlerinde ve tedavi gördüğü dönemde kısa mesajlar gönderildiğini, diğer çalışanların önünde kendisini küçük düşürecek sözler sarf edildiğini ve suni tartışmalarla istifa etmeye zorlandığını iddia etmiştir. Ayrıca iş sözleşmesini haklı nedenle feshettiğini ve maruz kaldığı davranışlar nedeniyle psikolojisinin bozulduğunu belirterek manevi zararlarının tazmin edilmesini ve tüm işçilik alacaklarının tarafına ödenmesini talep etmiştir.

4. Davalı işveren vekili tarafından sunulan savunma dilekçesinde; psikolojik taciz uygulandığına ilişkin iddianın bir kurguya dayandığı ve gerçeğe aykırı olduğu, başvurucunun istifa ederek ayrıldığı, alacaklarının ödendiği, görev tanımında belirtilen işleri yaptığı ve iş yükünün artırılmadığı ileri sürülmüştür.

5. Mahkeme, manevi tazminat yönünden davanın kısmen kabulüne 17/7/2018 tarihinde karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; davalı şirketteki yöneticilerin başvurucuya yönelik tutum ve davranışlarının işyerinde psikolojik taciz boyutunda olduğu ve bu nedenle davanın kısmen kabulüyle başvurucu lehine 3.000 TL manevi tazminata hükmedildiği belirtilmiştir.

6. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 26. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/2/2021 tarihli kararıyla Mahkemece verilen kararın kaldırılmasına ve davanın reddine kesin şekilde karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun sistemli olarak psikolojik baskıya uğradığının ve kişilik haklarının ihlal edildiğinin somut ve inandırıcı delillerle ortaya konulmadığı, tanık beyanlarının genel ve soyut ifadeler içerdiği, bir kısım beyanların duyuma dayalı olduğu ve işyerinde başvurucuya kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin somut beyanların bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucuya diğer çalışanlara göre daha fazla iş yükü verildiği, görev tanımı dışında işler yaptırıldığı ve ayrımcılık yapıldığı hususlarının da somut şekilde ortaya konulmadığı, psikolojik tacizin unsurlarının bulunmadığı, bu nedenle başvurucunun kişisel haklarının saldırıya uğradığının ispatlanamadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 8/4/2021 tarihinde öğrenmiş ve 4/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Maddi ve Manevi Varlığı Koruma ve Geliştirme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; çalıştığı birime müdür olarak atanan B.V. tarafından yıldırılmaya çalışıldığını, iş yükünün diğer çalışanlara kıyasla artırıldığını, çalıştığı birimin habersiz şekilde değiştirildiğini, doktor randevularına gitmesinin engellenmeye çalışıldığını ve küçük düşürüldüğünü, psikolojisinin bozulduğunu ve manevi zarara uğradığını, zararlarının tazmin edilmesi talebiyle açtığı davanın hukuka aykırı şekilde reddedildiğini, verilen kararın gerekçesiz ve dayanaksız olduğunu, söz konusu karar nedeniyle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediğini belirterek maddi ve manevi varlığı koruma ve

geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından sunulan görüş yazısında; mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyan dilekçesinde, başvuru formunda yer alan iddia ve taleplerini yinelemiştir.

11. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı kapsamında incelenmiştir (Mehmet Bayrakcı [1. B.], B. No: 2014/8715, 5/4/2018, § 50; Ebru Bilgin [GK], B. No: 2014/7998, 19/7/2018, § 70).

12. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık gelmektedir (Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

13. Anayasa Mahkemesi; birçok kararında her somut olayın kendi bütünlüğü içinde değerlendirilmesi koşuluyla bireylerin çalışma ortamlarında maruz kaldıklarını ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için birtakım unsurların aranması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan yayın ve raporlar da dikkate alındığında muamelelerin psikolojik taciz olarak vasıflandırılabilmesi için;

i. İşyeri ile ilgili olarak işyerindeki yöneticiler ve/veya diğer çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi ya da bu tür müdahalelere göz yumulması,

ii. Süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanması, keyfîlik içermesi, sistemli ve kasıtlı olması, yıldırma ve dışlama amacı taşıması,

iii. Mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkarması ya da ciddi bir zarar tehlikesi içermesi gerekir (Mehmet Bayrakcı, § 69; Ebru Bilgin, § 80; Türkan Aydoğmuş [2. B.], B. No: 2018/19000, 12/1/2022, § 27).

14. Muamelelerin neden olduğu sonuçların boyutu mağdurun konumuna, muamelelerin süresine, sıklığına, kim ya da kimler tarafından gerçekleştirildiğine, mağdurun cinsiyetine, yaşına ve sağlık durumuna kadar birçok faktöre göre değişebilmektedir (Mehmet Bayrakcı, § 70; Ebru Bilgin, § 81; Türkan Aydoğmuş, § 28).

15. Vurgulandığı üzere ilgililerin çalışma ortamlarında maruz kaldıklarını ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için kişiliklerinde, mesleki durumlarında veya sağlıklarında zarar ortaya çıkarması ya da ciddi bir zarar tehlikesinin söz konusu olması gerekmektedir. Her şeyden önce söz konusu eylem, işlem ya da ihmallerin ilgililer için çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşarak onların manevi bütünlüklerini tehdit eder boyuta geldiği ortaya konulmalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi tarafından daha önce somut başvuruyla benzer nitelikteki başvurularda bu bağlamda değerlendirmeler yapılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkan Aydoğmuş, §§ 35, 36).

16. Somut başvuruya konu edilen eylemlerin B.V.nin başvurucunun çalıştığı birime müdür olarak atandığı 2015 yılı Şubat ayı ile iş sözleşmesinin feshedildiği 2016 yılı Mart ayı arasındaki dönemde gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. Söz konusu eylemlerin

gerçekleştirildiğine ilişkin iddialara yönelik olarak Bölge Adliye Mahkemesince yapılan tespitler ile bahse konu sürecin kısa bir döneme ilişkin olduğu hususu birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya uygulanan eylem ve işlemlerden kaynaklı olarak başvurucunun kişiliğinde, mesleki durumunda ya da sağlığında ortaya çıkmış, çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşmış bir hususun başvurucu tarafından ortaya konulamadığı ve iddialarının soyut kaldığı anlaşılmıştır. Bu anlamda başvurucunun neden ve sonuç iddiası arasında kurduğu nedensellik bağını objektif ve ikna edici şekilde açıkladığı söylenemeyecektir.

17. Özetle uygulandığı ve psikolojik taciz olduğu iddia edilen eylem ve işlemlerin başvurucunun manevi bütünlüğünü tehdit eder boyutta, çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşmadığı değerlendirilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararda; başvurucunun ve işverenin iddia ve savunmaları ile sunulan deliller değerlendirilerek tazminat davasına konu edilen eylem ve işlemlerin psikolojik taciz oluşturmadığı sonucuna ulaşıldığı, işverenin tutum ve davranışlarının makul ve orantılı olup olmadığının gözetildiği ve tüm bu hususlara dayanılarak davanın reddine karar verildiği görülmüştür. Neticede; somut olayın başvurucunun maddi ve manevi varlığı üzerindeki etkilerinin tartışıldığı, verilen kararın bu yönde ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği ve anayasal güvencelerin korunması açısından pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiği sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişiklikle, 9/3/2023 tarihi itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvuruların Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağına karar vermiştir. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PINAR ALKAN

B. No: 2021/32238 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

PINAR ALKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32238)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Pınar ALKAN

Vekili : Av. Bedia BORAN BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olaydan doğan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkı başta olmak üzere anayasal hakların ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhıye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Mitinge katılmak için Antalya'dan Ankara'ya gelen başvurucu da patlama sonucu vücuduna isabet eden bilye taneleri nedeniyle yaralanmıştır.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

5. Ön inceleme sonucunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için faraziyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri belirtilmiştir.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve "emniyet tedbiri" konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra ülkemizde ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür

yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından genellikle kişilerin Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suruç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar gerçekleştirilmiştir. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler -bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır- alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-14).

6. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunarak bombalı saldırı sonucu uğradığını ileri sürdüğü manevi zararları için tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi zımnen reddedilmiştir.

7. Başvurucu, Ankara 7. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde 150.000 TL manevi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesi, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılması, Adıyaman'da bulunan birimlerle yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesi, Suruç'ta gerçekleşen saldırıyla ilgili olarak bilgi talep edilmesi, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapılıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesini talep etmiştir. Bunların yanında miting öncesinde mitinge katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiilî tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. İçişleri Bakanlığı; savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiği, manevi zararların ise 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığını öne sürmüştür.

9. İdare Mahkemesi dilekçeler aşaması tamamlandıktan sonra 23/2/2017 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul ederek başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin taleplerin ise reddine hükmetmiştir. 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamada bulunulan karar gerekçesinde, terör saldırısı niteliğini haiz olay nedeniyle yaralanan başvurucunun yaşadığı elem ve üzüntü sonucu oluşan manevi zararının tazmini talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bu bağlamda başvurucunun duymuş olduğu acı ve üzüntü ile orantılı olarak manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar verilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir.

10. Başvurucu ile davalı idarenin istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) tarafından 23/5/2018 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvurucu ile davalı idare, İstinaf Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde temyiz talepleriyle ilgili kararını vermiştir. Karar gerekçesinde, öncelikle Dairenin yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zararın ortaya çıkması ve idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceğini belirtmiştir. Gerekçenin devamında aynı olayı temel alan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiğini açıklamıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporunda Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği, DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönündeki yazının toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilge/belge bulunmadığını vurgulamıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan söz konusu yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi bulunan idarece önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özenin gösterilmediğinin düşünülebileceğini ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için bu yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriğe sahip olması gerektiğini, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir. Gerekçede ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazı temel alınarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili herhangi bir genel aramanın yapılmadığını, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığını, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığını belirterek idarenin bu yönden de kusurunun bulunmadığını değerlendirmiştir. Sağlık hizmetinin sunumu, yaralılara müdahale yönünden de olay yerinde yeterli sayıda ambulansın görevlendirildiğini, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiğini, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığını belirterek idarenin bu bakımdan da hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığını ifade ederek İstinaf Mahkemesi hükmünü onamıştır.

12. Daire, kararında farklı idare mahkemelerinde hasım konumuna alınmasına karar verilen Ankara Valiliğinin savunmasından bahsetmiştir. Bu savunma ekinde; olay sonrası idareye yönelik olarak -bir başka tam yargı davasında ileri sürülen- hizmet kusuru iddialarını yanıtlayan 17/3/2016 tarihli Ankara İl Emniyet Müdürlüğü yazısı, olayda zarar gören kişilerin kimler olduğunu gösteren liste, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısı, olay sonrası sağlık hizmeti sunumuna dair Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ile 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü yazıları ve Olay Tutanağı bulunmaktadır.

13. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün anılan yazısında patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulansın bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulansın görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği ve 65 dakika içinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Yine Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında olaya ilişkin olarak ilk

çağrının saat 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formu düzenlendiği, eş zamanlı olarak gerekli yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

14. Ankara Valiliğinin savunma dilekçesi ekindeki 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Özel Harekât Şube Müdürlüğünce yeteri kadar personel, talep edilmesi hâlinde görev almak üzere hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara vali yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeteri kadar görevli ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergahında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da güvenlik şube müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü ekipler amirine arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. Arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz, toplamda ise 13 İl Emniyet Müdürlüğü birliği görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform, platform çevresi ve miting alanında bomba arama dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

15. Başvurucu, nihai hükmü 11/7/2021 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 9/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu;

i. İzin alınarak yapılacak mitingde bombalı saldırı gerçekleştirileceğine dair gerçek ve yakın

bir riskin varlığına rağmen bu riskten haberdar olan kamu makamlarının sahip oldukları yetkiler kapsamında ve makul ölçüler çerçevesinde riskin gerçekleşmesini önlemek için gerekli önlemleri almadığını,

ii. Güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini, olayda yeterince acil sağlık hizmeti sunulmadığını,

iii. Yargılama makamlarının; ileri sürdüğü iddiaları dikkate almadan, yeterli araştırma yapmadan ve olayda hizmet kusurunun neden bulunmadığını açıklamadan sosyal risk ilkesine dayalı olarak yetersiz manevi tazminata hükmettiğini belirterek yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvurucu lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvurucunun uğradığı zararın giderildiği ve bu nedenle mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra miting için alınan tedbirler açıklanarak başvurucunun yaralanmasına sebep olan patlamanın terör örgütü bağlantılı olarak organize edildiği, zararın üçüncü şahısların kusurundan doğduğu, bireysel bir olay olan terör eylemine yönelik herhangi bir ihbarın ya da istihbari bilginin idareye intikal etmediği, meydana gelen terör saldırısı eylemini azmettiren, yardım eden ve iştirak eden kamu görevlisi olduğuna dair bilgi, belge ve delil elde edilemediği, terör olaylarının tamamen önlenmesinin mümkün olmadığı, terör eylemlerinin öngörülmesi ve engellenmesindeki imkânsızlıklar gözönünde bulundurulduğunda mevcut olayda devletin kusur sorumluluğunun bulunduğunu kabul etmenin kamu makamları üzerinde aşırı yük meydana getirecek bir yorum olduğu belirtilmiştir. Son olarak idareye karşı hizmet kusuru ya da sosyal risk ilkesine dayanılarak açılan tam yargı davalarında terör olayları nedeniyle ödenmesine hükmedilen tazminat miktarlarının birbirlerinden çok farklılık göstermediğini belirterek başvurucuya ödenen tazminatın yeterli olduğunu ve yaşam hakkının pozitif yükümlülüğü kapsamında yargı sürecinin gerçekleşen zararın nedenlerini tespit etme ve zararı giderme bakımından yeterince etkili şekilde işletildiğini ifade etmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında mağdur sıfatının devam ettiğini belirtmiş ve başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

20. Başvurucu, güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini ileri sürmüş ise de ölen herhangi bir yakınının varlığından söz etmemiştir. Bu nedenle başvurucunun anılan iddiasının yaşam hakkı veya Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanındaki bir başka hak, özgürlük veya yasak kapsamında incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

21. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Başvuruya konu terör saldırısı, miting için toplanan kalabalığın bulunduğu alanda bomba patlatılması suretiyle gerçekleşmiş olup öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu

saldırı nedeniyle 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş; aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenebileceği sonucuna varılmıştır.

22. Başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtığı tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına ve yetersiz manevi tazminata hükmedildiğine yöneliktir. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir.

23. Başvuruya konu terör saldırısında yaralanan veya yakınları vefat eden pek çok başvurucu tarafından Anayasa Mahkemesine saldırının öngörülebilir ve önlenebilir olmasına rağmen idarenin saldırıyı kusuru nedeniyle önleyemediği iddiasıyla çok sayıda başvuru yapılmıştır. Bu başvurulara konu yargı süreçlerinin bir kısmında olayın meydana gelmesinde idarenin kusurunun bulunmadığı sonucuna varılmış ancak bu sonuca nasıl varıldığı konusunda bir gerekçe sunulmamış; bir kısım yargı sürecinde ise idarenin olayın meydana gelmesinde kusuru olduğuna ilişkin iddialar hakkında hiçbir değerlendirme yapılmadan sosyal risk ilkesi çerçevesinde inceleme yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, birinci grup yargı süreçlerini yaşam hakkının usul boyutu kapsamında incelemiş ve idari yargı mercilerinin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği titizlikte inceleme yapmadığı zira uyuşmazlığın çözümü için gerekli delilleri toplamadığı ve/veya başvuruculaların iddialarını karşılamadığı sonucuna varmıştır (örnek kararlar için bkz. Hasan Kılıç; Okan Aladağ [2. B.], B. No: 2019/20420, 24/11/2021). İkinci grup yargısal süreçler ise yaşam hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir. Bu başvurularda başvuruculaların iddiaları yönünden teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunun, meselenin yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele alınması nedeniyle etkisiz kılınıp yaşamı koruma yükümlülüğüne yönelik ihlalin tespit edilmesi hususunda başvuruculara başarı şansı sunmadığı değerlendirilmiştir (örnek kararlar için bkz. Celaleddin Çakmak [2. B.], B. No: 2018/22072, 11/3/2021; Ali Hıdır Tekin [1. B.], B. No: 2018/35243, 15/9/2021). Eldeki başvuruya konu yargısal süreçte Daire, toplanan deliller çerçevesinde saldırının önlenmesinde idarenin kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda ayrıntılı değerlendirmeler yapmış ve idarenin kusurunun bulunmadığına kanaat getirmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin daha önce karara bağladığı başvurulardan ayrılan bu başvuruda, hem yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu hem de etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu incelenmelidir.

24. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk ilkesi uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunulmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

26. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

27. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 62).

28. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (Bilal Turan ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., §§ 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

29. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kitlesel kalabalığa yönelik terör saldırıları yapılmıştır. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli kitlesel etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülük doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığı, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvurudaki benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

30. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 11) ve Hasan Kılıç başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin

gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurulması, iki binin üzerinde personel görevlendirilmesi, miting alanına girenlerin aranması, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapılması gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı da (bkz. § 14) görülmüştür.

31. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı görülmüştür (bkz. § 13). Başvurucunun öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı bir şekilde müdahale etmesini herhangi bir şekilde engellediği yönünde tespit yapılamamıştır. Kaldı ki başvurucu, yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu veya olay yerinde kolluk görevlilerince kullanılan gaza maruz kaldığını iddia etmemiştir.

32. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada henüz gösteri başlamamış iken saat 10.04'te peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda bulunduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda olmadığı anlaşılmıştır.

33. Yapılan belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidi olduğundan habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorlukları gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

34. Açıklanan gerekçelerle başvuruda yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

35. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (T.A., § 134; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 38).

36. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

37. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; Gökhan

Yiğit Koç ve diğerleri, § 39) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 40).

38. Başvurucunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki iddiası idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu husus gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine yöneliktir.

39. Daire nihai kararında, hizmet kusurunun hatta kusursuz sorumluluk hâlinin bulunmadığı sonucuna ulaşırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanarak durumu değerlendirmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye ettirilmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı, saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde başvurucunun manevi tazminat talebi sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

40. Mevcut durumda yapılan yargılamada yaralanma olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvurucunun iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusuru olup olmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvurucunun ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvuruda yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucu, bazı kişilerce tutuklamanın hukuka aykırılığı iddiasıyla açılan tazminat davalarında bile daha yüksek manevi tazminatlara hükmedildiğini belirterek ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

44. Somut olayda başvurucu, kendisine hangi nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

46. Başvurucu ayrıca olay sonrasında tanık olduğu manzara ve yaşadığı ruhsal travmanın ağırlığına rağmen onur kırıcı derecede düşük bir tazminata hükmedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvuru dosyasındaki hiçbir unsur bu iddia hakkında ayrı bir inceleme yapılmasını gerektirmemektedir. Ayrıca başvurudaki temel mesele yaşam hakkının ihlal edilip edilmediğidir ve bu mesele zaten incelenmiştir (bkz. §§ 17-41). Dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

47. Başvurucu, gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli önlemlerin alınmadığını iddia etmiştir ancak kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında yapılan değerlendirmeler, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden de geçerlidir. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden de inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASRET AKBULUT VE MEHMET AKBULUT

B. No: 2021/32645 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32645

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASRET AKBULUT VE MEHMET AKBULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32645)

Karar Tarihi: 15/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 14/1/2026 - 33137

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucular : 1. Hasret AKBULUT 2. Mehmet AKBULUT

Vekili : Av. Ferda DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin yapılan yargılamada Yargıtayın önceki içtihatlarından makul bir gerekçe olmaksızın farklı karar vermesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculların oğlu trafik kazasında vefat etmiştir. Başvurucular, Güvence Hesabı Kurumu aleyhine destekten yoksun kalma tazminatı için Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru yapmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu 14/6/2016 tarihli kararı ile başvurunun reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 14/5/2015 tarihli ve 29355 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının (Genel Şartlar) 1/6/2015 tarihinde yürürlüğe girdiğine, başvuruya konu talebin Genel Şartların "Teminat Dışında Kalan Hâller" başlıklı A.6. numaralı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince teminat dışı hâllerden olduğu hususuna dayanılmıştır. Başvurucular, bu karara itiraz etmiştir.

3. İtiraz üzerine İtiraz Hakem Heyeti tarafından yapılan inceleme neticesinde Sigorta

Tahkim Komisyonu kararı kaldırılmış ve başvurucular lehine tazminata hükmedilmiştir. Bu kararın gerekçesinde; kazanın 12/2/2016 tarihinde gerçekleştiği, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun teminat dışı hâllere ilişkin düzenlemesinin ise 26/4/2016 tarihinde yürürlüğe girdiği, kaza anında yürürlükte bulunan mevzuata ve Yargıtay içtihatlarına göre karar verilmesi gerektiği hususlarına değinilmiştir. Güvence Hesabı Kurumu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

4. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) 7/12/2017 tarihinde istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesinin kanun değişikliğinden önceki hâlinin "Maddi tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevi tazminat konularında, Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır." şeklinde olduğuna değinilmiştir. Ayrıca tazminat hesabının 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca yapılması gerektiğine işaret edilmiştir. Bundan hareketle 1/6/2015 tarihinde yürürlüğe giren Genel Şartlar ile, destek şahsın kusuruna denk gelen tazminat talepleri teminat dışında bırakılmış olmasına rağmen Genel Şartlar hükümlerinin, kanunlara ve yerleşik yargı kararlarına aykırı olamayacağı, kanunun emredici hükümlerine göre karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Güvence Hesabı, bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

5. Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin (Daire) 24/12/2019 tarihli kararı ile Bölge Adliye Mahkemesi kararı bozulmuştur. Bozma kararının gerekçesinde; kazanın 12/2/2016 tarihinde gerçekleştiği, Genel Şartların ise 1/6/2015 tarihinde yürürlüğe girdiği, Genel Şartlar gereğince tam kusurlu olan kişinin tazminat talep edemeyeceği hususlarına değinilmiştir. İtiraz Hakem Heyeti tarafından bozma kararı uyarınca yeniden yapılan incelemede 11/5/2020 tarihli kararla başvurunun reddine karar verilmiştir. Başvurucular bu kararı temyiz etmişlerdir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 26/5/2021 tarihli kararı ile anılan kararı onamıştır.

6. Başvurucular, nihai hükmü 17/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

7. Genel Şartların "Teminat Dışında Kalan Hâller" başlıklı A.6. numaralı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi şöyle düzenlenmiştir:

"...

d) (Değişik:RG-4/12/2021-31679) Destekten yoksun kalan hak sahibinin, destek şahsının kusuruna denk gelen tazminat talepleri,

..."

8. 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesinin 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 26/4/2016 tarihinde yürürlüğe giren 3. maddesi ile değiştirilmeden önceki hâli şöyledir:

"Maddi tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevi tazminat konularında Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır."

9. 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesinin 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile yapılan değişiklikten sonraki hâli şöyledir:

"Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun ve genel şartlarda düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır."

10. 2918 sayılı Kanun'un 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile yapılan değişiklikten sonra eklenen bentler şöyledir:

"...

g) Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri,

h) İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri,

i) Bu Kanun çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler.

..."

11. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2020 tarihli ve E.2019/40, K.2020/40 sayılı iptal kararından sonra 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesinin mevcut hâli şu şekildedir:

"Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanunda ... öngörülen usul ve esaslara tabidir. (Ek cümle:9/6/2021-7327/18 md.) (İptal cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 29/12/2022 tarihli ve E.2021/82, K.2022/167 sayılı kararı ile.) Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanunda ... düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır."

B. Yargıtay İçtihadı

12. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun benzer bir olayda verdiği 20/4/2021 tarihli ve E.2020/(17)4-191, K.2021/514 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

71. Tek taraflı trafik kazası ile yüzde yüz kendi kusuru ile kendi ölümüne neden olan işleten ve sürücünün desteğinden yoksun kalanların işletenin sigortalısı olduğu aracın zorunlu malî sorumluluk sigortacısından destekten yoksun kalma tazminat talebinde bulunup bulunamayacağını belirleme açısından özellikle Genel Şartlar'ın A.6. maddesinin (c) ve (d) bentlerinin de incelenmesi gerekmektedir.

72. Genel Şartlar'ın A.6. maddesinin (c) bendine göre ilgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri teminat ile Genel Şartlar A.6. maddesinin (d) bendine göre, destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri sigorta teminatı kapsamı dışındadır. Bir başka deyişle sigortacının sorumluluk kapsamı sigortalısının sorumluluğu ile sınırlıdır. Motorlu aracın işletilmesi ile meydana gelen trafik kazası ile doğan bir zarar işleten sigortalının sorumluluk riski kapsamında değilse, zorunlu malî sorumluluk sigortasının da teminat kapsamı dışındadır. Ayrıca destek şahsın kusuruna denk gelen zararlarda sigortanın teminat kapsamı

dışında tutulmuştur. Yüzde yüz kendi kusuru ile kendi ölümüne neden olan sürücü veya işletenin kusurun tamamı kendisine ait olması nedeniyle desteğinden yoksun kalanların tazminat talepleri de zorunlu malî sorumluluk sigortasının teminatı kapsamı dışındadır.

...

79. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının dayanağı TTK'nın 1425. maddesi, Sigortacılık Kanunu'nun 11. ve KTK'nın 93. maddeleridir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, “Kanun'un 93. maddesinin birinci fıkrası, zorunlu malî sorumluluk sigortası genel şartlarının Bakanlıkça tespit edileceğini ve Resmî Gazete'de yayımlanacağını öngörmektedir. Bu itibarla kural ile yürütmeye düzenleyici nitelikte işlem yapma yetkisinin tanındığı anlaşılmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Öte yandan Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleneceği öngörülen konularda da kanun koyucu temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakabilir. Yürütme organına böyle bir yetkinin tanınmış olmasının sebebinin ise zorunlu malî sorumluluk sigortası sözleşmesinin ana muhtevası niteliğindeki genel şartların Bakanlık tarafından belirlenmesini sağlamak suretiyle sözleşmenin güçlü tarafı olan sigorta şirketlerinin kendisi lehine olan sözleşme koşullarını dikte ettirmesinin önlenmesi olduğu görülmektedir” gerekçesi ile KTK'nın 93. maddesinde yapılan itiraz iptal istemini reddetmiştir.

...

81. Eldeki davada da; kazanın meydana gelmesinde tamamen kusurlu olan davacıların sürücü olan destekleri vefat etmiş; davacılar, destekten yoksun kalan sıfatıyla, desteğin kendi zorunlu malî sorumluluk sigortacısı olmadığından Güvence Hesabını hasım göstererek, destekten yoksun kalmaya dayalı tazminat isteminde bulunmuşlardır.

82. Kaza tarihi itibarıyla aracın zorunlu malî sorumluluk sigortası yaptırılmamış olması nedeniyle Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesi gereği, zorunlu malî sorumluluk sigortasının kaza tarihindeki limitleri dâhilinde işletenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğunu Güvence Hesabı karşılayacaktır. Güvence Hesabının sorumluluğunun kapsamı ise 1/6/2015 yani trafik kazasından önce yürürlüğe giren Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'na göre belirlenecektir.

83. KTK'nın 91. maddesine göre sigortacı, işletenin KTK'nın 85/1. maddesindeki motorlu aracın işletilmesi sırasında üçüncü kişilere vermiş olduğu zararlardan sorumluluğunu üstlenmektedir. Bir başka deyişle sigortacının motorlu bir aracın işletilmesinden doğan zarardan sorumlu tutulabilmesi için öncelikle o zarardan işleten sigortalının sorumlu olması gerekir. İşleten sigortalının sorumlu olmadığı bir zarardan sigortacıyı sorumlu tutma imkânı bulunmamaktadır. Davacıların kendi desteklerinin tam kusuru ile kendi ölümüne neden olduğu olayda destekten yoksun kalma zararlarını işleten sigortalıya karşı nasıl ileri süremeyeceklerse sigortacıya karşı da ileri süremeyeceklerdir. Bu nedenle zorunlu malî sorumluluk sigortacısının, sigortalı işletenden daha fazla bir sorumluluk altına girmesi mümkün değildir.

...

86. Ayrıca Genel Şartlar A.6. (d) maddesinde destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten

yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri teminat kapsamı dışında tutulmuş olması karşısında davacıların desteklerinin sorumluluk riski kapsamında olmayan desteğin tam kusuru ile kendi ölümüne neden olmadan kaynaklanan destekten yoksun kalma zararlarından sigortacı da sorumlu değildir.

87. O hâlde mahkemece; sorumluluk hukukunun genel ilkeleri, karayolları motorlu araçlar zorunlu malî sorumluluk sigortacısının Karayolları Trafik Kanunu'nda sınırları çizilen sorumluluk alanı ve 1/5/2015 tarihinde yürürlüğe giren Genel Şartlar'ın A.2. maddesinin (d) bendi, A.3. maddesi, A.5. maddesinin (ç) bendi ve A.6. maddesinin (d) bendi gereği davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

88. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında; Kanun'da belirlenen sınırların Genel Şartlar ile değiştirilmesinin mümkün olmadığı, Anayasa Mahkemesinin iptal kararında söz konusu hususun vurgulandığı, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları değişikliğinin 1/6/2015 tarihinde yürürlüğe girdiği, KTK'da bu genel şartlarla bağlantılı olarak 6704 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerin ise 26/4/2016 tarihinde yürürlüğe girdiği, Özel Daire bozma kararında davanın reddi gerektiğinin gerekçeleri Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarında yapılan değişikliklere dayandırıldığı, yerel mahkemece; sadece değişen genel şartlara dayanılarak Yargıtay'ın istikrarlı uygulamasından vazgeçildiği, Kanun'un genel şartlara uygun olması gerektiği, anılan Kanun değişikliklerinin somut olayda uygulanamayacağı, sigorta genel şartları, değişiklik öncesi Kanun hükümleri ile çelişiyorsa bu durumda sigorta genel şartları yerine daha öncelikli olarak KTK hükümleri ve zararın belirlenmesi için atıf yapılan 6098 sayılı TBK hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde verilen direnme kararının anılan gerekçeler bakımından yerinde olduğu, direnme konusu itibarıyla Genel Kurulun yalnızca bu yönde tespit yapmasının yeterli olacağı, işin esasının eş söyleyişle sigorta genel şartlarının Kanun hükümlerine uygun olup olmadığı değerlendirilerek varsa Kanun hükümlerine aykırı genel şart hükümleri yerine Kanun hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde bir inceleme yapılıp tazminata hükmedilmesi gerekip gerekmediği, gerekiyorsa hükümde belirtilen miktarların doğru olup olmadığı hususlarının incelenmesi amacıyla dosyanın Özel Daireye gönderilmesi gerektiği yönünde görüş ileri sürülmüş ise de; bu görüş yukarıda açıklanan gerekçelerle Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir.

..."

13. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun benzer bir olayda verdiği 22/2/2011 tarihli ve E.2011/17-787, K.2012/92 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir hususta; kazanın meydana gelmesinde tam kusurlu olan araç şoförünün eylemlerinden sorumlu tutulan ve bu nedenle tam kusurlu olduğu kabul edilen işletenin, bu kusurunun, zorunlu trafik sigortacısı aleyhine açılan davanın davacıları olan, üçüncü kişi durumundaki destekten yoksun kalanlara karşı ileri sürülüp sürülemeyeceğidir.

Bilindiği üzere, kural olarak zarar gören, sürücünün trafik kazasının oluşmasında kusurlu bulunması durumunda 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 41. maddesine göre sürücüye, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85/1 maddesi hükmünce de motorlu araç işletenine

karşı dava açabilecektir. Sürücü ile araç işletenin sorumluluğu BK md 51 anlamında dayanışmalıdır.

Kural bu olmakla birlikte, dava açanların sıfatı, davanın hukuksal niteliği ve dayanağı, kusur durumunun davaya etkisinin belirlenmesinde etkilidir.

Eldeki davada da talep, destekten yoksun kalma tazminatı olduğuna göre, bu tazminatın yukarıda açıklanan özellikleri gözetilerek işletenin kusurunun davacıların haklarına ve dolayısıyla da taleplerine etkili olup olmayacağı da davanın bu niteliği gözetilerek çözüme kavuşturulmalıdır.

Destekten yoksun kalma tazminatına dayanak teşkil eden hak, salt miras yoluyla geçen bir hak olsa idi doğrudan işleten üzerinde doğup ondan mirasçılarına intikal edeceğinden, bu yöndeki savunmalar ölenin desteğinden yoksun kalanlara karşı ileri sürülebilecekti. Oysa yukarıda da açıklandığı üzere, destekten yoksun kalma tazminatına konu davacıların zararı, desteklerinin ölümü nedeniyle destekten yoksun kalan sıfatıyla doğrudan kendileri üzerinde doğan zarardır. Bu zarardan doğan hak desteğe ait olmadığına göre, onun kusurunun bu hakka etkili olması da düşünülemez.

Şu hâle göre; işleten murisin, ister kendi kusuru ister bir başkasının kusuru ile olsun salt ölmüş olması, destekten yoksun kalanlar üzerinde doğrudan zarar doğurup; bu zarar gerek Kanun gerek poliçe kapsamıyla teminat dışı bırakılmamış olmakla, davacıların hakkına, desteklerinin kusurunun olması etkili bir unsur olarak kabul edilemez ve destekten yoksunluk zararından kaynaklanan hakkın sigortacıdan talep edilmesi olanaklıdır.

Eldeki davada da; davacıların desteği, işleteni olduğu araçta, sürücünün tam kusuru sonucu meydana gelen trafik kazası sonucu vefat etmiş; davacılar, destekten yoksun kalan sıfatıyla, zorunlu malî sorumluluk sigortacısını hasım göstererek, destekten yoksun kalmaya dayalı tazminat isteminde bulunmuşlardır.

Davacıların üçüncü kişi konumunda oldukları hem mahkeme, hem de özel dairenin kabulünde olduğu gibi, işletenin yakınlarının uğradıkları destek zararlarının trafik sigortacısının sorumluluğu kapsamı dışında kaldığına ilişkin Kanunda ve buna bağlı olarak poliçede açık bir düzenleme bulunmadığı da, uyuşmazlık konusu değildir.

Davacıların uğradıkları zarara bağlı olarak talep ettikleri hak, salt miras yoluyla geçen bir hak olmayıp, bilimsel ve yargısal içtihatlarda kabul edildiği üzere destekten yoksun kalanın şahsında doğrudan doğruya doğan, asli ve bağımsız bir talep hakkıdır.

Bu nedenledir ki, Özel Dairenin davacıları üçüncü kişi kabul etmesine karşın, zararlarını ve buna bağlı tazminat haklarını muris üzerinde doğmuş bir hak olarak kabul etmesi ve bu kabul şekline göre vardığı sonuç çoğunlukça kabul görmemiştir.

Sonuç itibarıyla :

Davacıların ölenin salt mirasçısı sıfatıyla değil, destekten yoksun kalan üçüncü kişi sıfatıyla dava açtıkları, ölüm nedeniyle doğrudan davacılar üzerinde doğan destekten yoksunluk zararının oluşumundaki kusurun davacılara yansıtılamayacağı; dolayısıyla tam kusurlu araç şoförünün ve onun eylemlerinden sorumlu olan işletenin kusurunun, işletenin desteğinden yoksun kalan davacıları etkilemeyeceği; 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve Karayolları

Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'na göre, aracın zorunlu malî sorumluluk sigortacısı davalı sigorta şirketi, işletenin üçüncü kişilere verdiği zararları teminat altına aldığına ve olayda işleten tam kusurlu, destekten yoksun kalan davacılar da zarar gören üçüncü kişi konumunda bulunduğuna göre, davalı sigorta şirketinin zararın tamamından sorumlu olduğu ve davacıların davalı sigorta şirketinden destekten yoksun kalma tazminatı isteyebilecekleri, oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Şu hâle göre, yerel mahkemece, davacıların, desteklerinin işleteni olduğu araçta, sürücünün tam kusuru sonucu meydana gelen trafik kazası sonucu, vefat etmiş olması nedeniyle, destekten yoksun kalan üçüncü kişi sıfatıyla, zorunlu malî sorumluluk sigortacısını hasım göstererek dava açabileceğinin kabulü ile işin esasının incelenmiş olması, yukarıda açıklanan değişik gerekçelerle, sonucu itibarıyla doğru olup; bu kararda direnilmesi uygundur."

C. Anayasa Mahkemesi Kararı

14. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2020 tarihli ve E.2019/40, K.2020/40 sayılı kararı ile 2918 sayılı Kanun'un 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda…” ibaresi, ikinci cümlesinde yer alan “...ve genel şartlarda...” ibaresi ve 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (i) bendi iptal edilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

42. Bu çerçevede 6098 sayılı Kanun'a göre zarar olarak nitelendirilmeyen hususların genel şartlarda zarar olarak nitelendirilmesi hâlinde işletenin tazminat borcunun kapsamı ile sigorta şirketinin bu borcu teminat altına alması gereken tazminat sorumluluğunun kapsamı farklılaşacaktır. Bu itibarla sigorta şirketinin, işletenin sorumlu olduğu tazminatı aşan miktarda tazminat sorumluluğu dahi söz konusu olabilecektir. Bu durum, sigorta şirketi bakımından fakirleşmeye, zarar gören üçüncü kişi bakımından ise sebepsiz zenginleşmeye yol açabilecektir. 6098 sayılı Kanun'a göre zarar olarak nitelendirilen hususların genel şartlarda zarar olarak nitelendirilmemiş olması hâlinde de işletenin tazminat borcunun kapsamı ile sigorta şirketinin bu borcu teminat altına alması gereken tazminat sorumluluğunun kapsamı yine farklı olacaktır. Bu durumun ise gerçek zararın karşılanmamasına yol açacağı, dolayısıyla işleten ile zarar gören kişi aleyhine sonuç doğuracağı açıktır. İşleten sorumluluk sigortası yaptırmış olmasına rağmen sigorta şirketi tarafından ödenen tazminat ile gerçek zarara karşılık gelen tazminat arasındaki farktan zarar görene karşı sorumlu olmaya devam edecektir. Zarar görenin sigorta şirketi tarafından tazmin edilmeyen zararı ise ancak işletenin ekonomik durumunun bu zararın karşılanması için yeterli olması hâlinde tazmin edilebilecektir.

..."

III. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucular; kazadan önce yürürlüğe giren Genel Şartların uyuşmazlığa uygulanamayacağını, kaza tarihi itibarıyla kusurlu sürücülerin de teminat kapsamında olduğunu, kanunların geriye yürümeyeceğini, 26/4/2016 tarihine kadar kanuna aykırı Genel Şartların uygulanamayacağını, Anayasa Mahkemesinin 17/7/2020 tarihli ve E.2019/40, K.2020/40 sayılı karar ile Genel Şartlara ilişkin hükümleri iptal ettiğini, mahkemelerin kararları arasında istikrarsızlık olduğunu ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların iddiaları hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 41).

18. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak yargı mercileri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile yargılama mercilerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, yargılama mercilerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz [1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

19. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi ilk derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Bas. Yay. San. Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

20. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı ve birden fazla biçimde yorumlanmasının mümkün olduğu durumlarda bunlardan hangisinin benimseneceği, yargılama mercilerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda, yargılama mercilerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

21. Başvurucular; kazanın 12/2/2016 tarihinde meydana geldiğini, kaza tarihi itibarıyla Genel Şartların uygulanamayacağını zira Genel Şartların 26/4/2016 tarihinde yürürlüğe girdiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Yargıtay içtihatlarına göre de sürücü tam kusurlu olsa bile destekten yoksun kalanların tazminat hakkı olduğunu, kanunların geriye yürümezlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. Genel Şartlar 1/6/2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Genel Şartlar yürürlüğe girene kadar ise 12/8/2003 tarihli ve 25197 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları uygulanmıştır. Yargıtay bu dönemde, destekten yoksun kalanların açtıkları davalarda, ölüm nedeniyle doğrudan davacılar üzerinde doğan destekten yoksunluk zararının oluşumundaki kusurun davacılara yansıtılamayacağı; dolayısıyla tam kusurlu araç şoförünün ve onun eylemlerinden sorumlu olan işletenin kusurunun, işletenin desteğinden yoksun kalan davacıları etkilemeyeceği

gerekçeleriyle araç şoförü tam kusurlu olsa bile destekten yoksun kalma tazminatı istenebileceği yönünde kararlar vermiştir (bkz. § 13; Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun benzer mahiyetteki 15/6/2011 tarihli ve E.2011/17-142, K.2011/411 sayılı; 16/1/2013 tarihli ve E.2012/17-1491, K.2013/74 sayılı; 16/6/2020 tarihli ve E.2020/17-111, K.2020/422 sayılı kararları).

23. 1/6/2015 tarihinde yürürlüğe giren Genel Şartların "Teminat Dışında Kalan Hâller" başlıklı A.6. numaralı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, destekten yoksun kalan hak sahibinin, destek şahsının kusuruna denk gelen tazminat taleplerinin teminat dışında kalması hüküm altına alınmıştır. Bir başka deyişle sürücünün tam kusurlu olması hâlinde, onun desteğinden yoksun kalanların tazminat talep edemeyeceği şeklinde düzenleme yapılmıştır. 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile yapılan değişiklikten sonra ise 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesiyle, tazminatların mezkûr kanun ve bu kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabi olduğu düzenlemesi yapılmıştır. Bu düzenleme ise 26/4/2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemelerden sonra Yargıtay; destek şahsın tam kusurlu olduğu hâllerde, destekten yoksun kalanların tazminat talep edemeyeceği yönünde içtihatlar tesis etmiştir. Anayasa Mahkemesi ise 17/7/2020 tarihli ve E.2019/40, K.2020/40 sayılı kararı ile 2918 sayılı Kanun'un 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda...” ve ikinci cümlesinde yer alan “...ve genel şartlarda...” ibarelerini iptal etmiştir.

24. Daire 1/6/2015 tarihinde yürürlüğe giren Genel Şartlar gereğince tam kusurlu olan sürücünün desteğinden yoksun kalanların tazminat isteyemeyeceği yönünde değerlendirme yapmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Genel Şartların kanuni dayanaklarının ise13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesi, 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesi ve 2918 sayılı Kanun'un 93. maddesi olduğu değerlendirmesini yapmıştır. Bu itibarla başvuru konusu olay kapsamında derinleşmiş bir içtihat farklılığı başvurucular tarafından ortaya konulamamıştır. Yargıtayın destekten yoksun kalma tazminatının alınması koşullarına ve hangi mevzuatın uygulanacağına ilişkin yorumu hukuk kurallarının uygulanması ve değerlendirilmesi kapsamındadır. Yargıtayın söz konusu değerlendirmelerinde bariz takdir hatası ve açık bir keyfîlik oluşturan hususların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN TAHA DEMİRCİ

B. No: 2021/33812 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33812

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN TAHA DEMİRCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33812)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : İhsan Taha DEMİRCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümlüye kayınpederinin taziye törenine katılması için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır. Kayınpederinin 1/6/2021 tarihinde vefat etmesi üzerine başvurucu 2/6/2021 tarihli dilekçeyle taziye törenine katılma talebinde bulunmuştur.

3. Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riskini ve bu kapsamda alınan tedbirleri gerekçe göstererek başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Başvurucu bu karara karşı Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucu;6 ay önce anılan salgını geçirdiğini ve hâlen bağışık olduğunu, gerekli tedbirleri alarak taziyeye katılımının sağlanabileceğini belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği 4/6/2021 tarihinde yine COVID-19 salgını kapsamında alınan tedbirler nedeniyle itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucu bu karara karşı Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itiraz etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliği kararının usule ve kanuna uygun olduğunu belirterek

itirazın reddine karar vermiştir.

4. Nihai kararı 15/6/2021 tarihinde öğrenen başvurucu 6/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu, kayınpederinin vefatı nedeniyle taziye törenine katılmasının ve eşine destek olmasının aile bütünlüğü ve ailenin korunması açısından önem arz ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek talebinin reddedilmesinin ölçülü ve makul olmadığını zira bu dönemde mahkûmların mahkemelere ya da hastanelere gerekli tedbirler alınarak götürülebildiğini ifade etmiştir. Haklı gerekçelerinin yargısal makamlar tarafından irdelenmediğini ve talebinin reddedildiğini vurgulayan başvurucu özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, eşitlik ilkesinin ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut başvuruya ilişkin olarak yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin olduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, §§ 45-50). Bununla birlikte temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun [2. B.], B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

12. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56). Ölüm, insan hayatında karşılaşılan acı olaylardan biridir. Birçok kültürde ölen kimsenin tanıdıkları bir araya gelerek ölüm nedeniyle duyulan acı ve üzüntüyü paylaşır. Ölenin geride kalan aile bireyleri ziyaret edilerek kendilerine maddi ve manevi destekte bulunulur. Şüphesiz bu acıyı ölüm anından itibaren en yoğun derecede yaşayan ve

desteğe en çok ihtiyaç duyanlar aile bireyleridir. Bu nedenle ölenin aile bireylerine taziye ziyaretinde bulunulması, aile bireylerinin de taziyeleri kabulü kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Kanun koyucu bu insani düşünceden ve kültürel olgulardan hareketle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde hükümlüye mazeret izni verilmesini düzenlemiştir. Kanun'daki izin süreleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığı, definden sonra yapılan taziye ziyaretlerini kabul etmeye ve aile bireylerinin bir arada kalarak birbirlerine destek olmalarına imkân tanımayı da amaçladığı kabul edilmelidir (Rasul Kocatürk, § 61). Cenazeye veya taziyeye katılımın sağlanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, § 62).

13. Başvuruya konu olan olayda, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun vefat eden kayınpederinin taziye törenine katılma talebinin Başsavcılık tarafından COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riski gerekçe gösterilerek reddedildiği görülmüştür. Yargısal makamlar tarafından ise başvurucunun itirazları hakkında esasa ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

14. Bu itibarla somut olayın koşullarında Başsavcılık kararında COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riskine ilişkin genel açıklamayla yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi tedbirler çerçevesinde başvurucunun talebinin karşılanmasına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Bununla birlikte Başsavcılık; başvurucunun talebinin karşılanması için durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koymamıştır. Bu kapsamda idari ve yargısal makamlar tarafından gösterilen gerekçeler; başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla başvurucunun taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamusal makamların talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Abdullah Selvi [2. B.], B. No: 2020/35123, 3/4/2024, §§ 16, 17; Murat Kaymakçı [2. B.], B. No: 2020/35000, 3/4/2024, § 14).

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucunun taziye törenine katılmasının mümkün olmadığı ve vefatın üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

18. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL

EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliği (E.2021/2950, K.2021/2921) ile Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/936 D.İş) GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SADIK ÇETİN

B. No: 2021/52046 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52046

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADIK ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52046)

Karar Tarihi: 15/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/1/2026 - 33129

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Sadık ÇETİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümözlüye babasının cenaze ve taziye törenine katılması için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümözlü olarak bulunmaktadır. Babasının 2/6/2021 tarihinde vefat etmesi üzerine başvurucu aynı tarihli dilekçeyle cenaze ve taziye törenine katılma talebinde bulunmuştur.

3. Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) talep konusu ile ilgili olarak tahkikat yapılmasını istemiş, bunun üzerine kolluk tarafından 2/6/2021 tarihli tutanak düzenlenmiştir. Anılan tutanakta başvurucunun babasının aynı gün saat 11.00'de defnedilmiş olduğu, yapılan araştırmada güvenlikle ilgili olumsuzluk yaşanabileceği yönünde kanaatin oluştuğu belirtilmiştir. Başsavcılık, bu belirlemelerle birlikte COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riskini de gerekçe göstererek başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, bu karara karşı Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itiraz etmiştir.

İtiraz dilekçesinde daha önce annesinin vefatı nedeniyle kendisine aynı adreste taziye törenine katılması için izin verildiğini, bu hususta herhangi bir güvenlik zafiyeti yaşanmadığını belirtmiştir. Cenaze ve taziye töreninin yapılacağı Amasya'nın Suluova ilçesinin terör olaylarının yaşandığı bir bölge olmadığını da vurgulayan başvurucu, soyut bir kanaate dayanılarak hakkını kullanmasına engel olunduğunu ifade etmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği, Başsavcılığın başvurucunun talebinin reddine ilişkin ortaya koyduğu gerekçelerden hareketle itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itirazı Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliği kararının usule ve kanuna uygun olduğunu belirterek reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 8/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, babasının vefatı nedeniyle taziye törenine katılmasının ve ailesi ile birlikte olmasının aile bütünlüğü ve ailenin korunması açısından önem arz ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu, talebinin reddedilmesinin ölçülü ve makul olmadığını ifade etmiştir. Gerekçe olarak gösterilen güvenlik zafiyeti konusundaki kanaatin nasıl oluştuğuna ilişkin bir sebep gösterilmediğini, COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riski konusunda da mahkûmların mahkemelere ya da hastanelere gerekli tedbirler alınarak götürülebildiğini, buna rağmen cenaze ve taziyeye katılım için kendisine izin verilmediğini dile getirmiştir. Bu hususlardan hareketle başvurucu özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, din ve vicdan hürriyetinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut başvuruya ilişkin olarak yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

11. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, §§ 45-50). Bununla birlikte temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun [2. B.], B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

14. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan, ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56). Ölüm, insan hayatında karşılaşılan acı olaylardan biridir. Birçok kültürde ölen kimsenin tanıdıkları bir araya gelerek ölüm nedeniyle duyulan acı ve üzüntüyü paylaşır. Ölenin geride kalan aile bireyleri ziyaret edilerek kendilerine maddi ve manevi destekte bulunulur. Şüphesiz bu acıyı ölüm anından itibaren en yoğun derecede yaşayan ve desteğe en çok ihtiyaç duyanlar aile bireyleridir. Bu nedenle ölenin aile bireylerine taziye ziyaretinde bulunulması, aile bireylerinin de taziyeleri kabulü kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Kanun koyucu bu insani düşünceden ve kültürel olgulardan hareketle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde hükümlüye mazeret izni verilmesini düzenlemiştir. Kanun'daki izin süreleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığı, definden sonra yapılan taziye ziyaretlerini kabul etmeye ve aile bireylerinin bir arada kalarak birbirlerine destek olmalarına imkân tanımayı da amaçladığı kabul edilmelidir. Buna göre cenazeye katılma talebinin taziye kabulüyle birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu yorum aynı zamanda aile hayatına saygı hakkının gereklerine de uygun olacaktır (Rasul Kocatürk, § 61). Cenazeye veya taziyeye katılımın sağlanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, § 62).

15. Başvuruya konu olan olayda, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun vefat eden babasının cenaze ve taziye törenine katılma talebinin Başsavcılık tarafından COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riski ile birlikte çevrede güvenlik ile ilgili olumsuzluk yaşanabileceğine yönelik kolluk kanaati gerekçe gösterilerek reddedildiği görülmüştür. Yargısal makamlar tarafından ise başvurucunun itirazları hakkında esasa ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

16. Bu itibarla somut olayın koşullarında Başsavcılık kararında COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riskine ilişkin genel açıklamayla yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi tedbirler çerçevesinde başvurucunun talebinin karşılanmasına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca güvenlik ile ilgili olumsuzluk yaşanabileceği hususunda da somut bir duruma ya da tehlikeye Başsavcılık kararında yer verilmediği görülmüştür. Bununla birlikte Başsavcılık; başvurucunun talebinin karşılanması için durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyamamıştır. Bu kapsamda idari ve yargısal makamlar tarafından gösterilen gerekçeler, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla başvurucunun cenaze ve taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamusal makamların talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Abdullah Selvi [2. B.], B. No: 2020/35123, 3/4/2024, §§ 16, 17; Murat Kaymakçı [2. B.], B. No: 2020/35000, 3/4/2024, § 14).

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucunun taziye törenine katılmasının mümkün olmadığı ve vefatın üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Kırıkkale İnfaz Hâkimliği (E.2021/1914, K.2021/2054) ile Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/726 D.İş) GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYTEN İPEKÇİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/53104 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53104

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYTEN İPEKÇİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53104)

Karar Tarihi: 15/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 14/1/2026 - 33137

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucular : 1. Ayten İPEKÇİ 2. Gökhan KARAKAŞ 3. Lütfiye AYDIN 4. Necmettin KARAKAŞ 5. Nurhan TÜRKER 6. Rabia YAVUZ

Vekili : Av. Diler TAMER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mutlak butlan sebebiyle evlenmenin iptali davasında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaın babası A.H.K, eşi vefat ettikten sonra başka bir evlilik yapmıştır. Başvurucu Nurhan Türker, babasının evlilik sırasında temyiz kudretine sahip olmadığı iddiasıyla nispi butlana dayalı evliliğin iptali için 4/9/2012 tarihinde dava açmıştır. Davalı olarak babası A.H.K.yı ve onun eşi A.C.yi göstermiştir. Yargılama sırasında başvuruculaın babasına vasi tayin edilmiş ve vasi, davalı olarak davaya dâhil edilmiştir.

3. Yargılama sırasında başvurucu Nurhan Türker delillerini bildirmiş ve başvurucunun tanıkları dinlenmiştir. Daha sonra başvurucu Nurhan Türker davasını davalı babanın sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olduğu gerekçesiyle mutlak butlana dayalı evliliğin iptali davası olarak ıslah etmiştir.

4. Yargılama devam ederken Adli Tıp Kurumundan rapor aldırılmış, davalı babanın evlilik

sırasında fiil ehliyeti olmadığı tespit edilmiştir. Bakırköy 11. Aile Mahkemesi (Mahkeme) 20/12/2017 tarihinde verdiği kararla, bilirkişi raporunu gerekçe göstererek davayı kabul etmiş ve evliliğin iptaline karar vermiştir. Davalı eş, bu karara karşı 18/1/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

5. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) davalı babanın Mahkemenin kararından sonra 22/1/2019 tarihinde vefat ettiği, istinaf dilekçesinin davalı babanın mirasçılarına tebliğ edilerek cevap süresinin beklenmesi gerektiği gerekçesiyle dosyanın 20/2/2019 tarihinde tekrar geri gönderilmek üzere geri çevrilmesine karar vermiştir.

6. Eksikliklerin giderilmesinden sonra davalı babanın mirasçıları dosyaya davalı olarak eklenmiş (davacı başvurucu Nurhan Türker dışındaki diğer başvurucular) ve dosya tekrar Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmiştir.

7. Bölge Adliye Mahkemesi kararı kaldırmış; evlilik ölümle sona erdiğinden evliliğin iptali ile ilgili karar verilmesine yer olmadığına, evlilik ölümle son bulduğundan kadının kötü niyeti kanıtlanamadığı için sağ kalan eşin evlenme ile kazandığı kişisel durumunun korunmasına 2/10/2019 tarihinde karar vermiştir.

8. Başvurucular; evliliğin mutlak butlan nedeniyle iptali davasının evlilik devam ederken veya herhangi bir nedenle sonra erdikten sonra açılabileceği, davalı eşin evlenirken kötü niyetli olduğu gerekçesiyle 25/11/2019 tarihinde kararı temyiz etmiştir.

9. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire); evliliğin ölümle sona ermesinin davayı konusuz kılmadığını, mutlak butlanın varlığı kanıtlanırsa sağ kalan eşin evlenme sırasında iyi niyetli olup olmadığı konusunda bir karar verilmesi gerektiğini belirterek 29/6/2020 tarihinde kararı bozmuştur.

10. Davalı eş 7/5/2020 tarihinde vefat etmiş, davalı eşin mirasçıları davaya dâhil edilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi 22/10/2020 tarihli birinci celsede taraflara beyan dilekçelerine karşı beyanda bulunmaları için süre vermiştir. 19/11/2020 tarihli ikinci celsede başvurucu Nurhan Türker davalı eş A.C.nin kötü niyetinin ispatı için tanık dinletme talebinde bulunmuştur. Bu talep Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu gerekçe gösterilerek reddedilmiş; evliliğin mutlak butlanla sakat olduğunun ve davalı eşin evlenme sırasında iyi niyeti olduğunun tespitine karar verilmiştir. İyi niyet tespiti yapılırken başvurucunun davalı eşin evlenme sırasında kötü niyetli olduğunu ispat edememesi gerekçesine dayanılmıştır. Karar 6/7/2021 tarihinde Daire tarafından onanmıştır.

11. Başvurucular, nihai hükmü 27/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucular; davayı açtıkları tarihte babalarının hayatta olduğunu, hayattayken butlan kararı verilseydi davalı eşin mirasçılık sıfatının olmayacağını, bu yüzden kötü niyetin tespitini talep etmediklerini, babalarının yargılama sırasında öldüğünü, kendilerine davalı eşin kötü niyetli olduğunu ispat için fırsat verilmeyerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların iddiaları silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

17. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural; tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olabilmeleri ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının kendilerine verilmesidir (Taylan Özgür Tor [2. B.], B. No: 2013/2454, 12/3/2015, § 43).

18. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 159. maddesinde dava sonucunda evlenme sırasında iyi niyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eşin yasal mirasçı olamayacağı hüküm altına alınmıştır.

19. Başvurucular, davalı eşin kötü niyetli olduğunun ispatı için kendilerine delillerini sunma imkânı verilmediğinden yakınmıştır.

20. Davanın açıldığı tarihte davalı baba ve eşinin yaşadığı, başvurucu Nurhan Türker yalnızca evliliğin butlanını talep ettiği, davalı eşin kötü niyetinin tespiti ile ilgili talepte bulunmadığı görülmüştür. Nitekim Mahkeme yalnızca evliliğin butlanına karar vermiş, kötü niyetin tespiti ile ilgili değerlendirmede bulunmamıştır. Davalı baba ise istinaf aşamasında vefat etmiş, davalı eş mirasçı olmuştur. Bu noktada 4721 sayılı Kanun'un 159. maddesi gereği davalı eşin kötü niyetli olup olmadığı önem kazanmıştır. Nitekim Daire de bozma kararında eğer mutlak butlanın varlığı kanıtlanırsa sağ kalan eşin evlenme sırasında iyi niyetli olup olmadığı konusunda bir karar verilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, Dairenin bozma kararından önceki kararında bu konuda doğrudan talep olmamasına rağmen davalı eşin iyi niyetinin olduğu yönünde karar vermiştir. Daire bozma kararından sonra ise başvurucu Nurhan Türker, davalı eşin iyi niyetli olmadığını ispat için Bölge Adliye Mahkemesinden tanık dinletme talebinde bulunmuş ancak başvurucunun bu talebi reddedilmiştir.

21. Davalı baba yargılama sırasında vefat etmiş, Bölge Adliye Mahkemesi davalı eşin kötü niyetli olmadığı yönünde tespitte bulunarak başvurucu Nurhan Türker'e bu hususta bir delil imkânı sunma fırsatı vermemiştir. Davacı konumundaki başvurucu Nurhan Türker'in babasının yargılama sırasında vefat etmesi, bu nedenle Bölge Adliye Mahkemesinin davalı eşin iyi niyetiyle ilgili olarak başvurucu Nurhan Türker'e delillerini sunma imkânı tanımadan tespit hükmü kurması, yargılamanın esasına ilişkin bir konuda başvuruculları dezavantajlı

konuma düşürmüştür. Bu itibarla başvurucuların menfaatlerini koruyan güvencelerin başvuruculara sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından usul kurallarının yorumlanma biçimi, yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan uzaklaştırmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesine (E.2020/1083, K.2020/1384) iletilmek üzere Bakırköy 11. Aile Mahkemesine (E.2012/699, K.2017/983) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAHİME CEYLAN

B. No: 2021/57899 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57899

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAHİME CEYLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57899)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Rahime CEYLAN

Vekili : Av. Hüseyin MUTLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vazife malulü sayılmama işlemine karşı açılan davada usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. Başvurucunun oğlu Nebi Ceylan (N.C.), Şanlıurfa ili Viranşehir ilçesinde zorunlu askerlik hizmetini jandarma komando er olarak yerine getirmekteyken 3/9/1994 tarihinde rahatsızlanması üzerine aynı gün Viranşehir Devlet Hastanesine ulaştırılmıştır. Yapılan ilk tedavinin ardından Şanlıurfa Devlet Hastanesine oradan da Gaziantep Devlet Hastanesi acil servisine refakatli olarak sevk edilmiştir. Gaziantep Devlet Hastanesinde tedavi edilmekteyken 4/9/1994 tarihinde vefat etmiştir.

3. Yaşanan ölüm olayı ile ilgili hazırlanan 4/9/1994 tarihli Olay Tutanağı ve Kıt'a Mazbatası'nda ölüm sebebi, "karaciğerin kanda mevcut şeker oranını ayarlayamadığı, bu sebeple kanda mevcut şekerin asgari seviyeye düşmesi neticesinde vefat ettiği" olarak

belirtilmiş, ayrıca tutanaklarda N.C.nin ailesiyle telefonda görüşüldüğü ve rahatsızlığının ailesinden ırsi olarak geldiğinin saptandığı ifade edilmiştir.

4. Yine olay ile ilgili düzenlenen kaza albümünde ise N.C.nin 5/9/1994 tarihinde Gaziantep Devlet Hastanesinde karaciğer yetmezliğinden vefat ettiği, askerlikten önce de aynı rahatsızlığının bulunduğu, belirtilen rahatsızlığın ailede ırsi olduğu belirtilmiştir. Kaza albümünde ayrıca Mehmetçik Vakfı tarafından N.C.nin anne ve babasına 25/10/1994 tarihli kararla 30.000 TL yardım yapıldığı belirtilmiştir.

5. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce düzenlenen 6/7/1995 tarihli kararda N.C.nin ölümüne neden olan hastalığının oluşunda görevinin neden ve etkisinin bulunmadığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca N.C.nin hastalığı hipoglisemi (kan şekerinin aşırı düşüklüğü) olarak belirtilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

6. Başvurucunun oğlu N.C. hakkında Viranşehir Kaymakamlığınca düzenlenen 31/10/2013 tarihli durum belgesinde N.C.nin 4/9/1994 tarihinde teröristlerle çıkan çatışmada yaralandığı ve 5/9/1994 tarihinde şehit olduğu bilgisine yer verilmiştir. Belgede ayrıca bu bilgiler dâhilinde 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu hükümlerine göre değerlendirmeye alınmasının uygun olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu, bunun üzerine oğlunun askerlik görevini yaparken 4/9/1994 tarihinde teröristlerle çıkan çatışmada yaralandığını ve bu yaralanma nedeniyle sevk edildiği hastanede 5/9/1994 tarihinde vefat ettiğini ileri sürerek vefat olayının askerlik görev ve etkisi ile meydana geldiğinden bahisle 3713 sayılı Kanun kapsamında vazife malulü sayılması istemiyle 31/7/2018 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına (İdare) başvuruda bulunmuştur. Yapılan başvuru cevap verilmeyerek zımnen reddedilmiştir.

8. Başvurucu, Ankara 18. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) zımni ret işleminin iptali istemiyle dava açmıştır. Mahkeme 29/5/2019 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Uyuşmazlıkta, her ne kadar 31/10/2013 tarih ve 02 sayılı Durum Belgesinde, müteveffa Nebi Ceylan'ın 4/9/1994 tarihinde teröristlerle çıkan çatışma sonucunda yaralandığı ve 5/9/1994 tarihinde şehit olduğu beyanına yer verilmişse de dava dosyasında yer alan bilgi ve belgelerden, müteveffanın 3/9/1994 tarihinde rahatsızlanması üzerine aynı gün Viranşehir Devlet Hastanesine ulaştırıldığı, yapılan ilk tedaviye müteakip Şanlıurfa'ya oradan da Gaziantep Devlet Hastanesi acil servisine refakatli olarak sevk edildiği, burada tedavi edilmekteyken karaciğer rahatsızlığı nedeniyle eceli ile vefat ettiği, durum belgesindeki bilgilerin sehven yazıldığı, teröristlerle çıkan çatışma sonucunda yaralanmadığı anlaşıldığından davacının oğlunun ölüm olayının 3713 sayılı Kanun kapsamında bulunmaması nedeniyle davalı idare işleminde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

9. Bu karara karşı başvurucu tarafından sunulan istinaf dilekçesinde, Mahkemece yeterli araştırma yapılmadan yalnızca idarenin cevapları doğrultusunda karar verildiği iddiasına yer verilmiştir. İstinaf başvurusunu inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesinin (Daire) 7/10/2021 tarihli kararıyla başvurucunun iddialarına yönelik bir gerekçeye yer verilmeksizin istinaf isteminin kesin olarak reddine hükmedilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 13/11/2021 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 2/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon aşamasında başvurunun makul sürede

yargılanma hakkına yönelik şikâyeti kabul edilemez bulunmuştur. Başvurunun geriye kalan kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

C. İlgili Mevzuat

11. 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...kamu görevlilerinden yurtiçinde ve yurtdışında görevlerini ifa ederlerken veya sıfatları kalkmış olsa bile bu görevlerini yapmalarından dolayı terör eylemlerine muhatap olarak yaralanan, engelli hâle gelen, ölen veya öldürülenler hakkında 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Ayrıca;

...

(Ek fıkra: 4/7/2012-6353/75 md.) Kamu görevlileri ile birinci fıkranın (h) ve (j) bentleri kapsamına girenlerden terör olaylarını önlemek amacıyla her türlü patlayıcı maddeye bağlı olarak meydana gelen olaylar sonucunda ya da her ne şekilde olursa olsun terör olaylarının önlenmesi, takibi veya etkisiz hâle getirilmesi amacıyla ifa edilen görevler sırasında veya bu görevlere gidiş dönüşler esnasında meydana gelen kazalar sonucunda yaralanan, engelli hâle gelen, hastalanan veya hayatını kaybedenler, birinci fıkranın durumlarına uygun hükümlerinden yararlandırılır."

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, resmî belgelere göre oğlunun teröristlerle çıkan çatışma sonucunda şehit olduğunu ancak bu hususun Mahkemece kesin olarak tespit edilmeden karar verildiğini iddia etmiştir. Başvurucu buna ek olarak oğlunun hastalık sonucu vefat ettiğinin kabul edilmesi durumunda bile vefat durumunun ortaya çıkmasında askerlik görevinin sebep ve tesirinin Mahkemece açıklığa kavuşturulmadığını iddia ederek adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca İdarece tutulmayan belgeler sebebiyle dezavantajlı duruma düşürüldüğünü belirterek silahların eşitliği ilkesinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiş ve Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından temin edilen görüş yazısı eklenmiştir.

14. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının göndermiş olduğu 4/1/2024 tarihli yazıda, N.C.nin askerlik görevini yapmaktayken rahatsızlanması nedeniyle kaldırıldığı Gaziantep Devlet Hastanesinde tedavi altındayken 4/9/1994 tarihinde vefat ettiği, ilgili hakkında Gaziantep Devlet Hastanesince düzenlenen 5/6/1995 tarihli Sağlık Kurulu raporunda ölümüne neden olan hastalığının oluşumunda görevinin neden ve etkisinin bulunmadığının belirtildiği, bu sebeple hakkında vazife malullüğü hükümlerinin uygulanamayacağı ifade edilerek vazife malullüğü başvurusunun reddedildiği belirtilmiştir. İdare bu açıklamaya ek olarak N.C.nin 4/9/1994 tarihinde Şanlıurfa-Viranşehir'de çatışmaya girerek yaralandığı ve şehit olduğunun belirtilmesi nedeniyle olayın doğruluğunun Jandarma Genel Komutanlığına hitaben yazılan 17/2/2015 tarihli yazı ile araştırıldığını, Jandarma Genel Komutanlığından gelen 6/4/2015 tarihli cevabi yazıda arşiv kayıtlarının ve birlik kayıtlarının incelenmesi neticesinde N.C.nin eceli ile vefat ettiği ve 31/10/2013 tarihli ve 2 sayılı durum belgesindeki bilgilerin sehven yazıldığının tespit edildiğinin bildirilmesi üzerine konu hakkında ilgilinin

anne ve babasına bilgi verildiği belirtilmiştir.

15. Başvurucu, Bakanlık ve İdare görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetleri bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

19. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (Mehmet Fidan, § 38).

20. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18, 19).

21. Kural olarak, Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz [2. B.], B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

22. Başvurucunun 3713 sayılı Kanun kapsamında tanınan haklardan yararlanmak amacıyla eldeki başvuruya konu süreci işlettiği görülmüştür. 3713 sayılı Kanun'un ilgililere daha geniş sosyal ve ekonomik haklar sağladığı anlaşılmıştır. Başvuruya konu uyuşmazlık,terör olaylarının söz konusu dönem itibarıyla yaygın olduğu bölgede olası terör saldırısının

önlenmesi amacıyla verilen görevin yerine getirildiği sırada meydana gelen vefatın 3713 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğidir.

23. 3713 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasında; kamu görevlilerinin görevlerini icra ederken terör eylemlerine muhatap olarak yaralanmaları, engelli hâle gelmeleri, ölmeleri veya öldürülmeleri durumunda 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Ayrıca 21. maddenin birinci fıkrasına eklenen bentlerle 2330 sayılı Kanun hükümlerinin yanında ilgililerin durumlarına uygun olmak üzere ilave olarak ekonomik ve sosyal haklardan yararlandırılmaları öngörülmüştür. Bir başka deyişle olayın 3713 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi hâlinde 2330 sayılı Kanun'da verilmeyen ilave bazı hakların da ilgililere sağlanması amaçlanmıştır. 21. maddeye eklenen ikinci fıkrada ise kamu görevlileri ile birinci fıkranın (h) ve (j) bentleri kapsamına girenlerden her ne şekilde olursa olsun terör olaylarının önlenmesi, takibi veya etkisiz hâle getirilmesi amacıyla ifa edilen görevler sırasında veya bu görevlere gidiş dönüşler esnasında meydana gelen kazalar sonucunda yaralanan, engelli hâle gelen, hastalanan veya hayatını kaybedenlerin birinci fıkranın durumlarına uygun hükümlerinden yararlanacağı belirtilmiştir (bkz. § 11).

24. Davanın esasına müteallik iddiaların uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması adına yeterli ölçüde irdelenip irdelenmediği ve bu kapsamda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma getirilip getirilmediği denetime açık hususlardır (Yılmaz Özcan [2. B.], B. No: 2015/12914, 15/11/2018, § 38).

25. Başvurucu, dava ve istinaf dilekçelerinde 31/10/2013 tarihli durum belgesine göre oğlunun teröristlerle çıkan çatışma sonucunda şehit olduğunu ancak bu hususun Mahkemece kesin olarak tespit edilmediği gibi oğlunun hastalık sonucu vefat ettiğinin kabul edilmesi hâlinde bile vefat durumunun ortaya çıkmasında askerlik görevinin sebep ve tesirinin Mahkemece araştırılmayıp açıklığa kavuşturulmadığından yakınmıştır. Mahkeme, 25/4/2019 tarihli ara kararı ile İdare ve Jandarma Genel Komutanlığından uyuşmazlığa ışık tutacak mahiyetteki bilgi ve belgeleri istemiştir. Ancak Mahkemenin ara kararı ile ilgili idarelere sorduğu N.C.nin rahatsızlığının askerlik görevi öncesi mevcut olup olmadığına, bu hususa ilişkin sağlık raporlarının bulunup bulunmadığına, vefat etmeden önce herhangi bir operasyona katılıp katılmadığına yönelik soruları yanıtsız kalmıştır. Bu arada İdarece gönderilen belgeler arasında bulunan Kaza Albümü'nde N.C.nin kesin ölüm sebebi "karaciğer yetmezliği" olarak gösterilirken diğer tutanaklarda (olay tutanağı, kıt'a mazbatası) ölüm sebebi "hipoglisemi" olarak belirtilmiştir (bkz. §§ 3, 4). Ayrıca Mahkemenin temin ettiği belgeler arasında N.C.nin kesin ölüm sebebini ortaya koyan doktor raporu görülmemiştir.

26. Yaşanan bir olayın 3713 sayılı Kanun kapsamında olmadığı değerlendirilirken hangi sebeple bu sonuca varıldığının açıkça ortaya konulması önemlidir. Mahkeme; gerekçeli kararında N.C.nin karaciğer rahatsızlığı nedeniyle vefat ettiği, N.C.nin şehit olduğunu belirten 31/10/2013 tarihli durum belgesindeki bilgilerin sehven yazıldığı, herhangi bir terör eylemi yahut teröristlerle çıkan çatışma sonucunda yaralanmadığı, bu sebeple ölüm olayının 3713 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiştir. Ancak başvurucunun iddia etmesine rağmen N.C.nin vefat etmesinde askerlik görevinin etkisine yönelik herhangi bir araştırma içine girmemiştir. Bu itibarla başvurucunun iddiasını ispatlamada hayati öneme sahip olan söz konusu hususlar dikkate alınmadan uyuşmazlığın sonuçlandırılmasının başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesine yol açtığı anlaşılmıştır.

27. Olayda, başvurucunun, olayın 3713 sayılı Kanun kapsamında olduğuna ilişkin iddiaları açıklığa kavuşturulmadığı gibi sunulan belgeler de değerlendirilmeden hüküm kurulmuştur. Dolayısıyla başvuruya konu yargılamanın bütünü yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda incelendiğinde başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin imkânlardan mahrum kaldığı anlaşıldığından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tür belirtmeksizin uygun bir miktar tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2018/2430, K.2019/1219) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN İŞLEYEN

B. No: 2021/61457 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61457

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN İŞLEYEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61457)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Serkan İŞLEYEN

Vekili : Av. Yalçın TORUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; nasıpları onaylanmamış astsubay adaylarının statüye geçiş işlemlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, soruşturma veya kovuşturma bulunmamasına rağmen astsubaylığa nasbedilmeme nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Doğubayazıt 1. Mekanize Tugay Komutanlığında uzman çavuş olarak görev yaparken girdiği sınavı kazanarak astsubay olmak amacıyla astsubay kursuna başlamıştır. Başvurucu bu kursu 30/8/2016 tarihinde bitirecekken 26/8/2016 tarihli işlemle nasbı yapılmamış ve başvurucu 15/7/2016 tarihindeki darbe teşebbüsünün ardından uzman çavuş olarak görev yaptığı birliğine sevk edilmiştir.

3. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 11. İdare Mahkemesi karar verilmesine yer olmadığına karar vererek dosyayı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) göndermiştir. OHAL Komisyonu yetkisinde olmadığı gerekçesiyle dosyayı geri göndermiştir.

4. Bunun üzerine başvurucu tarafından nasbının yapılmaması işleminin iptali talebiyle dava açılmıştır. Ankara 11. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararında; başvurucunun kanun niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile nasbının yapılmadığını, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine olanak bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Başvurucunun istinaf başvurusu reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebi de Danıştay 5. Dairesince reddedilmiştir.

6. Nihai karar başvurucuya 30/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvuru formundan, başvurucunun Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) görev yapmaya devam ettiği ve 2021 yılında yapılan sınavı kazanarak eğitimini tamamlamasının ardından 14/1/2022 tarihinde topçu astsubay çavuş rütbesiyle nasbının yapıldığı anlaşılmaktadır.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; astsubay olarak atanmamasına ilişkin işleme karşı açtığı davada Mahkemenin esasa ilişkin bir yargılama yapmadığını, OHAL Komisyonuna yaptığı başvurusunun da reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca eğitimini almış olmasına rağmen bir süre astsubaylık rütbesinden mahrum bırakıldığını iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Millî Savunma Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin gönderildiğini belirtmiştir.

11. Millî Savunma Bakanlığı ise astsubaylık kursunun bitirilmiş olmasının temin faaliyetinin tamamlandığı anlamına gelmediğini belirtmiştir.

12. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı verdiği cevapta, başvuru formundaki beyanlarını tekrar etmekle birlikte 30/8/2016 tarihinde nasbedilmesini engelleyen bir düzenleme olmadığını, bu tarihten sonra 1/9/2016 tarihli ve 29818 2. mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 674 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin nasbedilmemesine gerekçe olamayacağını, Bakanlık görüşünün temel hak ve özgürlüklere aykırı olduğunu, askerlikte bir gün önce bile terfi etmenin hem meslek hayatı boyunca hem de emeklilikte önemli olduğunu ifade etmiştir.

13. Başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesinin Ömer Kılınç ([GK], B. No: 2018/30695, 29/9/2021) kararına konu olayda, TSK'da uzman erbaş olarak görev yapan başvurucu; girdiği sınavı kazanarak astsubay olmak amacıyla kurs almış ancak astsubaylık statüsüne geçiş işlemlerinin 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal

Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile iptal edilmesi üzerine nasbedilmeyerek TSK'daki eski görevine dönmüştür. Başvurucu, nasbının yapılmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur (Ömer Kılınç, §§ 17-25). Anayasa Mahkemesi Ömer Kılınç kararında Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden yaptığı değerlendirmede ihlal olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İhlal bulunmamasının gerekçesinde, astsubay statüsüne geçiş işleminin iptalinin -kamu kurumlarından çıkarılmalardan farklı olarak- başvurucuyu bu statüden ilanihaye yoksun bırakacak bir etkisinin olmadığı, nitekim başvurucunun ilgili prosedüre yeniden tabi tutularak -yeniden kursa katılarak- da olsa astsubaylık statüsünü elde ettiği belirtilmiştir (Ömer Kılınç, § 127).

16. Somut olaydaki durumun Ömer Kılınç kararındakinden farklı olduğunu belirtmek gerekir. İlk olarak anılan karara konu olayda yargılama sürecinde dosyanın ilgili mahkemece OHAL Komisyonuna gönderilmesi ve anılan Komisyonun yetkisinde olmadığı gerekçesiyle dosyayı mahkemeye geri göndermesi söz konusu değildir. İkinci olarak başvurucunun nasbı anılan karara konu olaydan farklı olarak 1 yıl sonra değil 5 yıl 4 ay sonra yapılmıştır. Dolayısıyla somut başvuru ile Ömer Kılınç kararındaki olay ve olguların farklı olması hukuki değerlendirmenin de farklı olmasını gerektirmiştir.

17. Öte yandan Anayasa Mahkemesi başvuru konusu olaya benzer bir meseleyi daha yakın tarihli bir kararında da değerlendirmiştir. Bu kapsamda verilen Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında nasıpları onaylanmamış subay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiası incelenmiştir.

18. Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı kararına konu olayda, başvurucunun subay olmak için kurs aldığı ancak temin faaliyetlerinin 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile iptal edilmesi üzerine nasbedilmediği ve TSK ile ilişiğinin kesildiği görülmektedir. Anılan kararda, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca OHAL kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin OHAL Komisyonunun yetkisinde olduğu belirtilmiştir (Ayhan Orhanlı, §§ 77, 78). Anayasa Mahkemesi Ayhan Orhanlı kararında, başvurucunun hukuki statüsüne ilişkin olduğu açık olan temin faaliyetinin sonlandırılması ve nasbının yapılmamasına dair başvuru konusunda mahkemenin işlemin doğrudan KHK ile tesis edildiği tespitini yaptıktan sonra başvuruyu 7075 sayılı Kanun gereğince OHAL Komisyonuna göndermesinin -yargısal denetime imkân sağlayacağından- başvurucuyu keyfîliğe karşı koruyacak usule ilişkin bir güvence oluşturacağını vurgulamıştır. Kararda, yargılama mercilerinin 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında bir değerlendirme yapmadan davayı incelenmeksizin reddetmelerinin öngörülemez nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (Ayhan Orhanlı, § 81).

19. Anayasa Mahkemesi; Ayhan Orhanlı kararında, başvurucunun temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna

ulaşmıştır (Ayhan Orhanlı, § 83).

20. Ayhan Orhanlı kararına konu olayda, Ömer Kılınç kararına konu olaydan ve başvuru konusu olaydan farklı olarak başvurucunun astsubaylığa sonradan nasbı durumu söz konusu değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı kararında yer verilen değerlendirmelerle OHAL Komisyonuna başvuru yolunun tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim yargılama süreci itibarıyla başvuru konusu olaya benzer -ancak sonradan nasbın yapılmamış olması yönüyle farklı- bazı başvurular da Ayhan Orhanlı kararına göre sonuçlandırılmıştır (bkz. Engin Kaplan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/26741, 19/12/2023).

21. Olayda, başvurucunun statüye geçiş işleminin OHAL KHK'sı ile iptal edildiği, nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın incelenmeden reddedildiği anlaşıldığından başvuruda Ayhan Orhanlı kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Bu durumda, başvurucunun nasbının Ömer Kılınç kararına konu olaydan farklı olarak 1 yıl sonra değil 5 yıl 4 ay sonra yapıldığı dikkate alındığında başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Diğer taraftan başvuruya konu olayda başvurucu hakkında herhangi bir ceza yargılaması bulunmadığı gibi astsubaylık statüsüne geçiş işleminin iptal edilmesine yönelik 675 sayılı KHK'nın 6. maddesindeki düzenlemenin başlı başına bir suç ithamı anlamına gelmediği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasının İdris Ertaş ([GK], B. No: 2018/21949, 20/5/2021, §§ 70-76) ve Ömer Kılınç (bkz. §§ 133-136) kararları doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucunun 14/1/2022 tarihinde topçu astsubay çavuş rütbesiyle nasbının yapıldığı görülmüştür. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı olarak net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Ankara 11. İdare Mahkemesine (E.2020/1658, K.2020/1409) GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASİYE UY VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/63662 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63662

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASİYE UY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63662)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Asiye UY

2. Fahrettin ŞENER

3. Faik ŞENER

4. Hatice ŞENER

5. Mediha ÇEVİK

6. Şükran KAYA

Vekili : Av. Kadir ÇALIŞKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; adlarına tapuya kayıtlı taşınmazın tapu kaydının iptali ile Hazine adına tescil edilmesinden dolayı uğranılan zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan davada, bedelin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular 5/1/2015 tarihinde Maliye Bakanlığı (Hazine) aleyhine açtıkları davada, Yalova'nın Çınarcık ilçesinde bulunan taşınmazın tapulu yerlerden olmasına rağmen orman

olduğu gerekçesiyle açılan dava sonucunda tapusunun iptal edildiğini belirterek 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi uyarınca taşınmazın belirlenecek değerinin tapu kaydının iptal tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte tahsilini talep etmiştir.

3. Yalova 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) 17/2/2016 tarihinde davanın kabulüne, 712.721,65 TL'nin taşınmazın tapu kaydının iptaline ilişkin kararın kesinleşme tarihi olan 22/1/2008 tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte davalı Hazineden tahsiline karar vermiştir. Yapılan temyiz başvurusunu inceleyen Yargıtay 20. Hukuk Dairesi 1/3/2018 tarihinde hesaplama yöntemi yönünden kararı bozmuştur.

4. Bozmaya uyan Asliye Hukuk Mahkemesi 23/5/2019 tarihinde davanın kabulüne, 712.721,65 TL tazminatın tapu iptali ve tescil kararının kesinleşme tarihi olan 22/1/2008 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte Hazineden tahsili ile başvuruculara hisseleri oranında ödenmesine karar vermiştir. Bu karara karşı başvurucular ve Hazine tarafından temyiz talebinde bulunulmuştur. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (5. Hukuk Dairesi) 7/4/2021 tarihinde kararı onamıştır. Onama kararı başvurucular vekiline 9/5/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Onama kararı sonrasında davalı Hazine karar düzeltme yoluna başvurmuştur. 5. Hukuk Dairesi 23/11/2021 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir. Bu karar başvuruculara tebliğ edilmemiş, başvurucular vekilinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden kararı 15/12/2021 tarihinde okuduğu anlaşılmıştır.

6. Başvurucular, 24/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular; taşınmazın tapusu iptal edilmemiş olsaydı elde edecekleri ekonomik

menfaatin dikkate alınmadığını, gerçek zararları tespit edilmeksizin karar verildiğini, tazminatın 712.721,65 TL olarak hesap edilmesi sonucunda hak kaybı olmaması için bu bedel üzerinden ıslah yapıldığını, oysa daha sonra alınan bilirkişi raporunda taşınmazın değerinin 913.560 TL hesap edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, Fikret Güney ([2. B.], B. No: 2013/1936, 18/9/2013); Taner Kurban ([2. B.], B. No: 2013/1582, 7/11/2013); Kudret Hatipoğlu ve Selma Hatipoğlu ([2. B.], B. No: 2013/1428, 8/9/2014) ile Abdulkadir Önen ([2. B.], B. No: 2014/16212, 28/9/2016) başvurularında bireysel başvuruda bulunmak için hükmün kesinleşmesi şartının başvuru yollarının tüketilmesi anlamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak başvurucuların etkili yol olarak görmedikleri karar düzeltme yoluna başvurmamaları durumunda temyiz onama kararıyla başvuru yollarını tükettiklerini ve dolayısıyla onama kararını öğrenmelerinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmaları gerektiğini ifade etmiştir.

14. Somut olayda başvurucuların 5. Hukuk Dairesinin onama kararı üzerine karar düzeltme talebinde bulunmadığı, davalı Hazine tarafından yapılan karar düzeltme başvurusunun reddi üzerine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır. Yukarıda yer verilen kararlar dikkate alındığında karar düzeltme yolunun etkili olmadığını düşünen başvurucuların onama kararının kendilerine tebliğ edildiği 9/5/2021 tarihinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken karar düzeltme ret kararını öğrenmeleri üzerine 24/12/2021 tarihinde yaptıkları bireysel başvuru süresinde değildir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN SÖNMEZ

B. No: 2022/6991 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6991

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN SÖNMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6991)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Yasin SÖNMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması sebebiyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada sorgulanamaması nedeniyle de tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının 10/3/2016 tarihli yazısı üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun da aralarında olduğu şüpheliler hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 20/1/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır.

4. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/5/2018 tarihli kararıyla başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

5. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye

Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin 27/11/2019 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

6. Başvurucu, anılan karara karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/11/2021 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır.

7. Başvurucu müdafii, nihai kararı 23/12/2021 tarihinde öğrenmiştir. Başvuru 26/1/2022 tarihinde yapılmıştır.

8. Komisyon, tanık dinletme ve sorgulama hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına üye olma suçundan yargılandığı davada terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması sebebiyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Yargıtay kararına ilişkin evrak işlem kütüğü geçmişinden başvurucu müdafiinin 23/12/2021 tarihinde avukat portalı kanalıyla karardan haberdar olduğu, başvurucunun Yargıtay 3. Ceza Dairesinin onama kararını esas alarak 26/1/2022 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yaptığı, yine başvurucunun tanık sorgulama şikâyetlerinin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilebilirlik kriterlerini sağlamadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı sunduğu yazılı beyanlarında, nihai hükmün temyiz edilmesi ile birlikte müdafii ile vekâlet ilişkisinin sona erdiğini, nihai hükmün müdafii tarafından okunduğundan bilgisi olmadığını ileri sürmüştür.

11. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekir.

12. Anayasa Mahkemesince olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) ve Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeler belirlenmiştir. Anılan kararlarda; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde başvurucu ya da (seçilmiş veya atanmış) müdafiinin nihai kararı açarak okuduğu tespit edilen tarih nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

13. Somut olayda başvurucu müdafii, nihai kararı UYAP üzerinden 23/12/2021 tarihinde okumuştur. Buna rağmen başvurucu 26/1/2022 tarihinde otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra başvuru yapmıştır. Başvurucu, her ne kadar Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında nihai hükmün temyiz edilmesi ile birlikte müdafii ile vekâlet ilişkisinin sona erdiğini, nihai hükmün müdafii tarafından okunduğundan bilgisi olmadığını ileri sürmüşse

de vekâlet ilişkisinin sona erdiğine dair belge sunmadığı görülmüş, dosya içeriğinden de vekâlet ilişkisinin sona erdiği sonucuna varılamamıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN ARSLAN

B. No: 2022/13674 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/13674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/13674)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Erhan ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşeron işçi olarak çalışmakta olan başvurucunun geçici işçi pozisyonunda kadroya geçmek için idareye yaptığı başvurunun reddi üzerine açılan davada hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Arazi Toplulaştırma Başkanlığı emrinde taşeron işçi olarak 2011-2017 yılları arasında çalışmıştır.

3. Başvurucu 5/1/2018 tarihinde idareye, 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 23. ve 24. maddelere istinaden geçici işçi kadrosuna geçmek için başvurmuştur. İdare bu talebi, başvurucunun istihdam koşullarını taşımadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

4. Başvurucu, ret işleminin iptali ve maddi kayıplarının ödenmesi talebiyle 17/5/2018 tarihinde dava açmıştır. Ankara 18. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada 18/4/2019 tarihli kararla işlemin iptaline, maddi kayıp talebi ile ilgili olarak ise karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiştir. Mahkeme gerekçesinde; 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesi kapsamında olabilmek için mevzuatta belirtilen idarelerin bünyesinde istihdam edilmek, bu istihdamın personel çalışmasına dayalı hizmet alım sözleşmesi kapsamında olması ve bu çalışmanın 4/12/2017 tarihi (doğum izni, hastalık izni, askerlik izni vb. istisna) itibarıyla devam ediyor olmasının ön koşul olarak arandığı hususlarına değinmiştir. Daha sonra bu şartları somut olaya uygulamıştır. Buna göre başvurucunun 30/4/2017 tarihi itibarıyla sona eren iş kapsamında (Türk Mühendislik Müşavirlik ve Müteahhitlik A.Ş. tarafından dosyaya sunulan işten ayrılış bildirgesinden işten ayrılış bildirgesinde 18 numaralı kodun kullanıldığının görüldüğü, 18 numaralı kodun ise işin sona ermesi anlamına geldiği) geçici işçi pozisyonunda kadroya geçebilmek için yaptığı başvurusunun değerlendirmeye alınması gerektiği kanaatine varmıştır. Karara karşı idare, istinaf kanun yoluna başvuru yapmıştır.

5. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Daire) tarafından 17/11/2021 tarihinde Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar verilmiştir. Daire gerekçesinde; başvurucunun 375 sayılı KHK hükümleri uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında 4/12/2017 tarihi itibarıyla mevzuatta anılan idareler bünyesinde görev yapmaması nedeniyle söz konusu KHK hükmünün aradığı şartı sağlamaması karşısında başvurusunun reddedilmesine ilişkin davalı idare işleminde hukuka aykırılık görülmediğine değinmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 21/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

8. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinde daimi işçi kadrosuna geçirilmeyle ilgili şartlar düzenlenmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri (MİT Müsteşarlığı hariç) ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, bu Kanuna ekli (I) sayılı listede yer alan idarelerin merkez ve taşra teşkilatlarında; ödemeleri merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumu, fon, kefalet sandığı, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü bütçelerinden veya döner sermaye bütçelerinden, anılan liste kapsamındaki diğer idareler için ise kendi bütçelerinden karşılanan 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar; ..."

9. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin (16) numaralı fıkrası ise şöyledir:

"Birinci fıkra kapsamındaki idarelerin aynı fıkrada belirtilen bütçelerinden karşılanan ve onuncu fıkra hükümleri uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımının yıl boyunca devam etme şartı hariç diğer tüm şartlarını taşıyan hizmet alımlarından; sözleşmeleri 4/12/2017 tarihi itibarıyla devam edenlerde bu tarih itibarıyla çalışanlar, sözleşmeleri bu tarih itibarıyla devam etmeyip 2017 yılında sona erenlerde ise sözleşme süresinin sona

erdiği tarihte çalışmış olanlar, birinci fıkrada öngörülen şartları taşımaları ve en son hizmet alım sözleşmelerinde öngörülen dönem ve çalışma süreleriyle sınırlı olmak kaydıyla, birinci fıkra hükümleri çerçevesinde geçici işçi pozisyonlarında istihdam edilmek üzere başvurabilirler. Bu maddenin diğer hükümleri bu fıkra kapsamındakiler için kıyasen uygulanır."

10. 1/1/2018 tarihli ve 30288 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23 ve Geçici 24 Üncü Maddelerinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar'ın (Usul ve Esaslar) 19. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Usul ve Esasların 3 üncü maddesinde belirtilen idarelerin aynı maddede belirtilen bütçelerinden karşılanan ve personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımının “yıl boyunca devam etme şartı” hariç diğer tüm şartlarını taşıyan hizmet alım sözleşmelerinden; 4/12/2017 tarihi itibarıyla devam edenlerden bu tarih itibarıyla çalışanlar ile 2017 yılı içerisinde 4/12/2017 tarihinden önce sona ermiş olanlarda sözleşmenin süresinin sona erdiği tarihte çalışmış olanlar, bu Usul ve Esasların 5 inci maddesinde aranan şartları taşımaları ve en son hizmet alım sözleşmelerinde öngörülen dönem ve çalışma süreleriyle sınırlı olmak kaydıyla, geçici işçi pozisyonlarında istihdam edilmek üzere başvurabilirler."

III. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; sürekli işçi kadrosuna başvurmadığını, 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesine göre geçici işçi kadrosuna başvurduğunu, dolayısıyla kendisinde 4/12/2017 tarihinde çalışıyor olma şartının aranamayacağını, bariz takdir hatası yapılarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; idareden temin edilen görüş yazılarını sunmuştur. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 41).

16. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargılama mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargılama mercilerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

17. Anayasa Mahkemesi İsmet Murtezaoğlu kararında ([1. B.], B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 40) aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizatihi kendisinin usule ilişkin bir güvenceye dönüştüğünün kabul edilebileceğini ifade etmiştir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması,

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması,

iii. Açıkça yanlış olan olguların hükme esas alınması,

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi,

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfî olarak dikkate alınmaması,

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması.

18. Anayasa Mahkemesi aynı kararda yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumların yukarıda belirtilenlerle sınırlı olmadığını, bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabileceğini; bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerektiğini de ifade etmiştir (İsmet Murtezaoğlu, § 40).

19. Somut olayda dava, başvurucunun geçici işçi istihdamı pozisyonundan yararlanma talebinin reddi işlemine karşı açılmıştır. İdarenin talebi ret gerekçesi, başvurucunun 26/3/2012-1/12/2012 tarihleri arasında taşeron bir şirkette çalıştığı, dolayısıyla istihdama ilişkin şartları taşımadığına yöneliktir. Başvurucu ise 2011-2017 yılları arasında idare bünyesinde taşeron işçi olarak çalıştığını, geçici işçi pozisyonu için şartları taşıdığını ileri sürmektedir.

20. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesi kapsamında olabilmek için mevzuatta belirtilen idarelerin bünyesinde istihdam edilmek, bu istihdamın personel çalışmasına dayalı hizmet alım sözleşmesi kapsamında olması ve bu çalışmanın 4/12/2017 tarihi (doğum izni, hastalık izni, askerlik izni vb. istisna) itibarıyla devam ediyor olması ön koşul olarak aranmaktadır.

Geçici işçi pozisyonunda çalışabilmek için ise Usul ve Esasların19. maddesine göre Usul ve Esasların 3. maddesinde belirtilen idarelerin aynı maddede belirtilen bütçelerinden karşılanan ve personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımının “yıl boyunca devam etme şartı” hariç diğer tüm şartlarını taşıyan hizmet alım sözleşmelerinden; 4/12/2017 tarihi itibarıyla devam edenlerden bu tarih itibarıyla çalışanlar ile 2017 yılı içinde 4/12/2017 tarihinden önce sona ermiş olanlarda sözleşmenin süresinin sona erdiği tarihte çalışmış olmak ve bu Usul ve Esasların 5. maddesinde aranan şartları taşımak gerekmektedir.

21. Dosya kapsamındaki belgelerden başvurucunun idarenin ihale yolu ile iş verdiği bir şirkette 24/7/2013-30/4/2017 tarihleri arasında çalıştığı anlaşılmıştır. Daire de başvurucunun 30/4/2017 tarihinde işten çıktığı tespitini yapmıştır. Ancak gerekçenin devamında başvurucunun 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesi gereğince 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalışmadığı sebebiyle davanın reddine karar verildiği belirtilmiştir. Ancak 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalışma şartı, sürekli işçi olarak istihdam taleplerinde aranmaktadır. Başvurucu ise geçici işçi pozisyonunda istihdam edilmek istemektedir. Bu istihdam şekli için de 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalışma şartı aranmamaktadır. Sonuç olarak somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmeyerek kanun hükümleri hatalı bir biçimde uygulanmıştır. Bu durumun ise yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2020/2753, K.2021/3572) iletilmek üzere Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2018/1125, K.2019/827) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN ARSLAN

B. No: 2022/14868 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/14868

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/14868)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Hakan ARSLAN

Vekili : Av. Ahmet GÜNEY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin açıkta kaldığı döneme ilişkin olarak fazla çalışma ücretinin yasal faiziyle ödenmesi ve kendisine topluca ödemesi yapılan maaş asıllarına işleyecek yasal faizlerinin ödenmesine karar verilmesi talebiyle açtığı davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Aksaray İl Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olarak çalışmaktayken 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname uyarınca 1/9/2016 tarihinde kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Başvurucu, göreve iade edilmesi talebiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) yaptığı başvuru üzerine 15/5/2019 tarihinde kamu görevine iade edilmiştir.

4. Başvurucuya açıkta geçirdiği sürelere ilişkin olarak maaş ödemesi 18/6/2019 tarihinde 139.205,99 TL olarak yapılmıştır. Başvurucu 27/2/2020 tarihinde idareye başvuruda

bulunarak maaşlarına işleyecek yasal faizin ve ödenmeyen fazla çalışma ücretinin yasal faiziyle ödenmesini talep etmiştir.

5. İdare bu talebi 12/3/2020 tarihinde fiili olarak çalışmayan personele fazla çalışma ücreti ödenemeyeceği, yasal faiz ile ilgili olarak ise bütçe sisteminde faize ilişkin hüküm olmaması nedeniyle yargı kararı olmadan faiz ödenemeyeceği gerekçesiyle reddetmiştir.

6. Başvurucu, işlemin iptali ve mali haklarının ödenmesine karar verilmesi talebiyle 16/6/2020 tarihinde Aksaray İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkemetek hâkimli olarak 25/2/2021 tarihinde işlemin iptaline ve talep edilen alacakların ödenmesine karar vermiştir.

7. İdare, mahkemenin bu kararına karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf başvurusunu inceleyen Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Daire) 23/12/2021 tarihinde istinaf başvurusunu kabul etmiş ve davanın süre aşımından reddine karar vermiştir. Daire kararında, başvurucunun kendisine ödeme yapılan 18/6/2019 tarihinde uygulamadan haberdar olduğu, bu tarihten itibaren altmış gün içerisinde dava açılması veya idareye başvuru yapılarak tesis edilecek işleme göre dava açılması gerekirken 27/2/2020 tarihli başvurunun reddi üzerine dava açıldığı gerekçesine dayanmıştır.

8. Başvurucu, nihai hükmü 20/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; idari dava açma süresinin iki ay olduğunu, coronavirüs tedbirleri kapsamında sürelerin 15/6/2020 tarihine kadar durduğunu, idarenin ret cevabından sonra davanın süresinde açıldığını, ödeme yapıldıktan sonra kendisine herhangi bir bilgilendirme yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca kendisi ile aynı dönemde kamu görevinden çıkarılıp aynı tarihte görevine iade edilerek idareye başvuru yapan eşinin mali taleplerinin ise Daire tarafından kabul edildiğini belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; eşitlik ilkesi yönünden söz konusu ihlal iddiasının hangi temel hak ve özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştiğinin belirtilmediğini, mahkemeye erişim hakkı yönünden ise başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanması ve kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara yönelik olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki şikâyetlerini yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Vırıt ([1. B.], B. No: 2020/13947, 8/2/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında özetle kamu görevinden çıkarıldığı ve yeniden göreve başladığı tarihler arasında kalan döneme ilişkin maaş, döner sermaye performans ücreti ve ders ücretinin yasal faiziyle birlikte ödenmesini talep eden başvurucu yönünden, ortada yalnızca maaş ödemesine yönelik fiilen yapılan bir ödeme dışında başvurucunun diğer taleplerinin kabulüne ya da reddine ilişkin bir idari işlem bulunmadığı hâlde sadece maaş tutarına ilişkin olan ödeme üzerine başvurucunun diğer mali hak taleplerinin reddedildiğini öğrendiğinin kabul edilerek davanın süresinde açılmadığının değerlendirilmesinin öngörülebilir olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum ve başvurucu üzerinde ağır bir külfete sebep olduğu, bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında orantısız olduğu ifade edilmiştir. Bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Somut olayda, başvurucunun göreve iade edilmesinden sonra açıkta kaldığı döneme ilişkin olarak başvurucuya maaş ödemesi yapılmış ancak bu ödemeye yasal faizlerin ve fazla çalışma ücretlerinin de dâhil olup olmadığı noktasında başvurucuya bir bilgi verilmemiştir. Bununla birlikte yapılan bu ödemenin diğer mali hakların daha sonra ödeneceğine ya da ödenmeyeceğine ilişkin kesin bir bilgiyi kendiliğinden ihtiva ettiği sonucu çıkarılamaz. Bu durumda eldeki başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine

karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2021/898, K.2021/2186) iletilmek üzere Aksaray İdare Mahkemesine (E.2020/448, K.2021/140) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAFA YILMAZ

B. No: 2022/51024 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/51024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAFA YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/51024)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Safa YILMAZ

Vekili : Av. Fatma Zehra KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, daha önce mahkûmiyet hükmü kurulan eylemlere ilişkin ikinci kez soruşturma açılarak hukuka aykırı şekilde tutuklama nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. 2017/16634 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

2. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyeliği isnadı ile başlatılan soruşturmada 16/8/2017 tarihinde gözaltına alınmış; 21/8/2017 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başlayan yargılamada Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesince 14/12/2017 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir. 20/2/2018 tarihinde etkin pişmanlık hükümleri uygulanarak başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuştur.

4. 2/9/2019 tarihinde Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından mahkûmiyet hükmünün bozulması üzerine 20/2/2020 tarihinde başvurucu hakkında ikinci kez mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. Kararda 26/9/2004 tarihli

ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 221. maddesi gereği suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin gönüllü olarak teslim olup örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi hâlinde hakkında örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma suçundan dolayı cezaya hükmolunmaması nedeniyle etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı ve mahkûmiyet hükmünde yarı oranında indirim yapıldığı ifade edilmiştir.

5. 29/12/2021 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir. Yargılama Yargıtay nezdinde derdesttir.

B. 2022/59176 Numaralı Soruşturmaya İlişkin Süreç

6. Başvurucu, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme isnadı ile 27/3/2022 tarihinde ikinci kez gözaltına alınmış; 29/3/2022 tarihinde Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) tarafından adli kontrol hükümleri uygulanarak serbest bırakılmıştır.

7. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Sulh Ceza Hâkimliği kararına itiraz edilmiştir. İtiraz dilekçesinde 19/8/2016 tarihinde yakalanan örgüt üyesinden ele geçirilen SD karttaki bilgilerden başvurucunun mahrem yapılanmada imam olarak faaliyet gösterdiğinin tespit edildiği, 11/1/2019 tarihli tanık ifadesine göre başvurucunun örgüt evlerinde kaldığına ve faaliyetlerine ilişkin beyan bulunulduğu ifade edilmiş ve suç vasfının örgüt yöneticiliğine dönüşme ihtimali gözetilerek başvurucunun tutuklanması gerektiği belirtilmiştir.

8. Ankara 7. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından söz konusu itirazın kabulü üzerine çıkarılan yakalama emri uyarınca 4/4/2022 tarihinde başvurucu tekrar gözaltına alınmıştır. Ankara 12. Asliye Ceza Mahkemesince 7/4/2022 tarihinde gerçekleştirilen sorguda başvurucu; aynı eylemleri nedeniyle açılan davada hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini, kendisine hükmedilen adli kontrol tedbirlerine uyduğunu, kaçma şüphesi olmadığını belirtmiştir.

9. Tutuklama kararına yapılan itiraz 15/4/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 18/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. 18/4/2022 tarihinde başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasının tefrikine karar verilmiştir. Silahlı terör örgütü kurma veya yönetme isnadı ile düzenlenen iddianame Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun eylemleri nedeniyle daha önce yargılama yapılarak mahkûmiyet hükmü kurulduğu ifade edilerek iade edilmiştir.

11. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 8/7/2022 tarihinde başvurucu hakkında adli kontrol tedbirine hükmedilerek tahliye edilmesi talep edilmiştir. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğince aynı gün tahliye edilen başvurucu hakkındaki soruşturmada 13/5/2024 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

12. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, hakkında daha önce mahkûmiyet hükmü kurulan eylemleri nedeniyle ikinci kez soruşturma başlatılarak tutuklanmasına karar verilmesinden şikâyet etmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği

belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, Anayasa Mahkemesince haksız veya hukuka aykırı tutuklama şikâyetleri bakımından etkili bir başvuru yolu olarak görülmektedir (Kamil Erdoğan [2. B.], B. No: 2017/4023, 19/4/2018, § 40). Bu nedenle haksız tutuklama nedeniyle tazminat elde edilememesine ilişkin şikâyetin esastan incelenebilmesi için bu tazminat yolunun usulüne uygun bir şekilde tüketilmesi gerekir.

17. Somut olayda başvurucu, hakkında başlatılan ikinci soruşturma kapsamında tutuklanmış ve soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu, hakkındaki kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır (Kamil Erdoğan, § 41).

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RUHİ ERGİNER VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/24807 | Karar tarihi: 15.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/24807

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RUHİ ERGİNER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/24807)

Karar Tarihi: 15/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Ruhi ERGİNER ve Diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda başkaca temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. Başvuruculaların Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üyelik, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarını işledikleri sonucuna varılarak mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda, bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın, mahkûmiyete temel olarak tek veya belirleyici delil şeklinde Bank Asya verilerine dayanılmıştır. Başvuruculaların bir kısmının bankacılık işlemlerindeki amaçları yönünden ulaşılan sonuçta dernek ve sendika üyelikleri, tanık beyanları, çalışma kayıtları gibi deliller de değerlendirmeye alınmıştır.

3. Kararların gerekçelerinde; başvuruculaların örgüt talimatı sonrasında hesap açtırdıkları, yeni açtırdıkları ya da mevcut olan hesaplara para yatırdıkları, döviz alım satım işlemleri yaptıkları, kanun hükmünde kararnameler ile kapatılan işyerlerinde harcama yaptıklarının

kredi kartı ekstrelerinden tespit edildiği hususlarına yer verilmiştir.

4. Başvurucular hakkındaki hükümler, istinaf ve temyiz aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/24807 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmiş ve inceleme 2023/24807 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucular; dernek ve sendikaya üye olmalarının sempati ve iltisak boyutunu aşıp aşmadığı hususunun gerekçede tartışılmadan örgüte üye olma ya da örgüte yardım etme suçunun delili olarak kabul edildiğini, alanında uzman kişilere Bank Asyadaki mutat hesap hareketleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmadan cezalandırıldıklarını, mahkûmiyet kararında bu konularda yeterli açıklamalara yer verilmediğini ileri sürmüştür. Ayrıca bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuların iddialarının esas itibarıyla ilgili yargı mercilerince verilen kararlarda delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu belirtilmiştir. Mevcut başvurularda yargılama makamlarının dosya kapsamındaki tüm delilleri değerlendirerek bir sonuca vardığı, söz konusu hesap hareketleri ve bankacılık işlemlerinin olağan işlemler olmayıp örgüt liderinin talimatı üzerine örgütsel motivasyonla gerçekleştirildiği tespitinden hareketle yargılama makamlarının başvuruculara eylemlerinin hukuki nitelendirmesinde ulaştıkları sonucun içtihatlarla uyumlu olduğu, kararların açıkça temelden yoksun ve keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

11. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İlgili mevzuat için bkz. Gürcan Balık, §§ 34-37. Yargıtay kararları için bkz. Hakan Darıcı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21).

15. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6934, K.2024/12842 sayılı

kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinden, sanığın Asya Katılım Bankası A.Ş.'de bulunan hesabını 2011 yılında açtırdığı, vadeli vadesiz hesap açma işlemlerinin ve parasal hareketlerinin bulunduğu, örgüt liderinin bankaya sahip çıkılması şeklindeki talimat dönemlerine denk gelecek şekilde katılım hesabı açtırarak para yatırdığı tespit edilmiş ise de, sanığın savunmasında söz konusu işlemleri faizsiz bankacılık amacıyla bu banka üzerinden gerçekleştirdiğini, örgüte yardım kastıyla hareket etmediğini ifade ettiği; örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı işyerinde eski tarihli kısa süreli çalışmasının da atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6932, K.2024/12841 sayılı; 23/9/2024 tarihli ve E.2022/4850, K.2024/10337 sayılı; 25/6/2024 tarihli ve E.2022/2510, K.2024/8435 sayılı; 11/3/2024 tarihli ve E.2024/1427, K.2024/3513 sayılı; 23/1/2024 tarihli ve E.2022/15442, K.2024/1007 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

16. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/12/2024 tarihli ve E.2022/20777, K.2024/16144 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğuna dair herhangi bir bağlantı tespit edilemeyen sanığın, aşamalardaki savunmalarının aksine örgüt liderinin talimatı doğrultusunda terör örgütüne yardım etmek kastı ile örgütle iltisaklı bankaya para yatırdığına ve bankacılık işlemleri yaptığına dair kesin ve inandırıcı delil bulunmaması karşısında, mevcut şüphenin sanık lehine değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden atılı suçtan sanığın beraati yerine yazılı sekilde mahkûmiyetine karar verilmesi,

Kanuna aykırı, sanık müdafiinin temyiz istemi bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan belirtilen sebepten dolayı hükmün ... [bozulmasına]"

(Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 6/11/2024 tarihli ve E.2022/13733, K.2024/13718 sayılı; 17/9/2024 tarihli ve E.2022/4564, K.2024/9890 sayılı kararları da aynı yöndedir.)

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/5912, K.2024/12839 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan hesap hareketlerinin incelenmesinde, sanığın Asya Katılım Bankası A.Ş'de bulunan hesabını, 25/3/2011 tarihinde açtırdığı, örgüt liderinin talimatından önceki tarihlerde kredi kullanımı, para yatırma çekme, kredi kartı kullanımı şeklinde işlemlerinin bulunduğu, bankanın TMSF'ye devrinden sonra da benzer nitelikteki hesap hareketlerinin devam ettiği, örgüte yardım suçlarında sanıkların bilerek ve isteyerek bu eylemi gerçekleştirmeleri gerektiği, sanıkların rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği, somut olayda sanığın savunmasının aksine örgüt liderinin talimatı üzerine, örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, sanığın kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı, örgütle iltisaklı sendika ve dernek üyeliğinin de atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle sanık

hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendi gereğince atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirme ile yazılı şekil karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

18. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

19. Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Yargıtay önceki tarihli kararlarında mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmiştir (ilgili kararlar için bkz. Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte Yargıtayın sonraki içtihadında, sanığın örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken mahkûmiyetine karar verilmesini bozma gerekçesi yaptığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 14-16).

20. Somut başvuruda, ilgili yargı mercilerinin gerekçeli kararlarında başvuruculara terör örgütüne üye olma ya da terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarından mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Bir kısım başvurucu yönünden yan deliller bulunmakla birlikte Bank Asya hesap hareketleri başvuruculara cezalandırılmasında tek ya da belirleyici delil olarak kullanılmıştır. Bu kararlara göre başvurucular hakkındaki Bank Asya hesap hareketleri onların FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda hareket ettiğini, FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen dernek ve sendikalara üye olmalarının örgütün ideolojisini benimsediklerini göstermekte; örgütsel saikle bankacılık işlemleri yaptıklarını ortaya koymaktadır.

21. Mahkemelerin kararlarının gerekçesinde hükme esas aldığı delillerin ağırlığı hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay örgütün profesyonel eylemlerinin kamuoyunca bilinir hâle geldiği süreçten önce icra edilen yapılanmanın evlerinde kalmak ve sohbetlere katılmak gibi faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla silahlı terör örgütünün amacına hizmet ettiğinin somut delil ve olgularla

ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/7057, K.2024/11904 sayılı; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/5877, K.2024/11981 sayılı; 6/2/2024 tarihli ve E.2023/24146, K.2024/1337 sayılı kararları; Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 30/10/2018 tarihli ve E.2017/3689, K.2018/3718 sayılı kararı). Yargıtay, bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 20, 51, 54). Ayrıca Yargıtay, kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının tek başına örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2022tarihli ve E.2021/14774, K.2022/6617 sayılı kararı). Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgüte bağlı dernek ve sendika üyesi olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği ve bu nedenle atılı suçun delili olarak kabul edilemeyeceğinin belirtildiği anlaşılmıştır (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/13507, K.2022/4206 sayılı; 29/9/2022 tarihli ve E.2021/21414, K.2022/5210 sayılı kararları; ayrıca bkz. § 16). Buna göre başvuruculara Bank Asya hesap hareketliliğine ilişkin delilin mahkûmiyet kararlarına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

22. Başvurucular; ilgili yargı mercilerindeki savunmalarında hesap hareketlerinin kredi kartı kullanımı, düğünde hediye edilen altınları hesaba para/altın olarak yatırma, para ödünç alma ya da vermeden kaynaklanan rutin bankacılık işlemleri olduğunu, hırsızlık yapılması endişesi nedeniyle altın ve paralarını konutlarında değil Bankada tuttuklarını, araç/konut satın alma amacıyla gerçekleştirdikleri işlemler olduğunu, bu durumun sicil kayıtlarından ya da bu konularda sundukları delillerden de anlaşılabileceğini, kredi başvurusunda bulunmaları nedeniyle hesap açma işlemi gerçekleştirdiklerini, kredi sözleşmesinin kritik tarihten öncesinde yapıldığını ve ödemelerinin kredi taksitlerine ilişkin olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca ticaretle uğraştıkları, ticari işletmeleri, hac işlemleri, bireysel emeklilik, okul taksitleri için hesap açtıkları şeklinde beyanda bulunmuştur. Başvurucular konut kredisi finansman oranının miktarı, faizsiz bankacılık yapan bir banka olması, indirim ve taksit imkânları, kurumsal firmalardan yapılan alışverişlerde anlaşmalı bankalar arasında yer alması nedeniyle Bank Asyayı tercih ettiklerini, ihracat yaptıklarını, hesap hareketlerinin hesaplarına aktarılan ihracat bedelleri olduğunu, diğer bankalarla da işlemler yaptıklarını belirtmiştir. Bunlara ek olarak başvurucular; örgüt liderinin talimat tarihinden önce de bu Bankada hesap hareketleri olduğunu, Bankanın fona devri sonrasında da bankacılık işlemlerine devam ettiklerini, kritik tarihten çok önce Banka ile işlem yaptıklarını, uzun zamandır Bank Asyadaki hesaplarını kullanmadıklarını, bu nedenle para hareketlerinden haberdar olmadıklarını, hesap hareketini kendilerinin gerçekleştirmediklerini, ilgili dekontlardan ya da işlem türünden durumun anlaşılabileceğini, Banka hakkında çıkan haberler akabinde kamuda oluşan algı sonrasında yatırımlarını geri çektiklerini, hesaplarını kapattıklarını iddia etmiştir. Dernek ve sendika üyeliği bulunduğu belirtilen başvurucular ise üye olma eylemleri yönünden örgüte yardım amacıyla hareket etmediklerini savunmuştur.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların

kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

24. Somut olayda mahkeme kararlarına bakıldığında salt birtakım banka verileri dikkate alınarak mahkûmiyet sonucuna varıldığı görülmüştür. Bununla birlikte özellikle Yargıtay içtihadında yer verilen (bkz. §§ 14-16) ilkelerin herhangi bir şekilde kararlarda tartışılmadığı, bu çerçevede Yargıtay içtihadında ortaya konulması gerektiği belirtilen, başvurucuların örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtıklarını gösterir, kastlarını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararlarda yeterince değerlendirilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla mahkûmiyet kararlarında; başvuruculaın, örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı üzerine örgüte yardım kastıyla bankacılık işlemleri yaptıklarının yeterli gerekçeyle ortaya konulamadığı görülmüştür.

25. Bunların yanında Yargıtay kararlarına göre başvuruculaın konumları ve kişisel özellikleri nazara alınarak FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu kabul edilen dernek ve sendikaya üye olma eylemlerinin anayasal örgütlenme özgürlüğü dışında ve örgütsel faaliyet veya örgüte yardım kastıyla hareket edilip edilmediğini ortaya koyan değerlendirmelerin yapılmadığı görülmüştür. Mahkûmiyet gerekçeleri örgüt liderinin talimatı üzerine mevduat hesabında artışa gidildiği veya bankaya böylelikle likidite sağlandığı ya da iltisaklı dernek veya sendikaya üye olunduğu gibi soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiştir. Sonuç olarak başvuruculaın terör suçu işlemek amacıyla kurulmuş örgütün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlamak için hareket etmediklerine ve hükme dayanak alınan birtakım eylemlerinin örgütlenme özgürlüğü kapsamındaki yasal faaliyetler olduğuna ilişkin kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki savunmalarının gerekçede karşılanmadığı anlaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Mevcut başvuruda ulaşılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvuruculaın yargılamanın esasına ilişkin diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvuruculaın eldeki başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ile Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

28. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen başvurucular, yargılandıkları ceza davalarının uzun zamandır devam etmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaın iddialarının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) ve Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen başvuruculaın suç isnadına bağlı tutmanın hukuki

olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Ayrıca ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculların mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 27-53) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

33. Başvurucular maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL COŞKUN (3)

B. No: 2019/22549 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22549

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL COŞKUN BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2019/22549)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Kemal COŞKUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; meslekten çıkarma disiplin cezasına karşı açılan davada işlemin iptaline karar verilmesine karşın yargı kararlarının gereği gibi uygulanmaması ve suç duyurusunun sonuçsuz kalması nedeniyle kararın icrası ve adil yargılanma hakkının, İdare tarafından verilen cevaplarda ve yargılama sırasında suçlayıcı ifadelere yer verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin, konutta hukuka aykırı arama yapılması nedeniyle konut dokunulmazlığı hakkının, gözaltı kararı bulunmadığı hâlde gözaltına alınması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, gözaltı sırasında darp ve tehdit edilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, iade edilmesine karar verilen silah için ruhsat verilmemesi ve müsadere kararı verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; Samsun İl Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olarak görev yaparken zorla ırza geçmeye teşebbüs, darp ve tehdit fiillerini işlediği gerekçesiyle meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun kararın iptali istemiyle açtığı dava Samsun 1. İdare Mahkemesinin (1. İdare Mahkemesi) 29/9/2005 tarihli kararıyla reddedilmiş ve bu karar yasal yollardan geçerek kesinleşmiştir.

3. Başvurucu tarafından meslekten çıkarılma işlemine konu yargılamaya yönelik olarak

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru yapılmıştır.

4. Ayrıca açılan ceza davasında Samsun 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 21/3/2006 tarihinde başvurucunun hürriyeti tahdit ve yağma suçundan beraatine, cinsel saldırı suçundan dönüşen kasten yaralama suçundan ise mahkûmiyetine karar vermiştir. Yapılan temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 6. Ceza Dairesi 17/9/2012 tarihinde yağma ve hürriyeti tahdit suçundan kurulan beraat kararının onanmasına, cinsel saldırı suçundan dönüşen kasten yaralama suçunun ise zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar vermiştir. Ayrıca Ağır Ceza Mahkemesi başvurucuya ait silahın da iadesine karar vermiştir.

5. Ağır Ceza Mahkemesi kararı sonrasında başvurucu5/11/2012 tarihinde 1. İdare Mahkemesine başvuruda bulunarak meslekten çıkarma cezasının iptali için yargılamanın yenilenmesini talep etmiş ancak bu istem reddedilmiştir. Yasa yollarından geçen karar aleyhine başvurucu tarafından yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi 13/6/2017 tarihinde başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

6. Başvurucu ayrıca yukarıda değinilen ceza yargılaması sonucunda beraat etmesi sebebiyle memuriyet görevine dönmek istemini içeren 18/2/2013 tarihli başvurusu ile Emniyet Genel Müdürlüğüne (İdare) müracaat etmiştir. Yapılan başvuruya cevap verilmemesi üzerine zımnen ret işleminin iptali istemiyle açılan dava Ankara 17. İdare Mahkemesinin 17/10/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir.

7. Ağır Ceza Mahkemesi kararı sonrasında kendisine teslim edilen silah için başvurucu ruhsat verilmesi talebinde bulunmuş ancak bu talebi Muratpaşa Kaymakamlığınca (Kaymakamlık) 9/9/2013 tarihinde reddedilmiştir. Ayrıca ret kararında silahı İdareye teslimi hâlinde bedelinin kendisine ödeneceği aksi hâlde ise 10/7/1953 tarihli 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun hükümleri uyarınca işlem yapılacağı ihtar edilmiştir. Başvurucu hakkında ihtara rağmen silahı teslim etmediği gerekçesiyle ceza soruşturması başlatılmıştır. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun silahını teslim etmeyeceğini beyan ettiği gerekçesiyle arama kararı verilmesi talebiyle Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (1. Sulh Ceza Hâkimliği) başvurmuştur.

8. 1. Sulh Ceza Hâkimliği 21/4/2016 tarihinde başvurucunun ikâmetinde gündüz vakti arama yapılmasına ve arama sonucunda ele geçirilen suç eşyasına el konulmasına karar vermiştir. Bu karara istinaden kolluk görevlilerince düzenlenen ev arama tutanağında başvurucunun cenazede olup gelemeyeceğini beyan ettiği ve silahın yerini söylediği belirtilmiş, çilingir marifetiyle kapı açılmak suretiyle arama yapıldığı, silahın bulunması sonrasında kapının kapatıldığı ve aramaya son verildiği ifade edilmiştir. Tutanakta polis memurları yanında mahalle muhtarı, site yöneticisi ve komşu imzalarının da bulunduğu anlaşılmıştır. Başsavcılık, başvurucunun memur olduğu sırada kendisine verilen tabancayı bulundurmasının suçun yasal unsurlarını oluşturmadığı gerekçesiyle 27/7/2016 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Aynı zamanda polis memurluğundan ihraç edilmesinden dolayı bir daha taşıması ve bulundurması yasal olarak mümkün olmadığı, bulundurma ve taşıma ruhsatı verilemeyeceği gerekçesiyle Sulh Ceza Hâkimliğinden silahın müsaderesini talep etmiştir. Bu kararı 2/8/2016 tarihinde tebliğ aldığını ifade eden başvurucu 9/8/2016 tarihinde müsadereye ilişkin kısım yönünden itirazda bulunmuştur. Antalya 3. Sulh Ceza Hâkimliği (3. Sulh Ceza Hâkimliği) 22/9/2016 tarihinde başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara itirazda bulunmadığı, müsadere için Antalya Nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliğinden talepte bulunulmasına ilişkin karara itiraz ettiği

gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

9. Müsadere talebini değerlendiren Antalya 4. Sulh Ceza Hâkimliği (4. Sulh Ceza Hâkimliği) 29/8/2016 tarihinde silahın müsaderesine karar vermiş ve bu karar karşı yapılan itiraz da Antalya 5. Sulh Ceza Hâkimliğince (5. Sulh Ceza Hâkimliği) 11/10/2016 tarihinde reddedilmiştir. Nihai karar başvurucuya 24/10/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu silahın geri alınması ve müsadere sürecine konu soruşturma sırasında polis karakoluna davet edildiği hâlde gözaltı kararı olmaksızın gözaltına alındığı, kolluk görevlisince boğazının sıkılarak itildiği ve aşağılandığı, evinin hukuka aykırı şekilde arandığı ve silahının zorla alındığı gerekçesiyle şikâyetçi olmuştur. Başsavcılık tarafından bu iddialar hakkında E.2016/28505 sayılı dosya ile başlatılan ceza soruşturmasında karakolda bulunan kamera kayıtlarının incelenmesi için bilirkişi incelemesi yaptırılmış ve görevli polis memurlarının ifadesi alınmıştır.

11. Şüpheli polis memurlarından R.B. dışındaki şüpheli ve tanık polis memurları başvurucunun boğazının sıkılmadığını, silahın temini için evinde arama kararı verilmesi üzerine başvurucunun telefonla arandığını ve gelmesinin istenildiğini ancak uzakta olup gelemeyeceğini ve silahın yerini söylemesi üzerine çilingir marifetiyle kapının açıldığını, silahın bulunduğu yerden alınıp evin kapısının kapatıldığını ve aramaya son verildiğini ifade etmiştir. Şüpheli polis memuru R.B. ise başvurucuya yapılacak işlemleri anlattığı sırada başvurucunun ''silahımı veremem, gidin siz alın, beni burda tutma yetkiniz yok'' diyerek hızla odadan çıkması üzerine sadece koridora çıkıp kolundan tutup silahı vermesini aksi takdirde Cumhuriyet savcısından alınacak talimata göre işlem yapacağını söylediğini ifade etmiştir.

12. 12/7/2016 tarihli bilirkişi raporunda ise başvurucunun 9.30 sıralarında elinde poşetle karakola girdiği, müracat kısmındaki polislerle konuşup içeriye yöneldiği, daha sonra bir polis memuru ile odaya girdiği ve bu oda önünde yaklaşık yedi dakika sonra bir hareketlilik olduğu ancak kamera açısından kişiler arasında herhangi bir fiziksel müdahale olduğunun görülemediği ifade edilmiştir. Ayrıca yaklaşık beş dakika sonunda başvurucunun odadan çıkıp müracat kısmına geçerek buradaki polislerle konuştuğu, yaklaşık üç buçuk saat boyunca polis memurları gözetimi olmadan müracat kısmında, bahçede kameriyede ve karakol içerisinde dolaştığı, fiziksel bir müdahale tespit edilemediği ve saat 13.00 sıralarında karakoldan ayrıldığı belirtilmiştir. Başsavcılık 27/7/2016 tarihinde şüpheliler hakkında kamu davasının açılması için başvurucunun soyut iddiası dışında yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

13. Karara karşı başvurucu tarafından yapılan itiraz 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 16/1/2017 tarihinde reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde arama ve el koyma kararı gereği yapılan arama ve el koymanın usul ve kanuna uygun olduğu, bilirkişi CD çözüm raporu uyarınca başvurucuya fiziksel bir müdahalenin görülmediği, üç buçuk saat boyunca polis memuru gözetiminde olmadan müracaat kısmında oturup merkez içinde dolaştığının görüldüğü, şüphelilerin suçlamayı kabul etmediği ve tanık ifadelerinde suçlamaya yönelik başvurucu lehine bir hususun bulunmadığı ifade edilmiştir. Nihai kararın tebliğine ilişkin bilgi ve belgeye rastlanmamıştır. Başvurucu daha sonra aynı karara karşı 30/11/2023 tarihinde yeniden itiraz dilekçesi sunmuştur. 3. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun on beş günlük yasal süre geçtikten sonra itirazda bulunduğu ve itirazı hakkında daha evvel karar verilmiş olduğu hâlde mükerrer nitelikte talepte bulunduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir. Bu

karara ilişkin tebligat 9/2/2024 tarihinde başvurucu vekilince açılıp okunmuştur.

14. AİHM Kemal Coşkun/Türkiye, B. No: 45028/07, 28/3/2017 tarihli kararı ile başvurucu hakkında yürütülen disiplin incelemelerinin adil olmadığına ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerinin kabul edilebilir olduğunu belirledikten sonra başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM karar gerekçesinde başvuranın suç işlediği kanunlar önünde sabit görülmeden kendisinin suçlu ilan edildiğini vurgulamıştır.

15. AİHM kararı üzerine 1. İdare Mahkemesi 8/6/2018 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü ile davaya konu meslekten çıkarma cezasının iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun hürriyeti tahdit ve yağma suçundan beraat ettiğini ve kasten yaralama suçunda ise kamu davasının düşmesine karar verildiğini ifade etmiştir. Karar kanun yollarından geçerek 15/10/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

16. Başvurucu 8/9/2018 tarihli şikâyet dilekçesiyle söz konusu 1. İdare Mahkemesi kararını uygulamayan yetkililer hakkında Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. Başsavcılık tarafından başlatılan ceza soruşturmasında 3/12/2018 tarihinde dilekçenin işleme konulmamasına kesin olarak karar verilmiştir. Başvurucu bu karar üzerine 19/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş ve meslekten çıkarma disiplin cezasına karşı açılan davada işlemin iptaline karar verilmesine karşın yargı kararının gereği gibi uygulanmaması ve kararı uygulamayan kamu görevlileri hakkında yapılan suç duyurusunun sonuçsuz kalması nedenleriyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvuru formunda daha evvel lehine olan kararların uygulanmamasına, silahının zorla alınmasına, evinin hukuka aykırı aranmasına, karakolda hukuka aykırı tutulması ile kendisine işkence ve eziyet edilmesine ilişkin şikâyetlerinin adli makamlarca kanuna aykırı olarak kapatıldığını ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi 2018/37468 sayılı bireysel başvuru numarası ile başvuruyu incelemiştir.

17. Başvurucu 5/11/2018 tarihli ayrı bir şikâyet dilekçesiyle lehine olan idare mahkemesi kararını uygulamayan, kendisini zorla gözaltına alan, konutunu haksız arayan ve silahını geri vermeyen yetkililer hakkında Başsavcılığa yeniden suç duyurusunda bulunmuştur. Başsavcılıkça 13/12/2018 tarihinde Samsun 1. İdare Mahkemesinde açtığı davanın henüz kesinleşmediği ve tabancanın iadesi ile ilgili olarak söz konusu mahkeme kararının sonucunun önemli olduğu gerekçesiyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz 18/4/2019 tarihinde 5. Sulh Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Başvurucu nihai kararı 10/6/2019 tarihinde öğrenmiş ve otuz günlük başvuru süresi içinde 26/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. 5/3/2009 tarihinden itibaren yaş haddinden emekliye ayrılan ve 1/8/2009 tarihi itibarıyla emekli aylığı bağlanan başvurucu, meslekten çıkarma cezasına ilişkin disiplin cezasının 1. İdare Mahkemesince iptal edilmesi üzerine anılan işlem sebebiyle mahrum kaldığı özlük ve parasal hak kayıplarına karşılık maddi tazminatın ve yoksun kaldığı mali haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle 24/5/2019 tarihinde Samsun 2. İdare Mahkemesinde (2. İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Açılan davada 2. İdare Mahkemesi 14/1/2022 tarihli kararla davanın kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun yoksun kaldığı tutarın 201.418,64 TL olduğunu belirtilmiş ve memuriyetle ilişiğinin kesildiği 28/2/2005 tarihinden itibaren mahrum kaldığı maaş alacaklarının her birinin tahakkuk etmesi gereken tarihlerden itibaren ayrı ayrı işletilmek suretiyle hesaplanacak yasal faiziyle birlikte davalı idarece ödenmesine karar verilmiştir. Karar yasal yollardan geçerek

kesinleşmiş ve tazminatın başvurucuya ödendiği anlaşılmıştır.

19. Anayasa Mahkemesi 3/5/2023 tarihinde başvurucunun 19/12/2018 tarihli 2018/37468 sayılı bireysel başvurusunun kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle ve suç duyurusunun sonuçsuz kaldığına ilişkin kısmının ise konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

20. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemeye göre başvurucu, silahının müsaderesine ilişkin 4. Sulh Ceza Hâkimliği kararı sonrasında 15/1/2020 tarihinde kanun yararına bozma dilekçesi sunmuştur. Kanun yararına bozma talebi Yargıtay 8. Dairesince (8. Ceza Dairesi) uygun bulunmuştur. 8. Ceza Dairesi 13/3/2023 tarihinde ceza davasında silahın suçta kullanılmadığının ifade edilmesi ve yargılamanın yenilenmesi kararı üzerine idare mahkemesince meslekten çıkarma kararının iptaline karar verilmesi karşısında başvurucunun mesleğe iadesinin sağlanıp sağlanmadığına ve görevde bulunup bulunmadığına ilişkin İdare ile yazışma yapılması ve sonucuna göre tabanca ve mermiler ile ilgili bir karar verilmesi gerektiği gözetilmeden müsadere kararı verilmesi nedeniyle müsadere kararını bozmuştur. Kanun yararına bozma kararı üzerine 4. Sulh Ceza Hâkimliği 16/8/2023 tarihinde müsadere kararını kaldırmıştır. Bu tarihten sonra bir kısım yazışmaların yapıldığı anlaşılmakla birlikte silahın başvurucuya iade edilmediğine ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır.

21. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Kararların İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; ceza mahkemesi kararı ile beraat etmesine, AİHM ve 1. İdare Mahkemesince lehine karar verilmesine rağmen kararların uygulanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

24. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava şartları şunlardır:

…

ı) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.

i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması."

25. 6100 sayılı Kanun’un 115. maddesinin (2) numaralı fıkrası fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu

sebebiyle usulden reddeder."

26. Buna göre bireysel başvuruların incelenmesinde 6216 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde (İçtüzük) hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanacaktır. Bireysel başvuruya ilişkin mevzuatta mükerrer başvuru düzenlenmemiştir. Dolayısıyla aynı başvurucunun aynı nedenle birden fazla bireysel başvuru yapması durumunda başvurunun 6100 sayılı Kanun'un dava şartlarına ilişkin yukarıda belirtilen hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle reddedilmesi gerekir.

27. Başvurucu, aynı ihlal iddiasıyla daha önce de bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi 3/5/2018 tarihli ve 2018/37468 sayılı kararında; başvurucunun meslekten çıkarma işleminin iptali amacıyla dava açtıktan sonra emekli olduğu ve kendisine maaş bağlandığı, yapılan yeniden yargılama sonucunda meslekten çıkarmaya ilişkin işlemin iptaline karar verilse de idarenin başvurucunun emekli olduğunu belirterek kararı uygulayamadığını ifade ettiği belirtilmiştir. Öte yandan başvurucu tarafından meslekten çıkarma cezasına ilişkin disiplin cezasının Mahkemece iptal edilmesi üzerine anılan işlem sebebiyle mahrum kaldığı özlük ve parasal hak kayıplarına karşılık maddi tazminatın ve yoksun kaldığı mali haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle açtığı davanın kabul edildiği ifade edilmiştir. Neticede gelinen bu noktada başvurucuya emekli aylığı bağlandığı, özlük ve parasal hak kayıplarıyla ilgili açtığı davada lehine verilen kararın kesinleşerek tazminatın ödendiği gözetildiğinde, statüsünün değişmesine bağlı olarak fiilen uygulanma imkânı bulunmadığı gerekçesiyle meslekten çıkarma disiplin cezasının iptaline ilişkin kararın idare tarafından uygulanmamasının kararın icrası hakkını ihlal ettiğinden söz edilemeyeceği sonucuna ulaşılmış ve kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mahkeme kararlarının icra edilmediğine ilişkin şikâyeti hakkında 2018/37468 sayılı bireysel başvuru dosyası ile kabul edilemezlik kararı verildiği ve şikâyetinin mükerrer olduğu anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının mükerrer olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

2. Suç Duyurusunun Sonuçsuz Kaldığına İlişkin İddia

29. Başvurucu, yargı kararları yerine getirilmediği hâlde görevliler hakkında yaptığı şikâyetin kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmek suretiyle sonuçsuz bırakıldığından yakınmaktadır.

30. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz [1.B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

31. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan

başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında; haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz [1.B.], §§ 23, 24).

32. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır.

33. Somut olayda başvurucu, suç işlediğini düşündüğü üçüncü kişiler hakkında soruşturma açılmasını sağlamak amacıyla suç duyurusunda bulunmuş olup başvurucunun bu talebi üçüncü kişilerin cezalandırılmasıyla sınırlıdır.

34. Sonuç itibarıyla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucu; 2013 yılı sonrasında İdare tarafından verilen cevaplarda ve yargılama sırasında suçlayıcı ifadelere yer verildiğinden şikâyet etmiştir.

37. İçtüzüğün 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

38. AİHM tarafından başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi üzerine yeniden yapılan yargılamada başvurucu lehine iptal kararı verildiği ve bu yeni yargılama sürecinde başvurucuyu suçlayıcı herhangi bir ifadeye yer verildiğine ilişkin bir iddianın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan somut olayda İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesini gerekli kılan istisnai koşulların da bulunmadığı değerlendirilmiştir.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının incelemenin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun bu kısmının düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Konut Dokunulmazlığı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu, konutunun hukuka aykırı olarak arandığından şikâyet etmiştir.

41. Başvurucunun iddiası konut dokunulmazlığı hakkı kapsamında incelenmiştir.

42. Anayasa Mahkemesi Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz [2.B.] kararında; arama işleminin hukuki olmaması nedeniyle özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunun aynı maddenin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi uyarınca hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen kişilere tanınan bir yol olduğunu ilgili Yargıtay kararına da değinerek belirtmiştir. Bu kararda, söz konusu tazminat yolunun Anayasa Mahkemesine başvurmadan önce tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olmadığı ifade edilmiş ve hukuka uygun olmayan arama kararına dayalı ihlal iddiaları başvurucular hakkında yürütülen ceza yargılaması sonrasında yapılan bireysel başvuruda incelenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolu arama kararının ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisine imkân veren bir yol olup arama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisi bakımından ise etkili bir başvuru yolu değildir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz [2.B.], B. No: 2019/21704, 20/9/2023, §§ 28-31, 64, 65).

43. Hukuka aykırı arama işlemine ilişkin özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetlerin adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile birlikte ileri sürülmesi hâlinde, arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin mahkûmiyetle sonuçlanan yargılama sonucunda verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir. Arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına ya da yargılama neticesinde beraate karar verilmesi hâlinde ise söz konusu bu yargısal yollar neticesinde verilen nihai kararların öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir (Hatice Özyar Karataş [1.B.], B. No: 2022/5325, 6/6/2024, § 24).

44. Bu bilgiler ışığında başvurucu hakkında ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma veya taşıma veya bulundurma suçlamasıyla Başsavcılık tarafından yapılan soruşturmada 1. Sulh Ceza Hâkimliğince verilen 21/4/2016 tarihli kararda başvurucunun ikâmetinde gündüz vakti arama yapılmasına ve arama sonucunda ele geçirilen suç eşyalarına el konulmasına karar verilmiştir. Bu karar üzerine başvurucunun evi aranmış ve silahına el konulmuştur. Başsavcılık 27/7/2016 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına, başvurucuya ait tabanca, şarjör ve eklerinin müsaderesi için ise Nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliğinden talepte bulunulmasına karar verilmiştir. Kovuşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin kararı 2/8/2016 tarihinde tebliğ aldığını ifade eden başvurucu 9/8/2016 tarihinde müsadereye ilişkin kısım yönünden itirazda bulunmuştur.3. Sulh Ceza Hâkimliği 22/9/2016 tarihinde başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara itirazda bulunmadığı, müsadere için Antalya Nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliğinden talepte bulunulmasına ilişkin karara itiraz ettiği gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Dolayısıyla 27/7/2016 tarihli kovuşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin nihai kararı 2/8/2016 tarihinde tebliğ aldığını ifade eden başvurucunun bu tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu süreden çok sonra 26/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

46. Başvurucu, gözaltı kararı verilmeksizin hukuka aykırı şekilde gözaltına alındığından şikâyet etmiştir.

47. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların tazminidir. Başvuruya konu olayda başvurucu, doktor raporu aldırılıp hakkında İdari Yaptırım Tutanağı düzenlenmesinden sonra serbest bırakıldığı için Anayasa Mahkemesinin başvurucunun tutulmasının hukuka uygun olmadığı yönündeki olası ihlal kararı ancak başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi sonucunu doğurabilir. Bu durumda başvurucunun tutulmasının hukuka uygun olup olmadığının tespitine ve tutma hukuka aykırı ise tutmadan ileri gelen zararın tazminine imkân verecek hukuki yolların bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Zira bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu olan hukuki yollarda tutmanın hukuka aykırı olduğu açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek tutmadan doğan zarar tazmin edilmiş ise başvurucunun artık kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının mağduru olduğu söylenemez (yakalama ve gözaltı sürecinden sonra serbest bırakılan ve haklarında beraat kararı verilen başvurucular lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle sözü edilen başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunmadığına karar verilen başvuru için bkz. (Öner Yakasız ve diğerleri [2.B.], B. No: 2015/9430, 20/3/2019, §§ 66-68).

48. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden bahsedilebilmesi için hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği hukuki yol öncelikle hukuk sisteminde mevcut olmadır. Ayrıca sözü edilen yol; ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderebilme kapasitesini haiz, makul bir çabayla ulaşılabilir ve uygulamada da etkin olmalıdır (Fatma Yıldırım [1.B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte teoride makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, başvurucuyu o hukuki yolu tüketmekten azade kılmadığı (Sait Orçan [1.B.], B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36) gibi yasal düzenlemeyle oluşturulan ve var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan bir hukuki yolun fiilen denenmemiş veya kullanılmamış olması da söz konusu yolun etkili olmadığının veya bulunmadığının kabulüne imkân vermez (Nebahat Baysal Gül [2.B.], B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 20).

49. Anayasa’nın 125. maddesinin yedinci fıkrasında idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu, 129. maddesinin beşinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümlere uygun olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda idari dava türlerinden olan, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Kamu görevlilerinin eylemlerinin şahsi kusurlarına dayandığı ve idari bir eylemin söz konusu olmadığı hâller yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda haksız fiillerden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümler yer almaktadır. Sözü edilen hukuki yollara rağmen başvurucu haksız tutulma iddiasını doğrudan bireysel başvuruya taşımış, anılan hukuki yolların etkisiz olduğunu da iddia etmemiştir. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır (Veli Saçılık (3) [2.B.], B. No: 2018/27473, 29/3/2023, § 15). Somut olayda da başvurucunun haksız tutulma iddiasına konu soruşturma dosyasında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu da Veli Saçılık (3)[2.B.]

kararında ifade edilen ve etkili olmadığı da söylenemeyecek olan hukuki yollara başvurmaksızın doğrudan bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

51. Başvurucu, gözaltı sırasında darp ve tehdit edilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

52. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

53. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1.B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

54. Somut olayda başvurucunun iddiaları kapsamında başlatılan soruşturma dosyasında Başsavcılık görevli polis memurlarının ifadesine başvurmuştur. Şüpheli polis memurlarından R.B. dışındaki polis memurları başvurucunun boğazının sıkılmadığını ifade etmiştir. Polis memuru R.B. ise başvurucuya yapılacak işlemleri anlattığı sırada başvurucunun ''silahımı verememe, gidin siz alın, beni burda tutma yetkiniz yok'' diyerek hızla odadan çıkması üzerine sadece koridora çıkıp kolundan tutup silahı vermesini aksi takdirde Cumhuriyet savcısından alınacak talimata göre işlem yapacağını söylediğini ifade etmiştir. Bunun yanında Başsavcılık, karakola ait kamera görüntüleri için bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi raporunda; saat 9.30 sıralarında karakola gelen başvurucunun bir polisle odaya girip yaklaşık yedi dakika kalması sonrasında bir hareketlilik yaşandığı ancak kamera açısından kişiler arasında herhangi bir fiziksel müdahale olduğunun görülemediği, bu olay sonrasında da başvurucunun yanında görevli polis memuru olmaksızın karakol içerisinde yaklaşık üç buçuk saat dolaştığı ve sonrasında karakoldan ayrıldığı belirtilmiştir. Başsavcılık bu delillere göre kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Karara karşı yapılan itiraz 1. Sulh Ceza Hâkimliğince incelenmiş ve başvurucunun suçlamalarını haklı gösteren bir delil bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları ile ilgili etkili bir ceza soruşturmasının yapıldığı ve soruşturma makamlarının kararlarında ilgili ve yeterli gerekçeye yer verdikleri anlaşılmaktadır. İfadesi alınan polis memuru R.B.nin başvurucunun kolundan tutup silahı vermesini aksi takdirde Cumhuriyet savcısından alınacak talimata göre işlem yapacağını söylemesi dışında bir fiziksel müdahaleye maruz kaldığına yönelik tespit bulunmamaktadır. Başvurucu iddialarını ortaya koyacak doktor raporu sunmadığı gibi kamera kayıtlarında yer alan hareketlilikten sonra

karakol içerisinde serbestçe üç buçuk saat dolaşmıştır. Ayrıca başvurucunun tehdit edildiğini gösteren bir emareye de rastlanmamıştır. Bu nedenlerle başvurucunun kötü muamele iddialarının dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Mülkiyet HakkınınİhlalEdildiğine İlişkin İddialar

1. Silah Ruhsatı Verilmemesi Nedeniyle Mülkiyet HakkınınİhlalEdildiğine İlişkin İddia

56. Başvurucu; silah ruhsatı verilmemesinin hukuka aykırı olduğundan şikâyet etmiştir.

57. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1.B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

58. Somut olayda başvurucu, ruhsat verilmesi talebinde bulunmuş ancak bu talebi Kaymakamlık tarafından 9/9/2013 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucunun ret işlemine karşı dava yolunu tükettiğine dair başvuru formu ve eklerinde herhangi bir bilgi ve belgeye yer vermemiştir. Dolayısıyla ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

59. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Silahın Müsadere Edilmesi Nedeniyle Mülkiyet HakkınınİhlalEdildiğine İlişkin İddia

60. Başvurucu, suçta kullanılmamış olması nedeniyle iade edilen silahın müsadere edilmesinden yakınmaktadır.

61. Genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak nitelendirilmesi mümkündür (S.Ö. [2.B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31). Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılmasıyla söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö. [2.B.], § 29; Mehmet Güven Ulusoy [GK], § 32).

62. Somut olayda, UYAP üzerinden yapılan incelemede başvurucunun bireysel başvuruda bulunulduktan sonra kanun yararına bozma yoluna başvurduğu ve başvurusunun kabul edilmesi üzerine müsadere kararının kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Ancak başvurucu, Anayasa Mahkemesini bu konuda bilgilendirmemiştir.

63. Müsadere kararından şikâyet edilen başvuruda kararın kaldırılmış olması başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Müsadere kararının kaldırılmış olması nedeniyle başvurucunun mağdur statüsünün hitama erdiği sonucuna ulaşılabilecek ve başvurunun düşmesine karar verilebilecektir. Başvurucu, bireysel başvuru formunda başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildireceğini beyan etmesine rağmen İçtüzüğün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde, yukarıda belirtilen olguya ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

64. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

65. Başvurunun mahiyeti gözetildiğinde 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kararların icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer olması nedeniyle REDDİNE,

2. Suç duyurusunun sonuçsuz kaldığına ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

4. Konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

7. Silah ruhsatı verilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

8. Silahın müsadere edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TALİP DAŞTANOĞLU

B. No: 2019/30205 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/30205

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TALİP DAŞTANOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/30205)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : 1. Ferhat YILDIZ

2. Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Talip DAŞTANOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ahlaki durum nedeniyle resen emekliye sevkedilen kadın subayın intihara sürüklenmesi ve meydana gelen ölüm olayından sorumlu olduğu ileri sürülen askerî personel hakkında ceza soruşturması yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı, yaşam ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

6. Başvurucunun kızı N.D., Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde üsteğmen olarak görev yapmıştır. N.D., Kayseri'de bulunan 12. Hava Ulaştırma Ana Üs Komutanlığında görevli iken hakkında inceleme başlatılmış; inceleme kapsamında N.D.nin ifadesine başvurulmuştur. N.D.nin imzaladığı anlaşılan 26/3/2012 tarihli İfade Tutanağı'ndan N.D.ye özel hayata ilişkin sorular yöneltildiği, N.D.nin soruları cevapladığı, N.D.nin meslektaşları ile olan özel ilişkilerinin incelemeye konu edildiği ve N.D.nin birden fazla askerî personelle farklı zamanlarda ilişkisinin bulunduğunu ifade ettiği anlaşılmıştır. Yapılan inceleme sonunda 21/6/2012 tarihli rapor ile N.D.nin 27/12/1998 tarihli ve 23566 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Subay Sicil Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 91. ve 92. maddeleri kapsamında oluşturulacak komisyon tarafından değerlendirilmesi kanaatine ulaşılmıştır.

7. 16/7/2012 tarihinde, 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 50. maddesinin mülga (c) bendi ve Yönetmelik'in mülga 91. maddesi -disiplinsizlik ve ahlaki durum- uyarınca disiplin amirleri tarafından N.D. hakkında TSK'dan çıkarma sicili düzenlenmiştir. Hava Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde oluşturulan komisyon tarafından 7/8/2012 tarihinde yapılan inceleme sonucu N.D. hakkında ayırma işlemi yapılmasına karar verilmiş, bu kararın Hava Kuvvetleri Komutanlığı ve Genelkurmay Başkanlığınca onaylanmasını takiben de 22/10/2012 tarihli ve 716 sayılı Millî Savunma Bakanlığı kararnamesi ile N.D. resen emekliye sevk edilmiştir.

8. N.D. söz konusu resen emekliye ayırma işlemini 6/11/2012 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 7/11/2012 tarihinde kendi silahı ile hayatına son vermiştir.

9. 15/7/2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) tarafından gerçekleştirilen darbe girişiminin ardından N.D.nin resen emekli edilme sürecinde adı geçen (soruşturmada görev alan, ifadelerde adı geçen, ilişki kurulan) personelin çeşitli sebeplerle (kamu görevinden ihraç, resen emeklilik, rütbe geri alma, kadrosuzluk nedeniyle emeklilik, istek üzerine emeklilik) TSK'dan ayrıldığı görülmüştür.

A. Tam Yargı Davası Süreci

10. Başvurucu, eşi ve diğer kızı ile birlikte Kayseri 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde kızı N.D.nin intihar ederek vefat etmesinde yapılan haksız işlemler ve psikolojik baskı nedeniyle Millî Savunma Bakanlığının kusuru bulunduğunu ileri sürerek manevi tazminat davası açmıştır. Mahkeme, yargılama sürecinde verdiği ara kararları ile N.D.ye ilişkin bilgi ve belgeyi ilgili birimlerden temin etmiştir.

11. Mahkeme 27/11/2018 tarihli kararı ile davayı kısmen kabul, kısmen reddetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bakılan davada, muris [N.D] hakkında tesis edilen işlemler incelendiğinde;

20.07.2011 tarihinde Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na, aralarında muris [N.D.nin] de bulunduğu bir takım personel ile ilgili iddialar içeren bir e-posta gönderildiği, gönderilen e-posta içeriğinin araştırılması amacıyla İstihbarat Başkanlığı bünyesinden görevlendirilecek 'B Tipi İnceleme Timi' vasıtasıyla tahkikat yapılması için konunun komutanlık katına arz edildiği, 11.08.2011 tarihinde tahkikat onayı verildiği, yapılan tahkikat kapsamında 26.03.2012 tarihinde muris [N.D.nin] ifadesine başvurulduğu, ifadede [N.D.nin], Hava Harp Okulu döneminden itibaren bir kısım askeri personel ile yaşadığı ilişkiler kapsamında sorular sorulduğu ve tahkikat sonucunda ise muris [N.D.nin]

durumunun, Subay Sicil Yönetmeliği'nin 91 ve 92/a maddeleri uyarınca oluşturulacak bir komisyon tarafından incelenmesine karar verildiği, akabinde 16.07.2012 tarihinde 1., 2. ve 3. sicil amirlerinden oluşan komisyon tarafından 'Türk Silahlı Kuvvetleri'nin itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerde bulunduğu' gerekçesiyle 'TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ'NDE KALMASI UYGUN DEĞİLDİR' şeklinde ayırma sicil belgesi düzenlendiği, ardından 07.08.2012 tarihinde toplanan komisyon tarafından, ayırma sicil belgesinin yönetmeliğe uygun olduğu ve muris [N.D.nin] hakkında sicil yolu ile Silahlı Kuvvetlerden ayırma işlemi yapılmasının uygun olduğu kararının verildiği, anılan kararın 13.08.2012 tarihinde Hava Kuvvetleri Komutanı, 21.09.2012 tarihinde de Genelkurmay Başkanı tarafından uygun bulunması üzerine de Milli Savunma Bakanlığı'nın 22.10.2012 tarih ve 2012/716 sayılı kararnamesi ile muris [N.D.nin] re'sen emekliye sevkine karar verildiği anlaşılmıştır.

Muris [N.D.] hakkında yapılan soruşturma ve re'sen emekliye sevk kararı irdelendiğinde;

20.07.2011 tarihinde Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na gönderilen e-posta içeriğinde, muris [N.D.] ve diğer bazı personel hakkında bir takım iddialarda bulunulmuş, bu iddialar kapsamında da murisin, İstihbarat Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Tim vasıtasıyla ifadesine başvurulmuştur. Alınan ifadede Muris [N.D.ye], nerelerde görev yaptığı, kimlerle ikamet ettiği ve görev süresince ceza alıp almadığı gibi sorular sorulmuş, akabinde ise gerek kendisi gerekse diğer bazı personel hakkında, özel hayat kapsamında değerlendirilebilecek sorular yöneltilmiştir. İfade tutanağında yer alan sorular ile yöneltilen iddiaların, görevin ifasıyla değil mahremiyet alanında gerçekleşen özel yaşam eylemleri ile ilgili olduğu, istihbarat görevlileri tarafından alınan ifade tutanaklarında, disiplin soruşturması için ifade alındığı belirtilmediği gibi murise, ne ile suçlandığının bildirilmediği, sorulan soruların, murisin tüm özel yaşamını kapsayacak şekilde geniş, kapsamı, sınırları ve amacı belli olmayan nitelikte olduğu, yapılan soruşturma neticesinde elde edilen bilgi ve kanaat neticesinde de özel hayata ilişkin hususlar sebep gösterilerek kamu görevine son verilmesi işleminin ise, muris [N.D.nin], Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkını zedeleyici nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde görev yapan personel hakkında, benzer nitelikteki soruşturmalar sonucunda tesis edilen kamu görevine son verilmesi işlemleri nedeniyle yapılan başvurular neticesinde, Anayasa Mahkemesi tarafından, 'özel hayatın gizliliği hakkının' ihlal edildiğine dair kararlar verilmiştir.

(Nitekim; Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü'nün 21/03/2018 tarih ve 2015/2738 Başvuru numaralı kararı, 17/11/2016 tarih ve 2014/4982 Başvuru numaralı kararı, 16/02/2017 tarih ve 2016/431 Başvuru numaralı kararları da bu yöndedir.)

Muris [N.D.] hakkında tesis edilen 're'sen emekliye sevk işlemi' nedeniyle idarenin hizmet kusuru bulunup bulunmadığı yönünden yapılan incelemede;

Davacı tarafça muris [N.D.nin], Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde görev yapan FETÖ/PDY terör örgütü mensupları tarafından kurulan kumpas sonucu intihar ettiği iddia edilmiş olup, bu kapsamda idare adına işlem tesis eden kişiler yönünden yapılan incelemede ise;

Muris hakkında ayırma sicil belgesi düzenleyen sicil amirlerinden, 3. sicil üstü Tuğgeneral M. C.B.'nin 667 sayılı KHK uyarınca kamu görevinden ihraç edildiği, ayırma sicil belgesinin yönetmeliğe uygun olup olmadığı yönünde inceleme yapan komisyon üyelerinden, Hv. Hak. Bnb. B.Ö'nün 667 sayılı KHK ile kamu görevinden ihraç edildiği, Hv.Plt. Kur.Alb. E. K'nın

Bakan Onay'ı ile ihraç edildiği, Genelkurmay Başkanlığı adına intihar olayını inceleyen komisyon üyesi Korg. M. Ö'nünise 667 sayılı KHK ile ihraç edildiği hususu, dosya kapsamında bulunan 23.11.2017 tarih ve PER:46008895-9140- 153908-17/Per.D.Sic.Kd.Ş. sayılı belge içeriğinden anlaşılmıştır.

FETÖ/PDY silahlı terör örgütü hakkında yapılan incelemede ise;

Kendisini kısaca -Hizmet- olarak tanımlayan FETÖ/PDY; Paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı haline getiren, siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden, bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyen, güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen, gizlilikten görünmez bir duvar inşa edip bu duvarın arkasına saklanan, böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da bu düşman üzerinden mensuplarını motive eden, 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan, bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden, böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp, ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan suigeneris bir suç örgütüdür.

Örgütün türü ve niteliği açısından değerlendirme yapıldığında; örgütün kurucusu, yöneticileri ve üyeleri arasında sıkı bir hiyerarşik bağın mevcut olduğu, gizliliğe riayet ettiği, görünür yüzüyle gerçek yüzü arasındaki farkı gizlediği, amaca ulaşabilmek için yeterli eleman, araç ve gerece sahip olduğu, amacının Anayasada öngörülen meşru yöntemlerle iktidara gelmek olmayıp, örgütün yarattığı kaos ortamı sonucu, demokratik olmayan yöntemlerle cebir şiddet kullanmak suretiyle parlamento, hükumet ve diğer Anayasal kurumları fesih edip iktidara gelmek olduğu, bu amacı gerçekleştirmek için Polis ve Jandarma teşkilatı, Milli İstihbarat Teşkilatı ve Genel Kurmay Başkanlığı gibi kuvvet kullanma yetkisine haiz kurumlara sızan üyeleri vasıtasıyla, meşru organlara ve halka karşı silahlı saldırıda bulunmak suretiyle amaç suçu gerçekleştirmeye elverişli öldürme, yaralama gibi çok sayıda vahim eylem gerçekleştirdiğinin, anılan örgüt mensupları hakkında 15 Temmuz darbe girişiminden ya da örgüte mensubiyetlerinden dolayı açılıp bir kısmı derdest olan ya da mahkemelerce karara bağlanan davalar, bu davalarda dinlenen itirafçı sanıkların savunmaları ve gizli-açık tanık anlatımları, örgüt lider ve yöneticilerinin açık kaynaklardaki yazılı ve sözlü açıklamaları, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün örgüt hakkındaki raporu gibi olgu ve tespitler dikkate alındığında; FETÖ/PDY küresel güçlerin stratejik hedeflerini gerçekleştirmek üzerine kurulan bir maşa olarak; Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türkiye Devletini ve varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini yıkmak ve daha sonra ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini bozmak amacıyla kurulmuş bir terör örgütüdür. Bu örgüt kuruluşundan 15 Temmuz sürecine kadar örgüt lideri Fethullah Gülen tarafından belirlenen ideolojisi doğrultusunda amaçlarını gerçekleştirmek üzere eylem ve fikir birliği içinde hareket etmiştir. Sahip olduğu yada mensuplarının tasarrufunda bulunan araç gereç bakımından 5237 sayılı TCK'nın 314/1-2 maddesi kapsamında silahlı bir terör örgütü olduğu anlaşılmıştır.' (Yargıtay 16. Ceza Dairesi E:2017/1443, K:2017/4758) Bu kapsamda, FETÖ/PDY terör örgütü üyelerinin, mensubu oldukları örgütün amaç ve

menfaatini gerçekleştirmek maksadıyla Devletin tüm kademelerini, başta Türk Silahlı Kuvvetleri olmak üzere ele geçirme faaliyeti yürüttükleri, yapılandıkları kademedeki kendilerinden olmayan diğer personeli, çeşitli bahanelerle itibarsızlaştırma, haklarında usulsüz soruşturma ve işlemler tesis etmek suretiyle By-Pass etme yolunu seçtikleri bilinen bir gerçektir. Öte yandan, 15 Temmuz sürecinden önce başlayan, Devlet'in her kademesinde yuvalanmış örgüt üyelerinden arınma süreci, bugün bile halen devam etmekte olup, gizlilik/sinsilik esasına dayalı olarak faaliyet yürüten örgütün vermiş olduğu zararın büyüklüğünün, ilerleyen süreçte daha kapsamlı olarak anlaşılabileceği değerlendirilmektedir.

Bu değerlendirmeler ışığında; örgüt üyesi olup, Türk Silahlı Kuvvetler bünyesinde görev yapmakta iken, bir takım (olayda muris hakkında özel hayatın gizliliğini ihlal ederek soruşturma yapan) kişilerce gerçekleştirilen işlemler, hukuken sonuç doğurabilecek (kesin ve yürütülebilir) aşamaya geldiği anda, artık kişilerden bağımsız hale gelerek mensubu oldukları idare tarafından gerçekleştirilmiş sayılacağı, bir başka deyişle, söz konusu kişilerin tesis edilen işlemleri, kendilerine verilen yetkinin kullanılması suretiyle gerçekleştirdiği, bunun doğal sonucu olarak da işlemlerin, mensubu oldukları idare tarafından tesis edildiği sonucunu doğurduğu, işlemler nedeniyle maddi ya da manevi bir zarar oluşması durumunda ise hukuken sorumluluğun, idare ajanlarında olmayıp idarenin kendisinde olduğu izahtan varestedir.

İdarenin yürütmekle görevli olduğu bir hizmetin kuruluşunda, düzenlenişinde veya işleyişindeki nesnel nitelikli bozukluk, aksaklık veya boşluk olarak tanımlanabilen hizmet kusuru; hizmetin kötü işlemesi, geç işlemesi veya hiç işlememesi hallerinde gerçekleşmekte ve idarenin tazmin yükümlülüğünün doğmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda hizmet kusuru, özel hukuktaki anlamından uzaklaşarak nesnelleşen, anonim bir niteliğe sahip, bağımsız karakteri olan bir kusurdur. Hizmet kusurundan dolayı sorumluluk, idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedenini oluşturmaktadır.

Muris [N.D.] hakkında yapılan soruşturma ve tesis edilen emekliye sevk işlemi hakkında yukarıda yer verilen tespitler ışığında; yapılan soruşturma kapsamında kendisine yöneltilen soruların, öğrencilik hayatından, soruşturmanın yapıldığı tarihe kadarki zaman diliminde yaşadığı kişisel yaşantısına ilişkin olduğu, murisin hangi nedenle ifadesinin alındığı bildirilmediği gibi hakkında yapılan disiplin soruşturması sonucunda hangi müeyyide ile cezalandırılabileceği de hatırlatılmamış olup, bu bağlamda, işlemlerin tesis edildiği tarihte idare adına görev yapan ve işlemleri, mensubu oldukları idareyi ilzam eden kişiler tarafından gerçekleştirilen soruşturma ile Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkını zedeleyen idare ajanlarının işlemleri nedeniyle idarenin hizmet kusuru bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Muris [N.D.nin] ölümü (intiharı) ile hakkında tesis edilen re'sen emekliye sevk işlemi arasındaki nedensellik bağı bulunup bulunmadığı yönünden yapılan irdelemede;

Muris [N.D.nin] re'sen emekliye sevkine kararı verilen Milli Savunma Bakanlığı'nın 22.10.2012 tarih ve 2012/716 sayılı kararnamesinin, kendisine 06.11.2012 tarihinde tebliğ edildiği, 07.11.2012 tarihinde de intihar ederek yaşamına son verdiği anlaşılmakla birlikte, muris hakkında yapılan soruşturma ve neticesinde tesis edilen emekliye sevk kararının, yukarıda yer verilen yönüyle, kendisi hakkında ağır buhran sonucunu doğurduğu, kişinin yaşama arzusunu sona erdirebilecek boyutta manevi zedelenme sonucuna yol açtığı sonucuna varıldığı, işlemin tebliğ tarihi ile intiharın vuku bulduğu zaman aralığının kısalığı

(1 gün) da göz önüne alındığında, muris [N.D.nin] ölümü (intiharı) ile hakkında tesis edilen re'sen emekliye sevk işlemi arasındaki nedensellik bağının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu durumda; davacıların murisi [N.D.nin] ölümü (intiharı) hadisesinde, yukarıda yer verilen açıklamalar kapsamında idarenin hizmet kusuru bulunduğu, meydana gelen ölüm olayı nedeniyle davacıların çekmiş olduğu acı ve ıstıraplarını kısmen de olsa karşılayabilmek amacıyla, olayın meydana geliş şekli ve öncesinde yaşanılan süreç de dikkate alınarak davacılardan anne [N.T.D.] ve baba Talip Daştanoğlu'nun her birine 50.000,00-TL manevî tazminatın kabul edilmesi, bu davacılar yönünden talep edilen manevi tazminat miktarından her biri için 250.000,00-TL manevî tazminatın ise reddedilmesi, kardeş [Z.D.] için ise 25.000,00-TL manevî tazminatın kabul edilmesi, bu davacı yönünden talep edilen manevi tazminat miktarından 125.000,00-TL manevî tazminatın ise reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır."

12. Başvurucunun mahkeme kararına tazminat miktarının az olduğu iddiasıyla yaptığı itiraz, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi tarafından 17/4/2019 tarihinde reddedilmiştir. Anılan karar Danıştay Onikinci Daire tarafından 25/4/2024 tarihinde onanarak kesinleşmiştir

B. Ceza Soruşturması Süreci

13. İntihar olayı sonrasında Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başkasını intihara yönlendirme, yardım etme suçundan başlatılan soruşturma sonucunda 24/12/2012 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda; üsteğmen olarak görev yapan maktulün ölmeden bir gün önce meslekten ihraç edildiği, bu duruma üzülmesi nedeniyle ruhsatlı tabancasıyla kendisini vurarak öldüğünün sabit olduğu, isnat edilen suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı ifade edilmiştir.

14. Başvurucu 2016 yılında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına sunduğu dilekçe ile FETÖ mensubu personelin baskı ve zorlamaları ve haksız işlemleriyle kızının özel hayatına müdahale edildiğini, FETÖ kumpası ile resen emekli edildiğini, bu süreç sonucu intihara sürüklendiğini ileri sürerek ilgili (eski) TSK personeli hakkında özel hayatın gizliliğini ihlal, FETÖ/PDY üyeliği ve intihara yönlendirme suçları isnadıyla kamu davası açılmasını talep etmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı dosyayı yetkisizlik kararı ile Başsavcılığa göndermiştir.

15. Başsavcılık yürütülen soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. 18/4/2019 tarihli kararın gerekçesi şöyledir:

"İntihara yönlendirme suçu bakımından değerlendirme yapmak gerekirse; bu suç TCK'nın 84. maddesinden düzenlenmiştir. Bu suçun oluşması bakımından failin bir kişiyi intihara azmettirmesi, teşvik etmesi ya da bu kişinin intiharına herhangi bir şekilde yardım etmesi gerekmektedir. Soruşturmaya konu olayda bu seçimlik hareketlerden herhangi biri gerçekleşmemiştir. Haksızlık içeren bir eylemin cezalandırılması için kanuni unsur (tipiklik)bakımından eylemin ve yaptırımın ilgili ceza kanununda birebir olarak tanımlanması gerekmektedir. Dolayısıyla işlendiği iddia edilen bu suç unsurları itibariyle oluşmamıştır.

Öte yandan incelenmesi gereken bir diğer husus iddiaya konu müntehir hakkında yapılan idari soruşturmalar ve idari işlemlerin FETÖ/PDY mensuplarının örgütsel saikle hareket ederek ve örgütün nihai amaçlarına hizmet maksadıyla müntehir hedef alınarak gerçekleştiğidir. Dosyaya celp edilen bahse konu evraklar soruşturmanın mahiyeti ve amacı

doğrultusunda incelendiğinde şikâyete konu olan şekilde bir eylem tespit edilememiştir. Ancak bahse konu idari soruşturmaların ve verilen nihai kararın isabetli olmadığı iddiası mevcut ise bu uyuşmazlığın giderilme mercii yukarıda izah edildiği şekilde idare mahkemeleri olacaktır.

Soruşturma kapsamında ayrıca bahse konu idari işlemleri tesis eden kişiler hakkında FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında adli veya idari işlem yapılıp yapılmadığı hususu da ilgili merciilerden sorulmuş ve gelen cevabi yazı dosyaya eklenmiştir. Bu kişilerin bir çoğu bakımından adli ve idari işlem yapıldığı görülmüştür. Bu kişiler bakımından tekrar Silahlı Terör Örgütüne Üye olma suçundan soruşturma yapılması mükerrrer soruşturma yasağına aykırı olacağı anlaşılmakla,

Açıklandığı üzere yukarıda yazılı gerekçelerle KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA ... karar verildi.”

16. Başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığı kararına itirazı Kayseri 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 12/7/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

17. İtirazın reddine dair kararı 23/7/2019 tarihinde tebellüğ eden başvurucu 21/8/2019 tarihinde ceza soruşturması sürecini temel alarak bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “İntihara yönlendirme” kenar başlıklı 84. maddesi şöyledir:

“(1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2)İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3)Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4)İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.”

19. 5237 sayılı Kanun’un “Kişilere Karşı Suçlar” başlıklı İkinci Kısmı’nın “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçları” düzenleyen Dokuzuncu Bölümü’nde yer alan “Özel hayatın gizliliğini ihlal” kenar başlıklı 134.maddesi şöyledir:

“(1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2)Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.”

20. 5237 sayılı Kanun’un İkinci Kısmı’nın Dokuzuncu Bölümü’nde yer alan “Şikâyet” kenar başlıklı 139.maddesi şöyledir:

“Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve

verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemenin 16/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, kızının ölümüne sebep olan idari işlemleri gerçekleştiren kişilerin FETÖ/PDY mensupları olduğuna yönelik şikâyetinin dikkate alınmadığını, şüphelilerin birçoğu hakkında zaten silahlı terör örgütüne üye olma suçundan dolayı soruşturmaların olduğu ve mükerrer soruşturma yapılamayacağının belirtildiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Bir ceza davasında üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23, 24). Öte yandan Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, § 18).

24. Bir ceza soruşturmasında mağdur sıfatını haiz başvurucunun suç isnadına ilişkin olmayan ve üçüncü kişinin cezalandırılmasına yönelik ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu; kızının baskı ve tehdit altında özel hayatına müdahale edilerek hukuka aykırı sorgulamalarla resen emekliliğe zorlandığını, bu işlemleri gerçekleştiren kişilerin çoğunun ordudan ihraç edildiğini ve FETÖ/PDY mensubu olduğunu, buna rağmensoruşturmanın takipsizlikle sonuçlandırıldığını ileri sürmüştür.

27. Başvurucunun kızının özel hayatının gizliliği ihlal edilerek resen emekliye sevk edilmesine yönelik özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan dolayı kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin hukuka aykırı olduğu iddialarının özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

28. Anayasa Mahkemesi; 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesine ilişkin değerlendirmesinde bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için iki temel ön koşul bulunduğunu, bu kapsamda ilkinin başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi ve bunun sonucunda

kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi, ikincisinin ise bu ihlalden dolayı kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesi çerçevesinde bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi mağdur statüsü kazanamaz (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Onur Doğanay [2. B.], B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42, 43).

29. Diğer taraftan bireysel başvuruda mağdur kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır. Ayrıca mağdur kavramı, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde yorumlanmalı ve uygulanmalıdır (Onur Doğanay, § 44).

30. Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (Onur Doğanay, § 45; Ayşe Hülya Potur [2. B.], B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24).

31. Bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla doğrudan mağdur sıfatını taşıyan kişiler olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre mağdur ile arasında doğrudan kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa'nın ihlalinden olumsuz olarak etkilenmiş veya ihlalin sona ermesinden meşru ve kişisel bir menfaati bulunan kimseler de dolaylı mağdur sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabileceklerdir (Engin Gök ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 53).

32. Bireysel başvuruya konu sürece bakıldığında N.D.nin üsteğmen olarak görev yapmakta iken özel hayatına ilişkin durumu nedeniyle incelemeye alındığı, bu inceleme sürecinde özel hayatına ilişkin bilgileri ifade vermek suretiyle detaylarıyla paylaşmak zorunda bırakıldığı, yapılan değerlendirme sonunda da resen emekli edildiği görülmektedir.

33. Bununla birlikte başvurucu, kızının özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğinden şikâyet etmekle birlikte kızının özel hayatına yönelik eylem ve işlemlerden kendisinin hangi yönden etkilendiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Öte yandan başvurucunun kızı da yaşamına son vermeden önce resen emekliliğe yol açan ve özel hayatının gizliliğini ihlal ettiği ileri sürülen müdahalelere yönelik herhangi bir başvuru yolunu tüketmemiştir. Sonuç olarak başvurucu, başvuruya konu olaylardan güncel ve kişisel olarak doğrudan etkilenme durumunu açık bir anlatımla ortaya koyamadığından başvurucunun mağdur statüsünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucu; kızının FETÖ kumpası ile özel hayatına yapılan müdahaleler ve haksız işlemler sonucu intihara sürüklenerek hayatını kaybettiğini, ilgililer hakkında işlem yapılmadığını ileri sürmüştür.

36. Başvurucunun kızının intiharı ile kızı hakkında yürütülen idari soruşturma kapsamında yapılan işlemler ve alınan kararlar arasında illiyet bağı bulunduğunu ileri sürmesi ve kızının intihara sürüklendiğini iddia etmesi nedeniyle bu kapsamdaki iddiaların yaşam hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

37. Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, yaşama ... hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

38. Anayasa’nın “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

39. Anayasa’nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

40. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması gerekir (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (T.A., § 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

41. Devlet, askerî üstleri tarafından zorbalık ve kötü muameleye maruz kalarak intihara sürüklenen mağdurların ölümünden sorumludur (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince aynı yönde yapılan değerlendirmeler için bkz. Boychenko/Rusya, B. No:8663/08, 12/10/2021, § 80; Varyan/Ermenistan, B. No: 48998/14, 4/6/2024, § 94).

42. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının

belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

43. Kasıtlı öldürme olaylarında veya ölümün saldırı ya da kötü muamele sonucu meydana geldiği olaylarda devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 76).

44. Etkili yargısal sistem kurma yükümlüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği hâllerde yürütülen soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalıdır (Cemil Danışman, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 91).

45. Başvuru dosyasında bilgi ve belgelerden N.D. hakkında disiplin işlemleri başlatılmasına kadar geçen sürede N.D. yönünden intihar riskinin varlığına işaret eden hiçbir unsurun bulunmadığı anlaşılmıştır. Nitekim başvurucu da bu konuda bir iddia ileri sürmemiştir. Başvurucu, disiplin işlemleri kapsamında N.D.ye özel hayatına ilişkin bazı sorular sorulması ve N.D. hakkında alınan emekliye sevk kararı nedeniyle N.D.nin intihara sürüklendiğini öne sürse de anılan disiplin işlemleri sürecindeki ek unsurların yokluğu (N.D.ye Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşan bir muamelede bulunulduğunu gösteren bilgi ve belgenin yokluğu) nazara alındığında başvurucunun iddia etiği hususların intihara yol açtığı söylenemez.

46. Başvurucu; yaptığı suç duyurusunda FETÖ mensubu personelin baskı ve zorlamaları ve haksız işlemleriyle kızının özel hayatına müdahale edildiğini, FETÖ kumpası ile resen emekli edildiğini, bu süreç sonucu intihara sürüklendiğini ileri sürmüş ancak baskı ve zorlamalar kapsamında somut bir iddiada bulunmamıştır. Tamamıyla disiplin soruşturması kapsamında sorulan sorulara ve N.D. hakkında tesis edilen idari işlemlere dayanılmıştır. Anayasa Mahkemesine göre yürütülen soruşturmadan daha derin ve etkili bir soruşturma yürütülmesi konusunda haklı bir beklentiye girebilmeleri için başvurucunun iddiaları hakkında soruşturma makamlarına daha sağlam argüman veya emare sunmaları gerekir.

47. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin (maddi ve usul) ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET UZDU

B. No: 2020/6111 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6111

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET UZDU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6111)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Mehmet UZDU

Vekili : Av. Mustafa DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, veri hazırlama ve işletmeni olarak görev yapmakta iken 1/9/2016 tarihli ve 29818 Resmî Gazete'de yayımlanan 1/9/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Başvurucu, Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvurarak 24/5/2017 tarihinde emeklilik müracaatında bulunmuştur. SGK tarafından başvurucunun emeklilik işlemleri gerçekleştirilmiş, başvurucuya emekli aylığı bağlanmış ancak emeklilik ikramiyesi ödemesi yapılmamıştır.

4. Başvurucu, emeklilik ikramiyesi ödenmesi için SGK'ya başvurmuş ancak SGK'nın cevap vermemesi üzerine zımni ret işleminin iptali ile emekli ikramiyesinin yasal faiziyle birlikte

ödenmesi istemiyle 7/9/2017 tarihinde SGK Başkanlığı aleyhine dava açmıştır.

5. Ankara 10. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 29/3/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında, başvurucunun 21 yıl hizmetinin bulunduğunu, 25 yılını tamamlamadığını, Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresinin aylık bağlamaya tek başına yeterli olmaması nedeniyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 89. maddesine göre emekli ikramiyesi ödenmesi isteğiyle yapılan başvurunun reddi şeklinde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

6. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) Mahkemece verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek 3/12/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Nihai karar 14/1/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 7/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi hizmet süreleri birleştirilmek suretiyle geçen hizmet süresi için emekli aylığı bağlandığı halde emekli ikramiyesi verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu, bunun eşitliğe aykırılık teşkil ettiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun, yürürlükteki kanun hükümleri ve konuyla ilgili içtihat uyarınca mülkiyet hakkı ve meşru beklenti bağlamında incelenmesi gerektiği belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formdaki iddialarını yinelemiştir.

12. Somut olayda, 21 yıllık sigortalılık süresi 5434 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında geçen başvurucuya ikramiye ödenmemesinin temel nedeni 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona erme kuralıdır. Bu şartın bulunmaması hâlinde başvurucuya ikramiye ödenebileceği dikkate alındığında başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında bir ekonomik menfaatinin bulunduğunun tespit edilmiş olması, Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağı yönünden inceleme yapılması için yeterli görülmüştür.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

14. Başvuru konusuyla ilgili ilkeler, daha önce Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından Fikret Aslan (B. No: 2019/41241, 25/2/2025) başvurusuna ilişkin kararda ortaya

konulmuştur. Anılan başvuruda aynı şikâyet yönünden mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Kararda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olma kuralının yalnızca hizmet birleştirmesi suretiyle emekli aylığı bağlananlar için geçerli olduğu emekli aylığı bağlanması için 5434 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında süresi tek başına yeterli olanların KHK ile kamu görevinden çıkarılsalar dahi emekli ikramiyesi alabildiği belirtilmiş, kamu görevinden çıkarıldığı hâlde anılan kapsamdaki sigortalılık süresi aylık bağlanmaya yeterli olanlar ile aylık bağlanmaya yeterli olmayanlar arasında -emekli ikramiyesi ödenebilmesi için- 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona erme kuralına tabi tutularak farklılık oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede farklı muamelenin emekli aylığına hak kazanılması için gerekli sürenin önemli bir kısmını kamuda geçirdikten sonra kamu görevinden çıkarılan başvurucuya emekli ikramiyesine hak kazanma yönünden orantısız külfet yüklediği sonucuna varılarak mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine, ihlalin kanundan kaynaklanması nedeniyle kararın Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesine karar verilmiştir (Fikret Aslan, §§ 63-88).

15. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği hâlde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulunun arandığı görülmektedir. Başvurucuya orantısız külfet yüklenmesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır. Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruya konu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ve ihlalin doğrudan 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır (Fikret Aslan, § 84).

19. Anayasa Mahkemesi, ihlalin kanundan kaynaklandığı hâllerde giderimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında ilkeleri tespit etmiştir. Buna göre ihlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa’ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıkta bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler nedeniyle ortaya çıkmışsa bu ihlal, kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin ortadan kaldırılması hâlinde söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla

giderilebildiğinden söz edilebilir (Hulusi Yılmaz, § 56).

20. Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz kararında benimsendiği üzere kanundan kaynaklanan ihlal durumunda ihlalin giderimini sağlayabilecek yöntemlerden biri de ihlale neden kanuni düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili mahkemesince itiraz yoluna başvurulmasıdır. Bu bağlamda somut başvuruda Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır.

21. Yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA ,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2017/2678, K.2018/670) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucu; farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi hizmet süreleri birleştirilmek suretiyle geçen hizmet süresi için emekli aylığı bağlandığı halde emekli ikramiyesi verilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. İhlal sonucuna katılmakla birlikte, aşağıda açıklanan gerekçelerle ihlal sonucuna mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli güvencelerin

somut olayda yerine getirilmemesi nedeniyle ulaşılması gerektiğini düşünmekteyim.

2. Somut olayda SGK tarafından hizmet birleştirmesi yapılarak emekli aylığı bağlanan başvurucunun emekli ikramiyesi ödenmesi talebi 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak reddedilmiştir. Başvurucunun söz konusu idari işlemin iptali istemiyle açtığı dava da aynı madde hükmüne dayanılarak reddedilmiş, Bölge İdare Mahkemesi de ret kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirtmiş, istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

3. Başvuruya konu olayda başvurucunun Emekli Sandığına tabi olarak geçirilen hizmet süresi emekliliğe hak kazanmak için tek başına yeterli olmamakla birlikte hizmetlerinin birleştirmesi sonucunda başvurucu emeklilik statüsünü elde edebilmiş ve kendisine emekli aylığı bağlanabilmiştir. Uyuşmazlık konusunu emekliliğe hak kazanan başvurucunun hukuki durumunun 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında değerlendirilerek söz konusu fıkradaki şartın sağlanmaması nedeniyle başvurucuya ikramiye verilmemesi oluşturmaktadır.

4. Emekli aylığı bağlananlara verilecek olan emekli ikramiyesine ilişkin düzenlemenin yer aldığı 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası ile emekli ikramiyesi verilmesine ilişkin Danıştayın yerleşik kararlarına göre Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevinin sona erme şekline bakılmaksızın emekli olan kişiye emekli ikramiyesi ödeneceği öngörülmüştür. Bununla birlikte aynı maddenin ikinci fıkrasında, hizmet süreleri birleştirilerek emekli olanlara emekli ikramiyesi ödenmesi 1475 sayılı Kanun’un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olması koşuluna bağlanmıştır.

5. Mahkeme gerekçeli kararında başvurucunun Emekli Sandığına tabi hizmet süresinin 21 yıl olması nedeniyle tek başına emekli ikramiyesi ödenmesi için yeterli olmadığını, başvurucunun emekli ikramiyesi talebinin reddi şeklindeki işlemde hukuka uyarlık bulunmadığını belirtmekle yetinmiştir. Mahkemenin kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirten Bölge İdare Mahkemesi de başvurucunun emekli ikramiyesi almasına engel teşkil eden hususa dair bir inceleme ve değerlendirme yapmamıştır.

6. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasına göre Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona ermiş olduğuna bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği hâlde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda sırf belli bir dönemde başka bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olarak çalışıldığı gerekçesiyle emekli ikramiyesine hak kazanılamayacağı sonucuna yol açan kıdem tazminatına hak kazanma koşulları konusunda Mahkemece yeterli bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

7. Başvurucu; emekli ikramiyesi verilmemesinin hukuka aykırı olduğundan, mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmaktadır. Başvurucunun ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik bir şikayeti bulunmadığı, şikâyetinin özünün de mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurunun mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesinin uygun olacağı tarafımca değerlendirilmiştir.

8. Açıklanan nedenlerle Mahkemenin kanaatini tam olarak ortaya koyması için gerekli olan ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmaması nedeniyle başvurucunun mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu

gerekçesiyle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiğini düşündüğümden ihlal sonucuna yukarıda açıklanan farklı gerekçeyle katılıyorum.

Üye Muhterem İNCE

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; birleştirilen hizmet süreleri üzerinden emeklilik aylığı bağlananlara emekli ikramiyesi ödenebilmesi için kamudaki görevin kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermesi koşulunun aranması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Kararda, Emekli Sandığına bağlı olarak geçen hizmet süresinin tek başına yeterli olması hâlinde görevin ne şekilde sona erdiğine bakılmadan emekli ikramiyesi ödeneceği halde hizmet süresinin tek başına emekliliğe yeterli olmaması durumunda kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak hizmetin sona ermiş olma koşulunun aranmasının başvurucuya orantısız külfet yüklenmesi nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa’nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin bulunup bulunmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

3. Anayasa’nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

4. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

5. Anayasa’nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları

koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasayla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

6. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

7. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece "meşru bir beklentinin" bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

8. Somut olayda başvurucu kamu görevlisi olarak görev yapmakta iken 1/9/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Emeklilik işlemlerinin gerçekleştirilmesi üzerine kendisine emekli aylığı bağlanan ancak emeklilik ikramiyesi ödemesi yapılmayan başvurucu, emeklilik ikramiyesi ödenmesi talebiyle SGK'ya yaptığı başvuruya cevap verilmemesi üzerine dava açmıştır. İdare Mahkemesince başvurucunun 21 yıl hizmetinin bulunduğu, 25 yılını tamamlamadığı, Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresinin aylık bağlamaya tek başına yeterli olmaması nedeniyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 89. maddesine göre emekli ikramiyesi ödenmesi isteğiyle yapılan başvurunun reddi şeklinde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Bu durumda karara dayanak teşkil eden 5434 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin kapsamının belirlenmesi gereklidir.

9. Genel olarak hizmetlerinin tamamı 5434 sayılı Kanun'a veya 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 4. maddesi kapsamında geçenlere, bir başka ifadeyle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, herhangi bir şart aranmaksızın; buna karşılık hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olabileceklere ise anılan maddenin ikinci fıkrasında yer alan şartlar dâhilinde emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir.

10. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasında; 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510

sayılı Kanun’un geçici 4. maddesi kapsamındaki görevlerinin sona erdiği tarih itibarıyla söz konusu hizmet süreleri tek başına 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli aylığı bağlanacak olanlar için emekli aylığına özgü hizmet süresi koşulunu karşılayanlara, 1475 sayılı Kanun’un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına bakılmaksızın emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği öngörülmüştür. Diğer bir deyişle, hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara memuriyet görevlerinden ayrıldıkları tarih itibarıyla 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki hizmet süreleri toplamı tek başına 5434 sayılı Kanun kapsamında emekli aylığı bağlanması için gerekli olan kadın ise 20, erkek ise 25 yıl ve üzerinde olanlara emekli ikramiyesi ödenmesi gerekmektedir. Somut olayda ise erkek olan başvurucunun KHK ile kamu görevinden çıkarıldığı tarihte 21 yıl hizmet süresi bulunmakta olup yukarıda izah edildiği üzere 5434 sayılı Kanun’da öngörülen 25 yıllık hizmet süresi dolmamıştır. Buna göre kamu görevinde çalıştığı döneme ait hizmetleri tek başına emekli ikramiyesi almaya yeterli olmayan başvurucunun durumunun 5434 sayılı Kanun’un 89. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

11. Başvurucu KHK ile kamu görevinden çıkarıldıktan sonra hizmet birleştirmesi yaptırarak kendisine emekli aylığı bağlanmıştır. Başvurucu gibi hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olanlara, 5434 sayılı Kanun’un 89. maddesinin ikinci fıkrasına göre emekli ikramiyesi ödeneceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında, birinci fıkradan farklı olarak gerekli olan hizmet süresinin yanında ayrıca hizmet birleştirmesi yapılanlar yönünden 5434 sayılı Kanun’a tabi çalışmanın 1475 sayılı Kanun’un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olması gerektiği belirtilmiştir.

12. Ayrıca belirtmek gerekir ki söz konusu Kanun’un 89. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesindeki ''25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak'' ibaresi ile dördüncü fıkrasının birinci cümlesindeki "1475 sayılı Kanunun 14 üncü maddesine göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona eren geçmiş hizmet süreleri ve'' ibarelerinin iptali talebiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi 8/11/2012 tarihli kararıyla iptal isteminin reddine karar vermiştir (AYM, E.2012/33, K.2012/174, 8/11/2012).

13. Başvuru konusu olayda, mahkemelerce başvurucunun kamu görevine KHK ile son verilmiş ve birleştirilen hizmet süresi üzerinden emeklilik aylığı bağlanan başvurucunun kamuda geçen hizmet süresinin tek başına emekli aylığı bağlanması için yeterli olmadığı değerlendirilerek emekli ikramiyesi ödenmesi talebi reddedilmiştir. Bu bilgiler ışığında bireysel başvuruya konu mahkeme kararı incelendiğinde delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında açık ve bariz bir takdir hatasının bulunmadığı ve yargılama sonucunda ulaşılan kanaatin keyfîlik içermediği sonucuna ulaşılmaktadır.

14. Bu durumda KHK ile kamu görevine son verilen başvurucunun birleştirilmiş hizmet süresi üzerinden kendisine emekli ikramiyesi ödenmesine yönelik beklentisinin meşru bir beklenti olduğunu gösteren bir kanun hükmü veya yerleşik yargı içtihadı gibi somut bir temele dayanmadığı görülmektedir. Buna göre somut başvuru açısından birleştirilmiş hizmet süresine bağlı olarak başvurucuya emekli ikramiyesi ödenmesi yönünden Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etmeye yönelik meşru bir beklentisinin bulunduğunun gösterilemediği anlaşılmaktadır (farklılıklarla birlikte benzer değerlendirme için bkz. Melahat Binzet [1. B.], B. No: 2020/16869, 5/9/2023).

15. Öte yandan, ayrımcılık yasağı Anayasa'da güvenceye bağlanan hak ve özgürlüklerden yararlanılması bağlamında bir etkiye sahip olduğundan maddi haklardan bağımsız olarak bir varlığa sahip olmayıp diğer hakların tamamlayıcısı mahiyetindedir. Ayrımcılık yasağının tatbik edilmesi diğer hükümlerin ihlal edilmesini zorunlu kılmasa da ihtilaf konusu mesele Anayasa'daki diğer haklardan biri veya birkaçının kapsamına girmedikçe ayrımcılık yasağının uygulanması mümkün değildir (Nuriye Arpa [2. B.], B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 43).

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığından, aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

17. Kaldı ki konu bakımından yetki yönünden kararda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir ekonomik menfaatin bulunduğunun kabulü halinde dahi mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündeki sonuca katılmak mümkün olmamaktadır. Zira ayrımcılık iddiasının incelenmesinde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilecek, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında mülkiyet hakkına müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenecektir (Nuriye Arpa, § 61). Somut olayda başvurucu ile ayrımcılık yasağı yönünden benzer durumda olduğu belirtilen diğer kategorideki kişilerin mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre birleştirilmiş hizmet süreleri üzerinden aylık bağlanmış ve memuriyet görevlerinden kıdem tazminatına hak kazanma koşullarına aykırı biçimde ayrılmış olsalar bile memuriyet görevinden ayrıldıkları tarih itibarıyla anılan kapsamdaki hizmet süreleri toplamı tek başına emekli aylığı bağlanması için gerekli yıl şartını sağlayan kişiler olduğu, başvurucu ile bu kişilerin hukuki durumlarının farklı bir statü arz ettiği, Anayasa'nın 10. maddesi yönünden yapılacak inceleme kapsamında anılan grupların karşılaştırmaya esas alınabilecek nitelikte aynı ya da benzer durumdaki kişiler olmadıkları anlaşılmaktadır.

Üye Yılmaz AKÇİL

BİLGEHAN YAKUPOĞLU

B. No: 2020/19997 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLGEHAN YAKUPOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19997)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Bilgehan YAKUPOĞLU

Vekili : Av. Afşın SOYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hususi pilot lisansının iptali nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu komiser olarak görev yapmakta iken 8/7/2018 tarihli ve 30472 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 701 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (701 sayılı KHK) ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (İdare) 7/9/2018 tarihli işlemiyle başvurucunun TR-A-11328 numaralı hususi pilot lisansının (pilot lisansı) 701 sayılı KHK'nın 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan hüküm uyarınca iptal edildiğini başvurucuya bildirmiştir.

4. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle Ankara 18. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, kamu görevlisi olarak görev yaparken meslek hayatı dışında bireysel olarak Ondokuz Mayıs Üniversitesi Havacılık ve Uzay Teknolojileri

Uygulama ve Araştırma Merkezi (UZAYTEM) bünyesindeki Uçuş Eğitim Organizasyonuna genel ve özel şartları sağlayarak katıldığını belirtmiştir. Uçuş eğitim organizasyonunda 120 saatlik teorik bilgi eğitimi ve 49 saatlik uçuş süresini tamamlayarak pilot lisansını aldığını vurgulayan başvurucu 701 sayılı KHK'nın ilgili hükmünün bu şekilde elde edilmiş olan pilot lisanslarını kapsamadığını, kamu eliyle yetiştirilip devlet uçucu personeli olarak görev yapan pilotlara ait lisansları kapsadığını ifade etmiştir.

5. İdare Mahkemesi 10/10/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 701 sayılı KHK'nın ilgili hükmü karşısında davalı idarenin herhangi bir takdir hakkının bulunmadığını, bağlı yetki içerisinde söz konusu işlemi tesis ettiği ve işlemin hukuka aykırı olmadığını belirtmiştir.

6. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu dava dilekçesindeki beyanlarını yinelemekle birlikte yoğun emek ve ekonomik fedakârlıkla elde ettiği hususi pilot lisansının iptali nedeniyle tüm hayatını olumsuz etkileyecek mahiyette bir mağduriyetin ortaya çıktığını vurgulamıştır.

7. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Daire) 25/2/2020 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğunu, kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığını vurgulayarak istinaf başvurusunun reddine ve İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu nihai kararı 13/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra COVID-19 salgını nedeniyle yasal sürelerin 13/3/2020 ilâ 15/6/2020 tarihleri arasında durmasına dair düzenlemeden istifade etmek için 24/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

10. Öte yandan başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen yargılama sonucunda Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesince 8/10/2019 tarihinde atılı suçun başvurucu tarafından işlendiği sabit olmadığı sonucuna ulaşılarak başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 12/3/2021 tarihli kararıyla reddedilerek anılan karar 13/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Bununla birlikte 11/11/2020 tarihinde 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'a (7075 sayılı Kanun) eklenen "İlave tedbirler için başvuru yolu" kenar başlıklı geçici 4. madde ile ilave tedbirlere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde başvurulabileceği, kamu kurum ve kuruluşlarının bu hususstaki kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabileceği düzenlenmiştir. Bu maddenin yürürlüğe girmesinden sonra başvurucu 11/1/2021 tarihli dilekçeyle pilot lisansının iptaline ilişkin tedbirin kaldırılmasını talep etmiş, İdare 18/10/2021 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarının incelenmesi neticesinde başvurucunun bu işlemin iptali talebiyle dava açmadığı görülmüştür (7075 sayılı Kanun'a eklenen bahse konu madde ve diğer ilgili hukuk için bkz. Necip Yılmaz [2. B.], B. No: 2020/25514, 22/1/2025, §§ 13-18).

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; kamu görevlisi olarak meslek hayatına devam ederken bireysel olarak da kendini geliştirmeyi amaçladığını, bu kapsamda 120 saatlik teorik eğitimi ve 49 saatlik uçuş süresini tamamlayarak hususi pilot lisansını almaya hak kazandığını belirtmiştir. Bu sürecin kamu göreviyle herhangi bir illiyet bağının bulunmadığını ve eğitim masraflarının kamusal kaynaklardan karşılanmadığını ifade eden başvurucu, pilot lisansının iptali ile birlikte telafisi olmayan ve tüm hayatını olumsuz etkileyecek bir mağduriyetin ortaya çıktığını vurgulayarak adil yargılanma hakkının, eğitim ve öğrenim hakkının ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; 7075 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikten sonra başvurucunun İdareye başvurup başvurmadığının araştırılması gerektiği ifade edilerek ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşulları hatırlatılmış ve bunların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, bu görüşe karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

16. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17; Mehmet Cevri [2. B.], B. No: 2018/32097, 13/1/2021, §§ 31, 32; Necip Yılmaz, § 25).

17. Başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği, ilke olarak Anayasa Mahkemesine başvurunun yapıldığı tarihteki duruma bakılarak değerlendirilir. Ancak Anayasa Mahkemesi, bazı durumlarda bireysel başvuru yapıldıktan sonra oluşturulan yeni başvuru yollarının tüketilmesi gerektiğine de karar verebilir. Özellikle belli bir konudaki yapısal ve sistemik sorunlara çözüm bulmak amacıyla sonradan oluşturulmuş bir yol söz konusu ise ikincillik ilkesi, o konudaki temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının -bu yol vasıtasıyla- öncelikle idari ve yargısal makamlarca değerlendirilmesine imkân tanınmasını gerekli kılabilir (Remziye Duman [2. B.], B. No: 2016/25923, 20/7/2017, § 35; Mehmet Cevri, § 33; Necip Yılmaz, § 26).

18. Her hâlükârda bir başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olması için ulaşılabilir olması, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip olması gerekir. Belli bir başvuru yolunun soyut olarak belirtilen niteliklere sahip olması yeterli değildir. Bu yolun uygulamada da anılan niteliklere sahip olması ya da en azından sahip olmadığının kanıtlanmamış olması gerekir. Bununla birlikte soyut olarak makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz. Özellikle

sonradan oluşturulan ve henüz uygulaması olmayan bir başvuru yolunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir (Remziye Duman, § 36; Mehmet Cevri, § 34; Necip Yılmaz, § 27).

19. Dolayısıyla bireysel başvuru yapıldıktan sonra yeni bir başvuru yolunun oluşturulması hâlinde Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla ulaşılabilir olup olmadığını, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip olup olmadığını değerlendirmektir (Sait Orçan [1. B.], B. No: 2016/29085, 19/7/201, § 37; Mehmet Cevri, § 35;Necip Yılmaz, § 28).

20. Somut olayda başvurucu hakkında uygulanan pilot lisansının iptali şeklindeki ilave tedbir ile ilgili açılan davada İdare Mahkemesi davalı idarenin uyuşmazlık konusunda herhangi bir takdir hakkının bulunmadığı, bağlı yetki içerisinde söz konusu işlemi tesis ettiği ve işlemin hukuka aykırı olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu reddedilmiştir.

21. Bununla birlikte devam eden süreçte 7075 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi ile ilave tedbirler için yeni bir başvuru yolu getirilmiştir. Bundan sonra başvurucunun pilot lisansının iptaline ilişkin tedbirin kaldırılmasına yönelik talebi İdarece 18/10/2021 tarihinde reddedilmiş olmasına rağmen bu işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle başvurucunun idare mahkemesine başvurmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Bakanlık görüşünde; 7075 sayılı Kanun'da yapılan söz konusu değişikliğe yapılmış olan vurgu karşısında başvurucu bahse konu başvuru yolunun ulaşılabilir, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin olmadığına yönelik bir iddiada da bulunmamıştır.

22. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, Mehmet Cevri ve somut olayla benzer mahiyetteki Necip Yılmaz kararında olağanüstü hâl(OHAL) kapsamında kabul edilen kanunlardan kaynaklı ilave tedbirlere yönelik olarak 7256 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 4. madde kapsamında getirilen ve öncelikle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına talepte bulunma, daha sonra ise idari yargıda dava açma yolu öngören başvuru yolunun ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip bir başvuru yolu olduğuna karar vermiş ve anılan başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağını kabul etmiştir (Mehmet Cevri, §§ 36-44; Necip Yılmaz, § 32). Bakılan başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR KARABULUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/33868 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33868

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR KARABULUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33868)

Karar Tarihi:16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucular : 1. Abdulkadir KARABULUT

2. Mahmut KARABULUT

3. Mazlum KARABULUT

Vekili : Av. Gulan Çağın KALELİ KOÇER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, konutta yapılan arama sırasında kolluk görevlilerinin şiddetine maruz kalınması ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular Abdulkadir Karabulut ile Mazlum Karabulut kardeştir ve başvurucu Mahmut Karabulut'un çocuklarıdır.

3. Başvuruculaların birlikte yaşadıkları yakınları A.K. hakkında hırsızlık suçundan yürütülen ceza soruşturması kapsamında başvuruculaların Diyarbakır Kayapınar'daki evlerinde şüpheli şahısların yakalanarak gözaltına alınması, suça konu eşyaların bulunması için 18/2/2020 tarihinde04.00-09.00 saatleri arasında arama yapılmasına karar verilmiştir.

4. Arama işlemini gerçekleştiren polis memurları, başvurucu Mahmut Karabulut ve hazirun A.A. ile E.K.nın imzaladığı tutanakta olaylar şöyle ifade edilmiştir:

i. Arama kararı uyarınca Özel Harekât unsurları ile birlikte saat 05.00 sıralarında adrese intikal edilmiş, çevre güvenliği alındıktan sonra kapının çalınmasına rağmen açılmaması üzerine kapı koçbaşı ile kırılarak eve girilmiş, başvurucular Mazlum Karabulut ile Abdülkadir Karabulut'un polislerin içeri girmelerine engel olmaya çalışmaları üzerine kademeli olarak kuvvet kullanılarak kişiler etkisiz hâle getirilmiştir.

ii. Başvurucu baba Mahmut Karabulut'un kendini sağa sola vurarak zarar vermesi üzerine 112 ekipleri çağrılmış ve diyaliz hastası olduğunu beyan etmesiüzerine başvurucu Mahmut Karabulut hastaneye gönderilmiştir.

iii. Yapılan aramada şüpheli ele geçirilememiş, suç eşyasına rastlanmamıştır.

iv. Adli muayene raporu aldırılması ve direnme suçundan işlem yapılması için Mazlum ve Abdülkadir Karabulut ile birlikte polis merkezine intikal sağlanmıştır.

5. Başvurucu Abdulkadir Karabulut polis merkezinde verdiği beyanında olayı şöyle anlatmıştır:

i. Olay günü saat 05.00 sıralarında ablası Z.K. kendisini uyandırmış, polislerin eve doğru geldiğini söylemiştir. Polisler kapıyı çalmadan "polis" diye seslenerek kapıyı kırarak içeri girmiştir.

ii. Başvurucu, ellerini iki yana açarak evde hasta olduğunu söylemiştir. Polisler arama kararına ilişkin bilgi vermeden başvurucuyu darbetmeye başlamış, yerde yatarken kafasına vurmuşlardır. Başvurucu, kimlerin vurduğunu görmemiştir çünkü polislerin yüzleri kapalıdır.

iii. Başvurucu, beş dakika boyunca darbedildikten sonra kelepçelenmiştir. Evde arama yapıldıktan sonra polisler tarafından önce hastaneye, sonra polis merkezine götürülmüşlerdir.

6. Başvurucu Mazlum Karabulut polis merkezinde verdiği beyanında olayı şöyle anlatmıştır:

i. Olay günü saat 05.00 sıralarında ablası Z.K. kendisini uyandırmış, polislerin eve doğru geldiğini söylemiştir. Polisler kapıyı çalmadan, kendileri kapıyı açmaya yetişemeden "polis" diye seslenerek kapıyı kırarak içeri girmişlerdir.

ii. Polisler yere yatmalarını söylemiş, yerde yatar hâldeyken kafasına ve yüzüne vurmuşlardır. Hangi polisin vurduğunu görmemiştir. "Burnunu kırarım." diyerek burnuna baskı yapmışlar, ellerini arkadan kelepçelemek için tekme atmışlardır. Kesinlikle polislerin silahını almaya çalışmamışlardır.

iii. Evde arama yapıldıktan sonra polisler tarafından önce hastaneye, sonra polis merkezine götürülmüşlerdir.

7. Başvurucu Mahmut Karabulut polis merkezinde verdiği beyanında olayı şöyle anlatmıştır:

i. Olay günü saat 05.00 sıralarında başvurucu büyük bir gürültüyle uyanmıştır. Odadan çıkıp ne olduğuna baktığında oğullarının polisler tarafından yere yatırılıp dövüldüğünü gömüş, ne yapıyorsunuz dediğinde polislerden biri üzerine gelerek kalkanıyla başvurucuya vurmuş ve başvurucu çekyatın üzerine düşmüştür.

ii. Yaralanması nedeniyle ambulans aranmış, ambulans gelerek kendisini hastaneye

götürmüştür.

8. Başvurucular yakını Z.K.nın polis merkezinde bilgi veren sıfatıyla beyanı alınmıştır. Buna göre; Z.K. saat 04.35 sıralarında pencereden polisleri görmüş, kardeşlerini uyandırmıştır. Kardeşleri kapıyı açmaya fırsat bulamadan kapı kırılmış, Abdulkadir Karabulut polislere yardım edeceğini söylemesine rağmen darp edilmiş ve yere yatırılmış, Mazlum Karabulut da darp edilerek yere yatırılmıştır. Baba Mahmut Karabulut yanlarına giderek "Burada ne yapıyorsunuz?" diye sorunca polislerden biri Mahmut Karabulut'u kalkanla itmiş, Mahmut Karabulut çekyatın üzerine düşerek yaralanmıştır. Z.K. ambulans çağırmış, babasıyla birlikte hastaneye gitmiştir.

9. Başvurucu Abdulkadir Karabulut hakkında Selahaddin Eyyubi Hastanesinde saat 06.20'de düzenlenen 18/2/2020 tarihli raporunda “Sağ kaş altı 2x2 cm laserasyon, sağ ön yanda 2x2 cm ekimoz saptandı.” tespiti yapılmıştır.

10. Başvurucu Mazlum Karabulut hakkında Selahaddin Eyyubi Hastanesinde saat 06.20'de düzenlenen 18/2/2020 tarihli raporda "Darp ve cebir izine rastlanmadığı" tespiti yapılmıştır.

11. Başvurucu Mahmut Karabulut hakkında 112 Acil ekiplerince götürüldüğü Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinde aynı gün saat 06.15’de darp beyanına bağlı olarak rapor düzenlenmiştir. Anılan raporda “Hastanın göğüs üst kısımda 1x1 boyutunda derma abrazyon ve 2 adet 1x1 boyutunda ekimoz mevcut. BTM ile giderilir. Hayati tehlikesi yoktur. Durum bildirir kati hekim raporudur.” tespiti yapılmıştır.

12. Gerçekleştirilen aramadan sonra polis memurları O.D.S. ile S.P. Polis Merkezi Amirliğinde müşteki sıfatıyla 18/2/2020 tarihinde alınan ifadelerinde, aramada başvurucular Abdulkadir Karabulut ve Mazlum Karabulut'un kalkanlara saldırdığını ve silahlarını almak istediğini, Abdulkadir Karabulut’un yaralanmasının yere yatırıldığı sırada sert bir cisme çarpması sebebiyle meydana gelmiş olabileceğini belirterek her iki başvurucudan da şikâyetçi olmuştur. Başvurucular da polis memurlarından şikâyetçi olmuştur.

13. Olay sebebiyle Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır.

14. Soruşturma kapsamında başvurucular hakkında görevi yaptırmamak için direnme, polis memurları O.D.S. ve S.P. hakkında ise kasten yaralama suçlarından 15/6/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Şüphelilerin üzerine atılı görevini yaptırmamak için direnme eyleminin TCK 265/1. maddesinde düzenlendiği, bu suçun unsurunun kamu görevlisine karşı onun görevini engellemek amacı ile cebir veya tehdit kullanılmasından ibaret olduğu, suç olarak tanzim edilen fiil, kamu görevlisine müspet yani aktif olarak direnmek fiildir. Menfi olarak direnmek bu madde kapsamına girmez. Mesela zabıtayı görünce kaçmak, araca binmemem için yerlere yatmak, aracın kapsına yapışmak gibi fiiller suç değildir, somut olayda şüphelinin cebir ve tehdit eylemini kolluk kuvvetine icra etmediği, böylelikle suçun gerek maddi unsurunun gerekse kast unsurunun somut olayda oluşmadığı gibi diğer şüphelilerin sözlü olarak direnmeye başladığı, bunun üzerine polis memurlarının yasal işlem yapabilmek için diğer şahıslara karşı ölçülü ve orantılı güç kullanmak durumunda kaldıkları, bu mukavemet sırasında tarafların BTM ile giderilebilecek ölçüde yaralandıkları, kasten yaralandıklarına dair haklarında kovuşturma yapılmasını gerektirecek somut delil bulunmadığı incelenen evraklar kapsamından anlaşılmakla;

Şüpheliler hakkında atılı suçtan açıklanan nedenlerle KAMU ADINA KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA... [karar verildi.]"

15. Başvurucuların kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yaptığı itiraz Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 8/9/2020 tarihinde reddedilmiştir.

16. Başvurucular, nihai kararı 16/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvurucular 15/6/2020 tarihinde aynı olay sebebiyle arama işlemini yapan polis memurları, arama sırasında hazır bulunan kamu görevlileri, ifade alma işlemini yapan polis amir ve memurları, Elkoyma ve Arama Tutanağı'nı düzenleyen kamu görevlileri ile adli muayeneyi gerçekleştiren Diyarbakır Askerî Hastanesinde görevli hekim hakkında işkence, hakaret, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, suçu bildirmeme, mala zarar verme, resmî belgede sahtecilik ve görevi kötüye kullanma suçlarından soruşturma başlatılmasını talep etmiştir.

18. Başsavcılık Diyarbakır Emniyet Müdürlüğüne yazı yazarak Arama ve Yakalama Tutanaklarının, doktor raporlarının ve İfade Tutanaklarının birer örneğini istemiştir.

19. Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma kapsamında 3/9/2020 tarihinde polis memurları olarak belirtilen şüpheliler hakkında görevi kötüye kullanma ve hakaret suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Yürütülen soruşturma kapsamında olayla ilgili düzenlenen tahkikat evraklarının polis merkezinden celp edilip incelendiği, evraklar arasında yer alan 12/02/2020 tarihli tutanakta, görevlilerce çevre güvenliğinden sorumlu [A.A.] ve [E.K.] ile birlikte belirtilen adrese gidildiği, kapının usulune uygun çalındığı ancak kapının açılmaması üzerine koç başı ile kapının kırıldığı, ikamete girildiğinde müştekiler Mazlum Karabulut ve Abdulkadir Karabulut’un direnmesi suretiyle görevlilere engel olması üzerine görevlilere kademeli güç kullanılarak şahısların etkisiz hale getirildiği, şahısların etkisiz hale getirildikten sonra babaları olan Mahmut Karabulut’un kendisini sağa sola vurarak zarar verdiği, bunun üzerine 112 acil servis çağrılarak şahıslara müdehale edildiği, daha sonra hazırun şahıslarla birlikte evde arama yapıldığının görüldüğü,

PVSK’nın 16. maddesi uyarınca görevlilerin kendilerine yapılan saldırıyı bertaraf etmek için kademeli olarak güç kullanabileceği, müştekilerin yaralanmasının niteliği göz önüne alındığında, yaralanmanın direnme esnasında oluşabilecek türden bir yaralanma olduğu, şüpheli polis memurlarının zor kullanma yetkilerini aşarak müştekileri darp ettiklerine dair haklarında kamu davası açılması için yeterli delil elde edilemediği anlaşılmakla,

Olay nedeniyle şüpheliler hakkında KAMU ADINA KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA... [karar verildi.]”

20. Başvuruculların şikâyet dilekçesinde belirtikleri hususlarda araştırma yapılmadan karar verildiğini belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yaptıkları itiraz Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 26/1/2021 tarihinde reddedilmiştir.

21. Başvurucular nihai kararı 2/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 4/3/2021 tarihinde 2021/13406 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucular başvuru formu ekinde 24/2/2020 tarihinde başvurucu Abdulkadir Karabulut’un tetkik ve tedavi için Türkiye İnsan Hakları Vakfına (TİHV) başvurduğunu belirterek 3/3/2021 tarihli değerlendirme raporunu sunmuştur.

22. TİHV Diyarbakır Temsilciliğinin 3/3/2021 tarihli raporunda “24/2/2020 tarihinde yapılan cilt muayenesinde, sağ paryetal bölgede, saçlı deri sınırından sağ göze uzanan bölgede, üst tarafta yoğun kabuklu 3x2x2 ebatlarında kanamalı alan, sağ göz üst bölgede, sağ kaş üstünde, 0,5 cm genişliğinde, 2 cm uzunluğunda suture edilmiş (8 cerrahi dikiş) kesi, sağ el bileği üst dış kısmında 10 cm uzunluğunda, 0,5 cm genişliğinde faserasyon (yırtık), sol el bileğinde, üst dış kısmında 8 cm uzunluğunda,0,5 cm genişliğinde laserasyon (yırtık), sol dirsek iç tarafta, üst kısımda 1x1 cm abrazyon (sıyrık), sol dirsek iç alt tarafta 3 adet birbirine paralel ve transfer hatta 3x1 cm ebatlarında laserasyon (yırtık), sol occipital bölge alt tarafta, boynun üst dış kısımda 3 adet 1x1 cm ebatlarında abrazyon (sıyrık)” tespitleri yapılmış ve her iki el dorsalinde his kaybı tespit edilmesi nedeniyle radial sinir lezyonu teşhisi konmuştur. Raporun sonuç kısmında ruhsal değerlendirmede tespit edilen uyum bozukluğu tanısının fiziksel ve ruhsal travmaya bağlı olarak oluştuğu kanaati açıklanmıştır.

23. Yapılan haricî nüfus kaydı sorgulaması neticesinde başvurucu Mahmut Karabulut'un 16/3/2021 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine başvurucu vekilinden bireysel başvuruya mirasçıların devam edip etmeyeceğini on beş gün içinde bildirmesi hususunu içeren 18/11/2024 tarihli müzekkere aynı tarihte başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili müzekkereye bir cevap vermemiştir.

24. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

25. 2021/13406 numaralı başvurunun konu ve kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2020/33868 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

26. Başvurucular kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğradıklarını ve şikâyetleri üzerine yürütülen soruşturmalarda da yeterli araştırma yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular kolluk görevlileri dinlenilmeden, arama sırasında görev yapan polis memurları tespit edilmeden ve adli muayene yapılmadığına ilişkin iddiaları incelenmeden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Başsavcılık tarafından vakıaya ve nitelendirmeye dair ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir maddi ve hukuki bir nedenin olmadığı, başvuruculara iddiaları üzerine Cumhuriyet savcısının kendisinden beklenen oranda büyük bir titizlikle ve süratle hareket ettiği, atılması gereken her türlü adımı attığı, iddiaların gerçekliğini ortaya çıkarmak hedefiyle her türlü ve objektif delillerin temini cihetine gittiği, başvuruculara soruşturmaya dahlinin sağlandığı ve elde edilen delil ve bilgilerin kapsamlı ve nesnel bir analizi ile neticeye ulaşıldığı, usul yükümlüğünün gereğinin özenle yerine getirildiği bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı ikinci başvuruya konu edilen soruşturmada şüphelilerin kimliklerinin araştırılmadığını, şüphelilerin dinlenilmeyip polis memurlarının dinlenildiği, diğer soruşturmada müşteki şüpheli sıfatlarının bulunduğunu, bu soruşturmanın temelini görevi yaptırmamak için direnme suçunun oluşturduğunu, sundukları dilekçe üzerine başlatılan soruşturmada polis memurlarının kimliklerinin tespit edilmediğini belirterek beyanda bulunmuştur.

A. Başvurucu Mahmut Karabulut Yönünden

27. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince, feragat etme, başvurunun takipsiz bırakılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması veya başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hâlinde

düşme kararı verilebilir. Anılan hüküm kapsamında kalan başvuruda, Anayasa'nın uygulanması, yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerin de bulunmadığı görülmüştür (benzer yöndeki karar için bkz. Elberan Vural ve diğerleri [GK], B. No: 2018/30235, 29/9/2022).

28. Başvurucunun başvuru yaptıktan sonra vefat ettiği, yapılan bildirime rağmen başvurunun devamı yönünde bir talebin olmadığı ve başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin de kalmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple başvurucu Mahmut Karabulut yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Mazlum Karabulut Yönünden

29. İspat külfetinin devlete geçtiği durumlar olmadığında kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

30. Başvurucu, kolluk görevlilerinin fiziki şiddetine maruz kaldığını iddia etmiştir. Başvurucu; başvuruya konu edilen soruşturma kapsamında alınan ifadesinde kafasına ve yüzüne vurulduğunu, burnuna baskı yapıldığını, kendisine kelepçe takmak için tekme atıldığını öne sürmüştür. Bu nitelikteki eylemler, insan vücudunda iz bırakabilecek eylemlerdir.Ne var ki başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporunda herhangi bir bulgudan söz edilmemiştir. Başvurucu, yaralanmalarını gösterir nitelikte başka bir sağlık raporu da sunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının savunulabilir olmadığı sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Başvurucu Abdulkadir Karabulut Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının Abdulkadir Karabulut yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü

muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

34. Başvuruculara arama kararının icrası sırasında yaralandıkları, hastane tarafından düzenlenen 18/2/2020 tarihli adli muayene raporlarından anlaşılmaktadır. Arama işlemini gerçekleştiren polis memurları tarafından düzenlenen ve altında hazirun A.A. ve E.K. ile başvurucu (merhum) Mahmut Karabulut'un da imzası bulunan tutanağa göre başvurucu Abdulkadir Karabulut'un polislerin eve girmelerine engel olmak istemesi nedeniyle kendisine kademeli ve orantılı şekilde güç kullanılmıştır. Başvurucu Abdülkadir Karabulut başvuruya konu edilen ceza soruşturması kapsamında verdiği ifadesinde beş dakika boyunca dövüldüğünü ama kendisini döveni görmediğini ifade etmiştir. Tutanak ile başvurucunun iddialarının birbiriyle uyumlu olmadığı görülmüştür. Bu durumda olayın gerçekleşme koşullarının tespiti için arama işlemi sırasında hazır bulunan A.A. ve E.K. ile olay sırasında evde bulunan diğer kişilerin beyanlarının alınması gerektiği açıktır. Soruşturma dosyasından bu kişilerin beyanlarının alınmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca arama işlemini icra eden polislerden yalnızca ikisinin beyanı alınmış, diğer polis memurların ifadelerinin alınması konusunda çaba gösterilmemiştir. Yine 15/6/2020 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, başvurucununpolis memurlarına sözlü olarak direndiği kabul edilmişse de bu direnişe ve direnişe karşı kullanılan gücün ne olduğuna dair bir açıklama yapılmamıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

III. GİDERİM

37. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerinin yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yapılacak yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

40. Ayrıca başvurucu Abdulkadir Karabulut'a manevi zararı karşılığında 115.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Başvurucu Mahmut Karabulut yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

2. Başvurucu Mazlum Karabulut yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucu Abdülkadir Karabulut yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun başvurucu Abdülkadir Karabulut yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE, (Sor. No: 2020/18771, Sor. No: 2020/23249),

E. Abdülkadir Karabulut’a net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 934,5 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.934,5 TL yargılama giderinin başvurucu Abdülkadir Karabulut’a ÖDENMESİNE, diğer başvuruculara yargılama giderlerinin üzerinde BIRAKILMASINA,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Abdülkadir Karabulut'un Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜRK HAVA KURUMU GENEL BAŞKANLIĞI

B. No: 2021/179 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/179

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜRK HAVA KURUMU GENEL BAŞKANLIĞI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/179)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Türk Hava Kurumu Genel Başkanlığı

Vekili : Av. Elif KAYA ÖNGÜR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tahliye davasının temerrüt ihtarlarının usulüne uygun şekilde tebliğ edilmediği gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/1/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Türk Hava Kurumu Genel Başkanlığı'nın Statüsü

9. Türk Tayyare Cemiyeti, havacılık sanayisinin temellerini atmak ve geliştirmek, havacılığın askerî, ekonomik, sosyal ve siyasal önemini anlatmak, askeri, sivil ve turistik havacılığın gelişmesini sağlamak, gerekli araç ve gereci hazırlamak, personel yetiştirmek ve uçan bir Türk gençliği meydana getirmek amacıyla 1925 yılında kurulmuştur. Türk Teyyare Cemiyetinin adı 1935 yılında Türk Hava Kurumu (THK) olarak değiştirilmiştir.

10. THK Tüzüğü (Dernek Tüzüğü) Bakanlar Kurulunun 20/10/2008 tarihli ve 2008/14307 sayılı kararıyla onaylanmış, 4/12/2008 tarihli ve 27074 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

11. Dernek Tüzüğü'nün 3. maddesinde 16/2/1925 tarihinde Türk Tayyare Cemiyeti adı altında kurulan THK'nın amacının büyük Türk milletinin maddi ve manevi desteğinde, Cumhurbaşkanı ve hükûmetin yüksek himayelerinde havacılığı Türk milletine benimsetmek ve sevdirmek üzere ilmî, teknik, turistik ve sportif alanda faaliyet göstermek olduğu açıklanmıştır. Dernek tüzüğüne göre Cumhurbaşkanı, THK'nın onursal genel başkanı olup gerekli gördüğü takdirde THK'nın olağan Genel Kurulu toplantısına katılarak Genel Kurulda açış konuşması yapar. THK 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'na tabi özel hukuk tüzel kişisidir.

12. Dernek Tüzüğü'nün 5. maddesine göre THK'nın onursal ve asil olmak üzere iki tür üyesi vardır: Onursal üyeler, Kuruma maddi ve manevi yardımları bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile yabancı şahıslardan Genel Yönetim Kurulu kararı ile onursal üyelik sıfatı verilenler, asil üyeler ise dernek kurma hakkına sahip gerçek ve tüzel kişilerden THK şubelerinden birine başvurarak usulüne uygun olarak üyeliğe kabul edilen kişilerdir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk Kurumun ilk onursal üyesidir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı da THK'nın onursal üyesidir.

13. Dernek Tüzüğü'nün 11. maddesine göre THK Büyük Genel Kurulu;

i. TBMM başkanı, başbakan, genelkurmay başkanı, kara kuvvetleri komutanı, deniz kuvvetleri komutanı, hava kuvvetleri komutanı, jandarma genel komutanı, Ankara valisi, Ankara büyükşehir belediye başkanı ve THK genel başkanlığı yapanlardan,

ii. Başbakanlıktan daire başkanı veya daha üst düzeyde bir delege, Savunma Sanayii Müsteşarlığından daire başkanı veya daha üst düzeyde bir delege, Hava Kuvvetleri Komutanlığı kurmay başkanı, Genelkurmay Harekât Başkanlığından iki delege, KKK Havacılık Daire Başkanlığından iki general veya şube müdürü düzeyinde delege, Dz.K.K. ve J.Gn.K.lığından birer delege, Hv.K.K.lığından muvazzaf veya emekli general ile şube müdürü düzeyinde toplam beş delege, sosyal yardımlaşma ve dayanışma genel müdürü, Diyanet İşleri Başkanlığından, Türkiye Kızılay Derneğinden, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundan birer delege, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri, Millî Eğitim, Tarım ve Köyişleri, Kültür ve Turizm ile Çevre ve Orman Bakanlıklarından daire başkanı veya daha üst düzeyde birer delege, TRT, DHMİ, Sivil Havacılık, Posta ve Telgraf Teşkilatı ile Gençlik ve Spor

Genel Müdürlüklerinden birer delege, mesleki ve teknik yönden havacılık eğitimi veren üniversitelerden birer delege, Muhtarlar Federasyonundan bir delege, Ankara'daki her üniversiteden ve Gülhane Askerî Tıp Akademisinde (GATA) öğretim üyesi olmak kaydıyla birer delegeden,

iii. THK genel başkanı, Genel Yönetim, Merkez Denetleme ve Merkez Disiplin Kurulu asıl üyelerinden,

iv. THK şube başkanları ve 12. maddede belirtilen esaslara göre şube başkanları da dâhil olmak üzere azami 600 kişiden oluşan ve şube genel kurullarınca seçilecek delegelerden meydana gelir.

14. Dernek Tüzüğü'nün 18. maddesine göre Genel Yönetim Kurulu;Büyük Genel Kurulunca seçilmiş genel başkan ile 11 asıl ve 11 yedek üyeden oluşur. Genel başkan, Genel Yönetim Kurulunun başkanı olarak Kurul üyeleri arasından bir genel başkan yardımcısı ve tutanakları yazmak üzere bir sekreter üye seçer.

15. Dernek Tüzüğü'nün 21. maddesine göre genel başkan, Türk Hava Kurumunu temsil eder ve Genel Yönetim Kurulunun başkanıdır. Genel başkan, Genel Yönetim Kurulu toplantılarının gündemini hazırlar, Kurumun hizmet ve faaliyetlerini, kanun, tüzük, yönetmelik ve yönerge hükümlerine, Büyük Genel Kurul ve Genel Yönetim Kurulunun kararlarına uygun olarak yürütür. Genel başkan, Genel Yönetim Kurulundan aldığı yetkiye dayanarak taşınır ve taşınmaz malların alımı, satımı, ipotek alınması ve verilmesi işlemini yapar, aynı yolla kiraya verir ve Kurum için taşınmaz kiralar.

16. Dernek Tüzüğü'nün 41. maddesine göre THK'nın gelirleri üye aidatları, kurban derisi, bağırsak ile fitre ve zekât toplama faaliyetlerinden elde edilen gelirler, her türlü bağış, ticari faaliyetlerden elde edilen gelirler, kira gelirleri ve diğer gelirlerdir.

17. THK 5/8/1925 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla kamuya yararlı dernek statüsüne alınmıştır. Kamuya yararlı dernek statüsünün bir sonucu olarak THK, bazı vergisel yükümlülüklerden muaf hâle gelmiştir. Buna göre THK 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 8/6/1959 tarihli ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu ile 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda yer alan bazı vergiler yönünden muafiyet hükümlerinden yararlanmaktadır.

B. Uyuşmazlığın Arka Planı

18. THK, mülkiyetinde bulunan İstanbul'un Fatih ilçesi, Balabanağa Mah., 663 Ada, 1 parselde yer alan taşınmazı kiralamak amacıyla ihale düzenlemiştir. İhale sonucu 1/7/2005 tarihinde THK ile N.G. San. Tic. Ltd. Şti. (N. Giyim Şirketi) arasında 20 yıllık kira sözleşmesi imzalanmıştır. Kira sözleşmesinin amacı taşınmazın 4 yıldızlı otel olarak kullanılması ve işletilmesi olarak belirlenmiş, kira bedeli yıllık 2.600.000 Amerikan doları olarak kararlaştırılmıştır. Kira sözleşmesinin süresi 26/6/2009 ve 9/10/2012 tarihli protokollerle uzatılmış ve kira sözleşmesinin bitim tarihi 30/6/2055 olarak belirlenmiştir.

19. 18/3/2013 tarihli yeni bir protokolle kira sözleşmesi tüm protokol ve ekleriyle birlikte A. Gayrimenkul Turizm Yatırım San ve Tic. A.Ş.ye(sonraki ünvanı K. Holding A.Ş.)devredilmiştir. Akabinde kira sözleşmesi tapuya şerh edilmiştir. Bu arada THK, anılan kira sözleşmesinden kaynaklanan kira alacaklarını 25/6/2014 tarihli alacağın temliki sözleşmesiyle O. Bankasına temlik etmiştir.

20. THK 5/12/2016 tarihinde K. Holding A.Ş. ve N. Giyim Şirketine ihtarname göndermiştir. İhtarnamede kira sözleşmesinin uzatılmasına yönelik protokollerin THK Tüzüğü'ne, 5253 sayılı Kanun'a ve Dernekler Yönetmeliği'ne aykırı şekilde düzenlendiğini, THK Genel Yönetim Kurulunun 25/11/2016 tarihli kararı gereğince geçersiz kiracılık ilişkisine dayanılarak taşınmazdaki mevcut müdahalenin yasa dışı olduğunu belirtmiştir. THK 9/10/2012 tarihli protokolde THK Yönetim Kurulu kararı olmaksızın doğrudan tek başına genel başkanın imzasının bulunduğunu, bunun usulsüz ve geçersiz olduğunu iddia etmiştir.

21. Akabinde K. Holding A.Ş. 20/12/2016 tarihinde kiracılık sıfatının tespiti istemiyle İstanbul 6. Sulh Hukuk Mahkemesinde tespit davası açmıştır. İstanbul 6. Sulh Hukuk Mahkemesi 27/2/2018 tarihinde yetkisizlik kararı vermiş, sonrasında dava Ankara 6. Sulh Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) görülmüştür. Mahkeme 5/3/2019 tarihinde davanın kabulü ile kiracılık sıfatının tespitine karar vermiştir. Karar, istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

22. THK 22/1/2018 tarihinde kira sözleşmesinin A. Gayrimenkul A.Ş.ye devredilmesi ve sözleşme süresinin 2055 yılına kadar uzatılmasına yönelik protokollerde Genel Yönetim Kurulu kararı olmaksızın Genel Başkan O.Y.nin tek başına imzasının bulunduğunu, bunun usulsüz ve geçersiz olduğunu iddia etmiştir. Kira süresinin tapuya şerhi için THK Tüzüğü'ne aykırı olarak kiracıya tapuya şerh etme yetkisi verildiğini belirterek şerh işleminin ve kira süresinin uzatılmasına dair yapılan ek protokollerin iptali istemiyle Ankara 1. Sulh Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır. Ankara 1. Sulh Hukuk Mahkemesi 8/11/2018 tarihinde davanın kabulü ile kira sözleşmesi süresinin uzatılmasına dair yapılan ek protokoller sebebi ile tapuya kaydolunan kira şerhinin iptaline karar vermiş; kararda kira sözleşmesini imzalayan Genel Başkan O.Y aleyhine görevi kötüye kullanma suçundan verilen mahkûmiyet kararına vurgu yapmıştır. Karar, istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

C. Bireysel Başvuruya Konu Tahliye ve Alacak Davası

23. Başvurucu, 30/11/2017 ve 6/12/2017 tarihli ihtarnamelerle Genel Yönetim Kurulu kararı olmaksızın yetkisiz genel başkan imzasıyla akdedilen 18/3/2013 tarihli protokolle kira sözleşmesinin K. Holding A.Ş.ye devrinin kararlaştırıldığını, hukuken geçerliliği bulunmayan devre rağmen taşınmazı kullanan K. Holding A.Ş.nin kira bedellerini ödemeyerek THK'yı zarara uğratmakta olduğunu belirterek 1/7/2017 tarihinden itibaren ödenmesi gereken kira bedelinin (351.392,40 Amerikan doları) O. Bank A.Ş. ile yaptığı alacağın temliki sözleşmesi gereği banka hesabına yatırılması gerektiğini, 2017 yılının 7, 8, 9, 10, 11. aylarının kiraları toplamı olan 1.756.962 Amerikan dolarının ödenmesi ile temerrüt nedeniyle tahliyeye karar verilmesi istemiyle K. Holding A.Ş. aleyhine Ankara 5. Sulh Hukuk Mahkemesinde (Sulh Hukuk Mahkemesi) dava açmıştır. K. Holding A.Ş, davayı O. Bank A.Ş.ye ihbar etmiştir. O. Bank A.Ş yargılamada ferî müdahil olarak yer almıştır.

24. Sulh Hukuk Mahkemesi 5/3/2019 tarihinde davanın kira alacaklarının tahsiline yönelik talep yönünden başvurucunun aktif husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle usulden reddine, tahliye talebi yönünden ise davanın kabulü ile temerrüt nedeniyle K. Holding A.Ş.nin taşınmazdan tahliyesine karar vermiştir. Sulh Hukuk Mahkemesi davalı tarafça tebligatların şirket yetkilisine yapılmadığı gerekçesi ile geçersizliği ileri sürülmüş ise de yapılan tebligatların usulüne uygun olarak yapıldığını, kaldı ki İstanbul 6. Sulh Hukuk Mahkemesinin 2016/801 E. sayılı dava dosyasına davalı tarafından sunulan 29/1/2018 tarihli dilekçede ihtarnamelerden bahsettiğini, bu kapsamda davalının davacı tarafından temerrüde konu ihtarnamelerden haberdar olduğunu belirtmiştir. Taraflar anılan karara

karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 13/2/2020 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine, K. Holding A.Ş.nin istinaf başvurunun kabulüne, davanın tahliye talebi yönünden reddine karar vermiştir. İstinaf Mahkemesi temerrüt nedeniyle tahliye davasında öncelikle kiraya verenin hukuken talep edebileceği bir kira alacağına sahip olması gerektiği, somut olayda THK'nin kira sözleşmesinden kaynaklanan tüm alacak hakkını dava dışı O. Bank A.Ş.'ye temlik ettiğine göre THK'nin kiracıdan kira bedeli isteme hakkı bulunmadığını, bu durumda kira bedellerinin tahsili için temerrüt ihtarı gönderme ve ihtar üzerine kira bedellerinin ödenmediğinden bahisle temerrüt nedeniyle tahliye isteme hakkı da bulunmadığını, kiracıya gönderilen 30/11/2017 ve 6/12/2017 tarihli ihtarların 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 12. ve 13. maddelerine uygun tebliğ edilmediğini ve K. Holding A.Ş.nin usulüne uygun tebliğ edilmeyen ihtarlardan haricen haberdar olduğunun kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir.

25. Başvurucu, karara karşı temyize başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde alacağın temliki sözleşmesinin borç ilişkisinin taraflarını değiştirmediğini, kiraya veren sıfatıyla tahliye isteme hakkı olduğunu, ihtarnamelerin K. Holding A.Ş.nin evrak memuru G.B.ye tebliğ edildiğini, bu tebligatın usulüne uygun olduğunu iddia etmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Daire) 18/11/2020 tarihinde İstinaf Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir. Yargıtay onama kararında kiraya verenin tahliye davası açmakta hakkı var ise de tebligatların usulsüzlüğü nedeniyle davanın reddine yönelik İstinaf Mahkemesi kararının sonucu itibarıyla doğru olduğunu belirtmiştir.

26. Nihai karar 19/12/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 4/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV . İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

27. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 56. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır."

28. 4721 sayılı Kanun'un 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Her derneğin bir tüzüğü bulunur.

Dernek tüzüğünde derneğin adı, amacı, gelir kaynakları, üyelik koşulları, organları ve örgütü ile geçici yönetim kurulunun gösterilmesi zorunludur.

Dernek tüzüğü, kanunun emredici hükümlerine aykırı olamaz."

...

29. 4721 sayılı Kanun'un 99. maddesi şöyledir:

"Dernek gelirleri, üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek malvarlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur."

30. 4721 sayılı Kanun'un 100. maddesi şöyledir:

"Kamuya yararlı dernekler ve özel kanunlarla kurulan dernekler hakkındaki özel hükümler

saklıdır. "

31. 28/6/1938 tarihli ve 3512 sayılı mülga Cemiyetler Kanunu'nun 37. maddesi şöyledir:

"Bir cemiyetin umumi menfaatlere hadim cemiyetlerden sayılması, Devlet Şurası kararı ile icra vekilleri heyetince tasdik olunmasına bağlıdır. "

32. 3512 sayılı mülga Kanun'un 38. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Türk Hava ve Türk çocuk esirgeme kurumu, icra vekilleri heyetince tasdikli ana nizamnamelerine ve kanunların kendilerine verdiği vazife ve selahiyetlerle idare olunurlar."

33. 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kamu yararına çalışan dernekler, Cumhurbaşkanı kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.

...

Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun tüzüklerini onaylamaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

34. 7201 sayılı Kanun'un "Hükmi şahısların memur ve müstahdemlerine tebligat" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Hükmi şahıslar namına kendilerine tebliğ yapılacak kimseler her hangi bir sebeple mütat iş saatlerinde iş yerinde bulunmadıkları veya o sırada evrakı bizzat alamıyacak bir halde oldukları takdirde tebliğ, orada hazır bulunan memur veya müstahdemlerinden birine yapılır. "

35. 7201 sayılı Kanun'un 32. maddesi şöyledir:

"Tebliğ usulüne aykırı yapılmış olsa bile, muhatabı tebliğe muttali olmuş ise muteber sayılır.

Muhatabın beyan ettiği tarih, tebliğ tarihi addolunur."

36. 25/1/2012 tarihli ve 28184 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Tüzel kişilerin memur ve müstahdemlerine tebligat" başlıklı 21. maddesi şöyledir:

"(1) Tüzel kişiler adına tebligatı almaya yetkili kişiler, herhangi bir sebeple mutat iş saatlerinde işyerinde bulunmamaları veya o sırada evrakı bizzat alamayacak bir halde olmaları durumunda tebliğ, tüzel kişinin o yerdeki sürekli çalışan memur veya müstahdemlerinden birine yapılır.

(2) Ancak, kendisine tebliğ yapılacak memur veya müstahdemin, tüzel kişinin o yerdeki teşkilatı veya personeli içinde görev itibariyle tebligatın muhatabı olan tüzel kişinin temsilcisinden sonra gelen bir kimse veya evrak müdürü gibi esasen bu tür işlerle görevlendirilmiş bir kişi olması gereklidir.

(3) Bu kişilerin de bulunmaması halinde, bu husus tebliğ mazbatasında belirtilir ve tebliğ, o yerdeki diğer bir memur veya müstahdeme yapılır."

37. Yönetmelik'in 53. maddesi şöyledir:

"(1) Tebliğ, usulüne aykırı yapılmış olsa bile, muhatabı tebliği öğrenmiş ise geçerlidir. Aksi takdirde tebligat yapılmamış sayılır. Muhatap, her ne şekilde olursa olsun tebliğ evrakını veya davetiyeyi alırsa ya da bunların içeriğini öğrenirse tebliği öğrenmiş sayılır.

(2) Muhatabın tebliği öğrendiğini beyan ettiği tarih, tebliğ tarihi olarak kabul edilir.

(3) Tebliğin usulüne aykırı yapılmış olması halinde, muhatabın tebliği öğrendiğinin ve bunun tarihinin iddia ve ispatı mümkün değildir."

B. Uluslararası Hukuk

38. Konuya ilişkin uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (4) [GK], B. No: 2017/36186, 28/12/2022, §§ 35-47.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Anayasa Mahkemesinin 16/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

40. Başvurucu; kiracının altı ay boyunca kira bedelini ödemediğini, temerrüt ihtarının kiracı tarafından öğrenildiği tarihten itibaren süresi için tahliye davası açtığını, ihtarnamelerin usulsüz olduğu gerekçesiyle tahliye davasının reddedilmesinin adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, İstinaf Mahkemesi ve Daire kararında-tebligatın usulüne uygun bulunmamasına yönelik- yeterli gerekçe ve açıklama olmamasından yakınmıştır.

41. Bakanlık görüşünde; kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacakları belirtildikten sonra İçişleri Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 25/11/2023 tarihli yazısında, THK Genel Başkanlığının 5253 sayılı Kanun'a tabi özel hukuk tüzel kişisi olduğunun bildirildiği, bu kapsamda THK Genel Başkanlığı tarafından yapılan mevcut başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede başvurucunun bireysel başvuruda bulunma ehliyeti olup olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı THK'nın özel hukuk hükümlerine tabi olan kamu yararına bir dernek olduğunu vurgulamıştır. Başvurucu kamu tüzel kişilerinin sahip olduğu kamu gücü ayrıcalıklarından olan tek taraflı işlemler yapma, işlemlerin icrai nitelikte olması, kamulaştırma, istimval, devletleştirme gibi yetkilerinin olmadığını, personelin yarışma usulü ile göreve alınması söz konusu olmadığı gibi mallarına haciz uygulanabildiğini belirtmiş ve bireysel başvuru yapma ehliyeti olduğunu açıklamıştır.

B. Değerlendirme

42. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“(2) Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz.”

44. 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuruda bulunamayacakları düzenlenmiş olup anılan hükümde, başvuruya konu olayın özel hukuk ilişkisinden ya da kamu gücü kullanılmasından kaynaklanan bir durum olup olmadığı ayrımı yapılmamıştır (İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi [1. B.], No: 2013/1430, 21/11/2013, § 26). Bireysel başvuru, kamu gücünün kullanılmasından kaynaklanan hak ihlallerine karşı tanınan bir yol olduğundan kamu tüzel kişilerine bireysel başvuru hakkı tanınması bu anayasal kurumun hukuki niteliği ile bağdaşmamaktadır. Kamu tüzel kişilerinin kamu gücü kavramı kapsamına girdiği ve başvuru ehliyetlerinin bulunmadığı, Anayasa Mahkemesi denetiminden geçen ve Anayasa’ya aykırı bulunmayan açık kanun hükmüyle sabittir.

45. 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan kuralın Anayasa’ya aykırılığı daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 148. maddesinde yer alan "herkes" ibaresinin kamu gücü kullanan kamu tüzel kişilerini de kapsadığı şekilde anlaşılmaya elverişli olmadığını, bu konuda kanun koyucunun bireysel başvuruda bulunma ile ilgili hak sahipleri yönünden takdir hakkının bulunduğunun da kabulü gerektiğini, bu nedenle 36. maddede yer alan "herkes" ibaresi ile 148. maddede yer alan "herkes" ibaresinin her iki maddede düzenlenen hak arama yollarının niteliğine uygun olarak yorumlanması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2011/59, K.2012/34, 1/3/2012 sayılı karar).

46. Anayasa'da veya Anayasa'yla yetkili kılınan organlarca çıkarılan düzenlemelerde (kanun/Cumhurbaşkanlığı kararnamesi) açıkça kamu tüzel kişisi olarak nitelenen kuruluşların kamu gücünün parçası olduğunda tartışma yoktur. Bununla birlikte sadece ilgili mevzuatta kamu tüzel kişisi olduğu açıkça belirtilen kuruluşlar değil Anayasa'da ya da Anayasa'yla yetkili kılınan organlarca çıkarılan düzenlemelerde kamu tüzel kişisi olduğu açıkça belirtilmeyen hatta özel hukuk tüzel kişisi olarak tanımlanan ancak kamuyla bağlantılı bulunan tüzel kişiler de kamu gücünün bir parçası olarak kabul edilmektedir (kamuyla bağlantılı şirketlerin başvuru ehliyeti konusundaki ilkeler yönünden bkz. Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (4), §§ 56-61).

47. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kapsamında verdiği kararlarında vurguladığı üzere bir tüzel kişiliğin özel hukuk hükümlerine tabi olması tek başına onun kamu gücünün bir parçası, dolayısıyla kamuyla bağlantılı olup olmadığı noktasında belirleyici olmaz (AYM, E.2013/49, K.2013/125, 31/10/2013; E.2014/177, K.2015/49, 11/6/2015; ayrıca bireysel başvuru kapsamında verilen karar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 113). Kamu gücüyle donatılan, dolayısıyla kamuyla bağlantılı özel hukuk tüzel kişileri de kamu gücünün bir parçasıdır (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2018/10972, 29/7/2022, § 35).

48. Bir tüzel kişiliğin kamuyla bağlantılı olup olmadığı değerlendirilirken sadece ilgili kanundaki tanımlamaya bakılmamalı; yürüttüğü hizmetin niteliği, kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılıp donatılmadığı (kamu gücünün kullanımına katılıp katılmadığı), idari ve fiilî yönden kamu otoritelerinden bağımsızlığının derecesi gözönünde bulundurulmalıdır (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, § 36). Tüzel kişiliğin yürüttüğü hizmetin kamusal yönünün bulunup bulunmadığı ve tekel biçiminde, rekabete kapalı olarak icra edilip edilmediği önemlidir. Ayrıca tüzel kişiliğin kazanç gütme amacını taşıyıp taşımadığı da irdelenecek kriterlerden biridir (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, § 37).

49. Tüzel kişiliğin kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılıp donatılmadığı tespit edilirken şu unsurlar dikkate alınır: tek yanlı işlemler yapma yetkisi, resen icra yetkisi, işlemlerinin hukuka uygunluk karinesinden yararlanıp yararlanmadığı, mallarının statüsü ve haczedilebilirliği, alacakları için özel bir statü öngörülüp öngörülmediği, personelinin statüsü, zorunlu üyelik ve zorunlu aidat uygulamasının bulunup bulunmadığı, işlem ve eylemlerinin kamu hukuku kuralları çerçevesinde idari yargı kolunda denetlenip denetlenmediği (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, § 38).

50. Kamu gücünün kullanımına katılmasa bile bir tüzel kişilik kamu otoritelerine bağımlı olarak faaliyetlerini yürütüyorsa bu takdirde söz konusu tüzel kişiliğin kamuyla bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Tüzel kişiliğin kamu otoritelerinden yeterli ölçüde bağımsız olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınacak kriterlerin tüketici bir biçimde önceden belirlenmesi mümkün olmadığından her somut olayın kendi koşulları içinde değerlendirmesi yapılmalıdır. Bu bağlamda yapılacak değerlendirmede kuruluş senedi veya ana sözleşmesinin kamusal işlemlerle onaylanıp onaylanmadığı, kamusal kararlara dayalı olarak tasfiyeye tabi olup olmadığı, faaliyetlerinin finansmanı için büyük ölçüde kamu kaynaklarını kullanıp kullanmadığı, finansmanın kamu dışındaki aktörlerce sağlanıp sağlanmadığı, faaliyetlerini nasıl yürüteceğinin kamu makamlarınca belirlenip belirlenmediği, faaliyetlerinde kamu mülklerini kullanıp kullanmadığı, mal varlığı üzerinde devletin uygun gördüğü şekilde tasarrufta bulunup bulunmadığı, sermayesinin devlete ait olup olmadığı, yönetiminde siyasi otoritenin ağırlığının bulunup bulunmadığı, doğrudan devlet kurumlarının yönetimi altında olup olmadığı hususları dikkate alınır (Aydın İmar Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, § 39).

51. Bu açıklamalar ışığında THK, özel bir kanunla kurulmuş veya resmî olarak idare teşkilatı içinde tanımlanmış bir tüzel kişilik olmayıp 4721 sayılı Kanun ve 5253 sayılı Kanunlar çerçevesinde faaliyet yürütmektedir. Öte yandan THK'nın mallarına, alacaklarına ve personeline diğer derneklerden farklı statü tanınmamış; mallarına haczedilemezlik ayrıcalığı sağlanmamıştır. THK, resen icra yetkisi ve işlemlerinin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması gibi ayrıcalıklarla da donatılmamıştır.

52. Buna karşılık THK Büyük Genel Kurulu ve Genel Yönetim Kurulunda kamu görevlilerinin yer aldığı görülmektedir. Dernek tüzüğüne göre Büyük Genel Kurulda TBMM başkanı, başbakan, genelkurmay başkanı, kara kuvvetleri komutanı, deniz kuvvetleri komutanı, hava kuvvetleri komutanı, jandarma genel komutanı, Ankara valisi, Ankara büyükşehir belediye başkanı ve THK genel başkanlığı yapanlar, Başbakanlıktan daire başkanı veya daha üst düzeyde bir delege, Savunma Sanayii Müsteşarlığından daire başkanı veya daha üst düzeyde bir delege, Hava Kuvvetleri Komutanlığı kurmay başkanı, Genelkurmay Harekât Başkanlığından iki delege, KKK'lığı Havacılık Daire Başkanlığından iki general veya şube müdürü düzeyinde delege, Dz.K.K. ve J.Gn.K.lığından birer delege, Hv.K.K.lığından muvazzaf veya emekli general ile şube müdürü düzeyinde toplam beş delege, sosyal yardımlaşma ve dayanışma genel müdürü, Diyanet İşleri Başkanlığından, Türkiye Kızılay Derneğinden, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundan birer delege, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri, Millî Eğitim, Tarım ve Köyişleri, Kültür ve Turizm ile Çevre ve Orman Bakanlıklarından daire başkanı veya daha üst düzeyde birer delege, TRT, DHMİ, Sivil Havacılık, Posta ve Telgraf Teşkilatı ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüklerinden birer delege, mesleki ve teknik yönden havacılık eğitimi veren üniversitelerden birer delege, Muhtarlar Federasyonundan bir delege, Ankara’daki her üniversiteden ve GATA'dan öğretim üyesi olmak kaydıyla birer delege bulunmaktadır.

53. THK'nın yönetim organlarının kamu görevlilerinden oluşması THK'nin kamu otoritesinden bağımsız bir yapısının bulunmadığını, dolayısıyla kamu gücünün bir parçasını oluşturduğunu düşündürmeye elverişli olsa da tek başına bu özellikten hareketle THK'nın kamuyla bağlantılı tüzel kişi olduğu sonucuna varılamaz. THK'nın kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılmamış olması karşısında yöneticilerinin kamu görevlisi olması THK'nın niteliğini etkileyecek bir ağırlığa ulaşmamaktadır. THK'nın karar organlarında kamu görevlilerinin olması THK'nın kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılması hâlinde bir anlam ifade edecektir. Kamu gücü ayrıcalıkları bulunmayan THK'nın sırf Büyük Genel Kurul ve/veya Yönetim Kurulu üyelerinin kamu görevlisi olmasından hareketle kamu gücünün bir parçası olduğu sonucuna ulaşılamaz. Aksi takdirde kurucu ve yöneticilerinin kamu görevlisi olduğu tüm derneklerin kamu gücünün kullanımına katılan tüzel kişi olduğunun kabul edilmesi gerekecektir. Öte yandan THK'nın yönetim kurulu üyelerinin üst düzey kamu görevlilerden oluşmasının kanuni bir düzenlemeye değil dernek tüzüğüne dayandığının altını çizmek gerekir. Bu itibarla kanuna dayalı zorunlu yöneticilik uygulamasının bulunmadığı not edilmelidir.

54. Bunun yanında THK'nın mali kaynaklarının kural olarak bağışlardan, kendi mal ve işletmelerinin gelirlerinden oluştuğuna da dikkat çekmek gerekir. Bu manada THK'nın kamuya yararlı dernek statüsünde olması sebebiyle bazı vergisel muafiyetlerden yararlandığı bir gerçektir. Vergi muafiyeti, bağışık tutulan vergi miktarından derneğin kazanç sağlaması sonucunu doğurduğundan kamuya yararlı dernek statüsüyle derneğe dolaylı olarak kamu kaynağı aktarıldığı söylenebilir. Ancak bu durumun kamuya yararlı tüm dernekler için geçerli olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla kamuya yararlı dernek statüsü de THK'nın kamu gücünün bir parçası olduğu hükmüne varılması için yeterli görülmemiştir.

55. Sonuç olarak kurucu ve yöneticilerinin üst düzey kamu görevlilerden oluşmasına ve kamu yararı taşıyan faaliyetlerde bulunmasına karşın kamu gücüyle donatılmadığı, faaliyetlerinin kanunla kamu hizmeti olarak tanımlanmadığı, gelir kaynaklarının büyük ölçüde bağışlardan oluştuğu, kamu gelirlerinden doğrudan THK'ya pay aktarılmadığı dikkate alındığında THK'nın kamu gücünün bir parçası olduğu sonucuna varılması mümkün görünmemektedir.

56. Bu açıklamalar dikkate alındığında THK'nın kamu tüzel kişisi olmaması, kamu gücü yetkileri kullanmaması, kamuya bağlılığı yönünden özel hukuk hükümlerine tabi olması gibi hususlar bir bütün hâlinde dikkate alındığında başvurucunun kişi bakımından başvuru yapmaya ehliyeti olduğu kabul edilmelidir.

57. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. İncelemenin Kapsamı ve Yöntemi

58. Kamuyla bağlantılı bir tüzel kişilik olarak kabul edilmeyen THK'nın akdettiği kira sözleşmesininin özel hukuk hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir borç ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kira sözleşmesi ile ilgili uyuşmazlığın iki özel hukuk kişisi arasında cereyan eden bir uyuşmazlık olarak kabulü gerekir. Bu durumda eldeki başvurunun mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler kapsamında incelenmesi zorunludur.

b. Mülkün Varlığı

59. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumu değerlendirilmelidir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

60. Somut olayda tahliye davasına konu olan taşınmaz başvurucunun mülkiyetinde olduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır.

c. Genel İlkeler

61. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülükleri de olmalıdır. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği [1. B.], B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara[1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

62. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan [1. B.], B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

63. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatleri çerçevesinde mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Hüseyin Ak [1. B.], B. No: 2016/77854, 1/7/2020, § 53).

64. İkinci olarak başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu

değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

65. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili, esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 52).

66. Son olarak ise başvurucunun mülkiyet hakkını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine ait bir yetkidir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari, [2. B.], B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

d. İlkelerin Olaya Uygulanması

67. Olayda başvurucu, ödenmeyen kira bedellerinin tahsili iletemerrüt nedeniyle tahliyeye karar verilmesi istemiyle dava açmıştır. Yargılamanın sonucunda dava tahliye istemi yönünden ihtarnamelerin kiracıya usulüne uygun biçimde tebliğ edilmediğinden esastan reddedilmiştir. İstinaf Mahkemesi kiracının usulüne uygun tebliğ edilmeyen ihtarlardan haricen haberdar olduğunun kabul edilemeyeceğini de belirtmiştir.

68. Pozitif yükümlülükler yönünden yapılacak incelemede öncelikle iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının başvurucuya tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir. Bu bağlamda başvurucunun iddia ve itirazlarını ilk derece mahkemesi, İstinaf Mahkemesi ve Yargıtay önünde ileri sürme hususunda hiçbir engelle karşılaşmadığı, kendisini avukatla temsil ettirebildiği görülmüştür.

69. Somut olayda başvurucu, ihtarnamelerin usulüne uygun biçimde tebliğ edildiğini iddia ederek tebligata ilişkin kurallarının somut olaya hatalı uygulandığından yakınmıştır. Başvurucuya göre İstinaf Mahkemesi ve Daire kararında ihtarnamelerin neden usulsüz olduğuna ilişkin yeterli bir açıklama ve gerekçe bulunmamaktadır.

70. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında tebligat hukukuna ilişkin olay ve olguları değerlendirme görevi yoktur. Bu aşamada belirtmek gerekir ki delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması yetkisi kural olarak -keyfî olmadığı veya açık ve bariz bir takdir hatası içermediği sürece- mahkemelere aittir. Ancak başvurucu, 6/3/2020 tarihli temyiz dilekçesinde ihtarnamelerin usulüne uygun şekilde şirket evrak

memuruna tebliğ edildiğini, bunun kaşeli ve mühürlü biçimde tevsik edildiğini açıklamış; tebligatın usulsüz olduğuna yönelik İstinaf Mahkemesi ve Daire kararlarında yeterli açıklama ve gerekçe olmadığından yakınmıştır. Dolayısıyla başvurucunun bu iddiası nedeniyle mülkiyet hakkının korunmasına yönelik usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilip getirilmediği değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için mahkeme kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunması zorunludur.

71. 7201 sayılı Kanun ve Yönetmelik'in amacı tebligatın muhatabına en kısa zamanda ulaşması, muhatapların bilgilendirilmesi (tebligatın bilgilendirme fonksiyonu) ve bu hususların belgeye (tebligatın belgelendirme fonksiyonu) bağlanmasıdır. Bu kapsamda tebligat işlemi bilgilendirme yanında belgelendirme özelliği de bulunan bir usul işlemi olup gerek tebliğ işlemi ve gerekse tebliğ tarihi ancak 7201 sayılı Kanun ve Yönetmelik'te emredilen şekillerle tevsik ve dolayısıyla ispat olunabilir. 7201 sayılı Kanun'un ve Yönetmeliğin belirlediği şekilde yapılmamış ve belgelendirilmemiş olan tebligatların geçerli olmayacağı yerleşik yargısal içtihatlarda da açıkça vurgulanmıştır. (bkz. Hukuk Genel Kurulu, 4/11/2024, E.2023/6384, K.2024/5924; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 5/11/2024, E.2024/4152, K.2024/9242).

72. 7201 sayılı Kanun'un 13. maddesi ile Yönetmelik'in 21. maddesi gereğince tüzel kişiler adına tebligatı almaya yetkili kişiler, herhangi bir sebeple mutat iş saatlerinde işyerinde bulunmamaları veya o sırada evrakı bizzat alamayacak bir hâlde olmaları durumunda tebliğ, tüzel kişinin o yerdeki sürekli çalışan memur veya müstahdemlerinden birine yapılır. Ancak, kendisine tebliğ yapılacak memur veya müstahdemin, tüzel kişinin o yerdeki teşkilatı veya personeli içinde görev itibarıyla tebligatın muhatabı olan tüzel kişinin temsilcisinden sonra gelen bir kimse veya evrak müdürü gibi esasen bu tür işlerle görevlendirilmiş bir kişi olması gereklidir. Bu kişilerin de bulunmaması halinde, bu husus tebliğ mazbatasında belirtilir ve tebliğ, o yerdeki diğer bir memur veya müstahdeme yapılır Yargıtay'ın yerleşik içtihadı da bu yöndedir (bkz. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E.2024/12054, K.2024/13699; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E.2024/4642, K.2024/10314; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, E.2024/6651, K.2024/8915).

73. Bunun yanında 7201 sayılı Kanun'un 32. maddesinde tebligatın usulüne aykırı yapılması hâlinde muhatap tebliğe muttali olmuş ise tebligatın geçerli sayılacağı, muhatabın beyan ettiği tarihin tebliğ tarihi olarak kabul edileceği hususu düzenlenmiştir. Yine Yönetmelik'in 53. maddesinde tebliğ usulüne aykırı yapılmış olsa bile muhatabın tebliği öğrenmesi hâlinde geçerli olacağı, aksi takdirde tebligatın yapılmamış sayılacağı, muhatabın her ne şekilde olursa olsun tebliğ evrakını veya davetiyeyi alması ya da bunların içeriğini öğrenmesi hâlinde tebliği öğrenmiş sayılacağı, muhatabın tebliği öğrendiğini beyan ettiği tarihin tebliğ tarihi olarak kabul edileceği, tebliğin usulüne aykırı yapılması hâlinde muhatabın tebliği öğrendiğinin ve bunun tarihinin iddia ve ispatının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

74. Somut olayda Ankara 54. Noterliği'nce tebliğe çıkarılan 30/11/2017 ve 6/12/2017 tarihli ihtarnamelerin tebliğ mazbataları incelendiğinde ihtarnamelerin şirketin daimî çalışanı/şirket evrak memuruna "Tebliğ edildi." kaşesiyle, G.B. tarafından imza karşılığı alındığı görülmektedir. Sulh Hukuk Mahkemesi yapılan tebligatların usulüne uygun olduğuna karar vermişken İstinaf Mahkemesi tebligatların usulsüz olduğuna karar vermiştir (bkz. § 24). Hükmün onanmasına ilişkin Yargıtay kararında da İstinaf Mahkemesi kararına atıf yapılmakla yetinilmiştir. Buna karşılık İstinaf Mahkemesi ve Daire kararlarında

tebligatın hangi yönden usulsüz olduğu konusunda herhangi bir gerekçe ortaya konulmamıştır. Bu itibarla gerek İstinaf Mahkemesi gerekse Daire kararında başvurucunun davasının sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli bir gerekçe içermediği tespit edilmiştir. Bu sebeple mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

75. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

76. Başvurucu, yeniden yargılama isteminde bulunmuştur.

77. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

78. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da başka bir karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesine (E.2019/1821, K.2020/87) iletilmek üzere Ankara 5. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2018/385, K.2019/342) GÖNDERİLMESİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAZİ BOR

B. No: 2021/7891 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7891

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAZİ BOR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7891)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Bazi BOR

Vekili : Av. Seda ZENGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, nakil yoluyla ceza infaz kurumuna gelen başvurucunun yanında getirdiği radyo nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Diyarbakır 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna 22/10/2020 tarihinde Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan nakil yoluyla gelmiştir. Başvurucunun yanında getirdiği S. marka 12 bantlı ICF-SW11 model radyonun yasaklı olduğunun Ceza İnfaz Kurumuna kabulü sırasında tespit edilmesi üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu idaresi, disiplin soruşturması kapsamında başvurucunun savunmasını talep etmiştir. Başvurucu savunmasında, söz konusu radyonun on yıldır kendisinde

olduğunu, radyoyu gittiği her ceza infaz kurumunda kullandığını, geçen sene T tipi infaz kurumundayken kendisine verilmediğini, depoya kaldırıldığını, oradan D tipi ceza infaz kurumuna gelirken kendisine verildiğini, Ceza İnfaz Kurumuna gelirken söz konusu radyoyu beraberinde getirdiğini, radyonun kendisine verilmezse depoya konulacağı düşüncesinde olduğunu belirtmiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası vermiştir. Disiplin Kurulu kararında; Ceza İnfaz Kurumunun yüksek güvenlikli olduğunu ve terör mahkûmlarını barındırdığını, başvurucu tarafından yapılan eylemin cezasız kalması durumunda diğer hükümlüler açısından kötü örnek teşkil edebileceğini ve ceza infaz kurumunda düzen, disiplin ve güvenliğin sağlanamayacağını belirtmiştir. Disiplin Kurulu ayrıca Anayasa Mahkemesinin Mehmet Reşit Arslan (4) ([2. B.], B. No: 2013/2909, 9/3/2016) kararına atıf yapmış ve kararın "...uzun dalga özelliğine sahip radyo bulundurulması ve bu radyo ile yasak yayınlar kapsamında terör örgütü propagandası yapan yayınların dinlenmesi ile takip edilmesinin, buradan verilecek mesajlara göre hareket edilmesinin Ceza İnfaz Kurumunun düzeni ve güvenliği açısından idarenin daha hassas davranmasını gerektirdiği" kısmını alıntılamıştır.

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde; hakkında verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu, disiplin soruşturmasına konu radyoyu daha önce bulunduğu bir ceza infaz kurumunun kantininden aldığını, radyonun on yıldır kendisinde olduğunu, söz konusu radyonun önceki infaz kurumlarında bazen alınarak depoya kaldırıldığını, bazen kendisine verildiğini, nakil sırasında kendisine verilen radyoyu açık şekilde eşyalarının içerisine bıraktığını, bir yıl cezası kaldığını, bilerek disiplin cezası almasına sebep olabilecek bir fiili işlemesinin mantık dışı olduğunu belirtmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği tarafından 11/11/2020 tarihinde duruşma gerçekleştirilmiştir. Duruşmada başvurucu söz konusu radyoyu Muş E Tipi Ceza İnfaz kurumundan aldığını, daha önce bulunduğu ceza infaz kurumlarında radyo bulundurmanın yasak olduğunun söylenmediğini beyan etmiştir.

8. Başvurucunun duruşmadaki beyanları üzerine Hâkimlik 18/11/2020 tarihinde Muş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderdiği müzekkere ile başvurucunun üzerinde bulunan radyonun, kurumlarının kantininden satın alınıp alınmadığını sormuştur. Muş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunca bu müzekkereye 19/11/2020 tarihinde verilen cevapta, başvurucunun kaldığı sürelerde yapılan alımları incelendiğinde R. marka radyo alımı yaptığı, Diyarbakır İnfaz Hâkimliği ile şifahen yapılan görüşmede başvurucunun disiplin cezası almasına neden olan S. marka radyonun başvurucuya satışının yapılmadığı belirtilmiştir.

9. Hâkimlik, başvurucunun şikâyetini 4/1/2021 tarihli kararıyla reddetmiştir. Hâkimlik kararında; Muş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yazılan müzekkere cevabında disiplin cezasına konu radyonun bahsi geçen senelerde ilgili kurumdan alınmadığının belirtildiği, başvurucunun üzerine atılı eylemden kurtulmak maksatlı beyanda bulunduğu yönünde kanaate varıldığı belirtilmiştir.

10. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. Başvurucu, radyonun markasının R. yahut S. olmasının arasında bir fark olmadığını, her iki radyonunda FM ve AM bandı

özelliğinin bulunduğunu ileri sürmüştür.

11. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 20/1/2021 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olması gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, mahkeme kararını 27/1/2021 tarihinde öğrendiğini belirtmiş; 25/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Anayasa Mahkemesince 1/6/2021 tarihinde Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna müzekkere yazılarak -Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün AM bandı olan radyoların yasaklandığına ilişkin 11/3/2020 tarihli yazısı da hatırlatılarak- başvurucuya AM bandı özelliği bulunan radyoların yasaklandığına dair bir bildirimde bulunulup bulunulmadığı sorulmuştur. Bu müzekkereye cevaben; başvurucunun bulunduğu dönem içinde anılan özellikteki radyoların yasaklandığına dair bir kararın mahpuslara ilan edilmediği, başvurucunun 22/10/2020 tarihinde nakil olduktan sonra 4/3/2021 tarihinde Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulunca söz konusu radyoların bulundurulmamasına dair karar verildiği ve 6/3/2021 tarihinde bu kararın ilan edildiği belirtilmiştir.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucu; nakil geldiği Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz kurumunda disiplin cezasına konu radyonun sadece kendisinden alınarak depoya kaldırıldığını, hakkında disiplin soruşturması açılmadığını, kendisine tanınan haktan keyfî olarak mahrum kılındığını ileri sürerek maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca kişisel duygu ve düşüncelerini içinde bulunduğu kısıtlı şartlarda radyo aracılığıyla geliştirdiğini, bu hakkının hukuka aykırı şekilde kısıtlanması nedeniyle ifade özgürlüğü ile eğitim ve haberleşme haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak, hakkında hükmedilen 11 gün hücre cezası nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle incelenmesi gerektiği, ayrıca yargılama mercilerince başvurucunun savunmalarından disiplin cezasına konu radyonun yasak olduğunu bildiğinin anlaşıldığı, radyoyu ceza infaz kurumu kantininden aldığı iddiasının araştırıldığı belirtilerek somut olayın kendine özgü şartların değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır. Bu iddialara ek olarak, çift frekanslı radyoların yasaklandığına ilişkin kendisine bir yazı tebliğ edilmediğini, bunun Mahkememiz müzekkeresi üzerine verilen cevaptan da anlaşıldığını, aldığı disiplin cezasının şartlı tahliyesini etkileyeceğini ileri sürülmüştür.

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun mezkûr iddialarının bir bütün olarak ifade

özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir karar için bkz. Nevzat Turgut (2), B. No: 2019/41273, 10/7/2024, § 13, Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Ceza infaz kurumuna nakil yoluyla gelen başvurucunun yanında getirdiği radyo nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

22. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (g) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

23. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

24. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında hükümlünün radyo dinleme ve televizyon yayınlarını izleme hakkı bulunduğu belirtildikten sonra bunların nasıl kullanılacağı ve edinme şekilleri de gösterilmiştir. Kanunda, merkezî yayın sistemi bulunmayan ceza infaz kurumlarında, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilebileceği; bu tür cihazların, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınabileceği fakat her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo ve televizyonun kuruma alınmayacağı belirtilmiştir. Kaldı ki yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarının sıkı güvenlik rejimine tabi hükümlülerin barındırıldıkları yerler olduğunu ve infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın

sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması hususunda devletin takdir hakkının daha geniş olduğu da unutulmamalıdır (Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020,§ 42).

25. Bu doğrultuda, nakil yoluyla başka bir ceza infaz kurumundan gelen başvurucunun Kuruma kabulü sırasında eşyaları üzerinde yapılan incelemede, başvurucunun yanında getirdiği radyonun yasaklı olduğunun tespit edilmesiyle başvurucu hakkında sair elektronik eşyaları ceza infaz kurumuna soktuğu bahsiyle 5275 sayılı Kanun uyarınca hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

26. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E. 2013/6, K. 2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22). Nitekim, Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22).

27. Anayasa Mahkemesinin Ömer Evsen ([1. B.], B. No: 2021/41813, 7/1/2025) kararına konu benzer olayda, nakil yoluyla ceza infaz kurumuna gelen başvurucunun yanında getirdiği radyo nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılması hususu değerlendirilmiştir. Ömer Evsen kararında, başvurucunun disiplin soruşturmasına konu radyoya nakil olduğu ceza infaz kurumuna kabulü sırasında el konulduğu, radyonun eşya deposuna kaldırıldığı, nakil olana kadar ki süreç içerisinde COVID-19 pandemisi nedeniyle ailesinin kendisine ziyarete gelememesi nedeniyle radyoyu ailesine teslim edemediği yönündeki itirazlarını disiplin soruşturması ve yargılama sürecinde ileri sürmesine rağmen bu itirazların ilgili idare ve yargılama mercilerince karşılanmadığı belirtilmiştir. Anılan kararda, başvurucunun nakil sırasında getirdiği eşyaları arasında yer alan radyonun daha önceki ceza infaz kurumunda ne yolla edinildiği, söz konusu radyonun yasaklı eşya olması hâlinde neden önceki ceza infaz kurumunda disiplin cezasına konu edilmediği hususlarında gerekli araştırmanın yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu kararda ayrıca,emanet eşya kontrolünde fark edilen radyonun başvurucu tarafından ceza infaz kurumuna sokulmaya teşebbüs eylemi olarak nasıl nitelendirildiği konusunda idari ve yargısal kararlarda temel birtakım açıklamaların yapılması da beklenildiği belirtilmiştir (Ömer Evsen [1. B.], § 24) .

28. Ömer Evsen kararında, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı, bu nedenle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir (Ömer Evsen [1. B.], § 25). Kararda, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

29. Somut olayda başvurucunun nakil olduğu Ceza İnfaz Kurumuna kabulü sırasında

eşyaları arasında yasaklı olduğu tespit edilen bir radyonun bulunması üzerine başlatılan disiplin soruşturmasında başvurucuya hücreye koyma cezası verilmiştir. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna ve yargılama mercilerine sunduğu dilekçelerinde söz konusu radyonun on yıldır kendisinde olduğunu, daha önce bulunduğu bazı ceza infaz kurumlarında radyonun kendisine verilmeyerek depoya konulduğunu, en son bulunduğu Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda radyonun depoya kaldırıldığını, bu radyoyu Ceza İnfaz Kurumuna beraberinde getirdiğini, radyoyu daha önce kaldığı bir ceza infaz kurumu kantininden satın aldığını, radyonun uygun görülmemesi hâlinde eşya dolabına kaldırılacağını düşünerek getirdiğini belirtmiştir. Ceza İnfaz Kurumu idaresince disiplin soruşturması sürecinde bu itirazlar dikkate alınmamış ve yargılama mercileri tarafından da başvurucunun itirazları hakkında herhangi bir araştırma yapılmaksızın ret kararları verilmiştir. İnfaz Hâkimliğince sadece radyonun hangi kurumdan nasıl alındığı üzerinde durulmuş, başvurucunun diğer iddiaları ile ilgili olarak ise bir değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca, idari ve yargısal kararlarda nakil nedeniyle Ceza İnfaz Kurumuna girişte yapılan kontrolde radyo tespit edilmesinin neden ceza infaz kurumuna eşya sokulma eylemi olarak nitelendirildiği konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu durumda başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı idare ve yargılama mercilerince ilgili ve yeterli bir gerekçe ileortaya konulmamıştır. Bu nedenlerle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu; mahkeme sürecinde avukat yardımı, duruşmalara katılım ve tercüman yardımı konularında zorluklar çıkarılması, ağır ceza mahkemesi kararının gerekçesiz olması ve nihai kararı ancak kendi çabasıyla öğrenmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkınınihlal edildiğini iddia etmiştir. İfade özgürlüğü şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, 30.000 TL maddi ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak,

yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA

E. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (E.2020/5201, K.2021/9) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA SÖNMEZ

B. No: 2021/14392 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14392

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA SÖNMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14392)

Karar Tarihi: 16/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Mustafa SÖNMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan kişiye vejetaryen beslenme imkânı tanınmamasına yönelik şikâyetin esastan incelenmemesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Türkoğlu 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu; Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) yönelik talep dilekçesinde, 32 aydır çeşitli ceza infaz kurumlarında bulunduğunu, vejetaryen olduğu için et ve et ürünleri yiyemediğini, bu durumundan dolayı Adıyaman'daki ceza infaz kurumu doktoru tarafından hakkında etsiz yemek verilmesi yönünde rapor düzenlendiğini belirterek bu talebinin ceza infaz kurumları tarafından dikkate alınmadığını beyan etmiştir. Bunun yanında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün beslenmesi" başlıklı 72. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki düzenlemeye rağmen sağlıklı beslenemediğini ifade etmiştir. Sonuç olarak şikâyetinin dikkate alınmasını ve uygun görülmesi hâlinde kalan cezasını ev hapsi şeklinde geçirmesi

için gerekli kararın verilmesini talep etmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği başvurucunun talebini sadece konutta infaz talebi olarak değerlendirmiş, 19/1/2021 tarihli kararla talebin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; özel infaz usullerine ilişkin hükümlere yer verilmek suretiyle başvurucunun kanunda belirtilen şartları taşımadığını, mahkûmiyet hükmünün miktarı ve başvurucunun yaşı itibarıyla özel infaz usulleri hükümlerinin hiçbirinden faydalanamayacağını belirtmiştir. Başvurucu karara yönelik itiraz dilekçesinde vejetaryen olduğu için et yiyemediğini, daha önce kaldığı kurumdaki doktorun bu konuda rapor verdiğini, buna rağmen kendisine etsiz yemek verilmediğini ifade etmiştir. Başvurucu; öncelikle vejetaryen beslenme konusunda taleplerinin değerlendirilmesini, aksi hâlde uygun görülen denetimli serbestlik hükümlerinden yararlandırılmasıyla birlikte ev hapsi uygulamasını talep ettiğini, ayrıca 5275 sayılı Kanun'un 72. maddesinin üçüncü fıkrasında "hasta hükümlüye, kurum hekiminin belirleyeceği besinler verileceği" şeklindeki düzenlemeye ve daha önce kaldığı kurumun hekiminden aldığı rapora rağmen Kurumda beslenmesiyle ilgili taleplerinin değerlendirilmediğini ileri sürmüştür.

5. Yapılan itiraz, Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 1/2/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararda, İnfaz Hâkimliğince verilen konutta infaz talebinin reddi kararında usule ve kanuna aykırı bir yönün bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 10/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

9. Başvurucu, içinde et olan hiçbir besini tüketemediğini ve bu durumun Kurum yönetimi tarafından dikkate alınmadığını belirtmiş; ayrıca sadece konutta infaz talebinin karara bağlandığını, vejetaryen beslenmeye ilişkin taleplerinin yargılama makamlarınca değerlendirilmediğini ifade ederek maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetler incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olmasının ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gereklilik olduğunu Meral Danış Beştaş (3) ([2. B.], B. No: 2017/34087, 13/10/2020) kararında kabul etmiştir (aynı kararda bkz. § 40). Dolayısıyla ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun beslenmesi konusunda ileri sürdüğü iddiaların da bu kapsamda ele alınması ve bir yargı merciince incelenmesi başvurucuya etkili bir başvuru

yolunun sağlanması açısından önemlidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Meral Danış Beştaş (3), § 44).

12. Somut olayda ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun vejetaryen beslenme imkânı tanınmamasına yönelik İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet başvurusunun ve akabinde Ağır Ceza Mahkemesine yaptığı itiraz başvurusunun esasına ilişkin bir karar verilmediği ileri sürülmüştür. Böylelikle başvurucunun şikâyetinin özü; ihlal iddialarını dile getirebileceği etkili bir başvuru yolunun sunulmamasına, bir başka deyişle mevcut yargısal sistemin etkili şekilde işletilmemesine ilişkindir. Ayrıca başvurucunun beslenmesine ilişkin bir tercihini yansıttığı kabul edilen vejetaryenliğin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bağlamında değerlendirilmesi gerekir (Şehmus Özsubaşı [GK], B. No: 2013/2582, 3/3/2016, § 38). Belirtilen hususlar ışığında başvurucunun iddialarının öncelikle Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre infaz hâkimlikleri; hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceler ve karara bağlar. Hükümlü ve tutukluların bu konularda infaz hâkimliğine yaptığı şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesi etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Meral Danış Beştaş (3); Uğur Eldemir (2) [1. B.], B. No: 2018/26139, 15/3/2022).

15. Öte yandan 5275 sayılı Kanun'un 72. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "Hükümlünün beslenmesi" başlığı altında "hükümlüye Adalet ve Sağlık Bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri gözönünde tutularak besin verileceği" düzenlenmiştir. Aynı maddenin (3) numaralı fıkrasında ise hasta hükümlüye, "kurum hekiminin belirleyeceği besinlerin verileceği" hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemelerin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin gereği olduğu söylenebilir. Anılan yükümlülükler mahpusun bireysel sağlık koşulları, mevcut hastalıkları ve hassasiyetleri gibi makul nedenlerle belirli bir beslenme şeklinin zorunlu olduğunun ortaya konulması hâlinde beslenme şekline uygun olanakların sağlanmasını, bu yöndeki taleplerin ise özenli şekilde değerlendirilmesini içerir.

16. Bu kapsamda somut olayda başvurucu, vejetaryen olduğu için et ve et ürünleri yeme konusunda hassasiyeti olduğunu ve bu durumun kendisinde rahatsızlık yarattığını ileri sürmüştür. Ancak başvurucunun Kurumda beslenmesine ilişkin talebinin mahpuslara tanınan günlük yaşamdaki haklar bağlamında yargılama makamları tarafından değerlendirilmediği, talebin kabulüne ya da reddine ilişkin esasa yönelik herhangi bir karar

verilmediği görülmüştür. Başvurucunun talebi İnfaz Hâkimliği tarafından konutta infaz talebi olarak değerlendirilmek suretiyle sadece bu yönden gerekçe sunularak konutta infaz talebinin reddine karar verildiği tespit edilmiştir. Bunun yanında başvurucu, anılan karara yönelik itiraz dilekçesinde vejetaryen beslenme konusunda Kurum tarafından kendisine gerekli imkânların tanınmasını ve bu hususta ki şikâyetinin değerlendirilmesini talep ettiğini vurgulamasına rağmen Ağır Ceza Mahkemesince verilen kararda sadece konutta infaz talebinin reddi kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir. Böylelikle Ağır Ceza Mahkemesince de başvurucunun beslenmesine ilişkin itirazlarının ve taleplerinin değerlendirilmediği anlaşılmıştır.

17. Yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet başvurusunda Ceza İnfaz Kurumunda vejetaryen beslenmeye ilişkin talebi bakımından işin esasına girilmediği, ilgili ve yeterli gerekçe içeren bir karar verilmediği, ayrıca anılan kararın başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı söylenebilir. İtiraz üzerine karar veren Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemiştir. Bu itibarla somut olayın koşullarında yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili yargılama makamlarınca yerine getirilmediği anlaşılmıştır. Neticede başvurucuya, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvurucunun 12/1/2022 tarihinde tahliye olduğu gözönüne alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (E.2021/49, K.2021/233), Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/216 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RECEP ACAR

B. No: 2021/20151 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20151

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RECEP ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20151)

Karar Tarihi: 16/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Recep ACAR

Vekili : Av. Gülhan KAYA AĞAOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı olarak konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi 4. sınıf öğrencisidir.

3. Kolluk görevlilerince yapılan tespite göre sol/sosyalist ve marjinal gruplardan bir üniversiteye rektör atanmasını protesto etmek amacıyla 2/2/2021 tarihinde Kadıköy'de düzenlenecek protestoya sosyal medya platformlarından katılma çağrısı yapmıştır. Kadıköy Kaymakamlığı; koronavirüs salgın sürecini gözeterek toplum sağlığının korunması, kamu düzeninin sağlanması, salgının yayılmasının engellenmesi ve toplumsal iç barışı tehdit edebilecek provokatif eylemlerin önlenmesi amacıyla 2/2/2021 tarihinden itibaren yedi gün süreyle Kadıköy ilçesindeki tüm açık alanlarda gerçekleştirilmesi planlanan toplantı, miting, yürüyüş, basın açıklaması, konser gibi etkinlikleri yasaklamıştır. 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 32. maddesinin (Ç) fıkrası ile 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca alınan yasaklama kararı 2/2/2021 tarihinde resmî internet sitesinden duyurulmuştur.

4. 2/2/2021 tarihli tutanağa göre toplanan grup, polis araçlarının önüne çöp konteynerleri koymuş; yerden söktükleri parke taşları ile yaralayıcı diğer maddeleri polis araçlarının üzerine hedef gözetmeksizin atmış, bu eylemler sonucunda iki polis aracında hasar meydana gelmiştir. Görüntü İnceleme ve Tespit Tutanağı'nda başvurucunun eyleme katıldığı ve grupla birlikte hareket ettiği ifade edilmiştir ancak tutanakta başvurucunun şiddet içeren hareketlere ne şekilde iştirak ettiğine dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

5. 5/2/2021 tarihinde hakkında yakalama işlemi gerçekleştirilen başvurucu; Cumhuriyet savcısı huzurundaki ifadesinde öğrencisi olduğu üniversiteye de rektör ataması yapıldığını, Boğaziçi Üniversitesine rektör atanmasıyla ilgili basın açıklaması yapılacağına dair sosyal medyadan gördüğü çağrı üzerine Rıhtım Caddesi'ne toplulukla birlikte gitmek istediğini ancak polisin gruba plastik mermi ve gazla müdahale etmesi üzerine olay yerinden kaçtığını, dosya kapsamındaki görüntünün de buna ilişkin olduğunu, saldırıda bulunmadığını savunmuştur.

6. 6/2/2021 tarihinde başvurucu 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinde yazılı tutuklama sebeplerinin bulunması nedeniyle kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılarak ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar etme suçundan adli kontrol tedbiri verilmesi talebiyle sevk edilmiştir. Aynı tarihte İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) dosya üzerinden yaptığı inceleme sonrasında başvurucunun "üzerine atılı suça ilişkin mevcut delil durumu ve tüm dosya kapsamı[nı]" gözeterek konutu terk etmeme ve yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbirlerine tabi olmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu 7/2/2021 tarihinde konutu terk etmeme adli kontrol kararının kaldırılması için karara itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen bir sonraki numaralı Hâkimlik, adli kontrol kararına ilişkin verilen kararın usule ve kanuna uygun olduğunu belirterek 12/2/2021 tarihinde itirazı kesin olarak reddetmiştir.

8. Nihai hükmü 19/3/2021 tarihinde öğrendiğini beyan eden başvurucu 30/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Bireysel başvuru sonrasında Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme neticesinde başvurucunun da aralarında olduğu yedi şüpheli hakkında kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılarak uyarılara rağmen dağılmamakta ısrar etme, direnme ve kamu malına zarar verme suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. İddianamede başvurucuya yüklenen suçu oluşturan olay ise "Kadıköy'de yer alan eylemlere katıldığı, emniyet ekiplerinin dağılın ihtarlarına rağmen ihtarlara uymadığı ve bu hususun dosyada mevcut video ve fotoğraf görüntülerinden tespit edil[mesi]" şeklinde açıklanmıştır. Söz konusu iddianamenin ceza soruşturmasının başlangıcına dayanak olayların açıklandığı kısmı şöyledir:

"04/01/2021 tarihinde başlayan Boğaziçi Üniversitesine atanan rektörün protesto edilmesi eylemlerinin 02/02/2021 tarihinde tekrar etmesi, İstanbul ili Valilik makamınca 3 ilçede ilan edilen (Beşiktaş, Sarıyer ve Kadıköy) her türlü gösteri ve yürüyüşün yasaklanması kararına rağmen sosyal medya üzerinden sol/sosyalist ve marjinal gruplar tarafından yapılan çağrılar sonucunda Kadıköy ilçesinde 02/02/2021 tarihinde gerçekleşen, görevli polis memurlarına ve polis otosuna taşlı, tekmeli vb. maddelerle saldıran, izinsiz olarak gösteri yapan

şahıs/şahısların tespit edilmesine yönelik olarak olay yeri ve çevresinde çekilen görüntülerden yapılan teşhis işleminde olaya katılan şahısların bahse konu olaylara katıldıkları tespit edilerek şüpheliler hakkında ... soruşturmaya başlan...[mıştır.]"

10. İstanbul Anadolu 60. Asliye Ceza Mahkemesi 22/3/2021 tarihli tensip zaptında, başvurucunun da aralarında olduğu sanıklar hakkında uygulanan tutukluluk ve adli kontrol kararlarının kaldırılması ile tüm sanıklar hakkında yurt dışına çıkma yasağı adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiş; bu tedbiri ise 22/10/2021 tarihinde kaldırmıştır. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; üniversiteye rektör atanmasına karşı yapılan eylemlerde gözaltına alınanlara destek olmak amacıyla yapılan basın açıklamasına sadece katıldığını ve suça dayanak kabul edilen fotoğrafın da bu hususu doğruladığını, adli kontrol kararı verilmesi için yasal koşulların bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu; somut olayda isnat edilen suçları işlediğine, kuvvetli suç şüphesine dair herhangi bir delil olmamasına, üniversite öğrencisi olması nedeniyle kaçma ve delilleri karartma şüphesi bulunmamasına rağmen hakkında konutu terk etmeme tedbirinin uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adli kontrol tedbiri kararının gerekçesiz olması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

14. Başvurucunun konutu terk etmeme tedbirine yönelik iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76). Açıkça dayanaktan yoksun olmadığına ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin yapılacak incelemede esas alınacak ölçütleri Esra Özkan Özakça kararında belirlemiş; müdahalenin tutuklamaya alternatif bir tedbir olması nedeniyle -tutuklama kararlarında olduğu gibi- kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplere dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterleri yönünden incelemeye tabi tutulacağını ifade etmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasını gözeten Anayasa Mahkemesi ilk olarak konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulanması için ilgili kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin varlığının şart olduğunu, bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan anılan tedbirin bilhassa şüphelilerin veya sanıkların kaçmalarını engellemeye veya delillerin yok edilmesini ya da değiştirilmesini önlemeye yönelik adli bir önlem olarak da uygulanabileceğini açıklamıştır. Son olarak hakka yönelik sınırlamanın hukuka uygun kabul edilebilmesi için konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli ve ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu

olması, tedbir ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir denge gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Esra Özkan Özakça, §§ 73-83).

16. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Buna göre mevcut başvuruda adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce ön şart olarak suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığı yönünden inceleme yapılmalıdır (benzer şekildeki değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça, § 86; Ayşe Söğüt, B. No: 2020/10866, 13/1/2021, § 46).

17. Başvurucu, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılarak ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar etme suçundan yürütülen soruşturma kapsamında konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur (bkz. § 6).

18. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanaklara göre başvurucu, güvenlik güçlerine ve araçlarına yönelik yaralayıcı maddelerin atıldığı bir toplantıya katılmıştır. Başvurucu, toplantıya katıldığını kabul etmekle birlikte herhangi bir şiddet eylemine karışmadığını iddia etmiştir. Nitekim dosya kapsamında yaşanan şiddet olaylarına iştirak ettiğine dair herhangi bir delil bulunmadığını belirten başvurucu; grup içinde çekilen fotoğrafının ancak toplantıya katıldığını ispatladığını, bunun şiddet eylemlerine ilişkin bir delil olamayacağını ileri sürmüştür.

19. Dosya kapsamındaki tutanaklarda başvuruya konu basın açıklamasının başlangıcına ve gelişim sürecine ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu nedenle kolluk görevlilerince yapılan ihtar ve/veya zor kullanmanın şekli, gerekçesi ve başvurucunun dağılmamakta ısrar etme eylemini ne şekilde gerçekleştirdiği dosya kapsamından anlaşılamamıştır (bkz. § 4). Bununla birlikte bireysel başvuru sonrası düzenlenen iddianamede sadece kolluk güçlerinin ihtarına rağmen dağılmama eylemi başvurucuya isnat edilen suçu oluşturan olay olarak açıklanmıştır (bkz. § 9).

20. Anayasa Mahkemesi başvurucunun suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin varlığının adli kontrol tedbirinin hukukiliğinin belirlenmesi yönünden önemli olduğunun bilincindedir (bkz. § 16) ancak somut olayın değerlendirme yöntemi ve mevcut başvurunun koşulları gözetildiğinde adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin incelemenin müdahalenin meşru bir amacı olup olmadığı ölçütü bağlamında yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmiştir.

21. 5271 Kanun'un 109. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde kişinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Somut olayda Hâkimlik adli kontrol tedbiri uyguladığı kararın gerekçesinde isnat edilen suça ilişkin mevcut delil durumu ve tüm dosya kapsamına dayandığını açıklamış, başkaca bir değerlendirmede bulunmamıştır (bkz. § 6). Ayrıca başvurucuya isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni var sayılan suçlardan da olmadığı gözetildiğinde Hâkimliğin kararında yukarıda açıklanan adli kontrol tedbiri sebeplerinden (bkz. § 15) hangisine dayandığı anlaşılamamıştır.

22. Tüm bu veriler ışığında Sulh Ceza Hâkimliği tarafından uygulanan tedbire dair gerekçenin başvurucu hakkında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasının gerekliliğini, dolayısıyla tedbirin meşru amacını ortaya koymak bakımından yetersiz kaldığı değerlendirilmiştir. Varılan sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden

ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, anayasal güvence kapsamında olan basın açıklaması sırasında polisin haksız olarak müdahalede bulunduğunu, müdahalenin amacının ve orantılılığının hiçbir aşamada değerlendirilmediğini belirterek anayasal hak üzerinde caydırıcı etkisi olan başvuruya konu karar nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğinden yakınmıştır. Bakanlık görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

25. Somut olayda kanuna aykırı bir toplantıya katıldığı ve ihtara rağmen dağılmamakta ısrar ettiği iddiasıyla başvurucu hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. Dolayısıyla bu tedbirin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin yapılan değerlendirmede müdahalenin kanun tarafından öngörülme koşulunu sağladığı sonucuna varılmıştır (bkz. § 16). Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, uygulanan koruma tedbirinin ifade ve basın özgürlükleri, dernek kurma hürriyeti, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları gibi diğer temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisini incelerken öncelikle koruma tedbirinin hukuki olup olmadığını ve/veya tedbirin makul süreyi aşıp aşmadığını değerlendirmekte; sonrasında uygulanan tedbirin hukukiliğine ya da süresinin makullüğüne ilişkin vardığı sonucu da dikkate alarak diğer temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini belirlemektedir (tutuklama tedbiri bağlamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Mutlu Öztürk ve diğerleri, B. No: 2020/8525, 28/1/2021, § 84; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 191-203; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 92-100; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 157-164; Şahin Alpay [GK], B. No: 2016/16092, 11/1/2018, §§ 134-147).

28. Anayasa Mahkemesi adli kontrol tedbirinin hukukiliği bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yaptığı incelemede başvurucuya uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki tedbirin gerekliliğini, diğer bir anlatımla tedbirin meşru amacını, ortaya koymak bakımından yetersiz kaldığı değerlendirmesinde bulunmuştur (bkz. § 22). Başvuruya konu toplantıya ilişkin olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden başvurucuyla ilgili yapılan bu tespit ve değerlendirmelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden de geçerli olduğu açıktır. Ayrıca gerekliliği ortaya konulamayan koruma tedbirinin bireyler üzerinde toplantıya katılma hususunda caydırıcı etki yarattığı da dikkate aldığında anılan müdahalenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve

gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin sona ermesi nedeniyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

32. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 1. ve 2. Sulh Ceza Hâkimliklerine (sırasıyla 2021/120 ve 2021/1110 D. iş) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNAN ŞAHİN

B. No: 2021/20691 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20691

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20691)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Sinan ŞAHİN

Vekili : Av. Ünsal ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kira alacağına ilişkin davada, kesinleşmiş mahkeme kararının dikkate alınmamasıyla nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından kiracısı aleyhine ödenmeyen kira borcu nedeniyle icra takibi başlatılmıştır. Borçlu tarafından yapılan itiraz üzerine takip durmuştur. Borçlu aynı zamanda 15/9/2017 tarihinde ödeme emrinin usulsüz tebliğ edildiği iddiası ile İstanbul Anadolu 6. İcra Hukuk Mahkemesinde usulsüz tebliğ şikâyetinde bulunmuştur. Mahkeme 19/1/2018 tarihli kararı ile ödeme emrinin tebliğ işlemini iptal etmiştir. Bu karara karşı başvurucu tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesi tebligatın usulüne uygun olduğu gerekçesiyle kararı kaldırmış ve 13/7/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu, borçlu aleyhine yapmış olduğu icra takibinin itiraz üzerine durması nedeniyle 16/2/2018 tarihinde borçlusu aleyhine itirazın kaldırılması davası açmıştır. İstanbul22. İcra Hukuk Mahkemesi kararında, yukarıda işaret edilen İstanbul Anadolu 6. İcra Hukuk

Mahkemesinin kararına atıf yapılarak ödeme emrinin usulsüz tebliğ edildiği gerekçesiyle 18/3/2021 tarihinde davanın reddine kesin olmak üzere karar vermiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 12/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/4/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; gerekçeye esas alınan İstanbul Anadolu 6. İcra Hukuk Mahkemesi kararının Bölge Adliye Mahkemesi kararı ile kaldırıldığını ve davanın reddine karar verilerek tebligatın usulüne uygun kabul edildiğini, mahkemenin kaldırılan yerel mahkeme kararına dayanarak karar verdiğini, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru formu ve eklerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

6. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

7. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

9. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

10. Somut olayda başvurucu aleyhine, İstanbul Anadolu 6. İcra Hukuk Mahkemesinde usulsüz tebliğ şikâyetinde bulunulmuş ve mahkeme ödeme emrinin tebliğ işlemini iptal etmiş ancak bu karar İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesi tarafından tebligatın usulüne uygun olduğu gerekçesiyle kaldırılmıştır.İstanbul22. İcra Hukuk Mahkemesi henüz kesinleşmemiş İstanbul Anadolu 6. İcra Hukuk Mahkemesinin verdiği bu kararı dikkate alaraködeme emrinin usulsüz tebliğ edildiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. İstanbul Anadolu 6. İcra Hukuk Mahkemesinin verdiği ödeme emrinin tebliğ

işleminin iptali kararı, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesi tarafından ödeme emrinin usulüne uygun tebliğ edildiğigerekçesiyle kaldırıldığı hâlde Mahkeme söz konusu bu kararı dikkate almamıştır. Bu itibarla yargılamanın sonucunu etkileyebilecek bu kaldırma kararının neden gözetilmediği kararda makul ve yeterli bir gerekçeyle değerlendirilmemiştir.

11. Açıklanan gerekçelerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

12. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

13. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

14. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Anadolu 22. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/99, K.2021/183) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN RAHMİ ÖZGENÇ (2)

B. No: 2021/20825 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20825

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN RAHMİ ÖZGENÇ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/20825)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Hasan Rahmi ÖZGENÇ

Vekili : Av. Zeki ARITÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; menfi tespit davasında adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, eski eşi Y.A. aleyhine kambiyo senetlerine dayalı icra takibi başlatmıştır. Bu icra takibinden dolayı Y.A. tarafından başvurucu aleyhine 22/10/2010 tarihinde menfi tespit davası açılmıştır. Kadıköy 4. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada mahkeme, davanın kabulüne karar vermiştir. Bu karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi (Daire) 12/11/2012 tarihli kararı ilemahkeme kararını onamıştır. Aynı Daire tarafından karar düzeltme talebi reddedilmiştir. Başvurucu bu karara karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Başvurucunun yaptığı bireysel başvuru 2013/2418 numaralı dosyada değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmede özetle; dosya kapsamında imzaya ilişkin alınan raporla diğer yargılamalarda alınan raporlar arasında farklılık olmasına rağmen bu raporlara neden itibar

edilmediğinin açıklanmadığına değinilmiştir. Bunun sonucu olarak başvurucunun bilirkişi raporları arasındaki çelişkinin giderilmesi yönündeki itirazlarının yeterince ve makul bir biçimde değerlendirilmediği, itirazın reddi sebeplerinin makul gerekçeler ile ortaya konulmadığı sonucuna varılmıştır.Ayrıca davacının süresinden sonra ileri sürüldüğü belirtilen iddialarının öncelikle iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı kapsamında değerlendirilmesi ve ancak bu değerlendirmeden sonra esas yönünden kabul edilebilirliğinin irdelenmesi gerektiği hâlde Mahkemece hakkaniyete uygun yargılama hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı yönünden bu hususlarda herhangi bir tartışma yapılmadığı, başvurucunun bu yöndeki iddialarına rağmen hangi gerekçe ile belirtilen şekilde karar verildiği anlaşılamadığı tespitleri yapılmıştır. Bu kapsamda silahların eşitliği ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

4. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrasında Mahkeme tarafından yeniden yargılama yapılmıştır. Mahkeme 11/5/2016 tarihli kararı ile karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Daire, Anayasa Mahkemesi kararının gerekleri yerine getirilmediği gerekçesiyle 29/3/2017 tarihinde kararı bozmuştur. Karar düzeltme talepleri reddedilmiştir. Mahkeme tarafından yeniden yapılan yargılama neticesinde 25/12/2019 tarihli kararla davanın kabulüne karar verilmiştir. Başvurucu kararı temyiz etmiştir. Mahkeme 19/3/2020 tarihli muhtıra ile 539.594,60 TL temyiz nisbi karar harcının yatırılmasını istemiştir. Başvurucu bu muhtıraya karşı 31/3/2020 tarihinde mahkemeye gönderdiği talep dilekçesinde daha önce 533.713,75 TL nisbi temyiz harcını yatırdıklarını, harcını yatırdıkları kararın Anayasa Mahkemesi kararı ile ortadan kaldırıldığını bildirmiştir. Bu nedenle2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 8. maddesi gereğince daha önce yatırılan harcın mahsubunun gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca harç oranlarında bir değişiklik olmadığını, bu nedenle harcın daha önce de yatırıldığı gözetilerek muhtıradan dönülmesini, mahkeme aksi kanaatte ise harcın mahsup edilerek bakiye harcın bildirilmesini talep etmiştir.

5. Başvurucu daha sonra 22/6/2020 tarihli dilekçesiyle Mahkemeye bir talepdaha göndermiştir. Bu talep dilekçesinde, Dairenin 29/3/2017 tarihinde istek hâlinde peşin harcın iadesine karar verdiğini, 533.713,75 TL harcın elden takipli olacak şekilde iadesine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme her iki talebi 24/6/2020 tarihli ara kararı ile değerlendirmiştir. Buna göre 533.713,75 TL tutarındaki temyiz karar harcının davalıyaiadesine, gereği için Kartal Vergi Dairesine yazı yazılmasına, mahsup talebinin ise reddine karar vermiştir. Mahkeme, vergi dairesine yazdığı 26/6/2020 tarihli müzekkere ile 533.713,75 TL'nin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

6. Başvurucu, mahkemeye gönderdiği 30/6/2020 tarihli dilekçe ile yalnızca emekli maaşı aldığı ve üzerine taşınmaz kayıtlı olmadığı gerekçesiyle adli yardım talebinde bulunmuştur.

7. Dosyaya feri müdahale talebinde bulunan H.A. tarafından 6/10/2020 tarihinde Mahkemeye gönderilen dilekçe ile daha önce yatırılan 533.713,75 TL temyiz harcının üzerine icra müdürlüğü tarafından haciz konulduğu, bu paranın icra dosyasına yatırılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu nedenle vergi dairesine müzekkere yazılmasını talep etmiştir. Mahkeme 7/10/2020 tarihli vergi dairesine yazdığı müzekkere ile ilgili harcın başvurucuya ödenmeksizin işlem yapılmasını bildirmiştir. Mahkeme, adli yardım hususunda bir değerlendirme yapmaksızın dosyayı Daireye göndermiştir. Daire 8/9/2020 tarihli kararı ile adli yardım talebini içeren dilekçe ekinde sunulan belgelerin başvurucunun kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürdüğü yönünde kanaat uyandırmaya yeterli görülmediği gerekçesiyle adli yardım talebini itiraz kanun yolu açık olmak üzere

reddetmiştir.

8. Başvurucu, adli yardım talebinin reddi kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 15/2/2021 tarihli kararı ile itirazı kesin olmak üzere reddetmiştir.

9. Başvurucuya eksik olan 539.594,60 TL temyiz nisbi karar harcını yatırması için mahkeme tarafından 19/3/2021 tarihli muhtıra gönderilmiştir. Başvurucu süresi içinde harcı yatırmamıştır. Mahkeme tarafından 24/4/2021 tarihli ek kararla temyiz talebinin reddine karar verilmiştir. Daire 16/9/2021 tarihinde ek kararı onamıştır.

10. 2021/20825 numaralı başvuruda, başvuruya konu edilen Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2021/1374, K.2021/1536 sayılı kararı başvurucu tarafından 23/2/2021 tarihinde öğrenilmiştir. Bu karara karşı 30/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur. 2022/6641 numaralı başvuruda, başvuruya konu edilen Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 16/9/2021 tarihli ve E.2021/5403, K.2021/5523 sayılı kararı başvurucu tarafından 27/12/2021 tarihinde öğrenilmiştir. Bu karara karşı 14/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/6641 bireysel başvuru numaralı dosyanın 2021/20825 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. 2021/20825 Numaralı Bireysel Başvuru

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B.No:2017/15649,21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden 23/2/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 30/3/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. 2022/6641 Numaralı Bireysel Başvuru

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, Mahkemenin daha önce vermiş olduğu ve Yargıtay incelemesinden geçen kararın Anayasa Mahkemesinin 2013/2418 bireysel başvuru numaralı dosyasında 16/12/2015 tarihli ihlal kararıyla ortadan kaldırıldığını ve yeniden yargılama yapıldığını ancakilk kararı temyiz ederken nispitemyiz harcını yatırdığını, dolayısıyla yatırdığı bu harcın kendisine iade edilmesi gerekirken iade edilmediğini, kendisinden kararı temyiz ederken istenilen harçtan ödediği bu harcın mahsubunun gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte söz konusu temyiz harcının çok yüksek olduğunu ve tekrar ödeme gücünün olmadığını, bu nedenle adli yardım talebinde bulunduğunu, adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkınınihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ileri sürülen şikâyetlerin kanun yolunda gözetilmesi gerektiğini, ikincillik ilkesi gereği başvuranlar tarafından sunulan belgelerin başvuranların söz konusu mahkeme harçlarını ödemekten muaf tutulmalarına karar verilmesi için yeterli veya ikna edici olup olmadığının değerlendirilmesinin, yerel mahkemelerin yetki alanında olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuş; başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

16. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

19. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin, usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

20. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması, mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay koşullarında ölçülülük incelemesi yapılırken Mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet oluşturup oluşturmadığı, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterliliğinin de değerlendirilmesi gerektiği açıktır (Mehmet Yaşar Sarcan [1. B.], B. No: 2020/10269, 7/6/2023, § 45)

21. Somut olayda başvurucunun temyiz harcını ödeme gücünden yoksun olduğu gerekçesiyle talep etmiş olduğu adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına müdahaleyapıldığı görülmektedir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, meşru bir amaca dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

22. Dairenin adli yardım talebini reddetmesinin nedenini, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 336. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayandırdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmektedir.

23. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını

ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvurucuların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvurucuların harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim [1. B.], B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

24. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

25. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvurucuların harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 50).

26. İkinci olarak müdahalenin gereklilik kriterini sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir. Gereklilik, mahkemeye erişim hakkını en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Yargısal başvurularda ilgililerin harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkını kısıtladığı tartışmasızdır. Bununla birlikte harç ve yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün doğduğu ana göre müdahalenin derecesi değişebilmektedir. İlgilinin daha yargılamanın başında yargılama giderlerini ödemekle yükümlü tutulması ile yargılamanın sonunda yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmesi arasında müdahalenin ağırlığı bakımından önemli farklılık bulunmaktadır. Yargılama giderlerinin dava şartı olarak öngörülmesinin davanın esası karara bağlandıktan sonra kişinin yargılama giderini ödemekle yükümlü kılınmasına nazaran mahkemeye erişim hakkına daha ağır bir müdahale teşkil edeceği kuşkusuzdur. Bu sebeple yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün yargılamanın sonuna ötelenmesinin hakka daha hafif bir müdahale teşkil etmesi sebebiyle tercihe şayan bir yöntem olduğu söylenebilir (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 51).

27. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması, mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay şartlarında ölçülülük incelemesi yapılırken Mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet oluşturup

oluşturmadığı, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterliliğinin de değerlendirilmesi gerektiği açıktır (Emir Dönmez [1. B.], B. No: 2021/20059, 17/9/2024, § 46)

28. Somut olayda başvurucu, adli yardım talebinde yalnızca emekli maaşı aldığını ve üzerine kayıtlı taşınmaz olmadığını bildirmiş ve buna ilişkin e-devlet ekran görüntülerini dilekçesinin ekine eklemiştir. Daire, başvurucunun adli yardım talebini içeren dilekçesi ekinde sunulan belgelere, başvurucunun kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin gereken yargılama ve takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olduğu yönünde kanaat uyandırmadığı gerekçesiyle itibar etmemiştir. Bu karara karşı yapılan itirazı inceleyen Yargıtay 12. Hukuk Dairesi de bu belgelerin tek başına adli yardım talebinde bulunan başvurucunun ödeme gücünden yoksun olduğunu ispatlar nitelikte olmadığını değerlendirmiştir.

29. Yargılama makamları, adli yardım talep dilekçesi ekinde yer alan belgelerin başvurucunun neden ödeme gücünden yoksun olduğunun ispatına yeterli olmadığını açıklamamıştır. Bu hususun ispatı için hangi bilgi ve belgelere ihtiyacı olduğuna da değinmemiş, bu hususta başvurucuya adli yardım talebini ispata yönelik fırsat da vermemiştir. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından önce yapılan yargılamada başvurucu tarafından temyiz başvuru harcının ödendiği, tekrar talep edilen harcın miktarı gözönüne alındığında daha önce bu harcı ödemek zorunda kalan başvurucunun tekrar yüksek miktardaki buharcı yatırmasının istenilmesi ve mali gücüyle ilgili sunmuş olduğu belgeleri de gözeterek bir değerlendirme yapılmamasının başvurucuya aşırı külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Yargılama makamlarının adli yardım talebine ilişkin değerlendirmelerinin,mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale yönünden gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak yönünden gerekli ve orantılı olduğu söylenemez. Dolayısıyla bu durumun başvurucu üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu ve yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu, başvurunun talep sonucunda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

32. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucunun görülen davanın esasına ilişkin olarak mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden bu aşamada mülkiyet hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. 2021/20825 numaralı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. 2022/6641 numaralı bireysel başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. 2022/6641 numaralı bireysel başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Mülkiyet hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan

kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Yargıtay 11. Hukuk Dairesine (E.2020/5585, K.2020/3494 ve E.2021/5403, K.2021/5523) iletilmek üzere İstanbul Anadolu 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2018/809, K.2019/1236) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 1. 2022/6641 numaralı bireysel başvuru yönünden 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

2. 2021/20825 numaralı bireysel başvuru yönünden yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.